T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ESKİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

KIRIM KARAYCASIYLA YAZILMIŞ BİR *MECUMA*

Doktora Tezi

Tülay Çulha

Ankara 2008

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ESKİ TÜRK DİLİ ANABİLİM DALI

KIRIM KARAYCASIYLA YAZILMIŞ BİR *MECUMA*

Doktora Tezi

Tülay Çulha

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Aysu ATA

Ankara 2008

ÖNSÖZ

"Kırım Karaycasıyla Yazılmış Bir *Mecuma*" başlıklı çalışma, doktora bitirme çalışması olarak hazırlandı. Karay Türkçesinin Kırım diyalektine ait halk edebiyatı örnekleri içeren *Katık Mecuması*, İbrani harfleriyle kaleme alınmış el yazması bir metindir. Bu tez, *Mecuma*nın yazı çevrimi ve metnin analitik incelemesiyle birlikte sözlük ve dizin çalışmasını içerir.

2002 yılında tamamlamış olduğum Yüksek Lisans tezim, *Karaylar ve Karayca* başlıklı bir çalışmaydı. Bu tezden sonra, yok olmaya yüz tutmuş bir millet olarak UNESCO kapsamında projelere konu olan Karay Türklerine ait ilgim her geçen gün daha da arttı. Bu doğrultuda Prof. Dr. Henryk Jankowski ile kurmuş olduğum temaslar neticesinde kendisinden İbrani harfli matbu ve el yazması Karay Türkçesi metinleri okumayı öğrendim. Yine kendisinin bana vermiş olduğu *Katık Mecuması* çalışmamın temelini oluşturur.

Hazırlamış olduğum bitirme çalışması, Giriş, Metin (*Mecuma*), Sözlük-Dizin, Kaynakça, Sonuç ve Ekler olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, Karay Türklerinin dini, tarihi ve dilleri hakkında bilgiler verilirken, Karaim mezhebinin kuruluşu, yayılışı, Kırım Karayları, Karay Türkçesi ve Karay edebiyatı ile ilgili açıklamalar yapılır.

Çalışmanın sözlük-dizin bölümünde, *Mecuma*da yer alan sözcüklerin karşılaştırması yapılmaya çalışıldı. Türkçe olan sözcükler, EDPT (G. Clauson, *An Etymological Dictionary of Pre- Thirteenth- Century Turkish*, Oxford 1972) kısaltmasıyla sözcüğün Eski Türkçede yer aldığı şekli, sayfa numarasıyla birlikte verildi. Türkçe olmayan sözcükler ise hangi dilden alıntı yapıldıysa, o dildeki şekliyle verildi.

Farsça sözcüklerin okunuşunda Steingass'ın sözlüğü (F. Steingass, *A Comprehensive Persian- English Dictionary*, Beirut 1975) kullanılırken, Arapça sözcüklerde Lexicon'dan (J. W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Beyrut: Librairie du Liban, 1996) yararlanıldı. Yer ve kişi adları iki farklı dizin halinde sözlükten sonra verildi. Kırım'da bulunan yer adları ise, HdO (H. Jankowski, *A Historical- Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea*, Brill 2006) kısaltması altında adı geçen sözcüğün yer aldığı şekli ve sayfa numarasıyla verildi.

Çalışmamız, yararlandığımız kaynakların yer aldığı kaynakça bölümünün ardından, Katık Macumasının bir kopyasının verildiği ekler bölümüyle sonlanır.

Hazırlamış olduğum bu çalışmada benden desteğini ve bilgisini esirgemeyen tez danışmanım sayın hocam Prof. Dr. Aysu ATA'ya, çalışmama konu olan *Mecuma*yı bana veren, İbrani harflerini öğreten, her türlü bilgi ve kaynağını benimle paylaşan Sayın hocam Prof. Dr. Henryk JANKOWSKI'ye teşekkür ederim. Ayrıca bilgi ve dokümanlarıyla beni her zaman destekleyen sayın hocalarım Prof. Dr.

Mehmet ve Zuhal ÖLMEZ'e; tezin tamamlanması aşamasında emeği geçen sayın Hadi ŞENOL'a; maddî, manevî yardımlarını eksik etmeyen sevgili eşim Bora ÇULHA'ya da teşekkürü borç bilirim.

Tülay Çulha

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER……..……..…… I

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ…….…… XIX

KARŞILAŞTIRMA TABLOSU…….…… XXI

KISALTMALAR…….…….... XXXIII

İŞARETLER……... XXXV

1. GİRİŞ…….... 1

1.1. Karay Türkleri…...……..…….……. 2

1.2. Kırım Karayları……..…. 3

1.3. Sereya Şapşal……..... 9

1.4. Dinleri……. 11

1.5. Karay Türkçesi……..... 17

1.6. Karay Edebiyatı……..... 19

1.7. *Mecuma*lar..……..... 29

1.8. *Katık Mecuması*..……..... 30

2. METİN (*MECUMA*)……..….. 35

Türkü g (üç güzel otırmış) …… 36

Türkü g (…zligin sevle bileyim) …… 37

Türkü t (qal‘adan qal‘aya şahin uçırdım) ……. 39

Türkü tz (salınıp handan gelirsin) ……... 41

Türkü yz (baharda güller açılır) ……..…… 43

Türkü (eki güzel) ……..… 45

Türkü (aşqım serde) ……...…… 48

Türkü x (sarı papuç sarı mest) ……..……..… 49

Türkü (şıngır mıngır tizyahımın sesi var) …….……..……..…….. 51

Halim’iŋ Türküsi xv……..……..…… 53

Türkü (yimek içmek bir hoşdır) ..……..…….…… 54

Türkü (evleriniŋ önü daştır) …….……...…… 55

Türkü ng (gil efendim güle güle vaq) ……...… 55

Türkü (ragbitin bilmeyene idme ragbit) ……... 56

Simha Yrv’ga çıqan türkü xv ……...… 57

Mesele kh (bir v‘aqit Mısır padişahı) …….…… 59

Mesele kv (ben de göreyirim ki bu adamda) …….…… 59

Mesele kz (zaman ilen Sultan Murad’nıŋ v‘aqitinde) ……..…… 60

Mesele t (hocakige ne var ne yoq vila‘etiŋizde) …….…… 62

Börü Mesili…….…….…… 63

Aşıq Qarip'niŋ Meselesi ve Türküsü…….……..… 68

Semai (ben bugün bir cüvan gördim) …….……..….. 174

Semai (valsı dilbere irmek) ……. 177

Semai (yür gidelim seniŋ ilen baglara dostum) ……..… 178

Semai (qurban idim seniŋ ilen alışam) …… 179

Samuel Şişman'nıŋ Türküsü…… 179

Türkü (bahar olsa güller biter) …… 182

Türkü (elvida dir deli gönül elvida) …… 183

Türkü (atlar egerlendi minmek ister) …… 185

Türkü (şu zügürtlik kar eyledi canıma) ..…… 186

Türkü (bir atım olayidi yanaştırsalar aman aman) …… 188

Semai (bu dünyanıŋ ötesine) ……..…….. 190

Türkü (bir agaç kamil olunca iptüda kökten yürür) ..…… 191

Türkü (sen bir ulu bezirgansın) …… 192

Türkü (ne hal ilen gelin oldum) ..…… 193

Borqut'nıŋ Türküsü…….. 194

Sayil Oğlan…… 195

Semai Qaranı Maxtayır …….. 197

Semai Biyaznı maxtayır …….. 200

Divan (Hazreti Adem zürriyeti cümlemizi üstün iden) …….. 202

Divan (bugün ‘aşqıŋ bazarıdır bir nasip bişten geçer) …….. 203

Divan (söz Aşıq Ahmid’iŋ cismimi üryan nerden) …….. 205

Divan (bu vicudım şehrine düştü gene var ayrılıq) …….. 206

Divan (bir devasız derde düşdim qurtulmam ne lazım) ……..….. 207

Divan (bu güzellik baqidir qalmaz irir aqar aq olur) ……..…... 209

Divan (bu fina dünyaya geldim sürmedim bir dim sefa) …….. 210

Yeŋi algan saldadlara çıqan Türkü…….. 211

Türkü (bin seni sivmişim candan) …..…… 217

Türkü (firacimiŋ yaqası atlaz aman) …… 219

Tünbel Oğlannıŋ Meseli…….. 222

Divan (canı dilde mayil oldum yüzüne sultanımıŋ) …….. 232

Türkü (atlayıp girdim bahçeye) …… 233

Divan (işitirdik var, Sedom Amora biri) …… 235

Zurna…… 237

Tümpelek…… 240

Komedya……..… 246

Manitür…… 251

Türkü (kökte yıldız pek seyrek) …… 254

Türkü (yigit irifte iki alma) …… 255

Türkü (qız keten dikerler) ..…… 256

Semai (benim devletli sultanım) …….. 268

Semai (sana dil oldu iptida) …….. 270

Semai (biz ….timi sultanım) …….. 271

Semai (benim yarim bevle nazlı) …….. 273

Semai (dedim bir hurudur gendi) …….. 274

Semai (dedim dilber sarılayım) …….. 275

Semai (gel binelim qoç atlara) …….. 276

Semai (didim dilber gam eyleme) …….. 277

Semai (bu dünyanıŋ ötesine) …….. 278

Semai (şu qarşı güle güle) …….. 279

Semai (şu benim nazlı yarime) ……. 279

Semai (qaradır qaşıŋ ‘eladır gözüŋ) ……. 280

Semai (şu yalan fena dünyada) ……. 281

Semai (gayet çetin müşkül olur) ……..…… 282

Semai (ne melul melul olur gezersin) ……..…… 282

Semai (dilber qaldır niqabını) ……..…… 283

Semai (visali dilbere ermek) ……..… 284

Semai (ela gözlü nazlı dilber) ……..… 285

Semai (ey felek seniŋ elinden) …….. 286

Semai (bizim odanıŋ qızları) ……..…… 287

Semai (sabahın seher v‘aqtinde) ……..…… 288

Semai (büründük yaşmax bürünür) ……..… 289

Türkü (salınıp handan gelirsin) …… 290

Semai (yar ile seyrana çıqsam) …….. 291

Semai (qarip bilbil qılar zarı) ……. 292

Semai (hey agalar hey qızlar) …… 293

Semai (alma gördüm ben bir dalda) …… 294

Semai (yeter nazı eylediŋ dilber) …… 295

Semai (güzel qaldır gül mihrabıŋ) …… 296

Semai (ben bugün bir güzel gördim) …… 297

Bahçesaraylınıŋ birisi sevleyir…….. 299

R. Y‘akub sevleyir……. 299

R. Y‘akub sevleyir……. 300

Y‘akubçıq qarşılıq vireyir……... 300

Şapşal Abraham sevleyir……... 300

Gözleve’de altı oqqa su‘al ideyir…… 301

R. Y‘akup Şamaş sevleyir…….. 301

R. Y‘akupga qarşılıq…… 304

Tekerleme…….…….. 306

Türkü (qız oturmış çardaqta naqışın işler) ……..…… 307

Türkü (nidir suçum nidir xatam) ……..…… 310

Türkü (ayran toldı baqıra) ……..…… 311

Türkü (alçacıq duvar üstü) …….. 312

Türkü (a qız bana qara dime) …….. 313

Türkü (…. dibe düşer) …….. 316

Baqıravuq Paşağa çıqqan Türkü…….. 317

Türkü (eşek hacı olur mu varmaq ilen tikeye) …….. 318

Türkü (gine toparlandı dagın dımanı) …….. 320

Tikerleme Destan……. 323

3. SÖZLÜK-DİZİN…….…… 326

3.1. Sözlük- Dizin…… 327

3.2. Kişi adı ve etnik adlar dizini…… 752

3.3. Yer adı dizini……..… 763

4. SONUÇ…… 767

5. KAYNAKÇA…….. 770

ÖZET…… 781

SUMMARY……..… 782

6. EKLER……..…… 783

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Harfler	Transkripsiyon	Transliterasyon
א	a, e	’
ב	b	b
ל	v	v
ג	g, ŋ	g, ŋ
ג	ğ	ğ
ג	c	c
ד	d	d
ה	h, ø	h
ו	o, ö, u, ü, v	w
וו	v	w
ז	z	z
ח	ħ (yabancı sözcüklerde kullanılır)	ħ
ת	ŧ (yabancı sözcüklerde kullanılır)	ŧ
ʃ	j	j

ט	t	t
י	ı, i, e, y	y
ײ	y	yy
כ ך	k	k
׳כ	x	x
ל	l	l
מ ם	m	m
נ ן	n	n
ס	s	s
ע	ʿ	ʿ
פ ף	p	p
׳פ	f	f
צ ץ	ç	č
ק	q	q
ר	r	r
ש	ş, s	š

KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

1	**Katık**	**Kılcı**	**Proben**
2	Türkü g (üç güzel otırmış) 1	-	Türkü (Bir güzel oturmış yoluŋ üstüne) 351
3	Türkü g (…zligin sevle bileyim) 2	-	-
4	Türkü t (qal‘adan qal‘aya şahin uçırdım) 3	-	Türkü (qal‘adan qal‘aya şahin uçurdım) 388
5	Türkü tz (salınıp handan gelirsin) 4	-	Türkü (salınıp handan gelirsin) 276
6	Türkü yz (baharda güller açılır) 5	-	Türkü (baharda güller açılır) 376
7	Türkü (eki güzel……) 5-6	-	Türkü (eki güzel suya gider) 345
8	Türkü (aşqım serde) 7-8	-	-
9	Türkü x (sarı papuç sarı mest) 8-9	-	Türkü (sarı papuç sarı mest) 356
10	Türkü (şıngır mıngır tizyahımın sesi var) 9-10	-	-
11	Halim’iŋ Türküsi xv 10	Türkü (bir baqtım eki baqtım…) 92-95	-

12	Türkü (yimek içmek bir hoşdır) 11	Türkü (yemek içmek o bir) 57-58	Türkü (yiyüp içmek bir hoştur) 290
13	Türkü (evleriniŋ önü daştır) 11	-	-
14	Türkü ng (gil efendim güle güle vaq) 11-12	-	Türkü (qaşlarıŋ qursam yay olur) 389
15	Türkü (ragbitin bilmeyene idme ragbit) 12	-	-
16	Simha Yrv'ga çıqan türkü xv 12-13	-	-
17	Mesele kh (bir v'aqit Mısır padişahı) 13-14	-	-
18	Mesele kv (ben de göreyirim ki bu adamda) 14-15	-	-
19	Mesele kz (zaman ilen Sultan Murad'nıŋ v'aqitinde) 15-18	-	-
20	Mesele t (hocakige ne var ne yoq vila'etiŋizde) 19-21	-	-
21	Börü Mesili 21-24	-	-
22	Aşıq Qarip'niŋ Meselesi ve Türküsü 25-97	Âşıq Qarip'niŋ meselesi ve türkisi 506-626	Meseliler, Aşıq Qarib ilen Şah Sina'nıŋ Türküsi ve Meseli 1-38
23	Semai (ben bugün bir cüvan gördim)	-	-

	98-99		
24	Semai (vaslı dilbere irmek) 99	-	Semai (vaslı dilbere irmek) 275
25	Semai (yür gidelim seniŋ ilen baglara dostum) 99	-	Koşma (Yür gidelim dostum seniŋ ilen bağlara) 314
26	Semai (qurban idim seniŋ ilen alışam) 100	-	-
27	Samuel Şişman'nıŋ Türküsü 100-101	-	-
28	Türkü (bahar olsa güller biter) 101	-	Türkü (bahar olsa güller biter) 366
29	Türkü (elvida dir deli gönül elvida) 102-103	-	Türkü (ilvida dir deli gönil ilvida hey) 328
30	Türkü (atlar egerlendi minmek ister) 103	Türkü (atlar egerlendi…) 4	Türkü (atlar egerlendi binegin ister) 357
31	Türkü (şu zügürtlik kar eyledi canıma) 104-105	-	Türkü (şu zügürtlik kar eyledi canıma) 369
32	Türkü (bir atım olayidi yanaştırsalar aman aman) 105	-	-
33	Semai (bu dünyanıŋ ötesine) 108	-	Semai (bu dünyanıŋ ötesine) 362

34	Türkü (bir agaç kamil olunca iptüda kökten yürür) 108-109	-	‘Aşıq Ömer (bir direk kamil olınca iptida kökten büyür) 358
35	Türkü (sen bir ulu bezirgansın) 109	-	-
36	Türkü (ne hal ilen gelin oldum) 110	Türkü (bir güzele oldım aşna) 127	-
37	Borqut’nıŋ Türküsü 110-111	-	-
38	Sayil Oğlan 111-112	-	-
39	Semai: Qaranı Maxtayır 112-113	-	Semai (qaraya daxil idersin) 253
40	Semai: Biyaznı maxtayır 113-114	-	Semai (esmeri ğayrit görersin) 254
41	Divan (Hazreti Adem zürriyeti cümlemizi üstün iden) 115	-	-
42	Divan (bugün ‘aşqıŋ bazarıdır bir nasip bişten geçer) 116	-	-
43	Divan (söz Aşıq Ahmid’iŋ cismimi üryan nerden) 117	-	-
44	Divan (bu vicudım şehrine düştü gene var ayrılıq) 118	-	-
45	Divan (bir devasız derde düşdim	-	-

	qurtulmam ne lazım) 118-119		
46	Divan (bu güzellik baqidir qalmaz irir aqar aq olur) 120	-	Divani (Bu güzellik baqi digildir qalmaz irir aqar af olır) 270
47	Divan (bu fina dünyaya geldim sürmedim bir dim sefa) 121	-	-
48	Yeŋi algan saldadlara çıqan Türkü 122-123	<1874> senesi soldat alınğanda çıqqan türkü 458-463	-
49	Türkü (bin seni sivmişim candan) 124	-	-
50	Türkü (firacimiŋ yaqası atlaz aman) 125	-	-
51	Tünbel Oğlannıŋ Meseli 127-147	Tembel oğlannıŋ meselesi 419-434	-
52	Divan (canı dilde mayil oldum yüzüne sultanımıŋ) 148	-	-
53	Türkü (atlayıp girdim bahçeye) 149	-	Semai (ben bugin bir güzele uğradım) 237
54	Divan (işitirdik var, Sedom Amora biri) 150	-	-

55	Zurna 151-152	-	-
56	Tümpelek 153-155	-	-
57	Komedya 156	-	-
58	Manitür 160	-	-
59	Türkü (kökte yıldız pek seyrek) 162	-	-
60	Türkü (yigit irifte iki alma) 163	-	-
61	Türkü (qız keten dikerler) 163-167	-	Maniler (Keten gömlek dikerim) 409
62	Semai (benim devletli sultanım) 168	-	Semai (benim devletli sultanım) 390
63	Semai (sana dil oldu iptida) 169	-	-
64	Semai (biz …..timi sultanım) 169-170	-	-
65	Semai (benim yarim bevle nazlı) 170-171	-	-
66	Semai (dedim bir hurudur gendi) 172	-	-
67	Semai (dedim dilber sarılayım) 172-173	-	-
68	Semai (gel binelim qoç atlara) 173-174	-	-

69	Semai (didim dilber gam eyleme) 174-175	-	-
70	Semai (bu dünyanıŋ ötesine) 175	-	-
71	Semai (şu qarşı güle güle) 176	-	-
72	Semai (şu benim nazlı yarime) 176-177	-	-
73	Semai (qaradır qaşıŋ ‘eladır gözüŋ) 177-178	-	-
74	Semai (şu yalan fena dünyada) 178	-	-
75	Semai (gayet çetin müşkül olur) 179	-	-
76	Semai (ne melul melul olur gezersin) 179-180	-	-
77	Semai (dilber qaldır niqabını) 180-181	-	-
78	Semai (visali dilbere ermek) 181-182[1]	-	Semai (vaslı dilbere irmek) 275
79	Semai (ela gözlü nazlı dilber) 182	-	-
80	Semai (ey felek seniŋ elinden) 183	-	-
81	Semai (bizim odanıŋ qızları) 183-184	-	Semai (bizim odayıŋ qızları) 362

[1] Mecumanın 99. Sayfasında mükerrer.

82	Semai (sabahın seher v‘aqtinde) 185	-	-
83	Semai (büründcük yaşmax bürünür) 185-186	-	-
84	Türkü (salınıp handan gelirsin)[2] 186-187	-	Türkü (salınıp handan gelirsin) 276
85	Semai (yar ile seyrana çıqsam) 187-188	-	Semai (yar ilen seyrana çıqsam) 271
86	Semai (qarip bilbil qılar zarı) 188-189	-	Semai (qarip bilbil qılar zarı) 275
87	Semai (hey agalar hey qızlar) 189-190	-	-
88	Semai (alma gördüm ben bir dalda) 190-191	-	-
89	Semai (yeter nazı eylediŋ dilber) 191-192	-	Semai (ruxları pek nazlı dilber) 303
90	Semai (güzel qaldır gül mihrabıŋ) 192-193	-	-
91	Semai (ben bugün bir güzel gördim) 193-194	-	Semai (ben bugün bir güzele uğradım) 361
92	Bahçesaraylınıŋ birisi sevleyir 194	-	-

[2] Mecumanın 4. Sayfasında mükerrer.

93	R Y‘akub sevleyir 194	-	-
94	R Y‘akub sevleyir 194	-	-
95	Y‘akubçıq qarşılıq vireyir 194-195	-	-
96	Şapşal Abraham sevleyir 195	-	-
97	Gözleve’de altı oqqa su‘al ideyir 195	-	-
98	R Y‘akup Şamaş sevleyir 195-196	-	-
99	R Y‘akupga qarşılıq 196-197	-	-
100	Tekerleme 197	-	-
101	Türkü (qız oturmış çardaqta naqışın işler) 198	-	Türkü (Şu direyi şuradan qaldırsalar) 367
102	Türkü (nidir suçum nidir xatam) 199	-	-
103	Türkü (ayran toldı baqıra) 200	-	-
104	Türkü (alçacıq duvar üstü) 200-201	-	Türkü (alçacıq duvar üstü) 377
105	Türkü (a qız bana qara dime) 201-202	-	-
106	Türkü (…..dibe düşer) 202-203	-	-
107	Baqıravuq Paşağa çıqqan Türkü 203	-	-
108	Türkü (eşek hacı olur mu varmaq ilen	-	Türkü (Sen dün gice handa idiŋ canlar paresi

	tikeye) 204		paresi) 346
109	Türkü (gine toparlandı dagın dımanı) 205	-	Türkü (gene toparlandı dağıŋ dumanı) 381
110	Tikerleme Destan (Mevlam quluna bir evlad virince)	Türkü (mevlam quluna bir evlad) 75-77	Destan (Mevlam quluna bir evlad virince) 245

KISALTMALAR

Alm.	Almanca
Ar.	Arapça
bkz.	bakınız
DLT	Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi
DS	Derleme Sözlüğü
EDPT	Etymological Dictionary (Clauson)
Erm.	Ermenice
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
H.	Haliç diyalekti
HdO	A Historical- Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea
İbr.	İbranice
K.	Kırım diyalekti
k.a.	kişi adı
KKS	Karaycanın Kısa Söz Varlığı
KRPS	Karaimsko- Russko- Polskiy Slovar

Krş.	karşılaştırınız
KTat.	Kırım Tatarcası
Lat.	Latince
Mec.	Mecuma
Mo.	Moğolca
OTü.	Ortak Türkçe
Pro.	Proben
RS1.	Raddloff Sözlüğü, 1. cilt
Rus.	Rusça
Sla.	Slav dilleri
T.	Trakay diyalekti
Tiet.	Andreas Tietze, Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugâti
Tü.	Türkçe
y.a.	yer adı
YTS	Yeni Tarama Sözlüğü
Yun.	Yunanca

İŞARETLER

Transkripsiyon için:

/…../ harfler görünüyor ama okunamadı

<…> okunamıyor

{...} fazladan kullanılmış metin

[…] eksik kullanılmış ve tamamlanmış metin

…. (şiirlerde) eksik dize

/ / fonem işareti

- fiil kökü ve fiil köküne gelen ek

+ isim kökü ve isim köküne gelen ek

< bu şekilden gelir

> bu şekle gider

~ değişken şekil

= aynı ses

1. GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. Karaylar

Karaylar, Hazarlar döneminde (VII- XI. yy.)[3] Museviliği kabul etmiş bir Türk topluluğudur. Karaim ya da Karaylar olarak adlandırılan bu topluluk, yakın dönemlere kadar küçük gruplar halinde Litvanya ve Polonya başta olmak üzere, Ukrayna'nın Haliç ve Lutsk kentleri, Türkiye (İstanbul), Avustralya (Sydney), ABD (New York), Fransa (Paris) gibi birçok ülkede dağınık olarak yaşamaktalar.[4]

Bazı kaynaklarda eski SSCB'de yaşayan Karayların toplam sayısı, 1959 sayımına göre 5900, 1979 sayımına göre 3341 verilirken 1989 sayımında 2803 olarak verilmektedir. Yakın dönemlerde 2001 ve 2002 yıllarında yapılan sayımda ise bu sayı 318 olarak verilmiştir.[5]

Türk toplulukları arasında farklı bir yere sahip olan Karay Türkleri, adları bağlı bulundukları mezhepten gelmektedir. *Karaim* sözcüğü Aramî- İbrani dilinde okumak anlamındaki *kara* fiilinden türetilir. Bu sözcüğe *im* çoğul eki getirilerek yapılmıştır. İbranicede ise קראים *karaim* sözcüğü, "kutsal yazıyı okuyanlar" anlamında kullanılmaktadır.

1.2. Kırım Karayları

Kırım'da çok uzun zamandan beri yaşayan ve Karaim mezhebine dâhil olan Türkler bu adla anılır. Burada yaşayan Karay Türkleri, yakın dönemlere kadar Karay Türkçesiyle konuşurken günümüzde bu dili konuşan yok denecek kadar azdır.

[3] Z. V. Togan, "Hazarlar", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: MEB Yayınları, C. 5, 1988: 397.
[4] L. Adamczuk, H. Kobeckaite, S. Piecki, *Karaimi na Litwie i w Polsce*, Warszawa: 2003.
[5] Adamczuk/ Kobeckaite/ Piecki, a.g.e. s. 34.

Kendilerini Hazarların devamı olarak gören Kırım Karaylarının Türk olduklarına dair en büyük tanığın kendi kültür ve dilleri oluşturur. [6] Öyleki günümüzde birçok Türk dilinde bulunmayan eskicil özelliklere sahip sözcükler Karay Türkçesinde varlığını sürdürmektedir.

Karayların Kırım'a gelişleri ile ilgili değişik görüşler bulunur. Çift-Kale olarak adlandırılan bölgede bulunan en eski Karay mezarlığının (Balta Tiymez) bulunduğu İsofat'ta (Meryem Dere) farklı zamanlarda kazılar yapılır. İlk görüş, Bu kazılar neticesinde Karayların Kırım'a yerleşmelerinin, M.Ö. dönemlere kadar dayandığı yönündedir.[7]

Karay Türklerinin Kırım'a yerleşmeleriyle ilgili en önemli bilgiye Sereya Şapşaloğlu'nun yazmış olduğu makalede rastlanır. İkinci görüş, (İleride hakkında detaylı bilgi vereceğimiz Seraya Şapşal, yazmış olduğu makalede kendini Şapşaloğlu Sereya olarak tanıttığı için çalışmamızın devamında makaleden bahsederken kendisi bu adla anılacak makale dışında kendisinden Sereya Şapşal olarak bahsedilecektir.) Şapşaloğlu, makalesinde Karayların Kırım'a iki farklı dönemde geldiklerini söyler. Şöyle ki: 8. yüzyılın sonları, 9. yüzyılın başlarında tek tanrılı dinleri yaymak amacıyla Bizans'a gelen misyonerler arasında Karaim mezhebinin misyonerleri de vardır. Bu misyonerler, İshak Sengarî önderliğinde Bizans'a gelir. Bir süre Bizans'ta yaşadıktan sonra Karaim mezhebi misyonerleri kendi inançlarını yaymak amacıyla Hazar Devleti'nin güney kıyısında bulunan şehirlere gelirler. Bu dönemde Hazar ülkesinde her üç dine de mensup tüccar ve halkın bulunması, burada dinî baskının

[6] E. Altınkaynak, *Tozlu Zaman Perdesinde Kırım Karayları*, Haarlem: Sota Yayınları, 2006, s. 1.
M. S. Saraç, *Karaimskaya Narodnaya Ansiklopediya*, C. VI, Moskva: 2000, s. 23.
[7] Altınkaynak, a.g.e., s. 1.

bulunmadığını ve bir hoşgörü ortamının hâkim olduğunu gösterir. Yasal konuların çözümü dinî bir bakış açısıyla gerçekleştirildiğinden Hazar hükümeti bu iş için yedi yargıç görevlendirir. Arap tarihçilerden, bu yargıçlardan ikisinin Müslüman, ikisinin Hıristiyan, ikisinin Hazar (Tevrat'a göre hükmederler) ve birinin de putperest olduğu bilgisi öğrenilir.[8] Bu tür bir uygulamanın yapılıyor olması Hazar devletinde var olan hoşgörü ortamının kanıtıdır.

Hazar hükümdarı Bulan Kağan (8. yy.), İshak Sengârî'nin etkisiyle putperestliği bırakıp Museviliği kabul etmiştir. Bulan Kağan hükümdarlığı döneminde kendi akraba ve kavminin bir kısmını da bu dine dâhil eder. Böylece Musevîlik Hazar kavminin değil, Hazar devletinin dini olur.[9] Farklı bir deyişle inançlarının temel prensibine uygun olarak okuyan, idareci, aristokrat kesmin dini olur.

Yukarıda yer alan yaygın görüşün aksine P. B. Golden, yazmış olduğu yazısında görüşlerini şöyle dile getirir:

> "10. yüzyılda yaşayan ünlü tarihçi Mesudî'ye göre, Hazar kağanı, 780'lerle 9. yüzyılın ilk yarısındaki bir tarihte Yahudiliği benimsemiştir. Bu ihtidanın nedenleri çok tartışılmıştır ve tartışılacaktır. Ne yazık ki Mesudî'nin bu konuyu işleyen bir başka eseri bize kadar gelememiştir. Ayrıca Yahudiliğin Hazarların "devlet dini" olduğunu gösteren bir kanıt da

[8] Sereya Şapşaloğlu, "Kırım Karay Türkleri", *Türk Yılı*, İstanbul: 1928: 575-615, s. 585. Bu makale harf devriminden önce yazıldığı için, Arap alfabesi iledir.. Bu makalenin tarafımdan yapılan yazı çevrimi yeniden yayımlandı T. Çulha, "Sereya Şapşal'a göre Kırım Karay Türkleri", *Türk Dilleri Araştırmaları*, C. 12, İstanbul: 2002: 97-188. P. B. Golden, "Güney Rusya Bozkırlarının Halkları", *Erken İç Asya Tarihi*, Derleyen: Denis Sinor, Çeviren: Ayda Arel, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, 354-364.

[9] W. Barthold, *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler,* İstanbul: 1995, s.57-58. H. N. Orkun, *Türk Tarihi*, İstanbul: Akba Kitabevi, 1946, s.148. Şapşaloğlu, a.g.m. s. 587.

yoktur. Daha doğrusu, Hazar ülkesinde devlet dini diye bir kavramın olmadığı anlaşılıyor."[10]

Golden, bu bilgiyi verir fakat sonrasında, hakanlığa sadece Yahudi dinini benimsemiş hükümdar soyu mensuplarının getirildiğini söyler. Ayrıca yazarın söylediği bir diğer dikkat çekici ifade ise "Hazar Yahudiliğinin, Karaî türünden olmadığını kaynaklardan öğrenmekteyiz" şeklindedir.[11]

Bizans'ta yaşayan Karayların bir kısmı 10. yüzyılda Bizanslılardan gördükleri zulüm neticesinde, dindaşlarının bulunduğu Hazar devletine göç etmek zorunda kalır. Göç eden Karaylar Solhat (Eski Kırım) şehrine yerleştirilir.[12] İstanbul'da yaşayan Karay mezhebine mensup kişilerden bir kısmının da İstanbul'un fethiyle (1453) birlikte Karaim mezhebini kabul etmiş Türklerin Kırım'da yoğun olarak yaşadıkları Çift-Kale ve Mangup şehirlerine göç ettikleri de edindiğimiz

[10] Golden, a.g.m. s. 358.
[11] Golden, a.g.m. s. 359.
[12] Sereya Şapşal yazmış olduğu makalede 10. yüzyılda Bizanstan göç eden Karayların Kırım'daki Karaylara yazma bir Tevrat hediye ettiği, buna karşılık olarak da Kırım Karaylarının onlara bir kazan hediye ettiği bildirilir. Şapşaloğlu, a.g.m. s. 590.

bilgiler arasındadır.[13] Tapani Harviainen, bu konuda yazmış olduğu makalede, Kırım'da Karayların izlerine 1180'de rastlandığını bildirir.[14]

Karayların Kırım'a yerleşmeleriyle ilgili bir diğer görüş de; Karaim mezhebi ortaya çıktıktan sonra 9. yüzyılda Kudüs'ten İran'ın İsfahan ve Nihavent şehirlerine göç eden Karaylar, bu bölgelerde 15. yüzyılın sonuna kadar yaşar. 16. yüzyılın başında Sinan Çelebi Bay Hace önderliğinde Kırım'a göç ederler.[15] Ayrıca Karaylar, Kırım'a göç edene kadar kendilerini *Bene Miqra* "kutsal yazıyı takip edenler", *Ba'ale Miqra* "kutsal yazının sahipleri" olarak adlandırırken göçten sonra *Karaim* olarak adlandırırlar.

Hazar devletinin hâkimiyetinden sonra bu bölgeyi Kumanlar ele geçirir. Hazar adı 14. yüzyıla kadar yaşarken, halk ise kendilerinden sonra gelen Türk boyları arasında erir.[16]

---

[13] Golda Akhiezer, "The History of the Crimean Karaits during the sixteenth to the eighteenth centruies" *Meira Polliack* 2003: 729-757. Karayların Kırım'da yaşadıkları yerlerle ilgili bilgiye ünlü seyyah Evliya Çelebi'nin meşhur *Seyahatname*'sinde de rastlamaktayız. Seyehatname'nin VII. cildinde Mangup'ta yaşayan halkla ilgili şu bilgilere rastlamaktayız: *Bütün Yahudiler Karani mezhebinden çıfutlardır. Diğer Yahudiler bu mezhepten olan Yahudileri sevmezler. Yemeklerinde kaşer ve turfa nedir bilmezler. Her kimin yemeği olursa sağ yağlı da olsa, siniri çıkarılmamış her ne çeşit et olsa yerler. bunlar Yahudilerin Kızılbaşlarıdır. ....bu çıfutlar gerçi İsrailli Musevidirler. Tevrat ve Zebur okurlar. asla çıfut lisanı bilmezler, Tatarca konuşurlar. Hepsi mor sofdan dikilmiş Tatar kalpağı giyerler. Şapka giymezler. güzelleri çoktur. zira bu menkubun su ve havasının güzelliğinden Yahudilerin yüz renkleri kırmızıdır*. Zillioğlu Evliya Çelebei, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, sadeleştirenler: T. Temelkuran, N. Aktaş, M. Çevik, C. VII, İstanbul: 1980, s. 374, 375.

[14] T. Harvianien, "The Karaites in Eastern Europe and the Crimea: An Overview", *Meira Polliack*, 2003: 633-655.

[15] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 590.

[16] Barthold, a.g.e. s. 58. Zayançkowski, a.g.e., s. 314. Z. V. Togan, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1981. A. N. Kurat, *IV. ve XVIII. Yüzyıllarda Türk Kavimleri ve Türk Devletleri*, Ankara TTK Basımevi, 1972.

Yukarıda Karaim mezhebinin oluşumu ve yayılışı konularında bahsettiğimiz Karaylar, bu mezhebe mensup kişilerdir. Bu kişilerin, misyonerlik çalışmalarıyla Hazar devletinde yaşayan kişiler arasında bu mezhebi yaymalarıyla Karay Türklerinden söz edebiliriz. Yukarıda da bahsedildiği gibi Hazar devletinin yıkılması ile burada yaşayan mezhep mensubu Hazarlar başta Kırım olmak üzere birçok bölgeye yerleşmişlerdir. Bu olayların devamında, insanlar arasında olan etkileşim sonucu Karaim mezhebi oldukça yaygınlaşmış ve Karay Türkleri olarak adlandırdığımız Türk topluluğu oluşmuştur.

14. yüzyılın sonunda Litvanya Grandükü Vitovt, Kıpçak Hanlığıyla savaşırken Litvanya'ya örnek vatandaş olarak Karay Türklerini götürür ve onları "Kılıç Şövalyeleri"nin toprak sahibi olduğu bölgelerin sınırlarına yerleştirir.[17] Karay Türkleri, şimdiki Vilen, Volin denilen (Lutsk ve Trokaya) şehirlerinde bağ, bahçe işleri ve çiftçilikle uğraşarak, nakliyecilik yaparlar.[18] Günümüzde de halen bu bölgede yaşamaya devam eden Karaylar, farklı mesleklerle uğraşarak yaşamlarını sürdürürler.

14. yüzyılın sonlarında Kırım'da yaşayan Karay Türklerinin bir kısmı Kafkasya'ya göç eder. Kafkasya ve Azerbaycan'da bulunan grubun büyük çoğunluğu bu göçün neticesinde bu bölgelere gelen Karaylardır.

Solhat (Eski Kırım)'a göç ettiklerinde merkezleri durumunda olan Çift-Kale, Kudüs'ten sonra tarihî ilk kenesanın burada bulunması sebebiyle Karaylar

[17] Karayların Litvanya'ya yerleşmelerinin temsili tarihi 1397.
[18] Altınkaynak, a.g.e. s.3.

arasında kutsal sayılır. 19. yüzyıldan itibaren Gözleve (Kezlev) şehri Karay Türklerinin merkezi durumuna gelir.

Hazar İmparatorluğundan sonra Kırım'da Kumanlar, daha sonra Tatarlar hâkimiyet sürer. 16. yüzyılın başlarında Altun Ordu'nun hâkimiyeti, taht kavgalarının yarattığı kargaşa neticesinde sona erer.[19] Bu hanlığın yıkıntıları üzerinde Kazan, Kırım, Astrahan, Nogay ve Sibir Hanlıkları gibi birçok hanlıklar yükselir.[20] Bu dönemde Kırım Hanlığı da Mengli Giray Han (Ö. 1515) buyruğunda bağımsız bir hanlık olur. Bu hanlık içerisinde Karay Türkleri büyük bir din özgürlüğüne sahip olarak Kırım Hanlığının önemli görevlerinde bulunurlar. Bu görevler içinde darphane eminliği, Tarhanlık, divanhane azalığı, dilbend-dar ağalığı, vergi eminliği yer alır.[21]

Kırım Hanlığının son hükümdarı Şahin Giray Han zamanında ortaya çıkan kargaşadan yararlanılarak Rusya, 1783 yılında Kırım'ı işgal eder. Bu işgal neticesinde 1787 yılında Çariçe Katerina Kırım'a gelerek Kırım Hanlığı döneminde yüksek memuriyet yapanları huzuruna getirtir. Çariçe Katerina'nın huzurunda Darphane Emini Bin Yemin Ağa, Çariçeden kendi kavim ve kabilesinin Osmanlı topraklarına gitmelerine izin verilmesini ister. Katerina bu isteğe kızarak Karay Türklerini 8 yıl her türlü hukuk ve imtiyazın dışında bırakır. Karay Türkleri, St. Petersburg'a bir heyet göndererek şikâyet ve dileklerini bildirirler. Bunun üzerine

[19] Kaynaklarda her ne kadar Altın Ordu Devleti'nin hâkimiyetinin sona ermesi, 1502 gibi gösterilse de devletin parçalanması ve yıkılışı uzun zaman alır. Küçülerek tarih sayfasından silinen devlet üzerinde 1437'den itibaren hanlıklar kurulmaya başlanır.
[20] A. N. Kurat, "Altın Ordu Devleti", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: TKAE yayınları, 1976, s. 932.
[21] Şapşaoğlu, a.g.m. s. 592. Zajançkowski, a.g.m. E. Kırımal, "Kırım ve Kırım Türklerinin Tarihi Geçmişi", *Dergi*, S. 12, No: 45, 1966: 64-65, H. İnalcık, "Kırım Hanlığı", Ankara: *Türk Dünyası El Kitabı*, TKAE yayınları, 1976.

Katerina, 8 Haziran 1789'da Karaylar hakkında çıkardığı emirle, Karaim mezhebini ayrı bir din olarak kabul eder ve onlara birtakım imtiyazlarda bulunur. Karay Türkleri, ayrıca, bir Şerî Mahkemeye ve Ruhanî Reisliğe kavuşurlar.[22]

Günümüzde Karay Türkleri Kırım'da genellikle, Bahçesaray, Sudak, Kefe, Gözleve ve Mangup olmak üzere değişik bölgelerde yaşarlar. Bugün Kırım'da halen ayakta olan 7 kenesadan sadece Gözleve'de bulunan kullanılır.[23] Özellikle Sovyet Rusya'sı döneminde yürütülen asimilasyon çalışmalarından birçok Türk topluluğu gibi Karay Türkleri de olumsuz etkilenirler.

1.3. Sereya Şapşal (1873- 1961)

Kırım'da eskiden beri dinî liderler olan hazanlar, Türk Karay cemaatinin temsilcisi durumundadır. Karaylar hakkında Türkiye'deki en eski ve kapsamlı makaleyi yazan Sereya Şapşal da Karay cemaatinin hem dinî hem de siyasî lideridir.

Ataerkil bir Karay ailesinde Mayıs 1873'te Bahçesaray'da dünyaya gelen Şapşal, dönemin Rusya'sında tüm azınlıkların yaşamış olduğu sıkıntılardan payını alır. Küçük yaşta ailesinden ve memleketinden ayrı eğitimini sürdürmek zorunda kalır. 11 yaşına kadar Karay okuluna giden Sereya, eğitim almak üzere Petersburg'a ağabeyinin yanına gönderilir. Rusçayı bilmediği için ilk zamanlarda oldukça sıkıntı çeker. 1886'da jimnezyaya kayıt olan genç Karay, her fırsatta Kırım'a gelerek Karay Türklerinin dini, dili ve tarihleriyle ilgilenir. 1894'te Petersburg üniversitesini kazanan Şapşal, 1899'da Arap-Fars ve Türkçe bölümünü onur öğrencisi olarak

[22] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 594.
[23] Altınkaynak, a.g.e. s. 10. Gözleve'nin ara sokaklarından biri olan Karaimskaya Sokağı, No: 68' de yer almaktadır.

bitirir. 1899'da Türk-Tatar kafedrasında profesör olarak çalışmaya başlar. Fars hükümeti 1900'de Rusya'dan veliaht prensin eğitimi için hoca gönderilmesini ister. Yapılan yarışmayı Şapşal kazanır ve veliahdın eğitimi için gönderilir. Prens tahta çıkınca kendisine saray müsteşarı unvanı verir.

General-Yaver unvanı verilen Şapşal, 1908 yılında Rusya'ya döner. Bilim adamı, öğretmenlik ve diplomasi gibi birçok alanda etkinlik gösterir. Karay din ve adetlerini göre yetişen Şapşal, kendi halkının tarihini, dilini ve kültürünü de çok iyi bilmekteydi. 1915 yılında Karay Türkleri tarafından lider olarak seçilir.

Karay Türklerinin tarihi ve kültürü ile ilgili araştırmalar yapan Şapşal, 1. Dünya Savaşı zamanında Gözleve'de kendi parasıyla *Karay Tarihî- Etnografik Müzesi* ve *Milli Karay Bitigligi* (kütüphanesini), yaşlı Karay kadınları için sığınma evi kurar. O dönemde *Karay Din Yönetim Kurulu Haberleri* adında bir de dergi çıkarır.

Rusya'da yaşanan iç savaş bütün Türk azınlığa olduğu gibi Kırım'da yaşayan Karaylara da oldukça sıkıntı yaşatır. O dönemde yurtlarını terk etmek zorunda kalan birçok aydın gibi Şapşal da Kırım'ı terk eder. Gizlice İstanbul'a kaçmak zorunda kalan Şapşal, Türkiye'de de çalışmalarına devam ederek birçok konferanslar verir. 1928'de Yusuf Akçuralı'nın yayımlamakta olduğu *Türk Yılı* adlı dergide "Kırım Karay Türkleri" başlıklı bir yazı yayımlar. Bu yazının, Karay

Türkleriyle ilgili Türkiye'de yapılmış en önemli ve kapsamlı çalışma olduğu kabul edilir.[24]

Polonya'da ve Litavanya'da yaşayan Karay Türkleri de Sereya Şapşal'ın liderliğini kabul eder. Bir dönem Şapşal, Vilnius Üniversitesi, Türk Dili kafedrasında profesör olarak görev yapar. Krakov, Varşova, Lvov Üniversitelerinde konferanslar verir. Vilnius'ta Karay dili, tarihi ve edebiyatıyla ilgili bir dernek kurar. Gözleve'de kurmuş olduğu müzeyi devlete hibe eder. 2. Dünya savaşı döneminde devlet tarafından takip edilenleri himaye ederek, müze eşyaları ve yazmalar gibi değerli kültür ürünlerini de korur.

El yazması, altın paralar, ikonlar vb. gibi birçok değerli eserin bulunduğu, ömrünü, yüreğini verdiği, koleksiyonlarını da insanlığın bilgisi ve hizmetine sunulmak üzere devlete bağışlar. Yapılan araştırmalardan bu bağışların çoğunun Ermitaj'da bulunduğu bilgisine ulaşılır.[25]

Halkıyla arasındaki bağı hiçbir zaman koparmayan Şapşal, her fırsatta Kırım'a gelerek Karaylar için kutsal olan yerleri ziyaret eder. 18 Şubat 1961'de Vilnius'ta ölen Son Karay lideri Han Şapşal ömrünü sadece kendi halkına değil aynı zamanda hangi din ve milletten olursa olsun zulüm görenleri savunmaya adar. Karay Türklerinin, dili, kültürü ve tarihiyle ilgili birçok önemli adım atan Şapşal'ı, Karay Türkleri halen sevgi ve saygıyla anar. Hatta Kırım'da Bahçesaray'da bir sokağa S. Şapşal adı verilir.

[24] S. Şapşaloğlu, "Kırım Karay Türkleri", *Türk Yılı*, İstanbul: 1928, 575-615.
[25] Altınkaynak, a.g.e. s. 30.

1.4. Dinleri

Karaim mezhebinin temellerinin 8. yüzyılda atıldığı bilgisi yaygındır. Her ne kadar İsa peygamber hayattayken Karaizmin öncülerinin Filistin'de yaşadıkları söyleniyor[26] olsa da; yaygın görüş, 8. yüzyılda Hazarların Museviliği kendilerince yorumlayarak benimsedikleri yönündedir.

Irak'ın İslam topraklarına katıldığı dönemde burada yaşayan Musevileri temsil eden bir *cemaat başı* bulunmaktadır. Bu cemaat başı dinî ve siyasî açıdan onların önderi sayılmaktadır. Abbasiler döneminde (750-1258) bu görevi İshak İskavî yüklenirken 760'ta öldükten sonra yerine iki aday talip olmuştur. Bu adaylardan biri Annan, diğeri de küçük kardeşi Hananay veya Hassan idi. Annan hem yaş hem de eğitim olarak kardeşinden önde olmasına rağmen kurallara yeterince bağlı olmaması sebebiyle bu göreve kardeşi getirilmiştir. Cemaat başı olan Hananay, kargaşa yarattığı iddiasıyla Annan'ı halifeye şikayet ederek tutuklattırır.[27]

Annan bin David, hapishanede büyük İslam bilgini ve Hanefi mezhebinin kurucusu İmam Azam Ebu Hanefi ile tanışır ve ondan hayatını değiştirecek öğütler almıştır.[28] Bu tanışma neticesinde Karaim mezhebinin kuruluşu ve gelişiminde İslam'ın büyük etkisi olmuştur. İmam-ı Azam Ebu Hanefi'den almış olduğu öğütle

[26] Altınkaynak, a.g.e. s..4. Altınkaynak, Petersburg din akademisi Profesörü İ. G. Troitskiy Moskova Mitropolit Filaret'inin sözlerine dayanarak Karaizmin öncülerinin, İsa peygamber döneminde yaşadığını söylese de biz araştırmamızı yaparken Karaim mezhebinin 8. yüzyılın başlarında Irak'ta Anan bin David öncülüğünde başladığı bilgisine yaygın olarak rastlamaktayız. Genel kanıdan hareketle Karaizm mezhebinin gelişim süreci verilecektir.
[27] Ahmet Almaz, *Tevrat'ın Türk Evlatları*, İstanbul: Yakamoz Yayınları, 2008. s.54.
[28] Almaz, a.g.e. s. 54. Osman Akçuralı, "Kırım'da Yaşayan Milletlerden Karailer", *Tercüman* Teşrin-i Sani 1917, no:219.

hapisten çıkan Annan, arkadaşlarını toplayarak tasarladığı yeni mezhebi kurmak için çalışmalara başlamıştır.

Bu şekilde Karaim mezhebi, Irak'ta Ebu Cafer el Mensur'un halifeliğinde (754- 775) Talmut'a karşı bir hareket olarak kurulmuştur.[29] Annan, Museviliğin diğer kitapları olan *Talmud* ve *Mişna*'ya karşı çıkarak kutsal kitaba ilavelerde bulunanları reddeder. Yalnızca *Tevrat*'a dayanan bir inanç sistemini benimser.[30]

Karaim mezhebini oluştururken büyük İslam bilgini Ebu Hanefi'nin "Allah'ın gönderdiği kitaba bağlı kalmaları" gerektiği konusundaki düşünceleri hâkim olur. Özellikle 8. yüzyılda kurulan İslam dünyasının dogmatik felsefe ve kurallarda kendi yapısını kabullenerek analojinin (örnekseme, benzeşim) kuruluşunda kıyas ve sonuçlama kurallarını bulur. Aynı zamanda tüm inananların onayladığı, Tevrat'la çatışmayan bazı gelenekleri de içine sokar. Bu prensip İslam dininin ritüel- kanuni iki temel unsuru hadis ve icma'yı andırır.[31]

Annan bin David Talmudîlerle aradaki bağı ortadan kaldırarak Talmudilerin inançlarından bütünüyle farklı bir mezhep ortaya koymuştur. Bu mezhebe bağlı olanlara *beni mukırr* "kütüb-i mukaddes evlatları" ismi verilir.[32]

---

[29] A. Koestler, *Onüçüncü Kabile- Hazar İmparatorluğunun Mirası*, Çev: B. Çorakçı, İstanbul: Say Yayınları, 6. Baskı, 1999. Koestler, bu eserinde Karaim mezhebinin önce iran'da ortaya çıkıp sonra dünya Yahudileri arasında yayılmış özellikle Küçük Hazarya'da (Kırım) rağbet görmüş bir 'temel ilke Yahudiliği' olduğunu belirtmektedir.

[30] Yaşar Kutluay, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, Ankara: İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1965. Almaz, a.g.e.

[31] Almaz, a.g.e. s.55. W. Zajançkowski, "Karaylar ve Onların Folkloru", *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, Sa. 17-22, C. 1-2, 1979-1983, Ankara: 313-361.

[32] Daha önce de değinildiği gibi *Karaim* sözcüğü "kutsal yazıyı okuyanlar" anlamında kullanılır. Karaim, Karaun, Karain, Karait ve hatta Karavin ve Karaymen olarak günümüze kadar farklı terimler kullanılmıştır. Türkçede ise *karai* sözcüğü *Karay* çoğulu *Karaylar* olarak kullanılagelmiştir.

Karaim mezhebi, Hz. İsa ve Hz. Muhammet'i peygamber olarak kabul etmmiştir. Bu konuda İslam âlimi Makrizî Annan hakkında şöyle söyler: "… konuşmalarında İsa'nın kişiliği için ayrı bir saygı ayırmış; Muhammed'i ise Araplara gönderilmiş bir peygamber olarak kabul etmiştir…."[33]

Karaim mezhebinin inanç esaslarını şu şekilde sıralayabiliriz:[34]

1. Tanrı ezelî ve ebedîdir.

2. Tanrı'nın birliği ve gücü hiçbir yaratık tarafından eşitlenemez ve insanlığın aklına sığmaz.

3. Tanrı, var olan her şeyi ve melekleri yaratmıştır.

4. Tanrı, Musa kulunu göndererek onun elçiliği ile hak dini bildirmiştir.

5. Evrende insan varlığına akıl ve ruh veren, böylece onu aydınlatan Tanrı'dır.

6. Sina Dağı'nda Musa'ya verilen On Emir asla kaldırılamaz, tamamlanamaz ve değiştirilemez.

7. Peygamberler, daima Tanrı ruhuyla esinlenmişlerdir.

8. Tanrı her kulunu kendi inanç, iş, davranış ve liyakatine göre mükafatlandırır ve cezalandırır.

9. Mesih'in dirilişi, Kudüs'ün yeniden kurulması içindir.

10. Tanrı, mahşer günü ölüleri diriltecektir.

[33] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 579.
[34] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 582.

Daha sonra Talmudîler tarafından takip edilen Annan, Bağdat'ı terk ederek Filistin topraklarına göç eder ve her üç din tarafından da kutsal sayılan Kudüs'te "Kenesa" adıyla anılan bir mabet inşa ettirir. Bu mabedin tasviri ile ilgili Sereya Şapşaloğlu'nun makalesinde şu ifadeye rastlamaktayız:

> "Tahte'z-zemin inşa edilmiş olan mabedin mihrabı Süleyman A.S.'ın mabedine yani Mescid-i Aksa'ya müteveccih olup Karailerin el-yevm ibadetgâhıdır. Mabedin mihrabı sokak cihetinde bir taş duvarın temeline müsadif olup diğer tarafı ise kaya içine açılan bir mağaraya gider. Mabede dahil olmak için evvela avluya girmek, taşdan bir nerdüban ile içeri inmek lazımdır. bu itinalar ilk asr-ı miladî Hıristiyanları gibi Karailer de düşmanların takiplerine hedef olmamak için de mağaralar içinde ibadetlerini gizlemek ıztırarında kaldıklarını göstermektedir."[35]

Aynı makalede bu kenesanın camiler gibi hasır ve halılarla kaplı olduğu bilgisine ulaşmaktayız. Tevrat'ta bulunan 3. Sefir, 3. Bab ve 5. Ayetin tercümesi, "ayakkabılarını çıkar, zira durduğun yer bir mukaddes yerdir." şeklindedir. Bu ayete istinaden bütün Karaylar kenesaya ayakkabılarını çıkararak girer ve secdelerini temiz tutarlar. Bütün kenesaların kıblesi, örtü, halı vs. gibi mefruşatı Kudüs'teki kenesanın aynısıdır. Ayrıca her kenesanın bahçesinde abdest almak için bir çeşme bulunur.

Annan kenesanın inşasından sonra kendi cemaati için *Sıfr-ı Hamisuvut* adında bir kanun kitabı yazar. Burada Karaylara "**Tevrat'ı iyi tetkik edin, yalnız benim fikrime itimat etmeyin**!" diye tembihte bulunur.[36] Bu sözde Annan'ın

[35] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 580.
[36] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 581.

fikirleri ve dolayısıyla Karaim mezhebi hakkında bilgi verilir. Öyle ki Annan, Talmud'a eklemeler yapılmasını kabul etmeyerek kurduğu mezhepte, inananların kendisine bile körü körüne inanmamalarını Tevrat'ı kendilerinin okumasını ve yorumlamasını salık verir.

Karayların Kudüs'te ibadethaneleri tesis edildikten sonra burası merkez kabul edilir. İlerleyen zamanlarda Karaylar, mezheplerini yaymak üzere çeşitli bölgelere dağılırlar. O zamana kadar saklanan dindaşlarını toplayarak her yerde Annan'ın yaptığı gibi mabetler inşa ederek cemaatler oluştururlar. 50 ila 100 sene zarfında yapılan yoğun çalışmalar sonucunda Karaim mezhebinin bu kadar hızlı yayılması Talmudîleri telaşa düşürür.

Bu dönemde Karaylar doğuda, Bağdat ve Heyet'ten İran'ın İsfahan ve Nihavent şehirlerine gider. 9. yüzyıl âlimlerinden İshak-ı İsfahanî ve Bünyamin-i Nihavendî Karaim mezhebinin önde gelen isimlerindendir. Karay cemaatleri burada 15. yüzyıla kadar yaşamış, bu yüzyıldan itibaren başta Kırım olmak üzere farklı bölgelere dağılmışlardır.

Güney ve güney-batıda Mısır'a kadar giderler. Buradan sahili takip ederek Fas'a ulaşırlar. Mezheplerinin geleneğine uygun olarak çok sayıda âlim yetiştiren cemaat arasından 9. yüzyılda Darayî, 10. yüzyılda Davudü'l- Fasî ve 15. yüzyılda Samuel Magribî gibi isimler çıkar.

Kuzeyde Karaylar mezheplerinin başlangıcında Şam'a kadar giderler. Halife Mehdi zamanında Bizans'ın Nikomidi (Kocaeli) şehrine yerleşirler. Orada 1350 senesinde ölen âlim İzmitî Harun da Karaim mezhebindendir.[37] Bunlar Bizans İmparatorluğu (5-15. yy) döneminde İstanbul ve Edirne'ye kadar giderler. Edirne'de 15. yüzyılda yaşayan müellif İlya ve 16. yüzyılda yaşayan Efendoplu adlı âlimler de bu cemaate mensuptur.[38]

İstanbul'a gelen Karaim mezhebi üyeleri, Bizans döneminde Yeni Camii çevresi ve Mısır Çarşısı kapısına kadar olan sahada yerleşir. Valide Sultan (1560-1618), 1598'de Yeni Camii'yi yaptırmaya kalktığında gördüğü bir rüya üzerine orada yerleşen Karay cemaatini haraçtan muaf tutarak Hasköy'de inşa ettirdiği kırk kadar eve yerleşir. Diğer bir rivayete göre de halen Yeni Camii'nin karşısında bulunan ve Karaköy olarak adlandırılan yerin, Karayların yaşadığı yer anlamında (Karay Köy) kullanıldığı söylenir.[39] Halen Hasköy'de nadir olarak kullanılan kenesaları ve Çıksalın'da cemaate ait mezarlıkları bulunur. İstanbul'da yaşayan Karaylar, Bizanslar döneminde Rumca; İstanbul'un fethinden sonra da Türkçe konuşur ve diğer Karay Türklerinden farklı olarak İbranice ibadet ederler.

1.5. Karay Türkçesi

[37] Şapşal, "Kırım Karayları" adlı makalesinde o dönemde bu bölgenin Sakarya olarak adlandırıldığını ve eski Bizanslılar gibi Rumların da Sakarya'ya *Sengâriyus Tutamus* dediklerini söylemektedir. Bütün bu bilgilerden hareketle de Sengarî lakabının Sakaryalı anlamına geldiğini ve İshak Sengârî'nin de Bizanslı bir Karay olduğunu söylemektedir.
[38] Şapşaloğlu, a.g.m. s. 584.
[39] Şapşaloğlu, a.g.m. s.584. Murat Belge, *İstanbul Gezi Rehberi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995. M. Ziya, *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul: Maarif-i Umumiye Nezareti, 1918. Necip Asım (Yazıksız), "Türklerde Musevilik", İkdam, 23 Temmuz 1337. Ali Rıza, "İstanbul Esnafları", *Peyam-ı Sabah*, 29 Teşrin-i Evvel, 1337, Zajançkowski, a.g.m. s. 314.

Karay Türklerininin kültürlerine ait en önemli bilgiyi dilleri oluşturur.[40] Karay Türkçesi, Türk Dilleri arasında Kıpçak grubuna dâhildir. Prof. Dr. Talat Tekin'in yapmış olduğu Türk dillerinin tasnifinde Karaycanın Haliç diyalekti, *tawlı* grubunun *yıl* alt bölümü içerisinde *its* alt-bölümüne girer. Troki (Trakay) diyalekti ise, aynı grubun *kel-* bölümcüğünün *toğuz* alt-bölümcüğüne dâhil edilir.[41] Benzing, *Fundamenta*'nın birinci cildinde yapmış olduğu tasnifte, Karay Türkçesi, Batı Grubu (Kıpçak- Kuman dilleri) arasında yer alırken, Karl H. Menges'in tasnifinde, Kuzey-Batı veya Kıpçak Grubu'nun Karadeniz Hazar Denizi Dilleri arasında yer alır.

Karay Türkçesi, metinlerden anlaşılacağı üzere, Bulgar, Hazar, Uz, Peçenek ve Kıpçak Kumanlarıyla etkileşim sonucu doğar.[42] İkinci dünya savaşına kadar Karay Türkçesinin üç diyalekti vardı: Troki (Trakay), Haliç-Lutsk ve Kırım diyalektleri. Bunlardan Kırım Karaycası çok önce Kırım Tatarcasından etkilenir. Aynı zamanda Kırım ile Osmanlı imparatorluğunun ticarî, siyasî ilişkileri nedeniyle Kırım diyalektinin Osmanlıcadan da etkilendiği söylenebilir. Hatta Kırım Karaycasında yer alan Oğuzca unsurların fazlalığı nedeniyle bu diyalekt, Anadolu'da konuşulan Türkçenin bir ağzı gibi görülür.[43] Troki (Trakay) ve Haliç- Lutsk diyalektlerinin de bugün Slav dillerince hemen tümüyle sömürülmüş olduğu

[40] *Karai* sözcüğü Museviliğe bağlı bir mezhep olan Karaim mezhebini ifade etmektedir. Biz buradan itibaren kullanacağımız *Karay* sözcüğünü Karaim mezhebine bağlı olan Türkler için kullanacağız. Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Karaim mezhebine bağlı milletlerin hepsi Türk değildir. Çalışmamız da, Hazar devleti döneminde Karaim mezhebine dahil olan Türk halkı için *Karay*, konuştukları Türk dili için de *Karayca* terimlerini kullanmayı tercih ettik.

[41] Talat Tekin, "Türk Dil ve Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi", *Erdem*, C. 13, 1989: 141-168.

[42] Zayançkowski, a.g.m. s.315.

[43] W. Radloff, *Proben der Volkslitteratur der Nördlichen Türkischen Stämme*, Cilt VII, 2. baskı, St. Petersburg: Akademi Yayınları, 1896. Eserin giriş bölümünde yer alan "Kırım Yarımadasının Lehçeleri" başlıklı yazısında bu bilgiye rastlamaktayız.

söylenebilir.[44] Sadece Trakay diyalekti, yaşayan çok az sayıdaki Karay Türkü tarafından konuşma dili olarak kullanılır. Her ne kadar belli dönemlerde Karay Türkçesinin öğretildiği kurslar, yaz okulları düzenlense de günlük yaşamda işlek bir şekilde kullanılmaması, dilin yok olmaya yüz tutmasına neden olmuştur.

Karay Türkçesinde Arapça, Farsça alıntı sözcükler azımsanamayacak ölçüde yer alır. Bu durum Karay Türklerinin uzun süre doğrudan İslam kültürünün tesiri altında kaldıklarını; Müslüman Türk halklarıyla, Tatarlarla yakın ilişkide olduklarını gösterir. Bu topluluk, din olarak Museviliği kabul ettiği için kullandıkları dil de İbraniceden büyük ölçüde etkilenir. Hatta öyle ki İbranî yazı dilinin etkisiyle Karay Türkçesinin söz dizimi büyük ölçüde değişir. Bütün bu etkilere rağmen Karay Türkçesi, eskicil özellikler taşıması bakımından Türk dilleri arasında önemli bir yerde bulunur. Bunun yanında Eski Türkçede yer alan birçok sözcüğün Karaycada kullanılmış olması ve hem tarihî hem de modern Kıpçak dilleriyle ortak söz varlığı bulunması da dikkate değer bir özelliktir.

Karaylar dillerini 1930'lu yıllara kadar İbranî, Latin ve Kiril alfabeleri ile yazarlar. Pek çoğu dinî ve folklorik metinler içeren elyazmaları ise İbrani alfabesiyle kaleme alınır. Yazmalarda kullanılan ve temelde İbraniceye dayanan el yazısında kullanılan harfler, matbu harflerden farklılık gösterir. Günümüzde Kırım Karayları Kiril alfabesini kullanırken Litvanya'da yaşayan ve Trakay diyalektini kullanan Karaylar ise Latin harflerini kullanır.

[44] Talat Tekin, Mehmet Ölmez, *Türk Dilleri/ Giriş*, Yıldız, İstanbul: 2003, s. 127-128.

1.6. Karay Edebiyatı

Karay edebiyatı eski dönemlerde sadece dinî edebiyattan ibaretti denilebilir. Karay Türklerinin dinî görevlerini yerine getirebilmeleri için yapılan Talmud çevirileri ve dua kitapları dikkat çeker. Yapılan araştırmalar neticesinde, 1528-1529 yıllarında Venedik'te İbranice basılmış olan Karay Türkçesiyle yazılmış dua kitaplarının en eski örnekleri arasında Kırım Karaycasıyla yazılmış bir ilahinin de bulunduğu öğrenilir. 1731 yılında Kırım'da ilk Karay matbaasının kurulmasıyla birçok ilahi kitabı basılmıştır.[45]

Karay Türkleri, dinlerini, ibadetlerini, geleneklerini yaşatabilmek için çeviriler yapma ve bu çevirileri basarak yaygınlaştırma yoluna giderler. 19. yüzyılın birinci yarısında Tevrat, Karaycaya çevrilerek İstanbul'daki matbaada ilk kez basılır. Matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte 1841 yılında Kırım'ın Evpatorya şehrinde dört cilt halinde Eski Ahit'in kanunları basılır.[46]

Yukarıda anılan İbraniceden Karay Türkçesine çevrilen dinî kitaplarda kullanılan dilin oldukça eski bir döneme ait olduğu söylenebilir. Günümüzde bile bu eskicil özelliklerin Karay Türkçesinin bünyesinde bulunuyor olması, ibadetin, Karay Türkçesiyle yapılıyor olmasından kaynaklanır. Şöyle ki, dualaların Türkçe okunması gerek ses ve biçim özellikleri, gerekse söz varlığı bakımından bu özellikleri korumasını sağlar.

---

[45] A. Zajaczkowski, "Karaim Edebiyatı", Çev: İlker Pak, *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi*, s. 3 Şubat 1996: 13-20.

[46] Zajaczkowski, a.g.m. s.13. 1841'de basılandört ciltlik Eski Ahitin kanunları şu sırayla basılmıştır: 1. Musa'nın beş kitabı, 2. Büyük Peygamberler, 3. Küçük Peygamberler, 4. Hagiographie. H. Jankowski, "A Bible Translation into the Northern Crimean Dialect of Karaim", *Studia Orientalia*, 28 (1997): 1-84.

Sonraki dönemlerde Karay Türkçesiyle eserler basılmaya devam edilir. Bunlardan 1890 yılında Malecki'nin Almanca yayımlamış olduğu çalışma oldukça önemlidir.[47] Kowalski'nin 1929 yapacağı çalışmasında[48] büyük ölçüde yararlandığı bu çalışma, Karay Türkleriyle ilgili oldukça önemli bilgiler içerir.

Bu dönemden itibaren Rusya'da muhtelif zamanlarda Karay Türkçesinde dinî kitaplar ve çeviriler yayımlanır. Hakkında yeterli bilgiye sahip olamadığım ve temin edemediğim bu çalışmalarla ilgili bilgilere Zajanczkowski ve Kowalski'nin çalışmalarında rastlanır.[49]

19. yüzyılın sonlarında Radloff tarafından yayımlanan *Mecuma*[50], hem din dışı ilk halk edebiyatı ürünleri içermesi bakımından, hem de yayımlanmış ilk *mecuma* olması bakımından büyük önem taşır. 1888'de yayımlanmış olan bu derleme, 1896'da yeniden basılmıştır.[51] Radloff'un kendi ağzından yapmış olduğu derlemelerden sonuncusu olan bu eserin İbrani harfli bölümü, *Yanı Qırımdagı Karaimler arasında qullanılan masallar, hikayeler, zarpu meseliler, tapmacalar, tekerlemeler ve türkülerdir* başlığı altında verilir. 518 sayfası İbranî, 408 sayfası Kiril harfleriyle (241-408 sayfaları arası İbranî harfli bölümün bir kısmının, Kiril harflerine çevrilmiş şeklidir) yazılan bu *mecuma*, Kırım'da yaşayan Türklerin halk edebiyatı ürünlerini içerir.

---

[47] P. Malecki, *Das Vorwort ist Karaimische Geschrieben*, Vilno: 1890.
[48] T. Kowalski, *Karaimische Text im Dialect von Troki*, Krakowie: 1929.
[49] Zajanczkowski, a.g.m. s. 14-16. Kowalski, a.g.e. s. LXXVI.
[50] *Mecuma* ile ilgili bilgi, ilerde **1.7. Mecumalar** başlığı altında verilecektir.
[51] V. V. Radlov, *Proben der Volkslitteratur der Nördlichen Türkischen Stämme/ Obrazcy Narodnoj Literatury Sěvernyx Tjurkskix plemen,* VII,St. Peterburg: 1888. 2. baskı: St. Petersburg: Akademi yayınları, 1896.

İlerleyen dönemlerde 1934, 1938 ve 1939 yıllarında olmak üzere Litvanya'da *Onarmach* adı altında Karay Türkçesiyle bir dergi yayımlanır. Redaktörlüğünü, birinci ve ikinci sayının Mikolas Tinfaviçüs'ün, üçüncü sayının da Ramugalos Panevėžus'un yaptığı derginin ömrü, 2. dünya savaşının başlamasıyla uzun olmaz. Savaş yüzünden kapanan bu dergide Karay Türkleri ve dilleriyle ilgili birçok değerli yazı, şiir ve şarkı bulunur.[52]

Karay edebiyatı içinde önemli bir yere sahip olan bir diğer dergi ise *Karaj Awazy*'dır. İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde ilk dokuz sayısının bulunduğu derginin, yılda üç sayı çıkması planlanır. 1931 ile 1938 yılları arasında 12 sayı basılan dergi, *Onarmach* dergisi gibi savaşın patlak vermesiyle yayım hayatı sona erer.[53]

Karay edebiyatına ait elimizde bulunan en eski eser Karay dualarının ve bunların Litvanca karşılıklarının yer aldığı *Kołtchalar* adlı eserdir.[54] 1935'te basılan bu eser, adından da anlaşılacağı gibi dualar içerir.

Günümüze kadar Karay Türkleriyle ilgili birçok kitap ve makale yayımlanır. Bunların bir kısmı önemli bilgiler içeren bilimsel çalışmalarken, bir kısmı popüler

[52] Polonya'da yaşayan Karayların önde gelen isimlerinden Mariola Ankowicz, *Onarmach* dergisininde içinde bulunduğu bir CD projesi yürütmektedir. Bu projede yayımlanmış Karay dergilerinin CD ortamına aktarılması için çalışmalar yapılmaktadır.
[53] Aleksander Mardkowicz tarafından Lucka'da çıkarılan derginin 1. ve 2. sayısı 1931; 3., 4. ve 5. sayısı 1932; 6. sayısı 1933, 7. sayısı 1934; 8. sayısı 1935; 9. ve 10. sayısı 1936; 11. sayısı 1937; 12. sayısı 1938 yıllarında basılmıştır.
[54] S. Firkowicz, *Kołtchalar*, Wilno: 1935.

yayımlardır. Yakın dönemlerde yayımlanan Karay edebiyatı ürünleri aşağıda verilmiştir:

Karay Türkçesinin konuşma ve yazı dili olarak kullanılmıyor olması bu dile ait yakın dönemde verilen örneklerin azlığını kanıtlar. Litvanya'da yaşayan Karay Türklerinin dinî lideri hazan Mikolas Firkoviç'in yayımladığı eserler dinî niteliklidir. İbranî harfleriyle yazılmış eski kitaplardan çeviriler yapan Firkoviç'in eserleri şunlardır: *David Bijnin Machtav Čozmachlary*[55]'nda, Karaim mezhebinin kurucusu Annan bin David'in övgü ilahileri yer alır.

Karaj Koltchalary[56]*,* Karayların belli dönemlerde ve belli yerlerde okumaları gereken duaları içerir. Bu iki kitabın tanıtımı 1996 yılında Henryk Jankowski tarafından yapılır.[57]

Karay Türklerine kendi dillerini öğretmek amacıyla kaleme alınmış *Mień Karajče Ürianiam*,[58] pratik gramer ve konuşma kılavuzudur.

Šelomonun Mašallary[59] adlı eser, Ahd-i Atik (Kitab-ı Mukaddes)'in bir kitabı niteliğindedir. 1798'de bir din adamı tarafından yazılan İbranice aslının Litvan alfabesiyle Karay Türkçesine yapılan çevirisinden ibaret olan bu eser, gençlere Tanrı

[55] M. Firkoviçüs, *David Biyniń Machtav Čozmachları*, Vilnius: Danielius 1994.
[56] M. Firkoviçüs, *Karaj Koltchalary*, Vilnius: 1993.
[57] Henryk Jankowski, "Yeni Yayımlanan Karay Dua Kitapları", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S:1, Bahar 1996: 262-271.
[58] M. Firkoviçüs, *Mień Karajče Ürianiam*, Danielius, Vilnius, 1996.
[59] M. Firkoviçüs, *Šelomonun Mašallary*, Ankara: TDK Yayınları, 2000.

korkusu, hakikat, vicdan, hayırseverlik ve saygı gibi inanç ve ahlakî değerleri öğretmeyi ilke edinir.

Karaj Dinliliarnin Jalbarmach Jergialiari[60], gerekli zamanlarda okumak için yazılmış dinî duaların olduğu iki kitaptan oluşur.

Karaj Kalendary[61] 2001-2051 yılları arasında Karayların ibadet ve bayram günlerini gösteren bir takvimdir.

Karaj Jyrlary[62], Türk Karay şairlerinin yazmış olduğu şiirlerin, şarkıların yer aldığı Kiril harfleriyle basılan bu kitap 1997 yılında yazarın kızı tarafından yeniden yayımlamıştır[63].

Kırım Karaylarının yakın dönemde Kırım'da ve çeşitli bölgelerde basılmış Kiril harfli ve Rusça çalışmaları da bulunmaktadır:

Шевкет Асанов, Аталар Сёзлери ве Айтымлар, Кърым 2002. Adından da anlaşılacağı gibi Karay atasözlerini içerir.

Фолкьлор Кьрымских Караимов, Akmecit 2004. Bu kitap birkaç diziden oluşur. Bu ciltte Karay Türklerinin ulus bilgisi yer alır. 2005'te yayımlanan serisinde ise Kırım Karaylarının şarkıları, ulug ata sanavı ve atasözleri bulunur.

[60] M. Firkoviçüs*, Karaj Dinliliarnin Jalbarmach Jergialiari*, Lithuania 1999.
[61] M. Firkoviçüs, K. Firkoviçüte, V. Maşkeviç, *Karaj Kalendary*, Maketavo 2001.
[62] M. Firkoviçüs, *Karaj Jyrlary*, Vilnius 1989.
[63] Karina Firkoviçüte, *Čypčychlej Učma Trochka* , Lietuva Karajlarnyn Jyrlary, Vilnius, 1997.

Ф. А. Полканов, Кърымкарайларнын Аталар- Созы, Baxçisaray 1995. Kırım Karaylarının atasözlerinden örnekler bulunmaktadır.

Э. И. Лебедева, Рецепты Караимской Кухни, Simferepol 1992. Karay mutfağına ait yemekleri, tanıtılarak tarifleri verilir.

Yine yakın dönemlerde yayımlanan Karay Ansiklopedisi Karaylarla ilgili önemli bilgiler içerir.[64]

Karay Türklerinin, kendileri, dinleri, tarihleri ve kültürleriyle ilgili olduğu kadar dilleri ile de ilgili önemli çalışmalar yapılır. Özellikle Karay Türkçesinin grameriyle ilgili yapılan, benim de çalışmamda büyük ölçüde yararlandığım iki çalışmadan bahsedilebilir:

Bunlardan ilki yukarıda adı geçen, Karay Türkçesinin Trakay diyalektiyle ilgili Kowalski tarafından 1929'da Almanca yazılmış olan gramer kitabıdır.[65] Yazar, eserinin başında Karayların edebiyatları ve dilleri ile ilgili genel bir giriş yaptıktan sonra, Batı Karaycasıyla ilgili bilgiler verilir. Trakay diyalektinin temel özellikleri verildikten sonra Haliç ve Trakay diyalektleri arasındaki temel farklılıklar sıralanır. İlerleyen sayfalarda Kıpçak dilleri ve Karay Türkçesi arasında genel bir değerlendirme yapan yazar, Karay Türkçesinin Kumanca (Codex Cumanicus) ve Ermeni Kıpçakçası ile arasındaki farklılık ve benzerlikleri sıralayarak örnekler verir.

[64] M. S. Saraç, *Караимская Народная Энциклопедия,* том 2, Paric 1996, том 4 Moskva 1998, том 6 Moskva 2000.
[65] Kowalski, a.g.e. 1929.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde kullanılan transkripsiyon sistemiyle ilgili bilgiler verildikten sonra Trakay ve Haliç diyalektlerine ait bibliyografya sıralanır. Verilen metin örnekleri ise, dinî ve din-dışı metinler olmak üzere iki farklı bölüme ayrılır. Çalışma, Karay Türkçesi- Almanca sözlükle sonlanır. 311 sayfadan oluşan çalışma, gerek giriş bölümünde yer alan bilgilerin zenginliği, gerek Trakay metinlerinin bolluğu ve gerekse sonunda yer alan sözlük nedeniyle önemlidir.

Yukarıda andığım ikinci önemli gramer çalışması Musaev'in 1964'te yayımladığı çalışmadır.[66] Musaev, bu çalışmasında Trakay diyalektine ait örnekleri, Kowalski'nin çalışmasından aldığını belirtir.

Musaev'in Rusça kaleme aldığı eserde, Trakay ve Haliç diyalektlerinin fonetik ve morfolojik bakımdan karşılaştırması yapılır. Yazar konuları oldukça kapsamlı bir şekilde ele almış ele alarak her konuyu örneklerle destekler.

Eser detaylı bir girişin ardından fonetik ve morfoloji olmak üzere iki bölüme ayrılır. Her bölümde ele alınan konu bol örnekle desteklenir. 345 sayfadan oluşan çalışmanın sonunda yer alan ek dizini, kitabın kullanımını önemli ölçüde kolaylaştırır.

Yukarıda değindiğimiz çalışmalardan başka Polonya Karaylarından olan Aleksander Dubinski'nin eseri önemli bilgiler içerir.[67] Bu çalışma Dubinski'nin muhtelif zamanlarda Karaycayla ilgili kaleme almış olduğu seçme yazılardan oluşur.

[66] K. M. Musaev, *Грамматика Караимского Языка- Фонетика и Морфология*, Moskva 1964.
[67] Dubiński, Aleksander, *Caraimica*, Warszawa 1994.

Lehçe, Rusça, İngilizce, Türkçe ve Almanca makalelerin yer aldığı kitap değerli bir bibliyografyayla sonlanır.

Yakın dönem Trakay metinlerinden aşağıda sıraladığımız üç eserin çağdaş birer *mecuma* olduğunu söylenebilir.[68] Mark Lavrinoviç'in Troch (Trakay)'da kendi imkânlarıyla bastırmış olduğu her üç kitap da önsözünde belirtildiği gibi Karay Türkçesinin ve kendi adetlerinin, başta torunu Aydar olmak üzere gelecek nesillere aktarılması amacıyla yazılır. Bu çalışmalar, günümüzde az sayıda, 60 yaş üzeri Karayın konuşmakta olduğu Karaycayı ve çağın koşulları doğrultusunda unutulmaya yüz tutmuş örf, adet ve geleneklerini yaşatma çabası olarak kabul edilebilir.

*Karındaşlarımızın Xazna*sı'nda sözlü geleneğin en önemli hazinelerden biri olan masallar, yazıya geçirilir. Her ulusun masalının kendine özgü olduğunu söyleyen yazar, çalışmasında, Altay, Azerbaycan, Balkar, Başkır, Hakas, Çuvaş, Dolgan, Gagavuz, Yakut, Kalmık, Karaçay, Karakalpak, Kazak, Ket, Kırgız, Kırım-Tatar, Kumuk, Kuman, Nogay, Tafalar, Tatar, Türk, Türkmen, Tuva, Uygur ve Özbek uluslarından masallara yer verir. 268 sayfadan oluşan bu kitap 26 Türk ulusundan derlenen 94 masaldan oluşur.

Aziz Yazışnın Yomaxları, "Kutsal Yazının Masalları" anlamına gelen eser, adından da anlaşılacağı gibi dinî öyküler içerir. 118 sayfadan ibaret olan ve 50 adet dinî öykü içeren kitapta, sevgi ve düşmanlık, cesaret ve korkaklık, beyler ve köleler, savaş ve barış, şefkat ve gaddarlık birlikte yer alır.

---

[68] M. Lavrinovič, *Karyndašlarymyznyn Chaznasy*, Troch 2002. -, *Aziź Jazyšnyn Jomachlary*, Troch 2003. -, *Bir Bar Ėdi*, Troch 2003.

Bir Bar Ėdi, bu kitapta yer alan öyküler, Haliç ve Kırım Karaycasından, Lehçe ve Rusça'dan yapılan çevirilerdir. 379 sayfadan ve 84 öyküden oluşan çeviri kitabın, 285-371 sayfaları arasında Rusça metinler bulunur. Ayrıca kitabın sonunda 1844'ten günümüze kadar, Trakay cemaatinin hazanlığını yapan kişilerin adları ve görev süreleri sıralanır.

Karay Türkçesiyle ilgili yayımlanan sözlüklere gelince, şüphesiz elimizdeki en önemli sözlük, Baskakov, Zayançkowski ve Şapşal'ın da yer aldığı komite tarafından hazırlanan ve 1974'te basılan Karayca- Lehçe- Rusça sözlüktür.[69] B. Levi'nin hazırlamış olduğu Rusça- Karayca sözlük de Kırım diyalektine aittir.[70]

Yakın dönemlerde Karay Türkleriyle ilgili yapılan önemli bir faaliyet, 19-21 Eylül 2003 tarihleri arasında Varşova'da yapılır. "*Karaj Kiuńlari*" başlıklı, "*Heritage of Karaims in Present Europe*" konulu sempozyum, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Karay Türkleri ve bilim adamlarını bir araya getirir. Bu toplantının bildirileri Mariola Abkowicz ve Henryk Jankowski tarafından kitap haline getirilir.[71]

---

[69] N. A. Baskakow, A. Zayançkowski, *Karaimsko- Russko- Polskiy Slovar*, Moskova 1974.

[70] B. Levi, *Русско-Караимский (Урус- Карай Сөздик)*, Odessa 1996. Ayrıca aşağıda adı geçen sözlükler de Karaycayla ilgili yapılmış önemli sözlük çalışmalarıdır:
A. Mardkowicz,, *Karaj sez-bitigi. Słownik karaimski. Karaimisches Wörterbuch*, Luck 1935. M. È. Xafuz, *Russko-karaimskij slovar'. Krymskij dialekt.* Moskva: Obščestvo Vostokovedov RAN, 1995. Z. I. Sinani, *Kratkij slovar' razgavornogo jazyka krymskix karaimov. č. II. Russko-karaimskij slovar'*. [an unpublished dictionary, 87 pages], 1970. G. S. Jalpačik, *Karaimskaja Nacional'naja Ènciklopedija*, 1997' (de yayımlanmış eserinin üçüncü cildinde yer alan sözcük listesi).

[71] Mariola Abkowicz, Henryk Jankowski, *Karaj Kiuńlari,* Bitik, Wroclaw 2004.

Türkiye'den Prof. Timur Kocaoğlu ve merhum Firkoviç, tarafından hazırlanan *Karay The Trakai Dialect* adlı çalışma, Trakay diyalektinde kullanılan cümlelerin İngilizceye tercümesinin yer aldığı konuşma kılavuzudur.[72]

Haarlem'de yayımlanan ve Sota yayınları arasında çıkan *Tozlu Zaman Perdesinde Kırım Karayları* adlı çalışma, Erdoğan Altınkaynak tarafından kaleme alınır. Kırım Karayları hakkında muhtelif bilgiler içeren eserde Karay Türkleri ve folklorlarıyla ilgili bilgilerin yanında Kırım Karaylarının halk edebiyatı örnekleri de yer alır.[73]

1.7. *Mecuma*lar

Mecmua sözcüğü, Arapça مجموعه *mecmûa* "1. toplanıp biriktirilmş; tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; 2. seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; cem' olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey, top, tüm" anlamındaki sözcüğün değişmiş şeklidir. Karay Türklerinin halk edebiyatı ürünlerinin derlendiği, bir araya getirilerek yazıya geçirildiği *cönk* niteliğindeki defterlerdir. *Mecuma*larda, Kırım Karaylarının sözlü halk edebiyatı örnekleri yazıya geçirilir. Bu defterlerin şekli basit defterlerden biraz farklı olup, aşağıdan yukarıya doğru açılır.

Genellikle *mecuma*ların müellifi belli değildir. Karay Türkleri arasında kültürlerinin yeni nesillere aktarılması için önemli bir yere sahip olan *mecuma*lar, hemen her ailenin kendi kütüphanesinde bulunur. Sahip olunan ailenin adıyla anılan bu eserler, akşam yemeklerinden sonra, Karay ailesinin genç üyelerine içinde

[72] Timur Kocaoğlu- Mykolas Firkovičius, *Karay The Trakai Dialect*, Lincom Europa 2006.
[73] E. Altınkaynak, *Tozlu Zaman Perdesinde Kırım Karayları*, Haarlem: Sota Yayınları, 2006.

bulunan öyküler, masallar, türküler okunur. O dönemde azınlıkta yaşayan milletler için büyük öneme sahip olan akşam yemekleri ve aile toplantıları kendi kültür ve geçmişlerine sahip çıkabilmenin ilk adım sayılır.

Geçmişte bu denli önemli olan *mecuma*lar, İbrani harfleriyle yazıldığı için bu yazıyı bilmeyen yeni nesiller tarafından okunamaz. Aynı hassasiyetle korunan *mecuma*lar günümüzde birkaç özel koleksiyoncunun elinde ya da kütüphanelerde bulunur. Yapılan araştırmalardan Leningrat, Varşova, Gözleve ve Litavnya'daki devlet kütüphanelerinde *mecuma*lar bulunduğu öğrenilir. Merhum Türkolog Yusuf Sulimoviç'in özel koleksiyonunda, 1960'lı yıllarda Kırım'dan topladığı nesir şeklinde masallardan oluşan ona yakın *mecuma* bulunur.[74]

*Mecuma*lar, çoğunlukla masal, destan, hikâye gibi nesir ve türkü, koşma, mani, divan, semai ve tekerleme gibi nazım şekillerinden oluşur. Bunlardan başka, Kırım'da yaşanan önemli olaylar da yer alır.

1.8. *Katık Mecuması*

Çalışmamızın temelinde yer alan *mecuma*, *Katık Mecuması* olarak bilinir. Yukarıda da bahsedildiği gibi *mecuma*lar ait oldukları ailenin adıyla anılır. Henryk Jankowski tarafından Simferepol'de Prof. Yuri Polkanov'dan temin edilen *mecuma* Katık ailesine aittir.

[74] A. Dubinski, "Kırım Karay Türklerinin Halk Edebiyatı", *Caraimica*, Warszawa: Prace Karaimoznawcze, 1994: 231-234.

Elimizde yer alan nüsha, çok iyi olmayan 20,5 x 16 ölçülerinde olan orijinal *mecuma*nın A4 boyutlarındaki fotokopisidir. Her sayfa en az 5 en fazla 26 satır olmak üzere ortalama 22 satırdan oluşur. Sayfalar 1'den 206'ya kadar numaralanmıştır. 206 sayfadan oluşan *mecuma*nın 106 ve 107. sayfaları eksiktir. Ayrıca 206. sayfada başlayan tekerlemenin yarım kalması *mecuma*nın sonunda da eksik sayfalar olduğunu gösterir. Birçok sayfanın üst kısımları fotokopi esnasında eksik çıkmıştır. Bu durum, anılan sayfaların tamamının okunmasını olanaksız kılar.

Yazmanın tamamı göz önünde bulundurulduğunda el yazısındaki farklılıklar, *mecuma*nın iki farklı kişi tarafından kaleme alındığını gösterir. *Mecuma*da yer alan her türkü, semai, tekerleme ve mesele İbranice "tam ve nişlam" ya da "tam tam" ibareleriyle sonlandırılır.

Kimi zaman şiirleri tasnif eden müellif, bazen İbrani alfabesindeki harflerin tam adını yazarken bazen sadece harfi verir; bazen de numaralandırma yoluna gider. Bu durum düzenli değildir. Çünkü numaralandırma ne metnin tamamına uygulanır ne de başlanan sınıflandırma tamamlanır.[75]

*Mecuma*nın yazıldığı tarihle ilgili bilgi, 160. sayfanın 7. ve 8. satırlarında geçen İbranice iki dizede bulunur. İbranicede de, Arapçada olduğu gibi her harfin rakam değeri bulunur. Bir metnin içerisinde yer alan harflerin üzerindeki noktalar o

[75] 159. sayfada *alef* (159/6), bet (159/11), *gimel* (159/16), *dalet* (159/21), *he* (160/1) şeklinde sıralamış; fakat sıralama *he* harfiyle son bulmuştur. 160. sayfada ise (ilk harf verilmemiş) *b* (160/14), *g* (160/19), *d* (161/6) olarak sıralanmış ve yine sıralamaya devam edilmemiştir. Ayrıca sayfa 195'te de şiirler 1, 2 gibi numaralarla sıralama yapılmıştır.

harflerin rakamsal değerler ifade ettiğini gösterir. Bu iki dizede yer alan İbranice sözcüklerden, *Mecuma*nın, 30 Temmuz 1808 tarihinde yazıldığı bilgisine ulaşılır.[76]

*Mecuma*nın en geniş bölümünü, Kırım Karayları arasında çok yaygın olan *Aşıq Garip* hikâyesi oluşturur. 25. sayfadan başlayan hikâye, 97. sayfada sona erer. Hikâyenin yer aldığı hemen hemen her sayfanın başı, '*Aşıq Qarip*' ile başlar ve bir sonraki sayfanın ilk sözcüğüyle sonlanır. Hikâyenin sonu, 97. sayfada "*bu meselege Aşıq Qarib dirler, bunı oquyanlar temaşa qalırlar, ve bunu yazanga Baruh Mangubi dirler. Ŧam ve nişlam*" şeklinde biter. Buradan bu meselenin yazarının Baruh Mangubî olduğu öğrenilir.

*Mecuma*nın ikinci en önemli Meseli ise *Tünbel Oglannıŋ Meseli*'dir. Bu mesel, 127 ile 148 sayfaları arasında bulunur. Bunun dışında *Mecuma*nın başlangıcında yer alan birkaç kısa meseleden başka, Âşık Ömer ve Lütfî gibi halk şairlerinden semai ve türküler yer alır. *Mecuma*nın sonuna doğru -yazılar silik olduğu için okumakta zorluk çektiğimiz- bir tiyatro eseri bulunur.

*Mecuma*nın özellikle sonlarına doğru yer alan şiir ve öykülerde İbranice ve Rusça sözcükler yoğun olarak bulunmaktadır. Yazma, 206. sayfada başlayan ve insanoğlunun yaşamında geçirdiği evreleri tasvir eden bir tekerlemeyle son bulur. Bu

[76] Henryk Jankowski, "The Contents of Katyk's Mejuma", *Tjurkskaja i Smežnaja leksikologija i leksikografija*, (basım aşamasında). 160/7 בשנת ות בקע האדמה אשר תהתיהם, 160/8 הנוצרים ביום שו לאיול לתאריך.

tekerlemenin tamamlanmamış olması, yukarıda da söylediğimiz gibi, *mecuma*nın eksik olduğu kanaatini oluşturur.

*Mecuma*nın söz varlığına değinmek gerekirse: *Mecuma*da; Arapça, Farsça, Rusça, İbranice başta olmak üzere Yunanca, İtalyanca ve Fransızca alıntı sözcükler de yer alır. Yazmada yer alan yaklaşık 3000 sözcüğün % 45'i Türkçe, % 22'si Arapça, % 10'u Farsça, % 5'i İbranice, % 2'si Yunanca, % 2'si Rusça, % 1'i İtalyanca, % 1'i de Fransızca sözcüklerden oluşur. % 4'lük bölüm yukarda istatistiği verilen sözcüklerin, kendisine gönderme yapılan farklı yazımlarıdır. Geri kalan % 8'lik bölüm ise bu alıntı sözcüklerden Türkçe eklerle türetilmiş olan sözcükler içerir.

Katık Mecuması ile Proben'de ortak bazı hikâye, türkü ve semailer bulunurken, bağımsız örneklere de rastlanmaktadır. Metinde ortak olan semai ve hikâyeler dipnotta belirtilmiştir.

Ayrıca Dr. Gulaikhan Aktayeva'nın hazırlamış olduğu doktora tezine konu olan *Qılcı'nın Mecuma*sı[77] ile de benzer hikâyeler ve şiirler bulunur. Bu benzerlikler Tünbel Oğlan'nın Meselesi öyküsünde isim benzerliğinden öte gitmezken Âşık Garip Meselesi'nde yadsınamayacak miktardadır. Metin tamamlandıktan sonra kısa bir zaman önce temin ettiğim *Qılcı'nın Mecuma*sı'nın çeviri çalışmasını, ancak kendi metnimden farklılıklar olduğu takdirde dipnotta geçtiği biçimini vererek kullandım.

[77] Gulaikhan Aktayeva, *Qılcı's Mejuma*, Adam Mickiewicz Üniveristesi, Doktora Tezi, Poznan-Poland 2007.

Sonuç olarak Karay Türkleri, Museviliği kabul etmiş, günümüzde de var olan, tek Türk topluluğudur. Yapılan araştırmalarda Karay Türklerinin Hazarların devamı olduğu konusu tartışmalı bir konudur. Her ne kadar elde olan veriler yeterli olmasa da, Karayların Museviliği kabul etmiş tek Türk topluluğu olması, devamı olduğu düşüncesini doğrular niteliktedir. Ayrıca, Karay Türklerinin kendileri de, Hazarların devamı olduklarını düşünmektedir. Bir de, yaşadıkları coğrafyanın Hazar imparatorluğu hâkimiyeti altındaki topraklar olması gerçeğini de ekleyince, bu düşünce daha bir önem kazanmaktadır.

KarayTürklerinin dilleri, yukarıda da belirtildiği gibi, içerdiği eskicil özellikler bakımından önem taşır. Yapılan araştırmalarda, Kırım Hanlığı döneminde ve daha önceki dönemlerde Karay Türkçesiyle yazılmış *yarlıg* ve *bitik*lerin bulunduğu bilgisi edinilir. Bu yazmaların İbrani harfleriyle yazılmış ve henüz az sayıda eserin gün ışığına çıkmış olması bu yönde yapılacak çalışmaların önemini artırır. *Mecuma*lar başta olmak üzere, bu dilde verilen eserlerin okunması, bu dilin ne kadar eski olduğunun ispatına ve hem kültürel, hem de dinî bakımdan Karay Türklerinin, Hazarların devamı olduğu fikrine katkı sağlar. Bu düşünceyle kaleme aldığımız çalışmanın bu amacın gerçekleşmesi doğrultusunda bir basamak teşkil etmesi bizim için en önemli amaçlardan biridir.

2. METİN (*MECUMA*)

[1] (1) **Türkü g**[78]

(2) üç güzel otırmış üstüne,

selam vireyim selam (3) alır eli göksinde aman göksinde

aq güller (4) açılmış memeŋ üstüne

sabah{u} oldu güller (5) dogdu

yol vir gideyim aman gideyim qodoş qoçın

(6) duyar ise oŋa n'eyleyim aman n'işleyim

(7) çagırsam da bilmem qızın adını

sensiz (8) şeker yisem[79] bilmem dadını aman dadını

(9) 'ala çımtıyan sıqmış qızın bezini

sabah oldu (10) kizalik

---

[78] Proben VII 351:215 Türkü
Bir güzel oturmış yoluŋ üstüne
Selam virir selam alır eli göksüne aman göksüne
Güneş urmış memesiniŋ üstüne
Sabahtan iglencem qoyvir gideyim aman varayım
Sabah oldu güneş doğdı qoyvir gideyim aman sarayım

Çaqırsam da bilmem qızıŋ adını
Sensiz şeker yisem bilmem dadını aman dadını
'Al çımtıyan sıqmış qızıŋ butını
Sabahtan iglencem qoyvir gideyim aman varayım
Sabah oldu güneş doğdı qoy vir gideyim aman sarayım

Divşireyidim şeftaliniŋ başağın
Mor melevşe doldurayıdım döşegin aman döşegin
Yalvara yaqara çezdim quşağıŋ
Sabahtan iglencem qoy vir gideyim aman varayım
Sabah oldu güneş doğdı qoy vir gideyim aman sarayım

[79] /*yysn*/ yazılmış.

(11) düşüreyim melevşeniŋ maşa<…>

mor melevşe (12) doldurayım döşegin

yalvara yaqara çişse quşagın[80]

(13) sabah oldu günler dogdu yol vir gideyim

(14) kizalik

çişse quşagın

(15) yarim köşebaşın dolaşır

al çımtıyan (16) yaraşır aman yaraşır

senin (17) <…>en közler qamaşur

sabah …. **[2]** (1) ŧam ŧam ŧam

Türkü g

(2) <…>zligin sevle bileyim

sana haqqun[81] (3) <…>k dileyim

beni aglatma civan çoqça güleyim

(4) sevle nidir derdin ben de bileyim

[80] 1/14'te mükerrer.
[81] /*hqgwn*/ yazılmış.

(5) sana benden qayrı (6) sebeb bulunmaz hey

ne (7) müşkil ben zevdayım (8) çari bulınmaz

(9) q[o]vıldıgın senden (10) qayrı bilinmez[82]

(11) bari bir zehr içir (12) ben de öleyim aman

(13) halim bik yaman

(14) atişi aşqına (15) ol mibarek[83] ramın

(16) ne üçün keyifsiz oldıŋ yarin sag olsun

ölirim (17) ayrılmam can tenden iken

ben[84] senden vazgeçmem (18) ömirim var iken

sevle nidir derdiŋ ben de bileyim

(19) halim pik yaman

[82] /*yylnmz*/ yazılmış.
[83] /*mın'rk*/ yazılmış.
[84] /*kn*/ yazılmış.

[3] (1) **Türkü t**[85]

(2) qal‘adan qal‘aya şahin uçırdım

ah ilen vah ilen (3) gönlim geçirdim

şekeri şerbeti yare içirdim

(4) evle olır bevle olır nazlı güzelim

cilvesi[86] (5) hoş olır bazı dilberiŋ

(6) qal‘anıŋ qapusı dimir digil mi

demiri eriden gömir digil mi

(7) dilberi sarması ömir digil mi

evle olır bevle olır (8) nazlı güzelim

cilvesi hoş olır bazı dilberiŋ

---

[85] Proben VII 388:295 Türkü

qal‘adan qal‘aya şahin uçurdım	havalar bulutladı qar mı yağacaq
ah ilen vah ilen ömrüm geçirdim	nazlı yar geçşede gelin olacaq
yare şeker izdim şerbet içirdim	bu gice bize yar mi gilecek
elinde yilpaze yilpazelenir	şevle olır bevle olır nazı güzeliŋ
ben yari gördükçe can tazilenir	cilvesi çoq olur bazı güzeliŋ
qal‘anıŋ dibinde bir ağaç kiraz	qal‘anıŋ dibinde gördüm ben onu
maşallah dilbere gerdanı biyaz	mavidir şalbarı biyazdır donu
aq göbek üstünde iglendim biraz	‘alem de bilir sivdim ben onu
şevle olur bevle olır	şevle olır bevle olır nazı güzeliŋ
nazı güzeliŋ cilvesi çok olur bazı güzeliŋ	cilvesi çoq olur bazı güzeliŋ
punarıŋ başında oturan gelsin	qal‘anıŋ dibinde daş ben olayım
aq eli suylara batırtan gelsin	gelene geçene yoldaş olayım
azacıq dermanım artıran gelsin	yalınŋız yatana iş ben olayım
elinde yilpaze yilpazelenir	elinde yilpaze yilpazelenir
ben yari gördükçe can tazilenir	ben gördükçe can tazilenir

[86] /*cylb’sy*/ yazılmış.

(9) qal‘anıŋ dibinde bir üç kiraz

maşallaħ giline girdanıŋ (10) biyaz

aq gübem üstinde qılarlar namaz

evle olır bevle (11) olır nazlı güzelim

cilvesi hoş olır bazı (12) dilberiŋ

(13) qal‘anıŋ dibinde gördim ben onı

mavidir şalvarı (14) ‘iladır gözü

il ‘alem bilirler ben sevdim onı

evle (15) olır bevle olır nazlı güzelim

cilvesi hoş olır bazı (16) dilberiŋ

(17) qal‘anıŋ dibinde nar mı digil mi

şu <gelin yanında> (18) düş <…>

……qoynıma girmeden yar

[4] (1) evle olır bevle olır nazlı güzelim

cilvesi (2) hoş olır bazı dilberiŋ

(3) ŧam ŧam ve nişlam

Türkü tz[87]

(4) salınıp handan gilirsin

uzın boylı aq Osman'ım

(5) şekerlerin qol qol olmış,

divanisi çoq Osman'ım

(6) 'aldır yanaqınıŋ alı,

aqar leblerініŋ balı

(7) n'eylerim dünyada malı,

tik benim olsın Osman'ım

[87] Proben VII 276: 50 Türkü

salınıp handan gelirsin	bahçilerde biten güldir
uzun boylu aq Osman'ım	dalında öten bilbildir
şabanlarıŋ qol qol olmış	bu aşıqıŋ adına quldur
divanesi çoq Osman'ım	gel qaçma benden Osman'ım
aldır yanaqınıŋ 'alı	aşıq der ki giden gelmez
aqar leblerініŋ balı	maşuqın ağleten gülmez
n'eylerim dünyada malı	bu güzellik sende qalmaz
tek benim olsun Osman'ım	qıyma beni aq Osman'ım
soyunsam girsem qoynuna	
hiç ölüm gelmez oyınıma	
siyah perçemiŋ boynuma	
kement eyle aq Osman'ım	

(8) soyınsam girsem qoynına

hiç gam gelirmez ‘aqılına

(9) siyaq per[ç]em boynına

kemend eyle aq Osman’ım

(10) b[ah]çelerde[88] biten güldir

dalında öten[89] bilbildir

(11) bu açıqlıq ara güldir

gil qaçma binden Osman’ım

(12) gevherimden giden gelmez

aşıq aglatan gülmez

(13) bu güzellik sende qalmaz

bir aşnalıq qıl Osman’ım (14) tam tam tam

[5] (1) eki qahve bir tolu

ziyafit oldı büsbütün

[88] /*byčylrd’*/ yazılmış.
[89] /*’wgwn*/ yazılmış.

(2) **Türkü yz**[90]

(3) baharda güller açılır

‘allı yişiller saçılır

(4) şimdi dolılar içilir

içene afiyetler olsın

(5) bal şeker olsın sevdigime

(6) qadihi naxışladım

çevresin gümişledim

(7) sevdigime bahışladım

içene afiyetler[91] olsın

(8) bal şeker olsın sevdigime

---

[90] Proben VII 376: 271 Türkü

baharda güller açılır	qadehi naqışladım
‘allı yeşiller saçılır	çivre yanın gümişledim
şindi badiler içilir	sivdigime baxışladım
içene afiyetler olsun	içene afiyetler olsun
bal şeker olsun sivdigim	bal şeker olsun sivdigim
içtim dolı oldum deli	bu dolu kimiŋ dolusı
olasın sen bigler bigi	yarinler civan delisi
gelmiştir meclisiŋ çağı	dost yarinimiŋ dolusı
içene afiyetler olsun	içene afiyetler olsun
bal şeker olsun sivdigim	bal şeker olsun sivdigim

[91] /*’pyy’šlr*/ yazılmış.

(9) kiskin yigitin xarmanı

at yigitin dermanı

(10) qoç yigitler meydanı

içene afiyetler olsın

(11) bal şeker olsın sevdigime

(12) içtim dolı oldım deli

sen oldıŋ bigler (13) bigi [92]

içene afiyetler olsın

(14) bal şeker olsın sevdigime

(15) tam tam tam tam tam tam tam

(16) tam tam tam tam tam tam

(17) tam tam tam tam

(18) tam tam

[92] Bir dize eksik.

[Türkü]

eki güzel ……..

[6] (1) biri birilen best ider [93]

(2) gilen yolcıya varayım

yolcıdan habir sorayım

(3) ne dirse qayil olayım

sen mi güzel ben mi güzel

---

[93] Proben VII 345: 203 Türkü

eki güzel suya gider	beni yola saldı felek
suya gider siyran ider	çün eyledi beni helak
biri birilen best ider	biri huru biri melek
sen mi güzel ben mi güzel	perü qızlara benzersiz
geliŋ yolcuya varalım	geliŋ çardağa çıqalım
yolcudan haber soralım	aşıq yüregin yaqalım
hangimiz güzel bilelim	‘aynayı getir baqalım
sen mi güzel ben mi güzel	sen mi güzel ben mi güzel
yolcu babam yoluŋ ayır	evleriniŋ öŋü badim
yoluŋda bulasın xayır	birisiniŋ adı qadim
ekimiziŋ birin ayır	‘allar giyen hoşça adım
qız mı güzel ben mi güzel	ille yişil ille yişil
yolcu yigit yoluŋ üçün	‘a qız seni göŋlim harz[u]lar
doğrı sevle canıŋ üçün	qoynuŋda memeler sızlar
yigid aziz başıŋ üçün	ekiŋiz de ğayit dilber
qız mı güsel ben mi güzel	gelin de bir güle benzer
menevşe getirir yazı	beni aağleten gülmesin
geliŋ sehir eyle bizi	hiç muradına irmesin
yigid doğru sevle sözi	öldükte kefin bulmasın
qız mı güzel ben mi güzel	mahrim qalsın bencileyin
ben yolcuyum yol qovarım	
meŋzil almaya everim	
ekinizi de siverim	
sen de güzel ol da güzel	

(4) yolcı baba yolın üçin

dogrı sevle başın üçin

(5) ekimizin biri üçin

ben mi güzel o mı güzel

(6) yolcıyım dönmem yolımdan

aşıqım qorqmam ölimden

(7) sararım ekiŋiz birden

sen de{h} güzel o da güzel

(8) yolcu baba yolıŋ ayır

yolıŋ ucındadır xayır

(9) ekimizin biri ayır

qız [mı] güzel ben mi güzel

(10) /rhçyldyr/ qızın başı

qalemlidir gilinniŋ qaşı

(11) qız qafeste dudu quşı

gilin de bir güle binzer

(12) hey beni aglettiŋ gülmesin

hiç murada irmesin

[7] (1) ol di<…> keyfin bölmesin

mahrım qalsın binlileyin

(2) ne var hey sözinde durmaz

sarılmışdır (3) ke[y]fe gelmez

qızı sarmayan yigit olmaz

bana qızlar (4) şahı derler

(5) ey [a]hali ben eve barayım

‘aynayı elime alayım

(6) gindime düzem vireyim

bana tilli hanım dirler

(7) tam tam bugün yuna gül h<…>

[Türkü]

(8) aşqım serde

düşdim derde

hep dilerim

sultanım[94]

(15 devamı) azıqım aldıŋ

(16 devamı) pik giç gildiŋ

(17 devamı) bagrım dildiŋ

(14 devamı) a a hanım

(9) cevriŋ çoqdır

rahmiŋ yoqtır

sözin haqtır

sultanım

(18) kezalik

senem devrüş

qalqanım

kezalik

(10) leyli leyli leyli leyli leyli

[94] /*dslnym*/ yazılmış.

(11) yarim sensin

(12) yavrım sensin

……

(13) sultanım

[8] (1) bu çaresiz

gezerim halsiz

(2) qaldım yarsız

(3) seyranım

(11 devamı) dilber öldi

(12 devamı) reŋgi[95] soldı

(13 devamı) ben cinlere

[sultanım]

(4) aşıq oldum

zevdayı buldım

(5) dilbere yandım

civanım

(14) gerek cana

(15) dilberine

(16) sen civana

(17) hayranım

(6) cevriŋ çoqtır

rahmiŋ yoqtır

(7) sözin haqtır

sultanım

(8) tam tam tam

[95] /*r'ngry*/ yazılmış.

(9) **Türkü x**[96]

(10) sarı papuç sarı mest
giymez misin maşinkem

(11) bu sözleri işit
sagınmaz mısın düşinkem

(12) zeneviske kirevet
düzet yataq maşinkem

(13) poqu töşek üstinde
hayva göbek düşinkem

(14) aruv unnıŋ umacın
uvmaz mısın maşinkem

(15) aramızda[97] yat olsa
sevmez misin düşinkem

(16) atlaz fistan üstinde
Bagdat şalı maşinkam

[9] (1) durunç meme ten biyaz
moy milenkoy duşenkam[98]

(2) tam ve tamam

---

[96] Proben VII 356: 227 Türkü

sarı papuç sarı mest	siyah bağlar ağıŋa
tayma mısın maşinkem	qoymaz mısın maşinkem
aramızda yat bolsa	altın taraq başıŋa
qovma mısın düşinkem	sançmaz mısın düşinkem
arpa unnuŋ umaçın	zeneviske kirevet
ovmaz mısın maşinkem	tüzet yataq maşinkem
bu sözleri eşitip	poxu töşek üstüne
yanmaz mısın düşinkem	havya göbek düşinkem
sa‘at birde ekide	atlaz fistan üstüne
fenercisi öŋünde	Bağdat şalıŋ maşinkem
sırmalı kese belinde	durunç meme ten biyaz
geherbar çubuq elinde	sarılalım düşinkem

[97] /*’r’myšd’*/ yazılmış.

[98] Muhtemelen bozuk Rusça: мой миленькой душенькам ‘benim sevgili canım’.

[Türkü]

(3) şıŋgır mıŋgır tizyahımın sesi var

(4) iŋişteminŋ benden gayrı nisi var

(5) sarılıp yatmaya bik hevisi var

(6) sevlesin Dalçı ogluna yar beni alsın

(7) çocıq iŋişteməden beşik yollasın

çalayım nen[n]i

(8) çocuq beşikde aglar dedesi nen[n]i

dedesin sorarsan

(9) beşikler yaptırdım xurma dalından

/bgy/rsaq işlen (10) sırma tilinden

ayırdılar beni nazlı yarimden

sevlesin Dalçı

(11) kizalik

(12) evleriniŋ önü torba deŋiz

siz bizim odaya gilmez (13) oldıŋız

çocuq gimden oldıgın bilmez oldıŋız

(14) sevlesin Dalçı

kezalik

(15) a a eniştem beni evli mi sandıŋ

siŋlimniŋ yirine beni mi (16) sardıŋ

üçin aylıq gelinden ne tiz osandıŋ

(17) kezalik

[10] (1) sevlesin Dalçı

kezalik

(2) a a odalar odalar viran qalasın

yolıŋı yorlını yatlar (3) talasın

sin de bincileyin yarsız qalasın

(4) kezalik tam

Halim'iŋ türküsi kb[99]

(5) evleriniŋ öŋü qabaq

qabagıŋ yapragı savaq

elim (6) qına yüzüm tuvaq

uyuyursın oyan Halim Halim

(7) qalqma mısın güzel yarim

(8) sabah olsa anam gilir

ev başına zindan olır

(9) Halim'iŋ öldigin benden görir

kizalik

(10) kökte yıldız salqım saçaq

urdu yüregime pıçaq

(11) Halim'iŋ öldigi girçek

kezalik

(12) evleriniŋ öŋü fındıq

fındıqıŋ dibine qoydıq

(13) sanki biz de gilin oldıq

kizalik

(14) ŧam ŧam ŧam ŧam

(15) ŧam ŧam tam

[99] Qılcı'da ek kıtalarla s.92-95'te geçmektedir.

[11] (1) **Türkü**[100]

(2) yimek içmek bir hoşdır ……

yigitiŋ boynına borçtır ……

(3) can didigin uçan quştır (4) qara yirler ecidahir olmış

quş qafisinde uçar bir gün bize agzın açar (5) bir gün

---

100 Proben VII 290: 78 Türkü

yiyüp içmek bir hoştur qısmet gelir hocalardan
yigidiŋ boynuna borcdır niler doğar nicelerden
can dediginŋ uçan quştur yigidiŋ malı bohçalardan
quş qafesten uçar bir gün qanatlanır uçar bir gün

yiyelim içelim her dem biçerler kefin bezimi
bu devranlar geçer bir dim yumarlar eki gözümi
qara yirler ecdahar olmış qılarlar haq namazımı
ağzın bize açar bir gün tenim teneşir diger bir gün

yiyelim içelim burda direklerde olır yapraq
qısmetimiz virir xüda yaradan mevladan qorqmaq
aqıbet bir gün yuquda ayağıŋ bastığı topraq
bize kefin biçer bir gün boyumuzdan aşar bir gün

[Türkü]

(6) evleriniŋ önü daştır,[101]

mahab[b]etlik boydan[102] aştır

(7) gönül yar semitin dolaştır

varmasam olmaz olmaz

(8) efindim gülçelik görmesem olmaz

(9) tam

Türkü ng

(10) gil efindim güle güle vaq

sarılaydım ince (11) bile vaq aman a

düşmeyeyidim dilden dile vaq

(16) ‘aqdır seniŋ yanaqlarıŋ ‘aq

döner aşga dil[l]eriŋ a a

(17) çoqtır bagrım yaqtıqlarıŋ

---

[101] Proben VII 389: 297 Türkü

qaşlarıŋ qursam yay olur	evleriniŋ öŋü daştır
haftalar bana ‘ay olur	muhabetlik boydan aşır
görmesem ‘aqlım zayi olur	gönül yar semtin dolaşır
varmasam olmaz	varmasam olmaz
olmaz a efendim	olmaz a efendim
gül cemaliŋ görmesem olmaz	gül cemaliŋ görmesem olmaz
açın hey göşküŋ qapusın	yimek içmek de bir hoşdır
viriŋ cönkiŋi oqusın	yigidiŋ boynuna borcdır
bilbiller gibik şaqısın	can dediğiŋ uçan quşdır
varmasam olmaz	quş qafesden uçar bir gün
olmaz a efendim	
gül cemaliŋ görmesem olmaz	

[102] /*bwyyz*/ yazılmış.

yandım (12) güzel atişine a, yandım güzel ateşiŋe a a

asılam zilfin tiline a a (18) asılam zilfiŋ diline

(13) elim varmaz gücim yitmez **[12]** (1) ……

aşıqa cefa kar itmez a a …….

(14) fırsantlar ele girmez …….

yandım güzel atişine a yandım güzel atişiŋe aman

(15) asılam zilfiŋ deline asılam zilifiŋ deline (2) aman aman

(3) tam

[Türkü]

(4) ragbitin[103] bilmeyene idme ragbit

na‘mitin (5) gider zayia

(6) bir gün olır uŋudır gindi ider

(7) irer sefaya

[103] /*n‘bytyn*/ yazılmış.

(8) /**vr/ Simha yrv'ga çıqan türkü xv**

Yeruşalim (9) gelende

(10) hacı Simha haça geldi

aldı muradın üç gün eyi hava (11) virdi yaradan

dördinci gün erken gildi sabahtan

(12) yardımcısı olsın yaradan hey hey

(13) <…> kücü biŋ efendimiz

unutmayasın veren süt işiŋe pik (14) muqayetsin

Niqolay Pavloviç'e maqbul olasın

(15) yardımcısı olsın yaradan hey hey

(16) xalis <…> atlar bislendi

durdu Ana Qaran'ina (17) endi başladı

yürüdü cümle halim tenli perüşan[104] oldı

(18) yardımcısı olsun yaradan hey hey

[104] /*hwrwşn*/ yazılmış.

[13] (1) qardaşıŋ Babaqay çoq çekti[105] cefa

siz gitenli görmedi asla (2) bir sefa

aglayıp dögündi hem girdi yasa

yardımcısı olsun (3) yaradan hey hey

(4) Kırım adasın seniŋ /çwr/ olayım

haçılıq[106] qısmet oldu yoldaşı bile

(5) dilegim padişahdan büyükçi <…>

yardımcısı yaradan (6) hey hey

(7) biçari qulıŋ bunı bevle sevledi

şimdi başındaki (8) derdin aŋladı

indi gözlerine yaglıq bagladı

yardımcı (9) olsun yaradan hey hey

tam tam

[105] /*čyḳty*/ yazılmış.
[106] /*hčylyk*/ yazılmış.

(10) **Mesele kh**

(11) Bir v‘aqit Mısır padişahı vezirilen ŧebdil gezerken vezir (12) bigge bir hoşça cevap sevlemiş, padişahıŋ hoşına gilmiş (13) de dimiş[107] ki dünya: ya bilene sarı yagdır ‘ışq olsın (14) bilip: aga dir lakin birabirlerine imanı göksünde (15) bir fuqare var imiş bunın ŧebdil oldıgın bilmiş de (16) padişahga dimiş ki canım aga şu cevabıŋdan gayet hoşın- (17) -landım şunu baŋa yazıp vir dimiş. Padişah da yazmış (18) virmiş b[u] fuqare gitmiş o vila‘etiŋ evlatıŋ mezarın (19) astnı <…> dört etrafında hendek çevirmiş ne üçin **[14]** (1) <…> (2) alıp gömdirmeye. Arası biraz giçmiş bir rical (3) qarısı ölmiş göm[m]eye gitirdikde[108] görüş itmez bunlar (4) bu ne ahval diyi çoq niza itmişler. Xülase çıqarmış, (5) varmışlar sonında haqqından gilmek meram üzere varmış (6) bigge bu işi zarih eylemiş. Big de bu {bay} fuqareni (7) çagırtmış dimiş ki “ne boq aşayırsın sen” dedikde; (8) padişahım dünya ya bilene sarı yagdır demiş de büyik (9) temennah idüp virdiki qahıtı çıqarmış virmiş. Bilmiş (10) gindi imzası. Lakin o günlerde Mısır’da xırsız (11) peyda olmış. Bir dürlü begiŋ emiri ilen daxi düşünmeyin (12) fırsatın bulmayırlar zaxitler

(13) **Mesele kv**

(14) Ben de göreyirim ki bu adamda kelle{i} qulaq yirine (15) v[e] iş tekmil ilen becirecek kimseye biŋzedir. Der ki (16) yanındaki vezirlerine bu adam ziyadenli bu işi (17) becirdikden soŋ her işe qadirdir. Gelin bunu suyıbaşı (18) idelim dimiş. Bevle minasip görmişler xülas[a] suvbaşı (19) idmişler. Bu adam suvbaşı oldıqdan

[107] /*dymyn*/ yazılmış.
[108] /*gylyrdykd’*/ yazılmış.

soŋra evela (20) dilal çagırta ki vay başına kim ki dükanınıŋ qapagın (21) indirse ve bir şeyin yiyerse gindini asarım **[15]** (1) ve düganını malı melali ilen bilül iderim. Lakin (2) bu cevabıma mevqup olan kimseyiŋ bir paralıq şeyi (3) eksik gilirse parasına guruş viririm dir. İŋi[r]le (4) kimse dükanıŋ qapamaz ve malların devşirmezler ve (5) qırq fener ilen üç bölik gul dolaşır. Saba (6) baqarlar hergiziŋ malı selamet, memlekete eyi göz ilen (7) gizer ider, memleketi gırsızdan imin eyler. Begin hoşına (8) gelip çoq nazar idüp asmı bigler bu iş essah (9) olmış. Ŧam ŧam (10) tam

Mesele kz

(11) Zaman ilen Sultan Murad'nıŋ v'aqitinde Murad tebdil çıqmış (12) gele gele mehaniyiŋ öŋüne gelmiş. Baqmış mehanide (13) bir soqır, bir topal, bir zügürt oturayır qonşa (14) imişler. Bunları hikmet idüp durayırlar. (15) Soqurıŋ elinde bir kase şarap durayır (16) gendi diyir ki el irnekdir {'el-} (17) -refki bunu içmeyin ne <…>dır (18) ne <…> amma şarabı (19) ne tüpte oldıgın (20) bilmeyir buna[109] (21) bu (22) topal- **[16]** (1) -dır velakin eki ayaqı da topal, zügürt de çıqar dir ki (2) çoq sevlemeŋiz şimdi ekiŋizi de öldiririm (3) qan pahaŋızı viririm dir. Lakin hirifin biri (4) kepikge zalikligi yoq. Padişah bunları (5) hikmet ider de dir ki bu (6) içki digen şey (7) körni gözli (8) ider, topalnı (9) ayaqlı ider, zügürtni zengin ider, Sultan Mahmud (10) ŧam ŧam

* * *

(11) Sultan Mahmud tebdil gezerken üç adam raz giler, (12) biriniŋ saçı aq saqalı qara, biriniŋ saqalı (13) aq saçı qara, biriniŋ hiç de yoq. Padişah qonagına (14)

[109] 21'de mükerrer.

varmış da vekiline dimiş ki tiz şunların o (15) üçüsüne de al da gel. Sathına varmış bunlara dimiş (16) ki sizi padişah çagırayır. Bunlar qorqmışlar (17) dimişler ki padişah bizi ne içün çagırayır bizim (18) padişah ilen ne işimiz var diyi ziyadi mahzun (19) oldular. Aradan saqalsız köse dimiş ki qorqmaŋız, (20) ben bilirim padişah ne üçün çagırttıgın ve ne (21) su‘al idecegin. Velakin size virdigin pişkeşin **[17]** (1) {mesele kh} (2) eki payı bana virirsiz size ögretirim padişahga (3) ne qarşılıq virirsiz. Bunlar ekisi de diyirler ki: aman (4) köse, cümlesin de sin al tik ögret bizi padişahga (5) ne cevab sivleyelim. Saqalı biyaz olıp saçı qaraga (6) dir ki: şimdi padişah sizden su‘al ider, saqalı aq (7) aq da saçın ne içün qara diyi. Sen de dirsin ki efindim (8) huzurıŋdan <…>[110]olmaz, atım çemen idi qarım yaman idi (9) hir ne görse saqalım kördi, saçım örtik idi. (10) Onın üçün saqalım agardı dirsin, dir. Şindi saçı (11) biyaz olan da dir ki aman köse ya ben ne sevleyim. (12) Ona da dimiş ki sinden su‘al iderse saçın aq ta (13) saqalın ne üçin qara diyi. Sen de dirsin: padişahım ana (14) v‘aqitinde dogdugu v‘aqitinde nekesim dogdım. Onıŋ (15) üçün saçın qara digil biyaz. Bu köseye de dimişler ki (16) ya sen ne cogap[111] vereceksin. Köse de dimiş ki ben ne (17) sevleyecegim gendim bilirim diyi döndü. Padişahga (18) varmışlar. Padişah bunlardan[112] su‘al ittikde i[ki]si[113] de (19) köseniŋ cevabına göre qarşılıq virmişler. B‘adehu (20) köseye su‘al idmiş padişah. Köse de dimiş yuqarı[114] (21) tarafından <…> (22) <…> **[18]** (1) biŋ altın diyi (2) virmişler. (3) B‘adehu altınıŋ (4) cümlesin köse (5) almış zira (6) onlar (7) bir (8) söz bilmez idiler (9) qarşılıq (10) virmeye (11) tam

[110] okunamıyor: *gcx*.
[111] /*chwp*/ yazılmış.
[112] /*gwlrdn*/ yazılmış.
[113] ikisi olmalı.
[114] 21’de mükerrer.

* * *

(12) Bir v‘aqit ilen bir padişahlıq var iken padişah- (13) -ları ölse padişah <…>[115] araştırmaz ikenler (14) şahin quşu var imiş, onu yollar kimin de başına qonsa (15) onu padişah iderler adetler bevle qurulmış. (16) İstambul’dan bir hocaki o vila‘et[116]ge gider (17) iken yanında araba haydagan hırgatı da (18) var iken. Yolda bunlara o vila‘etden gelen bir adam (19) ras gelir. Selam virip silam alırlar soŋ su‘al ider.

[19] (1) **Mesele t**

(2) Hocakige [ne] var ne yoq vila‘etiŋizde diyi. O da {o da} dir (3) ki padişahımız geçindi padişaha dikilecekdir, {ide} (4) teftiş ider padişah kim olacaq diyi. O da dir ki (5) biz de ona mevquf olan kimse olmaz şah quşu yollar- (6) -lar kimin de başına[117] qonsa o taxtı biyler dir de gider. (7) Bunlar da yüriyirler o memleketge. Yolda laqırdı (8) iderip gideyirler iken hocaki dir: şu şahin quş (9) benim başıma tünerse taxtı biylersem halqı evle (10) rahat ideyim ki hiçbir tariqden sıqlet çekeyir (11) dimesinler, bu halkdan rahat olgın xanlıq[118] olmasın- (12) -dı. Xizmetqar da dir ki benim başıma qonarsa (13) o halkga evle zulümlik iderim hir gün qan (14) dökeyim dir. Memlekete varırlar, çömelim (15) bir yere, <…> öderler, soŋ yollarlar şahin quşın (16) varır bu Hocakiniŋ ırgatının başına qonar (17) soŋ sösiŋ qısası taxtı biyler. Amma halqı pıçaq (18) urgın gibi urayır, şehrin içerisine qan saçdı <…> (19) ne yapacaqların bilmeyir. Bu hocakini yollarlar (20) padişahga rica idip medet ilen halkga imdat (21) istemege. Bu hocaki gidip padişahnıŋ qonaqlarıga

[115] *tnqwmw*.anlam verilemedi.
[116] /*nl‘tg’*/ yazılmış.
[117] /*byšyn’*/ yazılmış.
[118] /*xnlyk*/ yazılmış.

[20] (1) başlar, hocaki naqil itmeye, o sa‘ati dir ki onıŋ (2) içün gelirseŋ bir dahi yüzüm görme, alırım başıŋnı (3) dir. Soŋ o da qorqar sevlemeye, bir dahi yollarlar (4) oŋa, qorqarlar sivlemeye ne bir dahi yollarlar, soŋ (5) dir: ki efindim baş benim qılıç siziŋ, öldürseŋiz (6) de cevabumı sevlerim dir. Bu büyük minnet size halk (7) içün. Soŋ padişah da dir ki bana rica ideceklerine (8) Allah[a] i‘badit itsinler, qul günah[kar] olsa padişah (9) zulümkar olur. İger onlar günahkar olmasa idiler (10) o quş seniŋ başıŋa qonar idi de sen rahat ider (11) idiŋ. Benim başıma qondı ben de agzımdan çıqtıgı (12) gibin olmadım [mı]?. Helbet günahkar insanlar, benim başıma (13) qondı didi. Var halkga sevle ki eyi yol ilen gizsin- (14) -ler, qul günahkar olursa padişah zulümkar olur. (15) Çaresi kafir giçtikden soŋ qalqar, hocaki halkga (16) pa[di]şahıŋ sevledigi <…>[119] yol[l]ar. Soŋ halk da (17) Allah’ı ‘ibadit olmışlar Allah da ricaların (18) qabul itmiş de padşahıŋ göŋline merhamid (19) qoymış da ortalıqdan qılıç qalqmış (20) dirler. Bu qadarla ve dayima (21) evle diyi qul günahkar olır (22) <…> **[21]** (1) padişahdır piygambir (2) veqili dirler. (3) ŧam ŧam tam (4) ŧam ŧam (5) tam ve nişlam (6) tam

(7) **Börü Mesili**[120]

(8) V‘aqiti ilen böründiŋ birisi ziya‘de aç olması var (9) oldıgından sabahleyin bu börü çıqar qısmet (10) aramaya. Qısmet arar iken qarşısına ras gelir bir (11) deve. Devege dir ki ben seni yiyecegim, deve de dir ki: beni (12) yiyüp ne olursın, bu havada deve eti yaramaz, qarşıda (13) bir kiçi görünüyir var onı ye dir.

[119] okunamıyor: /*gygybs*/ yazılmış.
[120] Proben VII 192: *Kabee ketken karşkır*. Kiril harfli bölümde yer alan bu masal, börü meseli’yle bire bir örtüşmemekle birlikte hayli benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikten hareketle her iki masalın, Kırım’da yaygın olan bir öykünün farklı dönemlerde ve farklı bölgelerden derlenmiş varyantları olduğu söylenebilir.

Ondan gider keçiye. (14) Geçiyi bulur, dir ki ben seni yiyecegim diyi. Keçi dir ki: beni (15) yiyüp ne olursın, benim içim <…> seni <…> (16) Qarşıda bir qoyın görüneyir var onı ye dir. Ondan gider. (17) Qoyınnı bulur qoyınga dir ki: ben seni yiyecegim. Qoyın da dir ki: (18) sana <…> olmaz benim etim eyidir helbet sin beni (19) yiyeceksin, lakin duvduqtan berli gendi başıma bir (20) <…> -çirlep oynarım da ben **[22]** (1) seniŋ ilen. (2) Qoyın da qarşı bayıra dogrı sıçırar börünü ardına buraqıp (3) dogrı qoşa qaçar, qutulır. Ondan gider bir qatır raz gelir. (4) Qatıra dir ki: ben seni yiyecegim, qatır da dir ki: gel ellere (5) baq beni yeme dir. Ben seniŋ babaŋ ilen dost idim bana (6) biraz hatır say dir, qarşıda bir at görüneyir var onı (7) ye dir, qatır qutulur. Ondan gider börü atı bulur. Ata (8) dir ki: ben seni yiyecegim at da dir ki sen beni yeme ben (9) seniŋ babaŋa mektup götüreyirim, bu daglar size (10) yimeklik virme[ye]cektir dir. Börü kahıtıŋ nirde haniya (11) göreyim didikte at dir ki nalım tibinde gel baq dir. (12) Börü baqayım dir iken bir çifte savurur börü de (13) esin qayıp ider, at qaçar qutulur. Börü de bir zamandan (14) soŋra esin devşirir, baqar ne at var ne bir şey. (15) Düşünir de dir ki niler oldu neler giçti başıma dir. (16) Ondan qahar ilen gider. Bir ögüz raz gele ögüze (17) dir ki ben seni yiyecegim. Ögüz de dir ki bilirim ben de (18) dünyadan vazgeçtim. Hem ehtiyarlandım lakin bir (19) kamil qobuz çalarım. Ben çalayım sen oyna bari bir (20) <…> ilen soŋra yirsin dir. Börü de dir ki çal baqayım bir **[23]** (1) {börü mesili} (2) göŋlüm açılsın oynayım der. Ögüz de dir ki sen başla (3) oynamaya ben oŋa göre çalarım dir. Börü başlar (4) sekirip oynamaya, ögüz de geri geri qaçmaya. Ay nereye (5) gidersin dir iken ögüz de qaçar qutulur. Ondan gider bir (6) tana raz gilir. Tanaga dir ki ben seni yiyecegim. Tana (7) da dir ki beni yiyüp ne olursın ben şindi arıqmin. Semireyim (8) de soŋra yirsin dir. Börü de dir ki artıq inanacaq taqati[m] (9) qalmadı, zira aldatup qaçayırlar. Tana da

dir ki bana on (10) gün möhlet vir. Babaŋ anaŋa canına qadir oquyım. Her zaman ya[nım]- (11) -dan ayrılma geçe gündüz üç günde semrilirim. Soŋra (12) yirsin dir. Börü de qayil olur. Eki gün bevle geçer (13) üçüncü agşamı börü uyur tana qaçar gider. Börü (14) sabahtan oyanır baqar düşünür de dir ki neler neler gil[di] (15) başıma diyi cümlesiniŋ üzerine birer beyit türkü (16) aldatıp qaçtıqları üçün çagırdıgı türkü (17) <…>[121] başla{la}m sevlemeye

(18) buldıŋ bir deve yi de geç aba

(19) sana ne lazım hava mava

<…>-ten [mi] olacaqsın

(20) hey gidi

[24] (1) …….

sana ne lazım ye mıçı mıçı

hakim mi olacaqsın

(2) hey pezebek

[121] okunamıyor: …*lrsyn*

(3) buldıŋ bir qoyın[122] yi de doyan doyan

(4) sana ne lazım oyın moyın

çenebaz mı olacaqsın

(5) hey ters

(6) buldıŋ bir qatır yi de burnıŋ batır

(7) sana ne lazım hatır matır

qadı mı olacaqsın

(8) hey haydamaq

(9) buldıŋ bir at yi de yanıŋa yat

(10) sana ne lazım qahat mahat

yazıcı mı olacaqsın

(11) hey sersem

[122] /*qwyy'n*/ yazılmış.

(12) buldıŋ bir ögüz yi de oynat omız

(13) sana ne lazım qobuz mobuz

çoçux mı olacaqsın

(14) hey piç

(15) buldıŋ bir tana yi de qana qana

(16) sana ne lazım baba ana

qardaş mı olacaqsın

(17) hey pezebek

(18) tam tam tam tam tam tam tam tam

[25] (1) **Aşıq Qarip'niŋ Meselesi ve Türküsü**[123]

(2) Birin zamanında Tevrüz degen şeherde bir fıqare ehtiyar bir adam (3) varmış. O adamıŋ bir qarısı bir oglu bir qızı var imiş. (4) Günlerden bir gün bu ehtiyar adam apansızdan kefsizlene (5) yulunur arası çoqça varmaz geçinir, qalır qarısı, oglu, (6) qızı. Qarısınıŋ adı Xan Zühre imiş[124]. Oglunıŋ adı (7) Aşıq Qarip Maxsuz imiş. Qızınıŋ adı Gülli Xan imiş[125]. (8) Bu oglu Aşıq Qarip didikleri gendi bekar imiş[126]. Gayet (9) mehşur maqamı intizamı lisanı[127] paq, elimdar şöhre[t] (10) imiş[128]. Bir gece uyıdıqta düşüne aq saqal[l]ı töre bir (11) ehtiyar adam görünmüş. Dimiş oglan niçün evlenmeyirsin (12) Aşıq Qarip de dimiş ki baba ben daha yaşmın ve (13) fuqarayım gendi gendimi geçindirebilmeyirim varıp da (14) gindim gibi bir fıqareniŋ qızın alup onu da niçün zar (15) aglatacaq[129]mın dimiş. Soŋra o ehtiyar dimiş ki oglum (16) seniŋ qısmetiŋ bu topraqda digildir. Seniŋ qısmetiŋ (17) Tifliz şehrinde felan hocakiniŋ Şah Sina digen (18) bir qızı vardır. Seniŋ qısmetiŋ odur demiş. (19) ve qızın [da kıspetin][130] **[26]** (1) yazıp (2) buraqmış gitmiş. Oglan da yuqudan oyanıp abdırap (3) qalqmış, baqmış töşeginiŋ içinde bir suret yazılı (4) dura. Üzerine yazılmış Tifliz şehrinde Şah Sina (5) digen qızıŋ sureti budır diyi, AQ suretini gördi. (6) Ne ilen hayran olmuş. 'Aqılı perüşan ve zevda olmış. (7) Anasını çagırmış, almış eline sazın başlamış fasıl (8) idip meramını naqil idmeye türkü ilen:

[123] Proben VII 1: 1 Meseliler
Aşıq Qarib ilen Şah Sina'nıŋ Türküsi ve Meseli
[124] /*'myš*/ yazılmış.
[125] /*'myš*/ yazılmış.
[126] /*'myš*/ yazılmış.
[127] /*lyšny*/ yazılmış.
[128] /*'myš*/ yazılmış.
[129] /*'gl't'ck*/ yazılmış.
[130] Proben'de *qızın da kıspetin* şeklinde geçmektedir.

(9) Deli gönül göç eyleyir yurdundan hey

nene ben Tifliz'e (10) varmalı oldum hey

verir qısmetimi canı yaradan hey

(11) ol heves nev meralı görmeli oldum hey hey hey

(12) yavrumın bahçesi ördekli qazlı hey

odası döşeli (13) 'al yişil sazlı hey

Tifliz [şehrinde bir ela gözlü][131] hey

ol siyah saçlarıŋ (14) örmeli oldım hey hey

(15) nine çoq yimişim ekmegin seniŋ hey

gurbete gidersem (16) nice olsın haliŋ hey

gider isem açıq olsın meydanım hey

(17) aqıbet ol Sina'm görmeli oldım hey hey

[131] Bu mısra Radloff' s.2'den ekleme yapılmıştır.

[27] (1) {Aşıq Qarip}

(2) Qurban olam efkarına yoluna hey hey

‘aqıllar (3) ermez pirler sırına hey

maxsus gider oldum (4) gurbet ellere hey

varıp qurbet ilde qalmalı (5) oldum[132] hey hey

(6) O sa‘ati anası aŋladı ki oglu bir qızga zevda (7) olmuş. Başladı ogluna nasi‘at idmeye, idme (8) oglum eyleme. Ben seniŋ meramıŋı aŋladım bu (9) seniŋ düşündügin yaŋlış. Eger seniŋ meramıŋ (10) evlenmek ise halimizçe bu şeherde qız bulunır. (11) Sin Tifliz şehri nerede oldugundan habiriŋ varmın, (12) dünyanıŋ bir çatında Acemistan qızılbaş topragından (13) geçüp gideceksin. Ogul bu fuqarılıq ilen o diyara (14) naslı yirişirsin dir. Gel oglum sen bu zevdadan vazgiç. Sen (15) bunları aqılından çıqar da bir daha sevleme, yoqsa sana (16) ogul dimem. Seni evladlıqdan[133] çıqarırım. Beni ehtiyar (17) halimde aglatma diyi o qadar nasi‘at cevapları sevledi. Oglan (18) asla qayil olmayır, mıtlaq giderim diyir, ya gider o (19) qızı bulurum ya gendimni helaq iderim. **[28]** (1) {Aşıq Qarip} (2) sızlamışlar. Bir dürlü söze giterebilmemişler, (3) giderim dimeden başqa çari yoq. Baqmışlar ki buna (4) ne söz giçecek ne cogap çari idmek. Aq baş anası (5) ve qız qardaşı dimişler sen bir yalınnız gindiŋ (6) başıŋ alıp gideceksin, bizler burda ne yaparız. Sen (7) gitseŋ bizler de sinden ayrılmamız. Sin nerde (8) bizler de orada. Seniŋ ilen beraber gideriz, senden ayrıl- (9) -mamız dimişler. Oglu da rıza olmuş. Beraber gidecek ol- (10) -muşlar.

[132] 27/4’te mükerrer.
[133] /*’wldylyqz’n*/ yazılmış.

Üçüsü qalqmışlar evlerin, tica malların ne (11) var ise satmışlar. Üçüsü de beraber yolcu olmuşlar, (12) vir ellerim Tifliz şehri neredekin diyi vara vara sora sora (13) ne hal ise Tifliz şehrin bulmuşlar. Tam Tifliz'e (14) girdikte {öŋünden} öŋünde bir suy gelir imiş. Araz (15) suy dedikleri o imiş. Bir büyük suy. Bu suylan şehere (16) gidip girmeli imiş. O ise bahar öŋü, tamam suyların (17) taşqun v'aqiti imiş. Bu suy gayetlen taşmış, şeher (18) bir dürlü girmegi habbili[134] yoq, yagmur da yagayır, gün de (19) axşam[135] **[29]** (1) {Aşıq Qarib} (2) olmış, suyında ötesine birisine dolaşırlar (3) bir dürlü geçit bulmayırlar. Şeher de öŋlerine görünüp (4) durayır. AQ'niŋ göŋlü dolmuş. Başlamış aglamaya (5) benim qısmetim qız digil, var ise bu suy ecelim (6) imiş diyi almış eline sazın başlamış suya yalvarmaya

(7) gele gele yolum sana dayandı hey

eglen hey Araz suyı yol (8) vir geçeyim hey

cigercigim 'aşıq otuna yandı hey

eglen hey (9) Araz suyı yol vir giçelim hey

[134] Proben'de *kabili yok* biçimnde geçmektedir.
[135] 29/2'de mükerrer.

(10) Sattım bagım bahçem eyledim zarar hey

ne günüm (11) gündir ne gicem qarar hey

anam ilen bacım[136] geldik beraber[137] (12) hey

eglen hey Araz suyı yol vir giçelim hey hey

(13) Ben qaribiŋ ben oqurum qaradan hey hey

(14) Düşmanlarım çıqmaz oldu aradan hey

sever isen yiri (15) kökü yaradan hey

eglen hey Araz suyı yol vir giçelim

(16) hey hey hey hey

(17) Ustanıŋ şagirte düzeni çoqtır hey

‘adunıŋ[138] sözleri canıma oqtır hey

(18) üstine giçmege geçitin yoqtır hey

eglen hey Araz suyı yol vir giçeyim

[136] /*b’lym*/ yazılmış.
[137] /*br’byr*/ tazılmış.
[138] /*’rwnwn*/ yazılmış.

(19) <…>[139] **[30]** (1) gelir Qarip ne aglarsın dimiş. Garip de Xıdır oldugun (2) bilip ayaqına düşüp aman Hazreti Xıdır sen bilirsin (3) bizleri bu suydan geçir. O sa‘ati Xıdır atıŋ ardına (4) abat anasın bindirmiş geçirmiş, soŋ qız qardaşın (5) soŋra Qarip’ni geçirmiş. Aşıq Qarib’e çıqarmış (6) bir altın suy tası vermiş dimiş ki hir ne v‘aqit (7) başına bir sıqlet gelirse bu tası çıqarıp bunıŋ (8) ilen bir suy içip du‘a idüp ya Xıdır diyi çaqırır- (9) -san ben yirişirim dimiş, gidmiş. Ondan Qarip (10) anası qız qardaşı ilen Tifliz şeherine yatsı{z} (11) v‘aqitinde daxil olmışlar, baqmışlar ne olayı (12) diyi bir evde yarıq digen şey görülsin, hiçbir (13) evde yarıq digen şey yoq. Bir qapuyı eglip Allax (14) misafiri diyi çagırmışlar varamamışlar. Bir qapuya (15) dah[a] gelmişler asla ses sed{d}a yoq. Yagmur da (16) bir tarafdan yagayır. O ise memleketiniŋ adeti (17) evle imiş[140]. Gece oldıgı gibi yimeklerin yidikleri (18) ilen mumları söndirip qapuları baglap yatar imiş[141]. (19) Gece kim ki olursa misafir olmaq aded digil (20) imiş. Gele gele gelmişler baqmışlar şehriŋ ökte- (21) -sinde bir büyük cami var. Gelmişler o caminiŋ (22) saçagınıŋ altına sıgınmışlar. Yarı geceyi idiki **[31]** (1) {Aşıq Qarip} (2) Onda yatmışlar. Yarı geceden soŋra baqmışlar caminiŋ (3) yanında bir medirese var imiş. Onda (4) suqtalar oqımaya qalqmışlar. Mum yaqmışlar. (5) O sa‘ati AQ almış sazın[142] eline pencere dibine (6) gelmiş. Başlamış saz çalıp sevlep yalvarmaya:

[139] Proben’de bu satır *Aşıq Qarip bevle deyi niyaz itkanin eşittigi ilen şu sahat Xıdır İlyas at ilen yerişmiş imdatına gelmiş* biçiminde geçmektedir.
[140] /*’myš*/ yazılmış.
[141] /*’myš*/ yazılmış.
[142] /*z’zyn*/ yazılmış.

(7) başına döndügüm gül yüzlü hoca hey

hoca bana bir (8) yol göster gideyim hey

ben dolaşdım Tifliz'in (9) bir uçundan uça hey

hoca bana bir yol göster (10) gideyim hey hey

(11) Xıdır atı ilen geçtim adayı hey

ben ararım (12) Haqtan gelen qaza hey

bize kerim eyle bir boş oda hey

(13) bize kerim eyle bir boş oda hey

hoca bana bir (14) yol göster gideyim hey hey

(15) bana ustalardan oldu bu diyişler hey

aqıttım (16) gözümden qan ilen yaşlar hey

siz de minnet idin (17) duran qardaşlar hey

hoca bana yol göster giderim hey hey (18) hey hey hey

(19) hoca Aşıq Qarip halin bilirsin hey

Qabe'ye (20) varmadan hacı [olursun] hey

ölür anam bacım[143] qanlı olursun

(21) hey hoca bana bir yol göster gideyim hey (22) hey hey hey

[32] (1) baqtı ki medireseden [bir cogap viren olmadı][144] (2) Qarip bir daha yalvarıp birqaç beyit fasıl (3) idmeye türkü ilen meramın anlatmaya sazı (4) ilen

(5) dilerim cennete sen de varasın hey

cennet gül[145]- (6) -lerinden sen de diresin hey

huru qızlar ilen sefa (7) sürersin hey

canım hoca camiye qaldır hey hey

(8) Qarib'in halinden sen de bilirsin hey

çaresiz dirmana (9) dirman olursun hey

ölür anam sen günaha qalırsın[146] hey

(10) canım hoca anam camiye qaldı hey hey hey hey

[143] /*b'lm*/ yazılmış.
[144] Radloff s.5'ten tamamlanmıştır.
[145] /*gwč*/ yazılmış.
[146] /*q'čyrsyn*/ yazılmış.

(11) hoca{y}m sensin hocaların hocası hey

başına daqmışsın (12) altın çilesi

başın üçün olsun yol sadaqası hey

(13) canım hoca anam camiye qaldı hey hey (14) hey hey

(15) şu giceler qaranlıq görünmez daşları hey

aqıttım (16) gözümden qan ilen yaşları hey

siz de yalvarınız gelin (17) qardaşlar hey

canım hoca anam[147] camide qaldı hey

hey (18) hey hey hey

(19) gene ses sedda yoq. Tikrar bir daha başladı sazı (20) çalıp gene yalvarmaya türkü ilen

(21) axşam namazına[148] camiye geldim hey

hoca bana bir (22) yol göster gideyim

bu gurbet ellerin halin **[33]** (1) bilirsin

hoca bana bir yol göstür gideyim hey (2) hey hey hey

[147] /*'nym*/ yazılmış.
[148] /*nmtyn'*/ yazılmış.

(3) çıqay idim sarayına göşküne hey

bulanaydım (4) ‘amberine miskine hey

seni beni yaradannıŋ aşıqına hey

(5) hoca bana bir yol göster gideyim hey

(6) qurbet elde neler geldi başıma hey

zalim felek (7) agu qattı aşıma

hoca sen rahim iyle gözüm (8) yaşına hey

hoca bana bir yol göster gideyim hey

(9) hoca Aşıq Qarip halin bilirsin hey

çoq aglatan gözüm (10) yaşın silersin hey

huru qızlar ilen sifa sürersin hey

(11) hoca bana bir yol göster gideyim hey

(12) hey hey hey

(13) qaçan hoca huru qızlar ilen sifa sürersin didigin (14) işitmiş idi. Kefi geldi suqtalara didi ki açın (15) qapuyı girsinler. Bir boş oda viriŋiz yatıp (16) yuxlasınlar sabah[a] qadar diyi, o sa‘ati qapuyı açtılar (17) bunları içeri aldılar, bir boş oda

verdiler. AQ (18) anasın ve qız qardaşın odaya yattızdı. Gendi sazı (19) aldı eline geldi hocaya ve suqtaları bir iki sa‘at (20) qarar iglendirdi. Suqtaların arasına bir suqta şeherle- (21) -rine aşina imiş. AQ’niŋ yanına yanaşmış onıŋ (22) ilen yaren oldu. Birqaç dürlü madde su‘al eyledi. (23) Oŋa mu‘abbet bagladı. Soŋra ekisi tenha bir **[34]** (1) {Aşıq Qarip} (2) köşeye gitmişler. Aşıq Qarip o suqtaya sormış (3) burada filan Hocaki var mıdır? Suqta dimiş ki birden bir qızı (4) vardır adına Şah Sina dirler dimiş. Soŋra AQ dimiş ki (5) hacaba o adama xizmetkar lazım digil mi axan üçümüz (6) de xizmetqar [id]meye gildik dimiş. Suqta dimiş ben[149] (7) onu[150] dün çarşıda gördüm, xizmetkarlarım çıqtı dip (8) xizmetkar arayıp gezerdi. Tahmil bulamadı. AQ (9) te suqtaya yalvardı ki rica iderim sabahtan varıp (10) Hocakiye ras gelip sevleyesiz ki buraga bir yigit (11) valdesi ve qız qardaşı ilen gelmişler. xizmetkar gire- (12) -cekler ve uygın paha ilen girerler diyi aŋlat (13) didi aŋlatdı. Sabah açıldıgı ilen suqta çarşıya (14) çıqtı. Han Mahap Hocaki de qarşısına ras geldi. (15) Xizmetkar aramaya çıqmış. Suqta Hocakige selam (16) verdi. Hal ahval soruştılar. Suqta Hocakiye didi ki eki (17) gündir bu sözü görüyirim. Çarşıda xizmetkar arayırsız (18) didikte. Hocaki de didi ki ebimde birqaç (19) xizmetkar var idi, çıqtılar. Şimdi xizmetkar (20) arayırım diyi. Soŋra suqta didi ki, bu axşam bizim (21) medireseye b[ir] de{n}li qanlı eki qısayaqlı misafir (22) geldiler. Tahmil fıqaredirler. Xizmetkar girecekler (23) didigi[151] **[35]** (1) {Aşıq Qarip} (2) ilen Hocaki dir, aman şunları bana göstür didi. (3) Suqta Hocakiyi almış birgesine medireseye gelmişler. (4) Suqta AQ ni çagırmış. AQ Hocakinin elin öpmiş. (5) Hocaki dimiş ki oglum eşittim ki gariplige gelmişsiz, (6) xizmetkar girerseniz dutar idim dimiş. AQ de dimiş ki (7) baş üstine efendim girerim lakin anam (8) ve qız qardaşım var.

[149] /*bw*/ yazılmış.
[150] /*’wnp*/ yazılmış.
[151] 35/2’de mükerrer.

Üçümüzi de beraber[152] dutarsız (9) dimiş. Hocaki de dimiş ki canıma minnet üçüŋüzni de (10) dutarım dimiş. Orada pazarlıgın idmişler. Suqta (11) miyançılıq idmiş. Hocaki bunları dogru ebine götürmiş.

(12) O gece Şah Sina'nıŋ da dişine aynı[153] derviş gelir, sevler (13) ki qızım bilir misin sen kimge nişan alacaqsın, kimiŋ (14) qısmetisin dimiş. Qız da bilmem dimiş. Soŋ derviş dimiş (15) ki seni alacaq yigitiŋ adına Tevrüzli Aşıq Qarib (16) Maxsıt dirler ve sureti de budır diyi yazıp[154] buraqmış (17) Ve aŋlatmış ki bugün seniŋ ebde gelecekdir diyi. Qız (18) oyanmış baqmış ki yatagınıŋ altında bir yazılı (19) suret durayır ve üzerine yazılmış[155] Tevrüzli Aşıq (20) Qarip'niŋ sureti diyi. Qızdır hayran olmuş. Almış (21) suretni saqlamış, sabah olmuş bagsa ne, babası bir (22) deliqanlı eki qısayaqlı getirmiş. Bagmış ki deliqanlı **[36]** (1) {Aşıq Qarip} (2) tupqı axşam dişine geldigi suretiniŋ gendisi. (3) Çıqarmaz Hocaki bunları evine girgizir öŋl[er]ine (4) yimek getirir. Qarısı Hocaki'ye sorar. Sen bunları nerden (5) buldıŋ ve bunlar nereli naslı adamlar didikte (6) Hocaki de didi ki bunlar Tevrüzli fıqaredir. Üçüsünü (7) de xizmetqar tut[t]um dimiş qarısına. Sevinmiş şaz (8) olmuşlar. Ne eyi ne ergin ras gelmişler diyi. (9) Yigit seniŋ xizmetine, anası benim xizmetime, (10) qızı da qızımnıŋ xizmetine. Ne rahat oldıq (11) diyi qarısı gayet sevinmiş. O sa'ati qızga alıp (12) görülmüş dimiş ki babaŋ sana qızım xizmetkarlıga ve (13) eşlige bu qızı bulmuş[156]. Anası qardaşı beraber dimiş. (14) Qızınıŋ da hoşuna gelmiş. Qızını alıp qalmış, anası (15) gittikten soŋ qıza sormış, sormaq ayıp olmasın (16) valideŋniŋ ve qardaşıŋnıŋ ve gindiŋniŋ adınızı (17) sevle dimiş. Qız da dimiş ki

[152] / *br'byr*/ yazılmış.
[153] / *'lny*/ yazılmış.
[154] /*y'zym*/ yazılmış.
[155] /*y'zylmyz*/ yazılmış.
[156] /*dwlmwš*/ yazılmış.

valdemniŋ adı Xan Zühre (18) qardaşımnıŋ adı AQ Ma[x]sut, gendimiŋ adı Güllü (19) Xan dimiş. Şah Sina gene ses çıqarmış. Bunları bu Hocaki'niŋ qapusun[157]da xizmet ideyirler. (20) AQ Şah Sina'nı görüp içinden xisileneyir amma (21) sırın beyana vermeyir eki sine bevle giçer b'adehu (22) o memleketiŋ[158] **[37]** (1) {Aşıq Qarib} (2) padişahınıŋ[159] ebinde evlad dogmuş. (3) Padişah o vila'etiŋ agalarına ziyafet idmiş. (4) Hocaki'ye de teklif idmiş. Hocaki de Aşıq Qarib'e (5) dimiş ki feneri yaq ta öŋüme dut, padişah ebine (6) ziyafete gidecegim dimiş. AQ de feneri yaqmış (7) şorbacısın götürmüş. Şorbacısı girmiş turga (8) agaların yanına oturmuş. AQ söndürmiş feneri (9) şorbacısınıŋ papuçların qoltıgına sıqmış (10) hocanıŋ yanına oturmuş. Hocanıŋ yanına da qırq elli (11) şayir sazları elinde çalıp çagıra durayırlar. Asla (12) bir eyi türkü sevlemeyirler ve saznı da yürügünce (13) dutmayırlar ve orada Aşıq Qarip'niŋ ve Aşıq (14) 'ömer'niŋ türkülerinden qarıştıra saqat soqur (15) yalan yaŋlış[160] bir şeyden haberleri {yoq} (16) yoq. Artıq Aşıq Qarib'niŋ bir dürlü saburu (17) çıdamadı. Eşe olur da bir aşıgın sazın[161] ister. (18) Canım şu sazı baŋa vir ben de mevqufum bir (19) qaç fasıl ideyim dimiş. Aşıqlar dimiş{l} ve (20) darılmış, hayda git aşıga seniŋ ne agzıŋnıŋ (21) qarışıgı[162] biz destur olmayınca çalaverip çaldırmamız (22) dimişler. AQ yalvarıp ne olur verin[163] diyi elin[164] uzatıp (23) alayım didikte şayirler üzerine bagırırlar. O (24) aralıq[da][165] **[38]** (1) {Aşıq Qarib} (2) şorbacısı dünya qalır, ulan ne halt (3) ideyirsin diyi Aşıq Qarib'i tazirlemeye başladı. (4) Gelin padişah da duyar, Hocaki'ye sorar. Hocaki xayır (5)

[157] /*q'pwswŋd'*/ yazılmış.
[158] 37/2'de mükerrer.
[159] /*pdysh 'ynyŋ*/ yazılmış.
[160] /*y'ŋyš*/ yazılmış.
[161] /*s'qyn*/ yazılmış.
[162] Proben'de *qaşığı* olarak geçmektedir.
[163] /*vr'n*/ yazılmış.
[164] /*'l'n*/ yazılmış.
[165] 38/2'de mükerrer.

ola bu naslı ahval didikde, Hocaki de didi ki Allah (6) uzaq ömürler virsin size padişahım, quluŋuzın (7) xizmetkarıdır. Şu uşaq şayirlerin yanına (8) yanaşmış saz isteyir. Ben de doqunma diyi tazir (9) iderim dimiş. Padişah da şayirlere dir ki verin (10) baqalım belki o uşagın da qalbinde bir yatır (11) vardır dimiş. O sa‘ati şayirlerin biri sazın (12) vermiş. AQ de almış sazı, baqmış perdelerin (13) uygunsız, çıqarmış pıçagın, başlamış perdelerin (14) kermeye. Saz sahibi yirişmiş elinden sazın almaya. (15) Padişah dimiş ki doqunma, sazın qıymeti nedir dimiş. Bir (16) altın. Atmış[166] padişah bir altınnı. Aşıq Qarib’e dimiş ki (17) padişah, ha gözüm çal baqalım onlara bir fasıl (18) eyle qarşılıgın bulmasınlar didi. AQ de başladı (19) fasıl itmeye:

(20) bizden selam olsun sizdeki aşıga hey

essiz ussuz sazı (21) neçe dutarsız hey

qahqule tarif ab ile {l}atiş hey

(22) mayası olmadan neçe bitersiz hey hey hey

(23) hey hey hey

[166] /*’yytmyš*/ yazılmış.

(24) yare[167] **[39]** (1) sunmadım ben harzuhalim

bundaki aşıqlar bil- (2) -mez ahvalim hey

kökte uçan quşlar hesapsız malım hey

(3) sizi çoban idsem neçe kütersiz hey hey

(4) hoç yigitler ilen bigler[168] arayı[169] hey

qısmet bir olur (5) çeker belayı hey

on eki dag ilen qırq sekiz qal‘ayı hey

(6) qantarsız mizqalsiz neçe çekersiz hey hey hey

(7) o kim idi derya yüzünde duran hey

ona mutu[170] olup (8) orada duran hey

AQ dir ki cennette Qur‘an hey

Qur‘annıŋ (9) manasın neçe bilirsiz hey hey hey

(10) qaçan aşıqlar eşitmişler AQ’niŋ didigini (11) qalqtılar cümlesi birden eyvallah[171] ittiler ve aşkara (12) sevlediler ki biz seniŋ cevaplarınıŋ birine mevquf

[167] 39/1’de mükerrer.
[168] /*byklr*/ yazılmış.
[169] Proben’de *alayı* olarak geçmektedir.
[170] /*mwzw*/ yazılmış.

(13) olmadıq, gel şu iskilerin[172] cümlesi sinde, sen al. (14) Tek şu dört beyit türkünin manisini sevle (15) bize didiler. Aşıq Qarip didi ki eskilerinjiz gendinjize (16) olsın hacet digil ben gene türkümnin manisini (17) sevleyim didi. Didi ki iptida ki beyit bu dünya- (18) -ga qarşılıqtır didi. Bu[173] dünyadan olan şeyler (19) dört dürlü[174] dimek, mayası olmadan neçe bilirsiz (20) dimesi odur ya'na hamur[175] çöresiz olmaz dimek. (21) Ekinci beyit ekinci dünyaga qarşılıq. Ya'na (22) köknin yılduzları on eki dag dedigim on eki[176] (23) yıldız[dır].[177] **[40]** (1) Kırk sekiz qal'a didigim köknin (2) yıldızlarında qırq sekiz qısmet vardır. Qantarsız (3) misqalsiz neçe çekersiz dimesi haçan teküneden[178] (4) habirinjiz olmasa onların tegüllerin naslı anlarsız (5) dimektir. Üçüncü beyit yuqarı dünyaga qarşılıqtır. (6) Ya'na O sahabu. Dördüncü beyit Allah'a (7) nişarittir ve beyan ideyir kitapları, ya'na (8) Qur'an dünya yaratılmadan eveli Allah'ın idi. Daxi (9) pegamberlerin canı üçün işarettir. Beyan (10) ideyir. Padişah bu cevapları eşittigi ilen qalqtı (11) AQ'nin gözünden pus eyledi ve emir itti, (12) getirdiler kürk örttiler ve sevledi ki Aşıq (13) Qarib'e padişah, dile benden ne dilersin dedi. AQ (14) de qalqtı, padişah şah temenni idti, egildi yidi (15) yirden etegin öptü. Yedi adım keri gitti ve didi (16) ki rica idip padişahım Allah devletinjizni (17) arttırsın, qılıcınjızını keskin idsin. Azın yüberip (18) idüp düşmanların gözün kör idsin. Sizden bir şey (19) dilemem. Lakin Allah'nın emiri ilen pegamberin (20) qavlü ilen şorbacımnın qızını bana alıp vir didi. (21) **[41]** (1) {Aşıq Qarip} Haçan[179] (2) şorbacısı eşitmişti. Benzi soldı {soldan} (3) [gay]it bahzun oldu. Padişah didi ki

---

[171] /*'yy 'llh*/ yazılmış.
[172] Proben'de *asqıların* olarak geçmektedir.
[173] /*bn*/ yazılmış.
[174] Proben'de *Yanı bu dünyada olan şeyler dört dürlü şeyden hasıl olmuştular. Lakin her bir cinsi iden odur, yanı çöre demektür dedi* biçiminde geçmektedir.
[175] /*hwmd*/ yazılmış.
[176] 40/1'de mükerrer.
[177] 40/1'de mükerrer.
[178] Proben'de *necum'dan habersiz* biçiminde geçmektedir.
[179] 39/21'de mükerrer.

Hocaki neçün bahzun (4) oldın. Yoqsa bu yigit siniŋ qızına digmeyecek mi{y} didi, (5) padişah. Hocaki de didi ki xayır padişahım yigite (6) m‘anam yoq. Lakin eki madde var. Biri o ki qızıma (7) üç yüz kese axçi veren var. Ekinci ben yimin idmişim (8) qızımdan izinsiz nişanlayacaq digilim. Eger (9) padişahım qavilleri bulursam civabıŋızı geri (10) idmem ben de didi. Soŋ padişah Aşıq Qarib’e didi ki (11) eşittiŋ mi Hocaki ne diyir ve ne sevleyir. <…> AQ de (12) didi ki baş üstüne eger rıza olursa bana yidi yıl üç (13) ‘ay möhlet versin para qazanırım. Üç yüz kese axçi verip (14) alırım. Hocaki de didi ki ‘aqlıŋdan bu hisap üç yüz (15) kese axçi nerden qazanacaq ta benim qızımı alacaq (16) ben de rıza olurum didi Hocaki. Ondan qalqtılar gene AQ (17) fenerin yaqtı. Şorbacısınıŋ öŋüne duttu. Ebine geldiler (18) şorbacısı girdi ebine. AQ de geldi qonagına (19) başladı anasına quvanmaya, ana ben niş’olurum diyi. (20) Anası da sorayır kimiŋ qızına diyi AQ de dir ki şorbacı- (21) -mıŋ qızı Şah Sina’ya diyir. Anası da[180] diyir ki oglum (22) çıldırdıŋ mı sen ne halt ideyirsin. Didi ki xayır (23) ana ben[181] **[42]** (1) {Aşıq Qarip} (2) çıldırmadım[182] ve sahi sevleyirim didi. (3) Anası da diyir ki sen şaşmışsın, ona üç yüz kese (4) ahçi vereyirler vermeye de seniŋ kibi zibidige mi (5) verecek ve [h]inüs qız seni bigenmeyir, veziriŋ oglı (6) isteyir, begenmeyir seni mi begenecek dimiş. AQ (7) de dimiş ki anam Allah kerimdir. Mal virici (8) Allah’dır. Men de üç yüz kese ahçe qazanırım, verir de (9) alırım dimiş. Anası da dimiş ki ne diyi[r]sin şaşmışsın (10) eki arada bizleri de gözünden düşürürsin, eyice rahat (11) geçinip[183] durduqda. Gene AQ diyir ki ana fesfese idme (12) Allah kerimdir dimiş. Ne diyem oglum Allah qolay (13) gitirsin.

[180] /*n’*/ yazılmış.
[181] 42/2’de mükerrer.
[182] /*čyrdyrm’dym*/ yazılmış.
[183] /*gçynym*/ yazılmış.

Şimdi gelelim Hocaki'ge. Ebine geldigi ilen (14) qarısına dimiş ki xatun habirin var mı bu gece (15) bevle bevle fasıl oldu dimiş. Ben padişahıŋ yüzünden (16) çıqmaya qorqdım. Var indi qıza aŋlat dimiş, (17) gelmiş anası qızına aŋlatmış. Birqaç beyit türkü (18) ilen meramını bildireyir (19) anasına:

(20) **[43]** (1){Aşıq Qarip}

(2) altın idim[184]yaqut idim lal idim hey

ana ben (3) l'al idim ele bildirdiŋ hey

evel silam verişinden tanıdım (4) hey

ana l'al idim ele bildirdiŋ hey hey hey

(5) qoç yigitiŋ namusu var arı var hey

siyah zilifim aq (6) girdana zarı var hey

belki benden gayrı yirde yari var hey

(7) ana ben lal{a} idim ele bildirdiŋ hey hey hey

[184] 42/20'de mükerrer.

(8) gene bana sözin̆ ezeli hey

faydalı dürlü mazzalı hey

nam- (9) -lı Şirvanlı Tevrüz güzeli hey

ana ben lal{a} idim ele- (10) -bildirdin̆ hey hey hey

(11) Şah Sina der ki, taqıq gön̆lüm almışsız hey

ne bileyim (12) beni ona vermişsiz hey

anam babam siz minasip görmüş- (13) -siz hey

ana ben lal{a} idim ele bildirdin̆ hey hey

(14) anası an̆ladı ki qızın̆ gön̆lü var. Geldi babasına an̆lattı (15) babası da didi ki ben üç yüz kese ahçi almayınça qızım (16) vermem didi. Şindi bagrı başladı yanıp dutuşmaya (17) isteyir ki bir qız ilen görüşüp qabul ahret ahti (18) iman yimin idip helalleşip gidmeye. Qızın da (19) yanında bir can saqlar halayıgı var imiş, adına (20) Aqça Qız dirler imiş. Bu Aqça Qız bir suya giderken (21) düştü[185] pişine geldi. Pın̆ar başına oturdu aldı[186] sazın eline **[44]** (1) {Aşıq Qarip} (2) başladı yalvarmaya türkü ilen hey hey hey:

[185] /*dwnw*/ yazılmış.
[186] /*'lty*/ yazılmış.

(3) düşmüşim yarin mahaline

Aqça Qız qurban olayım

(4) gelü götür[187] gülşen bagına

Aqça Qız qurban olayım

(5) seherden ugradım zara

elim varmaz qıspı kere

(6) beni götür Sina'm yare

Aqça Qız qurban olayım (7) hey hey hey

(8) ördigim üzer göllerde

ceylanım gezer çöllerde (9) hey hey

Qaribim gözim[188] yollarda

Aqça Qız qurban olayım hey

[187] Proben'de *gel otur gülşen bağına* olarak geçmektedir.
[188] /*gwzlym*/ yazılmış.

(10) bilbil qonar daldan dala

ben mayilim şirin dile

Sen (11) sarıldır ince bile

Aqça Qız qurban olayım (12) hey hey hey

(13) Aqça Qız'ıŋ gönlü olup Aşıq Qarib'e baş üstüne (14) gitmiş. AQ bahçede bir selvi[189] dereknіŋ aldına (15) yatmış, uyumış qalmış. Aqça Qız varmış Şah Sina'ya (16) aŋlatmış. Qızdır o sa'ati qalqmış gelmiş bahçeye, (17) punarım başında AQ teren yuquya dalmış. Şindi (18) gelmiş Aqça Qız yanına başlamış türkü (19) sevlep oyatmaya **[45]** (1) {Aşıq Qarip}

(2) saraydan çıqar salınır

şeker ile bilinir[190]

tümen (3) geldi öŋünden salınır

oyan avçu maral geldi

(4) maral geldi maral geldi

sarılacaq zaman[191] geldi

[189] /*s'ly*/ yazılmış.
[190] Proben'de *şeker ilen bal içer* biçiminde geçmektedir.
[191] /*zymn*/ yazılmış.

(5) qarlı daglar aşan oglan

has bahçeye düşen oglan

dertli (6) derdim aşan[192] oglan

oyan avçu meral geldi

meral geldi (7) meral geldi

sarılacaq zaman geldi hey hey (8) hey hey

(9) maralım endirdim yola

oyan avçu meral geldi[193]

(10) altın kimer ince bile

oyan avçu meral geldi

(11) meral geldi meral geldi,

sarılacaq zaman geldi

[192] Proben'de *derdli derdim deşen oğlan* biçiminde geçmektedir.
[193] Bu dize Proben'de *ak elleri sala sala* şeklinde geçmektedir.

(12) selvi dibine yatmışsın

tiren yuquya dalmışsın[194]

(13) oyan avçu meral geldi,

sevdigini unutmışsın

(14) meral geldi meral geldi

sarılacaq zaman geldi

(15) hapusun daşına çıqtı

hapusundan içti[195]

yürüdü (16) sana yirişdi

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(17) sarılacaq zaman geldi

[194] Bu dize Proben'de *dürlü kayğıya batmışsın* biçiminde geçmektedir.
[195] Bu dize Proben'de *havızdan suyun içti* biçiminde geçmektedir.

(18) saraydan indi yürüdü,

şavqı ‘alemi bürüdü,

sag yanıma (19) Aqça Qız yürüdü,

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(20) sarılacaq zaman geldi

(21) eli ayaqı qınalı,

aq göksü çapraz dügmeli

[h]ir yanına (22) çifte Sina’lı

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(23) sarılacaq zaman geldi

(24) **[46]** (1) {Aşıq Qarip}

(2) huma huma[196] qızlar ilen,

sıra sıra sazlar ilen

ince (3) belli qızlar ilen,

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(4) sarılacaq zaman geldi

(5) çıqtı habuzun daşına,

nazar eyle göz yaşına

çifte (6) sorguçlar başına,

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(7) sarılacaq zaman geldi

[196] 45/24'de mükerrer.

(8) kiten gölmek giyer ala

biri aldır [biri] vala

[Aqça] qız ya- (9) -puştu ele

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

sarıla- (10) -caq zaman geldi

(11) ördük uçurdım qazlar[197] ilen

dürlü dürlü nazlar ilen

(12) ince belli qızlar ilen [198]

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(13) sarılacaq zaman geldi

[197] /*qyzlr*/ yazılmış.
[198] Bu dize Proben'de *ela gözlü kızlar ilen* biçiminde geçmektedir.

(14) Sina'yı yittirdim yüze

halqa zülüf[199] dökmüş yüze

ela (15) göze süze süze,

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(16) sarılacaq zaman geldi

(17) Aqça Qız bilir pendiŋi

emse leblериŋ kendiŋi

aç (18) yavrum göksünüŋ bendini[200]

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(19) sarılacaq zaman geldi

[199] /*zlwq*/ yazılmış.
[200] /*bnlyny*/ yazılmış.

(20) eki gölmek giyer ola

kiraz dudaq al al ola

aq (21) ellerin sala sala, [201]

oyan avçu meral geldi

meral geldi [meral geldi]

(22) sarılacaq zaman geldi

[47] (1) {Aşıq Qarip}[202]

(2) sana dirim can siverim

oyan da gel[203] tur indi gel

bu (3) yirler xuplar yirler[204]

oyan da gel tur gel

[201] Bu dize Proben'de *Akça Kız yapıştı ele* biçiminde geçmektedir.
[202] Proben'de *Akça qız o kadar türküler sevlemiş asla oyanmayır, akibet elinden dutmuş, kaldırmış, gene yukusunu açamayır bir dürlü, akibet Akça kız gene başlar mane sevlep türküler ilen oyatmaya* şeklinde bir açıklamadan sonra türküye başlar. Qılcı'da ise bu türküyü Akça Kız değil Şah Sina söylemektedir.
[203] /*dglr*/ yazılmış.
[204] Proben'de *yiridir* biçiminde geçmektedir.

(4) qına yaqmış payı deste

sürme çekmiş gözü meste

(5) seni gören olur hasta

oyan da gel dur indi gel

(6) qalq git burdan yalançı

bagıma[205] girmiş talayıçı

(7) selvi agacı dal datlı

oyan da gel dur indi gel

(8) Aqça Qız sevler bu sözü

diŋlesinler qoyın quzu

üst (9) yanında vezir qızı

oyan da gel dur indi gel hey

(10) Aqça Qız o qadar türküler sevlemiş asla oyanmayır. (11) Aqça Qız aqıbet elinden tutmış qaldırmış bir dürlü (12) oyanmayır. Aqça Qız ya 'na başladı sevlep uyatmaya:

[205] Proben'de *bazıma* biçiminde geçmektedir.

(13) Aqça [qız] götürsin buradan

qısmetim virsin yaradan

(14) on ekimiz bir sıradan

oyan da gel dur indi gel

(15) giymişsin qudret fesinden,

içmişsin pirler tasından

selvi agacı (16) duldasın

oyan da gel dur indi gel

(17) qaldırımlar ufaq daşlı

Şah Sina'mnıŋ gözü yaşlı

(18) oyansana qalem qaşlı[206]

oyan da gel dur indi gel

[206] Proben'de *al gövezli yeşil başlı* biçiminde geçmektedir.

(19) aşıq ….

[48] (1) sana sevledim can severim[207]

oyan da gel dur [indi] gel

(2) bu yer xuplar yiridir

oyan da gel dur indi gel hey

(3) qına yaqmış payı de[s]te[208]

sürme çekmiş gözü meste

(4) seni gören bir sırdan

oyan da gel dur indi gel

(5) qaldırımlar ufaq daşlı[209]

Şah Sina'nıŋ gözü yaşlı

(6) oyansana qalem qaşlı

oyan da gel dur indi gel[210]

[207] Bu kıta 47'de mükerrer.
[208] Bu kıta 47'de mükerrer.
[209] Bu kıta 47'de mükerrer.
[210] Yukardaki üç beyit 47. sayfada mükerrer.

(7) Aşıq Qarib'niŋ qulagına Şah Sina'nıŋ gözü yaşlı didi- (8) -gi qulagına girdigi ilen abdırap qalqdı. Aldı sazın eline (9) ayrılıq türküsü sevlemeye

(10) ~~döndireyim daş ilen~~

(11) ~~daşa çaldım namusumu adımı~~

~~hep harç ideyim elden~~

(12) kömür gözlüm buradan gidersem[211]

eyi geçin eşiŋ[212] ilen (13) dostıŋ ilen[213]

gurbet ilde kem habirin alırsam

qara (14) bagrım dögdüreyim daş ilen

(15) daşa çaldım namusumu 'arımı

hep harç idtim elde (16) olan malımı

hir kim aglatırsa Sina'm yarimi

(17) tortop olsın kirpikleri yaş ilen

[211] Proben'de *kömür gözlüm ben bu yerden gidersem* biçiminde geçmektedir.
[212] /*y'šyŋ*/ yazılmış.
[213] Proben'de *eyi geçin eşiŋ dostuŋ yariŋlen* biçiminde geçmektedir.

(18) nice vazgiçeyim boyu fidandan

ben seni sevmişim derhunı candan

(19) ölünce vazgiçelmem sevdigim senden[214]

me{n}ger agu yidirseler (20) aş ilen

(21) bugün[215] **[49]** (1) ayrılıqdır fıgan iderim

başım alıp gurbet (2) ele giderim.

AQ dir ki qavgalı serim

Siyah (3) perçemiŋ cengi vardır qaş ilen ay ay ay

(4) Şah Sina'nıŋ gönlü doldu başladı aglamaya. Yüzüne siyah (5) poşu örtti tuvah[216] düşti. Gözün göterip AQ ge (6) baqmadı[217]. Gene bir türkü dahi sevledi.

(7) Dön beri dön beri dinim imanım[218]

ala göz üstüne (8) qaşı kemanım

yidi yıl üç 'ay ahtim imanım

gidem [d]e (9) eglenem belki gelemem

[214] Proben'de *ölürüm, ayrılmam sevdigim senden* biçiminde geçmektedir.
[215] 49/1'de mükerrer.
[216] Proben'de *likabı* olarak geçmektedir.
[217] /*bqdy*/ yazılmış.
[218] Bu beyit sonraki beyitlerden biriyle karışmış. Proben'de *Dön beri! Dön beri! dinim imanım/ gidem yar eglenem belki gelmenem/ yidi yıl üç ay ahti imanı!/ gidem de eglenem belki gelmenem.* biçiminde geçmektedir.

(10) gurbet[219] imiş qoç yigitniŋ vatanı,

aramazlar qurbet (11) ilde yitenni[220]

aq gülün yirine qara dikeni

gidem de (12) eglenem belki gelemem

(13) sözüme ihtiqat id[221] dinim imanım

ela göz (14) üstüne qaş[ı] kemanım

yidi yıl üç ‘ay ahtim imanım

(15) gidem de eglenem belki gelemem

(16) bilbiller ötmesin qonça güllere[222]

serimi düşürdüm (17) dönmez yollara

mahsuz gider oldım qurbet illere

(18) kh

[219] Proben’de *Bağdat* olarak geçmektedir.
[220] Proben’de *aramazlar kurbet ele gideni* olarak geçmektedir.
[221] Probende *ver* olarak geçmektedir.
[222] Bu beyit Proben’de *bilbiller ötmesin konça güllere/ serime düşürdüm kurbet ellere/ ben de gider oldum kurbet ellere/ gidem de eglenem belki gelmenem* olarak geçmektedir.

(19) bugün ayrılıqdır fıgan iderim[223]

başım alıp qurbet ile (20) giderim

yidi yıl üç ‘ay ahti imanım

gidem de eglenem (21) belki gelemem gelemem

[50] (1) {Aşıq Qarib} (2) Gene Şah Sina gözünü[224] götürüp baqmadı. AQ didi ki bir{i} (3) canını agrıtayım belki baqar didi. Bir türkü dahi (4) sevlemiş bu tariqlen

(5) yar saraya otur zilifiŋ düzet

huma quşlar gibi (6) gendiŋi bezet

yidi yıl üç ‘aydan yolumu gözet hey

(7) gidem de eglenem belki gelemem [225]

[223] Bu kıta Proben’de bulunmamaktadır. Proben’de başka bir kıta mevcuttur.
[224] /*gwtwnw*/ yazılmış.
[225] Proben’de *var odaŋda otur zülfüŋü düzet!/ huma kuşlar gibi kanatın bezet!/ Yedi yıl üç aydan yolumu gözet!/ Gidem yar eglenem belki gelmenem* olarak geçmektedir.

(8) bir sefer ider oldum iliŋe[226]

uyma yarim raqip[227]- (9) -leriŋ sözüŋe

canım qurban olsun seniŋ yoluŋa hey

(10) gidem de v k v

(11) gidem amma Mevlam bilir işimi

aqıdam gözümden (12) qan ilen yaşımı

ecel yastıgına salam garip başımı

(13) gidem de v k v

(14) aşıgım Şah Sina'm yüzüŋ görmeye[228]

gider oldum (15) gurbetlik çekmeye

belki gelemem Mevlam ecel (16) virmeye

gidem de eglenem v k v

[226] Proben'de *bir sefer iderim Urum iline,/ uyma sakın rakiplerin diline/ canım kurban olsun seniŋ yoluna!/ gidem yar eglenem belki gelmenem* olarak geçmektedir.
[227] /*bqyp*/ yazılmış.
[228] Proben'de *Aşığım Şah Sina'm yüzün görmeye/ gider oldum kurbetlikte kalmaya/ belki gelmem, ecel aman vermeye/ gidem yar eglenem belki gelmenem*.

(17) yagmur yagar belli olur izleri[229]

qudretden çekilmiş- (18) -dir ela gözleri

cennet yüzü anda huru qızları

(19) gidem de v k v

(20) ben gidersem bu yirlerde yol olsun[230]

ardım sıra (21) ormanlarda sel olsun

didiler ki gurbet ilde güzel (22) çoq olur

saram da eglenem belki gelemem hey hey

(23) Aşıq[231] **[51]** (1) {Aşıq Qarip}

(2) Qarip seni sevmiş ezeli

güz olanda daglar (3) diker gazeli,

Urum divanıŋda[232] senden güzeli,

Saram (4) da eglenem belki gelemem

[229] Bu kıta Proben'de *yağmur yağar belli olur izleri/ kudretten ahudur ela gözleri/ kulağı manbezli hörü kızları saram da eglenem belki gelmeniz* olarak geçmektedir.
[230] Bu kıta Proben'de *ben gidersem bu yerlerde iz olur/ ardım sıra ormanlarda sel olur/ derler kurbet elde güzel çok olur/ saram da eglenem belki gelmenem*
[231] 51/2'de mükerrer.
[232] Proben'de *diyarında* olarak geçmektedir.

(5) dur a canım dur a sözden aŋlasaŋ[233]

sana selamım var (6) anı diŋleseŋ

hiç xayırga yoramadıŋ işimi

‘ecel (7) yastıgına qoydum başımı

(8) haçan Şah Sina bu cevaplar işitmiş idi o sa‘ati başın (9) qaldırdı başladı AQ’ge türkü sivlep qarşılıgın (10) virüp meramın aŋlatmaya. (11) Şah Sina sevleyir:

(12) bir sohbit sevlediŋ Haqqa yat[234] digil

varma Qarib (13) varma Podol Uruma

biŋ[235] güzele[236] göŋül virmek ar digil

(14) varma Qarip varma Podol[237] Uruma

[233] Bu kıta Proben’de *dur a canım, dur a sözden aŋlasaŋ/ saŋa bir cift coğabım var diŋleseŋ/ heç hayra yoramadım düşümü/ ölem de eglenem belki gelmenem* olarak geçmektedir.
[234] Proben’de ve Qılcı’da *yar* olarak geçmektedir.
[235] Proben’de *her* olarak geçmektedir.
[236] /*gwzlw*/ yazılmış.
[237] Proben’de *yalan* olarak geçmektedir.

(15) sen gidersең ben suylara aqayım

gittigiŋ yollara (16) mahrum baqayım

açılmamış gülüm sana saqlayım

(17) varma Qarip varma v k v

(18) qaraya boyarım ben de[238] donumu

Haqqa dogru döndüreyim (19) yüzümü

qurban itseler[239] garip[240] canımı

varma Qarip (20) {Garip} varma Podol Ur[u]ma

(21) nireye g[i]dersiŋ yollar dumandır

mah yüzünü görmeye (22) [can] harzımandır

gidecek yollarıŋ şimdi dumandır

varma (23) g v p

[238] /*dhz*/ yazılmış.
[239] Proben'de *isteseler* olarak geçmektedir.
[240] /*g'rwp*/ yazılmış.

[52] (1) {Aşıq Qarip}

(2) pencereden baqsam yollar çamurdır

seniŋ yürecigin daşdır (3) temirdir

yidi yıl üç ‘ay hayli ömürdir

varma (4) g v p

(5) hir nereye varsaŋ şeher[241] adamı

getirme göŋlüŋe qaygu (6) ve gamı

biz de sefer idtik [Urumu][242] ve Şam’ı

va[r] Garib’im (7) saglıq ilen gelesin

(8) nereye giderseŋ yolu[ŋ] gözlerim

cigercigim kibap (9) idüp tuzlayım

yidi yıl v‘adesin gözlerim

var (10) g s i g

[241] Proben’de *sahabı* olarak geçmektedir.
[242] Bu sözcük Proben’den tamamlanmıştır.

(11) varırım varırım yolda durarım

gelenden geçenden (12) haberin sorarım

ben[243] sana yidi yıl möhlet viririm

(13) v g s U i

(14) yidi yıl üç ‘ayıŋ hayli ömürdir

Şah Sina’nıŋ sözü (15) haqdır selamdır[244]

gelesin de qonca gülüŋ deresin[245]

(16) var Garib’im eglenmeyip[246] gelesin

(17) orada aglaştılar sızlaştılar biri birine yimin şart (18) idtiler. Araların yalıŋnız ölüm ayırsın. AQ çıqardı (19) Xıdırıŋ virdigi tasnı Ş Sina eline virdi, sevledigi[247] **[53]** (1) {Aşıq Qarib} (2) yidi yıl üç ‘ay bekle eger ben gelmesem şu tas ilen bir (3) suy içip ya Xıdır diyi çagırsaŋ eger ben sag olursam (4) gelir yirişirim, ölmüş isem Xıdır gelip elinden (5) tası alır. O v‘aqit sana izindir var evlen dimiş. Ve qız (6) da dimiş ki andi ‘aqlım kesti sen gurbete gideceksin, (7) al şu kemer ilen biŋ altınnı ve sermaye idüp qazanırsın ve bir (8) ‘ayaq öŋüne gelirsin dimiş. AQ de dimiş ki xayır (9) istemem. Eger bana Allah saglıq virirse gendi manlayı (10) tiri malın qazanıp üç

[243] /*sn*/ yazılmış.
[244] Proben’de *kelamdır* olarak geçmektedir.
[245] /*dl’syn*/ yazılmış.
[246] Bu sözcüğün yerine Proben’de *sağlık ilen* bulunmaktadır.
[247] Proben’de *sımarladı* olarak geçmektedir.

yüz kese ahçeyi virüp seni alırım (11) dimiş. İnşallah hiçbir dürlü xaf itme başa yazılan yazı (12) buzulmaz. Orada helalleşip çıqdı. Andi AQ geldi (13) anası ilen helalleşmeye, izin alıp gurbete gitmeye. (14) İzin isteyip meramını türkü ilen aŋlatıp sevleyir: (15) {Aşıq Qarip}

(16) Anam sana geldim izin almaya[248]

aq sütüŋ hilal it (17) ogluŋ yolcudur

gidem gurbet ilde qalam bir (18) zaman

gidem de eglenem belki gelemem hey hey hey

(19) **anası sevleyir:**

(20) gitme ogul gitme ben de bileyim

bastıgıŋ yirlere gözüm (21) sileyim

hir nereye varsaŋ ben de gideyim

gitme (22) ogul gitme aglatma beni

[248] Bu kıta Proben'de *anam saŋa geldim izin almaya/ ak sütüŋ helal it! gidem kurbete/ izin alıp kurbet ele gitmeye/ izin ver! gideyim kurbet ellere* olarak geçmektedir.

(23) **Qarip sevleyir:**

[54] (1) aglama hey anam sen yaqdıŋ beni[249]

Mevlaya emanet iderim (2) seni

daxi ben giderim yoqdır imkanım

gidem de eglenem (3) belki gelemem

(4) **anası:**

(5) sevle ogul sevle derdin anaŋ da bilsin,

dilerim (6) Aqça Qız mevladan bulsın

sabur eyle qız qardaşıŋ (7) gelsin[250]

gitme ogul gitme aglatma beni

[249] Bu kıta Proben'de *Elem çekme anam! sen yaktıŋ beni/ Mevlaya emanet ben verdim seni/ ana ben giderim, yoktur imkanı/ izin ver! gideyim kurbet ellere* olarak geçmektedir.
[250] Proben'de *sabur it! kız kardaşıŋ dışarıdan gelsin* olarak geçmektedir.

(8) **Qarip:**

(9) derdim çoqtır anam n'eyleyim hoca

yaralarım (10) göz göz oldu 'acıya

selam eyle şu muhab[b]et[251] (11) bacıya

gidem qurbet elde qalam bir zaman

(12) **anası:**

(13) gitme ogul gitme Mevlam kerimdir

'elem (14) çekme[252] ogul suylar derendir

bahtıŋ olsa Şah (15) Sina seniŋdir

gitme ogul gitme aglatma beni

[251] Proben'de *mukannet* olarak geçmektedir.
[252] /*čyqm'*/ yazılmış.

(16) **Qarip:**

(17) Ana ben gurbete gitmezem olmaz[253]

gurbet[e] gidüp gelmesem (18) olmaz

bu ‘alemiŋ elinden olmaz qutulmaq

gidem de (19) eglenem qalam bir zaman

(20) **anası:**

(21) gitme ogul gitme ben de bilirim

her nireye (22) va[r]saŋ ben de gelirim

yüklerim beraber yanıma alırım

(23) gitme Garip gitme agletme beni

[55] (1) {Aşıq Qarip} (2) **Qarip:**

(3) ‘elem çekme anam gider gelirim

gurbet cennet (4) olsa sanma qalırım

toy dügün iderim Sina’m[254] (5) alırım

gidem de eglenem belki gelemem

[253] Bu kıta Proben’de *ana ben kurbete gitmesem olmaz/ kurbet ele gidip kalmasam olmaz/ bu alem dilinden kutulmak olmaz/ izin ver! gideyim kurbet ellere* olarak geçmektedir.
[254] Proben’de *yarım* olarak geçmektedir.

(6) **anası:**

(7) sen giderseŋ ogul ben de aglarım

gitme Garip (8) gitme aglatma beni

bed[d]u‘a idüp yoluŋ baglarım

(9) gitme ogul [gitme] aglatma beni

(10) **Qarip:**

(11) bed[d]u‘a eyleme sen benim anam[255]

geçe gündüz ben (12) seniŋ yanına duram

sana n’eyledi benim Şah Sina’m

(13) gidem qurbet ilde qalam bir zaman

(14) **anası:**

(15) sabur eyle oglum ‘aqılım başıma gelsin

dilerim (16) Aqça Qız mevladan bulsın

Şah Sina’nıŋ sarayı otqa (17) yansın

gitme Q gitme aglatma beni

[255] Bu kıta Proben’de *bet-dua eyleme sen benim anam/ gece gündüz yarıŋ başına dönem/ ya saŋa n’eyledi meniŋ Şah Sina’m/ izin ver! gideyim kurbet ellere* olarak geçmektedir.

(18) **Qarip:**

(19) Garip gider oldu hiç geri dönŋmez

yanar yüreçigim[256] atişi (20) sönmez

benim derdime hiç çare bulunmaz

gidem de (21) eglenem belki gelemem hey[257]

(22) bu türkü ilen AQ anasına meramın anlattı. Üç yüz kese ah- (23) -çini virip alıp şehrime qazanacaqmın diyi bildirdi **[56]** (1) ki yidi yıl üç 'ay möhlet virdi. Anasına ben gelirim (2) diyi sevledi, ondan başladı qız qardaşı sevlemeye. (3) Qız qardaşı sevleyir:

(4) degme anam degme gider de gelir[258]

belkim ola derde (5) derman olur

eline suy qoyup elbiz getirir

degme (6) anam degme gider de gelir

[256] Proben'de *yüregimiŋ* olarak geçmektedir.
[257] Bu dize *izin ver! gideyim kurbet ellere* olarak geçmektedir.
[258] Türkülerin sırasında karışıklık vardır, Proben ve Mecumada kıtalar farklı sıradadır. Bu kıta Proben'de *degme varsın! kıs kardaşıŋ getirsin/ belki ola derde derman getirsin/ elne suy döküp elbezi getirsin/ gitme Karib! gitme! ağletme beni* olarak geçmektedir.

(7) **anası sevleyir:**

(8) hir nereye gitseŋ yoluŋ yol digil[259]

iqrarda durma- (9) -yan yigit er digil

bu gençlik[260]de dülber sevmek (10) ar digil

var Garib'im saglıq ilen (11) gelesin

(12) **Qarib:**

(13) bir sefer itdim Urum eline

uyma anam raqiplerin (14) sözine

canım qurban olsın seniŋ yoluŋa

gidem gurbet (15) elde qalam bir zaman

(16) **anası:**

(17) hir nereye varsaŋ şeher adamı

getirme göŋliŋe qaygu (18) ve gamı

biz de sefer idtik Urum ve Şam'ı,

var (19) Garib'im saglıq ilen gelesin

[259] Buradan itibaren yer alan dört kıta 51 ve 52. sayfalarda Şah Sina için söylenen türküde mükerrerdir.
[260] /*gnčlyq*/ yazılmış.

(20) **qız qardaşı:**

(21) hir nereye varsaŋ yoluŋ çamurdır

mahrimligin görgen (22) harzımanımdır

gidecek yollarıŋ tozdur dumandır

var (23) Garib'im saglıq ilen gelesin

[57] (1) {Aşıq Qarip} (2) anasınıŋ gönlü oldu Aşıq Qarib'ge izin virdi, (3) gurbet ele gitmeye. Soŋguluq bu türkünü sevler (4) anası:

(5) gider iseŋ ogul izinim vardır,[261]

çektigi imamnıŋ[262] (6) qara yazıdır

şinden soŋra eger ayaqın tozu

var (7) git oglum saglıq ilen gelesin

[261] Bu kıta Proben'de *geder iseŋ oğul saŋa izindir/ çekerim ben anıma kara yazıdır/ Xan Zühre anaŋ ayak tozudur/ var Karibim! sağlık ilen gelesin* olarak geçmektedir.
[262] /*'mmnyn*/ yazılmış.

(8) **Qarib:**

(9) gidem amma Mevlam bilir işimi

aqıtırım humam (10) gözüm yaşını

‘ecel yastıqına qorum başımı[263] (11) {qoydım}

eglenem belki gelmem hey

(12) **anası:**

(13) nireye giderseŋ yoluŋ yol boşlarım

cigercigim (14) kebap idüp tuzlarım

yedi yıl üç ‘ay v‘adesini (15) gözlerim

var Garib’im saglıq ilen gelesin

(16) **Qarib:**

(17) aşıgım anam yüziŋ görmeye

gider oldum gurbet (18) elde qalmaya

belki gelmem anam Mevlam ‘ecel virmeye

(19) gidem qurbet elde qalam bir zaman

[263] 57/11’de mükerrer.

(20) **anası:**

(21) yidi yıl üç ‘ay ha[y]li [ö]mürdür[264]

Şah Sina’nıŋ yüregi qara (22) kömürdir

anaŋnıŋ sözleri haqdır kelamdır

var (23) Garib’im saglıq ilen gelesin

[58] (1) qaraya boyarım donumu

Haqqa dogru döndürürüm yüzümü

(2) qurban isterler garip canımı

var Garib’im saglıq ilen (3) gelesin hey

türkü

(4) qayr[ı] anası gördü ki hiç söz giçecek digil. Mutlaq (5) gidecek var oglum Allah işiŋ güciŋ qolay getirsin didi. (6) O da aglayıraq anası qız qardaşı sarıldılar (7) öpüştiler, quçuştılar, yollıq azıq virdiler. Yola (8) rivan oldu. Ya qısmet diyi çıqtı gitti. Vara vara (9) Halep şehrine daxil oldu. Axşam üzeri baqtı ki şeh- (10) -riŋ ortasında yidi yolıŋ agzında bir qahve var. Qaveniŋ (11) öŋüne geldi. Baqtı bir aq saqallı ehtiyar adam oturayır. (12) O adam da v‘aqit ilen o memleketniŋ paşası iken azl- (13) -olmış devletden düşmiş. Can sıqındısına bir qave açmış. (14) Biş on adam

[264] Proben’de *yedi yıl üç ayıŋ hayli zemandır/ şindi dünya fena axir zemandır/ gidecek yollarıŋ tozdur dumandır/ var Karibim! sağlık ilen gelesin* olarak geçmektedir.

gelip eglenip dura imiş, axşam üzeri (15) dagılmışlar. Bu ehtiyar adam da azıcıq eglenip ebine (16) qaytacaq iken AQ gelmiş ehtiyarga selam virmiş, (17) selam almış. Ogul hoş geldiŋ ogul nireye ve nerden geldiŋ (18) bu deryada işiŋ nedir dimiş. Qarip de dimiş ki{l} (19) Allah misafiriyim garipligime gideyirim bu memlekete (20) geldim, hiçbir tanışım bilişim yoq hiç. Misafir alacaq (21) bir yir arayırım. Ehtiyar da dimiş ki: "Oglum buyır bu (22) qahve benimdir, gendisi boşdur, gel eglen yat qahvede. Ben (23) sana qahvaltı yollarım dimiş. AQ ehtiyarga temellah (24) idmiş, elin öpmiş. Allah razı olsın Allah devletiŋi (25) arttırsın. Girmiş qahveye soŋ ehtiyar qalqmış, (26) ebine gitmeye. AQ'ge dimiş ki oglum eger canıŋ **[59]** (1) {Aşıq Qarib} (2) isterse qahve qutusında qahve vardır pişir de (3) içersin diyi sevlemiş ve bir qaç türlü ta'am hizmet- (4) -karilen yollamış. AQ 'elinden aldı, yidi, içti, du'a (5) itti. Soŋra hizmetkara sordu burada kireç nerde satarlar diyi. (6) Hizmetkar da göstirdi kireç satılan dükanları. Soŋ hizmetkar (7) sagıtları aldı gitti. AQ bir hasr kireç aldı, iyice qarıştı- (8) -rdı, soyındı qahveniŋ içersin ve dışarısın bir eyi sildi[265] (9) sipirdi. Taxtaların pekledi, suy ilen yıqadı töşeklerin yastıq- (10) -ların, kilimlerin pitlerin ayıqqadı, töşedi. Qahve taqımların mangalların (11) sildi, agarttı. Bir oq[q]a qahve qavurup hadırladı ve şerbet (12) pişirip hadırladı. Sabahtan erken qalqdı, aldı sazın eline (13) başladı dürlü dürlü ilahiler, destanlar, maniler (14) türkiler, nesirler sevlemeye. Orası da yidi yoluŋ (15) agzı iken bazara varanlar, camiye gidenler oradan geçerler (16) imiş. Gelen giçen sözine ve sazına ve sesine hayran olup birer (17) birer qahvege doldular. Bir v'aqit soŋ qalqtı Garip (18) bileklerin qaldırdı. Aldı büyük cezbegi, başladı qahve bişirip (19) dagıtmaya cümleye. Ve halq qahvelerin

[265] /*syl'dy*/ yazılmış.

içince[266] şaz ruşen (20) oldılar ve qahve agızlarına gayet datlı geldi. Biri birine (21) met[h]in idtiler. Ondan geleŋni geçeni qahveye da‘vit (22) id{i}tiler. Qahveniŋ içi dışı gınça gınç oldu, **[60]** (1) {Aşıq Qarib} (2) adama{h} doldu. B‘adeh[u] AQ qahvelerin verdiginden soŋ bir (3) dahi sazın aldı eline, başladı mem[l]eketlerin met[h]in itmeye (4) ve adamlarına du‘a itmeye. ‘Alem de diline hayran olup (5) durayırlar. Şimdi gelelim qahve sahabu ehtiyar paşaya. Sabahtan (6) qalqdı, abdezin aldı, namazın qıldı, yemegin yedi. Andi gideyim (7) qahveye bir qahve içeyim didi ve baqayım misapirim (8) rahat olmış mı, diyi ve hizmetkarına deyi ki azıcıq dur da (9) biraz qahvaltı getir qahveye misafire didi. Çubugın aldı eline (10) yavaş yavaş geleyir qahvesine. Baqsa ne baqsın qahvesi- (11) -niŋ içi dışı adama dolmuş. Ses sedah şamata ve şenlik (12) orada neşe. Şaşdı bu ne ahvaldir diyi. Var (13) ise ben yaŋlış geldim qahveye bu benim qahvem digil- (14) -dir diyi ve göreyir ki qahve de silinmiş, agarmış uzaq- (15) -dan baqıp şaşıp durayır. Soŋra qahveden ehtiyarlar (16) da‘vit idtiler. Baba niçün gelmeyirsiz, yoqsa bizim (17) geldigimizi az idmeyir misin diyi sevlediler. Ehtiyar da (18) güle güle gelmiş, selam virmiş, selam almış dimiş (19) ki agalar yarinler ayıp idmeŋiz ben gayet şaşıp (20) qaldım. Bu ne ahvaldir {dir} diyi. Zira benim qahve- (21) -me üç adam bir v‘aqit çıqmaz idi ve lakin (22) şimdi dolmuş adama ve qaç seneden berli qararmış (23) paslanmış[267] **[61]** (1) {Aşıq Qarib} (2) idi. Buŋa çabıcaq tebdil olmış diyi şaşıp (3) durayım dimiş. Soŋ ondaki agalar cümlesi bir agızdan (4) ehtiyar müb{b}areklemişler. Allah saŋa bu misapiri (5) imdat göndermiş. Ehtiyarlıgında bu saŋa ogullıq (6) idüp tayaq olur dimişler. Ve ih[t]iyar orada gayet (7) ruşen olmış. Aşıq Qarib’ge dimiş ki qalq oglum agala- (8) -ra benden bir qahve ver diyi, AQ qalqmış qahve bişirmeye (9) ve orada olan deliqanlılardan

[266] /*’yçynd’*/ yazılmış.
[267] 61/2’de mükerrer.

dört biş dane qalqdılar AQ- (10) -ge yardım itmeye. Qahvede bulunan adamların cümlesi- (11) -ge birer dahi verdiler. Ondan hirgiz gitmeye qalq- (12) -tı kimi bir altın, kimi bir nısfiye, kimi biş guruşluq (13) kimi rubiye, kimi yüz paralıq hirgiziŋ göŋlinden qoptıgı (14) beştaxtaya buraqıp gittiler. Beştaxtaga (15) o günü biş biŋ guruşun ziyade para düşmiş. Ondan (16) xanlarda, dükanlarda, magazalarda, evlerde, hamamlarda, (17) mahlelerde, fu{h}runlarda, qahvelerde AQ'niŋ mit[h]in (18) idtiler. Hep işitenler başlamışlar qonıb agıp (19) gelmeye. Hir gelen biraz durup eglenip AQ'niŋ (20) fasılların diŋleyip para bıraqıp gideyirler. Gün günden (21) artayırlar, eksilmeyirler. Vara vara cümle qahveler [kör] olmuşlar. (22) dünya{h} 'alem AQ'ge hayran olup bunda geleyirler. Dört biş (23) adam dutmışlar gene qahve pişirip yiriştiremeyirler. (24) Haleb'iŋ[268] **[62]** (1) etrafında ki şeherlerde namı gitmiş gayrı (2) qahveciler kesatga ugramışlar, qahveler [kör][269] olmış. (3) 'Aqıbet gittiler Haleb'iŋ üzerine tayin[270] olan Paşaya AQ- (4) -ge işkihat ittiler. Efendim Azil Paşa'nıŋ qahvesine (5) Tevrüzlü digen bir şayir gelmiş, bizim qahvelerimizi kör (6) itti. Geçinecek[271] takatimiz[272] qalmadı. Gel ependim emir (7) et şu herip sürgin itsinler diyi baş urup elverdiler. (8) O ise o paşa da Tevrüzli imiş. Haçan işitmiş idi (9) Tevrüzli AQ geldi didiklerin qahvecilere ki herifler (10) gelip sizin qahvelerden adam almaya ustalıgı muhapeti (11) ilen adam hayran olup gideyir. Siz de oŋdan kamil (12) şayir bulıp getiriŋiz de onuŋ qahvesin kör idiŋiz diyi. (13) Cümlesi qalqmış gitmişler. Onlar gittikten soŋ (14) AQ'niŋ qahvesine qapu qahyasın yollamış. Var (15) biraz qahve[y]e sin de eglen de bana rica ilen şu şayiri (16) al da gel dimiş. Qapu qahyası qalqmış dogrı qahve- (17) -ge gitmiş, oturmış bir qahve

[268] 62/1'de mükerrer.
[269] Mecuma'da okunamazken Qılcı'da ve Proben'de *kör* olarak geçiyor.
[270] Proben'de *velisi* olarak geçmektedir.
[271] /*gcyncq*/ yazılmış.
[272] /*t'q'tymyš*/ yazılmış.

üçmiş, biraz eglenmiş. (18) AQ'niŋ fasılların dinlemiş. Fasıllar bittikden soŋra (19) halq gelip gittikden soŋ AQ'ni yanına çagırmış, dimiş (20) ki bizim Paşa Hazretli sizin ilen görüşmeye isteyir. (21) Rica iderim buyurmaŋıza. AQ de temennah idüp baş üstine (22) dimiş. <…> **[63]** (1) {Aşıq Qarib} (2) gidelim[273] dimiş. AQ almış sazın omzuna düşmiş qahyanıŋ (3) pişinden, dogru Paşanıŋ qonagına gelmişler. Paşa'nıŋ divanına (4) girmişler. AQ, Paşaga naslı kildim ise temennah itmiş. (5) Paşa da hoş geldiŋ emşerim dimiş. AQ de Allah (6) ömürler virsin Paşam dimiş. Yir göstürmiş oturmış. (7) B'adehu Paşa AQ'ge sevlemiş beni tanır mısın diyi. AQ (8) de dimiş ki ayıp idmeŋiz tanımayır[ım]. Aslı Tevrüzli digil (9) misin yoqsa dimiş. AQ de dimiş ki efendim Tevrüzliyim. (10) Paşa da ya ben de Tevrüzliyim, felan Paşa'nıŋ ogluyım. O (11) sa'ati Garip qalqmış bir dahi temennah itmiş. Dimiş ki Paşam (12) Allah ömürler virsin. Benim babamıŋ veli ni'meti imişsiz. (13) Zira benim babam siziŋ rahmetli babaŋızın argatıdur dimiş. (14) Paşa da dimiş ki bilirim haberim vardır. Qayrı senden iste- (15) -rim her Cum'a günü bizim divana gelip gidesin. Qarib (16) Paşayı mahtayıp bir qaç fasıl dahi sevlep gitmiş. B'adehu (17) AQ üç dört sene[274] (18) qararsız para peyda itmişler. Bir v'aqit ilen AQ babalıgı (19) Kabeye gitmeye iniyat itmiş iken şimdi AQ ilen üç (20) biş[275] yarenniŋ arasında hisap görmişler. Bişer yüz kese{h} (21) ahça pay itmişler. Ve babalıq qahveni gedigi (22) ilen AQ üzerine kesip virmiş ve gendisi Kabeye (23) yolcu olmış. Soŋra AQ şeherde bir oda dutup Hint- (24) -den[276] **[64]** (1) {[Aşı]q Q[arib]} (2) Yemen'den mal getürüp alış viriş itmeye başlamış. (3) Velakin qahvesini gene işleteyir. Bir eki sene dahi bevle (4) geçmiş gayet zengin olmış. Kar zivdasından sılaya bile (5) gitmek

[273] /*tdlym*/ yazılmış.
[274] /*šn'*/ yazılmış.
[275] /*byn*/ yazılmış.
[276] 64/2'de mükerrer.

‘aqlına gelmeyir. B‘adehu bir gün ilen apansız (6) bir kifsizlikge ugrayır. Yalınŋız oda içersinde (7) kimsesi yoq. Anası ve qardaşı ve nişanlısı esine düşe- (8) -yir. İniyat ideyir ki Allah virüp şu kefsizlik[277]- (9) -den qalqarsam qalqdıgım gibi yolcu olayım bir alış (10) virişe baqmayım. Olur şu gurbetlik çekdigim ve (11) Allah’qa çoq şükürler olsun şu qazandıgım da alvircek (12) ya Rabbi sen qutqar beni şu kefsizlikden ve Sina’ma (13) qavuştır diyi, aglayıraq gözinden qanlı yaşlar döküp aldı (14) sazın eline {aldı}. Başladı türkü sevlemeye gendi kefsiz- (15) -ligin aglayır:

(16) **Türkü**

(17) Gurbet elde baş yastıga gelende

gayet müşkül (18) olur hali Garib’iŋ

gelen olmaz, giden olmaz yanına

(19) aqar gözlerin yaşı Garib’iŋ hey hey

(20) Babam yoqdır gözlerinden yaş döker

anam yoqdır (21) yaqa yırtıp saç döker

qardaşım yoq mizarıma daş diker

(22) sızlaşır[278] daşı topragı Garib’iŋ hey hey

[277] /*kfsyzlyq*/ yazılmış.
[278] Proben’de *ditirer* olarak geçmektedir.

[65] (1) {Aşıq Qarib}

(2) ruba bulmaz arqasına giymeye,[279]

hir v‘aqit de yimek (3) bulmaz yimeye,

içinde olan derdin dökmeye,

yoqdır bir (4) sırdaşı Aşıq Qarip’niŋ hey hey

(5) Garib handa varsa qaradır yüzü,

çürükdir yaqası yaş- (6) -dır[280] gözü

bana sebeb oldu Sina’mıŋ özü

bulunmaz (7) bu yerde qardaşı[281] Garib’iŋ hey hey hey

(8) **Meseli**

(9) soŋ vireyir <…> ‘az günde şükürlik[282] virüp ayaga (10) qalqayır. Amma alış viriş de evelkisinden ziy‘ade (11) işleyir. Düşüneyir daha benim v‘adem çoqdur diyi (12) eglenip qalayır. Şimdi gelelim Şah Sina’nıŋ baba- (13) -sına: baqdı ki altı sene oldu, AQ’den bir haber gelmedi (14) ve qız da qaynayır yüregi. Şah Lebent digen bir bezirgan (15) qıza hayran olmış iken qızı isteyir imiş ve eki yüz (16) kese{h} ahçi

[279] Bu kıta Proben’de *ruba bulmaz arkasına giymeye/ yemek bulmaz vakti ile yemege/ yüreginde olan derdin demege/ zira yoktur bir sırdaşı Karibiŋ*.
[280] Proben’de *yaşlıdır* olarak geçmektedir.
[281] Proben’de *eşi* olarak geçmektedir.
[282] /*šwkwrlyq*/ yazılmış.

vireyim diyi haber göndermiş. Qızın babasına (17) iqrar virmiş. Çünküm bu qızım AQ'ge üç kese (18) ahçiye virecek oldum, yidi yıl üç 'ay möhlet virdim. (19) Altı sene oldı bir haber. Varsın üç yüz kese ahçi (20) peyda idsin v'adesine dek pekleriz, eger v'adesin bir (21) gün geçdigi ilen Şah L'ge qızı nikah idüp viririm dimiş. Ş. L.'niŋ (22) de olup olacagı ve olganı eki yüz kese ahçesi var imiş. Bir gün (23) dutmış[283] **[66]** (1) cümle ahçesin Tifliz matahına buzmış (2) yola rivan olmış. Derya, deryadan gideyir, asla bir (3) müşteri bulamayır. Gele gele Halep şehrine dahil (4) olmış, gümrüge malların endirmiş gümrügü halqalatıp (5) Halep'den malların bir degüşe yaxud bir müşteri (6) arayım dirken bundan gümrikçiler malı qadar (7) bir dahi gümrük isteyirler. Bir parası yoq da yoq (8) gümrük virmeye. Malınu Halep'den götüreyim dirken (9) malını da virmeyirler, herip deli divane olmuş (10) durayır. Ve ömürinde alış virişge çıktıgı (11) yoq. Yüregini de bilmeyir, şaşmış qalmış. Bir gün niza (12) ideyir. Başa çıqamayır bir 'ay tamam peklemiş. Bir (13) şeyge beŋzetmeyir. Bir gün dahi niza idüp dura iken bir (14) qaç çocuq gelmişler. Gümrigin öŋüne 'aşıq oynayırlar. (15) Çocuqnıŋ birisi Ş. L. laqırdı ittigin görmiş. Çocuqlara (16) dir ki bu adam da Tiflizli imiş. Bizim AQ niŋ şehrin- (17) -den Ş. L. de bu çocuqnı çaqırmış, sorayır: sen AQ'ni ner- (18) -den bilirsin diyi. Çocuq da diyir ki AQ altı yıldır (19) bizim şeherde Azil Paşa'nıŋ qahvesindedir dimiş. (20) Soŋ Ş. L. de dimiş ki oglum sana qırq para vireyim (21) bana AQ'niŋ qahvesin göstir dimiş. Oglan da pek eyi (22) dimiş. Almış qırq paragı dogru AQ'niŋ qahvesine **[67]** (1) {Aşıq Qarib} (2) gitirip göstirip gitmiş. AQ de gördigi ilen (3) hoş sifaya geldiŋ emşerim, qardaşlıgım diyi yanına (4) almış. Orada hal ahval soruşmışlar oturmışlar. AQ- (5) -ge anasın ve qız qardaşını ne sormış. Sag ve esendiler (6) dimiş. Ya benim nişanlım Şah Sina sag

[283] 66/1'de mükerrer.

mı nedir (7) diyi sormış. Pek eyi pek tendürüs dimiş. Bir kimseye (8) nişanlanmadı mı işittin mi dimiş. Hayır sana peklep (9) durayırlar dimiş. Soŋ AQ biri dahi sorayır, sen bu (10) diyarga naslı hizmet ilen geldiŋ? Sen Tifliz qapusından çıqmaz (11) idiŋ bu ne ahval didikte Ş. L. de dimiş ki qardaşlıgım (12) bir eki yüz keselik mal bizim vila'et matahundan alıp (13) çekeyim didim. Belki biş paralıq ticarit iderim diyi çıqtım. (14) Bahtımdan bir şey satamadım. Bu memlekite geldihim ve malımnı (15) gümrükte qapatdılar malım qadar yekin gümrük dahi isteyirler. (16) Bir 'aydır geldigim qasavet idüp durayırım. Bereket (17) virsin gümrük öŋünde bir qaç bala durayır idiler, orada (18) balanıŋ birisi sesim tanım idüp diyir ki bu adam da (19) Tiflizli imiş AQ'niŋ vila'etinden didikte balaga qırq (20) para virüp seniŋ qahvege geldim dimiş. Orada Ş. L. oldıgı (21) sevledi. Artıq sen benim emşerim, dostum, yarinim AQ (22) sen bilirsin didi. AQ dimiş ki o da sen burada eglen ben şimdi AB (23) Paşa'ya varayım bir ferman alayım, seniŋ malıŋga bir para (24) gümrüksiz çuqarayım demüş. Ş. L. de ayaqına (25) düşmiş.[284] **[68]** (1) Artıq sen bilirsin didi. Ondan AQ dogru paşaya gitmiş. (2) Paşa da AQ'ge gördigiylen hoş sefa geldin bu v'aqitde ne (3) hizmet dimiş. AQ de dimiş ki sultanım Allah ömürler vire, bir (4) büyük hizmet üçün geldim. İnşallah sözimi geri itmezsiz (5) dimiş. (6) AQ de dimiş ki bizim vila'etten bir emşerim ve yaqın yarinim (7) gümrükge bir muktar mal ilen gelmiş, gümrikde biraz /çlmn'/[285] (8) istemiş. Soŋ beni eşitmiş, bana geldi. Dostım ben geldüm (9) artıq sen bilirsin diyi. O sa'ati Paşa yazıcısına imir itti, (10) tez gümrikge bir ferman yaz didi. Olmaya ki AQ niŋ (11) emşerisinden bir gümrük almayasız ve malın da bir gün (12) bir sa'at eglendirmeyip eline viresiz diyi. AQ temennah (13) idüp fermanı alıp dogru odaya gelmiş. Ş. L.'ni almış (14) dogru

[284] 68/1'de mükerrer.
[285] Qılcı'da ve Proben'de *hırpalamağa* olarak geçiyor.

gümrikke gitmişler. AQ'ni gördikleri ilen (15) içlerin dutmışlar. AQ fermanı göstürdigi ilen o sa'ati (16) qaldır götir malıŋ dimişler. Almışlar malların hamalların (17) yüklemişler dogru odaya gitirmişler. Onda AQ varmış (18) baztanda ol{l}an bezirganların cümlesin toplap gitirmiş malnıŋ (19) pahasın çıqarmış. AQ'niŋ hatırı üçün cümlesi malın qaldırıp (20) parasını tekmili ilen virmişler. Ş. L. parası bir bir dahi (21) artmış. Ondan alıp matahından Tiflize harcı mala buzgın itmiş. Soŋ AQ (22) Ş. L. ge dimiş ki inşallah hatırıŋ hoş oldu. Andi **[69]** (1) {Aşıq Qarip} (2) benim de ricam budır ki saŋa bir bohça emanet vireyim. (3) ve bir mektub da götirip anamıŋ eline viresin dimiş. Ş. L. (4) de dimiş baş üstine götürip gendi elin ilen teslim (5) iderim dimiş. AQ bir bohça içine üç qat ruba qomuş. (6) Biri anasına ve biri qız qardaşına ve biri nişanlısına ve (7) qayınasına ve anasına bir rubye harçlıq ilen yollamış. (8) Eki de mektub yazmış. Biri anasına ve Şah Sina'ga Ş. L.- (9) -ge bunları virmiş. Helalleşip almış gitmiş. B'adehu (10) Tifliz'e yaqlaştıgı ilen mektubları yaqmış. Gelmiş Tifliz'e (11) geldigi ilen bohçayı çezmiş. Rubaları birin gendi anasına (12) bahışlamış. Birin qardaşına virmiş ve birin de saqlamış ni (13) aldıq da oŋa yollarım diyi. Şalnıŋ birin Ş. S.'nıŋ baba- (14) -sına hediye yollamış. O da iqrar itmiş ki v'ade tamam (15) oldıqda AQ gelmezse qızın oŋa virecek olmış. B'adehu (16) Ş. L.'niŋ geldigin AQ niŋ anası eşitmiş. Ebine varup (17) oglunu soracaq olmış. Sorayır ki hacaba gizdigiŋiz (18) topraqlarda hiç benim oglumu gördiŋiz mi yaxud bir haber (19) işittiŋiz mi dimiş. Ş. L. de dimiş ki analıq başın (20) sag olsın Halep'de geçinmiş. Üç sene imiş geçindigi (21) varup yasini oqudum dimiş. Ondan AQ'niŋ anası (22) aglayarıq fıgan idüp çıqmış. Rubaların yırtmış. Yüzüne (23) kül qohıp yalın ayaq yalın baş ebine gelmiş. Ş. S. da (24) pencereden

baqıp dura iken haçan görmiş qayınasınıŋ sıgıtın (25) gayet[286] **[70]** (1) {Aşıq Qarip} (2) abdıramış. Dimiş ki Aqça Qız'a: var qayınama sor, ne (3) olmış ne figan ideyir. Aqça Qız {da didi ki ne olacaq (4) başımız[287] sıqlete.} Ş. S.'ga gelmiş. Ş. S. da sormış ki sana (5) da ne oldu. Aqça Qız da didi ki ne olacaq (6) başımız sıqlete qalmış, yariŋ geçinmiş aglayırım dimiş. (7) Ş. S. bahzun olmış, beŋzi solmış velakin hiçbir dürlü (8) inanmamış. Aqça Qız'a didi ki qalq eglenme var qayınama (9) sevle yalandır, inanmasın diyi. Şu qarşı dagdan bir kervan (10) geleyir. Varup şuna yalvarsın belki biri sahi habir (11) virir. Aqça Qız vardı AQ'niŋ anasına sevledi. (12) Qalqdılar siyah urbalar giydiler. AQ'niŋ anası ve qız (13) qardaşı ve Ş. S. ve Aqça Qız dördisi de dogru (14) dagga çapdılar. Kervana ras geldiler. Başladı- (15) -lar AQ anası mana sevlep yalvarmaya (16) bu tariqde:

(17) Saŋa derim saŋa bezirgan hoca

bize bir haber (18) vir başıŋ üçün

başıŋa[288] olsın yol sadaqası

(19) bize bir haber vir başıŋ üçün olsun hey

[286] 70/2'de mükerrer.
[287] /*bsymyš*/ yazılmış.
[288] Proben'de *canıŋ* olarak geçmektedir.

(20) bir gül idi aramızda açıldı[289]

diyar gurbet (21) ele cennet saçıldı

bilmem ne gönül ilen (22) aldanıp qaldı

bize bir haber vir v k v

(23) çoqdan[290] **[71]** (1) {Aşıq Qarip}(2) berli gurbet elde qalmıştır

didiler ki (3) AQ ölmiştir

Ş. S. düşüp otlara yanmıştır[291]

(4) bize bir haber vir v k v

(5) Aqça Qız sivler gene gönülden

gece gündiz hah vah (6) ne gelir elden

bir yavrı{m} bilbil idi (7) uçurdıq elden

bize bir haber vir v k v

[289] Bu kıta Proben'de *bir gül edi aramızdan açıldı/ açılıp-ta gendin kurbete saldı/ bilmem ne hal ilen eglendi kaldı/ bize bir xabar ver başıŋ üçün* olarak geçmektedir.
[290] 71/2'de mükerrer.
[291] Bu dize Proben'de *Şah Sinam derdinden deli olmuştur* olarak geçmektedir.

(8) ondan başladı AQ'niŋ qardaşı sevlemeye[292]:

(9) saŋa dedim sana bezirgan hoca

Garip adlı bir şayiran[293] (10) gördiŋ mi

ne günüm gündiz ne gecem gece

Garip adlı (11) bir şayiran gördiŋ mi

(12) bu imiş[294] Aşıq Qarib bacısı[295]

yüregimden çıqmaz oldu (13) acısı

yerin qalfası pirler hocası

Garip adlı (14) bir şayiran gördiŋ mi

(15) 'Arap at meydanında çeker[296] didiler

qoç yigit (16) qısmetin[297] qapar didiler

hatır yıqan gene yapar didi- (17) -ler[298]

Garip adlı bir şayiran gördiŋ mi

[292] Proben'de *şimdi başladı Aşık Karibiŋ kız kardaşı kervan başı Yakup Hoca'ya türkü sevleyip surayır* olarak geçmektedir.
[293] Proben'de *şöhreti* olarak geçmektedir.
[294] /*'myš*/ yazılmış.
[295] /*bc'sy*/ yazılmış.
[296] Proben'de *çapar* olarak geçmektedir.
[297] Proben'de *işkarın* olarak geçer.
[298] Bu dize Proben'de *xatır yapan kebe tapar dediler* olarak geçmektedir.

(18) Hocalar hocasın yollar agasın[299]

hocam başındadır (19) halqnıŋ du‘ası[300]

başıŋ üçün olsun yol sadaqası

(20) sevle qardaşıma durmasın gelsin

(21) hoca sensin hocaların hocası[301]

başına giymişsin altın- (22) -dan tacı

hoca benim sözim diŋlesin

sevle (23) qardaşıma durmasın gelsin

(24) ondan[302] **[72]** (1) {Aşıq Qarip} (2) başladı Şah Sina sevlemeye[303]:

(3) adını sevdigim qırq beŋli hoca

dilerim (4) ararsın bir ucdan uca[304]

bir nişan daqdılar (5) bana dün gece

sevle Garib’ime durmasın gelsin

[299] Bu kıta Proben’de *xocalar xocası, yollar ağası/ xocam başıŋdadır xalkıŋ duası/ bu sözümü xocam eyi aŋlasın/ Karibi görürse xocam yollasın* olarak geçmektedir.
[300] /*d‘wwsy*/ yazılmış.
[301] Bu kıta Proben’de *xocam sensin xocaların xocası/ başıŋa giyesin altın cilesi/ hem koç başıŋ üçün yol sadakası/ Karibi görürse, xocam yollasın* olarak geçmektedir.
[302] 72/2’de mükerrer.
[303] Burada Proben’de Aşık Ğarib’in anasının söylediği türkü yer almaktadır.
[304] /*hwc’*/ yazılmış.

(6) hoca qurban olam seniŋ yoluna

iger sag (7) varmasan Garib'iŋ eline

dün[305] qıyamete yaqaŋ elime

(8) sevle Garib'ime durmasın gelsin

(9) dün gece nişan yüzügini virdiler

siyah saçım (10) altın ilen ördiler

yidi yıl üç 'ay (11) möhlet virdiler

sevle Garib'ime durmasın gelsin

(12) hoca sana bir söz disem hayıptır[306]

üstümize qadir mevlam (13) tiktir

benim sevdicegim AQ'dir

sevle Garib'ime (14) durmasın gelsin

[305] Proben'de *devir* olarak geçmektedir.
[306] /*hyyptyr*/ yazılmış.

(15) Niçün Sina anlamayır bazısı[307]

urdu yüregime acısı

(16) hep sevdigim hem başımıŋ yazısı

sevle Garib'ime (17) durma[sın] gelsin

(18) başına döndügüm gül yüzli hoca

ne günüm gündir (19) ne gicem gice

deŋişeyim altına duca

(20) sevle Garib'ime v k v

(21) sana[308] **[73]** (1) {Aşıq Qarib}(2) dirim sana bezirgan[309] hoca

sevle Garib'ime durmasın (3) gelsin

başına döneyim hir gün hir gice[310]

sevle (4) Garib'ime durmasın v k v

[307] Bu kıta Proben'de bulunmamaktadır.
[308] 73/2'de mükerrer.
[309] /*bzyrkn*/ yazılmış.
[310] Bu dize Proben'de *Levent el uzatıp Karip keçikse* olarak geçmektedir.

(5) hoca qurban olam senin yolına

yüzümni silem ayaqınnıŋ (6) tozuna

her nereye varsan yoluŋ ugrına

sevle (7) Garib'ime durmasın gelsin

(8) yidi yıldır ben hasretlik çekerim

gözlerimden qanlı yaş (9) dökerim

gelenden geçenden haber sorarım

sevle (10) Garib'ime durmasın gelsin[311]

(11) öldü diyi haberin işittik

yıgıldıq[312] bir araya çatış- (12) -tıq

hoca seni gördik yiriştik

sevle Garib'ime (13) durmasın gelsin

[311] Proben'de bu dizeden sonra fazladan *gelsin de hem konca gülünü dersin* dizesi bulunmaktadır.
[312] /*yyqyldyq*/ yazılmış.

(14) n’eyleyim ki yittirmişim elimden

bir selam vireyim götür (15) dilimden

bilbil gibi uçurmışım elimden[313]

sevle Garib’ime (16) durmasın gelsin[314]

(17) yidi yıl eki [ay] oldu Garip gidenli[315]

derdinden olmuşum (18) deli divanlı

gayet müşkül Sina’mıŋ hali

sevle (19) Garib’iŋe durmasın v k v

(20) ondan başladı AQ niŋ anası sevleme[ye]:

(21) ehtiyarlıqta[316] Garip belimi bükti

ara bul Garib’im (22) yolla tiz gelsin

ah ittikte qara bagrım sökti

ara (23) bul Garib’im yolla tez gelsin

[313] Proben’de *dalımdan* olarak geçmektedir.
[314] Proben’de bu dizeden sonra fazladan *gelsin de hem konca gülünü dersin* dizesi bulunmaktadır.
[315] Bu kıta Proben’de *yedi yıl eki ay oldu Karib gidenli/ derdinden olmuşum divane deli/ ğayet müşkül oldu Sine’miŋ halı/ sevle Karibime: durmasın! gelsin!/ gelsin de hem konca gülünü dersin* olarak geçmektedir.
[316] Proben’de *şu kartlıkta* olarak geçmektedir.

(24) elimiz[317] **[74]** (1) {Aşıq Qarip}(2) yapuştu ocaq daşına

degirmenler dönŋer gözüm (3) yaşına

hasret qaldım sevdigimniŋ işine

ara bul (4) Garib'im yolla tez gelsin

(5) m'alum olsun saŋa sevdigini[318] aldılar

beni[319] dürlü dürlü (6) derde saldılar

Garip öldü diyi haber virdiler

sevle (7) ara bul Garib'im tez gelsin

(8) derdiŋi sevleyen Xan Zühre anası

xarap oldu gönŋlümüzüŋ (9) binası

almışım Qarib'imniŋ davası[320]

ara bul Garib'im (10) yolla tez gelsin

[317] 74/2'de mükerrer.
[318] /*swwdygymy*/ yazılmış.
[319] /*bŋ'*/ yazılmış.
[320] Proben'de *duası* olarak geçmektedir.

(11) doquz ay sinem üstine götirdim

körpe quzu- (12) -sını elden yittirdim[321]

götirdim de mertebeye getirdim

(13) ara bul Garib'im yolla tez gelsin

(14) gözüm görmez çıqam daglar başına

baqsın gözümden (15) aqan yaşıma[322]

agu qattı felek benim aşıma

ara bul (16) Garib'im yolla tez gelsin

(17) **Türkü**

(18) Haçan kervan başı bezirgan hoca bunlarıŋ nizaların işit- (19) -miş idi. Dayanamadı başladı iniyat, şart, (20) yimin, qasem itti ki şu kervanda on eki qatır yügü malım (21) var. Malımı satıp hacılıq[323]ga gidecek idim. Andi işittim, iniyatım olsun ki AQ'niŋ yolına terk[324] ideyim. (22) Şunu bulup yollayayım didi. Onlar[325] da hocanıŋ (23) ayaqına düştiler bir dahi yalvardılar ve feyradı[326] (24) **[75]** (1) {Aşıq Qarib} (2) aglattılar. AQ'ge nişanlandıgın ve Ş.L.- (3) -nin de qızın peşinden düşip

[321] Proben'de bu dize bir sonraki dizeyle yer değiştirmiştir.
[322] Bu dize Proben'de *bakma mısın gözün akan yaşıma* olarak geçmektedir.
[323] /*hcylyk*/ yazılmış.
[324] /*trq*/ yazılmış.
[325] /*'wŋlr*/ yazılmış.
[326] 24'te ve 75/2'de mükerrer.

babası ilen söz birdigi (4) aydup; gurbete varıp qazanıp qızıŋ babasına yolladıgın (5) hediyelerin ve babası da üç yüz altmış tamamında AQ (6) bildirdiler ve Ş. L. de AQ'niŋ qara (7) haberin getirdigin sevlediler. Ş. S. çıqardı[327] virdi AQ'- (8) -niŋ emanet buraqdıgı tasnı, hocanıŋ eline teslim itti tası. (9) Eline götürüp ver didi. Zira bir 'ay dahi v'ademiz qaldı. (10) bu tasın mar[i]feti ilen sag olsa yirişir didi. Hoca da (11) tası aldı yola rivan oldu. Allah fikirine salıp dogru (12) Halep'e harzılayıp[328] gitti. Yigirmi sekiz gün didikte Halep (13) şehrine daxil oldu. Şehrin ortasında kervan alıp (14) geçip giderken baqdı bir qahvede şayirin birisi saz çalıp (15) durayır. Qahveniŋ öŋüne geldi. Azıcıq dinlep baqdı türküniŋ (16) ardından AQ diyi teslim ideyir. Orada kervancıya didi (17) ki varınız kervancı xanında qonuŋız ben bu qahvede qonacagım (18) didi. Gendi qahveniŋ içerisinde otırdı. Bir qahve virdiler içdi. (19) Azıcıq odırdıgdan soŋ qahvedeki adamların birinden su'al itti. (20) Sormaq ayıp olmasın şu şayirniŋ adına ne dirler. O adam da (21) didi ki Tevrüzli AQ didikleri budır didi. Hoca ses çıqarmadı. (22) Axşam oldu. Qahvedeki adamlar cümlesi daqıldılar. Bu (23) Hocaki ehtiyar qaldı. Soŋ AQ sordu ki Hoca baba tahmil misafir- (24) -siz burada yatacaq mısız didi. Hocaki de didi ki beli sana (25) musafirim[329] **[76]** (1) {Aşıq Qarip} (2) burada yatacagım didi. AQ de baş (3) üzerine başım tacısın, lakin buyuruŋız bizim odaya (4) gidelim, bir qahvaltı idelim didi. Hoca vesayiq qalqtı- (5) -lar odaya geldiler. Ortaya sofra geldi. Bir şişe (6) 'amberiye geldi. Başladılar yimek yiyip 'amberiye içmeye. (7) Birer filcan içtikten soŋ Hoca qoynından Şah Sina'nıŋ (8) virdigi tası çıqardı. AQ gel şu tas ilen bir 'amberiye (9) içelim didi. AQ tası gördigi ilen gönlü doldu, (10) eline sazın aldı, başladı çalmaya.

[327] /*čyqrd'*/ yazılmış.
[328] /*hryzl'yyp*/ yazılmış.
[329] 76/2'de mükerrer.

AQ sevleyir:

(11) **Türkü**

(12) bilbil bir gül içün iderler vaq[330]

yüregime urdu (13) yarinler hey

anam al mı giymiş yoqsa qaralar vaq

(14) hoca nice gördiŋ benim anamı hey

(15) **hoca sevleyir:**

(16) anaŋı sora[r]saŋ beli bükilmiş vaq [331]

aqıtmış gözíniŋ (17) nuru dökülmüş hey

oglan oglan diyi gözinden ayrılmış (18) vaq

gözü yaşlı gördim Garip anaŋı hey

[330] Proben'de *edalar* olarak geçmektedir.
[331] Bu kıta Proben'de *anaŋı sorsaŋ beli bükülmüş/ dikiş dutmas yaraları sökülmüş/ eki gözüŋ nuru yere dökülmüş/ gözü yaşlı gördüm anaŋ gözünü*.

(19) **AQ sevleyir:**

(20) hoca sen varmışsın bizim ellere vaq[332]

bilbiller qonmış- (21) -dır bizim dallara hey

serimi düşirdim dönmez yollara vaq

(22) hoca nice gördüŋ benim anamı hey

(23) **Hoca**:[333]

[77] (1) (2) ben de vardım Tifliz gibi şehre hey

gözü yaşlı (3) gördim Garip anaŋnı[334] hey

geldiler[335] haber sormaya hey

(4) gözi yaşlı gördim v k r

[332] Bu kıta Proben'de *hoca sen varmışsın bizim yurdlara/ xoca nice gördüŋ benim Sinemi?/ bilbiller konmuş mu konca güllere?/ xoca nice gördüŋ benim Sinemi?* olarak geçmektedir.
[333] 77/1'de mükerrer.
[334] Proben'de *Sineŋi* olarak geçmektedir.
[335] Proben'de *yığılıp geldiler* olarak geçmektedir.

(5) **AQ**:

(6) gene arttırdım benim ateşim hey[336]

aqar gözlerim[den] (7) qan ilen yaşım hey

gene ah ilen vah itmede işim (8) hey

hoca nice gördiŋ benim anamı hey

(9) **Hoca**:

(10) yıgıldılar bir odaya geldiler

Garip öldü diyi haber (11) aldılar hey

senin üçün beni yola saldılar hey

gözü yaşlı (12) gördim Garip anaŋnı[337] hey

[336] Bu kıta Proben'de *Gene yar arttırdı benim ateşim/ durmaz, akar gözümden kan ilen yaşım/ gene ah ilen zar artmada işim/ xoca nice gördüm benim Sinemi?* olarak geçmektedir.
[337] Proben'de *Sineŋi* olarak geçmektedir.

(13) **AQ**:

(14) sene qaçda bardıŋ bizim ellere hey

beni düşürdiŋ dürlü (15) dürlü dertlere hey

ölmiş dir hocalara muhtilere hey[338]

(16) hoca nice gördiŋ benim anamı hey

(17) qan yaş doldu Garib'iŋ gözleri hey

canıma kar itti anamıŋ (18) sözleri hey

bana sebeb oldu Sina'mıŋ sözleri hey

(19) hoca anamnı v k v hey

(20) derdiŋi sevlesin bu Y'akup Hoca hey

aşıqlıq müşküldir (21) çıqılmaz[339] huca hey

Şah Lebent el uzattı Garip varınca (22) hey

Gözü y g g a

[338] Proben'de *sevlemişim hocalara müftülere* olarak geçmektedir.
[339] /*çkylmz*/ yazılmış.

(23) **mesele**[340]

[78] (1) (2) AQ eşitmiş idi Ş. Lebent el uzattı didigin, ah itti (3) qara bagrın kebap[341] idüp tuzladı. Felek aynasın siyah itti. (4) Didi ki hay medet, dünyada eyilikke fenalıq ola (5) iken var ise benim qara habirimni o götürmişdir (6) didi. Orada[342] oldugı gibi Y‘akup Hoca’ga Şah Lebent’ge (7) ittigi dostlıgın naqil itti. Ve bir bohşa şeyi ve (8) eki mektub yolladıgın sevledi. Y‘akup[343] Hoca gayet bahzun (9) oldu. Bunları işittigi ilen başladı aglamaya. Soŋ (10) Y‘akup Hoca onda oldugın birer birer naqil itti. (11) Nasılı ki Şah Lebent’ge hediyesin ve mektubların (12) virmemiş ve geldigi v‘aqitte anaŋ seni sordıqda o çoq- (13) -dan öldü diyi haber virmiş. Ve nasılı anası AQ’niŋ Şah Sina (14) ve qız qardaşı ve Aqça Qız kervannı görip gelip dördüsi (15) dört türkü sevleyip niza idüp seni arap bulıp (16) boynıma farz ittiler dimiş ve bu tası sana Şah Sina (17) yolladı ve evela aŋlattı ki bir ‘ay v‘ademiz dahi (18) qaldı. Eger bir ‘aydan gelmese beni babam Şah Lebent’ge (19) nikah idüp virecek sahi didi. Lakin evle bilesin ki ben gendimi (20) Şah Lebent’ge teslim idmem, ben zehir içip ölürim gene (21) teslim olmam. Yimün virip sevledi ki AQ’ge sevle qalmayıp (22) gelsin, benim datlı canıma qazt itmesin didi. Andi (23) dostım yarinim artıq Qarip durmaq olmaz. Mutlaq sabahtan (24) yolcu idecegim diyi Aşıq Qarib başladı aglamaya, yıqıldı, (25) yire[344] **[79]** (1) {Aşıq Qarib} (2) düşti. ‘aqlın yittirdi. Esi qalmadı, andan hoca (3) şaştı qaldı. Qalqtı suy getirdi, yüzüne bürkti, ruh qoqlattı. (4) Oyandı, AQ gendiŋe gel, ‘aqıllıŋ başına devşir aglamaq (5) sızlamaq fayda idmez didi. AQ gene aglayaraq ey babam (6) Hocam n’eyleyim, v‘ade eki gün qalmış, baqalım (7) bir günden anca

[340] 78/1’de mükerrer.
[341] /*sbp*/ yazılmış.
[342] /*’wld’*/ yazılmış.
[343] /*y’qwq*/ yazılmış.
[344] 79/2’de mükerrer.

işim biter, bir günde Tifliz'e (8) naslı varırım ve naslı yirişirim. Y'akup[345] Hoca da (9) didi ki: AQ bu tası sana nafile virmediler. Aŋlayışım (10) bir m'arifetli tas olmalı, ben de tecribe qaldım (11) ki bu kervan ilen yigirmi sekiz günden hadırlanmış (12) kibi sanki seni götürüp getirdi. AQ esi başına (13) geldi. Qalqtı hocanıŋ elini öpti. Açtı sandugun (14) bir elmaz yüzük bahışladı. Tamam yüz kese ahçi (15) qıymeti var didiler. Sabah oldı, Y'akup Hoca ilen helalleş- (16) -tiler. Allah'a emanet ol, Allah qolay getirsin, yolıŋ (17) açıq eylesin, diyi gitti. AQ qalqtı şeherde olan halq (18) ilen bir tamam haqlaştı. O günü qahvesinde ne varsa (19) sattı. Nişanlısına biş qat ruba düzti. Gayet eyi moda- (20) -lardan aldı. Paha agır, çeki yiŋil mallardan aldı. Bir (21) çumadan içersine doldurdu. Bir mehşur[346] pahalı (22) at aldı. Eger taqımı düzdi. Gece ilen var- (23) -dı paşaylan görüşmeye (24)

Türkü[347]

[80] (1) (2) sarıdır saçlar sırmadan[348] telden hey

haber aldım Sina'm (3) gitmiş elden hey

yaralar açarım[349] sagdan soldan hey

(4) Haq verir muradımı hey hey hey[350]

[345] /*y'qwh*/ yazılmış.
[346] /*mhtwr'*/ yazılmış.
[347] 80/1'de mükerrer.
[348] /*kyrmdn*/ yazılmış.
[349] /*'wčwrdym*/ yazılmış.
[350] Proben'de *hak versin muradıŋ! ver muradımı* olarak geçmektedir. Ayrıca fazladan bir kıta da bulunmaktadır.

(5) **Mesele**

(6) Paşa ilen görüşti, helalleşti. Çıqardı Paşa bir sa‘at (7) bahışladı. Üzerine cevahirler oturmış[351] eki{z} yüz (8) kese ahçi qıymeti var, ziy‘ade olmasa. Qarısı da (9) bir çüft küpe bahışladı. Onun ilen de ilalleşti. (10) B‘adehu geldi, atın igerledi, çumadanın ve şeylerin (11) qoydu atınıŋ sırtına bindikten soŋ aldı eline (12) sazın başladı, çalmaya. Türkü Halep şehrin maxtayıp:

(13) **Türkü**

(14) huşta geldim gider oldım oq oq

şen olasın Halep (15) şehri

çoq duzın ekmegin yidim oq oq

helal eyle (16) Halep şehri

(17) dört yanı güldir gülistandır oq oq

güzellerin (18) şaştı itsin[352]

haber geldi nazlı dosttan oq oq

durmaq (19) olmaz Halep şehri

[351] Proben'de *oturtulmuş* olarak geçmektedir.
[352] Proben'de *güzelleriniŋ çeşmi mestan* olarak geçmektedir.

(20) çoq yigitler saŋa gelir oq oq

çogu da eglenir (21) qalır

çogu da muradsız[353] ölür oq oq

mırad aldım (22) Halep şehri

[81] (1) {Aşıq Qarib}

(2) bilbiliŋ harzı güzellerde[354] oq oq

ismim sevlenir (3) dillerde

Qarib'iŋ gözü yollarda oq oq

yolcu (4) oldım Halep şehri[355]

(5) **Mesele**

(6) B'adehu bindi atına, Allah selamet vire yola rivan oldu. (7) Gitti Halep'ten. Eki sa'at qadarı gitmiş idi. (8) Apansızdan astındaki atı yıqıldı. Sıçırap indi üstin- (9) -den. Vay bu ata ne oldu diyi gözin silip, qulaqların ovşatıp (10) da ne yapacagın da bilmedi. Şeherde avlaq qaldı. Aglayaraq (11) aldı sazın eline. Başladı türkü çagurmaya bu tariqde:

[353] /*mwrd'syz*/ yazılmış.
[354] Proben'de *güllerde* olarak geçmektedir.
[355] Proben'de *koy ver beni Halep şeheri* olarak geçmektedir.

(12) **Türkü**

(13) bir işkahatim var çarqıfelekden

felek beni fırsatına (14) getirdi[356]

bir /mhlynv/[357] zevdası var garip başımda

hasret (15) qıyamete qaldı n'eyleyim

(16) ecel geldi baş uçına oturdı

datlı canım uçuzlara (17) satıldı

felek beni fırsatına getirdi

davamız mahşere (18) qaldı n'eyleyim

(19) içelmedim[358] şu Tifliz'in[359] suyunı

göremedim Şah Sina'm- (20) -nıŋ boyunı

doya doya idemedim doyunı

gözüm (21) yaşın Xıdır silerse[360] n'eyleyim

[356] Bu dize Proben'de *felek beni daşa çaldı n'eyleyim?* olarak geçmektedir.
[357] Qılcı'da ve Proben'de *maralıŋ* olarak geçiyor.
[358] Proben'de *içemedim* olarak geçmektedir.
[359] /*tyzlyzyn*/ yazılmış.
[360] Proben'de *sildi* olarak geçmektedir.

(22) ben nirede qaldım vatan nirede

canım çıqsın tam[361] bu- (23) -rada gelende

qo[362] disinler Garip öldü orada

hasret (24) qıyamete qaldı n'eyleyim[363]

(25) **[82]** (1) {Aşıq Qarib} (2) b'adehu[364] tası 'aqılına geldi. Abdez aldı, namaz qıldı. Tası (3) ilen bir suy içti, ya Xıdır yiriş ben elden gittim (4) diyi bir dahın gözin qaldırıp baqsa ne baqsın, Xıdır (5) yirişmiş başınıŋ uçına dikilmiş. Garip dübüdüz şaştı. (6) Soŋra Xıdır didi ki: Garip qorqma ben Xıdırım (7) beni sana imdad yolladı Allah, dimiş. Al şu çumada[nı]ŋ (8) bagla atım ardına, gendiŋ de bin dimiş. O sa'ati Garip (9) almış çumadanın baglamış Xıdır'ıŋ atının ard[ı]na ve gendi (10) de binmiş. Soŋra[365] Xıdır dimiş ki Garib'e yum gözüni. Yummış (11) bir sa'at[366]den soŋ Garip aç gözini, in attan, aç çumadanıŋı (12) huşta Tifliz'e yiriştiŋ. Garip gözin açıp baqsa ne baqsın (13) Tifliz'niŋ içersinde durayır. Enmiş attan aşaha çuma- (14) -dannı almış soŋra almış sazını eline, başlamış türkü (15) sevlemeye bu tariqde. Tifliz'e sevleyir:

[361] /*tp* yazılmış.
[362] /*qn*/ yazılmış.
[363] Proben'de *işimiz Allaha kaldı n'eyleyim* olarak geçmektedir.
[364] 81/25'te mükerrer.
[365] /*swr'*/ yazılmış.
[366] /*š't*/ yazılmış.

(16) **Türkü**

(17) şükür qafiletden oyandım

huşta[367] gördüm vıtan seni

(18) gül qoqur sagı solları[368]

huşta gördim vıtan seni

(19) güzellerin can yagıdır[369]

bade iser[370] zilfin dagıtır

(20) Şah Sina'mnıŋ topragıdır

huşta gördim vıtan seni

(21) örüldü saçlar örüldü[371]

gerdan üstüne b[u]ruldu

(22) Şah Sina'mnıŋ göşkü görildi

huşta gördim vıtan seni

[367] Proben'de *hoşça* olarak geçmektedir.
[368] /*swzlry*/ yazılmış.
[369] Proben'de *cançığıdır* olarak geçmektedir.
[370] /*'ystr*/ yazılmış.
[371] /*'wrwrdw*/ yazılmış.

[83] (1) {Aşıq Qarib}

(2) Garib'im geldim yirime[372]

mevlam[373] şirin diline

(3) sarılam ince beline

huşta gördim vıtan seni

(4) b'adehu AQ aldı çumadanın eline, dogru ebine gitti. (5) Aranda çumadanın buraqtı, geldi ebine. Hayat qapusına (6) qaqtı, mumların söndürmişler, es us yoq. Zira o gecesi (7) Şah Sina'nıŋ babası Şah Lebent'ke dügün idmeye başlamış, (8) nikah idüp virecek imişler[374]. Büyük dügün qurulmış. Qızı (9) da kertekke qoymışlar. Garib'iŋ anası ve qız qardaşı duydıq- (10) -ları gibi başlamışlar aglamaya, sızlamaya. O qadar aglamışlar (11) ki yürekleri talmış. Yuqlap qalmışlar. AQ de baqtı ki (12) qapuyı açmayırlar. Bari bir türkü sevleyim de (13) gendimi tanıtayım diyi başlamış gözlerinden yaşlar (14) döküp rızalaşmaq ilen türkü çagırmaya. Hayatda (15) sevleyir:

[372] Proben'de *elime* olarak geçmektedir.
[373] Proben'de *mayilim* olarak geçmektedir.
[374] /*'myšlr*/ yazılmış.

Türkü

(16) Haleb'iŋ çevresi quyu

içi dolu zemzem suyu

(17) Şah Sina'mıŋ uzun boyu

ana ben Garib'im Garip

(18) Haleb'iŋ çevresi baglar[375]

suvsamlı zümbilli daglar[376]

(19) ben Garib'im anam aglar[377]

ana ben Garib'im Garip

(20) göründü Tifliz'iŋ dagı

eridi yüregimiŋ yagı

(21) ustam Garip ben çıragı

ana ben Garib'im Garip

[375] Proben'de *dağlar* olarak geçmektedir.
[376] Proben'de *bağlar* olarak geçmektedir.
[377] Proben'de *Karib anam evde ağlar* olarak geçmektedir.

[84] (1) {Aşıq Qarib}

(2) ana bir söz disem inanır mısın[378]

Garib'iŋ görseŋ tanır mısın

(3) ya ebdidir ya yoldadır

ana ben Garib'im Garip

(4) **mesele**

(5) Garip baqtı gördi ne es var ne ses ve ne us viren (6) kimse yoq. Başladı bir türkü dahi sevlemeye:

(7) **Türkü**

(8) Haleb'den aldım durunçu[379]

yüregime degdi acı

(9) sen anam o da bacı

ana ben Garib'im Garip

[378] Proben'de *ne dersin* olarak geçmektedir.
[379] /*dwrnyčy*/ yazılmış.

(10) **mesele**

(11) B‘adehu oyandılar. Qız didi ki anam qapuyı çalayırlar (12) açayım mı didi. Anası da tazirledi qızın. A qız v‘aqitsiz (13) qapu açılmaz diyi. Garip gene rica ideyir, canım açıŋ (14) qapuyı bir gecelik Allah musafiriyim diyincek qızıŋ saburu (15) çıdamayıp anasından izinsiz daxi olursa qapuyu açar. (16) Garib’i içeri alır. Selam virir, oturır. Biraz eglendikten (17) soŋra baqar ki sazı asıldıgı gibi durayır. Rica ider dir ki (18) canım şu sazı viriŋ bana ben de biraz aşnayım sizleri (19) biraz eglendireyim diyince Garib’iŋ anası başladı (20) aglamaya. Bizler ne güne saz çaldırayıq. Oglumuz gittigi (21) yidi yıl üç ‘aydır hiçbir haber alamadıq ve şimdi nişanlı- (22) -sı da gayrı kimseye virecekler diyi aglayır. Tikrar (23) rica itti de didi ki AQ’niŋ başı üçün şu sazı vir (24) baqayım. Naslı şeydir ölüniŋ adını işitince qayrı **[85]** (1) {Aşıq Qarib} (2) saburu çıdamayıp emir itti ki qızına vir diyi qıza. Alıp (3) virdi. Garip aldı sazın eline, başladı türkü çagırmaya. (4) Sazına sevleyir:

(5) şu benim sedefli sazım

sevlesene benim ilen

(6) idme bana dürlü nazı

sevlesene benim ilen

(7) **sazı sevleyir**:

(8) göksüm taxtası qurudu

üstüme duman bürüdü

(9) ömirim çivide[380] çiridü

ne sevleyim seniŋ ilen

(10) yalancı dünyadır fani

virmişim emanet hanı

(11) almış taze civanı

ne sevleyim seniŋ ilen

(12) qalmadı qolumda para[381]

sen salmışın beni derde

(13) sen gizersin uzaqlarda

ne sevleyim seniŋ ilen

[380] Proben'de *çüyde* olarak geçmektedir.
[381] Bu kıta Proben'de *kalmadı göksümde perde/ sen gezersin uzaklarda/ sen saldıŋ beni bu derde/ ne sevleyim seniŋ ilen* olarak geçmektedir.

(14) Garip serimden geçmişim

aşıq dolusından içmişim

(15) gücücükden qahrın çesmişim[382]

ne sevleyim seniŋ ilen

(16) felek bükmişdir belimi

qırdı qanatım elimi

(17) lâl eyledi sag[383] dilimi

ne sevleyim seniŋ ilen

(18) **Garip sevleyir:**

(19) geldim qonuq oldım saŋa

ana ben Garib'im Garip

bir gece musafir saŋa

ana ben Garib'im Garip

[382] Proben'de *çekmişim* olarak geçmektedir.
[383] Proben'de *saz* olarak geçmektedir.

[86] (1) {Aşıq Qarip}

(2) sineme çekmişim dagı

yürekde qalmadı yagı[384]

(3) ustam Garip ben çıragı

ana ben Garib'im Garip

(4) ana[385] dimişim özüŋe

bacı[386] dimişim qızıŋa

(5) inanma düşman sözüne

ana ben Garib'im Garip

(6) **anası sevleyir:**

(7) git qapudan fuqare

var gendiŋe qonaq arı

(8) çigerçigim oldı pare

Garib'i öldü didiler

[384] Proben'de *iridi yüregim yağı* olarak geçmektedir.
[385] Proben'de *ana* yerine *nene* geçmektedir.
[386] /*bc'*/ yazılmış.

(9) **Garip**:

(10) Xıdır iyiligi bana[387]

qıymaq olmaz şirin cana

(11) bir gece misafir[388] sana

ana ben Garib'im Garip

(12) Garib'iŋ Halep'den gelir

düşmana velvele salır[389]

(13) ya bugün ya yarın gelir

ana ben Garib'im Garip

(14) **ana sevleyir**:

(15) agzına qurban olayım

ogul nerden gelir Garip

(16) yoluna güller dökeyim

ogul nerden gelir Garip

[387] Bu dize Proben'de *Xıdır namı itti baŋa* olarak geçmektedir.
[388] Proben'de *miimanım* olarak geçmektedir.
[389] Proben'de bu dize ile bir sonraki dize yer değiştirmiştir.

(17) Garib'e dogru varayım[390]

ayaqına yüzüm süreyim

(18) adına qurban olayım

ogul nerden gelir Garip

(19) **[87]** (1) {Aşıq Qarip}

(2) Garib'i[391] nerde gördiŋ

sazı ondan[392] ögrendin

(3) yoqsa evel {mi} bilir midin

ogul nerden gelir Garip

(4) ah ilen sevledim arasın[393]

bugün[394] bagırım yarasız

(5) yidi yıl qaldı qararsız

ogul nerden gelir Garip

[390] Bu kıta Proben'de bulunmamaktadır.
[391] 86/19'da mükerrer.
[392] /*'wkdn*/ yazılmış.
[393] Proben 'de *arsız* olarak geçmektedir.
[394] Proben'de *bir yok* olarak geçmektedir.

(6) elinden gülün aldılar

beni derdlere[395] saldılar

(7) nişanlısını sardılar[396]

ogul nerden gelir Garip

(8) Şah Sina'm qoymış qınasın

boynında altın gelesin[397]

(9) Xan Zühre anasın Garib'iŋ

ogul nerden gelir Garip

(10) **Mesele**[398]

(11) Bu cevapları işitmiş idi Garib'iŋ bayaqı gönlü doldu. (12) Lakin gendini aldırmadı. Soŋra qıza rica itti ki canım (13) qardaşım dügün var diyesin, beni de götürse o eve biraz (14) varıp egleneyim. Biş üç guruş alırsam size de ikram (15) iderim dimiş. Qız haydi qalq götüreyim diyi, gittiler. (16) Garip içeri girdi. O qız da gitti Şah Sina'nıŋ yanına, (17) didi ki müjde Şah Sina agam sag imiş[399]. Bugün yarın (18) gelir diyi haber aldıq, diyince Şah Sina quvançından ne (19) oldıgın bilmedi.

[395] Proben'de *bu derde* olarak geçmektedir.
[396] Proben'de *aldılar* olarak geçmektedir.
[397] Proben'de *denesi* olarak geçmektedir.
[398] Bu mesele Proben'de farklıdır. Mecuma'da Garip kendisini gizlerken Proben'de kendisini anne ve kız kardeşine tanıtır.
[399] /*'myš*/ yazılmış.

Zira bir qadeh zehr hadırlanmış iken (20) agu[400] **[88]** (1) {Aşıq Qarip} (2) üçüp halt idecek iken kimden işittiŋiz diyi (3) sordu. Şah Sina bir şayir geldi. Musafir bu gece bize. (4) Agamıŋ çıragı imiş, o sevledi. B‘adeh[u] agamıŋ (5) çaldıgına gayet biŋzeyir. Bana rica itti dügün ebin (6) göstir diyi. Alıp geldim. Bunda şimdi, geldigini işitirsiz (7) didi.

Gelelim Garib’e, selam virdi içeri girdi. Baqtı (8) ki Şah Lebent’ni küyöv idüp köşeye dayamışlar. Her bir (9) sofrada ekişer üçer şayir var. Alt{ı} tarafta qapu (10) astında bir sofra dahi var. Baltırı çıplaqlarıŋ (11) sofrası. Geldi, onlarıŋ sofrasında bir dahi selam (12) virdi ve didi ki agalar beni mahpul iderseniz (13) sofraŋıza oturup bir qaç fasıl size sevleyim (14) dimiş. Cümlesi birden buyur yoldaş, buyur aga, dost ança (15) bizleri de adam sırasına qoyup soframıza şayir gelir (16) iken diyi. Qalqtılar köşeye aldılar. Başladı Aşıq Qarib (17) dürlü dürlü ilahiler, destanlar, mesele ve türküler (18) sevlemeye. Öteki aşıqlar cümlesi tındılar. Cema‘at (19) ona hayran oldular. Haçan Şah Lebent Aşıq Qarib’iŋ sesini (20) eşittigi ilen tanıdı. Sagdıçları didi ki şu şayiri (21) dışarı çıqarıŋız da dışarı çıqtıgı ilen qapuyu pekleŋiz[401], **[89]** (1) {Aşıq Qarip} (2) didi. O sa‘ati[402] sagdıçlar geldiler sofraya. AQ ge didiler (3) ki sana kim izin virdi. Gendi başına bu sofraya oturmı- (4) -şıŋ. Garip de didi ki bu dügün evi digil mi ‘alem gele- (5) -yir ben de geldim didi. Gene qalqtı git didiler. O (6) sa‘ati[403] baltırı çıplaqlarıŋ birisi qaqtı qamasın[404] (7) çıqardı.

[400] 88/2’de mükerrer.
[401] Proben’de *çıktığı ilen abraŋız deyi sımarladı* olarak geçmektedir.
[402] /*š‘ty*/ yazılmış.
[403] /*š‘ty*/ yazılmış.
[404] Proben’de *yatağanın çıkardı* olarak geçmektedir.

sagdıçlarga[405] didi ki, git önüŋizdeki (8) yire oturuŋız yoqsa qanınızı içerim diyin çiz (9) burqtılar. Ne diyesin varsın çalsın didi. Sen çal quzum (10) didi Qarib'e. AQ bir qaç fasıl dahi sevledi. Soŋra (11) başladı bir qaç fasıl dahi sevleyip sonını AQ (12) diyi tekmil idince, zira gendisin türkülerinden (13) küyöv Şah Lebent'niŋ yüregine oq urulmış gibi oldı. (14) Qayrı dayanamadı[406] gendi durdu, Garib'i qovmaya. Hangi[407] bal- (15) -tırı çıplagın cümlesi birden qalqtılar. Küyöv otur yirine (16) bizim kefimize doqunma 'aqılıŋ başına devşir. Yoqsa (17) devşiririz didiler. Qorqdı oturdu, sen çal quzum ne (18) sevleseŋ sevle didiler.[408] (19) Şimdi Şah Sina'ya sevleyir:

(20) dün gece Halep şehrinde

aşqın dolusın içtim (21) de geldim

sabah namazını orada qıldım

nazlı sırım[409] (22) derdim açtım da geldim

(23) sıtqı[410] **[90]** (1) {Aşıq Qarib} (2) ilen çagırdım hoca Xıdıra

sedam gitti Halep- (3) -istan Mısır'a

bir duman göründü orada bize

canım (4) ben serimden geçtim[411] de geldim

[405] /*s'gcyclrg'*/ yazılmış.
[406] Proben'de *dayan almadı* olarak geçmektedir.
[407] /*hlcy*/ yazılmış. Proben'de *algı* olarak geçmektedir.
[408] Proben'de ek olarak *Şah Levent korktu yerine oturdu ondan başladı Aşık Karib Şah Sine'ge lakırdı atmağa kertekke türküler ilen. Öŋüne bu türküyü sevleyir gendini bildirmek ve tanıtmak üçün Şah Sine'ge* bulunmaktadır.
[409] Proben'de *gizli sırlarını* olarak geçmektedir.
[410] 90/2'de mükerrer.
[411] /*'čtym*/ yazılmış.

(5) üyle namazını Ahzurum tüze

orada bir yimek (6) virdiler bize

axşam namazını Hoca Tifliz'e

gün- (7) -görmez suylardan içtim de geldim[412]

(8) geldim qonaq oldım gendi haneme

sırımı açmadım (9) bacım anama

aşqıŋ hançirini urdım sineme

(10) Xıdır ilen biraz geçtim de geldim[413]

(11) Şah Sina'mnı n'eylediler sattılar[414]

aq eline al qına (12) yaqtılar

seni Şah Lebent'ige mi gelin ittiler

sana (13) olan işleri duydım da geldim

[412] Bu dize Proben'de *gün görmez dağlardan aştım da geldim* olarak geçmektedir.
[413] Bu dize Proben'de *Xıdır atı bile uştum da geldim* olarak geçmektedir.
[414] Bu kıta Proben'de *Şah Sineme n'eylediler gittiler/ ak eline al kınalar yaktılar/ Sinemi Levent'e gelin ittiler/ ben olan işleri duydum da geldim* olarak geçmektedir.

(14) yalan düşmiş Şah Sina'mnıŋ soyuna

sürmeler çekmişler (15) ela gözine[415]

AQ Şah Sina'mnıŋ toyuna

Mevlam (16) qanat virdi uçtım[416] da geldim

(17) **Mesele**

(18) Şah Sina dahi duydu AQ oldıgın amma halqdan uta- (19) -nayır qarşılıq virmeye. AQ bir türkü dahi sevledi **[91]** (1) {Aşıq Qarib}

(2) **Türkü**

(3) çünkü seniŋ gönlin yoq idi bende

ya niçün alda- (4) -dıŋ gel diyi

iqrar ittiŋ iqrarında{n} durmadın[417]

(5) ya niçün aldadıŋ gel diyi hey hey hey

[415] Proben'de *ben de inanmışım ahtı yemine* olarak geçmektedir.
[416] Proben'de *uştum* olarak geçmektedir.
[417] Bu dize Proben'de *gider iken kaŋlı yaşlar ağladıŋ* olarak geçmektedir.

(6) gider iken qanlı yaşlar agladıŋ

cigercigiŋ aşıq (7) otuna dagladıŋ

yidi yıl üç ‘ay v‘ade bagladıŋ[418]

(8) ya niçün aldadıŋ gel diyi hey hey hey

(9) Sina’m itti ben Garib’e oyunu

öleyidim görme- (10) -yeydim doyuŋı

Mevlaya havali ittim soyunı[419]

ya niçün (11) aldadıŋ gel diyi hey hey hey

(12) **Mesele**

(13) Aqıbet Şah Sina dayanamadı. Qaldırdı tuvugın attı[420], (14) başladı Aşıq Qarib’e qarşılıq virmeye:

[418] Bu dize Proben’de *yedi yıla ahtı iman bağladıŋ* olarak geçmektedir.
[419] Proben’de *soŋuŋu* olarak geçmektedir.
[420] /*’ytty*/ yazılmış. Proben’de *yüzünüŋ perdesini yırttı, başladı türkü sevlemeye: Şah Sine benim sevdigim Aşık Karipdir, hoşta geldi konca gülüŋ bilbili deyi* olarak devam etmektedir.

(15) **Türkü**

(16) başına döndigim gül yüzlü Qarip

dost senin (17) geldigin duyalmadım

yidi yıldır ben yoluŋı (18) gözledim[421]

yar {ben} seniŋ geldiginni ben duyalmadım

(19) öz başıma sultan idim xan idim

altın[422] (20) idim yaqut idim lal idim

ilk selam virişiŋden aŋladım[423]

yar ben seniŋ geldigiŋi ben duyalmadım

(21) sen bana[424] **[92]** (1) {Aşıq Qarib} (2) huru ol ben sana yari[425]

şimdi geldi qonca (3) gülün bilbili

sana didim Garip gözümniŋ nurı

(4) yar ben seniŋ geldigiŋni ben duyalmadım

[421] Bu dize, Proben'de *yedi yıldır hasretligin çekerim* olarak geçmektedir.
[422] Proben'de *elmaz* olarak geçmektedir.
[423] Proben'de *tanıdım* olarak geçmektedir.
[424] 92/2'de mükerrer.
[425] Proben'de *cari* olarak geçmektedir.

(5) zan idme ki ben açardım[426] gülümü

elimde ben hadır (6) ittim ölümü[427]

Şah Sina boynına almış ölümü

(7) Yar seniŋ geldigin ben duymadım

(8) **Mesele**

(9) Qaçan Aşıq Qarip işitmiş idi Şah Sina boynına almış (10) ölümin didigin o sa‘ati[428] Y‘akup Hoca’nıŋ didigi ‘aqlına (11) geldi. Gönlü doldu, başladı aglamaya. Didi ki hey medet (12) dünyada eyilikke eyilik yoq iken[429], hoş andi Şah Lebent! (13) didigi gibi Şah Lebent qalqtı ayagına geldi. AQ niŋ ayaqı- (14) -na düştü. Aman Aşıq Qarip sen bilirsin, xıyanetlik yaramaz- (15) -lıq idtim. Ben ittim de ise sen itme beni rezil (16) idme, ben vazgiçtim. Gel emanetiŋi [al], sana mübarek olsın. (17) Var hasretine qavuş didi. AQ ayaga qalqtı, Şah Lebent yirin- (18) -den qalqtı. Çünkü qabahatini iqrar ittiŋ andi dügün (19) başladıŋ, düğüniŋ buzulmasın. Benim qız qardaşımnı (20) nikah it te al didi. Şah Lebent bir daha Aşıq Qarib’niŋ (21) ayaqına öptü, baş üstüne makbulümdür didi. O sa‘ati **[93]** (1) {Aşıq Qarib} (2) ~~hamama haber verdiler. Quşandılar, gelin ittiler.~~ (3) hamam[a][430] haber verildi. Güllü Xan’nı hamama götürdiler (4) giyindirdiler, quşandırdılar. Gelin ittiler. Köşege (5) qoydılar. Şah Sina çıqardı üzerine olan altının (6) oŋa virdi. Cema‘atqa haber virdiler. Hoca imam cıyıldı- (7) -lar. Şah Lebent’niŋ nikahın qıldılar ve qapadılar. Şah Sina’- (8) -gı

[426] /*’wčwrdym*/ yazılmış.
[427] Bu dize Proben’de *sağ elimde hadırladım dolumu* olarak geçmektedir.
[428] /*š‘ty*/ yazılmış.
[429] Proben’de *tölene iken* olarak geçmektedir.
[430] Proben’de *hareme* olarak geçmektedir.

aldılar. Başqa sarayga götürdiler. Yiŋiden kertek (9) qurdılar. Başladılar dügünlerin Şah Sina'nıŋ babası didi ki (10) şu benim üç yüz kese ahçim miydana gelsin. Evle nika[h] (11) iderim didi. O sa'ati[431] Aşıq Qarip çıqardı parmagından (12) bir yüzük virdi. Didi ki şunu al sin de, qusurın viresin didi. (13) Memleketleriniŋ sarafları toplandı[la]r, hiç qıymetni sıma- (14) -dılar. Yüzükke gimi didi biş yüz kese ahçi, kimi dört (15) yüz kese ahçi qıymet biçtiler. Soŋ rica ittiler gel (16) Aşıq Qarib qusurın bahışla didiler. O da didi ki pek eyi (17) sözden çıqmam. Bu gece nikah isterim didi. Baş (18) üstüne didiler. O sa'ati[432] hacısı, hocası, imamı, (19) mazlımı geldiler. Büyük meclis[433] quruldı. Gayet şaz (20) ve ruşen oldılar. Aşıq Qarib de aldı sazın (21) eline, başladı Şah Sina'ga getirdigi şeylerin sevlemeye (22) met[h]in itmeye. AQ getirdigi bahışları:

Türkü[434]

(23) **[94]** (1) (2) güzel[435] olur aşıqların ögmegi

ben aldırdım (3) şu gözüme ölmegi

qırq altınga Halepistan gölme- (4) -gi

sana layıq gördim fidan boya giysene

[431] /*š'ty*/ yazılmış.
[432] /*š'ty*/ yazılmış.
[433] /*mclyš*/ yazılmış.
[434] 23 ve 94/1'de mükerrer.
[435] Proben'de *ezel* geçmektedir.

(5) yidi yıl daxi[436] gurbet ilde oturdım

oturdım da (6) ben aşqımı artırdım

yüz altına bir çımtıyan (7) diktirdim[437]

sana layıq gördim Sina'm giysene

(8) ben de aştım şu Tifliz'iŋ dagını

sen erittiŋ (9) yüregimiŋ yagını

qırq altına çımtıyanıŋ bagını

(10) sana layıq gördim Sina'm giysene[438]

(11) şükür olsın aldım yarim sesini[439]

yidi yıl daxi (12) çektim yariŋ yasını

yüz[440] altına Halepistan (13) fesini

sana layıq gördüm güzel giysene

[436] Proben'de *yıldır* geçmektedir.
[437] /*bttyrdym*/ yazılmış.
[438] Proben'de *daksana* geçmektedir.
[439] /*pysyny*/ yazılmış.
[440] Proben'de *kırk* olarak geçmektedir.

(14) ne güzeldir şu Tifliz'iŋ temeli

kökyüzün- (15) -de gördim şemsi kameri

biş yüz kese[441] ahçi (16) yaqut zimrit kemeri

[layıq gördüm nazik bele daqsana][442]

[95] (1) {Aşıq Qarib} (2) ne güzeldir şu Tifliz'iŋ qayası[443]

silkinir ince (3) ilen meyvesi

bir keseye çübe ilen siyah küpesi[444]

(4) sana layıq gördim Sina'm giysene

(5) o divanda vardır bunıŋ anası[445]

diler ise (6) gelsin hoca babası

yüz altına aq göksiniŋ (7) dügmesi

sana layıq gördim aq göksine düssene[446]

[441] Proben'de *yüz keseye* olarak geçmektedir.
[442] Metinde bu dize çıkmadığı için Proben'den tamamlanmıştır.
[443] Bu kıta Proben'de *ne güzeldir şu Tiflizin kayası/ sallanır onuŋ hiçmayası/ beş keseye cübbesiniŋ sayası/ saŋa layık gördüm Sinem geysene* olarak geçmektedir.
[444] /*qwp'sy*/ yazılmış.
[445] Bu dize Proben'de *şu divanda beyan ide remisi* olarak geçmektedir.
[446] Bu dize Proben'de *saŋa layık gördüm Sinem alsana* olarak geçmektedir.

(8) her dem[447] ittigi[448] yarin yasıdır

hercayi yar alan (9) Haqqa sırdır[449]

yüz altına ayaqınıŋ mestidir

(10) sana layıq gördim Sina'm giysene

(11) bana düşti sevdigimiŋ ögmesi[450]

ben sanayken (12) qudret[451] eli degmesi

qırq altına ayaqınıŋ (13) çizmesi

sana layıq gördim Sina'm giysene

(14) ne gendim bilir ne de anası[452]

aglayıp sızlayıp (15) diŋler sızlap

qırq altına Halepistan qınası

(16) sana layıq gördim Sina'm yaqsana

[447] /*'dm*/ yazılmış.
[448] Proben'de *çektigim* geçmektedir.
[449] Proben'de *asıdır* geçmektedir.
[450] Bu kıta Proben'de *bana düştü sevdigimi ögmesi/ men dururken Xıdır eli degmesi/ kırk altına terliginiŋ sırması/ layık gördüm Sinem sana alsana* olarak geçmektedir.
[451] /*qwsdrt*/ yazılmış.
[452] Bu kıta Proben'de *ne babası bilir ne de anası/ ağlayıp sızlayıp diŋler xocası/ kırk altına Halepistan kınası/ layık gördüm al başına yaksana* olarak geçmektedir.

(17) ne[453] **[96]** (1) {Aşıq Qarib} (2) güzeldir şu Tifliz'iŋ 'amberi[454]

çıqtı canım (3) sevdigim gel beri

qırq altına Arabistan çemberi

(4) sana layıq gördim al başına daqsana

(5) ne güzeldir şu Tifliz'iŋ yapusı

mermerlen yapulmış- (6) -tır hepüsü[455]

yüz kiseye Halepistan küpesi

sana (7) layıq gördim qulagına daqsana

(8) nice unutayım yarimniŋ nazını[456]

güller ilen örmüş- (9) -ler saçını

qırq altına yarimniŋ hamam tasını

sana (10) layıq gördim alsana

[453] 96/2'de mükerrer.
[454] Bu dize Proben'de *ne güzeldir camilerin minberi* olarak geçmektedir.
[455] Bu dize Proben'de *mermer ilen hal olmuştur hepisi* olarak geçmektedir.
[456] Bu kıta Proben'de *nize unutayım yarıŋ vazını/ güller ilen hal eylemiş nazını/ kırk altına yarıŋ hamam tasını/ layık gördüm saŋa Sinem alsana* olarak geçmektedir.

(11) kimler çekmez bevle yariŋ cezasın

kim incitir (12) sevdigimniŋ babasın

yüz altına ‘amberiye içmek (13) qarısın[457]

sana layıq gördim [Sina’m] alsana

(14) bu diyarda var mı yariŋ odası[458]

qudretden gelir (15) cilvesi

biŋ kiseye Şah Şirva odası

v‘aqit (16) oldu Sina’m aman girsene

(17) **Mesele**[459]

[97] (1) (2) o daqiqası qalqtılar cem‘i cema‘at ve paşalar nikahın (3) qıldılar, du‘asın ittiler. Allah[a] emanet[460] oluŋız diyi (4) qol qola dutuşup şaz ruşen olup gittiler. Soŋra[461] getir- (5) -digi rubaların Şah Sina’ya giyindirdi[462]. Abdez aldılar namaz (6) qıldılar, soŋrası ekisi de başlarına gelen fasıl[l]arın naqil (7) idtiler.

[457] Bu dize Proben’de *yüz altına mey içecek badesin* olarak geçmektedir.
[458] Bu kıta Proben’de *bu diyarda var mı yarim odası/ kudretten geleyir onuŋ edası/ biŋ keseye Şamı Şirvan odası/ vakıt oldu Sine’m aman girsene* olarak geçmektedir.
[459] 97/1’de mükerrer.
[460] /*’mmnt*/ yazılmış.
[461] Proben’de ek olarak *Aşık Karib başına gelenlerin Şah Sine’ge nakıl eyledi. Şah Sine de Şah Levent’iŋ ittiklerini Aşık Karib’e olduğu gibi nakıl eyledi ve nalsı olup da kervanı görüp Yakup Hoca’ya varıp ne şekil yalvardıkların ve tası verip yolladığın sevledi; ondan Aşık Karib çımıldırığın kurdu.* cümleleri bulunmaktadır.
[462] Proben’de *kuşandırdı, geydirdi o sa‘atı* geçmektedir.

Allah'a şükürler idtiler. Hasretlerine (8) qavuştılar. (9) Ŧam ve nişlam. /şbh lal bura 'vlm/

(10) Allaħ Te'alaħ onlar gibi cümlemizin de sonunu xayır (11) eylesin ve muradlarımıza yiriştirsin. Ve ben faqir qulunı da (12) unutmayıp ila gözli, mahmur baqışlı, uzun boylı, ince (13) belli, qara qaşlı ismer{i} gelinge qısmet idsin, aman (14) aman tekerlemesi de aman[463]

(15) O aralıqda kökten üç (16) alma düştü, biri bunı yazan- (17) -ga, biri de oquyanga, (18) biri de dinleyenge

(19) bu da bitti (20) vi selam 'Acı Abraham (21) ŧam

(15'in devamı) bu meselege Aşıq Qarib (16'nın devamı) dirler, bunı oquyanlar (17'nin devamı) temaşaga qalırlar, (18'in devamı) ve bunu yazanga (19'un devamı) Baruh Mangubi (20'nin devamı) dirler. (21'in devamı)ŧam ve nişlam

[463] Proben'de *Allah Teala onlara gibi cümlemizi de hasretlerimize kavuşturup eyi göŋül muratlarımızı hasıl eyleye. Bu meseli diŋlegeŋler de muradlarına ersiŋler, amin bu mesel burada bitti.* biçiminde sonlanmaktadır.

[98] (1) **Semai**[464]

(2) ben bugün bir cüvan gördim

baqar cennet sarayından

(3) qamaştı gözimüŋ nuru

o gün hoş[465] cemalinden

(4) atlayıp bahçeye girdi

çiçekler divan durdu

(5) mor melevşe boynın egdi

gül qızardı hicabından

(6) aslı nedir bazı insan[466]

diline geldigin sevler

(7) hiç çıqar mı bir kem kelam

insan[467] olgannıŋ azgından

[464] /*šmhy*/ yazılmış.
[465] /*hwsš*/ yazılmış.
[466] /*'nšn*/ yazılmış.
[467] /*'nšn*/ yazılmış.

(8) n’eylerim dünyada malı

yanar miskinler neye

(9) diŋlemişler giraz meralı

şeker damlar dudaqından

(10) derhunıma bir ot düşti

sormadım bu canında

(11) sanırsıŋ ki atiş doldu

yanar mahinin agzından

(12) niyaz ilen selam aldım

cananıŋ agzından

(13) saŋırsın inci dökülür

lebi mircannıŋ agzından

(14) /’rvb/lar ahtimde itmiş

elimden almaq isterler

(15) ne müşküldir a iş ki almaq

bir kelam arslannıŋ agzından

(16) almam **[99]** (1) eglenem insan[468] dilinden

saraydım ince belinden

(2) hayli zaman keder çekdim

bir /lẖy/ civan elinden

(3) /v’vd/ ŧam

[468] /*’nšn*/ yazılmış.

semai[469]

(4) **3.** vaslı dilbere irmek

miyesir eyle ya rabbi

cemalin (5) bir daxi görmek

miyesir eyle ya rabbi

(6) yüzüŋ görmek ol dilberiŋ

ve hem daxi yar ekvanıŋ

(7) tenimden çıqmadan canım

miyesir eyle ya rabbi

(8) gide duttum mikanıŋdan

osandım datlı canımdan

(9) haber alma cigerimden

miyesir eyle ya rabbi

(10) bana yarim nifa idmek

maqamda çoq cefa idmek

(11) gece sabah sefa idmek

miyesir eyle ya rabbi

(12) ŧam

---

[469] Proben VII 275: 48 Semai

vaslı dilbere irmek
miyeser eyle ya rabi
cimalin bir dahi görmek
miyesir eyle ya rebi

yüzün görmek ol dilberiŋ
ve hem daxi yar ikvanıŋ
tenimden çıqmadan canım
miyeser eyle ya rabi

cida düştüm mikanımdan
usandım tatlı canımdan
haber alma cinanımdan
miyesir eyle ya rabi

ağalar gene birsine
sarılmaq ölmeden sine
ben bu biçare miskine
miyesir eyle ya rabi

[**Semai**] [470]

(13) **4.** yür gidelim seniŋ ilen[471] baglara dostum

bilbiller (14) ötüşüp[472] gül incinmesin

evlerine varam kalam kimse (15) durmasın

aq[473] gerdana dökülmüş tel incinmesin

(16) qaşların[474] keman dülber gözleriŋ huma[475]

seni saran aşıq[da] (17) /zyn'yyt/ umma

beline daqınmış cevahir kemer

(18) giyin quşan dülber bel incinmesin

---

[470] /*dwstyr*/ yazılmış.

[471]
Proben VII 314: 135 Koşma

Yür gidelim dostum seniŋ ilen bağlara	qurban idem seniŋ ilen alışam
bilbiller ötüşip gül incinmesin	alışam da bir tenhada görüşem
ivlerine varam gelem kimse duymasın	qaldır yaşmağını bir de öpüşem
aq gerdana dökülmüş til incinmesin	dudaq zahmit çekip dil incinmesin

qaşlarıŋ keman dilber gözleriŋ humma
seni siven aşıqda zikayit umma
beline daqınır civahir kemer
giyen quşan dilber bil incinmesin

[472] /*'wtwrwp*/ yazılmış.
[473] /*'n*/ yazılmış.
[474] /*qwšl'ryn*/ yazılmış.
[475] bu kıta 100/2, 3, 4'te mükerrerdir.

[100] (1) {Semai[476]}

(2) (3) (4)

(5) qurban idim seniŋ ilen alışam alışam

bir tenha- (6) -da görüşem

qaldır yaşmagıŋnı bir de öpüşem

(7) dudaq zahmit[477] çegip dil incinmesin

(8) **Samuel Şişmannıŋ türküsü**

(9) **4.** ben atımı baylayım bosta[na]

yüzümü çevirdim ‘Arab- (10) -istana

ne istersin sırtıŋdaki kemana aman aman

(11) ala gerdanı belli aman aman

şişmanım sevdigime peşmanım

[476] Mecumanın genelinde semai türünde yazılmış nazım şekli *Semai* olarak yazılmış. Biz yazı çevrimi yapılan metnin tamamında bu nazım şehkinin semai olmasından hareketle *Semai* olarak vermeyi uygun gördük.
[477] /*zhmyš*/ yazılmış.

(12) penceresi biş parmaq{dan} gümüşden

billahi haberim yoq bu (13) işten

Pelepek Hanım acı gelmiş meclisten[478] aman aman

(14) ala gerdanı belli aman aman

şişmanım sevdigime peşmanım

(15) sıra sıra Konstantin'niŋ selvisi

gendim bilmem (16) benim yarim hangisi

uzun boylu dal fidandır gendisi

(17) v k v kezalik

(18) penceresi biş parmaq mercandan

qurban olayım (19) bir candan

benim yarim süzer bade filcandan

kezalik

[478] /*mclyštn*/ yazılmış.

[101] (1) gide gide gunturalar qum doldu

gitti aşnam (2) gelmez axşamlar oldu

öper idim ‘al yanaqdan (3) dolu

agzım içi şekerlen bal doldu aman (4) aman

allı gerdanı belli aman aman

şişmanım (5) idtigime pişmanım

tam tam tam

[**Türkü**][479]

(6) ke-nigun[480] bahar <…>

(7) **5.** bahar olsa güller biter
gülşende bilbiller (8) öter
seniŋ derdiŋ bana yiter
sevmişim canı (9) gönülden
isterim derhunı candan

(10) hangi bahçeniŋ gülüsin
hangi dalıŋ bilbilisin
Sultan (11) Mırad'ıŋ qulusın
sevmişim canı gönülden

(13) sohbetiŋiz d'ayim olsın
elinde dolu cam olsın

(14) cümlemize afiyet olsın
sevmişim [canı gönülden]
[isterim] derhunı dilden

(15) alsam yari qucagıma
çıqsam daglar bucagına

(16) <Hacı Bektaş> ocagına
sevmişim canı{ŋ} gönülden

---

[479] Proben VII 366: 249 Türkü

bahar olsa güller biter
gülşende bilbiller öter
seniŋ lütfuŋ bana yiter
sevmişim canı gönülden
isterim derhunı dilden

sohbetiŋiz dayim olsun
eliŋde badiŋ şen olsun
gene gönliŋ bende olsun
sevmişim canı gönülden
isterim derhunı dilden

alsam yarim qucağıma
çıqsam dağlar bucağına
Hacı Bektaş ocağına
sevmişim canı gönülden
isterim derhunı dilden

hangi bahçanıŋ gülüsin
hangi dalıŋ bilbilisin
Sultan Murad'ıŋ qulısın
sevmişim canı gönülden
isterim derhunı dilden

yaşa Sultan Murad yaşa
hükümüŋ giçer dağa daşa
sivdigim İbrahim Paşa
sevmişim canı gönülden
isterim derhunı dilden

[480] İbranice כנגון '... 'türkü gibi'.

isterim (12) derhunı dilden (17) isterim derhunı[481] (18) dilden

(19) tam tam tam tam

[**Türkü**] [482]

[102] (1) **6.** elvida dir deli gönül elvida

baş yastıq- (2) -da ela gözler yuquda

gelse yarim görse beni bu (3) halde

egil daglar sılaya varayım hey hey hey

(4) sılada bir hasretim var onu göreyim hey

(5) qaldım qurbet elde viran çöllerde hey hey

[481] /*dhrwny*/ yazılmış.

[482] Proben VII 328: 163 Türkü

İlvida dir deli gönil ilvida hey
baş yastıqda ‘ila gözler yuquda hey hey
gelse yarim görse beni bu halde hey
qaldım ğurbet elde viran çölle[r]de hey hey
açıl dağlar ben sılama varayım hey hey
sıladaki hasretimi göreyim hey hey

duman çökti görelmedim yolumu
ni müşküldir ğurbet iliŋ ölümi hey hey
ben ölürsem kimler yayaqar ölümi hey
açıl dağlar ben sılama varayım hey hey
sıladaki hasretimi göreyim hey hey

qıral qızı ni baqarsın qulleden hey
seni bana qısmet idsin yaradan hey hey
hiç raqipler çıqmaz oldu aradan hey
açıl dağlar ben sılama varayım hey hey
sıladaki hasretimi göreyim hey hey

boyu uzun selvilere yirişir hey
mevlam bizi ğurbet ile düşürir hey hey
şindi gelir Xıdır ilem yaz yirişir hey
açıl dağlar ben sılama varayım hey hey
sıladaki hasretimi göreyim hey hey

melek misin hip yişiller giyersin hey
çocuq mısın il sözüne uyarsın hey hey
cillat mısın datlı cana qıyarsın hey
açıl dağlar ben sılama varayım hey hey
sıladaki hasretimi göreyim hey hey

(6) boyu uzun selvilere yirişir hey hey

(7) mevlam bizi qurbet ele dişirir hey hey

(8) şimdi gelir ölüm yirişir hey hey

(9) sılada bir hasretim var onu göreyim hey hey

(10) qaldım qurbet elde viran çöllerde hey hey

(11) qıral qızı ne baqarsın quleden hey hey

(12) sana bir güzellik virmiş yaradan hey hey

(13) seni bana qısmet itsin yaradan hey hey

(14) hem raqipler çıqmaz oldu aradan hey hey

(15) qaldım qurbet elde viran çöllerde hey hey

(16) melek misin hep yeşiller giyersin hey hey

(17) çocuq mısın el sözüne uyarsın hey hey

[103] (1) cellat mısın datlı cana qıyarsın hey hey

(2) sıla{ya}da bir hasretim var onu göreyim hey hey

(3) qaldım qurbet elde viran çöllerde hey hey

(4) duman çökti görelmedim yolumu hey hey

(5) ne müşkül olur qurbet elniŋ ölümi hey hey

(6) ben ölürsem kimler yayqar ölümi hey hey

(7) egil daglar sılaya varayım hey hey

(8) sıla{ya}da bir hasretim var onu göreyim hey hey

(9) qaldım qurbet elde viran çöllerde hey hey

(10) tam tam

(11) tam

[**Türkü**] [483]

(12) **7.** atlar egerlendi minmek ister
qızlar qınalandı (13) sarılmaq ister
yigitler silahlandı siperlik (14) ister

(19) yalı kinarında biten qamuşlar
el qavuştırıp divan durmalar
(20) ela göz altında siyah sürmeler

[483] Proben VII 357: 229 Türkü

atlar egerlendi binegin ister
qızlar qınalandı sarılmaq ister
yigitler silahlandı seferin ister
ağlama tutay qız alırım seni
ölmeyip gelirsem sararım seni

yalı kinarında biten sögütler
haqqın imri ilen öten xumrular
'ila göz üstüne siyah sürmeler
ağlama tutay qız alırım seni
ölmeyip gelirsem sararım seni

ağlaya ağlaya beŋzin soldurma
şahin yuvasına leglek qondurma
ben seni sivdigim ile bildirme,
ağlama tutay qız alırım seni
ölmeyip gelirsem sararım seni

aglama tutay qız seni alırım kezalik

ölmeyip (15) gelirsem seni sararım (21) ŧam

(16) aglayıp aglayıp beŋzin soldırma

şahin yuvasında leŋlek (17) qondırma

ben seni severim ele duydırma

(18) a t k s a

ö g s s

[104] (1) ke-nigun <……>

[**Türkü**] [484]

(2) **8.** şu zügürt[l]ik kar eyledi canıma

(3) qadir mevlam yoldaş olsın yanıma yanıma

(4) gizli fırsat gider ise elime

[484] Proben VII 369: 257 Türkü

şu zügürtlik kar eyledi canıma
qadir mevlam yoldaş olsun yanıma yanıma
gizli fırsant girer ise elime

dağlar daşlar çöller ağlasın bana yar bana
kökte melek yirde insan ağlasın inlesin

şimden soŋra oldu bana olacaq
yandım aşqıŋ atişine yanacaq yanacaq
zalim felek ni qastıŋ var alacaq

dağlar daşlar çöller ağlasın bana yar bana
kökte melek yirde insan ağlasın inlesin

tuz değilim her aşıŋa qatılam
qul digilim tondan tona satılam satılam
asam gendim silteminden qutulam

dağlar daşlar çöller ağlasın bana yar bana
kökte melek yirde insan ağlasın inlesin

eger şu dağın içinde qalırsam
feleginŋ elinde hasta olursam olursam
bir murada irmeyince ölirsem

dağlar daşlar çöller ağlasın bana yar bana
kökte melek yirde insan ağlasın inlesin

(5) daglar, daşlar, çöller aglasın yar bana yar bana

(6) kökte meleh yirde insan aglasın iŋlesin

(7) şu dagın başında qalırsam

(8) felekin elinden ahtim alırsam alırsam

(9) bir murada ermeyince ölürsem

(10) daglar, daşlar, çöller aglasın yar bana yar bana

(11) kökte meleh yirde insan aglasın iŋlesin

(12) qul digilim tondan tona atılam

(13) tuz digilim her bir aşa qatılam

(14) asam gendim şu si{l}teminden qutulam qutulam

(15) d d ç a y b y b

k m y i a i

(16) şimden soŋra oldu bana olacaq

(17) yandım aşıqın ateşine yanacaq yanacaq

[105] (1) zalim felek ne qastıŋ var alacaq

(2) d d ç a yar b y b

k m y i a i

(3) ŧam ŧam ŧam

[**Türkü**]

(4) **9.** bir atım olayidi yanaştırsalar aman aman

(5) ol yarimin se{l}mitinden dolaştırsalar

üç qandil (6) yaqar idim qavuştursalar aman aman

(7) sevle hanım sevle canım güstin mi benden

(8) selamın a a yosmam gestin mi benden

(9) degirmen didikler bir hucdan uca

(10) göstüreyim sana a a yosmam ayrılıq nice

(11) s h s c g b

s ş a a yo gü b den

(12) degirmen didikler mermer daşından aman aman

(13) eylenmeyin başından qara qaşından aman aman

(14) s h s c g b d

s ş a a yo gü b

(15) siyah poşu boyalmaz, yare varsam oyanmaz

yarim (16) eller ebinde, ona yürek dayanmaz

sevle hanım sevle canım (17) güstiŋ men senden

sabada selamıŋ a a yosmam güstin mi benden

(18) tam tam tam

(19) tam

[106] Eksik

[107] Eksik

[108] (1) **Semai**[485]

(2) **13.** bu dünyanıŋ ötesine
erdim diyen yalan sevler

(3) baştan başa sefasını
sürdim diyen yalan sevler

(4) malım milkim yerim yurdım
var diyen yalan sevler

(5) Her v'aqit halqın ödüncüni
virdim diyen yalan sevler

(6) yigit olan n'eyler malı
dervüş oldum giydim şalı

(7) Haq[q]ın görünmez cemali
gördüm diyen yalan sevler

(8) ömürdir gönlüm dirilmez
örtege şahin virilmez

(9) parasız güzel sevilmez
sevdim diyen yalan sevler

(10) tam tam tam

(11) tam tam

(12) tam

---

[485] Proben VII 362: 240 Semai

bu dünyanıŋ ötesine
irdim diyen yalan sevler
baştan başa sifasını
sürdüm diyen yalan sevler

malım milkim yirim yurdum
vardır diyen yalan sevler
her vaqit haqıŋ ödünçün
virdim diyen yalan sevler

yigid olan n'eyler malı
derviş oldım giydim şalı
haqıŋ görünmez cimalı
gördim diyen yalan sevler

Ömer der ki gülüm derilmez
ördege şahin virilmez
parasız güzel sevilmez
sivdim diyen yalan sevler

(13) **[Türkü]**

14. bir agaç kamil olunca iptüda kökten yürür[486]

(14) nice yüz biŋ dalı vardır hikmet[t]en suy yürür

(15) qadir mevlam hep yaratmış bir hoşşa miyva virir

(16) devşirirler dane bir bir dala hayranım bugün

(17) Haq[q]ın kelamın bilenler sıtqı ilen Haqqa tapar

(18) /čyzby/ izni olanlar arıdan hisse qapar

(19) biŋ bir otdan çiçek yapar alır sogurur macun yapar

[109] (1) haqqa yapar mum çıqarır bala hayranım bugün

(2) ‘Aşıq ‘ömer bu dünyada ar çeker gam çeker

(3) n’eyleyim dünyada biş on arşın bez yeter

(4) eki yaren suy ısıtır birisi alup döker

tenim (5) teneşirde gider yatar ele hayranım bugün

---

[486] Proben VII 358: 232 ‘Aşıq Ömer

bir direk kamil olınca iptida kökten büyür	bu dünyanıŋ altı varken n’eylemeli üstüni
nice yüzbiŋ dalı vardır suyı qudretten gelir	armağanıŋ hazır olsa qutarırsıŋ postunı
haq te‘ala emir iderse yılda bir meyva virir	yarın muhşer gününde tanır mısın dostunı
miyvasın alıp yimişim dala hayranım bugün	cenneti qıbleye giden yola hayranım bugün
Allah varın bir bilenler sıtqı ilen haqqa tapar	‘Aşıq Ömer bu dünyada ar çiker namus çiker
zirre qadar ‘aqlı olan arıdan hisse qapar	dünya dolu malıŋ olsa beş on arşın biz yiter
devşirir yüzbiŋ çiçegi yoğurur macun yapar	eki yarin suv yılıdır birisi alıp döker
haqqa yanar mum çırağı bala hayranım bugün	tenim teneşirde yatır cana hayranım bugün

(6) tam tam

(7) tam

(8) **[Türkü]**

15. sen bir ulu bezirgansın

ben bir qarip ne ideyim

(9) çeşgisin helal dimişler,

leblerini dadayım billahi

(10) zararım degmez

ben bir helalzadeyim

alabilsem (11) sag dizime

zilfi siyahım seni

sarabilsem şu (12) dülberi

teni biyazım seni

alabilsem (16) sag dizime

zilfi siyahım seni

sarabilsem şu (17) dilberi,

teni biyazım seni

(18) yürü a a sevdigim yürü,

yürü aslanım yürü

(19) sırma gümüşden aqtır

o sevdigimin ħer yiri

(20) ‘Aşıq ahvalin bilirsin,

uzat gerdanın beri

(13) sevdigim <…>gider ala- (21) -bilsem sag dizime

(14)yazar bend<…> zilfi siyahım seni

(15) pek yosmadır degişmem dünyaya sara- (22) -bilsem şu dilberi

……. teni biyazım seni

(23) tam

[110] (1) **[Türkü]**

16. ne hal ilen gelin oldum

‘aşıq ilen (2) sarardım dedi

ey çoq aradım buldum

(3) efendim tez gelsin bana aa dedi

ey hünkarım (4) qul olayım sana

(5) çoq yalvardım ricam geçmez

aglamaqdan didem geçmez (6) dedi

ey ben vazgeçtim gönül geçmez

(7) tez gelesin bana a a didi

ey hünkarım qul (8) olayım sana

(9) geldi qondu güle bagrı

ne müşküldir gurbetlik (10) qahrı

didi ey doldur[487] vir içeyim zehri

efendim (11) tez gelesin bana aa didi

ey hünkarım qul (12) olayım sana

(13) ŧam

(14) **Borqut'nıŋ Türküsü**

(15) **17.** bir yanımız /člb'š/ bir yanımız kervan

dilerim (16) Mevladan Borqut dünyaga tik dursın

(17) Borqut'nıŋ itrafı bahçılıq direklik[488]

Borqut'a gelen- (18) -ler hep arslan yürekli[489]

(19) Borqut'un çeşmesi altın oluq aqar

Borqut'a gelen (20) hanım altın inci daqar

[111] (1) Borqut'a gelüp gidenler çıqarlar göşküne

ne hoş (2) kidenler içerler Babaviç'niŋ aşqına

[487] /*dwrdwr*/ yazılmış.
[488] /*dyrklyq*/ yazılmış.
[489] /*ywrklyq*/ yazılmış.

(3) Borquta geliriz nerededir qapusu

ne hoş qışlalar (4) yapulmuş Allah'ıŋ qapusu

(5) bostana sesindür gelen Baboviçdir

Şelomo Miçri (6) delidir panpuluq bellidir

(7) ŧam ŧam ŧam (8) ŧam ŧam (9) ŧam

(10) **Sayil oglan**

(11) **18.** zengin ilen zügürtiŋ vasfın[490] eyderler

(12) zengin nireye varsa ragbit iderler

zügürte (13) hoş geldiŋ bile dimezler

üstünü başını siyran (14) iderler

(15) zengin nireye varsa virir bahışı

zügürtiŋ (16) her yirde müşküldir işi

zengine örterler (17) libas qumaşı

zügürtü külhaneye d'avit iderler

[490] /*vysylyn*/ yazılmış.

(18) zengin nereye varsa sürüdir dalı

zügürtüŋ bir (19) yirde yoqtır duragı

zenginniŋ şorbasına (20) qatarlar yagı

zügürtüŋ şorbasın ayran iderler

(21) zengin atını dagtan daga aşırır

zügürt (22) tüz[491] **[112]** (1) ovada yolun şaşırır

senginlen hergiz (2) gülüşür

zügürtü her yirde mizax iderler

(3) Sayil oglu der ki gözlerimden yaş gelir

(4) her kime sevlesem oŋa hoş gelir

zengin (5) ölür mizarına daş gelir

zügürte bir çalıdan[492] nişan (6) iderler

(7) tam tam

(8) tam

[491] 112/1'de mükerrer.
[492] /*ç'lygn*/ yazılmış.

[Semai]

(9) **Qaranı maxtayır**[493]

(10) **19.** qarayı daxil idersin
ne üçün biyaza qatarsın
(11) qaşa göze sürme çekersin
biyaza şöhret digil mi

(3) biyaz gülü de qoqlarlar
kimlere olsa daqarlar
(4) her millet kitap oqurlar
yazısı qara digil mi

[493] Proben VII 253: 5 Semai

qaraya daxil idersin
nüçün biyaza qatarsın
qaşa göze sır çatarsın
biyaza şöhret digil mi

biyaz gülü de qoqarlar
kimlere olsa daqarlar
her millet kitab oqurlar
yazısı qara digil mi

qara qara deyi durma
mevlam yarattı xor görme
ila göze siyah sürme
çikerler qara digil mi

biyaz saqsıya ikerler
nazik ellerlen dikerler
beglere peşkeş iderler
qaranfil de qara digil mi

keman qaşlarda sızılı
ila gözlerde süzüli
biyaz gerdanda dizili
benler de qara digil mi

raqı içkiler ayağı
boza biyazdır bayağı
yaldızlı filcan durağı
qahve de qara digil mi

Kabe şerife varanlar
onda murada irenler
ziyaret yirin görenler
örtüsi qara digil mi

qaraman qara digil mi
göz nurı qara digil mi
Mısır'da Arap beginiŋ
qızı da qara digil mi

Acemistanı görenler
namahremi sehür idenler
Mısır beglerin bilenler
qızları qara digil mi

aşıq der ki bir halayıq
qara da olsa qayılıq
hep beg ricallere layıq
samur da qara digil mi

esmere güller dikerler
pek biyazdan el çikerler
pirinç pilava ikerler
biber de qara digil mi

(12) keman qaşlarda sızılı

ela gözler de süzülü

(13) biyaz gerdanda dizili

beŋler de qara digil mi

(14) Ka‘be şeherine varanlar

anda mırada irenler

(15) ziyaret yirin görenler

örtüsü qara digil mi

(16) ‘Acemistanı görenler

la-mihramı sehir idenler

(17) Mısır beglerin bulanlar

qızları qara digil mi

(5) biyaz saqsıya ekerler

kimlere olsa daqarlar

(6) beglere peşkeş çekerler

qaranfil de qara digil mi

(7) raqı içkiler ayagı

boza biyazdır bayagı

(8) yaldızlı filcan duragı

qahve de qara digil mi

(9) aşıq der ki bir halayıq

qara da olsa qayilin

(10) hep ricallere l‘ayıq

samur da qara digil mi

ismeri[494] **[113]** (1) gözler dikerler (11) ŧam ŧam

pek biyazdan el çekerler (12) ŧam

(2) pirinç pilava ekerler

biber de qara digil mi

[494] 113/1'de mükerrer.

[Semai]

(13) **20. biyaznı maxtayır**[495]

(14) esmere gayrit görersin
datlı datlı met idersin
(15) ne üçün biyazı met idersin
şeker de biyaz digil mi

(7) biber qaranfil bir iş mi
aşıq meramıŋ eriş mi
(8) ilmaz civahir gümüş mi
‘ay güneş biyaz digil mi

[495] Proben VII 254: 6 Semai

esmeri ğayrit görersin
tatlı tatlı met idersin
sen biyaza met idersin
şeker de biyaz digil mi

yüregime oq atarsın
nüçün biyaza çatarsın
bal ilen yağı qatarsın
yimede biyaz digil mi

gövez giyen geri dursın
biyaz giyen beri gelsin
digme biyaza incidirsin
elmaz da biyaz digil mi

qara giyse biyazları
biyaz giyse gövezleri
haq bahışlasın sizleri
huri de biyaz digil mi

biyaz görseŋ baqarsın
esmeri gelse qaqarsın
biyaz gerdana daqarsın
inci de biyaz digil mi

süti yoğur olur qaymaq
gülbe şeker ona yamaq
olır hoşça tatlı yimek
qaymaq da biyaz digil mi

yirden çıqar can diregi
xasıdır halqıŋ geregi
yir misin esmer çöregi
simit de biyaz digil mi

lali civahir hoş bilirsin
haq kelamı seni ursun
sen biyazı incidersin
kahat da biyaz digil mi

duvara suret yazarsın
‘allar mor ilen düzersin
nüçün pazarlıq bozarsın
sıvası biyaz digil mi

hikmetim vardır bu işe
hasrit hasrite qavuşa
nüçün güsüli barışa
simzar da biyaz digil mi

biber qaranfil bir eş mi
aşıq miramıŋ eriş mi
elmaz civahir gümüş mi
‘ay güneş biyaz digil mi

(16) boz giyen geri dursın
biyaz giyen beri (17) dursın
degme biyaza incitirsin
ilmaz biyaz digil mi

(9) qara giyse biyazları
biyaz giyse /gvv'zlry/
(10) Haq bahışlasın sizleri
huru da biyaz digil mi

[114] (1) biyazı görseŋ baqarsın
ismeri görseŋ qaçarsın
(2) gesme gerdana daqarsın
inci de biyaz digil mi

(11) sütü yogur olur qaymaq
gül de şeker oŋa yaŋaq
(12) olur huşta datlı yimek
qaymaq da biyaz digil mi

(3) yaradan çıqar can diregi
qaysıdır halqın (4) keregi
yir misin esmer çiregi
simit de biyaz digil mi

(13) lal civahir hoş bilirsin
sen biyazı incitirsin
(14) Haq kelamı seni ursın
kahat da biyaz digil mi

(5) duvara suret yazarsın

‘allar morlarlan düzersin

(6) ne üçün pazarlıq buzarsın

suvası biyaz digil mi

(15) hikmetim vardır bu işe

hasret hasrete qavuşa

(16) ne üçün /gvsvlv/ kirişe

şimşir de biyaz digil mi

(17) ŧam ŧam

[115] (1**) [Divan]**

21. Hazreti Adem zür[riy]eti cümlemizi üstün iden

(2) Mevlam virir qısmetimizi bize gafletgen iden

(3) maqamı bilbil ben almış /’ypm’yy/ pahandan

hoş (4) geldim hoş ta gittim dogmam anadan

(5) iptida dünyaya geldim sa‘atim yıldır bana

(6) her kime derdim sevlersem derdi müşkül- (7) -dir bana

biş şif‘am var gel ot bildir (8) bana

‘Azra‘il beni ademe virdigi neden

(9) eger ele eger Adana[496] menzile varmalı hem

(10) yalın ayaq başı açıq divana durmalı hem

(11) ittigiŋ cümle sihamlar civabın virmeli (12) hem

biş on günlük ömür üçünden bu (13) qurı qavga neden

(14) dir ki ömür dogru sevle var mı bunda bir (15) xalıq

bu sözümden aŋlamayan bar ki çeker (16) ayrılıq,

yılda bir keren az mı irer yir- (17) -den ider tawaf

egine giymiş qaralar (18) Ka‘beyi üryan geden

(19) ŧam ŧam

(20) ŧam

[116] (1) **[Divan]**

22. bugün ‘aşqıŋ bazarıdır bir nasip bişten geçer

(2) ‘aşıqga sadıq olganım lebi güllerden geçer

(3) geçip mu<…>h soqduqça aglar eyler ahi zar

(4) ‘aşqıla merd /hvvn’yy/ gülden geçer

[496] /*’d’n’*/ bu sözcükte hem ünlüler yazılmış hem de hareke kullanılmıştır.

(5) ben bir garip mecnunum ki seyr it sinem beni

(6) raqibe azar iken ben de sinem dagını

yüz yaşında (7) bir /rvsbn/ görse göksüŋ dagını

incileyin (8) yare sürülir vaz gelir geçten geçer

(9) şahin pençesin salınca şikarın qaptan qapar

(10) hüsnünü[497] göstürme güzel yolcular yoldan sapar

(11) atma kirpigin oquŋa qalmadı /lytq/ seper

(12) <şymyry'> gayit züherdir yudıqan saçdan saçar

(13) dir ki 'ömer met ideyim gene dillere (14) sagış

hacı hocalar gider {sen} görseler (15) yolda seni

mecnın olur Şam'da qalır (16) vaz gelir hacdan geçer

(17) tam tam tam (18) tam tam (19) tam

[497] /*hwskwnw*/ yazılmış.

[117] (1) **[Divan]**

23. söz Aşıq Ahmid'iŋ kim cismimi üryan (2) nerden

merhamet eyler sa/lylys/ derdime derman (3) ider

Musa'nıŋ cevri cevası aşqı üryan(4) ider

Yusuf'uŋ hüsnü cemali beni de üryan ider

(5) İsmail bir qonca güldir yüzüne kar

(6) hüsnimiŋ sözler qıldı qalbime qarar

hüsnüŋe (7) gönül virenler aglarım leyli nihar

Süley- (8) -man'ım ben nidaya b'azı bir ahsindir

(9) hep rakipler Osman'nıŋ da baglamışlar yolunu

(10) Haq saqlasın gül yüzlü Abdirahim'i

canım dil- (11) -den aşıram ben severim İbrahim'i

qorqtım (12) dutar Mehmid'im qatlime derman ider

(13) v‘eliniŋ fikiri hayali c‘ame /qllry/ qazap

(14) Yahya’yı candan eylerler bana /‘vtb/

(15) sela şırası bagrımı qaldı sebeb

ey ‘ömer (16) axirini kim mistane qırsan ider

(17) ŧam ŧam

(18) ŧam

[118] (1) **[Divan]**

24. bu vicudım şehrine düştü gene var ayrılıq

(2) gece gündüz oldu aglamaq bana ger ayrılıq

(3) çekmeye[n] ne bilir aşıqlıq debde gidigin

(4) sevir mesin qulun bevle var kar ayrılıq

(5) gönlümiz Anqa tabiat /p’yyrys’/ mayil digil

(6) hayali gitmez öŋümden bir /npl/ zayil digil

(7) qorqdım ki aridir ol fitne iniya (8) ayrılıq

(9) derdimiŋ dermanın buldım diyi şükür (10) eyledim

can qarar gezdigim yirde düşünip (11) fikir eyledim

ne qadar olsa muha- (12) -bbet ‘aqıbet var ayrılıq

(13) dir Lütfi sehir eyledim ‘Ali ‘Appaz olgasın

(14) bir zaman da yaslanalım ömrü sübhan dexasın

(15) hazreti Yusuf maqamın gözleyelim kölgesin

(16) elvida şimden geri eyi gezini yar ayrılıq

(17) tam tam

(18) **25. /v‘vd/ Divanı**

(19) bir devasız[498] derde düşdim qurtulmam ne (20) lazım

yaratmada seri firaqım çare (21) bulmam n’eyleyim

agyar ele zevq sefa (22) idme didim sevdigim

Meftulya mayil (23) idmiş yare bulmam n’eyleyim

[498] /*dq’syz*/ yazılmış.

[119] (1) ey efendim ta ezel mecnunayım ben seniŋ

(2) öldürürseŋ[499] destineyim derdile derman[500] seniŋ

(3) canıma qast iden canlıya ara bulmam (4) n'eyleyim

(5) ya ilahi ben gedanıŋ 'aqlın aldı bir perü

(6) aşqına cevri idüpdir bu cevrim ta dilberi

(7) şimdi /snkyn/ bu cihanda cümle xuplar severiŋ

(8) kirpigi oq qaşları kiman bilmem n'eyleyim

(9) der ki Lütfi ögreneyim haberiye bilmem (10) n'eyleyim

bir haqiqi yaren sırdaş bulup (11) oŋa sevledim

eylese bana nasi'at hem civabın (12) diŋleyim

qalmadı tende micalim gene (13) bilmem n'eyleyim

(14) tam tam tam tam (15) tam tam tam

(16) tam tam (17) tam

[499] /*'wldwdwrsn*/ yazılmış.
[500] /*krmn*/ yazılmış.

[120] (1) **[Divan]**[501]

26. bu güzellik baqidir qalmaz irir aqar aq (2) olur

bunda ne ittiŋ ise ahret su‘al (3) olur

dile Haqdan ne dilerseŋ du‘a (4) müsticap olur

mu‘mi[n]ler bayram iderler ol (5) m[ü]bbarek Cum‘a gün

(6) sevdigim yanımdan geçer nice yüz biŋ naz (7) amma

ben Xüdadan çok isterim geçinmem (8) az ile

‘aşıqlar giymiş qaralar dülberler (9) biyaz ile

sivdigim zika[t]ların vir ol (10) mibbarek Cum‘a gün

---

[501] Proben VII 270: 36 Divani
Bu güzellik baqi digildir qalmaz irir aqar af olır
Bunda ne ittiŋ ise ahrette su‘al olır
Dile haqtan ne dilersin du‘a müsticap olır
Müminler bayram ider ol mübarek cum‘a gün

Sivdigim hamamdan çıqar yüz biŋ naz ile
Ben Xüdadan çoq isterim geçinemem az ile
Aşıqlar giymiş qaralar dilberler biyaz ile
Sevdigim hüsniŋ zikatın vir mibarek cum‘a gün

Billahi candan siverim sivdigim benden qaçar
Derdimden divene oldum bana yaralar açar
Ta giceler solaq olunca melekler du‘a saçar
Miski ambire boyanmış ol mibarek cum‘a gün

Der ki Xalil basmaya gör Şulax Xanıŋ izine
Sevler ğaybetiŋ ardıŋdan qor ekmegiŋ dizine
Dürli çiçekler donanmışm ol dilberiŋ yüzüne
Gör ni canlar seyrana çıqmış ol mibarek cum‘a gün

(11) billahi candan severim sevdigim benden qaçar

(12) derdiŋden divane oldım ‘azloldum (13) ben geçer

tünler[502] sabah olunca melek- (14) -ler du‘a saçar

‘ambere boyanmış ol (15) mibbarek Cum‘a gün

(16) dir ki Xalil basmaya gör Şulax Xanıŋ izine

(17) sevler gıybetin ardından qor ekmegin dizine

(18) içenler donalmışdır ol güzel[l]ik (19) yüzüne

gör ne canlar seyre çıqmış ol mibbarek (20) Cum‘a gün

tam tam

[121] (1) **27. Divanı**

(2) bu[503] fina dünyaya geldim sürmedim (3) bir dim sefa[504]

adalet göşküne çıqmış(4) hüküm ider qaptan qapa

qulları ŋ şebbime (5) çıqmış umarım senden bana

gözlerim yollarda qaldı (6) ne oldu yarim gelmedi

[502] /*tn‘’lr*/ yazılmış.
[503] /*b’*/ yazılmış.
[504] /s*n’*/ yazılmış.

(7) sabahıŋ seher v‘aqitinde bilbiliŋ severler

(8) qaşlarıŋ yay kirpigiŋ oq qan ider

qaçmaları (9) aa efendim aa sultanım[505] it /bvgz’/ler

(10) gözlerim yollarda qaldı ne oldu yarim gelmedi

(11) onda bir mahmuru gördüm qara bagrım hun (12) ider

zilfiŋ idmiş /phşvn/ aşıqı bahzun ider

(13) o yardan haber aldım yar sılasın dahaf ider[506]

(14) gözlerim yollarda qaldı ne oldu yarim gelmedi

(15) ŧam ŧam (16) ŧam

[122] (1) **28. Yeŋi algan saldadlarga çıqan (2) Türkü**

(3) kivitansalar daqıldı,

haberim yoq ne oldu

(4) anamızıŋ gözleri

selli yaşlara doldu

[505] /*slttym*/ yazılmış.
[506] /*’dyr*/ yazılmış.

(5) Gezleveliler cıyıldı

Çotay'da var izborka

Bahçe- (6) -saray'da yapulan

yiŋi askere qazarma

(7) Çerkez biy bahışlagan

safi al, toru atlar

yiŋi (8) askere dikilen

yiŋi forma rubalar

(9) bayram 'ayınıŋ dördünde

yazıları yazıldı

yeŋi esmeri (10) yaşların

gönlü qalbi buzuldu

(11) divanda ölçendi boyumız

baqıp qaldı soyumız

(12) askerlikden qaytgan soŋ

olur bizim toyumız

(13) dumaga varup sayıldıq

bölük bölük aydaldıq

(14) gariplerde derman yoq

baylar axçige baylandı

(15) eki agızlı güllük balta

biçmediler qoparı

(16) ⟨...⟩ altı oglundan birisin

göstürmedi qaparı

(17) **[123]** (1) yitmiş[507] senede yazıldı,

yitmiş dörtde alındı

(2) duhovniler egilip

qara Tatar saglandı

(3) Allah'dan olsun merhamet,

davulcu da Avlemit

(4) hekimler ilen qol dut[t]um

qaytarıp oglun (5) al da git.

(6) Bahçesaray'da Çubuqçı

yazıp virdi numiri

gendi (7) qaçıp qurtuldı

Çubuqçı'nıŋ 'ömer'i

[507] 122/17'de mükerrer.

(8) qoldan qavrılgan

quyurıq sarı yaglarda

ari dogru (9) hizmet körey iken

Gözleve’de Mehmet geri

(10) barinalarnıŋ fistanı

qurşovları /krn’ly/

bu askere (11) baş olur

[y]aş da olsa Ali Bey

(12) Qaraim yaşları kirtik

ayaqında galoş itik

ince (13) belli qızları kiyer

yipkeli eteklik

(14) masrah ittim haftalıq

Qaraim aşı körel tavuq

(15) zar qabul itmez dinimiz

borçqa qaldı günümiz

(16) Qarayimler dutar şabat

işler bize birden afet

(17) anam bizi askere sat

ister iseŋ deryaya at

(18) qurşundan saçma dökerler

puştov ilen atarlar

(19) mirzalar mişaver idüp

Qara batırnan[508] satarlar

[508] Qılcı'da *qara halqnı* geçer.

(20) barabanlar örüldü

yiŋi saldatlar alındı

ana baba işitip

yürekleri yarıldı

(21) Gözleve’de

tam tam <…> çıqarmış

[124] (1) **[Türkü]**

29. Bin seni sevmişim candan

agam ne qaçarsın benden

(2) ölürem ayrılmam senden

halq içinde nam ol- (3) -maz mı

ah olmaz mı, vah olmaz mı

yılda eki bayram (4) olmaz mı

ardından sevleyen düşman

yüzüŋ görse (5) utanmaz mı

(6) sen beni kim oldugım bilseŋ

aqan şismenim (7) yaşın silseŋ

(8) halq içinde nam olmaz mı

ah olmaz mı, vah (9) olmaz mı

yılda eki bayram olmaz mı

artıŋ(10) -dan sevleyeŋ düşman

yüzüŋ görse utanmaz mı

(11) çıqıp ökseklere baqma

beni atişlere (12) yaqma

benim üçün qurban olma

halq (13) içinde nam olmaz mı

ah olmaz mı, vah (14) olmaz mı

yılda eki bayram olmaz mı

ardından (15) sevleyen düşman

yüzüŋ görse utanmaz mı

(16) tam tam tam tam tam

(17) tam tam tam tam

(18) tam tam tam

(19) tam tam

(20) tam

[125] (1) **30. [Türkü]**

firacimiŋ yaqası atlaz aman

atlaza yineler batmaz

(2) benim yarim yalınŋız yatmaz aman

‘al firaci, mor (3) firaci

yaqamdan düşdi firacem

(4) firacimiŋ içi mordır aman

(5) anası yüz, qızı elli aman

bizden gitti biş yüz elli

(6) ‘al firaci, mor firaci

yaqamdan düşti firacem

(7) firacemiŋ içi ‘aldır aman

‘al yanaqdan aqan (8) baldır

Mashudigim bu ne haldir aman

‘al (9) firaci mor firaci

yaqamdan düşti firacem

(10) firacimiŋ içi biyaz aman

gicesin gündüzden ayaz

(11) benim yarim gayet biyaz[509]

aman ‘al firaci, mor (12) firaci

yaqam[dan] düşti firacem

(13) firacimiŋ giymedim aman

bir mırada irmedim

(14) nazlı yarim göremedim

‘al firaci, mor (15) firaci

yaqamdan düşti firacem

[509] /*byy’n*/ yazılmış.

(16) firacimi al isterim aman

yaqasına dal iste- (17) -rim

bir cilveli yar isterim aman

‘al firaci (18) mor firaci

yaqamdan düşti firacem

(19) tam tam

[126] (~~1) Divanı~~

~~(2) ne fina dünyaya geldim sürmedim bir dem (3) sefa~~

~~adaletiŋi göşküne çıqmış hüküm ider qaftan qafa~~

~~(4) qollarıŋ <…>vaya çıqmış ömrüm senden vefa~~

~~(5) gözlerim yollarda qaldı ne oldu yarim gelmedi~~

[127] (1) **Tünbel oglannıŋ** (2) **meseli**[510]

(3) **31.** Bir zamanda bir fuqare var idi. Onıŋ da bir- (4) -den bir oglı var idi. Qararsız tümbel idi. Üç (5) güne qadar aş suy virmeseler qarnım bile aç (6) dimez idi. Çışarı bile çıqmaz idi. Her v'aqit (7) sagıt virip alır idiler. Bir gün bu oglannıŋ (8) babası ve anası müşavere iderler. Dirler ki (9) bari şu oglannı bir zana'ata vireyik diyi, varır- (10) -lar arastaga bir tigiciye yalvarırlar. Dirler (11) ki al şu oglannı bir çıragın olsın dirler. (12) Tigici de, pek eyi, getiriŋiz dir. Varırlar bu oglanga (13) dirler ki qalq seni zana'ata virecek oldıq bir (14) tigiciye diyi. Oglan asla bir qarşılıq virmeyir. (15) Dutarlar bu oglannı bir kilimge qoyarlar, (16) götürürler. Tigiciye virirler. Oturur orada. (17) Usta asla bunıŋ eline bir yine dutturamayır, (18) gözlere baqıp mundırayır, aş virseler (19) aşayır, virmeseler baqıp durayır. Bir (20) eki[511] **[128]** (1) (2) gün durur (3) asla (4) bir çari (5) bulamazlar. (6) Çıqarır yolga buraqır- (7) -lar. Sürkelene sürkelene (8) gelir qapuga, yatar qapu dibinde. (9) Sabah olup babası qapunı (10) açıp baqsa ne baqsın oglu qapu (11) dibinde yatayır. Alırlar içeri oŋdan götürürler. (12) Bir dahi virirler. Tigici asla baş (13) idemez. Gene çıqarır bıraqır qapudan (14) çıqarı. Sürkelene sürkelene (15) gider, dagın kenarına yatar. Baqar (16) ki bir sarı yılan (17) bir boz yılan (18) qavga idüp durayır. (19) Bu boz yılan (20) qaçar[512] (21) r **[129]** (1) (2) bu (3) tümbel (4) oglannıŋ (5) qoynına (6) girer. (7) Tümbel ses (8) çıqarmaz. Baqıp (9) durayır. Bu sarı yılan (10) boz yılanı arar öte (11) beri baqar. Bulamaz. Çıqar. (12) Soŋra o boz yılan çıqar o (13) tümbeliŋ qoynından da dir: (14) Hey yigit eyligine ne eyilik (15) diyince, tümbel dir ki ne eyilik (16) ittim de ne eyilik bulacagım. (17) Orada boz yılan dir ki sen beni sarı (18)

[510] Bu mesele Qılcı'nın mecumasında da yer almaktadır. Fakat benzerlik sadece başlıktan ibaret olup içerik tamamen farklıdır.
[511] 128/1'de mükerrer.
[512] 129/1'de mükerrer.

yılannıŋ elinden, ecelden (19) qutardıŋ, ondan ziyade (20) eyilik mi olur, (21) diyi tümbel oglan- (22) -ga dir ki: (23) “Allah’ıŋ izni ilen **[130]** (1) peygamberiŋ qavli ilen, boz yılannıŋ sözi (2) ilen” diyi ne isterseŋ muradıŋ hasıl olur (3) dir. Çıqar gider yoluna. O yılan gittik- (4) -den soŋ bu tümbel oglan dir ki: “Allah’ıŋ (5) izni ilen, peygamberiŋ qavli ilen, boz (6) yılannıŋ sözi ilen beni evime götürmek- (7) -ler” dir. Qayda var qayda yoq gelir bir (8) qaç adam, bu tümbeli bir kilimge qoyup (9) getirir. Padişahıŋ qızı pencereden baqar (10) dir ki: anav tümbelge diyi temaşa ider. (11) Baqırıp hal hal hal diyi güler. O (12) hasırda tümbel qızını görer de dir ki: “Allah’ıŋ (13) izini ilen, peygamberin qavli ilen boz yılannıŋ sözi (14) ilen şu padişahıŋ qızınıŋ da qursagında (15) bir er evlad peyda olsın, ne girdiginden (16) haberi olsun, ne çıqtıgından” dir. (17) Allah’ıŋ hikmeti o sa‘ati padişahıŋ [qızı] (18) hamle olur. Doquz ‘ay on gün (19) didigi bir er evlad dogurur. Padişah{ga} (20) mücdeye varırlar. Gözüŋ aydın (21) olsın, qızıŋ er evlad dogurdu. **[131]** (1) Padişah da gelir, benim qızım evde qız (2) olan qızı, bu çocuqnı nerden dogurur (3) digen qızına gider sorar. Qızı da (4) dir ki: ne girdiginden habirim var, ne (5) çıqtıgından, dir. Padişah dir ki ben bunu (6) bulacagım. Orada olan adamlar (7) dirler: evle idme padişahım yarın bir (8) telal çagırtırsın. Hükümüŋ altında olan (9) kimseler, on yaşında yüz yaşına qadar (10) qızıŋnıŋ penceresiniŋ altından geçip (11) gitsin. Çocuq da anasınıŋ elinde dursın. (12) Çocıq deminde olsa babası geçip (13) gittikde qımıldar dirler. (14) Pek eyi diyi telal çagırtır. El ey (15) halq gelip geçer, bu qıznıŋ penceresiniŋ dibinden asla qımıldamayır. O dirler (16) haşad iderler, daha kim qaldı (17) diyi baqarlar. Bu tümbel oglan qalgan (18) varırlar, bu tümbeli qoyarlar bir kilimiŋ içine, dört kişi dört (19) ucından dolarlar, getiriŋler bu qız- (20) -nıŋ penceresiniŋ dibinden geçirir- **[132]** (1) -ler. Bala anasınıŋ elinde qımıldar. Dirler (2) ki bu çocuq,

tümbelden olgan. O (3) sa‘ati[513] padişahıŋ gücüne gelir. Ne (4) dimek olsın benim qızım bevle bir (5) külhani tümbel ilen görüşsin diyi, (6) yaptırır bir büyük sanduq. Dört (7) etrafından ziftler, içersine bir (8) hayli v‘aqit geçinecek qadar yimek (9) qoyar. Ve bu tümbel ilen gendini, (10) qızın qoyar. Gilitler, anaqtarın verir (11) qızın{a} eline. Qaldırır atarlar deniz- (12) -ge. Sanduqnıŋ anaqtarı qıznıŋ elinde (13) açarsın, açmaq mümkün aglayaraq qalır- (14) -lar sanduqnıŋ içinde. Sanduq, (15) yayaldayı yayaldayı bir yanaga gelir. (16) Başlar sanduqnıŋ dibi qumga örülmeye. (17) O sa‘ati qız duyar çıqarır anaqtarın, (18) açar sanduqnı. Alır balasın çıqar. Baqsa (19) bir şeher. Bu qız dogrı gider şehere. (20) Gendilerine misafir olma eb **[133]** (1) aramaga. O hasırda tümbel oglan dir (2) ki: “Allah’ıŋ iziniylen, pegamberiŋ qavliylen (3) boz yılannıŋ sözü ilen, şu şeherde yol (4) kenarında bir evler pe[y]dah ol{an}sun, (5) töşüvlen ve her şey ilen ve astında (6) gendime girip yatmaga bir kümesrik olsun” (7) dir. O sa‘ati dedigi yirinde istedigi gibi (8) saraylar yapulur. Toluv töşüv ilen xan (9) sarayına vergisiz bu qız gitmiş, misafirlikke (10) eb arayır. Bu tümbel oglan girer o eblerine (11) içine, gendi kümesine yatar. (12) Bu qız gele gele bu saraylarga gelir girer, (13) içeri baqar. Toluvlı töşüvlü amma içinde (14) kimse yoq. Aşaha düşer. dört bir yaq[ı]nı baqar (15) iken bu kümesçikni görer. Egilip baqsa (16) beli tümbel durayır. Sen ne yapasın burada didikde (17) tümbel de dir ki: Bu bizim gendi evimiz (18) diyince qız girer sarayların içine oturur. (19) Tümbel de kümeske oturur. Günlerden (20) {den} bir gün bu qıznıŋ babası çıqar çölge (21) av avlap quş dutmaya, diyi külek **[134]** (1) asker ilen. Gele gele gelir bu qız (2) olan memlekete. Çıqarıp yalıga (3) quş qıdırmaya. Qız da pencereden sehir (4) ider idi. Görer, babasın tanır. (5) Oglancıgın giyindirir, quşandırır. Üstünden (6) de bir

[513] /*š ‘ty*/ yazılmış.

çekmencik kiydirir, (7) dir ki oglına: Bu qarşıda avga çıqan (8) qart babaŋdır. Var orada pekle, (9) eger quş urup, quşnı yirge düşerse (10) al da qaç. Saqın aldına ardına baqma. Dogru (11) bunda al da gel dir. Pekeyi dir bala. Varır (12) yalıda pekler. Padişah tüfekni atıp (13) quşnı urgan idi, o sa‘ati quş aşaha düşer, (14) o daqiqası bu bala dutar, (15) alır, qaçar. Buraq dirler buraqmaz. Ardına (16) bile baqmaz. Qovarlar ardından yirişemez- (17) -ler. Bu bala o quşçıgı getirir, (18) dogru anasına verir. Ertesi günü padişah (19) gene gelir yal[ı]ga, av avlamaya. Gene (20) qız görer. O balanı gene giyindirir, (21) yollar. Varır, pekler, oturur, padişah **[135]** (1) çeker[514] tüfegin, urar quşnı. Quş ta (2) aşaha düştügi ilen o bala quşnı (3) {quş ta aşaha düştügü ilen o bala (4) quşnı} gene alır, qaçar. Qovarlar (5) ardından dutamazlar. Quşnı bala dogru (6) getirir, anasına verir. Üçüncü (7) gün padişah, gene gelir, yalıga. Qızı (8) pencereden baqıp dura idi. Görür babasınıŋ (9) geldigin oglına dir ki: Var oglum bu gün (10) de pekle yalıda, quşnı urdıgıylan al da (11) qaç, eger bagırsalar ardından. Toxtar (12) da de ki: sizleri anam çagıra (13) diyi sevlersin, dir. Evleringe gine gider yalıga, (14) pekler. Padişah atar tüfegin urar (15) quşnı. Bu bala gene quşnı alır, qaçar. (16) Bagırırlar ardından. Oglan da toxtar da (17) dir ki: Anam sizi çagırayır diyi. Padişah da (18) dir ki: Var anaŋa selam eyle. Ben yalınŋız (19) varmam, askerim ile qabul iderse (20) varırım, dir. Gelir anasına sevler. Anası da **[136]** (1) sevle gelsinler dir. Varır bala padişah- (2) -ga, anam size selam itti. Başım (3) üzeri yiri var, askeri ilen gelsin (4) didi, dir. Padişah pekeyi dir. (5) Alır askerin gelir, ben qızını saray- (6) -larına girerler. Baqar padişah (7) bir kimse yoq. Çoq eyi saraylar{ra}dan- (8) -dır. O sa‘ati qız varır, tümbel oglan- (9) -ga dir ki: Uşta padişah misafir (10) gelgen bizim haneye. Aş gerek, suy gerek, (11) qahve, tütün ne ki lazım

[514] /*çyqr*/ yazılmış.

ise (12) ne farz. Tümbel dir ki qarısına: Var sin (13) tümbel git, ben şimdi sofra dolat dizip, (14) yollarım, dir. Qarısı çıqar gider, bu Tümbel oglan (15) dir ki: "Allah'ıŋ iziniylen, (16) peygamberiŋ qavliylen, boz yılannıŋ (17) sözi ilen, şu gelen misafirlere (18) bir eyi sofra dolatıp gelsin", dir. (19) Her dürlü yimegilen ve içkisiylen, (20) mezesiylen ve qahvesi[515] tütüniylen" (21) dir, o sa'ati qırq halayıq gelir, başlar- (22) -lar dürlü yimekler ve dürlü içki- (23) -ler hadırlamaya. İptida qahve, tütün (24) verirler. Ardı sıra sofra qoyarlar, **[137]** (1) yimekler gelir. Alayı askerine de o (2) şekil ikram ider, aşarlar, içerler. (3) Ziyadesiylen kefleri gelir. Bir de (4) altın tas var idi. İçki onuŋ ilen (5) içtiler. Alayı asker de ve padişah da. (6) O aralıq qız varır, dirler. Tümbel (7) oglanna dir ki: seniŋ bir marfetiŋ (8) var idi. Şu padişahga da itse bir dubara (9) der gendiniŋ haberi olmasın dir. Pekeyi sin git, ben (10) idebilirim. Bu qız çıqar gider. Tümbel dir ki: (11) "Allah'ıŋ iz[n]i ilen, peygamberiŋ qavli ilen, boz (12) yılannıŋ söziylen, şu altın tas padişahıŋ (13) qoynına girsin. Ne girdiginden haberi (14) olsın ve ne çıqtıgından" dir. Orada yimek (15) tekmillendi. Sofranı göterirler. (16) Altın tas qayıp olır. Padişahıŋ qoynı- (17) -na girmiş, tas. Amma padişahıŋ bunı (18) nasılı olup <…>/rttrdy/. Bu qadar (19) yimek ve bu qadar temizlik[516] (20) diyi. Bu qızı dir ki: Padişahım 'elem **[138]** (1) üzere olma. Benim altın tasım qayıp (2) oldu. Arayacagım dir. Bu padişah da (3) dir ki: Allah göstürmeye dir de (4) evle kimse yoq, seniŋ altın tasın (5) alsın, diyince. Qız dir ki: Aramalım (6) evle liyakatlik olmaz der. Qalqar baş- (7) -lar askerini aramaya. Alayın (8) baglar ve yanındaki adamları da (9) tinter. Bulunmaz. Gele gele gelir (10) padişahga dir ki: Seni de tintecegim, (11) didikte, padişah dir ki: Allah göstürmesin (12) benim seniŋ altın tasıŋ ehtiyacım (13) olur mı? Hem misafir olayım

[515] /*qwwhsy*/ yazılmış.
[516] /*tgyzlyk*/ yazılmış.

hem (14) tasıŋı çalayım, o benim şanım (15) digil diyince; qız, ararım, olmaz, (16) dir. O sa‘ati padişah quşagını (17) başlar çizmeye. Tazdır, şıngır (18) ider yirge düşer. Padişah da şaşar dir ki: (19) Bu tas benim qoynımdan çıqar diyi (20) şaştıgından dir ki vallaha ne girdiginden (21) habirim var, ne çıqtıgından dir. Ayıp idmeŋiz (22) diyince. Qız dir ki padişah babam halt digil (23) olaydır naslı ki seniŋ haberiŋ[517] olmadı (24) ne girdiginden ve ne çıqtıgından (25) **[139]** (1) vallahi[518] benim de haberim olmadı (2) bu çocuq benim qursagımda naslı (3) olup pe[y]da oldugundan ve naslı (4) olup dogdugundan seniŋ naslı (5) olup qoynına bu tas girdiginden (6) habiriŋ yoq. O şegili habirim yoq (7) idi. Qursagımda bala oldugından (8) uşta bu çocuq seniŋ torunıŋ ben seniŋ (9) qızıŋ. Sen benim babamsın diyince, padişah (10) şaşar. Ve qız dir ki bu çocuq benden, daha qız (11) olan qızım. Tümbel gendi bu saraylarda- (12) -dır. Ve bu saraylar onıŋdur. Gendisi garip, (13) bir v‘aqit yanıma gelmez. Sin bana dargınlıq (14) idüp beni <…> bu çocuq ilen ve tümbel (15) ilen qoyıp deŋize attıŋ, geldik bu- (16) -raya çıqtıq. Bu saraylar bizim- (17) -dir. Girdim içine oturdum. (18) Aşahada gendine bir kümescik (19) yaptırgan, özü o kümeste otura ve bu (20) saltanatı o tümbel itti. Saŋa benim dogrulu- (21) -gımı, egriligimi bildirmek üçün naslı ki sen (22) qoynına altın tas qoyuldıgından haberiŋ olmadı (23) diyi, yimin ideyirsin. Allah’ıŋ birligine (24) ehtibarıŋ olsun, benim de evle (25) haberim olmadım. Ve tümbelniŋ **[140]** (1) yüzünü bile görmedin harif[519] digil (2) idim. Evle de ise çocuq Tümbel- (3) -den, gene qız olan qızım. Eger diseŋ (4) ki bu çocuq Tümbelden olsa (5) naslı qız olan qızım diyirsin, diyi saŋa (6) ispadım gindine ittireyim. (7) Babam, ben bilem ki sen bu tasnı (8) çaldıgın yoq ve

[517] /*hbryr*/ yazılmış.
[518] 138/23’te mükerrer.
[519] /*hyryf*/ yazılmış.

haberiŋ de yoqtır, (9) naslı olup qoynına girdiginden. (10) O Tümbeliŋ tılsımı var. Bir ve bir (11) Haq nefesi vardır. Naslı ki sevle- (12) -se evle olur ve bu hizmetler (13) de o tılsım ilen ideyir. Sizler (14) geldiŋiziŋ v'aqit, zat bir şey yoq idi. Var (15) sen baŋa şu sa'ati her şey tekmil iderim (16) sofra dolantıp yollarım didi. Ben saraya (17) girince sofra dolantıp geldi. Gendiŋ de durduŋ (18) der. O sa'ati, padişah: Vay qızım günahıŋa (19) girdim diyi qızınıŋ boynına sarılır. (20) Başlarlar aglamaya andi sahi oldugun bildim diyi, gelir de tümbeli görer, kü- (21) -meste yatayır. Ne yapasın diyi, halin hatırın (22) sorar, çıqar gider. Askeriŋ birgesine (23) yola rivan olurlar. Padişah gelir **[141]** (1) gendi velatine. Qarısına quvancaq (2) oldugu gibi sevler. Ve bu hasırda bu (3) padişah üstüne gayrı padişahlıq (4) sefer istep haber yollar. Padişah (5) şaşdıgından ne yapacagın bilmez. (6) Dir ki: Bana üç gün möhlet viriŋiz, size (7) qarşılıgın vireyim dir. Gelir qızına aman (8) qızım bana bir imdat. Bevle bevle bir (9) padişahlıq üstüme sefer isteyir. Gindim (10) de yorgunum. Canım qızım sevle şu (11) Tümbel'e eger tılsım sahabu ise (12) üstümden şu seferlikni def itsin. (13) O v'aqit alayı dünyada bilir seniŋ (14) sahi dogru oldugınnı, diyince qız varır Tümbele (15) sevler: Tümbel de dir ki sevle babaŋa canım (16) hiç qasavet idmesin ben oŋa bir şey iderim, (17) asla babaŋa bir şey idebilmez ve o padişahıŋ (18) askeri şeheriniŋ yanına yaqın ugra{ma}yamaz, dir. (19) Gelir qız babasına dir ki: Var babam kefine tayin (20) ol ve halqına haber ver ki bu Tümbelde bir tıl- (21) -sım. O tılsım ilen gide isterse (22) ideyir diyi ve bu sefer (23) erenden (24) de[520] **[142]** (1) qurmasınlar ve o padişahıŋ halqı (2) zat şehre girmez dir. Varır babası gendi (3) şeherine o gelen elçilere ben hadırım o (4) v'aqitinde hadır olsun. Padişah gidi- (5) -nce o Tümbel dir ki: "Allah'ıŋ izini ilen (6) pegamberiŋ qavli ilen, boz yılanıŋ sözi (7) ilen şu sefer

[520] 142/1'de mükerrer.

isteyen padişahıŋ askeri (8) şu bizim padişahımızıŋ şehrine girmesin" dir. O (9) padişah qalqar bunıŋ üstüne sefer açar (10) amma şehre giremeyirler. Orada qıznıŋ babası (11) dir ki kahyasına: Uşta buna baqıp ibret (12) alıŋız. O Tümbel bir tılsım sahabunı evle (13) bir tılsım itti. Gelem asker asla (14) şehre girmez dir ve nefesi haq imiş naslı (15) ki sevlese evle olur imiş. Baŋa da didi ki (16) var sen kefinde ol, o seferlikten qorqma, (17) onıŋ askeri yanına gelemez ve şehre (18) giremez dir. Naslı ki sevledi evle oldu. Qızıma (19) da evle bir tılsım du'a itmiş çocuq ibret (20) <…> **[143]** (1) haberi olmamış, diyi alayı halqına (2) sevlemiş ve ispadın da göstürmiş. Bir (3) gün dahi bu padişahıŋ qızı varır Tümbele (4) dir ki: Nice bir peklersin bu kümeste sen. Dünya (5) yüzüne çıqmaz mısın? Bevle tılsım (6) sahabusın, gendiŋe de it bir tılsım, sen de (7) dünyaga çıq ve bu yalan dünyada bu tılsımıŋ (8) sebebi ilen gendimize bir nam aç. Bari (9) biz de dünya 'alem gibi dünya yüzüne (10) çıqıp dünya muradına ereyik dir. Pek (11) eyi. Didi ki: "Allah'ıŋ iziniylen, pegamberiŋ qavliy- (12) -len, boz yılannıŋ söziylen bevle bir yigit (13) <…>m ve didigim yirde yüz 'aqıllı (14) olan idüp qayet qayimin" dir. O sa'ati birdir (15) yigit olur, giyinir, quşanır, çıqar kümesinden (16) saray<…> girer. Qız da dir ki uşta şimdi (17) insan sırasına girdiŋ. Bevle tılsım idin de (18) sana ne gerek idi, bu v'aqite qadar gendiŋi bevle (19) kör itmek diyince tünbele dahi qulluq (20) idmeye beglik bulunmaz. Uşta biz şimden (21) soŋra dünyaga geldik diyir. Yollar, (22) babasın çagırtır. Gelsin, könü ben çıgartan (23) diyi, padişah qalqar gelir, baqar sarayların içinde (24) bir deliqanlı durayır. Qız da o deliqanlınıŋ öŋüne (25) elin salın <…>van (26) **[144]** (1) gibi{n} durayır[521] Padişah, selam verir, girer (2) içeri, yigit de alırım selam, eli göksüne (3) ayaqa qalqar. Padişaha yir göstürür. (4) Padişah bu yigitiŋ gözüne

[521] 143/26'da mükerrer.

baqayır, (5) tanımayır kim oldugun. Qızı da (6) dir ki: Padişah babam ne baqayırsın, yüzüne var (7) ise tanımayır mı küyeviŋdir. Tümbel oglan odur. (8) Bugün qarşında bevle bir deliqanlı olmışdır. (9) Padişah hali o mıdır? diyince, beli odır dir. Yigit te (10) dir ki sahi begim{in} istersеŋ, alayı halqı çagır onla- (11) -rıŋ öŋüne ispadın göstüreyim. Ve bilsinler (12) qızıŋ da hileli olmadıgın dir. Alayı askerün (13) alup gelir. Sizlere bu Tümbeliŋ bir m‘arifeti (14) göstüreyim, alayın toplar. Alır gelir alayı halqı (15) gelirler, bu Tümbeliŋ qonagına girerler. Bu (16) Tümbel oglan dir ki: Allah’ıŋ izini ilen, (17) pegamberiŋ qavli ilen, boz yılannıŋ sözi ilen (18) şeherde olgan halqa bir sofra dolanıp gelsin (19) alayı halq şehrine qalqın dir. O sa‘ati[522] emitsiz -(20) -den bir sofra dolanıp gelir. Alayı halq askeri (21) o sofraga gelirler, bu yemek ziyafit ider, (22) orada olan halq alayı şaşıp (23) qalır. Yiyip içip, zevq sefa (24) ittiler. <…>dan soŋra orada Tümbel (25) dir ki:[523] **[145]** (1) “Allah’ıŋ izini ilen, pegamberiŋ qavliylen, (2) boz yılannıŋ söziylen, bu sofra naslı (3) dolanıp geldi, evle dolanıp gitsin. Ol (4) naslı olup geldiginden ve naslı olup gittikden (5) bir kimseniŋ haberi olmasın” dir. O sa‘ati (6) o sofra keterilir. Bir kimse farqına (7) varmaz. Bu sofra naslı olup dolanıp geldi ve (8) naslı olup keterildi, bir kimse (9) farqına varmaz. Alayı tecribeye qalır. (10) Soŋra o Tümbel dir ki: Ve tecribeye idersiŋiz (11) ben onı mahsuz idtim ki sizler de görüŋiz (12) benim naslı m‘arifet sahabu oldugumu. Evelde ben (13) qıznıŋ qursagında bu çocuqı naslı (14) olup pe[y]da oldugundan ve naslı olup (15) dogurdugundan haberi olmadı. Naslı ki sizler- (16) -niŋ haberi olmadı dir, bu sofra naslı olup geldiginden (17) ve naslı olup çıqtıgından, evle de onuŋ (18) haberi yoqtur. O tümbel oglan da benmindir. (19) Halqıŋ gözü öŋüne alayı halq dir ki bevle Tümbel (20) olur mı dir? Tümbel de dir ki: Usta siziŋ (21) öŋüne alayı Tümbel

[522] /*š ‘ty*/ yazılmış.
[523] 145/1’de mükerrer.

olayım Allah'ıŋ (22) izni ilen, peygamberiŋ (23) qavli ilen, boz yılannıŋ söziylen, evelki (24) Tümbel <…> min dir. Didigi gibi o sa'ati (25) evelkisi gibi Tümbel olur. Girer kümesine alayı halq **[146]** (1) şaşar qalır. Gelip gelip <…> yigit Tümbel (2) oglan kümesge girip yatayır. Tercibeye (3) qalırlar. Ondan soŋ bu Tümbel dir ki: gördüŋüz mi beni, (4) şimdi gene Tümbel oldugımı. Şimdi tılsımı (5) çizeyim gene olurum bir yigit diyi. Dir ki: "Allah'ıŋ (6) izini ilen, peygamberiŋ qavliylen, boz yılannıŋ (7) söziylen gene bir arslan olgaymın" dir. O sa'ati (8) bir yigit olur, gelir qarşılarına dir ki: Gör- (9) -diŋiz mi tılsımım sahi olduguna diyince; dirler (10) ki: İnandıq diyi cümlesi tercibeye qalırlar. (11) Bu Tümbeliŋ bevle tılsım sahabu olduguna (12) ve nefesi haq olduguna. Naslı ki istedi (13) ise evle itti. Alayı halq ta gördüler. Tümbel (14) didi ki: Sahi inandıŋız mı? Bu qızda xille olmayıp (15) dogurdugu tılsım ilen oldugun. Didiler ki: Sahi (16) inandıq, evle olduguna soŋra Tünbel didi ki: Ben andi (17) gendimi Tümbel defterinden iqraç ittim. (18) Şimdiden soŋra naslı ki il 'alem ben de evle[524] (19) canım diyi yollar. Padişahıŋ qızını babasına (20) alayı halqıŋ öŋüne il 'alem sırası padişahıŋ (21) qızına nişanlanıp nişan virüp qırq gün qırq (22) gece dügün derya idüp qızını gendine nikah idüp **[147]** (1) alır. Soŋra ekisi birlikte çoq devranlar (2) sürerler. Sevlerler Tümbel naslı olup tılsım (3) oldugun <…> <…> <…>agır oldugu gibi qarısına (4) naqil eyler ve o hasırda qızın (5) babası öler. Padişah öler. Bu Tümbel oglan (6) padişah olur. /nvpv/ yalan dünya (7) ya nam virir. Mıradlı mıradına (8) yiter. Mıradsız mahrum gider.

Bu (9) da bitti ve nişlam 'Acı Abraham

(10) tam tam tam

[524] 146/19'da mükerrer.

[148] (1) **[Divan]**

40. canı dilde mayil oldum yüzüne sulta- (2) -nımıŋ

kem göz[l]er[525] bu baqma{z}sıŋlar sultanı- (3) -mıŋ

Haq tealah göstür haydi ölmeden

yüz (4) süreydim ayaqınıŋ[526] tozuna sultanımıŋ

(5) ölmişim ayrı düşenli senden efendim ‘ıraq

(6) öldirir axir beni bu çektigim derdi[527] firaq

(7) ‘aqıbet mecnuna döŋdüm baŋa daglardır duraq

(8) sevlesinler çekti canım a aqıbet sultanımıŋ

(9) her qaçan ay itsem bu sinemiŋ yarası

(10) agzı oqqa[528] dişi inci, yüzü biyaz (11) paresi

bir baqışlan ‘aqlım aldı gözleriniŋ (12) qarası

hatta gönlüm yatmaq ister döşine[529] sultanımıŋ

[525] /*gz’r*/ yazılmış.
[526] /*p’yy’qynyn*/ yazılmış.
[527] /*drky*/ yazılmış.
[528] /*’qq’*/ yazılmış.
[529] /*dyšyn’*/ yazılmış.

(13) ‘ömer dir ki göstü[r]me rebi ayrılıq güçdir bana

merha- (14) -mit qıl qıl gel sultanım dön yüzüŋ benden yana

(15) ben[530] dilerim bin yaşasın seni doguran (16) ana

kimseler taqat getirmez nazına[531] sultanımıŋ

(17) tam tam tam (18) tam tam (19) tam

[149] (1) **[Türkü]**

41. atlayıp girdim bahçeye

çiçekler selama{z} durdu

(2) mor menevşe boynun egmiş

gül qızarmış hicabından

(3) Qalah öksekdir alınmaz

tübesi baqırdır delin- (4) -mez

bu derdime çare bulunmaz

yürektedir yaram benim

[530] /*bw*/ yazılmış.
[531] /*n’ryn’*/ yazılmış.

(5) sabahtan ugradım bir güzele[532]

agzına şeker dogradım

(6) yarim öldi ben aglarım

yar da bencileyin dertli

(7) sabahdan ugradım bir güzele[533]

[ne] öpebildim[534] ne quça- (8) -bildim

ne bir meclise ras geldim

ne (9) bir bade içebildim

[532] /*gwzlr'*/ yazılmış.

Proben VII 237: 237 Semai

ben bugin bir güzele uğradım	ben bugin bir güzel gördim
ağzına şeker doğradım	girdanın ovşadım öptüm
yar sevledi ben ağladım	yanaqları 'al 'al olmış
yar da bencileyin dertli	sinesin ovşadım öptüm
ben bugin bir güzel gördim	top zilifler dalğalanmış
ni öptim ni quçabildim	kiraz dudaq şekerlenmiş
ni bir meclisde bulundum	üstü dal fes astı kahkül
ni bir bade içebildim	ibruları tel tel olmuş

[533] /*gwzlr'*/ yazılmış.

[534] /*'wn'byldym*/ yazılmış.

(10) mercan qoydum /tlc'n'/[535]

qurban olsın canım (11) sana

yar elinde bir bade

içer naz- (12) -lana nazlana

(13) tam ve nişlam

(14) tam tam tam tam tam tam

(15) tam tam tam tam tam

(16) tam tam tam tam

(17) tam tam tam (18) tam tam (19) tam

[150] (1) **I. Divan 5**

(2) işitirdik var, Sedom Amora biri

Sidom biri Amora biri

(3) yiŋi peyda oldu adat Qorah

yiŋi yaqa biri de

adat Qorah (4) şamaş oldu,

çıqtı qavga

[535] Bu kıta Qılcı'da87. sayfada biraz farklı geçmektedir.

6

(5) başı buzuq şamaş <…>

Amora’dan yiŋi nişan gelir

(6) qabaqlarıŋ bahtı açılır.

(7) Qorah <…> qavga

şimdi <…>se başladı

(8) başladı <…> yerde

mektub <…>ler mor dalnı

(9) oqu diyi baqırıldı

7

(10) rebi de didi ki ben oqumam

Sedom Amora’nı gizdim

(11) kim didi <…> izin virmeyenler gibi görmedim

davul ilen (12) var idi başladım

zurna borazan ilen (13) toqtatım

(14) çıqtı dört para <…>

8

(15) olmaz şamaş mı daxi tirü gibi zurna ince sesi <…>

(16) yehuda <…> kidi kibi{k} borazan qaba sesler qabalarga

(17) Rebi Eliyahu’nıŋ bogazından dutuldu qavga qoyırsın zurna ilen

(18) oldu pars gibi borazanda eglence olur

(19) **9**

(20) Qaradeŋiz dalgalandı ortaqlıq er qardaşlar bunu size g<…>nim

(21) bulgandı Sedom Amoreh geldiden yazdım. Bin pişmiş

(22) Qorahga qatıldı. <…>ekiri <…>halqa dahi yidiresiz

(23) bölük idi dört oldu şimdi öŋümizde hafta ata qaduşnı

(24) içinde <…> yiŋi başlandı bana qaldı /h’syzy/ (25) ŧam

[151] (1) **I Zurna**

(2) Davuldan soŋra zurnanıŋ sevledigin Qorah diŋler

(3) üç kiyik sevlemem az cevapdan iŋler aglar

(4) üç kiyik göŋlime <…> cemi cema‘ati <…>r

(5) qıldıqları <…> siz bizim

(6) **2**

(7) işleriniŋ <…>çırlıgın gördü Qorah ibadethanisinde

(8) halqıŋ bulanması Şamaş ayırma üzerinde

(9) üç kiyik <…>zilen şamaş ayrılmaz bu sırasından

(10) cema'ati <…> qayil olmış tar ilen eyleme sana

(11) **3**

(12) ibadethanisi döndi komedya evi oldu

(13) sedefli şamaş oldu <…>oquldu

(14) /pvd/ piyesler ayan oldu sora yılda durdu

(15) <…> eki taraflı oldu başını bura bura buruldu

(16) **4**

(17) biyler 'alemden çekinmez Allah'dan qorqmaz

(18) başsız kiyikler birinde <…> giden dönmez

(19) <…> Sedomlılar <…> sözünde durmaz

(20) tar ile ayrılmadan iyisi olmaz ve yirlisi daymaz

(21) **5**

(22) üç biyler ittigi Sedomlılar ti<…>senin sevler

(23) <…> olır qara soŋra onu diller

[152] (1) müsafir buraqırlar yerlisini qaldırır[lar]

(2) **6**

(3) gaba iş buraq <…> şamaş işi <…>

(4) kiyikleriŋ didigi inmedi iş <…>

(5) Qarah qumarlı <…>

(6) <…>mesi <…>

(7) **7**

(8) <…> <…>

(9) Qarah <…> buraqıp qa<…> peşine düşmiş

(10) şeher öŋünde <…>emiş Qarah buzmuş

(11) <…> <…> <…>

(12) hey kiyikler şamaşnı vaz geçip eyi işni baqıŋ

eyi iş Allah- (13) -ga yaqın ve insanga maqbul,

Allah'ga rica üçün i'badithaniŋize (14) gelen

yir bilme <…> <…>

(15) eyidir <…> <…>

(16) yazdıq pişmi.. <…>

(17) <…> <…>

(18) <…> tam tam tam

(19) tam tam

(20) tam tam

(21) tam tam

(22) tam

[153] (1) **Tümpelek**

(2) <…>

(3) **1.**

(4) davul idi eglencemiz,

oŋun da sesi tindi

(5) ardından zurnayı uzattılar,

kenesa azbarında sındı

(6) Qızılbaşlı bizim hemen,

tef canından osandı

(7) ahi topal sırasına geldi,

zira /kygyšy/ olmadı

(8) onlardan bu sıra ıraq digil,

nice qardaş sallandı

(9) **2**

(10) afirim sana /bvrç’ylqb/

namas namas işi görür

(11) deve gibi öp /rnlr’/,

sehirci olup baqıp durur

(12) başı buzuqların qavgaları,

daha da <…> dahan sürür

(13) ‘alem masqaralar, pervasızlar,

her işte geri durur

(14) eger çıqsa cizve qavga,

anca uça yuvurur

(15) **3**

(16) zurnanıŋ dört <…>,

şimdi oldu dilsiz qoyun

(17) gendileri de şaşırdılar,

hiç olur mu bevle oyun

(18) yıqılmaya bir <…>giden,

yaneh yıl Yehuda burma oŋa boyun

(19) qahırdan taŋrıları zır zır öter,

haqiqat de pek qayın

(20) dımbıl dımbıl tümbeligim,

habir vir her işler ayan

(21) oyun

[154] (1) <…> 4 <…>

(2) çuqur qazdılar zeval yıla

bıraqsın Şamaşnı qanı

(3) bura <…> <…>

(4) bilme <…>sesine <…>, <…> <…> <…>

(5) <…> <…> <…>

(6) <…> <…>

(7) <…> 5 <…>

(8) quyu qazan gendi düşer,

Xudayıŋ <…>

(9) eli agleten gendi gülmez,

bu hikmetler diregidir

(10) çiçek gibi açarsa da,

gene soŋu viregider

(11) dört durunç /çvrmvv'r/

yavrularıŋ iziŋdir

(12) alma direginden ıraq düşmez,

hep şu <…>dir

(13) **6**

(14) arqa ol yular hep lüzgara,

ögsüz /'pşn/ aşamaz

(15) her buruna nefes olur,

ögsüz yarıq balqımaz

(16) hey kiyikler bilmeyirsiz,

bu bevle baş olmaz

(17) getirirsiz cüft pompayı,

çekersiz belki /'slm'/

(18) yoqsa bir ufaq tufan olur,

kimse ona dayah olmaz

(19) **7**

(20) şimdi onlarıŋ düşünmeleri,

gine qavga başlamalı

(21) olur mu bevle tınç oturmaq,

qaytmalı gene <…>lanmalı

(22) eger qavgaya bulmasaq,

hiç olmadan taplamlaşmalı

(23) olmalı bir teşik qap,

bizim şamaş Yil'i dutmalı

(24) boş durmadan hep eyidir,

<…> <…> olmalı

[155] (1) **8**

(2) ıslandılar qurıdılar,

/sl'v glr'/ gelesin

(3) qaldırdılar <…>

onlara /gyyl'syn/

(4) çerizliq tamtın dirler,

hergez bunu pehlesin

(5) biri dir Körogluyum,

yiyen bilir bilasın

(6) biri dir Demirciogluyum,

çeken bilir bilasın

(7) **9**

(8) biri dir ben qavuşayım,

oqurum Allah'ıŋ haznesin

(9) biri zalüm oglu zulümüm,

eger düşürsem sırasın

(10) hal<…>içden qahve alıp,

geserim biraz parasın

(11) oquyan dinler bilirler,

bu manilerin yöresin

(12) Allah Tealah virsin,

cümlesiniŋ bilasın

(13) aman aman aman

(14) tam tam tam tam tam tam tam tam

(15) tam tam tam tam tam tam

(16) tam tam tam tam tam tam

(17) tam tam tam tam tam

(18) tam tam tam tam (19) tam tam tam

(20) tam tam (21) tam (22) tam

[156] (1) **Komedya**

(2) Deystve üçün **1.** kimseler

(3) Ariye Şaag: Cema‘atda virgisi <…>den ziyade ömürü (4) ‘Ayit Çebu‘a virgisi yoq. Ömürü çoq buna mümkündir, /svxv/ (5) gabirde /dymr/. (6) <…>lqat virgi verdikte kenesada <…> sevleteyir (7) ki çoq görünsün diyi.

(8) Deystveye /ypyq/maq

(9) Ariye Şaag: vah ne fena dünyadır bu dünya ve ne zalim hiçbir (10) kimseye bir cevap sevlemek mümkün digil. O sa‘ati gendi qusurlıgın (11) <…> yüzüne urayırlar. Giçende cema‘ata bir <…>ge bir qaç cevap (12) sevledim. Sen bu cevapları gendi evladların ilen ve toruŋuna sevle diyi biy<…> (13) qanıp ittiler ve bu gün içün şamaş maslaatında da bir cevap (14) sevlemeyip ive geri döndü.

(15) ‘Ayit Çebu‘a her ne ki dirseŋiz cümlesi gerçekdir. Ben de Sedom (16) Ben <…> bir buzaglarına bir qaç daş admış idim. O qadar giyikdirdi. (17) Beni <…> id ki defterleri <…>qam ilen adtıgı (18) mert <…> qısqaçlarlan deva idip andıgım <…> cümlesin (19) miydana çıqardı ve bunlara qanmayıp qardaşım balların dat- (20) -saŋız[536] dirdi. Haman’nıŋ yüzüni gibi yüzümnü örtüp Yeroboam’nıŋ buzov- (21) -ları gibi siz acizsiz olup bir cevap qarşılıq virmeye (22) dahi <…> <…>ım olmadı.

[157] (1) <…> su‘al qalan şimdi bu masqaralıq benim başımda da (2) var. Bir qaç kimseye yeni ketirecek <…>m içün urup (3) belası isterim. Her birisind<…> cevap işittim. (4) Dahi sevlemek <…>yip o aralıqta üç adam (5) mezekleniyirlerdi. Birisi ben çoq kimseler görmüşüm ki devlet- (6) -den düştükden soŋra dilal oluyır idi. O bu aksine qarşılıq ekin- (7) -cisi o ‘aqıldan düşmiş huşta sana ispat bir cellad, bir rebi (8) getirteyir. Giçen cilada cümlemizden el yazısı olup <…>el (9) Pigit’ni getirdi. Şimdi dellallıq idüp <…>sine yiŋi gittikeç (10) afirim sana <…>zı qardaşım çoq eyi ve çoq dogru sevlediŋ. Zira (11) <…>sizlik onlara babalarından /ykvth/ qalmışdır ve rahmetli (12) qardaşı da ondan gitmiş idi ve daxi şimdige dek üzerlerine (13) deystvovat ideyir.

(14) **Deystve 2** Savyet

(15) Ariye Şaag ne yapmalı ve naslı idüp /tyrvmrdkyny/ yirine (16) qaldırmalı (17) ‘Ayit Çebu‘a bir şey düşüneyirim. Yazalım bukvanı[537] <…> (18) <…> bir (19) <…> (20) <…> <…> eyi bir yaxşı düşünmişsiz. Ben şu daqiqa (21) devit ve kihat getireyim ve devit ve kihat gileyir (22) Ariye Şaag <…> ben sevleyim

[536] /*s’ŋyŋ*/ yazılmış.
[537] /*dwkwwny*/ yazılmış.

sen (23) yazasın **[158]** (1) ‘Ayit Çebu‘a baş üzerine efendim sevabına mutıyım. (2) Ariye Şaag sevleyir: “Milletimniŋ görkü, başımıŋ tacı aziz (3) efendimiz. Bizler aşada imzalarımız olan kimseler, bu rica kahtımız (4) öksek <…>dıŋıza sunup geleyiriz ki bizim adetnü (5) Ha Qorah’da bir ay qadarı oldu Şamaşımızıŋ /nftr/ oldugu qaç defa (6) <…> qalqıp sevleye ki devşirilip şamaş ayırıŋız diyi aslı (7) qulaq virmediler. Bizler pariçimler peregovor kahıtı yazup (8) murad ki Tiro’nı şamaş idmiş idik o qadar dalep ittik ki (9) başqası olmasın ve <…>ekiniŋ bogazından da qıstıq[538] ki sizi (10) çıqıp daha halqın arasında xalabalıq çıqarmasın (11) <…> lakin ne qadar dalep idtik ise cümlesin pula gitti zira bu (12) ufaq para çıqtı cümlemizin cevabın bir eşya hesap idmeyip (13) Yahuda Yil’ni Şamaş it[t]irdi. Şimdi size ricamız bize elin altında (14) olan haznelerinden bir danesin yollap Yahuda Yil’ni egzamin ittir (15) ve siz ki Şamaşlıqqa müstaq mı?

(16) Qullarıŋ: (17) Ariye Şaag (18) ‘Ayit Çebu‘a (19) Şual Qatan

(20) **Deystve 3** Egzamin

(21) Şimdi hakim seniŋ izini[n]len hazan gadol <…> bileyi başlayır (22) Yil’ni egzamin idmeye ve bik eyi bileyir bu cema‘at ve bu hacı oldugu (23) ona göre su‘al ideyir. Yil’ge /vykvh/ naslı yazılır diyi Yil de yazmaga (24) bilmedi de ise lakin cema‘ati çoq olması ilen Adet Pariçim’ni halt id<…> (25) Yil’ni Şamaş idüp cümlesi mübareklik eve qaytayırlar **[159]** (1) ve /tyrm’/ döşeyir. Zurna borazan da mahreç çalayır. (2) Yil’ni de ivge de yüzüm feleklen azatayırlar. (3) <…> (4) <…> (5) <…>(İbranice)<…>

[538] /*qystq*/ yazılmış.

(6) **Alef**

(7) Aşarsam davul zurna, qavga biraz gesildi

(8) komedyacı pek meşkul, cümlesini bastırdı

(9) aşarıx tümpelekçi, bal şeker aqar dilinden

(10) hey <…> Şual Qatan, ne gelir seniŋ eliŋden

(11) **Bet**

(12) Kah dutan ebirem, vazgeçiŋiz qavgadan

(13) hey yaradan Allah'ım, qoru bizi yamandan

(14) yir yarılsa yutar sizi, ahrit zaman v'aqitinde

(15) sözümiz söz dirseŋiz, pişman olursız soŋunda

(16) **Gimel**

(17) arqadaşım bonfile, vaz gelmeli yazmadan

(18) davul sesi ne hoş gelir, diŋleyene ıraqdan

(19) orta{ta}lıq hiç düzelmez, Ariye Şaag sag iken

(20) ne lazım bize nasiat, 'Ayit Çebu'a var iken

(21) **Dalet**

(22) içme dostum çoq sirke, qamaşdırır dişiŋi

(23) avlaq dolaş cahilden, yaman acıtır canıŋı

(24) bu iki <…> benim digil, çaldım onları Şelomo'dan

(25) xırsızlıq fenadır, zarar görmezsin bilmesen

[160] (1) **He**

(2) yuqarıda dört mani,

dört tarafa saçmışım

(3) gilüp dostlar bir yire,

oquŋız da yazdıgım

(4) biri meşverelerge,

ekisi üç kiyikge

(5) dördincisi pek aydın,

ben adem diyenlerge

(6) benim elimden gelir bu qadar

(7) בשנת ות בקע האדמה אשר תהתיהם

(8) לתאריך הנוצרים ביום שו לאיול

(9) **Manitür**

(10) pıq puq manitür,

yaldap gelmiş Salgır’dan

(11) Herisaḥ Kenturınadır,

demir işlep yaxadan

(12) bom[b]alamaya yer yügünden,

sataşır ona buna

(13) bombayıŋ bir danesi,

düşdi uçan savusqana

(14) **B**

(15) uçan quşdan ne aytarsın,

‘aqıl digil baş belası

(16) ne lazım sana söz,

hir bir şeyniŋ var sırası

(17) bir iş iderseŋiz

halqga sevlemek ne kirek

(18) haqiqatden <…>dir

seniŋ gibi pik seyrek

(19) **G**

(20) <…>

(21) <…>

[161] (1) **G**

(2) vay ne yapmalı cema‘aŧ,

hilleni alıcı yoq da

(3) Allaħ virir başqa yirden,

Maniaŧ yeħudaħ bik mod[d]a

(4) ‘Ayit Çebu‘a para virmiş,

Alsın geri parasın

(5) şinden soŋra manitürde,

nassın gendi virgisin

(6) **D**

(7) Bayraq açmış manitür,

Qaradeŋize qarq olsun

(8) Salgır'da Ak Mecit'de,

bir daha manitür gizmesin

(9) Gülçiski olsa da,

Herisaħ Kentura'da

(10) gizer bizim manitür,

qavga qozgap her tarafda

(11) <…>

(12) <…>

(13) ŧam ŧam ŧam

(14) ŧam ŧam

[162] (1) **Türkü**

(2) kökte yıldız pek seyrek,

‘ay da kerek ah

(3) nişanlıma degmeŋiz

bana da gerek ah

(4) altın ayaq, kümüş tırnaq,

qınalı parmaq ah

(5) seniŋ datlı diliŋe

olur mı doymaq ah

(6) pencereme gün degmez

miyvalıqdan ah

(7) him sarardım him soldım

zevdalıqdan ah

tam (16) tam tam

(10) alçacıq evniŋ tübesin

borlamaŋız ah

(11) nişanlımnı öksiz dip

xorlamaŋız ah

(12) şu sırtunnı kim biçti

belinden oyam ah

(13) gün de daqan görersem

gözüm doymay ah

(14) qaynay qazan

bag buzum siyah üzüm ah

(15) nerelerde gezersin

eki gözüm ah

(8) suya papiy yibirdim

qanatın oyıp ah

(9) benim bunda geldigim

nişanlım cayup ah

[163] (1) **Türkü**

(2) yigit irifte eki alma,

birin al birin alma

(3) ‘Azra‘il sen anca

canım al yarim alma

(6) yagız qarşıda yire qapu,

gümişdir hançirim (7) sapu

beni yardan ayırgan

dilensin[539] qapu qapu

(4) qız ol benim hacı yarim,

başımıŋ tacı yarim[540]

(5) kimseler hacımasa

sen hacı beni yarim[541]

ŧam

(8) qız saten kölmek mavıştır,

a qız köküsini (9) qavuştır

benden sana fayda yoqdır

(10) var başıŋnı savuştır

[539] /*dyldyn*/ yazılmış.
[540] /*yyrym*/ yazılmış.
[541] *kimseler hacı yarim masa sen hacı beni* şeklinde yazılmış.

[Türkü]

(11) qız keten dikerler

qanlı yaşlar döker- (12) -ler

el oglan seniŋ neyiŋ olmış

hasretligin çekerler

(13) yigit keten gömlek dikerim[542]

dikerim de (14) bükerim

al oglan benim feracenim,

hasretligi çekerim

(15) qız keten kölmek dertinden

ne tiz osandıŋ (16) benden

gönlüm alırdım sinden

(17) yigit ince çektigim yipligi

[542] Proben VII 409: Maniler
Keten gömlek dikerim
Dikerim de bükerim
Mirhametsiz dilberiŋ
Aşnalığın neylerim

yarimin (18) gölmekligi

yarim onda ben bunda

çekerim hasretligi

(19) <…> sensiz

[164] (1) yigit şu yişildir feracesi

gönlümüŋ eglencesi

(2) çoq sevip tez osanır

yigitiŋ eynecesi

(3) tam

(4) qız yişil giyme tanırlar

seni yolcu sanırlar[543]

(5) sin bir hilalzadisin

seni benden alırlar

(6) tam

[543] /*s'prlr*/ yazılmış.

(7) yigit qaftanımnıŋ qalını

göksümniŋ tarlıgı

boynıma (8) ot qoydu

yarimiŋ uzaqlıgı (9) ŧam

(10) qız yip üstünde silecek

yarim vardır (11) gelecek

benim gibi varmay iken

yar qadirin bilecek (12) ŧam

(13) babam dir ki merd merdan[544]

kimler bilmez (14) benim derdim

Qaradeŋiz mirekep olsa

yazılmaz (15) benim derdim

ŧam (16) ŧam

[544] Proben VII 408:
Lalam der ki merdim merdim
Kimse bilmez benim derdim
Qaradeŋiz mürikep olsa
Yazılmaz benim derdim

(17) qız ata bindim başı yoq

yire düştüm (18) taşı yoq

onda bir garip ölmüş

(19) yanacaq erqardaşı yoq

(20) ŧam

(21) yigit dir bulayım,

<…> sür beni gireyim

(22) avcılar tuzaq qurmış

yürekten yaralıyam

(23) ŧam ŧam

[165] (1) qız aq disem aqlar gibi

derdim var dag- (2) -lar gibi

açıqdır yürecigim

vergi baglar (3) gibi

(4) yigit aq disem ahım dutqay

aglasam yaşım (5) düşqay

seni qınamam

yedi yıl sıtma (6) dutqay

(7) düştim quyu tibine

içtim suyın qurusın

(8) suvsadı <…>

(9) <…> qurusın

(10) yigit İstambul'da ibrişim

(11) oq[q]a ilen satılır

(12) ben yarime vardıqta

yarim benden saqınır

(13) qız irifte baqırlar

bilbil gibi şaqıldar

(14) axir zaman selvi yar

sevdigin peklerler

(15) yigit evim tibi dut tirek

oŋa yapraq ne (16) gerek

benim yarim bunda yoq

bana ilvan ne (17) gerek

(18) qız ‘ay dünya sini gibi

sallanır selvi gibi

(19) sallanır da gezenir de

on biş yaşında qız (20) gibi

(21) yigit ‘ay dogar aşmaq ister[545]

‘al yanaq (22) yaşmaq ister

benim divane gönlüm

(23) yare qavuşmaq ister

[166] (1) qız ‘ay dogar ‘ay üstünde[546]

gün doğar gün üstün- (2) -de

bana bir xarpuz getir

yitmiş eki bostandan

(3) yigit ‘ay dogar ‘ay ‘ay[547]

yollara düştüm (4) yaya

benim gibi var mı

iki yar sevip yarsiz (5) qalan

---

[545] Proben VII 409: mani
Ay doğar aşmaq üçün
‘Al yanaq yaşmaq üçün
Taŋr güzel yaratmış
Sarılıp atmaq üçün

[546] /*’ystynd’*/ yazılmış.

[547] Proben VII 407:
‘Ay doğar ‘ayan ‘ayan
Yollara düştüm yayan
Bu dünyada var mı iken
Yar sivmey mahrım qalan

(6) qız ‘ay dogar minareden[548]

ben osandım şu (7) yardan

yarim camige <…>

<…> (8) yaradan

(9) yigit ‘ay dolar bulut içinde

siyah perçem (10) <…> içinde

benim bir yarim

şu şehriŋ (11) içinde

(12) qız ‘ay dogar <…> gider

yosmalar (13) suya gider

qonşu qızın yar sever

ömrü zayia (14) gider

[548] Proben VII 407:
‘Ay doğar minariden
Ölürim bu yariden
Yarim gemiye binse
Ben giderim qaradan

(15) yigit ‘ay dogar düze düşer

top zilif (16) yüze düşer

yar sevip yar sarannıŋ

ömrü (17) zayia gider

(18) qız qaya tibinde yubşan

qılıcım tene (19) nişan

gider idim gelirim

altı ‘ay (20) v‘ade qoşan

(21) yigit çektim atım başını

yükledim qumaşını

[167] (1) gider isem geldim

sil gözünniŋ yaşını

(2) tam tam

(3) qız atım başı toŋadır

ata binen aga- (4) -dır

uzun boylı dal fesli

bu maniler sana- (5) -dır

(6) yigit qarşıda yar atlanır

bu dertlere kim (7) qatlanır

benim zarım ahımdan

havalar (8) bulutlanır

(9) qarşıda duran sensin

ay<…> biri sensin

(10) bana cellat xayır idmez

boynıma uran (11) sensin

(12) yigit <…> dogar <…>

qal<…> digil mi

(13) bir yigit qızdan[549] ‘ayrılsa

ölünce yas digil mi

(14) <…> <…> (15) <…> <…>

dayandım duvar daşına

(16) ben yar üçün aglarım

baqmaŋız gözüm yaşına

(17) yigit bahçalıqta sarmaşıq[550]

ben sana ol{u}muşum ‘aşıq

(18) her ne yimek yidikte

elimden düşer qaşıq

[549] /*qyz'n*/ yazılmış.
[550] Proben VII 407:
Sofam öŋü sarmaşıq
Ben sana oldum aşıq
Yar hatrıma düşende
Elimden düşer qaşıq

(19) qız qarşıda qayıq mı iken

suvlar bulanıq mı iken

(20) yar ben ‘ayrıldım

aglesem ‘ayıp mı iken

(21) furun üstünde yürek

gen[e] ah ittim yürek

çoq (22) dertlere qatlanmış

…….. yürek

[168] (1) **Semai**[551]

(2) benim devletli sultanım

(3) sana benden selam olsun

(4) benim selvi boylı canım

(5) sana benden selam olsun

(6) su‘al it hatrımı <….>

(7) yamandır aşıqıŋ ahı

(8) ki sensin xupların şahı

(9) sana benden selam olsun

---

[551] Proben VII 390: 300 Semai

benim devletli sultanım
sana benden selam olsun
benim selvi boylu canım
sana benden selam olsun

su‘al id hatrımı kahi
yamandır aşıqıŋ ahı
sensin dilberleriŋ şahı
sana benden selam olsun

derdiŋşen sarardım soldum
{b}haqiqat seni buldum
ben sana gönlümi virdim
sana benden selam olsun

qalmışım darı fanide
aina olamam her yada
melek yüzlü perü zada
sana benden selam olsun

seniŋ qıybetiŋ ben bilem
divanıŋda koleŋ olam
seniŋ üçün qurban olam
sana benden selam olsun

(10) derdinle sar[ar]dım soldum

(11) ki haqiqat seni buldum

(12) ben sana gönlümü virdim

(13) sana benden selam olsun

(14) qalmışım darı fenada

(15) aşna olamam her bir yana

(16) melek[552] yüzlü perüzadeye

(17) sana benden selam olsun

(18) tam tam tam

(19) tam tam

(20) tam

(21) tam ve nişlam

(22) Acı İbram

(23) t v ş n a

[552] /*mlq*/ yazılmış.

[169] (1) **Semai**

(2) sana dil oldu iptida

(3) saqın meyil virme yada

(4) hemen sag ol sen dünyada

(5) sana yüz bin selam olsun

(6) gel sevdi[gi]m bana qıyma

(7) ‘adular sözüne uyma

(8) ah <…>ma alma

(9) sana yüz bin selam olsun

(10) a benim gül yüzlü yarim[553]

(11) ismine çıqtı zarım

(12) bu dünyada benim varım

(13) sana yüz bin selam olsun

[553] /*y’ry*/ yazılmış.

(14) qabul it namımı canım

(15) göz it ah dile imanım

(16) aqıtma didemden qanım

(17) sana yüz bin selam olsun

(18) ŧam ve nişlam

(19) t v ş l b a

(20) **Semai**

(21) biz <…>timi sultanım

(22) ara ele girsin

(23) Yusuf şen misin aşarım

(24) <…> <…> girsen

[170] (1) benim canım melek misali

(2) nedir bu cefanıŋ aslı

(3) iptida <…> misali

(4) gah döner gah dolanırsın

(5) hanciri Zarih <…>

(6) soŋ ba<…> kelam diline

(7) sırma yaglıq iline

(8) nazlı dilber silinirsin

(9) benim yavrum benden qaçarım

(10) raqibe sinesin açarım

(11) bu güzellik gelir geçer

(12) daşlar alıp dögünürsün

(13) gevheri gayet seyrinden

(14) cefa çekti dilbedinden

(15) bu güzellik reftarından

(16) sen de bir gün sileyirsin

(17) tam tam ve nişlam

(18) **Semai**

(19) benim yarim[554] bevle nazlı

(20) afeti devrana benzer

[171] (1) kirpik siyah ela gözlü

(2) qaşları kemana benzer

(3) yanaqları güllü re[y]han

(4) lebleri sükker

(5) divanına duran cihan

(6) derya ömrine benzer

(7) dişleri inci danesi

(8) yüz biŋ altın aq memesi

(9) gayet ruşendir sinesi

(10) çayır çümene benzer

[554] Harfler tam okunamıyor ama *yarim* olması kuvvetle muhtemel.

(11) cevahir hatem eline

(12) sırmalı yaglıq beline

(13) ‘alem mayildir eline

(14) hapuz kelamına benzer

(15) ‘aşıq dir ki ben de vardım

(16) qul olup divana durdum

(17) ol şahın mah yüzün gördüm

(18) mahpu <…> benzer

(19) ŧam ve nişlam

(20) ŧam ŧam

[172] (1) **Semai**

(2) dedim bir hurudur gendi

(3) demiş efsane bilmez mi

(4) dedim bu hüsnü kim virdi

(5) demiş su bahani bilmez mi

(12) dedim bu derdime çare

(13) demiş dermanı bilmez mi

(14) dedim yare <…> idsin

(15) demiş benden qayrı <…>

(6) dedim yariŋ <…>bir gül

(7) demiş bu istemem bilbil

(8) dedim bu <…> bir

(9) demiş <…> bilmez mi

(10) dedim gelsin ol dilbere

(11) demiş versin gayrı yare

(16) dedim isterim <…>

(17) demiş zikra ni bilmez mi

(18) dedim iderim figanı

(19) demiş ki cihanda ne

(20) dedim bu <…> <…>

(21) demiş yarni bilmez mi

(22) tam ve nişlam

(23) **Semai**

(24) Dedim dilber sarılayım

(25) dedi <…> gelme

(9) dedim ben qoynuna girsem

(10) dedi saglıq ilen girme

[173] (1) dedim olur be hey canım

(2) dedi <…> olma

(11) dedim gel beni agletme

(12) dedi gel beni sevletme

(3) dedim nedir bu yosmalıq

(4) dedi var mı bir aşnalıq

(5) dedim nedir bu eşkiyalik

(6) dedi var çoq çoq şakirt

(7) dedim hüsnün gelün dirsem

(8) dedi görsem elin qırsam

(13) dedim ben ittim sin itme

(14) dedi var agla da gülme

(15) dedim ki cennet yoq mudur

(16) dedi bu sözler haq mıdır

(17) dedim bir puse çoq mıdır

(18) dedi gidene soqulma

(19) tam ve nişlam

(20) t v ş l b a

(21) **Semai**

(22) gel binelim qoç atlara

(23) yoldaş olalım yigitlere

(24) agzı <…> namerdlere

(25) sırın beyan idme gönül

(5) bir kimseye qardaş diyip

(6) tuzun ikmegin yiyip

(7) zerrece sırını <…>

(8) tiz yüzüne urma gönül

[174] (1) küheylan atın boynına düşün

(2) olan qarlı daglar aşıp

(3) olur olmaza baş qoşup

(4) saqın meyil verme gönül

(9) mala taşlı zadem mala

(10) figanım ve dagı dile

(11) tuz ekmek yidigin yire

(12) xıyanetlik idme gönül

(13) ŧam ve nişlam

(14) t v ş l b a

(15) **Semai**

(16) didim dilber gam eyleme

(17) seni canımdan saqınırım

(18) esen yelden dogan aydan

(19) seni günden saqınırım

(20) eki eliŋ qoynına qoma

(21) bu quluŋ ateşe yaqma

(22) yanaqına güller daqma

(23) seni yelden saqınırım

(24) yarından yardaşın vardır

(25) sırından sırdaşın vardır

[175] (1) biş yaşar qardaşıŋ vardır

(2) seni ondan saqınırım

(3) tam ve nişlam (4) t v ş l b a

(5) כנגון[555] שתה בלב טוב ה

Semai

(6) bu dünyanıŋ ötesine

(7) erdim diyen yalan sevler

(8) baştan başa sefasına

(9) sürdim diyen yalan sevler

(10) malım milkim yerim yurdum

(11) vardır diyen yalan sevler

(12) her v‘aqit Haqqın ödüncin

(13) virdim[556] diyen yalan sevler

(14) yigit olan n’eyler malı

(15) derviş oldum giydim şalı

(16) görünmez Haqqın cemali

(17) gördim diyen yalan sevler

(18) ‘‘ömer der gönlüm dirilmez

(19) ortaga <…> cihan virilmez

(20) parasız güzel sevilmez {mi}

(21) sevdim diyen yalan sevler

tam ve nişlam

[555] ‘… şarkısındaki gibi’ anlamında. Şarkının adı bilinmiyor. Jankowski, a.g.m.
[556] /*hyrdym*/ yazılmış.

[176] (1) **Semai**

(2) şu qarşı güle güle

(3) duran dilber kimiŋsin sen

(4) siyah zilfiŋ maħ yüzüne

(5) döken dilber kimiŋsin sen

(6) seniŋ metin iden diller

(7) sana xizmet iden eller

(8) al yanaqta çifte benler

(9) daqan dilber kimiŋsin sen

(10) baqtım gözülen qaşına

(11) biŋzettim humma quşuna

(12) beni ‘aşqıŋ ateşine

(13) yaqan dilber kimiŋsin sen

(14) ‘ömer dir ki yaqın varma

(15) varıp selamına durma

(16) ela göze siyah sürme

(17) çeken dilber kimiŋsin sen

(18) ŧam ve nişlam

(19) t v ş l b a

(20) **Semai**

(21) şu benim nazlı yarime

(22) var da benden selam eyle

(23) eliŋ baglı divanına

(24) dur da benden selam eyle

(5) yarim gelirse eşigine

(6) elin dirse m‘aşuguna

(7) boynın igri qarşısına

(8) dur da benden selam eyle

[177] (1) sana didim asilzade

(2) gönül virme gayrı yada

(3) eline gülguli bade

(4) ver de benden selam eyle

(9) ‘Aşıq ‘Ömer adın izler

(10) nedir sinde ela gözler

(11) ‘ayagı taşuna yüzler

(12) sür de benden selam eyle

(13) ŧam ve nişlam (14) t v ş l b a

(15) **Semai**

(16) qaradır qaşıŋ ‘eladır gözüŋ

(17) yalvardım gelmedi sözüm

(18) ah bir danem eki{m} gözüm

(19) ela gözi n’eylemeli

(24) bahçelerde biter lale

(25) bilbil eki çıqar güle

(26) sarılalım ince bele

…..

(20) dagların başı qıştandır

(21) ‘aşıquŋ bagrı daştandur

(22) ‘aşıqlıq evi baştandır

(23) ona inkarı n’eylemeli

[178] (1) ‘al ile güllerіŋ solsın

(2) çaresin gönlüŋ yarin bulsun

(3) birasçıq ismeri olsun

(4) pek biyazı n’eylemeli

(5) ŧam ve nişlam (6) t v ş l b a

(7) **Semai**

(8) şu yalan fena dünyada

(9) yavrum ben gülmenem sensiz

(10) virseler libaz qumaşı

(11) billahi giymenem sinsiz

(12) ya ben kime idem nazı

(13) Ħaq qabul eylesin niyazı[557]

(14) yıqılıp qılsalar namazı

(15) mezara girmenem sensiz

(16) aldı beni ‘aşq ‘ateşi

(17) ugruna qoymışım başı

(18) ela gözden aqan yaşı

(19) billaħi silmenem sinsiz

(20) kerem dise itmem minnet

(21) yüzüne görürem helbet

(22) diseler ki şükür cennet

(23) cennete girmenem sensiz

(24) ŧam ve nişlam

(25) t v ş l b a

[557] /*nyy'z'*/ yazılmış.

[179] (1) **Semai**

(2) gayet çetin müşkül olur

(3) hali yardan ayrılgannıŋ

(4) hem billaħi işe varmaz

(5) eli yardan ayrılgannıŋ

(6) ismi cihandan <…>mit olur

(7) gören aşıqlar meş olur

(8) ninelikde eki qat olur

(9) beli yardan ayrılgannıŋ

(10) yanaqları al al olur

(11) dudaq süħber bal olur

(12) bi[l]bil öter de lal olur

(13) dili yardan ayrılgannıŋ

(14) qarip arızun oldu bizar

(15) henüs qıldın dosta nazar

(16) dogru yolda olsa azar

(17) faili yardan ayrılgannıŋ

(18) ŧam ve nişlam (19) t v ş l b a

(20) **Semai**

(21) ne melul melul olur gezersin

(22) ħele benim fesli dostum

(23) gel haliŋ harz eyle bana

(24) nedir bunun aslı dostum

(5) itme bana bevle işi

(6) aqıtma gözümden yaşı

(7) sen ezelden dudu quşu

(8) şeker ilen besli dostum

[180] (1) gel itme bana il gibi

(2) aqıtma yaşım sel gibi

(3) bahçendeki bilbil gibi

(4) dudu xumru sesli dostum

(9) der Turabi yar eglendi

(10) ela gözler sürmelendi

(11) entarisi dügmelendi

(12) him ‘aqıllı uslu dostum

(13) ŧam ve nişlam

(14) t v ş l b a

(15) **Semai**

(16) dilber qaldır niqabını

(17) güzelligin biyan olsun

(18) açılsın maħı tabanıŋ

(19) görenler şaħ <…>man olsun

[181] (1) incidendir ol dişleriŋ

(2) qaleme binzer qaşların

(3) halqa dagıtma saçların

(4) vir bana armaga[n] olsun

(20) dilberler qorqmayır qandan

(21) yoq vaz mı geldiŋ benden

(22) ölürüm ayrılmam senden

(23) huzur mahşer divan olsun

(5) Hurşud’um <…>rır mahım

(6) alma {m}ahım çek günahım

(7) sana hoş mu gildi şahım

(8) gözüm yaşı revan olsun

(9) ŧam ve nişlam (10) t v ş l b a

(11) **Semai**[558]

(12) visali dilbere ermek

(13) miyesir eyle ya rebi

(14) cemalin bir dahi görmek

(15) miyeser eyle rebi

(16) yüzün görmek ol dilberiŋ

(17) ve hem daxi yar ixvanın

(18) tenimden çıqmadan canım

(19) miyeser eyle ya rebi

(20) bana yarim vefa itmek

(21) ra<…>n yire çoq cefa idmek

(22) gice sevk sefa idmek

(23) miyeser eyle ya rebi

(24) <…>

(25) <…>

[182] (1) <…> olmaq canımdan

(2) miyeser eyle ya rebi

(3) ŧam ve nişlam

(4) t v ş l b a

[558] Proben VII 275: 48 Semai, mecumanın 99. sayfasında da var.

(5) **Semai**

(6) ela gözlü nazlı dilber

ölürüm (7) ayrılmam senden

(8) bir canım var sana fida[559]

(9) viririm ayrılmam senden

(10) ben bir Acem sen bir Urum

(11) ziliflerin burum burum

(12) yüzbin altın olsa cürüm

(13) viririm ayrılmam senden

(14) aslı gelmemiş cihana

(15) velvile verdin bu cana

(16) senin üçün verseler zindana

(17) viririm ayrılmam senden

(18) qatranlanmış qazlar gibi

(19) qınalanmış qızlar gibi

(20) avustosda buzlar gibi

eririm ayrılmam senden

(21) ŧam ve nişlam

(22) t v ş l b a

[559] /*fydn*/ yazılmış.

[183] (1) **Semai**

(2) ey felek seniŋ elinden

(3) bütün dünya oyun oldu

(4) virmezler malın zekatıŋ

(5) hep ganiler xayin oldu

(6) /qyyn/ ah mı bilenler

(7) <…> deryayı bulanlar

(8) evel şaz olup gülenler

(9) aglama tayin oldu

(10) [g]elin gelir qatar qatar

(11) olan derdim bana yeter

(12) simçeler hapiste öter

(13) hepi qartal şahin oldu

(14) gevheri yatar <…>

(15) arayıp hasım bulanda

(16) tilkiler aslan[560] yerine

(17) eski qurtlar qoyun oldu

(18) ŧam ve nişlam

(19) t v ş l b a

[560] /*'slr*/ yazılmış.

(20) **Semai**[561]

(21) bizim odanıŋ qızları

(22) [ürkütme gölden qazları]

[184] (1) nazlı dilberiŋ sözleri

(2) bana dert oldu dert oldu

(3) uzundır selviniŋ dalı

(4) yirişmez qızlarıŋ eli

(5) bizim bahçeniŋ gülleri

(6) v'aqti gildi desin qızlar

(7) uzun uzun suvlar aqar

(8) nazlı yarim durmuş baqar

(9) gelmez diyen canım qorqar

(10) bir ehsanıŋ var mı[562] qızlar

(11) eski külahım satayım

(12) yetmese dahi qatayım

(13) şekerden helva yapayım

(14) aşqımızga yesin qızlar

[561] Proben VII 362: 239 Semai

bizim odayıŋ qızları
ürkütme gölden qazları
nazlı dilberiŋ sözleri
bana dert oldu dert oldu

uzundır selviniŋ dalı
yirişmez qızlarıŋ ili
bizim bahçanıŋ gülleri
vaqti geldi deriŋ qızlar

uzun uzun suvlar aqar
nazlı yarim durmuş baqar
gelmez deyi canım qopar
bir ehsanıŋ yoq mı qızlar

eski külahım satayım
yitmese dahi qatayım
şekerden helva yapayım
canım üçün yisin qızlar

benim adım Ömer hoca
mizarım var ucdan uca
ni imam gerek ni hoca
cinazemi qılsın qızlar

[562] /*m'*/ yazılmış.

(15) benim adım ‘ömer Hoca

(16) mezarım var ucdan uca

(17) ne imam gerek ne hoca

(18) cenazemi qılsın qızlar

(19) {tam ve nişlam} (20) {t v ş l b a}

(21) bizim odanıŋ qızları

(22) <…>

[184] (1) nazlı dilberiŋ sözleri

(2) bana dert oldu dert oldu

(3) uzundır selviniŋ dalı

(4) yirişmez qızlarıŋ eli

(5) bizim bahçeniŋ gülleri

(21) **Semai**

[185] (1) sabahın seher v‘aqtinde

(2) dilber uyumuş taxtında,

(3) biyaz gerdanıŋ altında

(4) sana bir biŋ gerek dilber

(9) ben hocada oquyanda

(10) bilbil gibi şaqıyanda

(11) al yanaqnıŋ çuqurunda

(12) sana bir biŋ gerek dilber

(5) gerek uzaq gerek yaqın

(6) unutma dilberin ħaqqın

(7) zilifiŋ ucuna yaqın

(8) sana bir biŋ gerek dilber

(13) ‘Aşıq ‘ömer çaresine

(14) melhem urmuş yarasına

(15) eki qaşıŋ arasına

(16) sana bir biŋ gerek dilber

(17) ŧam ve nişlam

(18) t v ş l b a

(19) **Semai**

(20) büründcik yaşmax bürünür

(21) ‘almaz göke görünür

[186] (1) görenniŋ haqlı bulunur

(2) gelir gözleri mestane

(3) gün gibi dogar dolanır

(4) zilif gerdana ilenir

(5) görenniŋ ‘aqlı bulanır

(6) gelir gözleri mestane

(7) ‘almaz günleriŋ daqma

(8) beni ‘aşıq otuna yaqma

(9) saqın buna gam çekme

(10) gelir gözleri mestane

(11) tel daqınır alur nişan

(12) kahpul mah yüzü perüşan

(13) deli olur aşqa düşen

(14) gelir gözleri mestane

(15) ŧam ve nişlam (16) t v ş l b a

[Türkü]

(17) salınıp handan gelirsin[563]

(18) uzun boylu aq Osman'ım

(19) sapanlarıŋ qol qol olmış,

(20) divanesi çoq Osman'ım

(21) 'aldır yanaqınıŋ 'alı,

(22) aqar leblerініŋ balı

[187] (1) n'eylerim dünyada malı,

(2) tek benim olsun Osman'ım

(3) soyunsam girsem qoynıŋa

(4) hiç ölüm gilmez 'aynıma

(5) siyah perçemiŋ boynıma

(6) kemer eyle daq Osman'ım

(7) bahçelerde biten güldür

(8) dalında öten bilbildir

(9) bu 'aşıqlıq <…> quldur

(10) gel qaçma benden Osman'ım

(11) ŧam ve nişlam

(12) t v ş l b a

---

[563] Proben VII 276: 50 Türkü. Mecumanın 4. sayfasında da var.

salınıp handan gelirsin
uzun boylu aq Osman'ım
şabanlarıŋ qol qol olmış
divanesi çoq Osman'ım

aldır yanaqınıŋ 'alı
aqar leblerініŋ balı
n'eylerim dünyada malı
yek benim olsun Osman'ım

soyunsam girsem qoynuna
hiç ölüm gelmez oyınıma
siyah perçemiŋ boynuma
kement eyle aq Osman'ım

bahçilerde biten güldir
dalında öten bilbildir
bu aşıqıŋ adına quldur
gel qaçma benden Osman'ım

aşıq der ki giden gelmez
maşuqın ağlatan gülmez
bu güzellik sende qalmaz
qıyma beni aq Osman'ım

(13) **Semai**[564]

(14) yar ile seyrana çıqsam

(15) uzaq yol{a}larda ilmim var

(16) bahçesinde bilbil olsam

(17) gonca gülde ilmim var

(18) duraq ister durulmaya

(19) cevap ister sorulmaya

[188] (1) pek sefadır sarılmaya

(2) lebi mircanda ilmim var

(3) yagmur yagar incileyin

(4) var mı güzel sen{e}cileyin

(5) boynun egmiş bencileyin

(6) ince bellerde ilmim [var]

(7) bu ‘Ömer yaŋar yaqılır

(8) aşıq otına atılır

(9) biyaz nerde soqulur

(10) çifte benlerde ilmim var

(11) ŧam ve nişlam

(12) t v ş l b a

---

564 Proben VII 271: 38 Semai

yar ilen seyrana çıqsam	yağmur yağar incileyin
uzaq yirlerde ismim var	var mı güzel sencileyin
bahçasında bilbil olsam	boynun egmiş bencileyin
qonca güllerde ilmim var	ince billerde ilmim var
duraq ister durulmaya	bu Ömer yanar yaqılır
civap ister sorulmaya	aşıq otuna atılır
gönil ister sarılmaya	biyaz gerdana qatılır
libi mercanda ilmim var	cifte benlerde ilemim var

(13) **Semai**[565]

(14) garip bilbil qılar zarı	**[189]** (1) sehire çıqtım nazı <…>ahum
(15) varıp gülşene yaslanmış	(2) ruşen oldu yüzü mahım
(16) temaşa eyledim kârı	(3) gönül ister yüzü şahım
(17) <…> <…>na yaslanmış	(4) yarim zindana yaslanmış
(18) ben bugün yarime vardım	(5) ‘Ömer derde düşen aglar
(19) varıp ben sevledim derdim	(6) söze kamil olan sevler
(20) münevver kahkülüŋ gördüm	(7) xısra xısra olmuş benler
(21) mahı tabana yaslanmış	(8) biyaz gerdana yaslanmış
(22) <…>	(9) ŧam ve nişlam
(23) <…>	(10) t v ş l b a
(24) <…>	

[565] Proben VII 275: 49 Semai

qarip bilbil qılar zarı	seyre çıqtı nazı gâhım
varıp gülşene yaslanmış	ruşen oldı yüzü mahum
temaşa eyledim xarı	göŋil ister aslı şahım
güli qoncaya yaslanmış	sanki zindana yaslanmış
ben bugün yarime vardım	Ömer der ki düşen ağlar
varıp ben sevledim derdim	söze kamil olan sevler
minevver qahküliŋ gördim	qatar qatar olmış bigler
mahı tivana yaslanmış	biyaz girdana yaslanmış

(11) **Semai**

(12) hey agalar hey qızlar[566]

(13) baqın neler olacaqtır

(14) bu dünyada teftiş iden

(15) <…> bir gün gelecektir

(16) ay ile pamuq atılır

(17) yidi deryalar qatılır

(18) ‘ay ile güneş dutulur

(19) ahir zaman olacaqtır

(20) aqı qaradan seçerler

(21) ana babadan geçerler

(22) bize bir gölmek biçerler

(23) <…>

[190] (1) <…>vanlı gerçek n’eyler malı

(2) dilerim Haqquŋ kelamı

(3) hergeziŋ gendi emeli

(4) mahşer günü olacaqtır

(5) ŧam ve nişlam

(6) t v ş l b a

[566] /*q’zylm*/ yazılmış.

(7) **Semai**

(8) alma gördüm ben bir dalda

(9) hayran qaldım ben bu halde

(10) oynatır agalar elde

(11) diz üstüne qor alma

(12) almanıŋ yapragı nefti

(13) yoqtır gözlerinde bahtı

(14) soyup yatacaq v‘aqti

(15) yar eline vir almayı

(16) qadir mevlam hoş yaratmış

(17) bir direkte bir alma

(18) yel esip yere düştükte

(19) <…>en dalında al almayı

(20) perüşan gönül perüşan

(21) almadır yigide nişan

(22) almasız yare qavuşan

(23) <…> yerler şu almayı

[191] (1) ‘Aşıq ‘Ömer bu dem coştu

(2) ‘aşqıŋ deryasına aştı

(3) alma bi taşqına düşti

(4) alamadım şu almayı

(5) ŧam ve nişlam

(6) t v ş l b a

(7) **Semai**[567]

(8) yeter nazı eylediŋ dilber

(9) beni candan osandırdıŋ

(10) benim derdim bir iken biş

(11) heza[r] biŋe dayandırdıŋ

(12) yedi deryaya nuş idsem

(13) sönmez ‘aşıq ‘ateşim

(14) puseye abu lebinden

(15) bütün dünyayı[568] qandırdıŋ

(16) <…> hoş <…>muş

(17) <…> aldım

(18) yalan sözler ilen gelip

(19) ni gerçege inandırdıŋ

(20) ne mümkindir xilas olmaq

(21) <…> cismine <…> oldı

(22) beni ve kervanı şarşap

(23) Şamaşı {ru} nara yandırdıŋ

---

[567] Proben VII 303: 110 Semai

ruxları pek nazlı dilber
beni candan usandırdıŋ
benim derdim bir iken beş
hisar bine dayandırdıŋ

yidi deryayı nuş idsem
hiç sönmez aşqı atişim
puseyi abu libiŋden
bütin dünyayı qandırdıŋ

terahuş iylemiş öpmiş
gizit ekber haberin aldım
yalan sözler ilen gelip
ni gerçege inandırdıŋ

ni mümkündir xilam olmaq
mahacbiniŋ ismine seyid
oldı beni kervanı şarşap
şamaşı runara yandırdıŋ

bağı hüsnüŋ gülşen içre
yatırım ben naziminde
sedaydı hoş sifalarlan
ğafiletden oyandırdıŋ

[568] /*d’ny’yy*/ yazılmış.

[192] (1) bahçe hüsnü gülşen içre

(2) yatırdım xabu gezmeye

(3) seddayı hoş saçlarlan

(4) gice{k}lerden oyandırdıŋ

(5) tam ve nişlam

(6) t v ş l b a

(7) **Semai**

(8) güzel qaldır gül mihrabıŋ

(9) yüzüŋ göreni görsü[n]ler

(10) hurular seherinde durmuş

(11) cihan cananı görsünler[569]

(12) dimezler ki bizi yoqtan

(13) var idüptür [h]azreti mevla

(14) beni ademde yaratmış

(15) afeti devranı görsünler

(20) hele bir yer sarar bagrım

(21) içerim küllü derc olmuş

(22) beni bu sevda elinden

(23) çiktigim hicranı görsünler

[193] (1) faqir mevzu <…> bagrın

(2) açıp<…>re baqsın

(3) neden <…> aşqına yanmış

(4) cigerpareni görsünler

[569] /*gwrswllr*/ yazılmış.

(16) neden <…> meydanda qalmış

(17) hele var ise gelsin

(18) sehir[570] idüp te <…> Yusuf

(19) Mısır sultanı görsünler

(5) tam ve nişlam

(6) t v ş l b a

(7) **Semai**[571]

(8) ben bugün bir güzel gördim

baqar cennet sarayından

(9) qamaştı gözümiŋ nurı

onuŋ hüsnü cemalinden

(14) derhunıma bir hot düşti

yanar meskenlerin

(15) içirsen ateş çıqar

yanar külhannıŋ agzından

---

[570] /*swhwr*/ yazılmış.

[571] Proben VII 361: 237 Semai

ben bugün bir güzele uğradım	ben bugin bir güzel gördüm
ağzına şeker doğradım	girdanın ovşadım öptüm
yar sevledi ben ağladım	yanaqları ‘al ‘al olmış
yar da bencileyin dertli	sinesin ovşadım öptüm
ben bugün bir güzel gördim	top zilifler dalğalanmış
ni öptüm ni quçabildim	kiraz dudaq şekerlenmiş
ni bir meclisde bulundum	üstü dal fes astı kahkül
ni bir bade içebildim	ibruları tel tel olmuş

(10) atlayıp bahçeye girdim

çiçekler divana durdu

(11) mor melevşe boynın egdi

gül hızardı hicabından

(12) aslı nedir bazı insan[573]

diline geldigin sevler

(13) hiç çıqar mı bir dem kilam

insan olgannıŋ agzından

(16) n'eylerim dünyada malı

saramadım bu çagında dolı

(17) alınmış kiraz[572] misali

şeker damlar dudaxından

(18) niyaz ilen selam aldım

bugün cinanıŋ agzından

(19) sanırsın inci dökülir

lebi mercanıŋ agzından

(20) tam ve nişlam

[194] (1) kenigun suvlı xanedir <…>nisi

[572] /*byrz*/ yazılmış.
[573] /*'nsn*/ yazılmış.

(2) **1. Bahçesaraylınıŋ birisi sevleyir**

(3) arabasına yegilgen
çifte çifte kökçe atlar
(4) kökçe atlar, kökçe atlar
melevşe yapragın otlar

(5) arabada kim var iken
Rebbi Yaqu bulmasın
(6) Egizamin idecek duysalar
Qal‘alı’larnın ötü patlar

(7) **2.** Şamaş Rebi Yaqu[p] gilgen
Kabrut’ga gidecek
(8) ondan qaytıp efindide
gene bunda gelecek

(9) minderaşlardan dagılmasın
balalar hadır olsın
(10) haxam biyden imir var
keskin egzamin idecek

(11) **R. Y‘akub sevleyir:**

(12) **3.** Rebbiler size tenbihim
yaxşı muqayet olıŋız
(13) mideraşga ayretlikge
pek erken geliŋiz

(14) ben her zaman baqabilmem
salt siz digil başımda
(15) dinlemezseŋiz çıqarsız
uşta açıqtır yolıŋız

(16) **R. Y‘akub sevleyir:**

(17) 4. seniŋ adıŋ ne çoram

Y‘akub olsa adaş ikenimiz

(18) Yaqu[p]lar hepsi ölür

ekimiz yoldaş ikenmiş

(19) <…>berniŋ <…>

axirim <…>

(20) kimse bilmeyin biz bilsek

mutlaq <…>taş ikenmiz

(21) **Y‘akubçıq qarşılıq vireyir:**

(22) **5.** <…> soŋ nedir rebbi

debrer disek uyımaz mı

(23) her ne ki yaqışa ise

siz isteŋiz olmaz mı

(24) eyi <…> istemeseŋiz

pik yaxşı ben eyteyim

(25) <…> **[195]** (1) al <…>den bittirirsem

mah yüzüniz solmaz mı

(2) **Şapşal Abraham sevleyir:**

(3) **6.** erbi size Y‘aquçıq ne eytti

qulagınıza girdi mi

(4) <…>niŋ tişine

yaxşı qarşılıq virdi mi

(5) yoqsa bir qaç ‘aqılsız

uzaqtan baqıp külümsüdü mi

(6) y‘aquçıq rebini zevqlendi dep

muradına erdi mi

(7) **Gözleve'de altı oqqa su'al ideyir:**

(8) **7.** erbi Y'akub xoş geldiŋ (10) Qal'alı'larnı qorqutup

müspet bir şey düşti mi bulmagan soŋ (11) ne bulursın

(9) egzaminden ne çıqacaq şunlarga özinni zevqlendirip

masruf bedava gidti mi (12) qaytmaq için bastı mı

ŧam

(13) Ħa'ŧaqaħ[574] Bahçesaray' <…>yasından (14) R. Moşeħ, A. Panpuluq, R. Moşeħ, [N]eyman'ga[575] (15) yollamış.

(16) **R. Y'aqup Şamaş sevleyir:**

(17) **1.** agızlara t<…> ayrıldım

distan oldım dillere

(18) büyük kiçik ismim aŋar

namım çıqtı illere

[574] İbr. הַעֲתָקָה çeviri.
[575] Karay isminin ilk harfi mürekkep lekesi olduğundan okunamıyor.

(19) yüregimde atiş yanar

duman çökti gözlere

(20) ben bu felekge[576] n'eyledim

haqqımı Allaħ görsin

(21) millet ilen bir de davam var

davamı Allah görsin

(22) **2.** imtihana gittim ise

ben gendimden gitmedim

(23) haxambaşı ferman virdi

ben dışarı iş idmedim

(24) emir qulu bir izinsiz

hiçbir qalem çikmedim

(25) <…>

[576] /*'lqg'*/ yazılmış.

[196] (1) **3.** bu zulumluqlar bana digil

hip sanadır haxam başı

(2) millet beni zam iderken

emrine gider qarşı

(3) amma gökge taş atanıŋ

başına düşer daşı

(4) beni gülen seni söger

gendiŋi xor ittirir

(5) Reş ħa-golaħ[577] sen olınca

millete ‘ar götireyir

(6) **4.** eger biz masqara isek

millet gendi degil mi

(7) rezillige hiç qarar yoq

yalıŋnız biz rezil mi

(8) şol /šrq ‘ysl’m/ idüp

<…> itmek yeŋgil mi

[577] İbranice olmalı.

(9) bu soruvga bu çoban

bu çoban bevle kelib

(10) qoyın ziyan oldugın görüp

taş qalıblar size /’mt/ mi

(11) ŧam ŧam

(12) ŧam

(13) **R. Y‘akub’ga qarşılıq:**

(14) **1.** Rebbi Y‘akub sen ölince

buyur quzum ne dersin

(15) sesin nazik gözin̨ parlaq

begenmezsen ni dersin

(16) ne sevleseŋ nafiledir

{v}asıl namın̨ yoq ise

(17) gendin̨ töhpet bilmez gibi

ne /gylf’z/ idersin

(18) **2.** imtihana gitmiş ise

gendi gitmemiş

(19) elinde ferman olursa

<…>lsiz idmemişdir

(20) haxam başını aldatıp

fermana el qodurup

(21) emir qulu dimek ilen

aldanmaq iş midir

(22) **3.** eli egleyen gülden olmış

el qavgası idmemiş

[197] (1) <…>lara da atılırsa

daşa qarşı gitmesin

(2) uzaqta nice sesler var

hepisinde hissen mi var

(3) sana cevası qoşan yoquşa

ik{me}meden bitersin

(4) **4.** xoyratlıqqa tiz yapuştıŋ

kibrilikten osandıŋ

(5) eliŋ yüzüne dükürüp

yıqıldıŋ, yandıŋ

(6) ögrenmediginŋ şey var ise

deliliginden qalma{ma}maca

(7) buzov işek demegi de

m‘arifet mi sandıŋ

(8) bu da bitti ve nişlam

(9) Hacı İbrahim

(10) tam tam (11) tam

(12) **Tekerleme**

(13) giter oldım yiyelmedim

qurna vardım bir şeherde bostana,

(14) avcı oldım urmadım turna

öldüm şehrin sela virdim

(15) /mvtr/ oldum çalmadım zurna

bostan suvlar iken

(16) derisin genledim davullar iken

(17) şehirde gezdim bende /…/idi

(18) boyacı oldugum demedim boya

meydanda qaldım ben de kendi

(19) <…> oldum basmadım çuha

/tzvrn/ eyledim çekdikte

(20) /hlqlh/ oldum /ely'/ evliya

cümle maxsuduma erdim buradan

(21) elemi çıqarırım toqmaq çalar iken

(22) ŧam ve nişlam

(23) 'aqlımı b<…> suçnu gendimde bildim

Türkü[578]

[198] (1) Qız oturmış çardaqta naqışın (2'nin devamı) işler

(2) naqışınıŋ üstüne dökülmüş (3'ün devamı) saçlar[579]

(3) sevdigim qarşımda cilve (4'ün devamı) bekler[580]

---

[578] 198/1'de mükerrer. Bu Türkünün yazımında hem mısralar karışmış hem de iki farklı türkünün msraları bulunmaktadır.

Proben VII 367: 251 Türkü

Şu direyi şuradan qaldırsalar
Yirine mor melevşe doldursalar
Bir gicecik yari bana virseler
Acayip sevdaya saldıŋ sen beni
Ufacıq zincire sıqtıŋ sen beni

Evleriniŋ öŋü sıra sögütler
Oturmış anası qızın ögütler
Eksik mi olur şu qapudan yigidler
Acayip sevdaya saldıŋ sen beni
Ufacıq zincire sıqtıŋ sen beni

Evleriniŋ öŋü hamam yaqın
Sağına soluna silahıŋ daqın
Sen bir qonca gülsün nazardan saqın
Acayip sevdaya saldıŋ sen beni
Ufacıq zincire sıqtıŋ sen beni

[579] /*s'çlyr*/ yazılmış.

(6) bir güzele gönül virdim (7) özümden

eki gözüm gizmez oldı (8‘in devamı) gözünden

<…> bizar oldum aman (9’un devamı) düşman sözünden

(10) sen bir qonca[581] gülsün (11) gezerdin saqın hey

(12) başına baglamış turuncu (13’ün devamı) ‘amber

(13) {beyit} zilifleri qoquyır mis ilen (14’ün devamı) ‘amber

(14) sarsın biŋ ilvida yüz biŋ peygamber

(15’in devamı) ya vir mıradımı ya al canımı hey hey

(2) şu direyi şurdan qaldırsalar

(3) yirine mor milevşe doldursalar

(4) hergeziŋ sevdigin eline virseler

dost seniŋ gildigin bilmez miyim

(5) ne acayip derdlerge saldıŋ beni hey hey

(6) uxaçıq müşküllere qoydıŋ beni

[580] /*bqlr*/ yazılmış.
[581] /*qwncw*/ yazılmış.

(8) evleriniŋ öŋü sıra sögütler

(9) {qapusundan} sagına solına <…> sil[ahın] (10'un devamı) daqın

dostınıŋ (10'un devamı) geldigin bilmez miyim hey

(11) ne acayip (12) sevdalara saldıŋ beni

uxacıq (13'ün devamı) müşküllere saldıŋ beni

(15) evleriniŋ öni sıra sögitler

(16) otırmış anası qızın ögitler

(17) qapusından eksik olmaz (18'in devamı) yigitler

(18) ne acayip der[t]lere (19'un devamı) saldıŋ beni

uxacıq[582] (19) suylara qoydıŋ beni

<…> tam ve nişlam

tam tam tam tam tam

tam tam tam tam tam

(20) tam (21) tam (22) tam

[582] /*'wx'cyk*/ yazılmış.

[199] (1) **Türkü**[583]

(2) nidir suçum nidir xatam

(3) gice gurbet elde yatam

(4) aq saqallı garip atam

(5) ogul diyin agler mi ola

(6) şu qarşısı hoca dagler

(7) haciba bizim daglar mı ola

(8) ivdeki ihtiyar anam

(9) ogul diyin aglar mı ola

(10) bahçede biten sögütler

(11) ustamdan aldım ögütler

(12) qonuştugım qoç yigitler

(13) yoldaş diyin agler mi ola

(14) gurbet elde qaldı başım

(15) durmaz aqar gözüm yaşı

(16) çifte çifte qoç yoldaşım

(17) agabey diyin aglar mı ola

(18) tam ve nişlam

(19) t v ş l b a

(20) tam tam tam

(21) tam tam tam

(22) tam tam

[583] 198/19'da mükerrer.

[200] (1) **Türkü**

(2) ayran toldı baqıra
bilbil gibi çaqıra
(3) mahleŋizde bir yar sivdim
alim beni pexleye

(4) ‘ay dogar ‘ayan beyan
yollara düştüm yayan
(5) benden gayrı yar siversen
egil yastıga (6) dayan

(7) bir quş urdum qalmadı
siyah qanlar aqmadı
(8) güçücükden bir yar sevdim
o da bize (9) baqmadı

(10) basma kiyem turalı
bir yar sevdim (11) buralı
geçme qapumıŋ öŋünden
(12) yürecigim yaralı

(13) qahve qoydım tabaga
suyu virdim (14) qabaga
gel ekimiz sarılayıq
yuxu (15) qalsın sabaga

(16) ŧam ve nişlam

(17) il ayıbın görirse qıl yarar benim gözüm,
(18) gendi ayıbım olursa kör olur eki gözüm (19){ bu}

(20) **Türkü**[584]

(21) alçacıq duvar üstü
mahremim çaya (22) düştü
egilip mahremim alırken
(23) a[q]lıma qızlar düştü

(5) qız yastıga yan virir
dilbirligi nam virir
eki (6) qız bir yigit üçün
ayaq üstüne can virir

[201] (1) qızlar gider yoquşa
aq memeler doquşa
deli- (2) -qanlılar hevis olmış
ıçqırdaki naqışa

(7) hendekte quyu qazdım
him oqudum him yazdım
(8) bir qaraca qız üçün
bayılıp öleyazdım

---

[584] Qılcı'da sayfa 469'da *qızlar türküsi* olarak geçmektedir.

Proben VII 377: 273 Türkü

alçacıq duvar üstü
mahremim suya düştü
egilip mahremim alırken
bir süri qızlar geçti

qızlar gider yoquşa
aq memeler doquşa
delikanlılar heves olur
uçqurdaki naqışa

a qız mahremiŋ telli
gökte yıldız yüz elli
seni saran yosmaların
gezişinden de besbelli

qız yastığa yan virir
dilberligi nam virir
eki qız bir yigid üçün
ayaq üstünde can virir

hendekde quyu qazdım
hem oqudım hem yazdım
bir qaraca qızçıq üçün
yıqılıp öleyazdım

alçacıq kiraz dalı
altında yişil xalı
qızlar tatlı her yimişten
dudaqı şeker balı

Bahçisaray papucı
qınalı parmaq ucı
ramazanda yar sivmek üçün
bozulur mı onuŋ orucı

(3) a qız mahremeŋ telli

kökte yıldız yüz elli

seni saran (4) yosmalarıŋ

<gezişi>nden de besbelli

(9) Bahçesaray papucu

qınalı{q} parmaq ucı

iramazan- (10) -da yar sivmeklen

buzulur mı onıŋ orıcı

(11) ŧam ve nişlam

(12) **Türkü**

(13) a qız bana qara dime

qara diseŋ göŋül virme

ila (14) gözde siyah sürme

çikilen qara digil mi

(15) hoca dagler hoca mı olur

giçer günler gice mi olur

(16) bir ayrılıq niçe mi olur

<…> göŋül <…>

(17) hoca dagdan aşırayım

kiteninden taşırayım

qurbet (18) ele düşüreyim

uslatayım gönül

[202] (1) benim adım ‘Ömer Hoca

{h} yazarım ucdan (2) uca

ne imam girek ne bir hoca

(3) namazımı qılsın qızlar

(4) tespehimiŋ[585] ucı mircan

sana qurban olsun bu can

(5) dost elinde dolu fincan

içerler nazlana (6) nazlana

[585] /*n’sp’hymyn*/ yazılmış.

(7) <…>m

yetmese dahan qatam

(8) şekerden helva yapam

canım üçün yesin qızlar

(9) <…>

(10) a qız saçın dutam dutam

arasına güller qatam

(11) giçe ben yalıŋnız yatam

gider nazlana nazlana

(12) oradagı acı yirler naz ilen

aş pişirirler tuz (13) ilen

on biş yaşında bir qız iken

eglen eglendireyim

(14) <…>

(15) ŧam ve nişlam

(16) **Türkü**

(17) <…>

<…>

(18) <…>dibe düşer

<…>

(19) hir kim ne <…> uyar

datlı canına qıyar

yüzün <…>lim <…>

(20) <…>

(21) <…>

(22) <…>

(23) <…>

[203] (1) <…>mcilerden atar daş

gözlerimden aqar yaş

(2) tiŋlemeye girek baş

ol qıyamet güninde

(3) direkte olır yapraq

dökilir qalır (4) çıplaq

alır bir avuç (5)topraq

insan yire giren soŋ

(6) tam ve nişlam

(7) **Baqıravuq Paşa[ga] çıqqan türkü**

(8) gizdigim Qumluq yalısı

(9) sevdigim Zutov qarısı

(10) yigirmi biş gümüş oldı bunın pahası

(11)şimdi oldım elin[586] masqarası

(12) Qumluqqa gittim axşama yaqın

(13) elimden gitti qamuş tayaqım

(14) qırılayidi elim ayaqım

(15) vay benim qamuş tayaqı

(16) adıma dirler <…> Paşa

(17) eşiten bu işe şaşa

(18) benim sevdigim dütün maşa

(19) gindimiŋ adı Baqıravuq Paşa

[586] /*'lym*/ yazılmış.

[204] (1) **Türkü**[587]

(2) Eşek hacı olur mu varmaq ilen tik[k]eye

(3) eşek dirviş olur mu suv taşımaqlan tikneye

(4) sen dün gice yolda idiŋ canler paresi

(5) xaysı gidir girdan altında dişler yaresi yaresi

(6) ne ayıp işler işlediŋ yüzler (7) qaresi

qız başına sultan olmuş qız (8) başına gilin olmuş

axşam bize (9) gil bize gil

çamaşır kirlendi aa yavrum sadiyi[m] (10) eyi yayqa

(11) ivleriniŋ öŋü ah yavrım mersin (12) deresi deryası

suyı qoy virmeye qorqar (13) cadu anası

---

587 Proben VII 346: 204 Türkü

Sen dün gice handa idiŋ canlar paresi paresi	Evlerimiŋ öŋü yavrım dolay yalman yalman
Nedir bu gerdan altında dişler yaresi	Qızdan haber gelmeyince ben ona varmam
Ni ayıp işler işlediŋ yüzler qarası qarası	Som sırmadan olsa yavrım sineme sarmam
Öz başına sultan olmuş öz başına gelin olmış	Öz başına sultan olmuş öz başına gelin olmış
Bu axşam bize gel bize gel	Bu axşam bize gel bize gel
Çamaşır kirlendi a yavrım sadiyim yayqa	Çamaşır kirlendi a yavrım sadiyim yayqa
Evlerimiŋ öŋü yavrım mersin deresi deresi	Evlerimiŋ öŋü yavrım dolay asma asma
Suya qoyıvirmeye qorqar qızıŋ anası	Qaldır çimtiyanıŋ yavrım çamura basma
Saqız duruncuna beŋzer qızıŋ memesi memesi	Ol benim gümüş endazim gel bana güsme güsme
Öz başına sultan olmuş öz başına gelin olmış	Öz başına sultan olmuş öz başına gelin olmış
Bu axşam bize gel bize gel	Bu axşam bize gel bize gel
Çamaşır kirlendi a yavrım sadiyim yayqa	Çamaşır kirlendi a yavrım sadiyim yayqa

saqız durunca biŋzer qızıŋ mime- (14) -si memesi

qız başına sultan olmış qız qız başına (15) gelin olmuş

axşam bize gil bize gil

çamaşır kirlendi (16) aa yavrım eyi yayqa

(17) qılıcımıŋ altı aa yavrım dolay yalaman yalaman

(18) qızdan haber gelmeyince ben oŋa varmam

Som surmadan olsa (19) aa yavrım sineme sarmam sarmam

qız başına sultan (20) olmuş qız başına gelin olmuş

axşam bize gil bize gil

(21) çamaşır kirlendi aa yavrım sadiyi[m] yayqa

(22) ŧam ve nişlam

(23) ŧam ve nişlam

(24) ŧam ŧam

[205] (1) **Türkü**[588]

(2) gine toparlandı dagıŋ dumanı

bir güzelde (3) qaldı ahti imanım

henüz gildi sarılacaq zımanı

[588] Proben VII 381: 282 Türkü

gene toparlandı dağıŋ dumanı
bir güzelde qaldı ahti imanı
henüz geldi saralacaq zamanı
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

yare gidecegim yolları çamur
yar yuqudan oyanmış gözleri mahmur
benim bir yarim var qaşları samur
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

hey çamlar çamlar saqızı damlar
bir güzele meyil virdim yandım adamlar
o güzel hatrıma düşse Didem qan ağler
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

evlerimiŋ öni suvsam dalları
yalvardım yaqardım şizdim şalvarı
aq göbek üstüne siyah bağları
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

alır gergefini çıqar saraya
diveler gestirir ol selvi boya
sırmalı poşusı ‘al yişil boya
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

sana dimedim mi mizağa gelesin
olır olmazlara meyil viresin
ni candan siversin ni vazgiçersin
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

evleriniŋ önü taxta taraba
sattı şalvarını virdi şaraba
yosma qızı virdi siyah Araba
ağle dilber ağle ben varmam ağle
ışq otuna yandım cigerim dağlı
aman ibrişim sırma gümişim
aq gerdan altında qırıldı dişim

(4) agle dilber agle ben varmam agle

aşıq otına (5) yandım cigerim daglı

aman ibirişimim (6) sırma gümüşüm

aq girdan altında qırıldı dişim

(7) ben yare gidecegim yolları çamur

yar yuqudan uya- (8) -nmış gözleri mahmur

benim bir yarim var (9) qaşları samur

agle gözüm agle ben varmam agle

(10) aşıq otına yandım cigerim daglı

aman ibiri- (11) -şimim sırma gümüşüm

aq girdan altında qırıldı dişim

(12) hey çamlar çamlar aqtı damlar

bir güzele meyil (13) virdim yandım <adamlar>

o güzel hatırıma düşse (14) didem qan agler

agle dilber agle ben varmam agle

(15) aşıq otuna yandım cigerim daglı

aman ibirşimim (16) sırma gümüşüm

aq girdan altında qırıldı dişim

(17) ŧam ve nişlam (18) ŧam ŧam ŧam ŧam

(19) ŧam ŧam ŧam (20) ŧam ŧam (21) ŧam

[206] (1) **Tikerleme Destan**[589]

(2) Mevlam quluna bir evlad virince,

bir yaşına gelip (3) qadem basınca,

şaqıyan bilbile benzer.

(4) Eki yaşında muzqası[590] bulunır,

üç yaşında her n'istese (5) donanır[591].

Dörtinden de bilbil öter salınır.

Biş yaşında selvi (6) tirege benzer

demişler.

---

[589] Proben VII 245: 15 Destan

Mevlam quluna bir evlad virince
bir yaşına gelip qadime basınca
bilbile şaqıyan gülistana benzer

Ekisinde musqası bulanır,
üç yaşında her n'istegi dolanır
dört yaşında bilbil gibi sevlenir,
beş yaşında selvi xana benzer

Altısında degiştirir dişini,
yidisinde biyan ider düşüni
sekizinde muhkem ider işini,
doquzında bağ ilen bostana benzer

On yaşında qonca güldir açılır,
on birinde bayaqı bir saçılır
On ekide abu hayat içilir
on üçünde qaşı kemana benzer

On dördünde artırır ol zarını,
On beşinde tarif eyler kârını
Yigirmide gözetir işkarını
işkarın almış aslana benzer

Yigirmi beşde mıyıqları burulır
Otızında qar suyudır durulır
Otuzbeşde biytullaha girilir
Urfana qarışmış yarene benzer

Qırq yaşında direk qazil bağlar ol
Qırqbeşinde sinesini dağlar ol
Ellisinde günahların ağlar ol
Elli beşde meri yüz bağa benzer

Altmışında sızı ener dzine
Altmışbeşde kimse baqmaz yüzüne
Yitmüşinde duman çöker gözüne
Yitmiş beşde ömrü savrulmış hırmana benzer

Sekseninde her ızzası sökülür
Seksen beşde olan dişi dökülür
Doqsanında her buvımı bükülür
yüz yaşında yir ilen yeksana benzer

[590] Qılcı'da *musaqa+sına* "musakka yemeği" olarak geçiyor.
[591] /*dwlwnwr*/ yazılmış.

(7) altısında degiştirir dişini,

yidisinde beyan ider düşüni.

(8) Sekizde muhkem ider işini.

Doquzında bag ilen bostana (9) beŋzer

demişler.

(10) On yaşında qonca güldür açılır.

On birinde bayaqı bir (11) saçılır.

On ekide abul haya[t] içilir.

On üçünde qaş keman[a] (12) beŋzer

demişler.

(13) On dördinde arıttırır zararını.

On bişinde (14) tarif eyler sırını.

Yigirmide /'vssvrvr/[592] işkarın

İşkarın (15) dutan[593] aslana beŋzer

demişler.

[592] Qılcı'da *gözetir* yazıyor.
[593] /*dwkn*/ yazılmış.

(16) Yigirmi bişde mıyıqları burulur.

Otuzunda qar suyıdır (17) durulur.

Otuzbişde /kplmyy'/ görilir

örkene, (18) qurımış yarene beŋzer

demişler.

(19) qırq yaşında direk qızıl baglar ol.

Qırq bişinde sinesi diŋler ol.

Ellisinde günahların agler ol,

(20) elli bişde mahı tabana beŋzer

demişler.

(21) {tikerleme} altmışında (22) <…>

3. SÖZLÜK-DİZİN

3.1. Sözlük-Dizin[594]

a (EDPT 1a) şaşma, sevinme, acıma vb. gibi duyguları güçlendiren ünlem: 7/14, 9/15, 10/2, 11/11, 11/12, 11/13, 11/14, 11/16, 11/17, 51/5, 84/12, 98/15, 103/18, 104/15, 105/2, 105/8, 105/10, 105/11, 105/14, 105/17, 109/18, 110/3, 110/7, 148/8, 163/8, 168/23, 169/10, 169/19, 173/20, 174/14, 175/4, 176/19, 177/14, 178/6, 178/25, 179/19, 180/14, 181/10, 182/4, 182/22, 183/19, 184/20, 185/18, 186/16, 187/12, 188/12, 189/10, 190/6, 191/6, 192/6, 193/6, 199/19, 201/3, 201/13, 202/10

aa şaşma bildiren ünlem: 110/11, 121/9, 204/9, 204/16, 204/17, 204/19, 204/21

ab (**<** Far. آب *āb*) su: 38/21

abu leb (*āb-ı leb*) dudak, sevgilinin dudağı:

a+inden 191/14

abul hayat (< Far. *āb*; Ar. حیات *hayāt*: *ab-ı ḥayāt*) ölümsüzlük suyu: 206/11

aba seslenme ünlemi: 23/18

abat (< Far. آباد *ābād*) bayındır; şen, rahat: 30/4

abdez (< Far. آبدست *āb-dast*) aptes: 82/2, 97/5

a.+in 60/6

abdıra- telaşlanmak, telaşa düşmek, endişelenmek:

a.-mış 70/2

a.-p 26/2, 48/8

acayip (< Ar. عجائب *'acā'ib*) garip, tuhaf, yadırganan: 198/5, 198/11, 198/18

acem (< Ar. عجم *'Acem*) İranlı, İran ülkesi, İran'a özgü: 182/10

acı (*açıg 1* EDPT 21b) acı; tatlı karşıtı: 84/8, 100/13, 202/12

[594] Sözlük ve dizini hazırlarken izlediğim yöntemi önsözde açıkladım.

a.+sı 71/13, 72/15

a.+ya 54/10

acıt- (*açıt-* EDPT 21a) acı vermek; ağrı, sızı ve yanma duyulmasına sebep olmak:

a.-ır 159/23

aciz (< Ar. عجز *'aciz*) gücü bir işe yetmeme, güçsüzlük:

a.+siz 156/21

aç (*a:ç* EDPT 17a) aç: 21/8, 127/5

aç- (EDPT 18b) açmak: 46/17, 82/11, 143/8

a.-ar 11/4, 84/15, 132/18, 142/9

a.-ardım 92/5

a.-arım 80/3, 170/10

a.-arsa 154/10

a.-arsın 132/13

a.-ayım 84/12

a.-ın 33/14

a.-ıŋ 84/13

a.-ıp 82/12, 128/10, 193/2

a.-madım 90/8

a.-maq 132/13

a.-mayırlar 83/12

a.-mış 58/13, 161/7

a.-tı 79/13

a.-tılar 33/16

a.-tım 89/22

açıq (*açuk* EDPT 22b) açılmış, kapalı olmayan: 26/16, 79/17, 115/10

a.+dır 165/2

a.+tır 194/15

açıqlıq (*açukluk* EDPT 24a) açıklık, açık olma durumu: 4/11

açıl- (EDPT 26b) açılmak:

a.-dı 70/20

a.-dıgı 34/13

a.-ır 5/3, 5/4, 150/6, 206/10

a.-mamış 51/16

a.-maz 84/13

a.-mış 1/4

a.-sın 23/2, 180/18

ad (*a:t* EDPT 32b) ad, isim:

a.+ı 25/6, 25/7, 36/17, 36/18, 203/19

a.+ım 202/1

a.+ıma 203/16

a.+ımı 48/11

a.+ın 177/9

a.+ıŋ 194/17

a.+ına 34/4, 35/15, 43/19, 75/20, 86/18

a.+ını 1/7, 72/3, 84/24

a.+ınızı 36/16

ad- (EDPT 36a) atmak, fırlatmak: bkz. *at-*

a.-tıgı 156/17

ada ada:

a.+sın 13/4

a.+yı 31/11

adalet (< Ar. عدالت *‘adālet*) hak ve hukuka uygunluk; hakkı gözetme, doğruluk: 121/3

a.+iŋi 126/3

adam (< Ar. آدم *ādam*) insan, erkek kişi: 14/16, 14/19, 16/11, 18/18, 25/2, 25/4, 25/11, 58/11, 58/12, 58/14, 58/15, 60/21, 61/23, 62/10, 62/11, 66/16, 67/18, 75/20, 88/15, 130/8, 157/4

a.+a 34/5, 60/2, 60/11, 60/22

a.+da 14/14

a.+ı 52/5, 56/17

a.+ıŋ 25/3

a.+lar 36/5, 75/22, 131/6

a.+ları 138/8

a.+ların 61/10, 75/19

a.+larına 60/4

adaş adları aynı olanlardan her biri. *ad+daş* 194/17

adat Qorah (< İbr.) Qorah eşliğinde: 150/3

aded (< Ar. عدد *‘aded*) sayı; herhangi bir sayıda olan şey, tane: 30/19

adem insan, insanoğlu, adam: bkz. *adam* 160/5

a.+de 192/14

adet (< Ar. عادت *‘ādet*) görenek, toplumun içinde eskiden beri uyulan kural, töre: 158/24

a.+i 30/16

a.+ler 18/15

a.+nü 158/4

adım (*atım* EDPT 59b) adım: 40/15

adlı adı olan; ünlü. *ad+lı* 71/9, 71/13, 71/17, 71/10

‘adu (< Ar. عدو *‘adüvv*) düşman, hasım:

a.+lar 169/7

a.+nıŋ 29/17

afet (< Ar. آفت *āfet*) afet: 123/16

afeti devran (*afet-i devran)* (< Ar. *afet*, دوران *devrān*) aşıkların güzeller için kullandıkları tabir:

a.+a 170/20

a.+ı 192/15

afirim (< Far. آفرین *āfirīn*) övme, takdir, beğenme vb. gibi duyguları belirtmek için söylenen söz: 153/10, 157/10

afiyet (< Ar. عافیت *‘āfiyet*) hasta olmama durumu, sağlık, esenlik: 101/14

a.+ler 5/4, 5/7, 5/10, 5/13

ag- (*a:g-* EDPT 76b) yukarı kalkmak, yükselmek:

a.-ıp 61/18

aga ağa: 13/14, 13/16, 88/14

a.+dır 167/3

a.+lar 60/19, 61/3, 88/12, 189/12, 190/10

a.+lara 61/7

a.+ların 37/8

a.+larına 37/3

a.+m 87/17, 124/1

a.+mıŋ 88/4

a.+sın 71/18

agabey büyük erkek kardeş: 199/17

agaç (*ığaç* EDPT 79b) ağaç: 108/13

a.+ı (*agacı*) 47/7, 47/15

agar- beyazlaşmak: *ak+ar-*

a.-dı 17/10

a.-mış 60/14

agart- ağartmak, beyazlatmak: *agar-t-*

a.-tı 59/11

agır (EDPT 88b) tartıda çok çeken: 79/20, 147/3

agız (EDPT 98a) ağız:

a.+dan 61/3

a.+ı (*agzı*) 59/15, 148/10, 173/24

a.+ım (*agzım*) 101/3

a.+ımdan (*agzımdan*) 20/11

a.+ın (*agzın*) 11/4

a.+ına (*agzına*) 86/15, 149/5

a.+ında (*agzında*) 58/10

a.+ından (*agzından*) 98/7, 98/11, 98/12, 98/13, 98/15, 193/13, 193/15, 193/18, 193/19

a.+ıŋnıŋ (*agzıŋnıŋ*) 37/20

a.+lara 195/17

a.+larına 59/20

agızlı ağzı herhangi bir biçimde olan: *agız+lı* 122/15

agla- (*ığla-* EDPT 85b) ağlamak, göz yaşı dökmek: bkz. *agle-*

a! 173/14

a.-dıŋ 91/6

a.-ma! 54/1, 103/14, 183/9

a.-maq 79/4, 118/2

a.-maqdan 110/5

a.-maya 29/4, 49/4, 78/9, 78/24, 83/10, 84/20, 92/11, 140/20

a.-mışlar 83/10

a.-r 9/8, 83/19, 116/3, 151/3, 189/5

a.-rım 117/7, 149/6, 167/16, 55/7

a.-rsın 30/1

a.-sam 165/4, 167/20

a.-sın 104/5, 104/6, 104/10, 104/11

a.-yan 196/22

a.-yaraq 79/5, 81/10, 132/13

a.-yarıq 69/22

a.-yıp 13/2, 95/14, 103/16

a.-yır 64/15, 84/22

a.-yıraq 58/6, 64/13

a.-yırım 70/6

aglaş- birlikte ağlamak: *agla-ş-*

a.-tılar 52/17

aglat- ağlatmak, ağlamasına yol açmak: *agla-t-* bkz. *aglet-*

a.-acaqmın 25/15

a.-an 4/12, 33/9

a.-ırsa 48/16

a.-ma! 2/3 , 27/17, 53/22, 54/7, 54/15, 55/8, 55/9, 55/17

a.-tılar 75/2

agle- bkz. *agla-*

a! 205/4, 205/9, 205/14

a.-r 199/9, 199/13, 199/17, 199/5, 205/14, 206/19

a.-sem 167/20

aglet- ağlatmak: bkz. *aglat-*

a.-n 154/9

a.-me 54/23, 173/11

a.-tiŋ 6/12

agrıt- ağrıtmak, ağrımasına yol açmak:

a.-ayım 50/3

agşam (*axşam* EDPT 96b) akşam:

a.+ı 23/13

agu (*ağu: 1* EDPT 78b) ağı, zehir: 33/7, 48/19, 74/15, 87/20, 88/2

agyar (< Ar. اغيار *aġyar*) başkalar, yabancılar: 118/21

ah 1. sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb. duygular anlatan bir söz: 3/2, 73/22, 77/7, 78/2, 87/4, 124/3, 124/8, 124/13, 162/2, 162/3, 162/4,

162/5, 162/6, 162/7, 162/8, 162/9, 162/10, 162/11, 162/12, 162/13, 162/14, 162/15, 167/21, 169/8, 169/15, 177/18, 183/6, 204/11

2. ilenme, beddua:

a.+ı 168/7

a.+ım 165/4, 181/6

a.+ımdan 167/7

ahi zar (*ah u zār*) (Tü. *ah* + Far. زار *zār*) ağlama, inleme: 116/3

ahali (< Ar. اهالي *ahālī*) ahali, topluluk: 7/5

axan işte: 34/5

ahçe akçe, küçük gümüş para: bkz. *ahçi, axçi* 42/8, 63/21

a.+si 65/22

a.+sin 66/1

a.+yi 53/10

ahçi bkz. *ahçe* 42/4, 43/15, 65/16, 65/19, 79/14, 80/8, 93/14, 93/15, 94/15

a.+m 93/10

a.+ni 55/22

a.+ye 65/18

axçi bkz. *ahçe* 41/7, 41/13, 41/15

a.+ge 122/14

ahi cömert: 153/7

ahir (< Ar. آخر *ākhir*) son, sonraki: bkz. *axir* 3/10, 189/19

axir bkz. *ahir* 148/6, 165/14

a.+im 194/19

a.+ini 117/16

ahiret (< Ar. آخرت *ākhiret*) ahret, öbür dünya: 43/17, 120/2, 159/14

ahit (< Ar. عهد *'ahd*) antlaşma:

a.+i (*ahti*) 43/17, 49/20, 205/3

a.+im (*ahtim*) 49/8, 49/14, 104/8

a.+imde (*ahtimde*) 98/14

ahsin (< Ar. احسن *aḥsen*) pek güzel:

a.+dir 117/8

axşam (krş. < Far. شام *shām*) akşam: 28/19, 29/2, 32/21, 34/20, 36/2, 58/14, 58/9, 75/22, 90/6, 204/15, 204/20, 204/8

a.+a 203/12

a.+lar 101/2

ahu (< Far. آهو *āhū*) ceylan, karaca; güzel, ince, zarif (kadın):

a.+m 189/1

ahval (< Ar. احوال *aḥvāl*) durumlar, haller, vaziyetler: 14/4, 34/16, 38/5, 67/4, 67/11

a.+dir 60/12, 60/20

a.+im 39/2

a.+in 109/20

aq (*a:k 1* EDPT 75a) ak, beyaz: bkz. *'aq* 1/3, 3/10, 4/4, 4/9, 16/12, 16/13, 17/6, 17/7, 17/12, 25/10, 28/4, 43/5, 45/21, 46/20, 49/11, 53/16, 58/11, 90/11, 95/6, 95/7, 99/15, 120/1, 165/1, 165/4, 171/8, 186/18, 199/4, 201/1, 205/6, 205/11, 205/16

a.+dır 11/16

a.+ı 189/20

a.+lar 165/1

a.+tır 109/19

‘aq bkz. *aq* 11/16

aq- (*ak-* EDPT 77b) akmak:

a.-an 74/15, 124/6, 125/7, 178/18

a.-ar 4/6, 64/19, 77/6, 110/19, 120/1, 159/9, 184/7, 186/22, 199/15, 203/1

a.-ayım 51/15

a.-madı 200/7

a.-tı 205/12

aqıbet (< Ar. عاقبت *‘āḳıbet*) bir iş veya durumun sonucu: bkz *‘aqıbet* 47/11, 91/13, 118/12, 148/7, 148/8

‘aqıbet bkz. *aqıbet* 62/3

‘aqıl (< Ar. عقل *‘āḳıl*) akıl, düşüne, anlama ve kavrama gücü: 160/15

a.+dan 157/7

a.+ı (*‘aqlı*) 186/5

a.+ı 26/6

a.+ım (‘*aqlım*) 53/6, 148/11

a.+ım 55/15

a.+ıma 200/23

a.+ımı (*aqlımı*) 197/23

a.+ın (‘*aqlın*) 79/2, 119/5

a.+ıŋ 79/4, 89/16

a.+ına (‘*aqlına*) 64/5

a.+ına (‘*aqlına*) 92/10

a.+ına 4/8, 82/2

a.+ından 27/15

a.+ıŋdan (*‘aqlıŋdan*) 41/14

a.+lar 27/2

‘aqıllı akıllı. *aqıl+lı* 143/13, 180/12

‘aqılsız akılsız, aklı kıt:

a.+sız 195/5

aqıt- (*akıt-* EDPT 81a) akıtmak, akmasına yol açmak:

a.-am (*aqıdam*) 50/11

a.-ırım 57/9

a.-ma! 169/16, 180/2, 180/6

a.-mış 76/16

a.-tım 31/15, 32/15

aksi (< Ar. عكسي *‘aksī*) ters, zıt, karşıt, olumsuz:

a.+ne 157/6

‘al (*a:l 2* EDPT 120b) kırmızı, kızıl, al: bkz. *al* 1/9, 26/13, 165/21, 176/8, 178/1

‘a.+dır 4/6, 46/8, 125/7, 186/21

‘a.+ı 4/6, 186/21

‘a.+lar 114/5

al bkz. *‘al* 1/15, 46/20, 76/13, 90/11, 101/2, 122/7, 125/2, 125/6, 125/7, 125/8, 125/11, 125/14, 125/16, 125/17, 179/10, 185/11, 190/19, 195/1

al- (EDPT 124b) almak:

a! 16/15, 17/4, 39/13, 53/7, 62/16, 82/7, 92/20, 93/12, 96/4, 123/5, 127/11, 134/10, 134/11, 135/10, 163/2, 163/3, 163/14, 178/1, 198/15

a.-acaq 105/1, 35/15, 41/15, 58/20

a.-acaqsın 35/13

a.-an 95/8

a.-ayım 7/5, 37/23, 67/23

a.-dı 12/10, 33/19, 43/21, 48/8, 59/4, 59/7, 59/12, 59/18, 60/3, 60/6, 60/9, 64/13, 64/14, 75/11, 76/10, 79/20, 79/22, 80/11, 82/2, 83/4, 85/3, 93/20, 119/5, 148/11, 178/16

a.-dıq 69/13, 87/18

a.-dılar 33/17, 74/5, 77/11, 87/6, 88/16, 93/8, 97/5,

a.-dım 80/2, 80/21, 84/8, 94/11, 98/12, 121/13, 191/17, 193/18, 199/11

a.-dıŋ 7/15

a.-gan 122/1

a.-ıŋız 142/12

a.-ıp 14/2, 28/6, 36/11, 36/14, 40/20, 49/1, 49/19, 53/13, 55/23, 67/12, 68/13, 68/21, 75/13, 85/2, 88/6, 155/10, 170/12

a.-ır 1/3, 53/5, 84/16, 108/19, 127/7, 132/18, 134/15, 135/15, 135/4, 136/5, 144/14, 147/1, 203/4

a.-ırdım 163/16

a.-ırım 20/2, 41/14, 42/9, 53/10, 54/22, 55/5, 103/14, 144/2

a.-ırken 200/22

a.-ırlar 18/19, 128/11, 164/5

a.-ırsam 48/13, 87/14, 104/8

a.-ma! 99/9, 163/2, 163/3, 169/8, 181/6, 190/11,

a.-mam 98/16

a.-maya 38/14, 53/16, 62/10

a.-mayacaq 197/21

a.-mayasız 68/11

a.-mayınça 43/15

a.-mış 18/5, 26/7, 29/6, 31/5, 35/3, 35/20, 38/12, 58/17, 60/18, 63/2, 66/22, 67/4, 68/13, 69/9, 82/9, 82/14, 85/11, 92/6, 92/9, 115/3

a.-mışım 74/9

a.-mışlar 68/16

a.-mışsız 43/11

a.-sam 101/15

a.-sana 96/10, 96/13

a.-sın 9/6, 138/5, 161/4

a.-up 25/14, 109/4, 144/13

ala (*a:la:* EDPT 126a) karışık renkli, alaca: 46/8, 49/7, 100/11, 100/14

alabil- alabilmek, almaya gücü yetmek: *al-a bil-*

a.-sem 109/10, 109/14, 109/20

alama- alamamak, almaya gücü yetmemek:

a.-dıq 84/21

a.-dım 191/4

alay (< Far. الای *ālāy*) alayı, çok kalabalık; bütün hep:

a.+ı 137/1, 137/5, 141/13, 143/1, 144/10, 144/12, 144/14, 144/19, 144/20, 144/22, 145/9, 145/19, 145/21, 145/25, 146/13, 146/20

a.+ın 138/7, 144/14

alçacıq örtme, saklama, saklanma: 162/10, 200/21

alda- (*alta:*- EDPT 133a) aldatmak, yalan söylemek: *al+da-*

a.-dıŋ 91/11, 91/3, 91/5, 91/8

aldan- aldanmak, yanılmak: *alda-n-*

a.-ıp 70/22

a.-maq 196/21

aldat- aldatmak, yanıltmak: *alda-t-*

a.-ıp 23/16, 196/20

a.-up 23/9

aldır- aldırmak, alma işini yaptırmak: *al-dır-*

a.-dım 94/2

a.-madı 87/12

alef İbrani alfabesinin ilk harfi: 159/6

‘alem (< Ar. عالم *‘ālem*) dünya, cihan; herkes, başkaları: bkz. *alim* 60/4, 61/22, 89/4, 143/9, 153/13, 171/13

a.+den 151/17

a.+i 45/18

a.+iŋ 54/18

alıcı satın almak isteyen kimse, müşteri: *al-ıcı* 161/2

alın- (EDPT 148a) alınmak, alma işine konu olmak: *al-ın-*

a.-dı 123/1, 123/20

a.-maz 149/3

a.-mış 193/17

alış viriş alım satım işi, ticaret: 64/2, 65/10

a.+e 64/9

a.+ge 66/10

alış- (EDPT 153a) alışmak:

a.-am 100/5

alim bkz. *‘alem* 200/3

Allah (< Ar. الله *Allah*) Allah, Tanrı, Rab: bkz. *Allax, Allaħ* 20/17, 38/5, 40/16, 42/7, 42/12, 53/9, 58/5, 58/19, 58/24, 61/4, 63/5, 63/12, 64/8, 68/3, 75/11, 79/16, 81/6, 82/7, 84/14, 97/3, 97/10138/3, 138/11, 155/12, 161/3, 195/21

A.+a 20/8, 40/6, 79/16, 97/7

A.+dan 123/3, 151/17

A.+dır 42/8

A.+ga 152/12, 152/13

A.+ı 20/17

A.+ım 159/13

A.+ıŋ 40/8, 40/19, 111/4, 129/23, 130/4, 130/12, 130/17, 133/2, 136/15, 137/11, 139/23, 142/5, 143/11, 144/16, 145/1, 145/21, 146/5, 155/8

A.+qa 64/11

Allax bkz. *Allah, Allaħ* 30/13

Allaħ bkz. *Allah, Allax* 97/10, 161/3, 195/20

‘allı allı, üzerinde al renk bulunan: *al+lı* 5/3, 101/4

alma (*alma:* EDPT 146a) elma: 97/16, 154/12, 163/2, 190/8, 190/17, 191/3

a.+dır 190/21

a.+nıŋ 190/12

a.+yı 190/15, 190/19, 190/23, 191/4

almaq alma, bir şeyi bulunduğu yerden kaldırma: 98/14, 98/15

almasız elmasız, elması olmayan: *alma+sız* 190/22

‘almaz (< Ar. الماس *elmās*) elmas. 185/21, 186/7

alt (EDPT 130a) alt, bir şeyin yere bakan yanı: 88/9

a.+ı 204/17

a.+ına 30/22

a.+ına (*aldına*) 44/14, 134/10

a.+ında 35/18, 103/20, 131/8, 158/13, 185/3, 204/5, 205/11, 205/16, 205/6

a.+ından 71/21, 131/10

altı (*altı:* EDPT 130b) altı: 65/13, 65/19, 66/18, 122/16, 166/19, 195/7

a.+sında 206/7

altın (*altu:n* EDPT 131a) altın; altından yapılmış sikke: 18/1, 30/6, 32/12, 38/16, 42/20, 43/2, 45/10, 61/12, 72/9, 87/8, 91/19, 110/19, 110/20, 137/12, 137/16, 137/4, 138/1, 138/4, 138/12, 139/22, 162/4, 171/8, 182/12

a.+a 72/19, 94/6, 94/9, 94/12, 95/6, 95/9, 95/12, 95/15, 96/3, 96/9, 96/12

a.+ga 94/3

a.+ın 93/5

a.+ıŋ 18/3

a.+nı 38/16, 53/7

altmış (EDPT 130b) altmış: 75/5

a.+ında 206/21

alvir- alıvermek: *al-ı ver-*

a.-cek 64/11

aman (< Ar. امان *amān*) aman: 1/3, 1/5, 1/6, 1/8, 1/16, 2/12, 11/11, 12/1, 12/2, 17/3, 17/11, 30/2, 35/2, 92/14, 96/16, 97/13, 97/14, 100/10, 100/11, 100/13, 100/14, 101/3, 101/4, 105/4, 105/6, 105/12, 105/13, 125/2, 125/4, 125/5, 125/7, 125/8,

125/1, 125/10, 125/11, 125/13, 125/16, 125/17, 141/7, 155/13, 198/8, 205/5, 205/10, 205/15

‘amber (< Far. عنبر *‘aṃbar*) amber: 198/13

‘a.+e 120/14

‘a.+i 96/2

‘a.+ine 33/4

amberiye (< Ar. عنبريه *‘anberiye*) rakı: 76/6, 76/8, 96/12

amma (< Ar. اما *ammā*) ama, fakat: 15/18, 19/17, 36/20, 50/11, 57/9, 65/10, 90/18, 120/7, 133/13, 137/17, 142/10, 196/3

an- (*aŋ-* EDPT 168a) anmak, hatırlamak: bkz. *aŋ-*

a.-dıgım 156/18

a.-ması 95/11

aŋ- bkz. *an-*

a.-ar 195/18

ana (*ana:* EDPT 169b) anne, ana: 12/16, 17/13, 24/16, 41/19, 41/23, 42/2, 42/11, 43/2, 43/4, 43/7, 43/9, 43/13, 54/17, 83/17, 83/19, 83/21, 84/2, 84/3, 84/9, 85/19, 86/3, 86/4, 86/5, 86/11, 86/13, 86/14, 123/20, 148/16, 189/21

a.+dan 115/4

a.+m 10/8, 29/11, 31/20, 32/9, 32/10, 32/13, 32/17, 35/7, 42/7, 43/12, 53/16, 54/1, 54/9, 55/3, 55/11, 56/4, 56/6, 56/13, 57/17, 57/18, 64/20, 76/13, 83/19, 84/9, 84/11, 123/17, 135/12, 135/17, 136/2, 199/8

a.+ma 90/9

a.+mı 76/14, 76/22, 77/16, 77/8

a.+mıŋ 69/3, 77/17

a.+mızıŋ 122/4

a.+mnı 77/19

a.+ŋ 54/5, 78/12

a.+ŋa 23/10, 135/18

a.+ŋı 76/16, 76/18

a.+ŋnı 77/3, 77/12

a.+ŋnıŋ 57/22

a.+sı 27/6, 28/4, 30/10, 36/9, 36/13, 36/14, 41/20, 41/21, 42/3, 42/9, 42/17, 43/14, 53/13, 53/19, 54/4, 54/12, 54/20, 55/6, 55/14, 56/7, 56/16, 57/4, 57/12, 57/20, 58/4, 58/6, 64/7, 69/16, 69/21, 70/12, 70/15, 73/20, 74/8, 78/13, 83/9, 84/12, 84/19, 86/6, 95/5, 95/14, 125/5, 127/8, 135/20, 198/16, 204/13

a.+sın 30/4, 33/18, 67/5, 87/9

a.+sına 41/19, 42/19, 55/22 56/1, 69/6, 69/7, 69/8, 69/11, 70/11, 134/18, 135/6, 135/20

a.+sından 84/15

a.+sını 26/7

a.+sınıŋ 57/2, 131/11, 132/1

a.+v! 130/10

anaqtar (< Yun.) anahtar:

a.+ı 132/12

a.+ın 132/10, 132/17

analıq annelik: *ana+lıq* 69/19

anca (*ança:* EDPT 172b) böylece, bu biçimde; o kadar, öyle: 79/7, 153/14, 163/3

ança krş. *anca* 88/14

anda (*anta:* EDPT 176b) 3. Tekil kişi adılının bulunma durumu: 50/18, 112/14

andan (*andan*/ *andın* EDPT 177b) 3. Tekil kişi adılının çıkma durumu: 79/2, 186/17

andi böyle, öyle: 53/6, 53/12, 60/6, 68/22, 74/21, 78/22, 92/12, 92/18, 140/20, 146/16

anı 3. Tekil kişi adılının yükleme durumu: 51/6

Anqa (< Ar. عنقاء *'anḳā'*) Anka kuşu: 118/5

anla- (*aŋla:*- EDPT 186a) anlamak, kavramak: bkz. *aŋla-*

a.-mayır 72/15

a.-rsız 40/4

aŋla- bkz. *anla-*

a.-dı 13/8, 27/6, 43/14

a.-dım 27/8, 91/20

a.-mayan 115/15

a.-saŋ 51/5

aŋlat- anlatmak: *anla-t-*

a! 34/12, 42/16

a.-dı 34/13

a.-ıp 53/14

a.-maya 32/3, 51/10

a.-mış 35/17, 42/17, 44/16

a.-tı 43/14, 55/22, 78/17

aŋlayış anlayış; anlama yeteneği; hoş görme: *anla-yış*

a.+ım 79/9

apansız ansızın, birden bire: 64/5

a.+dan 25/4, 81/8

ar (< Ar. عار *‘ār*) utanma, utanç duygusu: bkz. *‘ar* 51/13, 56/10, 196/5

a.+ı 43/5

a.+ımı 48/15

‘ar bkz. *ar* 109/2, 196/5

ara (*ara:* EDPT 196a) ara, iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık: 4/11, 119/3

a.+da 42/10

a.+dan 16/19, 29/14, 102/14

a.+ların 52/18

a.+mızda 8/15, 70/20

a.+sı 14/2, 25/5

a.+sın 87/4

a.+sına 33/20, 185/15, 202/10

a.+sında 63/20, 158/10

a.+ya 73/11

a.+yı 39/4

ara- (*arka:*- EDPT 217a) aramak:

a! 73/21, 73/22, 74/3, 74/7, 74/9, 74/13, 74/15, 86/7, 169/22

a.-dım 110/2

a.-malım 138/5

a.-maya 21/10, 34/15, 138/7

a.-mazlar 49/10

a.-mış 8/15

a.-p 78/15

a.-r 21/10, 129/10

a.-rım 31/11, 138/15

a.-rsın 72/4

a.-yacagım 138/2

a.-yım 66/6

a.-yıp 34/8, 183/15

a.-yır 133/10

a.-yırım 34/20, 58/21

a.-yırsız 34/17

araba araba: 18/17

a.+da 194/5

a.+sına 194/3

aralıq (*aralık* EDPT 230b) aralık, mesafe: *ara+lıq* 37/24, 137/6

a.+da 38/2, 97/15

a.+ta 157/4

aramak arama, birini ve bir şeyi bulmaya çalışma:

a.+a (*aramaga*) 133/1

aran (EDPT 232b) ahır, ağıl:

a.+da 83/5

arasta (< Far. آراسته *ārāsta*) çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu bölüm:

a.+ga 127/10

araştır- araştırmak, gözden geçirmek:

a.-maz 18/13

argat (< Yun.) ırgat, tarım işçisi, rençper; yapı işçisi: bkz. *hırgat, ırgat*

a.+ıdur 63/13

arı (*arı:* EDPT 196b) arı:

a.+dan 108/18

arıq (*aruk* EDPT 214a) zayıf, cılız:

a.+min 23/7

arıt- (EDPT 207b) arıtmak, temizlemek:

a.-tırır 206/13

arız (< Ar. عارض *ārız*) yanak:

a.+un 179/14

ari (< Ar. عارى *'ārī*) çıplak, hür: 123/8

a.+dir 118/7

arqa (*arka:* EDPT 215b) arka: 154/14

a.+sına 65/2

arqadaş arkadaş, dost, yaren:

a.+ım 159/17

armagan (*armağa:n*/ *yarmağa:n* EDPT 232a) armağan, hediye: 181/4

arslan (*arsla:n* EDPT 238a) aslan: bkz. *aslan* 110/18, 146/7

a.+nıŋ 98/15

arşın yaklaşık olarak 68 cm.ye eşit uzunluk birimi: 109/3

art (EDPT 200b) arka, geri; bir şeyin öbür yüzü:

a.+ı (*ardı*) 136/24

a.+ım (*ardım*) 50/20

a.+ına (*ardına*) 22/2, 30/3, 82/8, 82/9, 134/10, 134/15

a.+ından (*ardından*) 75/16, 120/17, 124/4, 124/14, 134/16, 135/5, 135/11, 135/16, 153/5

a.+ıŋdan 124/9

art- (*art- 2* EDPT 201b) artmak, çoğalmak:

a.-ayırlar 61/21

a.-mış 68/21

artıq (*artuk* EDPT 204b) geriye kalan; daha çok, daha fazla; *art-ıq*: 23/8, 37/16, 67/21, 68/1, 68/9, 78/23

artır- (*artur-* EDPT 209b) artırmak, artmasını sağlamak: *art-ır-*

a.-dım 94/6

arttır- arttırmak, artmasını sağlamak: *art-tır-*

a.-dım 77/6

a.-sın 40/17, 58/25

aruv (*arığ 1* EDPT 213b) temiz, pak: 8/14

as- (EDPT 240b) asmak

a.-am 104/14

a.-arım 14/21

asıl (< Ar. اصل *aṣl*) bir şeyin kendisi; kök, köken, kaynak; soy: 196/16

a.+ı (*aslı*) 63/8, 98/6, 158/6, 170/2, 179/24, 182/14, 193/12

asıl- (EDPT 247b) asılmak, asılma işine konu olmak: *as-ıl-*

a.-am 11/12, 11/15, 11/18, 12/1

a.-dıgı 84/17

asilzade (< Ar. اصيل *aṣīl*, Far. زاده *zāde*) soylu: 177/1

asker (< Ar. عسكر *'asker*) asker, er: 134/1, 137/5, 142/13

a.+e 122/6, 122/8, 123/10, 123/17

a.+i 136/3, 141/18, 142/17, 142/7, 144/20

a.+im 135/19

a.+in 136/5

a.+iŋ 140/22

a.+ine 137/1

a.+ini 138/7

a.+ün 144/12

askerlik asker olma durumu, askerlik hizmeti: *asker+lik*

a.+den 122/12

asla (< Ar. اصلا *aṣlā*) hiçbir zaman, hiçbir biçimde: 13/1, 27/18, 30/15, 37/11, 47/10, 66/2, 127/14, 127/17, 128/3, 128/12, 131/15, 141/17, 142/13

aslan bkz. *arslan* 183/16

a.+a 206/15

a.+ım 109/18

asm (< Ar. خصم *khaṣm*) hasım, düşman:

a.+ı 15/8

asman (< Ar. آسمان *āsmān*) gökyüzü:

a.+a 169/11

ast (*ast 1* EDPT 242a) alt:

a.+ında 88/10, 133/5

a.+ındaki 81/8

a.+nı 13/19

aş (*a:ş 1* EDPT 253b) aş, yemek: 48/20, 127/5, 127/17, 136/10, 202/12

a.+a 104/13

a.+ı 123/14

a.+ıma 33/7, 74/15

a.+tır 11/6

aş- aşmak, geçmek:

a.-amaz 154/14

a.-an 45/5, 45/6

a.-arım 169/23

a.-ıp 174/2

a.-maq 165/21

a.-tı 191/2

a.-tım 94/8

aşa (*aşak* EDPT 259a) aşağı

a.+da 158/3

aşa- (*aşa:-* EDPT 257a) yemek yemek: *aş+a-*

a.-maz 154/14

a.-rıx 159/9

a.-rlar 137/2

a-rsam 159/7

a.-yır 127/19

a.-yırsın 14/7

aşaha bkz. *aşa, aşah* 82/13, 133/14, 134/13, 135/2, 135/3

a.+da 139/18

aşı aşağı: bkz. *aşa, aşah, aşaha*

a+ga 37/20

aşıq I (< Ar. عاشق *ʻāşıḳ*) 1. aşık: bkz. *ʻaşıq I* 4/12, 47/19, 114/7

a.+a 11/13

a.+ı 121/12

a.+ım 6/6

a.+ım (*aşıgım*) 50/14, 57/17

a.+ın 104/17

a.+ıŋ 168/7

a.+lar 120/8, 179/7

2. ozan 113/9

a.+a (*aşıga*) 38/20

a.+ın (*aşıgın*) 37/17

a.+lar 37/19, 39/1, 39/10, 88/18

a.+ların 94/2

aşıq II (< Ar. عشق *ʻaşḳ*) aşk, aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi: bkz. *ʻaşıq II* 110/1

a+da 99/16, 100/2

a.+ına 33/4

ʻaşıq otu (*aşq* odu) aşk ateşi

a.+na atılır 188/8

a.+na dagladı 91/6

ʻa.+na yaqma 186/8

a.+na yandı 29/8

a.+na yandım 205/4, 205/10, 205/15

aşıq dolusından iç- (*aşq dolusundan iç-*) aşık olmak:

a.-mişim 85/14

aşıq III (*aşuk* EDPT 259a) aşık kemiğiyle oynanan oyun: 66/14

‘aşıq I bkz. *aşıq I* 109/20, 167/17, 171/15

‘a.+ga 116/2

‘a.+uŋ 177/21

‘aşıq II bkz. *aşıq II* 110/1

aşıq ol- aşık olmak, sevmek, tutulmak:

a.-dum 8/4

aşıqlıq aşıklık, aşık olanın durumu: 77/20, 118/3

‘aşıqlıq bkz. *aşıqlıq* 177/22, 187/9

aşır- (*aşur-* EDPT 265a) yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden diğer yanına geçirmek:

a.-am 117/11

a.-ayım 201/17

a.-ır 111/21

aşq krş. *aşıq II*

a.+a 186/13

a.+a (*aşga*) 11/16

a.+ı 117/3

a.+ım 7/8

a.+ımı 94/6

a.+ımızga 184/14

a.+ın 89/20

a.+ıŋ 90/9

a.+ına 2/14, 111/2, 119/6, 193/3

'aşıq ateş (*āteş-i aşq*) aşk ateşi:

'a.+im 191/13

'aşq bkz. *aşq* 178/16

'a.+ıla 116/4

'a.+ıŋ 116/1, 176/12, 191/2

aşkara (< Far. آشکار *āshkār*) aşikar, açık, apaçık, belli, meydanda olan: 39/11

aşna (< Far. آشنا *āshnā*) bildik, tanıdık: 33/21, 168/15

a.+m 101/1

a.+yım 84/18

aşnalıq bir birini bilme, tanıma, tanışıklık: 173/4

aşnalık bkz. *aşinalıq* 4/13

at (EDPT 33a) at: 5/9, 22/6, 22/8, 22/11, 22/13, 22/14, 24/9, 71/15, 79/22

a.+a 22/7, 81/9, 164/17, 167/3

a.+ı 22/7, 31/11, 81/8

a.+ım 17/8, 82/8, 105/4, 166/21, 167/3

a.+ımı 100/9

a.+ın 80/10, 174/1

a.+ıŋ 30/3

a.+ına 81/6

a.+ını 111/21

a.+ının 82/9

a.+ınıŋ 80/11

a.+lar 12/16, 103/12, 122/7, 194/3, 194/4

a.+lara 173/22

a.+tan 82/11, 82/13

at- bkz. *ad-*

a! 123/17

a.-anıŋ 196/3

a.-ar 135/14, 203/1

a.-arlar 123/18, 132/11

a.-ıp 134/12

a.-ma! 116/11

a.-mış 38/16, 156/16

a.-tı 91/13

a.-tıŋ 139/15

ata (*ata:* EDPT 40a) cet, ata,baba:

a.+m 199/4

ata qaduş (< İbr.) '(sen) kutsalsın' anlamında bir söz:

a.+nı 150/23

ateş (< Far. آتش *ātish*) ateş: bkz. *'ateş, atiş* 193/15

a.+e 174/21

a.+i 178/16

a.+im 77/6

a.+ine 104/17, 176/12

a.+iŋe 11/17

'ateş bkz. *ateş, atiş*

atıl- (EDPT 56a) atılmak, atma işine konu olmak:

a.-am 104/12

a.-ır 188/8, 189/16

a.-ırsa 197/1

atiş bkz. *ateş,* ‘*ateş* 38/21, 98/11, 195/19

a.+i 2/14, 55/19

a.+ine 11/12, 11/14

a.+iŋe 12/1

a.+lere 124/11

atla- atlamak, bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak:

a.-yıp 98/4, 149/1, 193/10

atlan- (EDPT 58a) atlanmak, ata binmek: *atla-n-*

a.-ır 167/6

atlaz (< Ar. اطلس *aṭlas*) atlas, saten: 8/16, 125/1

a.+a 125/1

av (*a:v* EDPT 3b) av: 133/21, 134/19

a.+ga 134/7

avcı (*avçı:* EDPT 6a): bkz. *avçu* 197/14

a.+lar 164/22

avçu avcı: bkz. *avcı* 45/3, 45/9, 45/10, 45/13, 45/16, 45/19, 45/22, 45/6, 46/3, 46/6, 46/9, 46/12, 46/15, 46/18, 46/21

avla- (*avla:- 1* EDPT 10b) avlamak: *av+la-*

a.-maya 134/19

a.-p 133/21

avlaq geniş, açık: 81/10, 159/23

avuç (*avuç* EDPT 6a) avuç, elin iç tarafı: 203/4

avustos (< Ru. *августъ*) Ağustos:

a.+da 182/20

ay I (*ay 2* EDPT 265b) ay! Birdenbire duyulan acı, ağrı, şaşırma, ürkme veya sevinç anlatan söz: bkz. *'ay I* 23/4, 49/3, 148/9, 166/3, 184/14

ay II (*a:y 1* EDPTPT 265a) ay, dünyanın uydusu: bkz. *'ay II* 114/8, 189/16

a.+a 166/12

'ay ay, 30 gün: bkz.*ay II* 41/13, 49/8, 49/14, 49/20, 52/3, 53/2, 56/1, 57/14, 57/21, 65/18, 66/12, 72/10, 73/17, 74/11, 75/9, 78/17, 91/7, 130/18, 158/5, 162/2, 165/18, 165/21, 166/1, 166/3, 166/6, 166/9, 166/12, 166/15, 166/19, 189/18, 200/4

'a.+dan 50/6, 78/18, 174/18

'a.+dır 67/16, 84/21

'a.+ıŋ 52/14

'a.+ınıŋ 122/9

ayaq (*adak* EDPTPT 45a) ayak: bkz. *'ayaq* 69/23, 115/10, 144/3, 162/4, 201/6

a.+a (*ayaga*) 65/9, 92/17

a.+ı 16/1, 45/21

a.+ı (*ayagı*) 113/7

a.+ım 203/14

a.+ın 57/6

a.+ın (*ayagın*) 92/13

a.+ına 30/2, 67/24, 74/23, 86/17, 92/21

a.+ına (*ayagına*) 92/13

a.+ında 123/12

a.+ınıŋ 95/9, 95/12, 148/4

a.+ınnıŋ 73/5

‘ayaq bkz. *ayaq* 53/8

‘a.+ı (*ayagı*) 177/11

ayaqlı ayağı olan 16/9

ayan (< Ar. عيان *‘ayān*) belli, açık, meydanda: bkz. *‘ayan* 151/14, 153/20

‘ayan bkz. *ayan* 200/4

ayaz (*aya:s* EDPT 276a) duru, sakin havada çıkan kuru soğuk: 125/10

aydal- sürülmek, götürülmek:

a.-dıq 123/13

aydın (*aydıŋ* EDPT 268b) ışık alan, ışıklı, aydınlık: 130/20, 160/5

ayıqqa- ayıklamak, temizlemek:

a.-dı 59/10

ayıp (< Ar. عيب *‘ayb*) ayıp, utanılacak durum veya davranış: bkz. *‘ayıp, hayıp* 36/15, 60/19, 63/8, 75/20, 138/21, 204/6

a.+ım (*ayıbım*) 200/18

a.+ın (*ayıbın*) 200/17

‘ayıp bkz. *ayıp, hayıp* 167/20

ayır- (*adır-* EDPT 66b) ayırmak, bölmek:

a! 6/8, 6/9

a.-dılar 9/10

a.-gan 163/7

a.-ıŋız 158/6

a.-ma! 151/8

a.-sın 52/18

aylıq aylık, bir ay içinde olan: 9/16

ayn ??

‘a.+ıma 187/4

‘ayna (< Far. آینه *āyina*) ayna:

a.+yı 7/5

ayna bkz. *‘ayna*

a.+sın 78/3

aynı aynı, değişmeyen, aralarında ayrım olmayan: 35/12

ayran (*ayra:n* EDPT 276a) ayran: 111/20, 200/2

ayretlik (< Ar. خیرات *khayrāt*; T. +lik) hayratlık, yardım:

a.+ge 194/13

ayrı (*adrı:* EDPT 63b) ayrı: 148/5

ayrıl- ayrılmak: bkz. *‘ayrıl-*

a.-dım 195/17

a.-gannıŋ 179/3, 79/5, 179/9, 179/13, 179/17

a.-ma 23/11

a.-madan 151/20

a.-mam 2/17, 124/2, 180/22, 182/7, 182/9, 182/13, 182/17, 182/20

a.-mamız 28/7, 28/8

a.-maz 151/9

a.-mış 76/17

‘ayrıl- bkz. *ayrıl-*

a.-dım 167/20

a.-sa 167/13

ayrılıq ayrılık: 48/9, 105/10, 115/16, 118/1, 118/2, 118/4, 118/8, 118/12, 118/16, 148/13, 201/16

a.+dır 49/1, 49/19

ayt- (*ayıt-* EDPT 268b) söylemek, konuşmak:

a.-up (*aydup*) 75/4

a.-arsın 160/15

az I (*a:z 1* EDPT 277a) az: 115/16, 120/8, 151/3

a.+ıŋ 40/17

az II (< Ar. حظ *ḥaẓẓ*) haz: 60/17

‘az bkz. *az I* 65/9

az- (*a:z-* EDPT 279a) azmak, yoldan çıkmak, taşkınlık yapmak:

a.-ar 179/16

azar (< Far. آزار *āzār*) incitme, kırılma: 116/6

azat- (< Far. آزاد *āzād;* Tü. *et-*) azat etmek, salıvermek:

a.-ayırlar 159/2

azbar çiftlik:

a.+ında 153/5

azıcıq azıcık, çok az, biraz: 58/15, 60/8, 75/15, 75/19

azıq (*azuk 1* EDPT 283a) yiyecek, besin, gıda: 58/7

a.+ım 7/15

azlol- (< Ar. عزل *‘azl,* Tü. *ol-*) görevden alınmak:

a.-dum 120/12

a.-mış 58/12

aziz (< Ar. عزيز *‘azīz*) ermiş, eren: 158/2

‘Azra‘il (< Ar. عزرائيل *‘Azra’īl*) Azrail: 115/8, 163/3

azret (< Ar. حضرت *ḥażret*) hazret:

a.+i 30/2, 192/13

baba baba: 6/4, 6/8, 24/16, 25/12, 60/16, 75/23, 123/20

b.+dan 189/21

b.+larından 157/11

b.+m 43/12, 63/13, 64/20, 78/18, 79/5, 138/22, 140/7, 141/19, 144/6, 164/13

b.+mıŋ 63/12

b.+msın 139/9

b.+ŋ 22/5, 23/10, 36/12

b.+ŋa 22/9, 141/15, 141/17

b.+ŋdır 134/8

b.+ŋızın 63/13

b.+sı 35/21, 43/15, 75/3, 75/5, 83/7, 93/9, 95/6, 127/8, 128/9, 131/12, 133/20, 142/2, 142/10, 147/4

b.+sın 96/12, 134/4, 143/22

b.+sına 43/14, 65/12, 65/16, 69/13, 75/4,141/19, 146/19

b.+sınıŋ 135/8

babalıq babalık, baba olma durumu: *baba+lık* 63/21

b.+ı (*babalıgı*) 63/18

bacı kız kardeş: 84/9, 86/4

b.+m 29/11, 31/20, 90/9

b.+sı 71/12

b.+ya 54/11

bade I (< Far. باده *bāda*) şarap, içki: 100/19, 149/11, 149/9, 177/3

bade II (< Far. باد *bād*) yel, rüzgar: 82/19

b‘adehu (< Ar. بعده *ba‘dehu*) ondan sonra: 17/19, 18/3, 36/21, 60/2, 63/16, 63/7, 64/5, 69/9, 69/15, 80/10, 81/25, 81/6, 82/2, 83/4, 84/11, 88/4

bag- (*bak-* EDPT 311a) bakmak: bkz. *baq-*

b.-mış 35/22

b.-sa 35/21

bag I (< Far. باغ *bāgh*) bağ; meyve bahçesi: 206/8

b.+ım 29/10

b.+ıma 47/6

b.+ına 44/4

b.+lar 83/18

b.+lara 99/13

bag bozum bağın üzümlerinin toplama: 162/14

bag II (*ba:g 1* EDPT 310b) bağ, ip, sicim:

b.+ını 94/9

bagır (EDPT 317a) göğüs, sine:

b.+ı (*bagrı*) 43/16, 110/9, 177/21

b.+ım (*bagrım*) 7/17, 11/17, 48/14, 73/22, 87/4, 121/11, 192/20

b.+ımı (*bagrımı*) 117/15

b.+ın (*bagrın*) 78/3, 193/1

bagır- (*ba:kır-* EDPT 318a) bağırmak, yüksek ve gür ses çıkarmak: bkz. *baqır-*

b.-ırlar 37/23, 135/16

b.-salar 135/11

bagla- (*bağla:-* EDPT 314b) bağlamak: *bag+la-* bkz. *bayla-*

b! 82/8

b.-dı 13/8, 33/23

b.-dıŋ 91/7

b.-mış 82/9, 198/12

b.-mışlar 117/9

b.-p 30/18

b.-r 138/8, 165/2, 206/19

b.-rım 55/8

baglı (*bağlığ* EDPT 314b) bağlı, bir bağ ile tutturulmuş olan: *bag.+lı* 176/23

bahani (< Far. بهانه *bahāna*) bahane, uydurma sebep: 172/5

bahar (< Far. بهار *bahār*) bahar: 28/16, 101/6, 101/7

b.+da 5/3

bahçalıq bkz. *bahçe* bağları bahçeleri olan yer: *bahça+lıq*

b.+ta 167/17

bahçe (< Far. باغچه *bāghcha*) bahçe, bostan: bkz. *bahçalıq, bahçılıq* 192/1

b.+de 44/14, 199/10

b.+lerde 4/10, 177/24, 187/7

b.+m 29/10

b.+ndeki 180/3

b.+niŋ 101/10, 184/5

b.+si 26/12

b.+sinde 187/16

b.+ye 44/16, 45/5, 98/4, 149/1, 193/10

Bahçesaraylı Bahçesaraylı, Bahçesaray şehrinden olan: *Bahçesaray+lı*

B.+nıŋ 194/2

bahçılıq bkz. *bahçe* bahçelik: *bahçı+lıq* 110/17

bahış bağış, bağışlanan şey:

b.+ı 111/15

b.+ları 93/22

bahışla- (*bağışla:*- EDPT 321b) bağışlamak: *bagış+la-*

b! 93/16

b.-dı 79/14, 80/7, 80/9

b.-dım 5/7

b.-gan 122/7

b.-mış 69/12

b.-sın 114/10

baht (< Far. بخت *bakht*) kader, talih, şans:

b.+ı 150/6, 190/13

b.-ımdan 67/14

b.+ıŋ 54/14

bahzun (< Ar. محزون *maḥzūn*) mahzun, üzgün: 41/3, 70/7, 78/8, 121/12

baq- bkz. *bag-*

b! 22/11, 22/5

b.-alar 198/4

b.-alım 38/10, 38/17, 79/6

b.-ar 22/14, 23/14, 50/3, 84/17, 98/2, 128/15, 129/11, 130/9, 133/13, 133/14, 136/6, 143/23, 184/8, 193/8,

b.-arlar 15/6, 131/17

b.-arsın 102/11, 114/1

b.-ayım 22/12, 22/20, 51/16, 60/7, 84/24

b.-ayır 144/4

b.-ayırsın 144/6

b.-dı 49/6, 65/13, 75/14, 75/15

b.-ın 189/13

b.-ıŋ 152/12

b.-ıp 60/15, 69/24, 122/11, 127/17, 127/19, 129/8, 135/8, 142/11, 153/11, 195/5

b.-ırlar 165/13

b.-ma! 124/11, 134/10

b.-madı 50/2, 200/9

b.-maŋız 167/16

b.-mayım 64/10

b.-maz 134/16

b.-masıŋlar 148/2

b.-mış 15/12, 26/3, 35/18, 38/12

b.-mışlar 28/3, 30/11, 30/20, 31/2

b.-sa 60/10, 82/12, 82/4, 128/10, 132/18, 133/15

b.-sam 52/2

b.-sın 60/10, 74/14, 82/4, 82/12, 128/10, 193/2

b.-tı 32/1, 58/9, 58/11, 83/11, 84/5, 88/7

b.-tım 176/10

baqabil- bakabilmek: *baq-a bil-*

b.-mem 194/14

baqır (*bakır* EDPT 317b) bakır: 149/3

b.-a 200/2

baqır- bkz. *bagır-*

b.-ıp 130/11

baqırıl- (kendisine) bağırılmak, yüksek sesle konuşulmak:

b.-dı 150/9

baqış (*bakış* EDPT 321a) bakış, bakma işi veya biçimi: *baq-ış*

b.+lan 148/11

baqi (< Ar. باقى *bāḳi*) kalıcı, daimi:

b.+dir 120/1

bal (*ba:l* EDPT 330a) bal: 5/5, 5/8, 5/11, 5/14, 101/3, 159/9, 179/11

b.+dır 125/8

b.+ı 4/6, 186/22

b.+ların 156/19

bala (*bala:* EDPT 332b) yavru, çocuk: 109/1, 132/1, 134/11, 134/14, 134/17, 135/2, 135/3, 135/5, 135/15, 136/1, 139/7, 67/17

b.+ga 67/19

b.+lar 194/9

b.+m 31/20

b.+nı 134/20

b.+nıŋ 67/18

b.+sın 132/18

balqı- ışık vermek, ışık saçmak, parıldamak:

b.-maz 154/15

balta (*baltu:* EDPT 333b) balta: 122/15

baltır (EDPT 334a) baldır:

b.+ı 88/10, 89/6, 89/14

bana (bkz. *ben* EDTP 346a) 1. tekil kişi adılının yönelme durumu: 7/3, 7/6, 17/2, 20/7, 22/5, 23/9, 26/15, 31/13, 31/15, 31/17, 31/21, 31/7, 31/9, 32/21, 33/1, 33/11, 33/5, 33/8, 35/2, 40/20, 41/12, 43/8, 53/9, 62/15, 65/6, 66/21, 68/8, 72/5, 77/18, 84/18, 85/6, 86/10, 88/5, 91/21, 92/2, 95/11, 99/10, 101/8, 102/13, 104/5, 104/10, 104/16, 110/3, 110/7, 110/11, 115/5, 115/7, 115/8, 117/14, 118/2, 119/11, 121/5, 139/13, 141/6, 141/8, 148/13, 150/24, 162/3, 165/16, 166/2, 167/10, 169/6, 179/23, 180/1, 180/5, 181/4, 181/20, 183/11, 184/2, 196/1, 201/13

baŋa krş. *bana*: 13/17, 37/18, 140/15, 142/15, 148/7

bar (*ba:r* EDPT 353a) var: bkz. *var* 115/15

bar- (EDPT 354a) varmak, gitmek, gelmek: bkz. *var-*

b.-ayım 7/5

b.-dıŋ 77/14

baraban (< Ru. *барабан*) davul:

b.+lar 123/20

bari (< Far. بارى *bāre*) hiç olmazsa, hiç değilse: 2/11, 22/19, 83/12, 127/9, 143/8

barina (< Ru. *бариня*) hanımefendi:

b.+larnıŋ 123/10

bas- (EDPT 370b) basmak, yürümek:

b.-ınca 206/3

b.-madım 197/19

b.-maya 120/16

b.-tı 195/12

b.-tıgıŋ 53/20

basma basma, pamuklu kumaş: 200/10

bastır- (*bastur-* EDPT 372b) bastırmak, basma işini yaptırmak:

b.-dı 159/8

baş (*baş 1* EDPT 375a) 1. baş, kafa: 20/5, 28/4, 35/7, 41/12, 44/13, 49/1, 62/21, 64/17, 69/4, 69/23, 76/2, 81/16, 92/21, 93/17, 102/1, 158/1, 160/15, 203/2

b.+a 53/11, 66/12

b.+ı 6/10, 74/18, 84/23, 115/10, 164/17, 167/3, 178/17, 196/1

b.+ım 49/19, 76/3, 136/2, 199/14

b.+ıma 19/9, 19/12, 20/11, 20/12, 21/19, 22/15, 23/15, 33/6, 55/15, 81/14, 91/19

b.+ımda 157/1, 194/14

b.+ımı 50/12, 51/7, 57/10

b.+ımıŋ 72/16, 158/2, 163/4

b.+ımız 70/4, 70/6

b.+ın 6/4, 32/12, 51/8, 69/19

b.+ıŋ 28/6, 70/18, 70/19, 71/19

b.+ına 10/8, 14/20, 18/14, 19/6, 19/16, 30/7, 31/7, 32/11, 43/21, 71/21, 72/18, 73/3, 79/4, 79/12, 89/3, 89/16, 91/16, 96/4, 196/3, 198/12, 204/7, 204/8, 204/14, 204/19, 204/20

b.+ıŋa 20/10, 70/19

b.+ındadır 71/18

b.+ındaki 13/7

b.+ını 151/15, 166/21,

b.+ınıŋ 82/5

b.+ıŋnı 20/2, 163/10

b.+tandır 177/22

2. baş, temel, ana: 123/11, 154/16, 174/3

b.+a 203/7

b.+ı 150/5, 153/12, 196/1

b.+ımıŋ 72/16

b.+ına 46/6

b.+ıŋa 70/18

b.+ında 44/17, 104/7

b.+larına 97/6

3. bir şeyin ucu, başlangıcı:

b.+ı 74/18

b.+ından 105/13

4. arazide en yüksek nokta:

b.+ı 177/20

b.+ına 74/14,

b.+ında 104/7

baş ideme- baş edememek, gücü yetmemek:

b.-z 128/12

baş ur- baş vurmak, müracaat etmek:

b.-up 62/7

başqa başka, farklı, özge: 28/3, 93/8, 161/3

b.+sı 158/9

başla- (*başla:-* EDPT 381b) başlamak, bir işe girişmek, harekete geçmek: *baş+la-*

b! 23/2

b.-m 23/17

b.-dı 12/17, 32/19, 38/3, 38/18, 41/19, 43/16, 44/2, 47/12, 49/4, 51/9, 56/2, 59/13, 59/18, 60/3, 64/14, 71/8, 72/2, 73/20, 74/19, 76/10, 78/9, 78/24, 80/12, 81/11, 84/6, 84/19, 85/3, 88/16, 89/11, 91/14, 92/11, 93/21, 150/7, 150/8

b.-dılar 70/14, 76/6, 93/9

b.-dım 150/12

b.-dıŋ 92/19

b.-malı 154/20

b.-mış 26/7, 29/4, 29/6, 31/6, 38/13, 44/18, 64/2, 82/14, 83/7, 83/13

b.-mışlar 61/18, 83/10

b.-r 20/1, 23/3, 132/16, 138/6, 138/17

b.-rlar 136/21, 140/20

b.-yır 158/21

başlan- (EDPT 382b) başlanmak, başlama işine konu olmak: *başla-n-*

b.-dı 150/24

başsız başsız, yöneticisi, başkanı olmayan: 151/18

baştan başa baştan başa, bir uçtan bir uca: 108/3, 175/8

bat- (EDPT 298a) batmak, gömülmek:

b.-maz 125/1

batır- (*batur- 1* EDPT 308a) batırmak, batmasını sağlamak: *bat-ır-*

b! 24/6

bay (*ba:y* EDPT 384a) parası, malı çok olan, zengin (kimse):

b.+lar 122/14

bayagı (*baya:kı:* EDPT 385b) gerçekten çok, oldukça, epeyi: bkz. *bayaqı* 113/7

bayaqı bkz. *bayagı* 87/11, 206/10

bayıl- bayılmak:

b.-ıp 201/8

bayır küçük yokuş:

b.+a 22/2

bayla- bkz. *bagla-*

b.-yım 100/9

baylan- bağlanmak:

b.-dı 122/14

bayraq (*batrak* EDPT 307b) bayrak: 161/7

bayram (*badram* EDPT 308a) bayram: 120/4, 122/9, 124/3, 124/9, 124/14

bazar (**<** Far. بازار *bāzār*) pazar:

b.+a 59/15

b.+ıdır 116/1

bazı birtakım, kimi; bazen: 3/5, 3/8, 3/11, 3/15, 4/2, 98/6, 117/8, 193/12

b.+sı 72/15

baztan (< Far. بدستان *badastān*) bedesten, çarşı:

b.+da 68/18

be "ey, hey, yahu" anlamlarında bir seslenme sözü: 173/1

becir- becermek, üstesinden gelmek:

b.-dikden 14/17

b.-ecek 14/15

bedava (< Far. بد *bad* + Ar. هوا *hevā*) bedava: 195/9

beddu'a (< Far. بد *bad* +Ar. دعاء *du'ā*) beddua, ilenme, ilenç, kargış: 55/8, 55/11

beg (*be:g* EDPT 322b) bey: bkz. *big, biy*

b.+im 144/10

b.+lere 113/6

b.+lerin 112/17

begen- beğenmek, iyi veya güzel bulmak: bkz. *bigen-*

b.-ecek 42/6

b.-meyir 42/6

b.-mezsen 196/15

beglik beylik: 143/20

bekar (< Ar. بكار *bekār*) bekar, evlenmemiş kimse: 25/8

bekle- (*bekle:-* EDPT 326b) beklemek: bkz. *pehle-, pexle-, pekle-*

b! 53/2

bel (*bé:l* EDPT 330a) bel: 99/18, 100/4

b.+e 177/26

b.+i 76/16, 171/12, 179/9

b.+imi 73/21, 85/16

b.+inden 99/1**,** 162/12

b.+ine 83/3, 99/17, 100/3

b.+lerde 188/6

bela (< Ar. بلا *belā*) bela, içinden çıkılması güç, sakıncalı durum: bkz. *bila*

b.+sı 157/3, 160/15

b.+yı 39/5

beli (< Far. بلی *bale*) evet: 75/24, 133/16, 144/9

belki (< Ar. بل, Far. كه *belki*) belki: 38/10, 43/6, 49/9, 49/12, 49/15, 49/21, 50/3, 50/7, 50/15, 50/22, 51/4, 53/18, 54/3, 55/5, 55/21, 57/11, 57/18, 67/13, 70/10, 154/17

b.+m 56/4

belli I belli, açık 50/17

b.+dir 111/6

belli II beli olan, belli: *bel+li* 46/3, 46/12, 97/13, 123/13

belli III benli: 100/11, 100/14, 101/4, bkz. *beŋli*

belul (< Ar. بلول *belūl*) kurtarma: 15/1

ben I (EDPT 346a) 1. tekil kişi adılı: bkz. *bin II, biŋ II, men, min* 2/4, 2/7, 2/12, 2/17, 2/18, 3/13, 3/14, 6/1, 6/3, 6/5, 6/9, 7/5, 7/13, 14/14, 16/20, 17/11, 17/16, 20/11, 21/11, 21/14, 21/20, 22/4, 22/5, 22/8, 22/17, 22/19, 23/3, 23/6, 23/7, 25/12, 26/9, 27/8, 29/13, 30/9, 31/8, 31/11, 34/6, 37/18, 38/8, 39/1, 39/16, 39/18, 41/7, 41/10, 41/16, 41/19, 41/23, 42/2, 42/15, 43/2, 43/7, 43/9, 43/13, 43/15, 44/10, 48/18, 50/20, 51/15, 51/18, 52/12, 53/2, 53/3, 53/20, 53/21, 54/17, 54/2, 54/21, 54/22, 55/7, 55/11, 56/1, 58/22, 60/13, 60/19, 63/10, 67/22, 68/8, 73/8, 75/17, 77/2, 78/19, 78/20, 79/10, 81/22, 82/3, 82/6, 83/17, 83/19, 83/21, 84/3, 84/9, 84/18, 85/19, 86/3, 86/5, 86/11, 86/13, 89/5, 90/4, 91/9, 91/17, 91/18, 91/20, 92/2, 92/4, 92/5, 92/7, 92/15, 92/16, 94/2, 94/6, 94/8, 95/11, 97/11, 98/2, 100/9, 103/17, 103/6, 109/8, 109/10, 110/6, 115/3, 116/5, 116/6, 117/8, 117/11, 119/1, 119/5, 120/7, 120/13, 124/1, 131/5, 135/18, 136/5, 136/13, 137/9, 139/8, 140/7, 140/16, 141/16, 142/3, 143/22, 145/11, 145/12, 146/16, 146/18, 149/6, 150/10, 155/8, 156/15, 156/16, 157/5, 157/20, 157/22, 160/5, 165/11, 166/6, 167/16, 167/17, 167/20, 168/12, 171/15, 173/9, 173/13, 178/9, 178/12, 182/10, 185/9, 188/18,

188/19, 190/8, 190/9, 193/8, 194/14, 194/24, 195/20, 195/22, 195/23, 197/18, 204/18, 205/14, 205/4, 205/7, 205/9

b.+de 91/3, 197/17

b.+den 2/5, 9/4, 10/9, 40/13, 43/6, 61/8, 105/7, 105/8, 105/17, 120/11, 124/1, 139/10, 148/14, 163/9, 163/16, 164/5, 165/12, 168/3, 168/5, 168/13, 168/17, 169/9, 170/9, 172/15, 176/22, 176/24, 177/4, 177/8, 177/12, 180/21, 187/10, 200/5

b.+i 2/3, 6/12, 9/6, 9/10, 9/15, 21/11, 21/14, 21/18, 22/5, 22/8, 23/7, 27/16, 33/4, 43/12, 44/6, 53/22, 54/1, 54/7, 54/15, 54/23, 55/8, 55/9, 55/17, 63/7, 64/12, 68/8, 74/5, 77/11, 77/14, 78/18, 81/13, 81/17, 82/7, 85/12, 87/6, 87/13, 88/12, 92/15, 102/2, 115/8, 116/5, 117/4, 124/11, 124/6, 129/17, 130/6, 139/14, 146/3, 148/6, 156/17, 163/5, 163/7, 164/21, 173/11, 173/12, 176/12, 178/16, 186/8, 191/9, 191/22, 192/14, 192/22, 196/2, 196/4, 198/5, 198/6, 198/12, 198/13, 198/19, 200/3

b.+im 4/7, 19/9, 19/12, 20/5, 20/11, 20/12, 21/15, 21/18, 29/5, 36/9, 41/15, 55/11, 55/12, 55/20, 60/13, 60/20, 63/12, 63/13, 65/11, 67/6, 67/21, 69/2, 69/18, 71/22, 72/13, 74/15, 76/14, 76/22, 77/6, 77/8, 77/16, 78/5, 78/22, 85/5, 85/6, 92/19, 93/10, 100/16, 100/19, 124/12, 125/2, 125/11, 131/1, 132/4, 138/1, 138/12, 138/14, 139/1, 139/2, 139/9, 138/19, 139/20, 139/24, 145/12, 149/4, 157/1, 159/24, 160/6, 162/9, 163/4, 163/14, 164/11, 164/14, 164/15, 165/16, 165/22, 166/4, 166/10, 167/7, 168/2, 168/4, 169/10, 169/12, 170/1, 170/9, 170/19, 176/21, 179/22, 184/15, 187/2, 191/10, 200/17, 202/1, 203/15, 203/18, 205/8,

b.+imdir 58/22

b.+mindir 145/18

ben II (*beŋ 1* EDPT 346b) ben, tende bulunan leke: bkz. *beŋ*

b.+ler 176/8, 189/7

b.+lerde 188/10

beŋ bkz. *ben II*

b.+ler 112/13

bencileyin benim gibi: bkz. *bincileyin* 149/6, 188/5

bend (< Far. بند *band*) bağ, yular:

b.+ini 46/18

beniadem (< Ar. بنىآدم *benī ādem*) ademoğulları, insanlar:

b.+e 115/8

beŋiz (*beŋiz* EDPT 352a) yüz:

b.+i (*beŋzi*) 41/2, 70/7

b.+in (*beŋzin*) 103/16

beŋli bkz. *belli III* 72/3

benlileyin krş. *bencileyin* 7/1

benzer benzer: bkz. *beŋzer, binzer* 170/20, 171/2, 171/6, 171/10, 171/14, 171/18, 206/3

beŋzer bkz. *benzer* 206/9, 206/12, 206/15, 206/18, 206/20

beŋzet- (EDPT 352b) benzetmek, benzer duruma getirmek: bkz. *biŋzet-*

b.-meyir 66/13

beraber (< Far. برابر *bār-a-bār*) birlikte, bir arada: bkz. *birabir* 28/8, 28/9, 28/11, 29/11, 35/8, 36/13, 54/22

bereket (< Ar. بركت *bereket*) bereket, bolluk, gürlük, olgunluk: 67/16

beri (*berü* EDPT 355b) -den bu yana: 49/7, 96/3, 109/20, 113/16, 129/11

berli krş. *beri* 21/19, 60/22, 71/2

besbelli açık, apaçık, çok belli: 201/4

besli besili, semiz: 180/8

best atışmak, kıyaslamak anlamında bir söz: 6/1

beş (*bé:ş* EDPT 376a) beş: bkz. *biş* 175/1

beşik (*béşük* EDPT 380b) beşik: 9/7

b.+de 9/8

b.+ler 9/9

beştaxta tezgah:

b.+ga 61/14

b.+ya 61/14

bet (< İbr. *bet*) İbrani alfabesinin ikinci harfi: 159/11

bevle bunun gibi, buna benzer: 3/4, 3/7, 3/10, 3/15, 4/1, 13/7, 14/18, 18/15, 23/12, 36/21, 42/15, 42/15, 64/3, 96/11, 118/4, 132/4, 141/8, 143/5, 143/12, 143/17, 143/18, 144/8, 145/19, 146/11, 153/17, 154/16, 154/21, 170/19, 180/5, 196/9,

beyan (< Ar. بيان *beyān*) söyleme, bildirme: bkz. *biyan* 40/7, 40/9, 173/25, 200/4, 206/7

b.+a 36/21

beyit (< Ar. بيت *beyt*) beyit: 23/15, 32/2, 39/14, 39/17, 39/21, 40/5, 40/6, 42/17, 198/13

beylik bey olma durumu: 201/8

bez (< Ar. بز *bez*) pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma: 109/3

b.+ini 1/9

bezet- (*bedzet-* EDPT 310a) bezeme yaptırmak, süslemek: *beze-t-*

b! 50/6

bezirgan (< Far. بازرگان *bāzergān*) tüccar: 65/14, 70/17, 71/9, 73/2, 74/18

b.+ların 68/18

b.+sın 109/8

bıraq- bırakmak: bkz. *buraq-*

b.-ıp 61/20

b.-ır 128/13

b.-sın 154/2

bi (*bi:r* EDPT 353b) bir: bkz. *bir* 191/3

biber biber: 113/2, 114/7

biç- (*bıç-/ biç-* EDPT 292b) biçmek, belli bir biçim vererek kesmek:

b.-erler 189/22

b.-mediler 122/15

b.-ti 162/12

b.-tiler 93/15

biçare (< Far. بیچاره *bī-chāra*) çaresiz, zavallı kimse: 13/7

big bkz. *beg, biy* 14/6

b.+ge 13/12, 14/6, 191/11

b.+i 5/13

b.+in 15/7

b.+iŋ 14/11

b.+ler 5/12, 15/8, 39/4

bigen- bkz. *begen-*

b.-meyir 42/5

bik (EDPT 323a) pek, çok: bkz. *pek, pik* 2/13, 9/5, 158/22, 161/3

bil- (EDPT 330b) bilmek, bir şeyi anlamış ve öğrenmiş bulunmak:

b.-dim 140/20, 149/7, 197/23

b.-ecek 164/11

b.-em 140/7

b.-ene 13/13, 14/8

b.-enler 108/17, 183/6

b.-esin 78/19

b.-eyi 158/21

b.-eyim 2/2, 2/4, 2/18, 43/11, 53/20

b.-eyir 158/22

b.-ip 13/14, 30/2

b.-ir 35/13, 46/17, 50/11, 57/9, 87/3, 95/14, 118/3, 141/13, 155/5, 155/6

b.-irim 16/20, 17/17, 22/17, 54/21, 63/14

b.-irler 3/14, 155/11

b.-irsin 30/2, 31/19, 32/8, 33/1, 33/9, 66/18, 67/22, 68/1, 68/9, 92/14, 109/20, 114/13

b.-irsiz 39/9, 39/19

b.-me! 152/14, 154/4

b.-medi 81/10, 87/19, 158/24

b.-mem 1/7, 1/8, 35/14, 70/21, 100/15, 119/8, 119/9, 119/13

b.-mesen 159/25

b.-meyene 12/4

b.-meyin 194/20

b.-meyir 15/20, 19/19, 66/11

b.-meyirsiz 154/16

b.-mez 9/13, 18/8, 39/2, 141/5, 164/13, 172/3, 172/5, 172/9, 172/13, 172/17, 172/21, 196/17, 198/4, 198/10

b.-miş 13/15, 14/9

b.-sek 194/20

b.-seŋ 124/6

b.-sinler 144/11

bila bkz. *bela*

b.+sın 155/5, 155/6, 155/12

bilbil (< Far. بلبل *bulbul*) bülbül: 44/10, 71/6, 73/15, 76/12, 115/3, 165/13, 172/7, 179/12, 180/3, 185/10, 187/16, 188/14, 200/2, 206/5

b.+dir 4/10, 187/8

b.+e 206/3

b.+i 92/3

b.+iŋ 81/2, 121/7

b.+isin 101/10

b.+ler 49/16, 76/20, 99/13, 101/7, 177/25

bildir- (*biltür-* EDPT 334b) bildirmek, herhangi bir şeyi haber vermek:

b! 118/3

b.-di 55/23

b.-diler 75/6

b.-diŋ 43/3, 43/4, 43/7, 43/9, 43/13

b.-eyir 42/18

b.-mek 139/21

bile (*birle:* EDPT 364b) birlikte; da, de dahi: 11/11, 13/4, 44/11, 45/10, 64/4, 111/13, 127/5, 127/6, 134/16, 140/1

bilek (EDPT 338b) bilek:

b.+lerin 59/18

bilin- I (EDPT 343b) bilinmek, anlaşılmak, öğrenilmek:

b.-mez 2/10

bilin- II belenmek:

b.-ir 45/2

biliş (EDPT 344b) bir olay karşısında anlayışlı duruma gelmek:

b.+im 58/20

billahi (< Ar. بالله *billahi*) Vallahi, "İnan olsun" anlamında kullanılan bir söz: bkz. *billaђi* 100/12, 109/9, 120/11, 178/11

billaђi bkz. *billahi* 178/19, 179/4

bin I (*bıŋ* EDPT 346b) bin: 148/15, 150/21, 169/5, 169/9, 169/13, 169/17,

bin II bkz. *ben I, biŋ II, men, min* 202/11

b.+den 4/11

biŋ I bkz. *bin I* 12/13, 18/1, 51/13, 53/7, 61/15, 96/15, 108/14, 108/19, 120/6, 171/8, 198/14

biŋ II bkz. *ben I, bin II, men, min* 185/4, 185/8, 185/12, 185/16

bin- (EDPT 348a) binmek: bkz. *min-*

b! 82/8

b.-di 81/6

b.-dikten 80/11

b.-dim 164/17

b.-dirmiş 30/4

b.-elim 173/22

b.-en 167/3

b.-miş 82/10

bina (< Ar. بناء *binā'*) yapı:

b.+sı 74/9

bincileyin bkz. *bencileyin* 10/3

biŋze- (*beŋze:*- EDPT 352b) benzemek, andırmak:

b.-dir 14/15

b.-r 204/13

b.-yir 88/5

binzer bkz. *benzer, beŋzer* 6/11, 181/2

biŋzet- bkz. *benzet-*

b.-tim 176/11

bir bkz. *bi* 2/11, 3/9, 4/13, 5/1, 6/11, 11/2, 11/3, 11/5, 12/6, 13/2, 13/11, 13/12, 13/15, 14/2, 14/11, 14/21, 15/2, 15/13, 15/15, 18/7, 18/12, 18/16, 18/18, 19/15, 20/2, 20/3, 20/4, 21/10, 21/13, 21/16, 21/19, 22/3, 22/6, 22/12, 22/13, 22/14, 22/16, 22/18, 22/19, 22/20, 23/5, 23/18, 24/3, 24/6, 24/9, 24/12, 24/15, 25/2, 25/3, 25/4, 25/10, 25/14, 25/18, 26/3, 27/6, 27/12, 27/15, 28/2, 28/5, 28/14, 28/15, 28/18, 29/3, 30/6, 30/7, 30/8, 30/12, 30/13, 30/14, 30/16, 30/21, 31/3, 31/7, 31/9, 31/12, 31/13, 31/21, 32/2, 32/19, 32/21, 33/1, 33/5, 33/8, 33/11, 33/15, 33/17, 33/19, 33/20, 33/23, 34/3, 34/10, 34/21, 35/18, 35/21, 37/12, 37/15, 37/16, 37/17, 37/18, 38/10, 38/15, 38/16, 38/17, 39/4, 40/18, 43/17, 43/19, 43/20, 44/14, 47/11, 47/14, 48/4, 49/6, 50/3, 50/8, 51/12, 53/2, 53/7, 53/17, 54/11, 54/19, 55/13, 56/13,

56/15, 57/19, 58/10, 58/11, 58/13, 58/21, 59/3, 59/7, 59/8, 59/11, 59/17, 60/2, 60/7, 60/21, 61/3, 61/8, 61/12, 62/5, 62/17, 63/11, 63/16, 63/18, 63/23, 64/3, 64/5, 64/6, 64/9, 65/3, 65/13, 65/14, 65/19, 65/20, 65/22, 66/2, 66/5, 66/7, 66/11, 66/12, 66/13, 67/7, 67/12, 67/14, 67/16, 67/17, 67/23, 68/3, 68/6, 68/7, 68/10, 68/11, 68/12, 68/20, 69/2, 69/3, 69/5, 69/7, 69/18, 70/9, 70/17, 70/19, 70/20, 70/22, 71/4, 71/6, 71/7, 71/9, 71/11, 71/14, 71/17, 72/4,72/12, 73/11, 73/14, 74/23, 75/9, 75/14, 75/18, 76/4, 76/5, 76/8, 77/10, 76/12, 78/7, 78/17, 78/18, 79/7, 79/10, 79/14, 79/18, 79/20, 79/21, 80/6, 80/9, 81/13, 81/14, 82/3, 82/4, 82/11, 83/12, 84/2, 84/6, 84/14, 85/19, 86/11, 87/19, 88/3, 88/8, 88/10, 88/11, 88/13, 89/10, 89/11, 90/3, 90/5, 90/19, 92/20, 93/12, 94/6, 95/3, 98/2, 98/7, 98/10, 98/15, 99/2, 99/5, 100/5, 100/6, 100/19, 102/12, 102/4, 102/9, 103/2, 103/8, 104/9, 104/13, 105/4, 105/9, 108/13, 108/15, 108/16, 108/19, 109/8, 109/10, 110/15, 111/18, 112/5, 113/9, 114/7, 115/14, 115/16, 116/1, 116/5, 116/7, 117/5, 117/8, 118/6, 118/14, 118/19, 119/5, 119/10, 121/3, 121/11, 125/13, 125/17, 126/2, 127/3, 127/4, 127/7, 127/9, 127/10, 127/11, 127/13, 127/14, 127/15, 127/17, 127/19, 128/4, 128/12, 128/16, 128/17, 130/7, 130/8, 130/15, 130/19, 131/7, 131/18, 132/4, 132/6, 132/7, 132/15, 132/19, 133/4, 133/6, 133/14, 133/20, 134/6, 136/7, 136/18, 137/3, 137/7, 137/8, 139/13, 139/18, 140/10, 140/14, 141/8, 141/16, 141/17, 141/20, 142/12, 142/13, 142/19, 143/2, 143/4, 143/6, 143/8, 143/12, 143/24, 144/8, 144/13, 144/18, 144/20, 145/5, 145/6, 145/8, 146/5, 146/7, 146/8, 148/11, 149/5, 149/7, 149/8, 149/9, 149/11, 153/18, 154/18, 154/23, 156/10, 156/11, 156/13, 156/16, 156/21, 157/2, 157/7, 157/17, 157/18, 157/20, 158/5, 158/12, 158/14, 160/3, 160/13, 160/16, 160/17, 161/8, 164/5, 164/18, 166/2, 166/10, 167/13, 168/15, 170/16, 172/2, 172/6, 172/8, 173/4, 173/17, 174/5,

177/18, 181/14, 182/10, 182/8, 184/10, 185/4, 185/8, 185/12, 185/16, 189/15, 189/22, 190/8, 190/17, 191/10, 192/20, 193/8, 193/13, 193/14, 195/5, 195/8, 195/21, 195/24, 197/13, 198/6, 198/10, 200/3, 200/7, 200/8, 200/10, 201/6, 201/8, 201/16, 202/13, 202/2, 203/4, 205/2, 205/8, 205/12, 206/2, 206/10

b.+den 6/7, 34/3, 39/11, 88/14, 89/15, 123/16, 127/3

b.+dir 143/14

b.+er 23/15, 59/16, 59/17, 61/11, 76/7, 78/10

b.+i 6/1, 6/5, 6/9, 16/3, 38/11, 41/6, 46/8, 50/2, 52/17, 59/20, 67/9, 69/6, 69/8, 70/10, 97/16, 97/17, 97/18, 150/2, 150/3, 155/5, 155/6, 155/8, 155/9, 160/4, 167/9,

b.+ilen 6/1

b.+in 25/2, 69/11, 69/12, 69/13, 163/2

b.+inde 151/18

b.+inden 75/19

b.+ine 39/12, 52/17, 59/20

b.+ini 150/2

b.+iniŋ 16/12, 16/13

b.+isi 21/8, 66/15, 67/18, 75/14, 89/6, 109/4, 154/2, 157/5, 194/2

b.+isin 122/16

b.+isinden 157/3

b.+isine 29/2

bir- (*bé:r-* EDPT 354b) vermek: bkz. *ver-, vir-*

b.-digi 75/3

birabir bkz. *beraber*

b.+lerine 13/14

birasçıq birazcık, pek az, çok az: 178/3

biraz bir parça, çok değil: 14/2, 22/6, 60/9, 61/19, 62/15, 62/17, 68/7, 84/16, 84/18, 84/19, 87/13, 90/10, 155/10, 159/7, 193/17

birge biri, birisi:

b.+sine 35/3, 140/22

birqaç çok olmayann, az sayıda, az: 32/2, 33/22, 34/18, 42/17, 66/13

birlik tek, bir olma durumu: *bir+lik*

b.+ine (*birligine*) 139/23

birlikte bir arada, beraberce, hep beraber: *birlik+te* 147/1

bislen- beslenmek, kendini beslemek:

b.-di 12/16

biş bkz. *beş* 58/14, 61/9, 61/12, 61/15, 61/22, 63/20, 67/13, 79/19, 87/14, 93/14, 94/15, 100/12, 100/18, 109/3, 115/7, 115/12, 125/5, 165/19, 191/10, 202/13, 203/10, 206/5

b.+er 63/20

b.+ten 116/1

bişir- (*bışur-* EDPT 383b) pişirmek: bkz. *pişir-*

b.-ip 59/18

b.-meye 61/8

bit- (*büt-* EDPT 298b) bitmek, tükenmek:

b.-en 4/10, 103/19, 187/7, 199/10

b.-er 79/7, 101/7, 177/24

b.-ersin 197/3

b.-ersiz 38/22

b.-ti 97/19, 147/8, 197/8

b.-tikden 62/18

bittir- bitirmek, sona erdirmek, tüketmek: *bit-tir-*

b.-irsem 195/1

biy bkz. *beg, big* 122/7, 156/12

b.+den 194/10

b.+ler 19/17, 151/17, 151/22

biyan bkz. *beyan* 180/17

biyaz (< Ar. بياض *beyāż*) beyaz, ak: 3/10, 9/1, 17/5, 17/11, 17/15, 112/13, 113/3, 113/5, 113/15, 113/16, 113/17, 114/2, 114/4, 114/6, 114/8, 114/9, 114/10, 114/12, 114/14, 114/16, 120/9, 125/10, 125/11, 148/10, 185/3, 188/9, 189/8

b.+a 112/10, 112/11, 113/17

b.+dan 113/1

b.+dır 113/7

b.+ı 113/15, 114/1, 114/13, 178/4

b.+ım 109/12, 109/17, 109/22

b.+ları 114/9

b.+nı 113/13

biyle- (DS II 648a) bir şeye sahip olmaya karar vermek:

b.-r 19/6

b.-rsem 19/9

biz (EDPT 388a) 1. çoğul kişi adılı: 10/13, 19/5, 37/21, 39/12, 52/6, 56/18, 143/9, 143/20, 169/21, 194/20, 196/6, 196/7

b.+den 38/20, 125/5

b.+e 11/4, 31/12, 31/13, 39/15, 70/17, 70/19, 70/22, 71/4, 71/7, 88/3, 90/3, 90/6, 115/2, 123/16, 158/13, 159/20, 189/22, 200/8, 204/8, 204/9, 204/15, 204/15, 204/20

b.+i 16/17, 17/4, 102/7, 123/17, 159/13, 192/12

b.+im 9/12, 16/17, 34/20, 60/16, 62/5, 62/20, 63/15, 66/16, 66/19, 67/12, 68/6, 76/3, 76/20, 76/21, 77/14, 89/16, 122/12, 133/17, 136/10, 139/16, 142/8, 151/5, 153/6, 154/23, 158/4, 161/10, 183/21, 199/7

b.+ler 28/6, 28/7, 28/8, 84/20, 158/3, 158/7

b.+leri 30/3, 42/10, 88/15

bizar (< Far. بیزار *bīzār*) tedirgin, bezmiş, usanmış: 179/14, 198/8

bogaz (*boguz* EDPT 322a) boğaz:

b.+ından 150/17, 158/9

bohça bohça: 69/2, 69/5

b.+yı 69/11

bohşa krş. *bohça* 78/7

boq (*bo:k 1* EDPT 311a) bok, dışkı: bkz. *poq* 14/7

bomba (< İt. *bomba*) bomba:

b.+yıŋ 160/13

bombala- bombalamak:

b.-maya 160/12

bonfile (< Fr. *bon filet*) bonfile: 159/17

borazan (Tü. *boru*, Far. زن *zan*) (*borazan*) borazan, boru: 150/12, 150/16, 159/1

b.+da 150/18

borç borç:

b.+qa 123/15

b.+tır 11/2

borla- boyamak, badana etmek, badanalamak:

b.-maŋız 162/10

bostan (< Far. بوستان *bostān*) bahçe; kavun karpuz tarlası: 197/15

b.+a 100/9, 111/5, 197/13, 206/8

b.+da 166/2

boş (*boş/ bo:ş* EDPT 376a) boş: 31/12, 31/13, 33/15, 33/17, 154/24

b.+dur 58/22

boşla- boşlamak:

b-rım 57/13

boy (*bo:d 1* EDPT 296b) uzunluk:

b.+u 48/18, 83/17, 102/6

b.+umuz 122/11

b.+unı 81/20

boya (*bodug* EDPT 302a) boya: 94/4, 197/18

boya- (*bodu- 1* EDPT 300a) boyamak:

b.-rım 51/18, 58/1

boyacı boyacı: 197/18

boyal- (*bodul- 1* EDPT 305a) boyanmak, boyama işi yapılmak:

b.-maz 105/15

boyan- boyanmak:

b.-mış 120/14

boyun (*boyın* EDPT 386b) boyun: 153/18

b.+ıma (*boynıma*) 78/16, 164/7, 167/10, 187/5

b.+ın (*boynın*) 98/5, 177/7, 193/11

b.+ına (*boynına*)4/9, 11/2, 92/6, 92/9, 140/19, 174/1

b.+ında (*boynında*)87/8

b.+un (*boynun*)149/2, 188/5

boylı (*bo:dlug* EDPT 305a) boyu olan; boyu benzerlerinden uzun olan: 4/4, 97/12

boylu bkz. *boylı* 100/16, 186/18, 167/4, 168/4

boz (*bo:z* EDPT 388b) boz; kül rengi, gri: 113/16, 128/17, 128/19, 129/10, 129/12, 129/17, 130/1, 130/5, 130/13, 133/3, 136/16, 137/11, 142/6, 143/12, 144/17, 145/2, 145/23, 146/6

boza boza: 113/7

böl- (EDPT 332a) bölmek, taksim etmek:

b.-mesin 7/1

bölik (EDPT 339b) bölük, kısım: bkz. *bölük* 15/5

bölük bkz. *bölik* 122/13, 150/23

börü (*böri* EDPT 356a) kurt: 21/7, 21/9, 22/7, 22/10, 22/12, 22/13, 22/20, 23/1, 23/3, 23/8, 23/12, 23/13

b.+niŋ 21/8

b.+nü 22/2

bu (*bu: 1* EDPT 291b) işaret sıfatı; işaret adılı: 4/11, 4/13, 8/1, 8/11, 13/18, 14/4, 14/6, 14/14, 14/16, 14/19, 15/2, 15/8, 15/21, 16/5, 17/15, 19/11, 19/16, 19/19, 19/21, 20/6, 20/20, 21/12, 21/9, 22/9, 25/3, 25/8, 25/16, 27/8, 27/10, 27/13, 27/14, 28/15, 28/17, 29/5, 30/3, 30/7, 31/15, 32/22, 34/17, 34/20, 36/13, 36/19, 38/5,

39/17, 40/10, 41/4, 41/14, 42/14, 43/20, 47/2, 47/8, 48/2, 50/4, 50/20, 51/8, 54/18, 55/22, 56/9, 57/3, 58/15, 58/18, 58/19, 58/21, 60/12, 60/13, 60/20, 61/4, 61/5, 65/7, 65/17, 66/16, 66/17, 67/9, 67/11, 67/14, 67/18, 68/2, 70/16, 71/12, 75/10, 75/17, 75/22, 77/20, 78/16, 79/11, 79/9, 81/11, 81/9, 82/15, 87/11, 88/3, 89/3, 89/4, 93/17, 96/14, 97/15, 97/19, 98/10, 100/12, 102/2, 108/2, 109/2, 114/15, 115/12, 115/15, 118/1, 119/6, 119/7, 120/1, 121/2, 123/10, 125/8, 127/7, 127/12, 127/15, 128/19, 129/2, 129/9, 130/4, 130/8, 131/2, 131/15, 131/17, 131/18, 131/19, 132/2, 132/19, 132/9, 133/9, 133/10, 133/12, 133/15, 133/17, 133/20, 134/1, 134/7, 134/14, 134/17, 135/9, 135/15, 136/14, 137/10, 137/18, 137/19, 137/20, 138/2, 138/19, 139/2, 139/5, 139/8, 139/10, 139/11, 139/12, 139/14, 139/16, 139/19, 140/4, 140/7, 140/12, 141/2, 141/20, 141/22, 143/3, 143/4, 143/7, 143/18, 144/4, 144/13, 144/15, 144/21, 145/2, 145/7, 145/13, 145/16, 146/3, 146/11, 146/14, 147/4, 147/7, 148/2, 148/6, 148/9, 148/15, 149/4, 151/9, 153/8, 154/9, 154/16, 155/11, 156/9, 156/12, 156/13, 157/1, 157/6, 158/3, 158/11, 158/22, 159/24, 160/6, 160/13, 167/4, 167/6, 169/12, 170/2, 170/11, 170/15, 172/4, 172/7, 172/8, 172/12, 172/20, 173/3, 173/5, 173/16, 174/21, 175/6, 182/15, 187/9, 188/7, 189/14, 190/9, 191/1, 192/22, 193/16, 195/20, 196/1, 196/9, 197/8, 200/19, 202/4, 203/17,

b.+dır 26/5, 35/16, 69/2, 75/21

b.+na 15/20, 15/21, 28/3, 142/11, 156/4, 160/12, 186/9

b.+ŋa 61/2

b.+nda 61/22, 88/6, 115/14, 120/2, 134/11, 162/9, 163/18, 165/16, 194/8

b.+ndaki 39/1

b.+ndan 66/6

b.+nı 13/7, 97/16, 137/17

b.+nın 13/15, 203/10

b.+nıŋ 30/7, 95/5, 127/17, 142/9

b.+nlar 14/3, 16/16, 17/3, 19/7, 36/5, 36/6

b.+nlara 16/15, 18/18, 156/19

b.+nlardan 17/18

b.+nları 15/14, 16/4, 27/15, 33/17, 35/11, 36/3, 36/4, 36/19, 69/9, 78/9

b.+nlarıŋ 74/18

b.+nu 97/18, 14/17, 15/17, 131/5, 150/20, 155/4

b.+nun 179/24

bucaq (*bıçga:k* EDPT 294b) bucak, kenar, köşe, yer:

b.+ına (*bucagına*) 101/15

bugün bugün: 7/7, 35/17, 48/21, 49/1, 49/19, 86/13, 87/4, 87/17, 98/2, 108/16, 109/1, 109/5, 116/1, 144/8, 188/18, 193/8, 193/18

bukva (< Ru. *буква*) harf:

b.+nı 157/17

bul- (EDPT 332a) bulmak:

b! 73/21, 73/23, 74/3, 74/7, 74/9, 74/13, 74/15

b.-acagım 129/16, 131/6

b.-amadı 34/8

b.-amayır 66/3

b.-amaz 129/11

b.-amazlar 128/5

b.-anda 183/15

b.-anlar 112/17, 183/7

b.-ayım 164/21

b.-dı 158/24

b.-dım 8/4, 118/9

b.-dıŋ 23/18, 24/3, 24/6, 24/9, 24/12, 24/15, 36/5

b.-dum 110/2, 168/11

b.-ınmaz 2/8

b.-ıp 62/12, 78/15

b.-magan 195/10

b.-mam 118/21, 118/23, 119/3

b.-masaq 154/22

b.-masınlar 38/18

b.-mayırlar 14/12, 29/3

b.-maz 65/2, 65/3

b.-muş 36/13

b.-muşlar 28/13

b.-sın 54/6, 55/16

b.-sun 178/2

b.-up 74/22, 119/10

b.-ur 21/14, 21/17, 22/7

b.-ursam 41/9

b.-ursın 195/11

b.-urum 27/19

bulan- (*bulgan-* EDPT 337a) bulanmak: bkz. *bulgan-*

b.-aydım 33/3

b.-ır 186/5

b.-ması 151/8

bulanıq (*bulga:nuk* EDPT 338a) bulanık, bulanmış olan, duru olmayan: 167/19

bulgan- bkz. *bulan-*

b.-dı 150/21

bulun- (EDPT 344a) bulunmak:

b.-an 61/10

b.-ır 27/10

b.-maz 2/6, 55/20, 65/6, 138/9, 143/20, 149/4

b.-ur 186/1, 206/4

bulut (*bulıt* EDPT 333a) bulut: 166/9

bulutlan- (*bulıtlan-* EDPT 335b) bulutlanmak, bulutlarla kaplanmak:

b.-ır 167/8

bur- (*bür-* EDPT 355a) burmak, bükmek:

b.-a 151/15

b.-ma 153/18

bura bu yer, "bu" işaret sıfatının yönelme durumu: 154/3

b.+da 34/3, 59/5, 67/22, 75/24, 76/2, 81/22, 133/16

b.+dan 48/12, 197/20

b.+ga 34/10

b.+ya 139/15

buraq- bkz. *bıraq-*

b! 134/15, 152/3

b.-dıgı 75/8

b.-ıp 22/2, 61/14, 152/9

b.-ırlar 128/6, 152/1

b.-maz 134/15

b.-mış 26/2, 35/16

b.-tı 83/5

buralı bu memleketli, bu yerin halkından olan kimse: 200/11

burda burada, bu yerde, "bu" işaret sıfatının bulunma durumu: 28/6

burdan buradan, "bu" işaret sıfatının ayrılma durumu: 47/6, 47/13

burq- (*burkur-* EDPT 361b) burkmak:

b.-tılar 89/9

burul- (*bürül-* EDPT 365b) burulmak, ekseni etrafında döndürülmek:

b.-du 82/21, 151/15

b.-ur 206/16

burum burum *burulmak* fiiliyle ilgili "çok fazla burulmak" anlamında kullanılan bir söz: 182/11

burun (EDPT 366b) burun:

b.+a (*burna*) 154/15

b.+ıŋ (*burnıŋ*) 24/6

buyur- (EDPT 387b) buyurmak, emretmek:

b! 58/21, 88/14, 196/14

b.-maŋıza 62/21

b.-uŋız 76/3

buz (*bu:z 1* EDPT 389a) buz:

b.+lar 182/20

buz- (*buz-* EDPT 389b) bozmak:

b.-arsın 114/6

b.-mış 66/1, 152/10

buzag (*buza:gu:* EDPT 391a) buzağı: bkz. *buzov*

b.+larına 156/16

buzgın bozgun, yenilgi: 68/21

buzuq (*buzuk* EDPT 390b) bozuk, bozulmuş olan: 150/5

b.+ların 153/12

buzul- (*buzul-* EDPT 391b) bozulmak:

b.-du 122/10

b.-masın 92/19

b.-maz 53/12

b.-ur 201/10

buzum bozulma işi: 162/14

buzov bkz. *buzagı* 197/7

b.+ları 156/20

bük- (*bük- 1* EDPT 324a) bükmek, kıvırmak:

b.-erim 163/14

b.-mişdir 85/16

b.-ti 73/21

bükil- (*bükül-* EDPT 326b) bükülmek, katlanmak:

b.-miş 76/16

bürk- (su) serpmek, yıkamak:

b.-ti 79/3

bürü- bürümek, sarmak, kaplamak, istila etmek:

b.-dü 45/18, 85/8

bürün- (EDPT 367b) bürünmek, bürünme işine konu olmak:

b.-ür 185/20

büründik (*bürünçük* EDPT 367b) bürümcük, ham ipekten dokunmuş ince kumaş: 185/20

büsbütün iyiden iyiye, iyice, tamamıyla, temelli: 5/1

bütün (EDPT 306b) bütün, eksiksiz, tam: 183/3, 191/15

büyik (*bedük* EDPT 302b) büyük: bkz. *büyük*14/8

büyük bkz. *büyik* 20/6, 28/15, 30/21, 59/18, 68/4, 83/8, 93/19, 132/6, 195/18

b.+çi 13/5

cadu (< Far. جادو *jādū*) cadı, huysuz, çirkin, ihtiyar kadın: 204/13

cahil (< Ar. جاهل *cāhil*) öğrenim görmemiş, okumamış; bilgisiz:

c.+den 159/23

cam (< Far. جام *jām*) cam: 101/13

cami (< Ar. جامع *cāmi'*) cami: 30/21

c.+de 32/17

c.+ge 166/7

c.+niŋ 30/21, 31/2

c.+ye 32/7, 32/10, 32/13, 32/21, 59/15

can (< Far. جان *jān*) can, ruh: 2/17, 11/3, 43/19, 47/2, 48/1, 51/22, 58/13, 82/19, 114/3, 118/10, 201/6, 202/4

c.+a 7/14, 86/10, 103/1, 182/15

c.+anı 192/11

c.+dan 48/18, 100/19, 101/9, 117/14, 120/11, 124/1, 191/9

c.+ı 26/10, 40/9, 101/8, 101/11

c.+ım 13/16, 32/10, 32/13, 32/17, 32/7, 37/18, 50/9, 51/5, 56/14, 81/16, 81/22, 84/13, 84/18, 87/12, 90/3, 96/2, 99/7, 105/7, 105/16, 117/10, 141/10, 141/15, 146/19, 148/8, 149/10, 163/3, 168/4, 169/14, 170/1, 173/1, 181/18, 184/9, 202/8

c.+ıma 29/17, 35/9, 77/17, 78/22, 104/2, 119/3

c.+ımdan 99/8, 174/17, 182/1

c.+ımı 51/19, 58/2, 198/15

c.+ıŋ 58/26, 101/16

c.+ına 23/10, 202/19

c.+ında 98/10

c.+ından 153/6

c.+ını 50/3

c.+ıŋı 159/23

c.+lar 120/19

c.+ler 204/4

canı dil (*cān-ı dil*) içten gelerek, samimi:

c.+de 148/1

cay- caymak, sözünden, kararından dönmek, vazgeçmek:

c.-up 162/9

cefa (< Ar. جفا *cefā*) büyük sıkıntı, eziyet, zulüm: bkz. *ceva* 11/13, 13/1, 99/10, 170/14, 181/21

c.+nıŋ 170/2

cellad (< Ar. جلاد *cellād*) cellat: 157/7

cellat krş. *cellad* 103/1, 167/10

cema‘at (< Ar. جماعت *cemā‘at*) 1. cemaat; bkz. *cema‘at*

c.+qa 93/6

2. insan kalabalığı, topluluk: 88/18, 158/22, 161/2

c.+da 156/3

c.+a 156/11

c.+i 151/10, 158/24

cema‘at bkz. *cema‘at* 161/2

cem‘i cema‘at tüm cemaat, bütün insanlar, herkes: 97/2

c.+i 151/4

cemal (< Ar. جمال *cemāl*) yüz güzelliği:

c.+i 108/7, 117/4, 175/16

c.+in 99/4, 181/14

c.+inden 98/3, 193/9

cenaze (< Ar. جنازه *cenāze*) cenaze:

c.+mi 184/18

cenk (< Far. جنك *jang*) kahramanca mücadele, çarpışma, savaş:

c.+i (*cengi*) 49/3

cennet (< Ar. جنت *cennet*) cennet, uçmak: 32/5, 50/18, 55/3, 70/21, 98/2, 173/15, 178/22, 193/8

c.+e 32/5, 178/23

c.+te 39/8

ceva bkz. *cefa*

c.+sı 117/3, 197/3

cevahir bkz. *civahir* 99/17, 100/3, 171/11

c.+ler 80/7

cevap (< Ar. جواب *cevāb*) cevap, yanıt: bkz. *civap* 13/12, 156/10, 156/11, 156/13, 156/21, 157/3, 187/19, (*cevab*) 17/5

c.+dan 151/3

c.+ıma (*cevabıma*) 15/2

c.+ın (*cevabın*) 158/12

c.+ına (*cevabına*) 17/19

c.+ıŋdan (*cevabıŋdan*) 13/16

c.+ları 156/12

c.+umı (*cevabumı*) 20/6

c.+lar 51/8

c.+ları 27/17, 40/10, 87/11

c.+larınıŋ 39/12

cevir (< Ar. جور *cevr*) eziyet, cefa:

c.+i (*cevri*) 117/3, 119/6

c.+im (*cevrim*) 119/6

c.+iŋ (*cevriŋ*) 7/9, 8/6

ceylan (< Mo.) ceylan, ahu, karaca, gazel:

c.+ım 44/8

ceza (< Ar. جزاء *cezā'*) ceza:

c.+sın 96/11

cezbe (< Ar. جذ به *ceẕbe*) cezbe, aşırı ölçüde coşup kendinden geçme durumu:

c.+gi 59/18

cıyıl- (< *yığıl-* EDPT 901b) yığılmak, toplanmak, bir araya gelmek: bkz. *yıgıl-*

c.-dı 122/5

c.-dılar 93/6

ciger (< Far. جكر *jigar*) ciğer; yürek, iç: 193/4

c.+cigim 29/8, 52/8, 57/13

c.+cigiŋ 91/6

c.+im 205/5, 205/10, 205/15

cihan (< Far. جهان *jahān*) evren, alem, dünya: 171/5, 175/19, 192/11

c.+a 182/14

c.+da 119/7, 172/19

c.+dan 179/6

cila (< Ru. *жильё*) meskun yer:

c.+da 157/8

cilve (< Far. جلوه *jilva*) cilve, kırıtma, naz: 198/3

c.+si 3/4, 3/8, 3/11, 3/15, 4/1, 96/15

cilveli cilveli, cilve yapan: *cilve+li* 125/17

cin (< Ar. جن *cinn*) cin:

c.+lere 7/13

cinan (< Ar. جنان *cinān*) cennetler:

c.+ıŋ 193/18

cisim (< Ar. جسم *cism*) cisim, varlık:

c.+imi (*cismimi*) 117/1

c.+ine (*cismine*) 169/11

civahir (< Ar. جواهر *cevāhir*) elmas, yakut vb. değerli taşlar, mücevher: bkz. *cevahir* 114/8, 114/13

civan (< Far. جوان *javān*) yakışıklı genç erkek veya genç kadın: bkz. *cüvan* 2/3, 99/2

c.+a 7/16

c.+ı 85/11

c.+ım 8/5

civap bkz. *cevap*

c.+ın (*civabın*) 115/11, 119/11

c.+ıŋızı (*civabıŋızı*) 41/9

cizve (< Ar. جذوه *ceẕve*) cezve: 153/14

cogap krş. *cevap*, *cigab, civap* 28/4

coş- coşmak, galeyana gelmek:

c.-tu 191/1

Cum‘a (< Ar. جمعه *cum‘a*) Cuma: 63/15, 120/5, 120/10, 120/15, 120/20

cüft (< Far. جفت *jaft*) çift: 154/17

cümle (< Ar. جمله *cümle*) bütün, hep: 12/17, 61/21, 66/1, 115/11, 119/7, 197/20

c.-mizden 157/8

c.-mize 101/14

c.+mizi 115/1

c.+mizin 97/10, 158/12

c.+si 39/11, 39/13, 61/3, 6213, 68/19, 75/22, 88/14, 88/18, 89/15, 146/10, 156/15, 158/25

c.+sige 61/10

c.+sin 17/4, 18/4, 68/18, 156/18, 158/11

c.+sini 159/8

c.+siniŋ 23/15, 155/12

c.+ye 59/19

cürüm (< Ar. جرم *cürm*) suç; yanlışlık, kusur, hata: 182/12

cüvan krş. *civan,* 98/2

çabıcaq (< Far. چابك *çābük*; T. +*caq*) çabucak: *çabuq*+*caq* 61/2

çag (*ça:g / çak 1* EDPT 403b) zaman dilimi, vakit:

ç.+ında 193/16

çagır- (*çakır-* EDPT 410a) çağırmak, seslenmek: bkz. *çaqır-*

ç! 144/10

ç.-a 135/12

ç.-ayır 135/17

ç.-dıgı 23/16

çagırt- çağırtmak, çağırma işini yaptırmak: *çagır-t-*

ç.-ır 143/22

çaqır- bkz. *çagır-*

ç.-a 200/2

ç.-ırsan 30/8

çal- (*çal-* EDPT 417b) çalmak, ses çıkarmak, ses vermek:

ç.-ar 197/21

ç.-ayım 138/14

ç.-ayır 159/1

ç.-dıgın 140/8

ç.-dım 159/24

ç.-madım 197/15

çalı çalı:

ç.+dan 112/5

çam (*çam* EDPT 421b) çam, çam ağacı:

ç.+lar 205/12

çamaşır (< Far. جامه شوی *jāma-shūy*) çamaşır: 204/9, 204/15, 204/21

çamur çamur, balçık: 205/7

çapraz (< Far. چپ راست *chap-rāst*) çapraz: 45/21

çardaq (< Far. چار طاق *chār ṭāq*) çardak:

ç.+ta 198/1

çare (< Far. چاره *çāra*) çare, çıkar yol, çözüm yolu: 55/20, 118/20, 149/4, 172/12

ç.+sin 178/2

ç.+sine 185/13

çarqıfelek (< Far. جرك *jarg* + Ar. *felek*) (*çarḳ-ı felek*) talih, kader:

ç.+den 81/13

çay çay, küçük akarsu:

ç.+a 200/21

çayır çayır: 171/10

çek- (EDPT 413b) çekmek: bkz. *çik-*

ç! 181/6

ç.-dikde 197/19

ç.-en 155/6, 176/17

ç.-er 115/15, 135/1

ç.-irim 163/18

ç.-erler 113/1, 113/6, 163/12

ç.-ersin 112/11

ç.-ersiz 154/17

ç.-me 186/9

ç.-meye 118/3

ç.-ti 148/8

ç.-tigim 148/6, 163/17

ç.-tim 166/21

çekin- (EDPT 416a) çekinmek, kaçınmak:

ç.-mez 151/17

çerizliq (< Yun. *çerez;* Tü. *+lik*) çerezlik: 155/4

Çerkez Çerkez: 122/7

çeşme (< Far. چشمه *chashma*) çeşme:

ç.+si 110/19

çetin çetin, zor, müşkül: 179/2

çıgart- çıkartmak, çıkmasını sağlamak, çıkarma işini yaptırmak:

ç.-an 143/22

çıq- (*çık-1* EDPT 405b) çıkmak:

ç! 143/7

ç.-acaq 195/9

ç.-ar 114/3, 136/14, 137/10, 138/19, 140/22, 143/15, 177/25, 193/13, 193/15

ç.-arlar 111/1

ç.-arsız 194/15

ç.-ay 33/3

ç.-ıp 143/10, 158/10

ç.-qan 203/7

ç.-madan 181/18

ç.-maz 143/5

ç.-mış 120/19

ç.-sa 153/14

ç.-sam 187/14

ç.-tı 150/4, 150/14, 158/12, 169/11, 195/18

ç.-tıgından 137/14, 138/21, 138/24, 145/17

ç.-tıq 139/16

ç.-tım 189/1

çıqar- (*çıkar-* EDPT 410b) çıkarmak:

ç.-dı 156/19

ç.-ırım 197/21

ç.-masın 158/10

çıqıl- çıkmak:

ç.-maz 77/21

çıplaq çıplak, üryan, nü: 203/4

çımtıyan basma, kumaş: 1/9, 1/15

çışarı (*taşra:* EDPT 565b) dışarı, dış çevre: bkz. *dışarı* 127/6

çiçek (*çéçek* EDPT 400b) çiçek: 154/10

ç.+ler 149/1, 193/10

çifte (< Far. جفته *jafta*) çifte, ikili: 176/8, 188/10, 194/3, 199/16

çik- bkz. *çek-*

ç.-medim 195/24

ç.-ti 177/14

ç.-tigim 192/23

çikil- (*çekil-* EDPT 415a) çekilmek, çekme işi yapılmak: *çek-il-*

ç.-en 201/14

çirek (*çörek* EDPT 429a) çörek: 114/4

çiş- (*seş-* EDPT 857a) çözmek, açmak:

ç.se 1/12, 1/14

çiz- (*çız-* EDPT 432a) çizmek, çizgi çekmek, resmini yapmak, resmetmek:

ç.-eyim 146/5

ç.-meye 138/17

çoban (< Far. چوبان *chobān*) çoban: 196/9

çocuq (*çoçuk* EDPT 400b) çocuk: bkz *çoçux* 139/2, 139/8, 139/10, 139/14, 140/2, 140/4, 142/19

ç.+ı 145/13

çoçux bkz. *çocuq* 24/13

çoq (*ço:k* EDPT 405b) çok: 110/2, 120/7, 136/7, 147/1, 156/4, 156/7, 157/5, 157/10, 158/24, 159/22, 164/2, 167/21, 173/6, 173/17, 181/21, 186/20

ç.+ça 2/3

ç.+u (*çogu*) 80/20, 80/21

çora ırgat, rençber:

ç.+m 194/17

çök- (EDPT 413b) çökmek:

ç.-ti 195/19

çöm- çökmek, çömelmek:

ç.-elim 19/14

çöre (Tiet. *çörek otu* 536a) maya, tohumu tat katması için ekmeğe serpilen bir ot:

ç.+siz 39/20

çuha (< Far. چوخه *chūkhā*) çuha, yün kumaş: 197/19

çuqur (bkz. *çok-* EDPT 406a) çukur: 154/2

ç.+unda 185/11

çumadan (< Far. جامه دان *jāma-dān*) çamaşır koymaya yarayan sandık: 79/21

ç.+ın 80/10, 82/9, 83/4, 83/5

ç.+ıŋı 82/11

çümen (*çimgen* EDPT 423a) çimen, çim:

ç.+e 171/10

da (*takı:* EDPT 466a) dahi, da: bkz. *de, ta I, te* 1/7, 6/7, 13/17, 16/1, 16/14, 16/15, 17/7, 17/11, 17/12, 18/17, 19/2, 19/4, 19/7, 19/12, 20/3, 20/7, 20/16, 20/17, 20/19, 21/17, 21/20, 22/2, 22/4, 22/8, 23/7, 23/9, 25/13, 25/14, 25/19, 26/2, 27/15, 28/9, 28/18, 35/12, 35/14, 36/10, 36/14, 36/17, 37/10, 37/12, 37/17, 38/4, 38/9, 38/10, 41/20, 41/21, 42/3, 42/9, 43/15, 43/18, 47/2, 47/3, 47/5, 47/7, 47/9, 47/14, 47/16, 47/18, 48/1, 48/2, 48/4, 48/6, 50/22, 51/4, 53/6, 54/5, 58/6, 58/12, 58/15, 58/21, 59/14, 59/6, 60/8, 60/17, 62/8, 62/16, 63/5, 63/10, 63/14, 64/11, 65/14, 66/7, 66/9, 66/16, 66/18, 66/21, 67/18, 67/22, 68/2, 68/11, 69/3, 69/13, 69/14, 69/23, 70/3, 70/4, 70/5, 74/22, 75/5, 75/10, 75/20, 79/8, 80/8, 80/20, 80/21, 81/10, 83/9, 84/9, 84/12, 84/22, 87/16, 88/21, 89/22, 90/13, 90/16, 93/16, 94/5, 97/11, 97/19, 100/6, 102/2, 108/2, 113/9, 113/10, 114/10, 114/12, 114/14, 117/9, 118/14, 123/3, 123/5, 123/11, 127/3, 129/13, 130/14, 131/1, 131/3, 131/11, 134/3,134/10, 134/11, 135/10, 135/12, 135/16, 135/17, 135/20, 137/5, 137/8, 138/2, 138/8, 138/18, 142/15, 142/19, 143/2, 143/16, 143/24, 144/5, 144/12, 145/18, 147/8, 149/6, 153/4, 153/12, 154/10, 156/13, 157/1, 157/12, 158/9, 159/1, 160/3, 161/2, 161/9, 162/2, 162/3, 165/19, 173/14, 176/22, 176/24, 177/8, 197/1, 197/8, 200/8, 201/10,

dag (*ta:g 1* EDPT 463a) dağ: 39/5, 39/22

d.+a 111/21

d.+dan 70/9, 201/17

d.+ga 70/14

d.+ı 83/20, 86/2, 174/10

d.+ın 104/7, 128/15

d.+ıŋ 205/2

d.+ını 94/8, 116/6, 116/7

d.+lar 22/9, 45/5, 51/2, 74/14, 83/18, 101/15, 102/3, 103/7, 104/5, 104/10, 165/1, 174/2, 199/7

d.+lardır 148/7

d.+ların 177/20

d.+ler 199/6, 201/15

d.+tan 111/21

dagıl- (*tığıl-* EDPT 469b) dağılmak:

d.-masın 194/9

d.-mışlar 58/15

dagıt- dağıtmak:

d.-ır 82/19

d.-ma 181/3

d.-maya 59/19

dagla- (*tağla:-* EDPT 469b) (< Far. داغ *dāgh* + Tü. *+la-*) dağlamak:

d.-dıŋ 91/7

daglı *dāġ +lı* dağlanmış olan: 205/5, 205/10, 205/15

daha şimdiye kadar, henüz; var olana, elde bulunana ek olarak, olana katarak: 25/12, 27/15, 30/15, 32/2, 32/19, 65/11, 92/20, 131/16, 139/10, 153/12, 158/10, 161/8

d.+n 153/12, 202/7

dahaf (< Ar. طواف *ṭavāf*) tavaf, ziyaret: 121/13

dahın daha: 82/4

dahi (*takı:* EDPT 466a) da, de; bile: bkz. *daxı* 20/2, 20/3, 20/4, 49/6, 50/3, 60/3, 61/11, 63/11, 63/16, 64/3, 66/7, 66/13, 67/9, 67/15, 68/20, 74/23, 75/9, 78/17,

84/6, 88/10, 88/11, 89/10, 89/11, 90/18, 90/19, 143/3, 143/19, 150/22, 156/22, 157/2, 181/14, 184/12

daxi bkz. *dahi* 14/11, 40/8, 54/2, 84/15, 94/5, 94/11, 99/5, 99/6, 150/15, 157/12, 181/17

dahil (< Ar. داخل *dākhil*) iç, içeri; içinde, …ile birlikte: bkz. *daxil* 66/3

daxil bkz. *dahil* 30/11, 58/9, 75/13, 112/10

daq- (*tak-* EDPT 464b) takmak:

*d!*187/6

d.-an 162/13, 176/9

d.-ar 110/20

d.-arlar 113/3, 113/5

d.-arsın 114/2

d.-dılar 72/4

d.-ma 174/22, 186/7

d.-mışsın 32/11

d.-sana 96/4, 96/7

daqıl- (*takıl-* EDPT 469b) takılmak, takma işi yapılmak:

d.-dı 122/3

d.-dılar 75/22

daqın- takınmak, kendine takmak:

d! 198/10

d.-ır 186/11

d.-mış 99/17, 100/3

daqiqa (< Ar. دقيقه *daḳīḳa*) dakika: 157/20

d.+sı 97/2, 134/14

dal (*ta:l* EDPT 489a) dal: 47/7, 100/16, 125/16, 167/4

d.+a 44/10, 108/16

d.+da 190/8

d.+dan 44/10

d.+ı 108/14, 111/18, 184/3

d.+ıŋ 101/10

d.+ında 4/10, 187/8, 190/19

d.+ından 9/9

d.+lara 76/21

d.+nı 150/8

dal- (*tal-* EDPT 490b) dalmak: bkz. *tal-*

d.-mış 44/17

d.-mışsın 45/12

dalep (< Ar. طلب *ṭaleb*) talep, dileme, istem: 158/8, 158/11

dalet dalet, İbrani alfabesinin dördüncü harfi: 159/21

dalgalan- (*talkalan-* EDPT 498a) dalgalanmak, üzerinde dalga oluşmak:

d.-dı 150/20

dam (*ta:m* EDPT 502b) dam:

d.+lar 205/12

damla- (*tam-* EDPT 503a) damlamak:

d.-r 98/9, 193/17

dane (< Far. دانه *dāna*) tane, adet: 61/9, 108/16

d.+m 177/18

d.+si 160/13, 171/7

d.+sin 158/14

dargınlıq dargınlık, dargın olma durumu: 139/13

darı (*tarığ* EDPT 537b) darı: 168/14

darıl- darılmak, gücenmek:

d.-maz 108/8

d.-mış 37/20

daş (*ta:ş 2* EDPT 557a) taş: bkz. *taş* 48/10, 48/14, 64/21, 112/5, 156/16, 203/1

d.+a 48/11, 48/15, 197/1

d.+dır 52/2

d.+ı 64/22, 196/3

d.+ına 45/15, 46/5, 74/2, 167/15

d.+ından 105/12

d.+lar 104/5, 104/10, 170/12

d.+ları 32/15

d.+tandur 177/21

d.+tır 11/6

daşlı taşlı, içinde taş olan, taş karışmış olan: bkz. *taşlı* 47/17, 48/5

dat (*ta:tığ* EDPT 452a) tat:

d.+ını (*dadını*) 1/8

dat- (*tat-* EDPT 449b) tatmak:

d.-ayım (*dadayım*) 109/9

d.-saŋız 156/19

datlı tatlı, şeker tadında olan: 47/7, 59/20, 78/22, 81/16, 99/8, 103/1, 113/14, 114/12, 162/5, 202/19

dava (< Ar. دعوى *d'avī*) 1. dava, sorun:

d.+m 195/21

d.+mı 195/21

d.+sı 74/9

2. ülkü:

d.+mız 81/17

da'vit (< Ar. دعوت *d'avet*) davet, çağrı, çağırma: bkz. *davit* 59/21, 60/16

davit bkz. *da'vit* 111/17

davul (< Ar. طبل *ṭabl*) davul, bateri: 150/11, 153/4, 159/18, 159/7

d.+dan 151/2

d.+lar 197/16

davulcu davulcu: 123/3

daya- (*taya:*- EDPT 567b) dayamak:

d.-mışlar 88/8

dayah (*taya:k* EDPT 568a) dayak: bkz. *tayaq* 154/18

dayan- (*tayan*- EDPT 569b) dayanmak, kendini dayamak:

d! 200/6

d.-amadı 74/19, 89/14, 91/13

d.-dı 29/7

d.-dım 167/15

d.-maz 105/16, 151/20

dayandır- dayandırmak, dayanmasını sağlamak:

d.-dıŋ 191/11

d‘ayim krş. *dahim* 101/13

dayima (< Ar. دائما *dā’imā*) daima, sürekli, sonsuz: 20/20

de bkz. *da, ta I, te I* 2/4, 2/12, 2/18, 6/7, 6/11, 10/3, 10/13, 13/13, 13/15, 14/6, 14/8, 14/14, 16/1, 16/2, 16/5, 16/13, 16/15, 17/3, 17/4, 17/7, 17/13, 17/15, 17/16, 17/18, 17/20, 18/14, 19/5, 19/6, 20/10, 20/11, 20/18, 20/6, 21/11, 22/12, 22/13, 22/15, 22/17, 22/20, 23/2, 23/4, 23/5, 23/8, 23/12, 23/14, 23/18, 24/3, 24/6, 24/9, 24/12, 24/15, 25/12, 28/7, 28/8, 28/11, 28/18, 29/3, 30/1, 31/16, 32/5, 32/6, 32/8, 32/16, 34/6, 34/14, 34/18, 35/6, 35/8, 35/9, 35/9, 35/16, 36/6, 36/7, 37/4, 37/6, 37/18, 38/5, 38/8, 38/12, 38/18, 40/14, 41/5, 41/10, 41/11, 41/14, 41/16, 41/18, 41/20, 42/4, 42/7, 42/8, 42/10, 49/11, 49/15, 49/20, 50/7, 50/10, 50/13, 50/16, 50/19, 51/18, 52/6, 52/15, 53/8, 53/18, 53/20, 53/21, 54/18, 54/21, 54/22, 55/5, 55/7, 55/20, 56/4, 56/6, 56/18, 58/18, 59/2, 60/4, 60/14, 62/11, 62/12, 62/15, 62/21, 63/5, 63/8, 63/9, 63/10, 65/2, 65/10, 65/22, 66/11, 66/17, 67/2, 68/3, 68/6, 69/2, 69/4, 69/8, 69/12, 69/19, 70/13, 74/12, 75/3, 75/6, 75/24, 76/2, 77/2, 79/10, 80/9, 82/8, 82/10, 83/11, 83/12, 84/18, 84/23, 87/13, 87/14, 88/15, 89/4, 89/5, 89/21, 90/4, 90/7, 90/10, 92/15, 93/12, 93/20, 94/8, 95/14, 97/6, 97/10, 97/14, 97/17, 97/18, 100/6, 112/12, 112/13, 113/2, 113/3, 113/6, 113/8, 113/15, 114/2, 114/4, 114/11, 114/16, 116/6, 117/4, 127/12, 129/16, 130/12, 133/17, 133/19, 134/6, 135/10, 135/12, 137/1, 137/3, 137/5, 138/3, 138/10, 139/1, 139/24, 140/2, 140/8, 140/13, 140/17, 140/20, 141/10, 141/15, 141/23, 142/1, 143/6, 143/6, 143/9, 143/17, 144/2, 145/11, 145/17, 145/20, 146/18, 150/3, 150/10, 153/17, 153/19, 156/15, 158/23, 158/24, 159/2, 163/13, 165/19, 166/1, 166/2, 169/3, 170/16, 171/15, 177/4, 177/12, 179/12, 195/22, 197/7, 197/18, 206/5

de- bkz. *di-, ti-*

d.-di 40/13, 50/3, 110/2, 110/3, 110/6, 173/2, 173/6, 173/8, 173/10, 173/12, 173/14, 173/16, 173/18

d.-digim 40/1

d.-digin 11/3

d.-dikde 14/7

d.-dim 71/9, 172/8, 172/2, 172/4, 172/6, 172/10, 172/12, 172/14, 172/16, 172/18, 172/20, 172/24, 173/1, 173/3, 173/5, 173/7, 173/9, 173/11, 173/13, 173/15, 173/17, 174/16, 177/1

d.-gen 25/2

d.-ler 7/4

d.-medim 197/18

d.-megi 197/7

d.-mezler 192/12

d.-miş 14/8, 14/18, 25/18, 172/3, 172/5, 172/7, 172/9, 172/11, 172/13, 172/15, 172/17, 172/19, 172/21

d.-mişler 206/6, 206/9, 206/12, 206/15, 206/18, 206/20

d.-p 195/6

d.-r 14/15, 16/1, 23/2, 112/3, 112/9, 115/14, 175/18, 176/14, 180/9

d.-rim 70/17

d.-rler 7/4

d.-rsin 196/15

d.-se 177/6, 178/20

d.-seler 178/22

d.-sin 184/6

d.-y 60/8

debre- (*tebre:-* EDPT 443b) titremek:

d.-r 194/22

dede (*dede:* EDPT 451b) dede, büyük baba:

d.+si 9/8

d.+sin 9/8

def (< Ar. دفع *def'*) savma, gönderme: 141/12

defa (< Ar. دفعه *def'a*) kez, kere: 158/5

defter (< Ar. دفتر *defter*) defter:

d.+inden 146/17

d.+leri 156/17

deg- (*teg-* EDPT 476a) değmek, dokunmak, temas etmek: bkz. *dig-*

d.-di 84/8

d.-en 25/2, 30/12

d.-me 56/4, 56/5, 56/6, 113/17

d.-meŋiz 162/3

d.-mesi 95/12

d.-mez 109/10, 162/6

degil (*tegül* EDPT 480a) değil: bkz. *digil, tegül* 196/8

degirmen (*tegirme:n* EDPT 486b) değirmen: 105/9, 105/12

d.+ler 74/2

degiş- (*tegiş-* EDPT 487b) değişmek: bkz. *degüş-*, *deŋiş-*

d.-mem 109/14

degiştir- (*tegşür-* EDPT 488a) değiştirmek, değişmesini sağlamak:

d.-ir 206/7

degüş- bkz. *degiş-*, *deŋiş-*

d.-e 66/5

dexa (< Ar. دها *dehā*) deha:

d.+sın 118/14

dek dek, kadar, değin: 65/20, 110/16, 157/12

deli (*télve:* EDPT 493a) deli, aklını yitirmiş olan: 5/12, 26/9, 34/21, 66/9, 73/18, 102/1, 186/13

d.+dir 111/6

deliqanlı delikanlı: 35/22, 143/24, 144/8

d.+lar 201/1

d.+lardan 61/9

d.+nıŋ 143/24

delilik delilik, cinnet:

d.+inden (*deliliginden*) 197/6

delin- (*telin-* EDPT 501a) delinmek:

d.-mez 149/3

dellallıq (< Ar. دلال *dellāl*, Tü. *+lıq*) tellallık, tellalın yaptığı iş: 157/9

dem (< Far. دم *dam*) 1. soluk, nefes: 95/8, 193/13

2. zaman, çağ: 121/3, 126/2, 191/1

d.+inde 131/12

demir (*temir* EDPT 508b) demir: bkz. *dimir, temir* 160/11

d.+i 3/6

deŋiş- bkz. *degiş-*, *degüş-*

d.-eyim 72/19

deniz (*teŋiz* EDPT 527a) deniz: bkz. *deŋiz*

d.+ge 132/11

deŋiz bkz. *deniz* 9/12

d.+e 139/15

der- (*té:r-* EDPT 529a) dermek, toplamak: bkz. *dir-*

d.-esin 52/15

derc (< Ar. درج *derc*) alma, toplama; kaydetme: 192/21

dere dere, küçük akarsu:

d.+si 204/12

derek (*téreːk* EDPT 543a) direk, ağaç: bkz. *direk, tirek*

d.+niŋ 44/14

deren (*teriŋ* EDPT 551a) derin: bkz. *teren*

d.+dir 54/14

derhun (< Far. درون *darūn*) derin:

d.+ı 48/18, 101/9

d.+ıma 98/10, 193/14

derhunı dil (< Far. درون دل) (*derūn-ı dil*) gönül, can, iç:

d.+den 101/12, 101/14, 101/17

deri *teri:* (EDPT 531a) deri, cilt, ten:

d.+sin 197/16

derman (< Far. درمان *darmān*) 1. güç, takat, mecal: 117/12, 122/14

d.+ı 5/9, 172/13

2. ilaç, çare: bkz. *dirman* 56/5, 117/2

d.+ın 118/9

dert (< Far. درد *dard*) üzüntü, keder; hastalık: 184/2

d.+e (*derde*) 7/8, 56/4, 74/6, 85/12, 118/19, 189/5

d+i (*derdi*) 115/6

d.+ile (*derdile*) 119/2

d.+im (*derdim*) 45/6, 54/9, 89/22, 115/6, 164/14, 164/15, 165/1, 183/11, 188/19, 191/10,

d.+ime (*derdime*) 55/20, 117/2, 149/4, 172/12

d.+imiŋ (*derdimiŋ*) 118/9

d.+in (*derdin*) 2/4, 13/8, 54/5, 65/3

d.+iŋ (*derdiŋ*) 2/18, 101/8

d.+inden (*derdinden*) 73/17, 163/15

d.+iŋden (*derdiŋden*) 120/12

d.+iŋi (*derdiŋi*) 74/8, 77/20

d.+inle (*derdinle*) 169/10

d.+lere 77/15, 167/6, 167/22, 198/19

d.+lere (*derdlere*) 87/6

d.+lerge (*derdlerge*) 198/5

derdi firaq (< Far. درد +Ar. فراق) (*derd-i firāḳ*) ayrılık derdi: 148/6

dertli derdi olan. *dert+li* 45/5, 149/6

derviş (< Far. درویش *darvesh*) derviş: bkz. *dervüş, devrüş* 35/12, 35/14, 175/15, 204/3

dervüş krş. *derviş, devrüş* 108/6

derya (< Far. دریا *daryā*) deniz: 39/7, 66/2, 146/22, 171/6

d.+da 58/18

d.+dan 66/2

d.+lar 189/17

d.+sı 204/12

d.+sına 191/2

d.+ya 123/17, 191/12

d.+yı 183/7

dest (< Far. دست) *dast* el:

d.+ineyim 119/2

destan (< Far. دستان *dastān*) destan: bkz. *distan* 206/1

d.+lar 59/13, 88/17

deste deste: 47/4, 48/3

destur (< Far. دستور *dastūr*) izin, müsaade: 37/21

deva (< Ar. دواء *devā'*) ilaç, çare: 156/18

devasız (< Ar. *devā'*, Tü. *+sız*) devasız, çaresi olmayan: 118/19

deve (*tevey* EDPT 447b) deve: 21/11, 21/12, 23/18, 153/11

d.+ge 21/11

d.+si 201/4

devit (< Far. دویت *davet*) divit: 157/21

devlet (< Ar. دولت *devlet*) devlet:

d.+den 58/13, 157/5

d.+iŋi 58/24

d.+iŋizni 40/16

devletli mutluluk ve refah içinde olan (kimse): 168/2

devran (< Ar. دوران *devrān*) dünya; kader, talih:

d.+a 170/20

d.+ı 192/15

d.+lar 147/1

devrüş bkz. *derviş, dervüş* 7/18

devşir- devşirmek, toplamak:

d! 79/4, 89/16

d.-ir 22/14

d.-iriz 89/17

d.-irler 108/16

d.-mezler 15/4

devşiril- devşirilmek, toplanmak: *devşir-il-*

d.-ip 158/6

deyiş deme, söyleme işi:

d.+ler 31/15

deystve (< Ru. *действие*) (tiyatroda) perde: 156/2, 157/13, 157/14, 158/20

d.+ye 156/8

deystvovat (< Ru. *действовать*) hareket etmek, oynamak, rol yapmak:

dımbıl dümbeleğin çıkardığı ses: 153/20

dış (*taş 1* EDPT 556b) dış:

d.+ı 59/22, 60/11

dışarı bkz. *çışarı* 88/21, 195/23

d.+sın 59/8

di- (*té:*- EDPT 433b) demek, söylemek: bkz. *de-, ti-*

d.-di 20/13, 33/14, 34/13, 34/16, 34/18, 34/20, 35/2, 36/6, 38/5, 38/18, 39/15, 39/17, 39/18, 40/15, 40/20, 41/3, 41/4, 41/5, 41/10, 41/12, 41/14, 41/16, 41/22, 42/2, 43/15, 43/16, 50/2, 58/5, 60/7, 60/9, 67/22, 68/1, 68/10, 70/3, 70/5, 70/8, 74/22, 75/9, 75/10, 75/16, 75/18, 75/21, 75/24, 76/2, 76/4, 76/9, 78/4, 78/6, 78/19, 78/22, 79/5, 79/9, 82/6, 84/11, 84/12, 84/23, 87/17, 88/7, 88/12, 88/20, 89/10, 89/2, 89/4, 89/5, 89/7, 89/9, 92/11, 92/17, 92/20, 92/21, 93/11, 93/9, 93/12, 93/14, 93/16, 93/17, 110/7, 110/10, 110/11, 136/4, 140/16, 142/15, 143/11, 146/14, 146/16, 150/10, 150/11, 172/25

d.-digi 34/23, 35/2, 48/7, 92/10, 92/13, 130/19, 133/7, 145/24, 152/4

d.-digim 39/22, 143/13

d.-digin 33/13, 78/2, 92/10

d.-digini 39/10

d.-dik 133/16, 38/5

d.-dikler 105/9, 105/12

d.-dikleri 25/8, 75/21

d.-diklerin 62/9

d.-dikte 22/11, 34/18, 36/5, 37/23, 67/11, 67/19, 75/12, 138/11

d.-diler 39/15, 50/21, 71/2, 71/15, 71/16, 79/15, 86/8, 89/2, 89/5, 89/17, 89/18, 93/16, 93/18, 146/15

d.-dim 67/13, 92/3, 118/22

d.-gen 16/6, 25/17, 26/5, 30/13, 62/5, 65/14

d.-me! 201/13

d.-meden 28/3

d.-mek 39/19, 39/20, 132/4, 196/21

d.-mektir 40/5

d.-mem 27/16

d.-mesi 39/20, 40/3

d.-mesinler 19/11

d.-meyi 197/7

d.-mez 127/6

d.-mezler 111/13

d.-miş 13/13, 13/16, 13/17, 14/7, 16/14, 16/15, 16/19, 17/12, 17/16, 17/20, 25/11, 25/12, 25/15, 30/1, 30/6, 30/9, 34/3, 34/4, 34/6, 35/5, 35/6, 35/9, 35/10, 35/14, 36/7, 36/12, 36/13, 36/17, 36/19, 37/5, 37/6, 37/19, 38/9, 38/11, 38/15, 38/16, 42/6, 42/7, 42/9, 42/9, 42/12, 42/14, 42/15, 42/16, 53/5, 53/6, 53/8, 53/8, 53/11, 58/18, 58/21, 58/23, 58/26, 60/18, 61/3, 61/7, 62/16, 62/19, 62/22, 63/2, 63/5, 63/6, 63/8, 63/9, 63/11, 63/13, 63/14, 65/21, 66/19, 66/20, 66/21, 66/22, 67/6, 67/7, 67/8, 67/9, 67/11, 67/20, 67/22, 68/3, 68/5, 68/6, 68/22, 69/3, 69/4, 69/5, 69/19, 69/21, 70/2, 70/6, 78/16, 82/7, 82/8, 82/10, 87/15, 88/14

d.-mişim 86/4

d.-mişler 16/17, 17/15, 28/5, 28/9, 37/22, 61/6, 68/16, 109/9

d.-müş 67/24

d.-p 34/7, 162/11

d.-r 13/14, 15/3, 16/3, 16/5, 17/6, 17/10, 17/11, 19/2, 19/4, 19/6, 19/8, 19/12, 19/14, 20/1, 20/3, 20/5, 20/6, 20/7, 21/11, 21/13, 21/14, 21/16, 21/17, 22/4, 22/5, 22/6, 22/7, 22/8, 22/10, 22/11, 22/12, 22/15, 22/17, 22/20, 23/2, 23/3, 23/5, 23/6, 23/7, 23/8, 23/9, 23/12, 23/14, 27/14, 35/2, 38/9, 39/8, 41/20, 43/11, 49/2, 50/18,

60/14, 66/16, 72/12, 77/15, 84/17, 102/1, 116/13, 118/13, 119/9, 120/16, 127/12, 129/13, 129/15, 129/17, 129/22, 130/3, 130/4, 130/7, 130/10, 130/12, 130/16, 131/4, 131/5, 133/1, 133/7, 133/17, 134/7, 134/11, 135/9, 135/13, 135/17, 135/18, 135/20, 136/1, 136/4, 136/9, 136/12, 136/14, 136/15, 136/18, 136/21, 137/7, 137/9, 137/10, 137/14, 137/20, 138/2, 138/3, 138/5, 138/6, 138/10, 138/11, 138/16, 138/18, 138/20, 138/21, 138/22, 139/10, 139/17, 140/18, 141/15, 141/18, 141/19, 141/6, 141/7, 142/11, 142/14, 142/18, 142/2, 142/5, 142/8, 143/10, 143/14, 143/16, 143/4, 144/6, 144/9, 144/10, 144/12, 144/16, 144/19, 144/25, 145/1, 145/5, 145/10, 145/16, 145/19, 145/20, 145/24, 146/3, 146/5, 146/7, 146/8, 148/13, 155/5, 155/6, 155/8, 164/13, 164/21, 171/15

d.-rdi 156/20

d.-rim 47/2, 73/2

d.-rken 66/6, 66/8

d.-rler 20/20, 21/2, 34/4, 35/16, 43/20, 75/20, 97/16, 97/20, 127/8, 127/10, 127/11, 127/13, 131/7, 131/13, 131/15, 132/1, 134/15, 137/6, 146/9, 203/16

d.-rse 6/3

d.-rsem 173/7

d.-rseŋiz 156/15, 159/15

d.-rsin 17/7, 17/10, 17/13, 196/14

d.-sek 194/22

d.-sem 72/12, 84/2, 165/1, 165/4

d.-seŋ 140/3, 201/13

d.-sinler 81/23

d.-yi 16/18, 17/7, 17/13, 17/17, 18/1, 19/2, 19/4, 20/21, 21/14, 23/15, 26/5, 27/17, 28/12, 29/6, 30/8, 30/12, 30/14, 33/16, 34/12, 34/20, 35/16, 35/17, 35/20, 36/8, 36/11, 37/22, 38/3, 38/8, 41/19, 41/20, 53/3, 55/23, 56/2, 58/8, 59/3, 59/5, 60/8, 60/12, 60/14, 60/17, 60/20, 61/2, 61/8, 62/7, 62/12, 63/7, 64/13, 65/11, 65/16, 66/18, 67/3, 67/7, 67/13, 68/9, 68/12, 69/13, 70/9, 73/11, 74/6, 75/16, 76/17, 77/10, 78/13, 78/24, 79/17, 81/9, 82/4, 83/13, 84/13, 84/22, 85/2, 87/15, 87/18, 88/2, 88/6, 88/16, 89/12, 91/4, 91/5, 91/8, 91/11, 97/3, 118/9, 127/9, 127/14, 129/21, 130/2, 130/10, 130/11, 131/14, 131/17, 132/5, 133/21, 135/13, 135/17, 138/19, 139/23, 140/5, 140/19, 140/20, 140/21, 141/22, 143/1, 143/23, 146/5, 146/10, 146/19, 150/9, 156/7, 156/12, 158/6, 158/23

d.-yem 42/12

d.-yen 108/2, 108/3, 108/4, 108/5, 108/7, 108/9, 175/7, 175/9, 175/11, 175/13, 175/17, 175/21, 184/9

d.-yenlerge 160/5

d.-yesin 87/13, 89/9

d.-yi 14/4, 137/20, 151/12

d.-yin 89/8, 199/5, 199/9, 199/13, 199/17

d.-yince 84/19, 87/18, 129/15, 133/18, 138/5, 138/15,138/22, 139/9, 141/14, 143/19, 144/9, 146/9

d.-yincek 84/14

d.-yip 174/5

d.-yir 15/16, 27/18, 41/11, 41/21, 42/11, 42/3, 66/18, 67/18, 143/21

d.-yirler 17/3

d.-yirsin 42/9, 140/5

dide (< Far. دیده *dīda*) göz:

d.+m 110/5, 205/14

d.+mden 169/16

dig- bkz. *deg-*

d.-meyecek 41/4

digil bkz. *degil, tegül* 3/6, 3/7, 3/17, 29/5, 30/19, 34/5, 39/16, 51/12, 51/13, 56/8, 56/9, 56/10, 58/4, 60/13, 63/8, 89/4, 112/11, 112/13, 112/15, 112/17, 113/2, 113/4, 113/6, 113/8, 113/10, 113/15, 113/17, 114/2, 114/4, 114/6, 114/8, 114/10, 114/12, 114/14, 114/16, 118/5, 118/6, 138/15, 138/22, 140/1, 153/8, 156/10, 159/24, 160/15, 167/12, 167/13, 17/15, 194/14, 196/1, 196/6, 201/14

d.+dir 25/16

d.+im 41/8, 104/12, 104/13

dik- I (*tik-* EDPT 476b) (bitki) dikmek, ekmek:

d.-er 51/3, 64/21

dik- II dikmek, iplikle tutturmak:

d.-erim 163/13

d.-erler 163/11

dik- III (göz) dikmek, dikkatle bakmak:

d.-erler 113/1

diken (*tiken* EDPT 483b) diken:

d.+i 49/11

dikil-I (*tikil-* EDPT 481a) dikilmek, dikme (I) işi yapılmak:

d.-en 122/8

dikil-II (taş) dikilmek, ölüyü gömmek, defnetmek anlamında kullanılıyor:

d.-ecekdir 19/3

dikil-III dikilmek, dikme (II) işi yapılmak:

d.-miş 82/5

diktir- (*tiktür-* EDPT 479b) diktirmek, dikme işini yaptırmak:

d.-dim 94/7

dil I (*tıl* EDPT 489b) dil: bkz. *til* 100/7, 169/2

d.+den 11/11, 117/10

d.+e 11/11, 44/10, 120/3, 169/15

d.+i 179/13

d.+imden 73/15

d.+imi 85/17

d.+inden 99/1, 159/9

d.+ine 60/4, 83/2, 98/6, 170/6, 193/12

d.+iŋe 162/5

d.+le 174/10

d.+ler 151/23, 176/6

d.+lerde 81/3

d.+lere 116/13, 195/17

d.+leriŋ 11/16

dil II tel: bkz. *tel*

d.+ine 11/15, 11/18, 12/1

dil- (*til-* EDPT 490b) dilmek:

d.-diŋ 7/17

dilal (< Ar. دلال *dellāl*) tellal: bkz. *telal* 14/20, 157/6

dilbed (< Far. دلبند *dil-band*) gönül bağlayan, sevgili:

d.+inden 170/14

dilber (< Far. دلبر *dil-bar*) alımlı, güzel (kadın): bkz. *dülber* 7/11, 170/7, 172/24, 174/16, 176/3, 176/5, 176/9, 176/13, 176/17, 180/16, 182/6, 185/2, 185/4, 185/8, 185/12, 185/16, 191/8, 205/4, 205/14

d.+e 8/5, 99/4, 172/10, 181/12

d.+i 3/7, 109/17, 109/22, 119/6

d.+in 3/12, 181/16, 185/6

d.+iŋ 3/5, 3/8, 3/16, 4/2, 99/6, 184/1

d.+ine 7/15

d.+ler 180/20

dilbirlik güzellik, alımlılık:

d.+i (*dilbirligi*) 201/5

dile- (*tile:*- EDPT 492a) dilemek, istemek:

d! 40/13

d.-mem 40/19

d.-r 95/5

d.-rim 7/8, 32/5, 54/5, 55/15, 72/3, 110/15, 148/15, 190/2

d.-rseŋ 120/3

d.-rsin 40/13

d.-yim 2/3

dilek (*tile:k* EDPT 498a) dilek, istek, talep, temenni:

d.+im (*dilegim*) 13/5

dilen- (*tilen*- EDPT 501b) dilenmek, sadaka istemek:

d.-sin 163/7

dilsiz dilsiz, konuşamayan, ahraz: 153/16

dimir bkz. *demir, temir*: 3/6

din (< Ar. دين *dīn*) din:

d.+im 49/7, 49/13

d.+imiz 123/15

dinle- (*tıŋla:-* EDPT 522a) dinlemek, işitmek için kulak vermek: bkz. *diŋle-, tiŋle-*

d.-mezseŋiz 194/15

d.-miş 62/18

d.-p 75/15

d.-r 155/11

d.-yenge 97/18

diŋle- bkz. *dinle-, tiŋle-*

d.-mişler 98/9

d.-r 95/15, 151/2, 206/19

d.-seŋ 51/6

d.-sin 71/22

d.-sinler 47/8

d.-yene 159/18

d.-yim 119/12

d.-yip 61/20

dip (*tü:b* EDPT 434b) dip: bkz. *tip, tüp*

d.+i (*dibi*) 132/16

d.+inde (*dibinde*) 3/9, 3/13, 3/17, 128/8, 128/11

d.+inden (*dibinden*) 131/15, 131/19

d.+ine (*dibine*) 10/12, 31/5, 45/12

dir- bkz. *der-*

d.-esin 32/6

direk bkz. *derek, tirek* 206/19

d.+i (*diregi*) 114/3

d.+i (*direyi*) 198/2

d.+idir (*diregidir*) 154/9

d.+inden (*direginden*) 154/12

d.+te 190/17, 203/3

direklik (*téreklik* EDPT 546a) ağaçlık: 110/17

diril- (*tiril-* EDPT 547b) dirilmek, güçlenip canlanmak:

d.-mez 175/18

dirman bkz. *derman* 32/9

d.+a 32/8

distan bkz. *destan* 195/17

diş I (*tü:ş 2* EDPT 559a) düş, rüya:

d.+ine 35/12, 36/2

diş II (*tı:ş 1* EDPT 557b) diş: bkz. *tiş*

d.+i 148/10

d.+im 205/6, 205/11, 205/16

d.+ini 206/7

d.+iŋi 159/22

d.+ler 204/5

d.+leri 171/7

d.+leriŋ 181/1

dişir- (*tüşür-* EDPT 566a) düşürmek: bkz. *düşir-, düşür-*

d.-ir 102/7

divan (< Ar. ديوان *dīvān*) büyük meclis: 98/4, 103/19, 122/11, 150/1, 180/23

d.+a 63/15, 115/10, 171/16, 193/10

d.+da 95/5, 122/11

d.+ı 118/18, 121/1, 126/1

d.+ına 63/3, 171/5, 176/23

d.+ıŋda 51/3

divane (< Far. دیوانه *devāna*) deli, kaçık, budala; bir şeye çok düşkün olan: bkz. *divani* 66/9, 120/12

d.+si 186/20

divani bkz. *divane* 165/22

d.+si 4/5

divanlı krş. *divane* 73/18

diyar (< Ar. دیار *diyār*) ülke: 70/20

d.+a 27/13

d.+da 96/14

d.+ga 67/10

diz (*ti:z* EDPT 570b) diz: 190/11

d.+ime 109/11, 109/15, 109/21

d.+ine 120/17

diz- (*tiz-* EDPT 572a) dizmek, bazı nesneleri iplik, tel vb.ne geçirmek: bkz. *düs-*

d.-ip 136/13

dizili dizili: 112/13

dog- (*tog-* EDPT 465a) doğmak, dünyaya gelmek: bkz. *duv-*

d.-an 174/18

d.-ar 165/21, 166/1, 166/3, 166/6, 166/12, 166/15, 167/12, 186/3, 200/4

d.-dım 17/14

d.-du 1/5, 1/13

d.-dugu 17/14

d.-dugundan 139/4

d.-mam 115/4

d.-muş 37/2

dogra- (*togra:-* EDPT 472b) doğramak:

d.-dım 149/5

dogrı (*toguru:* EDPT 473a) doğru, gerçek: bkz. *dogru* 6/4, 22/2, 22/3, 62/16, 132/19

dogru bkz. *dogrı* 35/11, 51/18, 58/1, 63/3, 66/22, 68/1, 68/13, 68/14, 68/17, 70/13, 75/11, 83/4, 86/17, 115/14, 123/8, 134/10, 134/18, 135/5, 141/14, 157/10, 179/16

dogruluk doğruluk, doğru ve dürüst olma durumu:

d.+ımı (*dogrulugımı*) 139/20

dogur- (*togur-* EDPT 472a) doğurmak, doğum yapmak:

d.-an 148/15

d.-du 130/21

d.-dugu 146/15

d.-dugundan 145/15

d.-ur 130/19, 131/2

doqun- (*tokın-* EDPT 471a) 1. dokunmak, hafifçe değmek:

d.-ma! 38/8

2. tedirgin etmek, sataşmak:

d.-ma! 38/15, 89/16

doquş- (*tokış-* EDPT 474a) tokuşmak, iki şey birbirine çarpmak, çarpışmak:

d.-a 201/1

doquz (*tokku:z* EDPT 474b) dokuz: 74/11, 130/18

d.+ında 206/8

dol- (*to:l-* EDPT 491a) dolmak: bkz. *tol-*

d.-ar 166/9

d.-arlar 131/19

d.-ay 204/17

d.-du 49/4, 60/2, 76/9, 77/17, 87/11, 92/11, 98/11, 101/1, 101/3, 122/4

d.-dular 59/17

d.-muş 29/4, 60/11, 60/22

dolan- (*tolgan-* EDPT 497a) dolanmak:

d.-ıp 144/18, 144/20, 145/3, 145/7

d.-ır 186/3

d.-ırsın 170/4

dolant- (*tonat-* EDPT 517b) donatmak, sofra hazırlamak:

d.-ıp 140/16, 140/17

dolaş- (*tolgaş-* EDPT 497b) dolaşmak, gezmek, gezinmek:

d! 159/23

d.-dım 31/8

d.-ır 1/15, 15/5

d.-ırlar 29/2

dolaştır- dolaştırmak, dolaşma işini yaptırmak:

d! 11/7

d.-salar 105/5

dolat- krş. *dolant-*

d! 136/13

d.-ıp 136/18

doldur- (*toltur-* EDPT 495a) doldurmak, dolu duruma getirmek:

d! 110/10

d.-ayım 1/12

d.-du 79/21

d.-salar 198/3

dolı (*tolu:* EDPT 491b) dolu: bkz. *dolu, tolu, toluv* 5/12, 193/16

d.+lar 5/4

dolu bkz. *dolı, tolu, toluv* 83/16, 101/3, 101/13, 202/5

d.+sın 85/14, 89/20

don (*to:n* EDPT 512b) giysi:

d.+umu 51/18, 58/1

donal- donmak, dona kalmak:

d.-mışdır 120/18

donan- (*tonan-* EDPT 523a) doannmak, giyinmek:

d.-ır 206/5

dost (< Far. دوست *dost*) dost, arkadaş: 22/5, 88/14, 91/16, 198/4, 202/5

d.+a 179/15

d.+ım 68/8, 78/23

d.+ıŋ 48/13

d.+ınıŋ 198/9

d.+lar 160/3

d.+tan 80/18

d.+um 67/21, 99/13, 159/22, 179/22, 179/24, 180/4, 180/8, 180/12

dostlık dostluk, dostça davranış:

d.+ın (*dostlıgın*) 78/7

doy (*to:y 1* EDPT 566b) toy, ziyafet: bkz. *toy*

d.+unı 81/20

d.+uŋı 91/10

doy- (*to:d-* EDPT 451a) doymak:

d.-a 81/20

d.-may 162/13

d.-maq 162/5

doyan doyan doyana kadar: 24/3

dögdür- dövdürmek, dövme işini yaptırmak:

d.-eyim 48/14

dögün- dövünmek:

d.-di 13/2

d.-ürsün 170/12

dök- (*tök-* EDPT 477a) dökmek:

d.-en 176/5

d.-er 64/20, 64/21, 109/4

d.-erim 73/9

d.-erler 123/18, 163/11

d.-eyim 19/14, 86/16

d.-meye 65/3

d.-müş 46/14

d.-üp 64/13, 83/14

dökil- (*tökül-* EDPT 481a) dökülmek: bkz. *dökül-*

d.-ir 203/3

dökül- bkz. *dökil-*

d.-ir 193/19

d.-müş 76/17, 99/15, 198/2

d.-ür 98/13

dön- (*tö:n-* EDPT 515a) dönmek: bkz. *döŋ-*

d! 49/7, 148/14

d.-di 151/12

d.-digim 91/16

d.-direyim 48/10

d.-dü 17/17, 156/14

d.-dügüm 31/7, 72/18

d.-er 11/16, 170/4

d.-mez 151/18

döŋ- bkz. *dön-*

d.-düm 148/7

d.-er 74/2

d.-mez 55/19

döndür- (*töŋder-* EDPT 518b) döndürmek:

d.-eyim 51/18

d.-ürüm 58/1

d.-eyim 73/3

d.-mem 6/6

d.-mez 49/17, 76/21

dört (*tört* EDPT 534a) dört: 13/19, 39/14, 39/19, 61/9, 61/22, 63/17, 78/15, 80/17, 93/14, 131/18, 132/6, 133/14, 150/14, 150/23, 153/16, 154/11, 160/2

d.+de 123/1

d.+inden 206/5

d.+isi (*dördisi*) 70/13

d.+ünde (*dördünde*) 122/9

d.+üsi (*dördüsi*) 78/14

dördinci (*törtünç* EDPT 535b) dördüncü: bkz. *dördüncü* 12/11

d.+si 160/5

dördüncü: bkz. *dördinci* 40/6

döş (*tö:ş* EDPT 558b) göğüs, bağır:

d.+ine 148/12

döşe- (*töşe:-* EDPT 561b) döşemek: bkz. *töşe-*

d.-yir 159/1

döşek (*töşe:k* EDPT 563b) yatak: bkz. *töşek*

d.+in (*döşegin*) 1/12

döşeli döşenmiş, döşeli: 26/12

du‘a (< Ar. دوعاء *dū‘ā’*) dua, yakarış: 30/8, 59/4, 60/4, 120/3, 120/14, 142/19

d.+sı 71/19

d.+sın 97/3

dubara (< Far. دوباره *do-bāra*) oyun, hile, aldatmaca, düzen: 137/8

duc (*tu:ç* EDPT 449a) tunç:

d.+a 72/19

dudaq dudak: 46/20, 100/7, 179/11

d.+ından 98/9

d.+ından (*dudaxından*) 193/17

dudu (< Far. طوطی *ṭūṭī*) papağan: 6/11, 180/4, 180/7

duhovni (< Ru. *духовный*) rahip, papaz:

d.+ler 123/2

dulda dulda, gizli, kuytu yer, siper:

d.+sın 47/16

duma (< Ru. *дума*) meclis, kurul:

d.+ga 123/13

duman (*tuma:n* EDPT 507a) duman: 85/8, 90/3, 103/4, 195/19

d.+dır 51/21, 51/22, 56/22

d.+ı 205/2

dur- (*tur- 1* EDPT 529b) durmak: bkz. *tur-*

d! 47/5, 47/7, 47/9, 47/14,47/16, 47/18, 48/1, 48/2, 48/4, 48/6, 51/5, 60/8, 176/24, 177/8

d.-a 26/4, 58/14, 66/13, 69/24, 135/8

d.-am 55/12

d.-an 31/17, 39/7, 39/8, 167/9, 171/5, 176/3

d.-arım 52/11

d.-ayım 61/3

d.-ayır 15/15, 29/4, 35/19, 60/15, 66/10, 67/17, 75/15, 82/13, 84/17, 127/19, 128/18, 129/9, 133/16, 143/24, 143/25, 144/1

d.-ayırım 67/16

d.-ayırlar 15/14, 37/11, 60/5, 67/9

d.-du 12/16, 89/14, 98/4, 149/1, 151/14, 193/10

d.-duqda 42/11

d.-dum 171/16

d.-duŋ 140/17

d.-ma 56/8, 176/15

d.-ma[sın] 72/17

d.-madan 154/24

d.-madın 91/4

d.-maq 78/23, 80/18

d.-malar 103/19

d.-malı 115/10

d.-masın 71/20, 71/23, 72/5, 72/8, 72/11, 72/14, 73/2, 73/4, 73/7, 73/10, 73/13, 73/16, 73/19, 99/15

d.-maz 7/2, 151/19, 199/15

d.-muş 184/8, 192/10

d.-sın 110/16, 113/16, 113/17, 131/11

d.-up 61/19

d.-ur 128/2, 153/11, 153/13

duraq (*turga:k* EDPT 539b) durak: 148/7, 187/18

d.+ı (*duragı*) 111/19, 113/8

durunç (< Far. ترنج *taranj*) turunç: 9/1, 154/11

d.+a (*durunca*) 204/13

d.+u 84/8

durul- (*turul-* EDPT 548a) durulmak; sükun bulmak:

d.-maya 187/18

d.-ur 206/17

duşenka ‘sevgilim, canım’ anlamında Rusçadan bozma bir sözcük: bkz. *düşinke* 9/1

dut (< Far. توت *tūt*) dut: 165/15

dut- (*tut-* EDPT 451a) tutmak, elde bulundurmak, ele almak:

d! 37/5

d.-amazlar 135/5

d.-an 159/12, 206/15

d.-ar 35/6, 117/12, 123/16, 134/14

d.-arım 35/10

d.-arlar 127/15

d.-arsız 35/8, 38/21

d.-qay 165/4, 165/6

d.-malı 154/23

d.-maya 133/21

d.-mayırlar 37/13

d.-mış 65/23, 66/1

d.-mışlar 61/23, 68/15

d.-tu 41/17

d.-tum 99/8, 123/4

d.-up 63/23

dutam (*tutum* EDPT 457a) tutam: 202/10

duttur- (*tutur-* EDPT 459b) tutturtmak, tutmasını sağlamak:

d.-amayır 127/17

dutul- (*tutul-* EDPT 456b) tutulmak:

d.-du 150/17

d.-ur 189/18

dutuş- (*tutuş- / tütüş-* EDPT 462a) tutuşmak:

d.-maya 43/16

d.-up 97/4

duv- bkz. *dog-*

d.-duqtan 21/19

duvar (< Far. دیوار *dīvār*) duvar: 167/15, 200/21

d.+a 114/5

duy- (*tuy-* EDPT 567b) duymak:

d.-an 24/3

d.-ar 1/6, 38/4, 132/17

d.-dıqları 83/9

d.-dım 90/13

d.-dırma 103/17

d.-du 90/18

d.-madım 92/7

d.-salar 194/6

duyal- duyabilmek:

d.-madım 91/17, 91/18, 91/20, 92/4

duz (*tu:z* EDPT 571a) tuz: bkz. *tuz*

d.+ın 80/15

dübüdüz düpedüz: 82/5

dügan (< Ar. دكان *dükkān*) dükkan: bkz *dükan*

d.+ını 15/1

dügme (*tügme:* EDPT 482b) düğme:

d.+si 95/7

dügmelen- (*tügmelen-* EDPT 483a) düğmelenmek, iliklenmek:

d.-di 180/11

dügmeli düğmeli: 45/21

dügün (*tügün* EDPT 484a) düğün: 55/4, 83/7, 83/8, 87/13, 88/5, 89/4, 92/18, 146/22

d.+iŋ 92/19

d.+lerin 93/9

dükan bkz. *dügan*

d.+ıŋ 14/20, 15/4

d.+larda 61/16

d.+ları 59/6

dükür- tükürmek:

d.-üp 197/5

dülber bkz. *dilber* 56/9, 99/16, 99/18, 100/2, 100/4

d.+i 109/12

d.+ler 120/8

dün (krş *tün.* "gece" EDPT 513a) dün: 34/7, 72/5, 72/7, 72/9, 89/20, 204/4

dünya (< Ar. دنيا *dünyā*) dünya: 13/13, 14/8, 38/2, 40/8, 61/22, 143/4, 143/9, 143/10, 147/5, 156/9, 165/18, 183/3, 189/14

d.+da 4/7, 78/4, 92/12, 98/8, 109/2, 109/3, 141/13, 143/7, 169/4, 169/12, 178/8, 187/1, 189/14, 193/16

d.+dan 22/18, 39/18

d.+dır 85/10, 156/9

d.+ga 39/17, 39/21, 40/5, 110/16, 143/7, 143/21

d.+nıŋ 27/12, 108/2, 175/6

d.+ya 109/14, 115/5, 121/2, 126/2

d.+yı 191/15

dürlü (*türlüg* EDPT 546b) türlü, çeşit çeşit: 14/11, 28/2, 28/18, 29/3, 33/22, 37/16, 39/19, 43/8, 46/11, 47/11, 53/11, 59/13, 59/13, 70/7, 74/5, 77/14, 77/15, 85/6, 88/17, 136/19, 136/22

düs- bkz. *diz-*

d.-sene 95/7

düş bkz. *diş I* 3/18

d.+üne 25/10

d.+üni 206/7

düş- (*tüş-* EDPT 560a) düşmek:

d.-di 125/3, 160/13

d.-dim 7/8, 118/19

d.-en 45/5, 186/13, 189/5

d.-enli 148/5

d.-er 133/14, 134/13, 138/18, 154/8, 166/15, 166/16, 167/18, 196/3

d.-erse 134/9

d.-eyir 64/7

d.-ip 75/3

d.-qay 165/5

d.-meyeyidim 11/11

d.-mez 154/12

d.-miş 58/13, 61/15, 63/2, 67/25, 68/1, 90/14, 152/9, 157/7

d.-müşim 44/3

d.-se 205/13

d.-ti 43/21, 49/5, 79/2, 92/14, 95/11, 97/16, 98/10, 125/6, 125/9, 125/12, 125/15, 125/18, 191/3, 193/14, 195/8

d.-tiler 74/23

d.-tim 165/7

d.-tü 200/22, 200/23

d.-tügi 135/2

d.-tügü 135/3

d.-tükden 157/6

d.-tükte 190/18

d.-tüm 164/17, 166/3, 200/4

d.-üp 30/2, 71/3

düşinke bkz. *duşenka*

d.+m 8/11, 8/13, 8/15

düşir- bkz. *dişir-*, d*üşür-*

d.-dim 76/21

düşman (< Ar. دشمان *düşmān*) düşman: 86/5, 124/4, 124/10, 124/15, 198/9

d.+a 86/12

d.+larım 29/14

d.+ların 40/18

düşün- düşünmek:

d! 174/1

d.-dügin 27/9

d.-eyir 65/11

d.-eyirim 157/17

d.-ip 118/10

d.-ir 22/15

d.-meleri 154/20

d.-meyin 14/11

d.-mişsiz 157/20

d.-ür 23/14

düşür- bkz. *dişir-, düşir-*

d.-diŋ 77/14

d.-düm 49/16

d.-eyim 1/11, 201/18

d.-sem 155/9

d.-ürsin 42/10

dütün (EDPT 457b) tütün: bkz. *tütün* 203/18

düz (*tüz* EDPT 571b) düz, düzlük: bkz. *tüz*

d.+e 166/15

düz- (*tüz-* EDPT 572b) düzmek:

d! 197/7

d.-di 79/22

d.-em 7/6

d.-ersin 114/5

d.-ti 79/19

düzel- (*tüzül-* EDPT 575b) kötü durumdayken düzenli duruma gelmek:

d.-mez 159/19

düzet- düzeltmek, düzgün duruma getirmek:

d! 8/12, 50/5

ecel (< Ar. اجل *ecel*) hayatın sonu, ölüm zamanı: bkz. *'ecel* 50/12, 50/15, 51/6, 81/16

e.+den 129/18

e.-im 29/5

'ecel bkz. *ecel* 57/10, 57/18

ecidahir (< Far. اژدرها *azhdahā*) ejder, ejderha: 11/4

efendi (< Yun. *efendi*) efendi: bkz. *efindi*, *ependi*

e.+m 35/7, 62/4, 63/9, 110/3, 110/10, 119/1, 121/9, 148/5, 158/1

e.+miz 12/13, 158/3

efindi bkz. *efendi*, *ependi*

e.+de 194/8

e.+m 11/8, 11/10, 17/7, 20/5

efkar (< Ar. افکار *efkār*) düşünceler, fikirler:

e.+ına 27/2

efsane (< Far. افسانه *afsāna*) efsane, söylence: 172/3

eg- (EDPT 99b) eğmek:

e.-di 98/5, 193/11

e.-miş 149/2, 188/5

eger (< Far. اگر *agar*) eğer, şayet: bkz. *iger, ger* 27/9, 41/8, 41/12, 53/2, 53/3, 53/9, 57/6, 58/26, 65/20, 78/18, 79/22, 115/9, 134/9, 135/11, 140/3, 141/11, 153/14, 154/22, 155/9, 196/6

egerlen- eyerlenmek, eyer vurulmak: *eger+len-*

e.-di 103/12

egil- (EDPT 106b) eğilmek: *eg-il-*

e! 102/3, 103/7, 200/5

e.-di 40/14

e.-ip 30/13, 123/2, 133/15, 200/22

egin (EDPT 109a) omuz:

e.+e 115/17

egizamin bkz. *egizamin* 194/6

eglen- (*edlen-* EDPT 58b) eğlenmek, neşeli, hoşça vakit geçirmek: bkz. *eylen-*

e! 29/7, 29/8, 29/12, 29/15, 29/18, 58/22, 62/15, 67/22, 202/13

e.-di 180/9

e.-dikten 84/16

e.-em 49/9, 49/12, 49/15, 49/20, 50/7, 50/16, 50/22, 51/4, 53/18, 54/2, 54/19, 55/5, 55/21, 57/11, 99/1

e.-eyim 87/14

e.-ip 58/14, 58/15, 61/19, 65/12

e.-ir 80/20

e.-me 70/8

e.-meyip 52/16

e.-miş 62/17

eglence eğlence işi, sefahat: *eglen-ce* 150/18

e.+miz 153/4

e.+si 164/1

eglendir- eğlendirmek:

e.-eyim 84/19, 202/13

e.-meyip 68/12

egrilik (*egrilik* EDPT 115b) eğrilik: *egri+lik*

e.+imi (*egriligimi*) 139/21

egzamin bkz. *egizamin* 158/14, 158/20, 158/22, 194/10

e.+den 195/9

ehsan (< Ar. احسان *ihsān*) ihsan, bağış:

i.+ıŋ 184/10

ehtibar (< Ar. اعتبار *i'tibār*) itibar, saygınlık, prestij:

e.+ıŋ 139/24

ehtiyaç (< Ar. احتياج *iḥtiyāc*) ihtyaç, gereksinim:

e.+ım (*ehtiyacım*) 138/12

ehtiyar (< Ar. اختيار *ikhtiyār*) yaşlı, kocamış olan, pir (kimse): bkz. *ihtiyar* 25/2, 25/4, 25/11, 25/15, 27/16, 58/11, 58/15, 58/21, 58/25, 60/5, 60/17, 61/4, 75/23

e.+ga 58/16, 58/23

e.+lar 60/15

ehtiyarlan- ihtiyarlamak, yaşı ilerlemek, yaşlanmak, kocamak: *ehtiyar+lan-*

e.-dım 22/18

ehtiyarlıq ihtiyarlık, yaşlılık: *ehtiyar.+lıq*

e.+ında (*ehtiyarlığında*) 61/5

e.+ta 73/21

ek- (EDPT 100a) ekmek, serpmek: bkz. *ik-*

e.-erler 113/2, 113/5

eki (*ékki* EDPT 100b) iki: bkz. *iki* 5/1, 5/18, 16/1, 17/2, 23/12, 33/19, 34/16, 34/21, 35/22, 39/5, 39/22, 40/1, 41/6, 42/10, 46/20, 64/3, 65/15, 65/22, 67/12, 69/8, 73/17, 74/20, 78/8, 79/6, 81/7, 80/7, 109/4, 122/15, 124/3, 124/9, 124/14, 127/20,

128/1, 151/15, 162/15, 163/2, 166/2, 174/20, 177/18, 177/25, 179/8, 185/15, 198/7, 200/18, 201/5, 206/4

e.+miz 47/14, 194/18, 200/14

e.+mizin 6/5, 6/9

e.+şer 88/9

ekinci (*ékkinç* EDPT 110a) iki sayısının sıra sıfatı: *eki+nci* bkz. *ikinci* 39/21, 41/7

e.+niŋ 158/9

e.+ŋiz 6/7

e.+ŋizi 16/2

e.+si 17/3, 97/6, 147/1, 157/6, 160/4

e.+sine 36/21

ekmek (*etmek/ ötmek* EDPT 60a) ekmek: bkz. *ikmek* 174/11

e.+in (*ekmegin*) 26/15, 80/15, 120/17

eksik (*egsük* EDPT 116b) eksik, noksan: bkz. *iksik* 15/3

eksil- (*eksil-* EDPT 117b) eksilmek, azalmak:

e.-meyirler 61/21

ekvan (< Ar. اخوان *ikhvān*) ihvan, yakın dostlar, arkadaşlar: bkz. *ihvan*

e.+ıŋ 99/6

el I (*el* EDPT 123a) el: bkz. *'el* 15/16, 77/21, 78/2, 103/19, 113/1, 131/14, 157/8, 196/20, 198/14

e.+de 48/15, 190/10

e.+den 48/11, 71/6, 71/7, 74/12, 80/3, 82/3

e.+e 11/14, 46/9, 49/2, 57/3, 70/21, 103/17, 109/5, 115/9, 118/21, 169/22, 201/18

e.+i 1/3, 45/21, 95/12, 144/2, 179/5

e.+im 10/5, 11/13, 44/5, 203/14

e.+imde 92/5

e.+imden 73/14, 73/15, 98/14, 160/6, 167/18, 203/13

e.+ime 7/5, 72/7, 104/4

e.+imi 85/16

e.+imiŋ 54/18

e.+imiz 73/24, 74/2

e.+in 35/4, 37/22, 58/24, 69/4, 143/25, 158/13, 173/8, 176/6, 203/11

e.+iŋ 174/20, 176/23, 197/5

e.+inde 15/15, 37/11, 101/13, 131/11, 132/1, 132/12, 149/11, 196/19, 202/5

e.+inden 38/14, 47/11, 53/4, 87/6, 99/2, 104/8, 129/18, 183/2, 192/22

e.+iŋden 159/10

e.+ine 26/7, 29/6, 31/5, 33/19, 43/21, 48/8, 52/19, 56/5, 56/13, 59/12, 60/3, 60/9, 64/14, 68/12, 69/3, 72/7, 75/8, 75/9, 76/10, 80/11, 81/11, 82/14, 83/4, 85/3, 90/11, 93/21, 127/17, 132/11, 171/11, 171/13, 177/3, 190/15, 198/4

e.+ini 79/13

e.+iyim 184/4

e.+ler 105/16, 176/7

e.+lere 27/4, 76/20, 77/14

e.+lerim 28/12

e.+lerin 46/21

el II el, yabancı: 102/17, 163/12, 196/22

e.+e 43/3, 43/4, 43/7, 43/9, 43/13

e.+i 154/9, 196/22

e.+lere 22/4

‘el bkz. *el I*

e.+inden 59/4

ela (< *a:la:* (EDPT 126a) göz rengi, ela: bkz. *‘ela, ila* 46/14, 49/13, 50/18, 90/15, 102/2, 103/20, 112/12, 171/1, 176/16, 177/10, 177/19, 178/18, 180/10, 182/6

‘ela bkz. *ela, ‘ila*

‘e.+dır 177/16

elbiz elbezi, kurulama ve temizleme işlerinde kullanılan bez: 56/5

elçi (*élçi:* EDPT 129a) elçi, sefir:

e.+lere 142/3

elem (< Ar. الم *elem*) acı, üzüntü, dert, keder: 54/13, 55/3, 137/20

e.+i 197/21

elimdar (< Ar. علم *‘ilm*, Far. دار *-dār*) ilimdar, bilgi sahibi, bilgili: 25/9

elli (*ellig 1* EDPT 141a) elli: 37/10, 125/5, 201/3

e.+sinde 206/19

ellibeş ellibeş:

e.+de 206/20

elmaz (< Ar. الماس *elmās*) elmas: bkz. *ilmaz* 79/14

elver- elvermek, yetmek, yetecek kadar olmak:

e.-diler 62/7

elvida (< Ar. ال وداع *el-vedā‘*) elveda: bkz. *ilvida* 102/1

em- (EDPT 155b) emmek, sormak:

e.-se 46/17

emanet (< Ar. امانت *emānet*) emanet, vedia, inam: 54/1, 69/2, 75/8, 79/16, 85/10, 97/3

e.+iŋi 92/16

emel (< Ar. امل *emel*) emel, istek:

e.+i 190/3

emr (< Ar. امر *emr*) buyruk, komut, talimat, ferman: bkz. *imir* 40/11, 62/6, 85/2, 195/24, 196/21

e.+i 14/11, 40/19

e.+ine (*emrine*) 196/2

emitsiz (< Far. امید *ummīd*, Tü. *+siz*) ümitsiz, umutsuz:

e.+den 144/19

emşeri (< Far. همشهری *ham-shahrī*) hemşeri, memleketli:

e.+m 63/5, 67/3, 67/21, 68/6

e.+sinden 68/11

en- (*én-* EDPT 168a) inmek: bkz. *in-*

e.-di 12/16

e.-miş 82/13

enişte enişte: bkz. *iŋişte*

e.+m 9/15

entari (< Ar. عنتری *'entarī*) genellikle tek parçalı kadın giyeceği:

e.+si 180/11

ependi bkz. *efendi*

e.+m 62/6

er (*er 1* EDPT 192a) 1. erkek: 56/9, 130/15, 130/19, 130/21

2. işini iyi bilen yetenekli kimse:

er- (*ér- 2* EDPT 194a) ermek, erişmek, yetişip dokunmak: bkz. *ir-*

e.-di 195/6

e.-dim 108/2, 175/7, 197/20

e.-eyik 143/10

e.-mek 181/12

e.-meyince 104/9

e.-mez 27/3

erbi (< İbr.) öğretmen, muallim, hoca; keneseda dua okuyan rahip: 195/3, 195/8

eren (EDPT 232b) kendini Tanrı'ya adamış, ermiş, evliya, veli: bkz. *iren*

e.+den 141/23

ergin ergin, yetişmiş, kemale ermiş: 36/8

eriş- erişmek, ulaşmak:

e! 114/7

erit- (*erüt-* EDPT 207b) eritmek, erimesini sağlamak: *eri-t-*

e.-en (*eriden*) 3/6

e.-tiŋ 94/8

erqardaş arkadaş, dost, yaren:

e.+ı 164/19

e.+lar 150/20

erken erken, er: 12/11, 59/12, 194/13

erte (*érte* EDPT 202b) erte, sabah:

e.+si 134/18

es (*us 1* EDPT 240a) us, akıl: bkz. *us* 83/6, 84/5

e.+i 79/2, 79/12

e.+in 22/13, 22/14

e.+ine 64/7

es- (*es- 1* EDPT 240b) esmek:

e.-en 174/18

e.-ip 190/18

esen (EDPT 248a) esen, sağlıklı, salim:

e.+diler 67/5

eski (*eski:* EDPT 246b) eski: bkz. *iski* 183/17, 184/11

e.+leriŋiz 39/15

esmer (< Ar. اسمر *esmer*) esmer, siyaha çalan buğday rengi: bkz. *ismer* 114/4

e.+e 113/14

e.+i 122/9

essah (< Ar. اصح *eṣṣaḥ*) doğru, gerçek: 15/8

essiz akılsız, ussuz: *es+siz* 38/20

eş (*e:ş* EDPT 253b) eş, benzer; karı kocadan her biri, hayat arkadaşı: bkz. *iş II*

e.+e 37/17

e.+iŋ 48/12, 58/18

eşek (*eşgek* EDPT 260a) eşek: bkz. *işek* 204/2, 204/3

eşik (*éşik* EDPT 260a) eşik:

e.+ine (*eşigine*) 177/5

eşit- (*éşid-* EDPT 257b) işitmek, duymak: bkz. *işit-*

e.-en 203/17

e.-miş 62/8, 68/8, 69/16, 78/2

e.-mişler 39/10

e.-mişti 41/2

e.-tigi 40/10, 88/20

e.-tim 35/5

e.-tiŋ 41/11

eşkiyalik (< Ar. اشقيا *eşḳiyā* ve Tü. +*lik*) eşkıyalık: 173/5

eşlik (*é:şlig* EDPT 262a) eşlik, refakat etmek:

e.+e (*eşlige*) 36/13

eşya (< Ar. اشيا *eşyā*) eşya: 158/12

et (EDPT 33b) et: 62/7

e.+i 21/12

e.+im 21/18

etek (EDPT 50a) etek:

e.+in (*etegin*) 40/15

eteklik (EDPT 53a) etek yapmaya elverişli: *etek+lik* 123/13

etraf (< Ar. اطراف *eṭrāf*) etraf, taraflar; çevre, dolay: bkz. *itraf*

e.+ında 13/19, 62/1

e.+ından 132/7

ev (*e:v* EDPT 3b) ev, konut, hane: bkz. *iv* 10/8, 132/20, 133/10

e.+de 30/12, 30/13, 35/17, 131/1

e.+dedir 84/3

e.+e 7/5, 87/13, 158/25

e.+i 89/4, 151/12, 177/22

e.+im 165/15

e.+imde 34/18

e.+ime 130/6

e.+imiz 133/17

e.+in 88/5

e.+inde 37/2, 105/16

e.+ine 35/11, 36/3, 37/5, 41/17, 41/18, 42/13, 58/15, 58/26, 69/16, 69/23, 83/4, 83/5

e.+ler 133/4

e.+lerde 61/16

e.+lerin 28/10

e.+lerine 99/14, 133/10

e.+leringe 135/13

e.+leriniŋ 9/12, 10/5, 10/12, 11/6, 198/8, 198/15

e.+niŋ 162/10

evel (< Ar. اول *evvel*) önce, ilk önceki: 43/3, 87/3, 183/8

e.+de 145/12

e.+i 40/8

e.+ki 145/23

e.+kisi 145/25

e.+kisinden 65/10

evela (< Ar. اولا *evvelā*) önce, ilk önce, ilkin: 14/19, 78/17

evir- (*evir-* EDPT 14a) evirmek, döndürmek, çevirmek:

e.-em 159/12

evlad (< Ar. اولاد *evlād*) evlat, çocuk: bkz. *evlat* 37/2, 130/15, 130/19, 130/21, 206/2

e.+ların 156/12

evladlıq evlatlık; küçük yaştan beri eve alınıp yetiştirilen kimse:

e.+dan 27/16

evlat bkz. *evlad, evlad*

e.+ıŋ 13/18

evle öyle: 3/4, 3/7, 3/10, 3/14, 4/1, 19/13, 19/9, 20/21, 30/17, 78/19, 93/10, 131/7, 138/4, 138/6, 139/24, 140/2, 140/12, 142/12, 142/15, 142/18, 142/19, 145/3, 145/17, 146/13, 146/16, 146/18, 146/19

evlen- (EDPT 11a) evlenmek:

e! 53/5

e.-mek 27/10

e.-meyirsin 25/11

evli (*evlig* EDPT 10a) evli: 9/15

evliya (< Ar. اولياء *evliyā'*) evliya: 197/20

ey ey! hey! 7/5, 79/5, 110/2, 110/3, 110/6, 110/7, 110/10, 110/11, 117/15, 119/1, 131/14, 183/2

eyi (*edgü:* EDPT 41b) iyi: bkz. *iyi* 12/10, 15/6, 20/13, 36/8, 37/12, 48/12, 59/8, 66/21, 67/7, 79/19, 93/16, 118/16, 127/12, 131/14, 136/7, 136/18, 152/12, 157/10, 157/20, 158/22, 194/24, 204/10, 204/16

e.+ce 42/10

e.+dir 21/18, 152/15, 154/24

eyilik (*edgü:lük* EDPT 53b) iyilik, lütuf, kerem, ihsan, inayet: bkz. *iyilik* 92/12, 129/14, 129/15, 129/16, 129/20

e.+ine (*eyiligine*) 129/14

e.+ke 78/4, 92/12

eyit- (*ayıt-* EDPT 268b) söylemek:

e.-erler (*eyderler*) 111/11

e.-eyim (*eydeyim*) 194/24

e.-ti (*eytti*) 195/3

eyle- (*edle:-* EDPT 57a) eylemek, etmek, yapmak:

e! 4/9, 38/18, 46/5, 54/6, 54/10, 55/15, 80/15, 99/4, 99/5, 99/7, 99/9, 99/11, 135/18, 176/22, 176/24, 177/4, 177/8, 177/12, 179/23, 181/13, 181/15, 181/19, 181/23, 182/2, 187/6

e.-di 33/22, 85/17, 104/2

e.-dim 29/10, 118/10, 118/11, 118/13, 188/16, 197/19

e.-diŋ 191/8

e.-me! 27/8, 55/11, 151/10, 174/16

e.-medi 156/22

e.-miş 14/6

e.-r 15/7, 116/3, 117/2, 147/4, 206/14

e.-rler 117/14

e.-se 119/11

e.-sin 79/17, 97/11, 178/13

e.-yir 26/9

eylen- bkz. *eglen-*

e.-meyin 105/13

eynecesi ? 164/2

eyvallah (< Ar. ايوالله *eyvallah*) "Allah'a ısmarladık, öyle olsun" anlamlarında kullanılan bir seslenme sözü: 39/11

ezel (< Ar. ازل *ezel*) ezel, öncesizlik: 119/1

e.+den 180/7

e.+i 43/8, 51/2

fail (< Ar. فاعل *fā'il*) eden, yapan, işleyen:

f.+i 179/17

faqir (< Ar. فقير *faḳīr*) fakir, yoksul, fukara: 97/11, 193/1

fani (< Ar. فانى *fānī*) ölümlü, gelip geçici: 85/10

farq (< Ar. فرق *farḳ*) fark, ayrılık:

f.+ına 145/6, 145/9

farz (< Ar. فرض *farż*) farz, boyun borcu: 78/16, 136/12

fasıl (< Ar. فصل *faṣl*) bölüm, kısım, devre; dönem: 26/7, 32/2, 37/19, 38/17, 38/19, 42/15, 63/16, 88/13, 89/10, 89/11

f.+lar 62/18

f.+ların 61/20, 62/18, 97/6

fayda (< Ar. فائده *fā'ide*) fayda, yarar: 79/5, 163/9

faydalı yararlı: *fayda+lı* 43/8

felan (< Ar. فلان *fulān*) filan: bkz. *filan* 25/17, 63/10

felek (< Ar. فلك *felek*) talih, baht, şans: 33/6, 74/15, 78/3, 81/13, 81/17, 85/16, 105/1, 183/2

f.+ge 195/20

f.+in 104/8

f.+len 159/2

fena (< Ar. فناء *fenā'*) iyi nitelikte olmayan, kötü: bkz. *fina* 156/9, 178/8

f.+da 168/14

f.+dır 159/25

fenalıq kötülük, şer: *fena+lıq* 78/4

fener (< Yun.) fener: 15/5

f.+i 37/5, 37/6, 37/8

f.+in 41/17

ferace (< Ar. فراجه *ferāce*) ferace, üst giysisi: bkz. *feraci*, *firace*, *firaci*

f.+nim 163/14

f.+si 164/1

feraci bkz. *ferace*, *firace*, *firaci* 125/2, 125/3

ferman (< Far. فرمان *farmān*) buyruk, emir, yarlık: 67/23, 68/10, 195/23, 196/19

f.+a 196/20

f.+ı 68/13, 68/15

fes fes:

f.+inden 47/15

f.+ini 94/13

fesfese (< Ar. وسوسه *vesvese*) evham, kuruntu 42/11

fesli fesi olan, fes giymiş olan: *fes+li* 167/4, 179/22

feyrat (< Far. فریاد *faryād*) feryat, haykırış, çığlık:

f.+ı (*feyradı*) 74/23, 74/24, 75/2

fıqare (< Ar. فقرا *fuḳarā*) yoksul, fakir: bkz. *fuqara* 25/2

f.+dirler 34/22

f.+niŋ 25/14

fındıq (< Ar. فندق *fındıḳ*) fındık: 10/12

f.+ıŋ 10/12

fırsant (< Ar. فرصت *furṣat*) fırsat, uygun zaman, uygun durum veya şart: bkz. *fırsat*

f.+lar 11/14

fırsat bkz. *fırsant* 104/4

f.+ın 14/12

f.+ına 81/13, 81/17

fida (< Ar. فداء *fedā'*) feda: 182/8

fidan (< Yun.) fidan: 94/4

f.+dan 48/18

f.+dır 100/16

fıgan (< Far. فغان *fighān*) bağırarak ağlama, inleme: 49/1, 49/19, 69/22, 70/3

f.+ı 172/18

f.+ım 174/10

fikir (< Ar. فكر *fikr*) düşünce, mülahaza: 118/11

f.+i (*fikri*) 117/13

f.+ine (*fikrine*) 75/11

filan bkz. *felan* 34/3

filcan fincan: bkz. *fincan* 76/7, 113/8

f.+dan 100/19

fina bkz. *fena* 121/2, 126/2

fincan bkz. *filcan* 202/5

firace bkz. *ferace, feraci*, *firaci*

f.+m 125/3, 125/6, 125/9, 125/12, 125/15, 125/18

f.+miŋ 125/7

firaci bkz. *ferace, feraci, firace* 125/6, 125/9, 125/11, 125/12, 125/14, 125/15, 125/17, 125/18

f.+mi 125/16

f.+miŋ 125/1, 125/4, 125/10, 125/13

firaq (< Ar. فراق *firāḳ*) ayrılık, ayrılış: 148/6

f.+ım 118/20

fistan fistan, tek parça kadın giysisi: 8/16

f.+ı 123/10

fitne (< Ar. فتنه *fitne*) fitne: 118/7

forma (< İt. *forma*) forma: 122/8

fuqara bkz. *fıqare*

f.+yım 25/13

fuqare bkz. *fıqare, fuqara* 13/15, 13/18, 86/7, 127/3

fuqarılıq fukaralık, yoksulluk, fakirlik: *fukara+lıq* 27/13

furun (< Yun.) fırın.167/21

f.+larda 61/17

gaba (*kaba:* EDPT 580b) kaba, özensiz, gelişigüzel yapılmış, zevksiz: bkz. *qaba* 152/3

gadol (< İbr.) büyük: 158/21

gaflet (< Ar. غفلت *ġaflet*) gaflet, dalgınlık, dikkatsizlik: bkz. *qafilet*

g.+den 192/4

g.+gen 115/2

gabir (< Ar. قبر *ḳabr*) kabir, mezar, sin:

g.+de 156/5

gah (< Far. گاه *gāh*) bazen, kimi vakit, bazı bazı, kah: bkz. *kah* 170/4

galoş (< Fr. *galoche*) galoş: 123/12

gam (< Ar. غم *ġamm*) tasa, kaygı, üzüntü: 4/8, 109/2, 174/16, 186/9, 201/5

g.+ı 52/6, 56/18

gani (< Ar. غاني *ghānī̃*) zengin, varlıklı:

g.+ler 183/5

garip (< Ar. غريب *ġarī̃b*) kimsesiz, zavallı, yabancı, gurbette yaşayan: 50/12, 51/19, 58/2, 116/5, 139/12, 164/18, 188/14, 199/4

g.+lerde 122/14

gariplik garip olma durumu, garabet: *garip+lik*

g.+e (*gariplige*) 35/5

g.+ime (*garipligime*) 58/19

gayet (< Ar. غايت *ġāyet*) pek, çok, pek çok, güçlü bir biçimde, etkili olarak: bkz. *gayit*, *qayet* 13/16, 25/8, 36/11, 59/20, 60/19, 61/6, 64/4, 64/17, 69/25, 70/2, 73/18, 78/8, 79/19, 88/5, 93/19, 125/11, 170/13, 171/9, 179/2

g.+len 28/17

gayit bkz. *gayet, qayet* 41/3, 116/12

gayrı (< Ar. غير *ġayr*) başka, diğer: bkz. *qayrı* 9/4, 43/6, 62/1, 84/22, 141/3, 172/11, 177/2, 200/5

gayrit (< Ar. غيرت *ġayret*) gayret: 113/14

gazel gazel, sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağı:

g.+i 51/3

gece (*kéçe:* EDPT 694b) gece: bkz. *geçe*, *gice*, *giçe* 25/10, 30/17, 30/19, 35/12, 42/14, 71/5, 71/10, 72/5, 72/9, 79/22, 85/19, 86/11, 88/3, 89/20, 93/17, 99/11, 118/2, 146/22

g.+den 31/2

g.+m 71/10

g.+si 83/6

g.+yi 30/22

gecelik bir gece için: *gece+lik* 84/14

geç- (*keç- 1* EDPT 693b) geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek: bkz. *giç-*

g! 23/18

g.-digi 65/21

g.-elim 29/12

g.-enden 52/11, 73/9

g.-eni 59/21

g.-er 23/12, 116/1, 116/2, 116/4, 116/8, 116/16, 120/6, 120/13, 131/15, 170/11

g.-erler 59/15, 189/21

g.-eyim 29/8

g.-ip 75/14, 131/10, 131/12

g.-me 200/11

g.-mez 110/5, 110/6

g.-miş 64/4

g.-mişim 85/14

g.-ti 22/15

g.-tim 31/11, 90/4, 90/10

g.-üp 27/13

geçe bkz. *gece, gice, giçe* 23/11, 55/11

geçi (*eçkü:* EDPT 24b) keçi: bkz. *keçi*, *kiçi*

g.+yi 21/14

geçin- I (*keçin-* EDPT 698a) 1. yaşamak için gerekeni sağlamak:

g.-ecek 62/6, 132/8

g.-ip 42/11

g.-mem 120/7

2. geçinmek, uzlaşmak, anlaşmak:

g! 48/12

geçin- II ölmek:

g.-di 19/3

g.-digi 69/20

g.-ir 25/5

g.-miş 69/20, 70/6

geçindir- geçindirmek, geçinmesini sağlamak: *geçin-dir-*

g.-ebilmeyirim 25/13

geçir- (*keçür- 1* EDPT 698b) geçirmek, geçmesini sağlamak: *geç-ir-*

g! 30/3

g.-dim 3/3

g.-irler 131/19

g.-miş 30/4, 30/5

geçit (*keçig* EDPT 696a) geçit: 29/3

g.+in 29/18

geda (< Far. گدا *gadā*) dilenci; yoksul, fakir:

g.+nıŋ 119/5

gedik lisans, ticaret izni:

g.+i (*gedigi*) 63/21

gel- (*kel-* EDPT 715b) gelmek, bir yere gitmek, ulaşmak, varmak: bkz. *gil-*, *kel-*, *kil-*

g! 16/15, 22/4, 22/11, 27/14, 39/13, 47/2, 47/3, 47/5, 47/7, 47/9, 47/14, 47/16, 47/18, 48/1, 48/2, 48/4, 48/6, 58/22, 62/6, 62/16, 76/8, 79/4, 91/4, 91/5, 91/8, 91/11, 92/16, 93/15, 96/3, 99/14, 115/7, 134/11, 148/14, 169/6, 173/11, 173/12, 173/22, 179/23, 180/1, 187/10, 200/14

g.-di 12/10, 33/6, 33/14, 33/19, 41/18, 43/14, 43/21, 45/3, 45/3, 45/4, 45/6, 45/7, 45/9, 45/10, 45/11, 45/13, 45/14, 45/16, 45/17, 45/19, 45/20, 45/22, 45/23, 46/3, 46/4, 46/6, 46/7, 46/9, 46/10, 46/12, 46/13, 46/15, 46/16, 46/18, 46/19, 46/21, 46/22, 53/12, 58/11, 59/20, 62/9, 68/8, 75/15, 76/5, 76/6, 79/13, 80/10, 80/18, 81/16, 82/2, 83/5, 88/3, 88/11, 92/2, 92/11, 92/13, 110/9, 140/17, 145/3, 145/7, 153/7

g.-diden 150/21

g.-digi 36/2, 42/13 ,69/11 ,78/12

g.-digim 67/16, 162/9

g.-digimizi 60/17

g.-digin 69/16, 91/17, 92/7, 98/6, 135/9, 193/12, 198/4

g.-diginden 145/4, 145/16

g.-digini 88/6

g.-digiŋi 91/20

g.-diginni 91/18

g.-digiŋni 92/4

g.-dihim 67/14

g.-dik 29/11, 139/15, 143/21

g.-diler 34/22, 41/17, 76/5, 77/3, 77/10, 89/2, 93/19

g.-dim 32/21, 53/16, 58/20, 60/13, 67/20, 68/4, 80/14, 83/2, 85/19, 88/6, 89/5, 89/21, 89/22, 90/4, 90/7, 90/8, 90/10, 90/13, 90/16, 115/4, 115/5, 121/2, 126/2, 167/1

g.-din 68/2, 73/7

g.-diŋ 58/17, 63/5, 67/3, 67/10, 111/13, 180/21

g.-diŋiziŋ 140/14

g.-düm 68/8

g.-e 15/12, 29/7, 30/20, 66/3, 133/12, 134/1, 138/9

g.-ecek 164/11

g.-ecekdir 35/17

g.-ecektir 189/15

g.-elim 42/13, 60/5, 65/12, 88/7

g.-em 142/13

g.-emem 49/9, 49/12, 49/15, 49/21, 50/7, 50/15, 50/22, 51/4, 53/18, 54/3, 55/5, 55/21

g.-emez 142/17

g.-en 18/18, 31/12, 59/16, 61/19, 64/18, 97/6, 110/19, 111/5, 136/17, 142/3, 152/14

g.-ende 12/9, 64/17, 81/23

g.-enden 52/11, 73/9

g.-enler 110/17

g.-eŋni 59/21

g.-esin 52/7, 52/15, 52/16, 56/11, 56/19, 56/23, 57/7, 57/15, 57/23, 58/3, 87/8, 110/7, 110/11, 155/2

g.-eyir 60/10, 70/10, 89/4

g.-eyiriz 158/4

g.-eyirler 61/22

g.-gen 136/10

g.-gir 131/1

g.-in 14/17, 32/16, 38/4

g.-iŋiz 194/13

g.-ip 15/8, 53/4, 58/14, 62/10, 62/19, 63/15, 78/14, 131/15, 146/1, 191/18, 206/2

g.-ir 28/14, 30/1, 35/12, 53/4, 56/4, 56/6, 71/6, 80/20, 86/12, 86/13, 86/15, 86/16, 86/18, 87/18, 87/3, 87/5, 87/7, 87/9, 88/15, 96/14, 102/8, 112/3, 112/4, 112/5, 128/8, 130/7, 132/3, 132/15, 133/12, 134/1, 134/19, 135/7, 135/20, 136/5, 136/21, 137/1, 137/3, 138/9, 140/20, 140/23, 141/7, 141/19, 143/23, 144/13, 144/14,

144/20, 146/8, 150/5, 159/10, 159/18, 160/6, 170/11, 183/10, 186/2, 186/6, 186/10, 186/14

g.-irim 54/22, 55/3, 56/1, 166/19

g.-iriz 111/3

g.-irler 144/15, 144/21

g.-irmez 4/8

g.-irse 30/7

g.-irsem 103/15

g.-irseŋ 20/2

g.-irsin 53/8, 186/17

g.-me 172/25

g.-medi 65/13, 121/10, 121/14, 121/6, 126/5, 177/17

g.-mem 57/11, 57/18

g.-mese 78/18

g.-mesem 53/2, 54/17

g.-meye 61/19

g.-meyince 204/18

g.-meyir 64/5

g.-meyirsiz 60/16

g.-mez 4/12, 7/3, 101/2, 139/13, 184/9

g.-mezse 69/15

g.-miş 15/12, 31/6, 36/14, 42/17, 44/16, 44/18, 58/16, 60/18, 62/5, 68/7, 68/13, 69/10, 69/23, 70/4, 100/13, 160/10

g.-mişler 30/15, 30/20, 30/21, 34/11, 35/3, 63/3, 66/14

g.-mişsiz 35/5

g.-se 102/2

g.-sin 54/7, 55/15, 71/20, 71/23, 72/5, 72/8, 72/11, 72/14, 72/17, 73/3, 73/10, 73/13, 73/16, 73/22, 73/23, 74/4, 74/7, 74/10, 74/13, 74/16, 78/22, 93/10, 95/6, 110/3, 136/3, 136/18, 143/22, 144/18, 172/10, 192/17

g.-sinler 136/1

g.-ü 44/4

g.-ün 173/7

g.-üp 111/1

gelin (*kelin* EDPT 719a) gelin: bkz. *gilin* 3/17, 90/12, 93/2, 93/4, 110/1, 183/10, 204/15, 204/20

g.+den 9/16

g.+ge 97/13

gençlik (bkz. *ke:nç* EDPT 727b) genç olma durumu: *genç+lik*

g.+de 56/9

gendi (*kentü:* EDPT 728b) kendi, öz, dönüşlülük adılı: bkz. *gindi*, *kendi* 15/16, 21/19, 25/8, 25/13, 33/18, 53/9, 64/14, 69/4, 69/11, 75/18, 82/9, 89/3, 89/14, 90/8, 123/6, 133/11, 133/17, 139/11, 141/1, 142/2, 154/8, 154/9, 156/10, 156/12, 161/5, 172/2, 190/3, 196/6, 196/18, 200/18

g.+leri 153/17

g.+lerine 132/20

g.+m 17/17, 95/14, 100/15, 104/14

g.+imde 197/23

g.+mden 195/22

g.+me 133/6

g.+mi 25/13, 78/19, 83/13, 146/17

g.+miŋ 36/18

g.+mize 143/8

g.+ni 27/19

g.+ŋ 82/8, 140/17, 196/17

g.+ne 139/18, 146/22

g.+ŋe 79/4, 86/7, 143/6

g.+ni 87/12, 132/9

g.+ŋi 50/6, 143/18, 196/4

g.+niŋ 137/9

g.+ŋize 39/15

g.+si 36/2, 58/22, 63/22, 100/16, 139/12

g.+sin 89/12

gene (< *yana:* EDPT 943a) yine: bkz. *gine* 32/19, 32/20, 36/19, 39/16, 41/16, 42/11, 43/8, 49/6, 50/2, 61/23, 64/3, 71/5, 71/16, 77/6, 77/7, 78/20, 79/5, 84/13, 89/5, 116/13, 118/1, 119/12, 128/13, 134/19, 134/20, 135/4, 135/7, 135/15, 140/3, 146/4, 146/5, 146/7, 154/10, 154/21, 167/21, 194/8

genle- genlemek, (deri) germek:

g.-dim 197/16

ger bkz. *eger* 118/2

gerçek gerçek, hakiki: bkz. *girçek* 190/1

g.+dir 156/15

gerdan (< Far. گردان *gardān*) gerdan: bkz. *girdan* 82/21, 204/5

g.+a 99/15, 114/2, 186/4, 189/8

g.+da 112/13

g.+ı 100/11, 100/14, 101/4

g.+ın 109/20

g.+ıŋ 185/3

gerek (*kergek* EDPT 742a) gerek, lazım: bkz. *girek, kerek, kirek* 7/14, 136/10, 143/18, 162/3, 165/16, 165/17, 184/17, 185/4, 185/5, 185/8, 185/12, 185/16

geri (*ké:rü* EDPT 736b) arka, art, alt taraf: bkz. *keri* 23/4, 41/9, 55/19, 68/4, 113/16, 118/16, 123/9, 153/13, 156/14, 161/4

ges- (*kes-* EDPT 748b) kesmek, doğramak: bkz. *kes-*

g.-erim 155/10

gesil- kesilmek:

g.-di 159/7

gesme kesme: *kes-me* 114/2

get- (*két- 2* EDPT 701a) gitmek: bkz. *git-, kit-*

g.-en (*geden*) 115/18

getir- (*keltür-* EDPT 716b) getirmek, gelmesini sağlamak: bkz. *getür-*, *gitir-, ketir-*

g! 60/9, 166/2

g.-di 79/3, 79/12, 81/14, 81/17

g.-digi 93/21, 97/4

g.-digin 75/7

g.-diler 40/12

g.-dim 74/12

g.-eyim 157/21

g.-iŋiz 62/12, 127/12

g.-iŋler 131/19

g.-ir 36/4, 56/5, 130/9, 134/17, 135/6

g.-irsiz 154/17

g.-me 52/5, 56/17

g.-mez 148/16

g.-miş 35/22

g.-sin 58/5, 79/16

getirt- getirtmek, getirme işini yaptırmak: *getir-t-*

g.-eyir 157/8

getür- bkz. *getir-*, *gitir-, ketir-*

g.-üp 64/2

gevher (< Far. گوهر *gohar*) bir şeyin özü, maya; cevher, değerli taş:

g.+i 170/13

g.+imden 4/12

gez- (*kez-* EDPT 757a) gezmek, seyran etmek: bkz. *giz-*

g.-digim 118/10

g.-er 44/8

g.-erdi 34/8

g.-erim 8/1

g.-erken 13/11, 16/11

g.-ersin 162/15, 179/21

g.-enir 165/19

g.-işinden 201/3

g.-meye 192/2

gınça gınç hınca hınç, dopdolu, ağzına kadar dolu: 59/22

gırsız hırsız: bkz. *xırsız*

g.+dan 15/7

gıybet (< Ar. غيبت *ġıybet*) dedikodu, çekiştirme:

g.+in 120/17

gız- (*kız-* EDPT 681a) kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek:

g.-ar 131/3

gibi (*ki:b* EDPT 686a) bkz. *kibi* -e benzer, imişçesine, benzer biçimde: 19/18, 25/14, 30/17, 50/5, 64/9, 73/15, 77/2, 78/6, 83/10, 84/17, 89/13, 92/13, 97/10, 133/7, 141/2, 143/9, 143/25, 144/1, 145/24, 145/25, 147/3, 150/11, 150/15, 150/18, 153/11, 154/10, 156/20, 156/21, 160/18, 164/11, 165/1, 165/2, 165/3, 165/13, 165/18, 165/20, 166/4, 180/1, 180/2, 180/3, 182/18, 182/19, 182/20, 185/10, 186/3, 196/17, 200/2

gibin krş. *gibi* 20/12, 143/25

gice bkz. *gece, giçe, geçe* 72/19, 73/3, 181/22, 201/15, 204/4

g.+ler 32/15

g.+lerden 192/4

g.+m 29/11, 72/19, 199/3

g.+sin 125/10

giç (*ké:ç* EDPT 692b) geç: 7/16

g.+ten 116/8

giç- bkz. *geç-*

g.-ecek 28/4, 58/4

g.-elim 29/9, 29/15

g.-en 59/16, 157/8

g.-ende 156/11

g.-er 36/21, 201/15

g.-eyim 29/18

g.-ip 116/3

g.-mege 29/18

g.-miş 14/2

g.-tikden 20/15

giçe bkz. *gece* 202/11

gidi azarlama sözü, ahlaksız, pezevenk: 23/20

gil- bkz. *gel-*, *kel-, kil-* 4/11, 11/10, 204/9, 204/15, 204/20

g.-di 12/11, 181/7, 184/6, 205/3

g.-digin 198/10

g.-dik 34/6

g.-diŋ 7/16

g.-ecek 194/8

g.-en 6/2

g.-eyir 157/21

g.-gen 194/7

g.-ir 10/8, 23/6

g.-irse 15/3, 177/5

g.-irsin 4/4

g.-memiş 182/14

g.-mez 9/12, 187/5

g.-miş 13/12

g.-üp 160/3

gilin bkz. *gelin* 6/11, 10/13, 204/8

g.+e 3/9

g.+niŋ 6/10

gilitle- kilitlemek:

g.-r 132/10

gim (*kim* EDPT 720b) kim: bkz. *kim*

g.+den 9/13

g.+i 93/14

gimel (< İbr.) İbrani alfabesinin üçüncü harfi: 159/16

gindi bkz. *gendi* 12/6, 14/10

g.+m 25/14, 141/9

g.+me 7/6

g.+miŋ 203/19

g.+ŋ 28/5

g.+ne 140/6

g.+ni 14/21

g.+ŋniŋ 36/16

gine bkz. *gene* 154/20, 205/2

gir- (*kir-* EDPT 735b) girmek, dışarıdan içeriye geçmek:

g.-di 13/2, 41/18, 87/16, 88/7, 98/4, 195/3

g.-digi 48/8

g.-diginden 130/15, 131/4, 137/13, 138/20, 138/24, 139/5, 140/9

g.-dikte 28/14

g.-dim 139/17, 140/19, 149/1, 193/10

g.-diŋ 143/17

g.-ecekler 34/11, 34/22

g.-emeyirler 142/10

g.-emez 142/18

g.-en 203/5

g.-er 129/6, 133/10, 133/12, 133/18, 143/16, 144/1, 145/25

g.-erim 35/7

g.-erler 34/12, 136/6, 144/15

g.-erseniz 35/6

g.-eyim 164/21

g.-ince 140/17

g.-ip 133/6, 146/2

g.-me 173/10

g.-meden 3/18

g.-megi 28/18

g.-meli 28/16

g.-menem 178/15, 178/23

g.-mesin 142/8

g.-mez 11/14, 142/2, 142/14

g.-miş 37/7, 47/6, 58/25, 137/17

g.-mişler 63/4

g.-sem 4/8, 173/9, 187/3

g.-sen 169/24

g.-sene 96/16

g.-sin 137/13, 169/22

g.-sinler 33/15

giraz (< Yun.) kiraz: bkz. *kiraz* 98/9

girçek bkz. *gerçek* 10/11

girdan bkz. *gerdan* 205/6, 205/11, 205/16

g.+a 43/6

g.+ıŋ 3/9

girek bkz. *gerek, kerek, kirek* 202/2, 203/2

girgiz- girdirmek, girmesini sağlamak: *gir-giz-*

g.-ir 36/3

git- bkz. *get-, kit-*

g! 37/20, 47/6, 57/7, 86/7, 89/5, 89/7, 123/5, 136/13, 137/9

g.-e (*gide*) 99/8, 101/1, 141/21

g.-ecegim (*gidecegim*) 37/6, 205/7

g.-ecek (*gidecek*) 28/9, 51/22, 56/22, 58/5, 74/21, 194/7

g.-eceksin (*gideceksin*) 27/13, 28/6, 53/6

g.-elim (*gidelim*) 63/2, 76/4, 99/13

g.-em (*gidem*) 49/8, 49/11, 49/15, 49/20, 50/7, 50/10, 50/11, 50/13, 50/16, 50/19, 53/17, 54/11, 54/18, 55/5, 55/13, 55/20, 56/14, 57/9, 57/19

g.-en (*giden*) 4/12, 64/18, 151/18, 153/18

g.-ene (*gidene*) 173/18

g.-enlen (*gidenlen*) 193/3

g.-enler (*gidenler*) 59/15, 111/1

g.-enli (*gidenli*) 13/1, 73/17

g.-er (*gider*) 12/5, 18/16, 19/6, 21/13, 21/16, 22/3, 22/7, 22/16, 23/5, 23/13, 26/16, 27/3, 27/18, 49/17, 50/14, 55/3, 55/19, 56/4, 56/6, 57/5, 57/17, 80/14, 91/6, 104/4, 109/5, 116/14, 128/15, 130/3, 132/19, 135/13, 136/14, 137/10, 140/22, 147/7, 166/12, 166/13, 166/14, 166/17, 166/19, 167/1, 196/2, 197/13, 201/1, 202/11

g.-erim (*giderim*) 27/18, 28/3, 31/17, 49/2, 49/20, 54/2

g.-eriz (*gideriz*) 28/8

g.-erken (*giderken*) 43/20, 75/14

g.-ersem (*gidersem*) 26/15, 48/12, 50/20

g.-erseŋ (*giderseŋ*) 51/15, 52/8, 55/7, 57/13

g.-ersin (*gidersin*) 23/5, 51/21, 63/15

g.-eyim (*gideyim*) 1/5, 1/13, 31/8, 31/10, 31/14, 31/21, 32/22, 33/1, 33/5, 33/8, 33/11, 53/21, 60/6

g.-eyir (*gideyir*) 62/11, 66/2

g.-eyirim (*gideyirim*) 58/19

g.-eyirler (*gideyirler*) 19/8, 61/20

g.-ince (*gidince*) 142/4

g.-ip (*gidip*) 19/21, 28/16

g.-ir (*gidir*) 204/5

g.-me! 53/18, 53/20, 53/21, 53/22, 54/7, 54/13, 54/15, 54/21, 54/23, 55/7, 55/8, 55/9, 55/17

g.-medim 195/22

g.-mek 64/5

g.-memiş 196/18

g.-mesin 197/1

g.-meye 43/18, 53/13, 54/2, 57/3, 58/26, 61/11, 63/19

g.-mez 118/6

g.-mezem 54/17

g.-miş 13/18, 26/2, 30/9, 44/14, 62/1, 62/17, 63/16, 67/2, 68/1, 69/9, 80/3, 81/7, 133/9, 157/12, 196/18

g.-mişler 34/2, 62/13, 68/14

g.-seŋ 28/7, 56/8

g.-sin 131/11, 145/3

g.-ti 40/15, 58/8, 59/7, 75/12, 79/17, 81/7, 83/4, 87/16, 90/2, 101/1, 125/5, 158/11, 195/9, 203/13

g.-tigi 84/20

g.-tigiŋ 51/15

g.-tikde 131/13

g.-tikden 62/19, 130/3, 145/4

g.-tikeç 157/9

g.-tikten 36/15, 62/13

g.-tiler 61/14, 62/3, 87/15, 97/4

g.-tim 82/3, 115/4, 195/22, 203/12

g.-üp (*gidüp*) 54/17

gitir- bkz. *getir-*, *getür-, ketir-*

g.-di 157/9

g.-digi 93/22

g.-dikde 14/3

g.-ip 67/2

g.-miş 68/18

g.-mişler 68/17

g.-sin 42/13

giterebil- getirebilmek, getirmeye gücü yetmek: *git-er-ebil-*

g.-memişler 28/2

giy- (*ke:d-* EDPT 700b) giymek: bkz. *kiy-*

g.-diler 70/12

g.-dim 108/6, 175/15

g.-en 113/16

g.-er 46/8, 46/20

g.-ersin 102/16

g.-me! 164/4

g.-medim 125/13

g.-menem 178/11

g.-meye 65/2

g.-mez 8/10

g.-miş 76/13, 115/17, 120/8

g.-mişsin 47/15, 71/21

g.-se 114/9

g.-sene 94/4, 94/7, 94/10, 94/13, 95/4, 95/10, 95/13

giyikdir- giyindirmek: krş. *giyindir-*

g.-di 156/16

giyin- giyinmek: *giy-in-* 99/18, 100/4

g.-ir 143/15

giyindir- giydirmek, giymesini sağlamak: *giy-in-dir-*

g.-di 97/5

g.-diler 93/4

g.-ir 134/5, 134/20

giz- bkz. *gez-*

g.-digim 203/8

g.-digiŋiz 69/17

g.-dim 150/10*,* 197/17

g.-er 161/10

g.-ersin 85/13

g.-mesin 161/8

g.-mez 198/7

g.-sinler 20/13

gizer (< Far. گذر *guẕar*) gezme, geziş: 15/7

gizli gizli, görünmez: 104/4

gonca (< Far. غنجه *ghunja*) gonca, tomurcuk: bkz. *qonca, qonça* 187/17

göbek göbek: 3/10, 8/13

göç (*köç 1* EDPT 693a) göç, hicret: 26/9

gök (*kö:k 4* EDPT 708b) gök, uzay, sema: bkz. *kök*

g.+e 185/21

g.+ge 196/3

göküs (*kögüz* EDPT 714a) göğüs, sine: bkz. *köküs*

g.+inde (*göksinde*) 1/3

g.+ine (*göksine*) 95/7

g.+iniŋ (*göksiniŋ*) 95/6

g.+ü (*göksü*) 45/21

g.+üm (*göksüm*) 85/8

g.+ümniŋ (*göksümniŋ*) 164/7

g.+üŋ (*göksüŋ*) 116/7

g.+ünde (*göksünde*) 13/14

g.+üne (*göksüne*) 144/2

g.+ünüŋ (*göksünüŋ*) 46/18

göl (*kö:l* EDPT 715a) göl:

g.+lerde 44/8

gölmek gömlek: bkz. *gömlek, kölmek* 46/8, 46/20, 189/22

g.+i (*gölmegi*) 94/3

gölmeklik gömleklik (kumaş):

g.+i (*gölmekligi*) 163/18

göm- (*köm-* EDPT 721b) gömmek:

g.-meye 14/3

gömdir- (*kömtür-* EDPT 722b) gömdürmek, gömmesini sağlamak: *göm-dir-*

g.-meye 14/2

gömir (*kömür* EDPT 723a) kömür: bkz. *kömür* 3/6

gömlek bkz. *gölmek, kölmek* 163/13

gönder- (*köndger-* EDPT 730a) göndermek, yollamak:

g.-miş 61/5, 65/16

gönül (*köŋül* EDPT 731b) gönül: bkz. *göŋül* 70/21, 102/1, 117/7, 173/25, 174/4, 174/8, 174/12, 177/2, 189/3, 190/20

g.+den 71/5

g.+in (*gönlin*) 91/3

g.+ü (*gönlü*) 44/13, 49/4, 57/2, 76/9, 92/11, 122/10

g.+üm (*gönlüm*) 108/8, 148/12, 163/16, 175/18

g.+ümiz (*gönlümiz*) 118/5

g.+ümü (*gönlümü*) 168/12

g.+ümüŋ (*gönlümüŋ*) 164/1

g.+üŋ (*gönlüŋ*) 178/2

göŋül bkz. *gönül* 11/7, 26/9, 51/13, 110/6, 198/6, 201/13, 201/16, 201/18

g.+den 101/9, 101/11, 101/16

g.+im (*göŋlim*) 3/3

g.+ime (*göŋlime*) 151/3

g.+inden (*göŋlinden*) 61/13

g.+ine (*göŋline*) 20/18

g.+iŋe (*göŋliŋe*) 56/17

g.+ü (*göŋlü*) 29/4, 43/14, 87/11

g.+üm (*göŋlüm*) 23/2, 43/11, 165/22

g.+ümüzüŋ (*göŋlümüzüŋ*) 74/8

g.+üŋe (*gönlüŋe*) 52/5

gör- (*kör-* EDPT 736a) görmek, seçmek: bkz. *kör-*

g! 120/16, 120/19

g.-di 26/5, 84/5

g.-digi 67/2, 76/9

g.-digiylen 68/2

g.-dik 73/12

g.-dikleri 68/14

g.-dim 3/13, 76/18, 77/3, 77/4, 77/12, 82/18, 82/20, 82/22, 83/3, 94/4, 94/7, 94/10, 94/15, 95/4, 95/7, 95/10, 95/13, 95/16, 96/4, 96/7, 96/10, 96/13, 98/2, 175/17, 193/8

g.-diŋ 71/10, 71/11, 71/14, 71/17, 76/14, 77/8, 77/16, 87/2

g.-diŋiz 69/18, 146/8

g.-dü 58/4, 151/7

g.-düler 146/13

g.-düm 34/7, 82/17, 94/13, 108/7, 121/11, 171/17, 188/20, 190/8

g.-düŋ 76/22

g.-düŋüz 146/3

g.-elmedim 103/4

g.-emedim 81/19, 125/14

g.-en 47/5, 48/4, 179/7

g.-eni 192/9

g.-enler 112/15, 112/16, 180/19

g.-enniŋ 186/1, 186/5

g.-er 130/12, 133/15, 134/4, 134/20, 140/20

g.-ersem 162/13

g.-ersin 113/14

g.-eyim 22/11, 102/4, 102/9, 103/2, 103/8

g.-eyir 60/14

g.-eyirim 14/14

g.-gen 56/21

g.-me 20/2

g.-medi 13/1

g.-medim 150/11

g.-medin 140/1

g.-mek 99/5, 99/6, 181/14, 181/16

g.-meli 26/11, 26/17

g.-mesem 11/8

g.-meye 50/14, 51/21, 57/17

g.-meyeydim 91/9

g.-mez 74/14

g.-mezsin 159/25

g.-miş 66/15, 69/24

g.-mişler 14/18, 63/20

g.-müş 43/12

g.-müşüm 157/5

g.-se 17/9, 102/2, 116/7, 124/4, 124/10, 124/15

g.-seler 116/14

g.-sem 173/8

g.-seŋ 84/2, 114/1

g.-sin 195/20, 195/21

g.-sünler 192/9, 192/11, 192/15, 192/19, 192/23, 193/4

g.-üŋiz 145/11

g.-üp 36/20, 196/10

g.-ür 135/8, 153/10

g.-ürem 178/21

g.-üyirim 34/17

göre -e uygun olarak, -e göre: 17/19, 23/3, 158/23

göril- (*körül-* EDPT 745a) görülmek, seçilmek: *gör-il-* bkz. *görül-*

g.-di 82/22

g.-ip 78/14

g.-ir 10/9, 206/17

g.-irse 200/17

görk (*körk* EDPT 741a) güzellik, gösteriş:

g.+ü 158/2

görül- bkz. *göril-*

g.-müş 36/12

g.-sin 30/12

görün- (*körün-* EDPT 746a) görünmek: *gör-ün-*

g.-dü 83/20, 90/3

g.-eyir 21/16, 22/6

g.-iyir 21/13

g.-mez 32/15, 108/7, 175/16

g.-müş 25/11

g.-sün 156/7

g.-üp 29/3

g.-ür 185/21

görüş- (*körüş-* EDPT 748a) görüşmek: *gör-üş-*

g! 14/3

g.-em 100/6

g.-meye 62/20, 79/23

g.-sin 132/5

g.-ti 80/6

g.-üp 43/17

göster- göstermek, görmesine yol açmak: bkz. *göstir-*, *göstür-*

g! 31/8, 31/9, 31/14, 31/17, 31/21, 32/22, 33/5, 33/8, 33/11

göstir- bkz. *göster-*, *göstür-*

g! 66/21, 88/6

g.-di 59/6

g.-ip 67/2

göstür- bkz. *göster-, göstir-*

g! 33/1, 35/2, 148/3

g.-digi 68/15

g.-eyim 105/10, 144/11, 144/14

g.-me! 116/10, 148/13

g.-medi 122/16

g.-mesin 138/11

g.-meye 138/3

g.-miş 63/6, 143/2

g.-ür 144/3

göşk (< Far. كوشك *kūshk*) köşk, kasır:

g.+ü 82/22

g.+üne 33/3, 111/1, 121/3, 126/3

göter- (*kötür-* EDPT 706a) götürmek, taşımak: bkz. *götir-, götür-*

g.-ip 49/5

g.-irler 137/15

götir- bkz. *göter-*, *götür-*

g! 68/16

g.-dim 74/11, 74/12

g.-eyir 196/5

g.-ip 69/3

götür- bkz. *göter-, götir-*

g! 44/4, 44/6, 73/14

g.-diler 93/3, 93/8

g.-eyim 66/8, 87/15

g.-eyirim 22/9

g.-ip 69/3, 69/4

g.-mekler 130/6

g.-miş 35/11

g.-mişdir 78/5

g.-müş 37/7

g.-se 87/13

g.-sin 47/13

g.-üp 50/2, 75/9, 79/12

g.-ürler 127/16, 128/11

göz (*kö:z* EDPT 756b) göz: bkz. *köz* 15/6, 46/5, 49/7, 49/13, 54/10, 103/20, 169/15

g.+de 201/14

g.+den 178/18

g.+e 46/15, 112/11, 176/16

g.+i 77/4, 177/19

g.+im 44/9

g.+imüŋ 98/3

g.+in 49/5, 81/9, 82/4, 82/12

g.+iŋ 196/15

g.+inden 76/17

g.+iŋden 64/13

g.+ine 90/15

g.+ini 82/11

g.+iniŋ 76/16

g.+ler 102/2, 112/12, 113/1, 148/2, 177/10, 180/10

g.+lere 127/18, 149/5, 149/7, 195/19

g.+leri 50/18, 77/17, 122/4, 186/2, 186/6, 186/10, 186/14, 205/8

g.+lerim 52/8, 52/9, 57/15, 121/5, 121/10, 121/14, 126/5

g.+lerimden 73/8, 77/6, 112/3, 203/1

g.+lerin 64/19

g.+leriŋ 99/16, 100/2

g.+lerinde 190/13

g.+lerinden 64/20, 83/13

g.+lerine 13/8

g.+leriniŋ 148/11

g.+ü 3/14, 47/4, 47/17, 48/3, 48/5, 48/7, 65/6, 76/18, 77/2, 77/11, 77/22, 81/3, 145/19

g.+ülen 176/10

g.+üm 33/7, 33/9, 38/17, 53/20, 57/10, 74/2, 74/14, 81/20, 162/13, 162/15, 167/16, 177/18, 181/8, 198/7, 199/15, 200/17, 200/18, 205/9

g.+ümden 31/16, 32/16, 50/11, 74/14, 180/6

g.+üme 94/3

g.+ümiŋ 193/9

g.+ümniŋ 92/3

g.+ün 40/18

g.+üŋ 130/20, 177/16

g.+ünden 40/11, 42/10

g.+ŋden 198/8

g.+üne 144/4

g.+üni 82/10

g.+ünniŋ 167/1

g.+ünü 50/2

gözet- (*köze:d-* EDPT 758a) gözetmek, korumak, bakmak:

g! 50/6

gözle- (*közle:-* EDPT 760b) gözlemek: *göz+le-*

g.-dim 91/18

g.-yelim 118/15

Gözleveli Gözleveli, Gözleve şehrinden olan:

G.+ler 122/5

gözli gözlü, gözü olan: *göz+li* bkz. *gözlü* 16/7, 97/12

gözlü bkz. *gözli* 171/1, 182/6

g.+m 48/12

gul (*kul* EDPT 615a) kul, Tanrıya göre insan; köle: bkz. *qul* 15/5

guntura (< Yun.) kundura, ayakkabı:

q.+lar 101/1

gurbet (< Ar. غربت *ġurbet*) uzak yer, gurbetlik: bkz. *qurbet* 27/4, 49/1, 49/10, 55/3, 57/3, 70/20, 199/3, 199/14

g.+e 26/15, 53/6, 53/13, 54/17, 75/4

gurbet el gurbet: bkz. *gurbet il, qurbet el, qurbet il*

g.+de 56/14, 57/17, 64/17, 71/2, 199/3

g+lerin 32/22,

gurbet il bkz. *gurbet el, qurbet el, qurbet il*

g.+de 48/13, 50/21, 53/17, 94/5, 199/14

gurbetlik gurbet: *gurbet+lik* 50/15, 64/10, 110/9

guruş (< Alm. *Groschen*) kuruş: 15/3, 87/14

g.+un 61/15

guruşluq herhangi bir kuruşa karşılık olan: *guruş+luq* 61/12

guş (*kuş* EDPT 670b) kuş: bkz. *quş* 191/12

gübem (*küben* DLT I/404-16) keçe örtü: 3/10

güç (*kü:ç 1* EDPT 693a) güç; yapılması zor, çetin: bkz. *küç*

g.+dir 148/13

g.+im (*gücim*) 11/13

g.+iŋ (*güciŋ*) 58/5

g.+üne (*gücüne*) 132/3

gücücük küçücük, çok küçük: *güçük+cük*

g.+den 85/15, 200/8

gül (< Far. گل *gul*) gül, çiçek: bkz. *kül* 7/7, 31/7, 70/20, 72/18, 76/12, 82/18, 91/16, 98/5, 99/14, 114/11, 117/10, 149/2, 169/10, 172/6, 192/8, 193/11

g.+de 187/17

g.+den 116/4, 196/22

g.+dir 4/10, 4/11, 80/17, 117/5

g.+dür 187/7, 206/10

g.+e 6/11, 110/9, 176/2, 177/25

g.+ler 1/3, 1/4, 5/3, 86/16, 96/8, 101/7, 174/22, 202/10

g.+lere 49/16

g.+leri 184/5

g.+leriŋ 178/1

g.+lerinden 32/5

g.+sün 198/10

g.+ü 113/3

g.+üm 51/16

g.+ümü 92/5

g.+ün 49/11, 87/6, 92/3

g.+üŋ 52/15

g.+üsin 101/10

gül- (*kül-* EDPT 715b) gülmek:

g.-e 11/10, 60/18

g.-en 196/4

g.-enler 183/8

g.-er 130/11

g.-eyim 2/3

g.-me! 173/14

g.-menem 178/9

g.-mesin 6/12

g.-mez 4/12, 154/9

gülçelik gül fidesi, gül fidanı: 11/8

gülguli (< Far. گل گولی *gülgūlī*) gül renginde olan: 177/3

gülistan (< Far. گلستان *gulistān*) gül bahçesi:

g.+dır 80/17

güllü gülü olan: *gül+lü* 171/3

güllük gül bahçesi veya gülü çok olan yer: *gül+lük* 122/15

gülüş- gülüşmek:

g.-ür 112/2

gülşen (< Far. گلشن *gulshan*) gül bahçesi: 44/4, 192/1

g.+de 101/7

g.+e 188/15

gümiş (*kümüş* EDPT 723b) gümüş: bkz. *gümüş, kümüş*

g.+dir 163/6

gümişle- gümüşlemek, gümüşle süslemek, gümüşle işlemek: *gümiş+le-*

g.-dim 5/6

gümrik (< Yun.) gümrük, vergi alınması işlemiyle uğraşan devlet kuruluşu: bkz. *gümrük*

g.+in (*gümrigin*) 66/14

g.+de 68/7

g.+ge 68/10

g.+ke 68/14

gümrikçi gümrük görevlisi: *gümrük+çi*

g.+ler 66/6

gümrük bkz. *gümrik* 66/7, 66/8, 67/15, 67/17, 68/11

g.+e (*gümrüge*) 66/4

g.+ge 68/7

g.+te 67/15

g.+ü (*gümrügü*) 66/4

gümrüksiz gümrük vergisi ödenmesi gerekmeyen, kaçak: 67/24

gümüş bkz. *gümiş, kümüş* 114/8, 203/10

g.+den 100/12, 109/19

g.+üm 205/6, 205/11, 205/16

gün (*kün 1* EDPT 725a) 1. güneş: 186/3,

g.+ler 1/13, 201/15

g.+lerde 14/10

2. güneş ışığı: 162/6

g.+den 174/19

3. gündüz: 28/18, 73/3

g.+dir 29/11, 72/18

g.+üm 29/10, 71/10, 72/18

4. yirmi dört saatlik süre: 11/3, 11/5, 12/6, 12/10, 12/11, 19/13, 23/10, 23/12, 25/4, 61/20, 64/5, 65/21, 65/22, 66/11, 66/13, 68/11, 75/12, 79/6, 98/3, 120/5, 120/10, 120/15, 120/20, 127/7, 128/2, 130/18, 133/20, 135/7, 135/9, 141/6, 143/3, 146/21, 156/13, 162/13, 166/1, 170/16, 189/15

g.+de 23/11, 65/9, 79/7

g.+den 61/20, 79/7, 79/11

g.+dir 34/17

g.+e 127/5

g.+i 32/9

g.+inde 203/2

g.+lerden 25/4, 133/19

g.+leriŋ 186/7

g.+ü 61/15, 63/15, 79/18, 134/18, 190/4

g.+ümiz 123/15

5. zaman sıra:

g.+e 84/20,

günah (< Far. گناه *gunāh*) dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış:

g.+ım 181/6

g.+ıŋa 140/18

g.+ların 206/19

günahkar (< Far. گناهکار *gunahgār*) günah işlemiş (kimse), günahlı: 20/8, 20/9, 20/12, 20/14, 20/21

gündiz (*küntüz* EDPT 729b) gündüz: bkz. *gündüz* 71/5, 71/10

gündüz bkz. *gündiz* 23/11, 55/11, 118/2

g.+den 125/10

güneş (*küneş* EDPT 734a) güneş: 114/8, 189/18

güngörmez hiç güneş ışığı almayan (yer): *gün gör-mez* 90/6

günlük günlük: 115/12

güs- (*küs-* EDPT 748b) küsmek, darılmak:

g.-tin 105/7, 105/8, 105/17

g.-tiŋ 105/17

güz (*küz* EDPT 757a) sonbahar: 51/2

güzel güzel: 1/2, 5/18, 6/1, 6/3, 6/5, 6/7, 6/9, 10/7, 11/12, 11/14, 11/17, 12/1, 50/21, 94/2, 94/13, 108/9, 116/10, 175/20, 188/4, 192/8, 193/8, 205/13

g.+de 205/2

g.+dir 94/14, 95/2, 96/2, 96/5

g.+e 51/13, 198/6, 205/12

g.+i 43/9, 51/3

g.+im 3/4, 3/8, 3/11, 3/15, 4/1

g.+lerde 81/2

g.+lerin 80/17, 82/19

güzellik güzellik: *güzel+lik* 4/13, 102/12, 120/1, 120/18, 170/11, 170/15

g.+in 180/17

ha istek uyandırmak için kullanılan bir söz: 38/17

xab (< Far. خواب *khwāb*) uyku:

x.+u 192/2

habbil (< Ar. قابل *ḳābil*) olan, olabilir:

h.+i 28/18

haber (< Ar. خبر *khaber*) haber, salık: bkz. *habir* 65/13, 65/16, 65/19, 69/18, 70/17, 70/19, 70/22, 71/4, 71/7, 73/9, 74/6, 77/3, 77/10, 78/13, 80/2, 80/18, 84/21, 87/18, 93/2, 93/3, 93/6, 99/9, 121/13, 141/4, 141/20, 204/18

h.+i 130/16, 137/9, 137/13, 143/1, 145/5, 145/15,145/16, 145/18

h.+im 63/14, 100/12, 122/3, 139/1, 139/25

h.+in 52/12, 73/11, 75/7

h.+iŋ 139/22, 140/8

h.+leri 37/15

habir bkz. *haber* 6/2, 70/10, 153/20

h.+im 131/4, 138/21, 139/6

h.+imni 78/5

h.+in 42/14, 48/13

h.+iŋ 27/11, 138/23, 139/6

h.+iŋiz 40/4

habuz (< Ar. حوض *ḥavż*) havuz: bkz. *hapus*, *hapuz*

h.+un 46/5

hac (< Ar. حاج *ḥācc*) hac ibadeti:

h.+dan 116/16

hacaba (< Ar. عجبا *‘acabā*) acaba, acep: bkz. *haciba* 34/5, 69/17

hacet (< Ar. حاجت *ḥācet*) gereklilik, lüzum: 39/16

hacı (< Ar. حاج *ḥācc*) hacı, hacca gitmiş Müslüman: 12/10, 31/20, 116/14, 158/22, 163/4, 163/5, 204/2

h.+sı 93/18

hacılıq hacılık, hacı olma durumu: *hacı+lıq* bkz. *haçılıq*

h.+ga 74/21

haciba bkz. *hacaba* 199/7

haç (< Ar. حج *ḥacc*) hac:

h.+a 12/10

haçan (*kaçan* EDPT 592a) kaçan, ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman: bkz. *qaçan* 40/3, 40/21, 41/2, 51/8, 62/8, 69/24, 74/18, 88/19

haçılıq bkz. *hacılıq* 13/4

hadır (< Ar. حاضر *ḥāżır*) hazır, amade: 92/5, 142/4, 194/9

h.+ım 142/3

hadırla- hazırlamak: *hadır+la-* bkz. *hazırla-*

h.-dı 59/11, 59/12

h.-maya 136/23

hadırlan- hazırlanmak, hazır olmak, kendini hazırlamak: *hadırla-n-*

h.-mış 79/11, 87/19 حيف

xaf (< Ar. حيف *ḫayf*) haksızlık, zulüm: 53/11

hafta (< Far. هفته *hafta*) hafta, yedi gün: 150/23

haftalıq haftada bir kez yapılan: *hafta+lıq* 123/14

hah ah, vah! 71/5

haxam (< İbr. *hohma*) din adamı, haham. 194/10

haxam başı (İbr. *haham*; Tü. *baş+ı*) hahambaşı: 195/23, 196/1

h.+nı 196/20

Haq I (< Ar. حق *ḥaḳḳ*) Allah: 80/4, 114/10, 114/14, 117/10, 140/11, 148/3, 178/13

H.+dan 120/3

H.+ın (*Haqqın*) 108/7, 108/17, 175/12, 175/16

H.+qa 51/12, 51/18, 58/1, 95/9, 108/17, 109/1

H.+tan 31/12

H.+ un (*Haqqun*) 2/2

H.+uŋ 190/2

haq II (< Ar. حق *ḥaḳḳ*) 1. adalet, doğruluk: 142/14, 146/12, 173/16

h.+dır 52/15, 57/22

h.+tır 7/9, 8/7

2. kazanç:

h.+ımı (*haqqımı*) 195/20

ħaq bkz. *haq II*

h.+ın (*haqqın*) 185/6

haqqından gil- üstesinden gelmek, başa çıkmak:

h.-mek 14/5

haqiqat (< Ar. حقيقت *ḥaḳīḳat*) hakikat, gerçek, asıl, esas: 153/19, 168/11

h.+den 160/18

haqiqi (< Ar. حقيقى *ḥaḳīḳī*) gerçek, doğru: 119/10

hakim (< Ar. حاكم *ḥākem*) yargıç: 24/1, 158/21

haqlaş- haklaşmak, ödeşmek: *haq+laş-*

h.-tı 79/18

haqlı hakka uygun, doğru, yerinde: *haq+lı* 186/1

hal (< Ar. حال *ḥāl*) hal, durum, vaziyet: 28/13, 34/16, 67/4, 110/1, 130/11

h.+de 102/3, 190/9

h.+dir 125/8

h.+i 64/18, 73/18, 144/9, 179/3

h.+im 2/13, 2/19, 12/17

h.+imde 27/17

h.+imizçe 27/10

h.+in 31/19, 32/22, 33/9

h.+iŋ 26/16, 179/23

h.+inden 32/8

xalabalıq (< Ar. غلبه *ġalebe* + Tü. *+lık*) kalabalık, çok sayıda insan topluluğu: 158/10

halayıq (< Ar. خلائق *khalā'iḳ*) kadın köle, cariye: 113/9, 136/21

h.+ı (*halayıgı*) 43/19

halcuh halcik, halceğiz: *hal+cuh* < *hal+cıq*

h.+um 17/16

xalıq (< Ar. خالق *khālıḳ*) yaratan, yaratıcı, Allah: 115/15

xalis (< Ar. خالص *khāliṣ*) katışık olmayan, katışıksız, saf: 12/16

halk (< Ar. خلق *khalḳ*) halk: bkz. *halq* 20/6, 20/16

h.+dan 19/11

h.+ga 19/13, 19/20, 20/13, 20/15

halq bkz. *halk* 59/19, 62/19, 79/17, 124/2, 124/8, 124/12, 131/15, 144/19, 144/20, 144/22, 145/19, 145/25, 146/13

h.+a 46/14, 144/18, 150/22, 181/3

h.+dan 90/18

h.+ga 160/17

h.+ı 19/9, 19/17, 142/1, 144/10, 144/14

h.+ın 108/5, 114/3, 158/10

h.+ıŋ 145/19, 146/20, 151/8

h.+ına 141/20

h.+ına 143/1

h.+nıŋ 71/19

halqalat- (< Ar. حلقه *ḥalḳa* + Tü. *+la-t-*) halkalatmak, çevrelemek: *halqa+la-t-*

h.-ıp 66/4

halsiz hâli, gücü olmayan, bitkin, dermansız: *hal+siz* 8/1

halt (< Ar. خلط *khalṭ*) uygunsuz söz söyleme, uygunsuz iş yapma: 38/2, 41/22, 88/2, 138/22, 158/24

hamal (< Ar. حمال *ḥammāl*) taşıyıcı:

h.+ların 68/16

hamam (< Ar. حمام *ḥammām*) yıkanılacak yer, yunak: 93/3, 96/9

h.+a 93/2, 93/3

h.+larda 61/16

hamle (< Ar. حمله *ḥamle*) ileri atılma, atılım, saldırış: 130/18

hamur (< Ar. خمير *khamīr*) hamur: 39/20

han (< Far. خان *khān*) han: bkz. *xan*

h.+ı 85/10

xan bkz. *han* 91/19, 133/8

x.+ında 75/17

x.+larda 61/16

hancir (< Ar. خنجر *khancer*) hançer: bkz. *hançir*

h.+i 170/5

hançir bkz. *hancir*

h.+im 163/6

h.+ini 90/9

handa (bkz. *ka:nu:* EDPT 632b) kanda, nerede, nereye: 65/5

handan (bkz. *ka:nu:* EDPT 632b) kandan, nereden: 4/4

hane (< Far. خانه *khāna*) ev, konut: bkz. *xane*

h.+me 90/8

h.+ye 136/10

xane bkz. *hane*

x.+dir 194/1

hangi (bkz. *ka:ñu:* EDPT 632b) hangi: 89/14, 101/10

h.+si 100/16

hanım kız ve kadınlara verilen unvan, bayan: 7/6, 7/14, 105/7, 105/16, 110/20

hani (bkz. *ka:ñu:* EDPT 632b) hani, nerede: bkz. *qanı*

h.+ya 22/10

xanlıq hanlık, hanın egemenliğinde olan ülke: 19/11

hapis (< Ar. حبس *ḥabs*) hapis:

h.+te 183/12

hapus bkz. *habuz*, *hapuz*

h.+un 45/15

h.+undan 45/15

hapuz bkz. *habuz, hapus* 171/14

xarap (< Ar. خراب *kharāb*) harap, viran: 74/8

harç (< Ar. خرج *kharc*) harcanan para, masraf: 48/11, 48/15

h.+ı (*harcı*) 68/21

harçlıq ufak tefek gereksinimler için ayrılmış para: *harç+lıq* 69/7

harif (< Ar. عارف *ʻārif*) arif, bilen: 140/1

xarman (< Far. خرمن *kharman*) harman: 119/2

x.+ı 5/9

xarpuz (< Far. خربوز *kharbūz*) karpuz: 166/2

xaysı hangi, hangisi: bkz. *qaysı* 204/5

harz (< Ar. عرض *ʻarż*) arz, sunma, yüksek bir makama, anlatma, bildirme: 179/23

h.+ı 81/2

harzıman (< Far. آرزومند *ārzūmand*) arzumend, istekli, hevesli:

h.+dır 51/22

h.+ımdır 56/22

harzu (< Far. آرزو *ārzū*) istek, heves: 39/1

harzula- bkz. *hadırla-*

h.-yıp 75/12

has (< Ar. خاص *khāṣṣ*) saf, halis:45/5

hasıl (< Ar. حاصل *ḥāṣıl*) olan, ortaya çıkan, görünen: 130/2

hasım (< Ar. خصم *khaṣım*) düşman, yagı: 183/15

hasr (< Ar. حصير *ḥaṣır*) hasır: 59/7

hasır (< Ar. عصر *‘aṣr*) 1. asır:

h.+da 130/12, 133/1

2. ikindi vakti:

*h.+da*141/2, 147/3

hasret (< Ar. حسرت *ḥasret*) özlem: 74/3, 81/14, 81/23, 114/15

h.+e 114/15

h.+im 102/4, 102/9, 103/2, 103/8

h.+ine 92/17

h.+lerine 97/7

hasretlik hasretlik, ayrılık: *hasret+lik* 73/8

h.+in (*hasretligin*) 163/12, 163/14, 163/18

hasta (< Far. خسته *khasta*) hasta, rahatsız: 47/5

haşad darmadağınık, işe yaramaz, bozuk, kötü: 131/16

xata (< Ar. خطاء *khaṭā’*) hata, kusur, yanılma, yanılgı:

x.+m 199/2

hatem (< Ar. خاتم *khātem*) mühür, üstü mühürlü yüzük; en son: 171/11

hatır (< Ar. خاطر *khāṭr*) 1. düşünme, akılda tutma:

h.+ıma (*hatrıma*) 205/13

2. gönül:

h.+ımı (*hatrımı*) 168/6

h.+ıŋ (*hatrıŋ*) 68/22

3. birine karşı duyulan saygı, sevgi: 22/6, 24/7, 71/16

h.+ı (*hatrı*) 68/19

halin hatırın sor- halini hatırını sormak:

h.-ar 140/21

hatır yıq- (birine) gereken saygıyı göstermemek:

h.-an 71/6

hatta (< Ar. حتا *ḥattā*) bile, hem de; üstelik, ayrıca: 148/12

xatun (*xa:tun* EDPT 602b) kadın, bayan, hanım: 42/14

hava (< Ar. هوا *hevā*) hava; gökyüzü: bkz. *hava* 12/10, 23/19

h.+da 21/12

h.+lar 167/7

havali (< Ar. حوالي *ḥavālī*) yöre, çevre: 91/10

hay iyi dilek, azarlama ve sevinç bildirmede kullanılan bir söz: 78/4

hayal (< Ar. خيال *khayāl*) hayal:

h.+i 117/13, 118/6

hayat (< Ar. حيات *ḥayāt*) canlı, sağ olma durumu; yaşam: 83/5

h.+da 83/14

hayda haydi! hafifseme, alay etme bildiren bir söz: bkz. *haydi* 37/20

haydagan kağnı hareket ederken çıkan ses: 18/17

haydamaq (DS VII 2316a) dehleme: 24/8

haydi bkz. *hayda* 87/15, 148/3

hayıp bkz. *ayıp, ʻayıp*

h.+tır 72/12

hayır (< Ar. خير *khayr*) hayır, yok öyle değil, olmaz: bkz. *xayır I* 67/8

xayır I bkz. *hayır I* 41/5, 41/22, 53/8

xayır II (< Ar. خير *khayr*) iyi, hayırlı, yararlı, faydalı: 6/8, 38/4, 97/10, 167/10

xayırga yor- (*hayra yor-*) (< Ar. *khayr* + Tü. +*ga* ve *yor-*) iyi bir durum belirtisi saymak:

x.-amadıŋ 51/6

xayin (< Ar. خائن *khāʼin*) hain: 183/5

hayli (< Far. خيلي *khayli*) epey, oldukça, çok: 52/3, 52/14, 57/21, 99/2, 132/8

hayran (< Ar. حيران *ḥayrān*) hayran, çok beğenen, hayranlık duyan (kimse): 26/6, 35/20, 59/16, 60/4, 61/22, 62/11, 65/15, 88/19, 190/9

h.+ım 7/17, 108/16,109/1, 109/5

hazan (< İbr.) din adamı: 158/21

hazne (< Ar. خزينه *khazīne*) hazine, büyük servet:

h.+lerinden 158/14

h.+sin 155/8

hazretli saygıdeğer, değerli. *hazret+li* 62/20

he (< İbr. *he*) İbrani alfabesinin beşinci harfi: 160/1

hediye (< Ar. هديه *hediye*) armağan: 69/14

h.+lerin 75/5

h.+sin 78/11

hekim (< Ar. حكيم *ḥekīm*) hekim, doktor:

h.+ler 123/4

helaq (< Ar. هلاك *helāk*) ölme, öldürme, yok etme, yok olma: 27/19

helal (< Ar. حلال *ḥelāl*) helal: 80/15, 109/9

helalleş- helalleşmek: *helal+leş-* bkz. *ilalleş-*

h.-ip 43/18, 53/12, 69/9

h.-meye 53/13

h.-ti 80/6

h.-tiler 79/15

helalzade (< Ar. حلال *ḥelāl* +Far. ذاده +*z̲āde*) nikahlı bir ana ve babadan doğmuş kimse: bkz. *hilalzadi*

h.+yim 109/10

helbet (< Ar. البت *elbet*) elbette: 20/12, 21/18, 178/21

hele özellikle: 179/22, 192/17, 192/20

helva (< Ar. حلوا *ḥelvā*) şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlı: 184/13, 202/8

hem (< Far. هم *ham*) hem: bkz. *him* 13/2, 22/18, 72/16, 99/6, 102/14, 115/9, 115/10, 115/12, 119/11, 138/13, 179/4, 181/17

hemen (< Far. همان *hamān*) çabucak; aşağı yukarı: 153/6, 169/4

hendek (< Ar. خندق *khandaḳ*) hendek, derin çukur: 13/19

h.+te 201/7

henüs (< Far. هنوز *hanūz*) az önce, daha şimdi, yeni; daha, hâlâ: bkz. *henüz*, *hinüs* 179/15

henüz bkz. *henüs*, *hinüs* 205/3

hep (< Far. هب *hab*) hep, bütün, tüm olarak: bkz. *hip* 7/8, 48/11, 48/15, 61/18, 72/16, 102/16, 108/15, 110/18, 113/10, 117/9, 154/12, 154/14, 154/24, 183/5

h.+i 183/13

hepisi bütünü, tamamı, tümü, cümlesi: bkz. *hepsi, hepüsü*

h.+nde 197/2

hepsi bkz. *hepisi*, *hepüsü* 194/18

hepüsü bkz. *hepisi, hepsi* 96/6

her (< Far. هر *har*) her: bkz. *ħer, hir* 4/17, 23/10, 54/21, 63/15, 73/6, 88/8, 95/8, 104/13, 108/5, 109/19, 111/16, 112/2, 112/4, 113/4, 115/6, 118/4, 127/6, 133/5, 136/19, 140/15, 148/9, 153/13, 153/20, 154/15, 156/15, 157/3, 160/16, 161/10, 167/18, 168/15, 175/12, 194/14, 194/23, 206/4

ħer bkz. *her, hir* 109/19

hercayi (< Far. هرجائی *harjā'ī*) hercai, kararsız; aşkta değişken, vefasız: 95/8

hergez herkes, insanların bütünü: 155/4

h.+iŋ 190/3, 198/4

hergiz (< Far. هرگز *hargiz*) asla katiyen, hiçbir vakit, hiçbir suretle: 112/1

h.+iŋ 15/6

herif (< Ar. حريف *ḫerīf*) herif, adam: bkz. *herip*, *hirif, irif*

herif bkz. *herif*, *herip, hirif, irif*

h.+ler 62/9

herip bkz. *herif, hirif, irif* 62/7, 66/9

hesap (< Ar. حساب *ḥisāb*) hesap: bkz. *hisap* 158/12

hesapsız hesabı tutulmayan; sayılamayacak kadar çok olan: *hesap+sız* 39/2

heves (< Ar. هوس *heves*) istek, eğilim, arzu, şevk: bkz. *hevis* 26/11

hevis bkz. *heves* 201/2

h.+i 9/5

hey hey! seslenmek veya ilgi ve dikkat çekmek için söylenen bir söz: 2/6, 6/12, 7/2, 12/12, 12/15, 12/18, 13/3, 13/6, 13/9, 23/20, 24/2, 24/5, 24/8, 24/11, 24/14, 24/17, 26/9, 26/10, 26/11, 26/12, 26/13, 26/14, 26/15, 26/16, 26/17, 27/2, 27/3, 27/4, 27/5, 29/7, 29/8, 29/9, 29/10, 29/11, 29/12, 29/13, 29/14, 29/15, 29/16, 29/17, 29/18, 31/7, 31/8, 31/9, 31/10, 31/11, 31/12, 31/13, 31/14, 31/15, 31/16, 31/17, 31/18, 31/19, 31/20, 31/21, 31/22, 32/5, 32/6, 32/7, 32/7, 32/8, 32/9, 32/10, 32/11, 32/12, 32/13, 32/14, 32/15, 32/16, 32/17, 32/18, 32/21, 33/1, 33/2, 33/3, 33/4, 33/5, 33/6, 33/8, 33/9, 33/10, 33/11, 33/12, 38/20, 38/21, 38/23, 39/2, 39/3, 39/4, 39/5, 39/6, 39/7, 39/8, 39/9, 43/2, 43/3, 43/4, 43/5, 43/6, 43/6, 43/7, 43/8, 43/9, 43/10, 43/11, 43/12, 43/13, 44/2, 44/7, 44/9, 44/12, 45/7, 45/8, 47/9, 48/2, 50/6, 50/9, 50/22, 53/18, 54/1, 55/21, 57/11, 58/3, 64/19, 64/22, 65/4, 65/7, 70/19, 76/13, 76/14, 76/17, 76/18, 76/21, 76/22, 77/2, 77/3, 77/6, 77/7, 77/8, 77/11, 77/12, 77/14, 77/15, 77/16, 77/17, 77/18, 77/19, 77/20, 77/21, 77/22, 80/2, 80/3, 80/4, 91/5, 91/8, 91/11, 92/11, 102/3, 102/4, 102/5, 102/6, 102/7, 102/8, 102/9, 102/10, 102/11, 102/12, 102/13, 102/14, 102/15, 102/16, 102/17, 103/1, 103/2, 103/3, 103/4, 103/5, 103/6, 103/7, 103/8, 103/9, 129/14, 152/12, 154/16, 159/10, 159/13, 173/1, 189/12, 189/12, 198/5, 198/10, 198/11, 198/15, 205/12

heybe (< Ar. عيبه *'aybe*) heybe, iki gözlü torba: 8/13

hezar (< Far. هزار *hezār*) bin: 191/11

hırgat bkz. *argat, ırgat*

h.+ı 18/17

xırsız bkz. *gırsız* 14/10

xırsızlıq hırsızlık, çalma, arakçılık: *xırsız+lıq* 159/25

xısra tekrarlama yoluyla yapılmış sözcük: 189/7

xıyanetlik (< Ar. خيانت *khıyānet+lik*) hıyanetlik, hainlik, ihanet: 92/14, 174/12

hızar- (*kızar-* EDPT 685a) kızarmak:

h.-dı 193/11

hicap (< Ar. حجاب *ḥicāb*) utanma, utanç, sıkılma:

h.+ından (*hicabından*) 98/5, 149/2, 193/11

hicran (< Ar. هجران *hicrān*) ayrılık:

h.+ı 192/23

hiç (< Far. هيچ *hech*) hiç: 4/8, 6/12, 16/13, 19/10, 30/12, 51/6, 53/11, 55/19, 55/20, 58/4, 58/20, 69/18, 70/7, 84/21, 93/13, 98/7, 141/16, 153/17, 154/22, 159/19, 187/4, 193/13, 156/9, 195/24, 196/7

hikmet (< Ar. حكمت *ḥikmet*) 1. bilgelik: 15/14

h.+ler 154/9

2. sebep, gizli sebep: 16/5

h.+i 130/17

h.+im 114/15

h.+ten 108/14

hilal (< Ar. حلال *ḥilāl*) hilal, yeni ay: 53/16

hilalzadi bkz. *helalzade*

h.+sin 164/5

xilas (< Ar. خلاس *khılās*) tutma, kavrama: 191/20

hileli (< Ar. حيله *ḥīle+li*) hilesi olan, içine hile karışmış, hile ile yapılmış: 144/12

xille (< Ar. حيله *ḥīle*) hile, birini aldatmak için yapılan düzen, dolap, oyun: 146/14

hille bkz. *xille*

h.+ni 161/2

him bkz. *hem* 162/7, 180/12, 201/7

hinüs bkz. *henüs, henüz* 42/5

hip bkz. *hep* 196/1

hir bkz. *her, ħer* 17/9, 19/13, 30/6, 45/21, 48/16, 52/5, 53/21, 56/8, 56/17, 56/21, 61/19, 65/2, 73/3, 202/19

hirgiz bkz. *hergiz* 61/11

h.+iŋ 61/13

hirif bkz. *herif, herip irif*

h.+in 16/3

hisap bkz. *hesap* 41/14, 63/20

xisilen- (< Ar. حس *ḥiss+len-*) hislenmek, duygulanmak:

x.-eyir 36/20

hisse (< Ar. حصه *ḥiṣṣe*) bir olaydan çıkarılan ders: 108/18

h.+n 197/2

hizmet (< Ar. خدمت *khidmet*) hizmet: bkz. *xizmet* 67/10, 68/3, 68/4, 123/9

h.+ler 140/12

xizmet bkz. *hizmet* 36/19, 176/7

x.+ime 36/9

x.+ine 36/9, 36/10

hizmetkar (< Ar. *khidmet* + Far. کار *hizmetkār*) hizmetkar, uşak: bkz. *xizmetqar* 34/5, 34/8, 34/11, 34/15, 34/17, 34/19, 34/22, 35/6, 59/6

h.+a 59/5

h.+ına 60/8

h.+ilen 59/3

xizmetqar bkz. *hizmetkar* 19/12, 34/6, 36/7

x.+ıdır 38/7

x.+larım 34/7

xizmetqarlıq hizmetkarın işi, uşaklık: *xizmetkar+lıq*

x.+a (*xizmetkarlıga*) 36/12

hoca I (< Far. خواجه *khẏāja*) Müslümanlıkta din görevlisi, medresede ders veren öğretmen: 31/7, 31/9, 31/13, 31/17, 31/19, 31/21, 32/7, 32/10, 32/13, 32/17, 32/21, 33/1, 33/5, 33/7, 33/8, 33/9, 33/11, 33/13, 54/9, 70/17, 71/9, 71/21, 71/22, 72/3, 72/6, 72/12, 72/18, 73/2, 73/5, 73/12, 74/18, 75/10, 75/21, 75/23, 76/4, 76/7, 76/14, 76/15, 76/20, 76/22, 76/23, 77/1, 77/8, 77/9, 77/16, 77/19, 79/2, 90/2, 90/6, 93/6, 95/6, 184/17, 202/2

h.+lar 71/18, 116/14

h.+lara 77/15

h.+ların 32/11, 71/21

h.+m 32/11, 71/18, 79/6

h.+nıŋ 37/10, 74/22, 75/8, 79/13

h.+sı 32/11, 71/13, 71/21, 93/18

h.+sın 71/18

h.+ya 33/19

hoca II koca, yaşlı, ihtiyar: 199/6, 201/15, 201/17

h.+da 185/9

hocaki hoca, öğretmen: 18/16, 19/8, 19/21, 20/1, 20/15, 34/3, 34/14, 34/18, 35/2, 35/5, 35/9, 35/11, 36/3, 36/6, 37/4, 38/4, 38/5, 41/3, 41/5, 41/11, 41/14, 41/16, 75/23, 75/24

h.+ge 19/2, 34/15, 42/13

h.+niŋ 36/19

h.+ye 34/10, 34/16, 36/4, 37/4, 38/4

h.+nin 19/16, 25/17, 35/4

h.+yi 19/19, 35/3

hoç yigit (*koçŋa:r* EDPT 592a, *yigit* EDPT 911b) koç yiğit, sağlıklı, gürbüz, genç erkek: 39/4

h.+ler

xor (< Far. خوار *khẇār*) değersiz, önemi olmayan, aşağı: 196/4

xorla- birinin gönlünü incitircesine davranmak, hor görmek: *hor+la-*

x.-maŋız 162/11

hoş (< Far. خوش *khẇūsh*) beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren: 3/5, 3/8, 3/11, 3/15, 4/2, 58/17, 63/5, 67/3, 68/2, 68/22, 92/12, 98/3, 111/1, 111/3, 111/13, 112/4, 114/13, 115/3, 115/4, 159/18, 181/7, 190/16, 191/16, 192/3, 195/8

h.+dır 11/2

h.+ın 13/16

h.+ına 13/12, 15/7

h.+una 36/14

hoşça hoş bir biçimde olan; hoş olarak, iyice, güzelce: *hoş+ça* 13/12

hoşınlan- hoşlanmak, hoşuna gitmek, sevmek: *hoş+ın+lan-*

h.-dım 13/16

hoşşa bkz. *hoşça* 108/15

hot (*o:t 1* EDPT 34b) od, ateş: bkz. *ot I* 193/14

xoyratlıq hoyrat olma durumu, hoyratça, kaba, kırıcı davranış:

x.+qa 197/4

hu (< Far. خو خوی *kho, khoy*) huy: 12/17

huc (*u:ç 1* EDPT 17b) uç, uzun bir şeyin baş veya son noktası: bkz. *uç*

h.+a 77/21

h.+dan 105/9

Xuda (< Far. خدا *khudā*) Tanrı:

x.+yıŋ 154/8

huma (< Ar. هما *hümā*) hüma, talih kuşu, devlet kuşu; saadet, kutluluk: bkz. *humma*

45/24, 46/2, 50/5, 99/16, 100/2

h.+m 57/9

humma bkz. *huma* 176/11

xumru (< Far. قمری *qumrī*) kumru: 180/4

hun (< Far. خون *khūn*) kan: 121/11

xup (< Far. خوب *khūb*) güzel, hoş:

x.+lar 47/3, 119/7

x.+ların 168/8

xurma (< Far. خرما *khurmā*) hurma: 9/9

huru (< Ar. حوری *ḥūrī*) huri; çok güzel (genç kadın): 32/6, 33/10, 33/13, 50/18, 92/2,

114/10

h.+dur 172/2

h.+lar 192/10

huşta (*oş I* EDPT 254b) işte: 80/14, 82/12, 82/17, 82/18, 82/20, 82/22, 83/3, 114/12, 157/7

huzur (< Ar. حضور *ḥuẓūr*) huzur, dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık: 180/23

h.+ıŋdan 17/8

hüküm (< Ar. حكم *ḥükm*) yargı; egemenlik, hakimiyet: 121/4, 126/3

h.+üŋ 131/8

xülasa (< Ar. خلاصه *khülāṣa*) hülasa, özet, fezleke; öz; kısacası: bkz. *xülasi* 14/18

xülase bkz. *xülas* 14/4

hünkar (< Far. خنكار *khünkār*) Osmanlılarda yalnız padişahlar için kullanılan bir unvan:

h.+ım 110/3, 110/7, 110/11

hüsn (< Ar. حسن *ḥüsn*) güzellik:

h.+imiŋ 117/6

h.+ü 117/4, 172/4, 193/9

h.+ün 173/7

h.+nüŋ 192/1

h.+üŋe 117/6

h.+ünü 116/10

ıçqır (*içkur* EDPT 23a) uçkur:

ı.+daki 201/2

ıraq (*ıra:k* EDPT 214a) uzak: 148/5, 153/8, 154/12

ı.+dan 159/18

ırgat bkz. *argat, hırgat*

ı.+ının 19/16

ısıt- (*isit-* EDPT 243a) ısıtmak, sıcak duruma getirmek:

ı.-ır 109/4

ıslan- ıslanmak, ıslak duruma gelmek:

ı.-dılar 155/2

'ışq (< *yaşuk 1* EDPT 977a) ışık: 13/13

i- (*er- 1* EDPT 193b) imek, ek eylem:

i.-di 17/8, 17/9, 20/10, 33/14, 34/19, 39/7, 40/8, 51/8, 60/21, 61/2, 62/8, 70/20, 71/6, 74/19, 78/2, 81/7, 87/11, 91/3, 92/9, 127/3, 127/4, 127/6, 134/4, 134/13, 135/8, 137/4, 137/8, 139/7, 140/14, 143/18, 150/12, 150/23, 153/4, 157/6, 157/12, 194/6

i.-dik 158/8

i.-diki 30/22

i.-diler 18/8, 20/9, 67/17, 127/7

i.-dim 22/5, 33/3, 35/6, 42/20, 43/2, 43/3, 43/4, 43/7, 43/9, 43/13, 74/21, 91/19, 91/20, 100/5, 101/2, 105/6, 140/2, 156/16, 166/19

i.-din 31/16

i.-diŋ 20/11, 67/11, 204/4

i.-miş 13/15, 18/14, 25/3, 25/6, 25/7, 25/8, 25/10, 28/14, 28/15, 28/16, 28/17, 29/6, 30/17, 30/18, 30/20, 31/3, 33/21, 43/19, 43/20, 49/10, 58/14, 59/16, 62/8, 65/15, 65/22, 66/16, 67/19, 69/20, 71/12, 87/17, 88/4, 142/14, 142/15

i.-mişler 15/14, 83/8

i.-mişsiz 63/12

i.-se 1/6, 27/10, 28/11, 28/13, 28/16, 29/5, 30/16, 60/13, 62/8, 63/4, 78/5, 92/15, 95/5, 104/4, 136/11, 140/2, 141/11, 144/7, 146/13, 158/11, 158/24, 192/17, 194/23, 195/22, 196/16, 197/6

i.-sek 196/6

i.-sem 26/16, 53/4, 167/1

i.-sen 29/14, 197/21

i.-seŋ 57/5, 123/17

‘ibadit (< Ar. عبادت *‘ibādet*) ibadet, tapınma: 20/8, 20/17

i‘badithani (< Ar. *‘ibādet* +Far. خانه *-khāne*) tapınak:

i.+ŋize 152/13

i.+si 151/12

i.+sinde 151/7

ibirişim (< Far. ابریشم *abrīsham*) kalınca bükülmüş ipek iplik; bu iplikten yapılmış: 165/10

i.+im (*ibrişim*) 205/5, 205/10, 205/15

ibret (< Ar. عبرت *‘ibret*) ibret, uyarıcı sonuç: 142/11, 142/19

iç (EDPT 17a) iç, dahil: 3/9

i.+i 59/22, 60/11, 83/16, 101/3, 125/4, 125/7, 125/10

i.+im 21/15

i.+in 195/12

i.+inde 26/3, 59/19, 65/3, 124/2, 124/8, 124/13, 132/14, 133/13, 143/23, 150/24, 166/9, 166/10, 166/11

i.+inden 36/20

i.+ine 69/5, 131/18, 133/11, 133/18, 139/17

i.+lerin 68/15

iç- (EDPT 19a) içmek: bkz. *üç-*

i.-di 75/18

i.-ebildim 149/9

i.-elim 76/9

i.-elmedim 81/19

i.-ene 5/4, 5/7, 5/10, 5/13

i.-enler 120/18

i.-er 149/11

i.-erim 89/8, 192/21

i.-erler 111/2, 137/2, 202/5

i.-ersin 59/3, 59/8

i.-eyim 60/7, 110/10

i.-ip 30/8, 53/3, 78/20, 144/23

i.-ir 2/11

i.-irdim 3/3

i.-irsen 193/15

i .-me 159/22

i.-mek 11/2, 96/12

i.-meye 76/6

i.-meyin 15/17

i.-mişim 85/14, 47/15

i.-ti 45/15, 59/4, 82/3

i.-tikten 76/7

i.-tiler 137/5

i.-tim 5/12, 89/20, 90/7, 165/7

içeri (*içgerü* EDPT 25b) iç yan, iç bölüm: 33/17, 84/16, 87/16, 88/7, 128/11, 133/13, 144/2

i.+sinde 64/6, 75/18, 82/13

i.+sine 19/18, 79/21, 132/7

içil- içilmek:

i.-ir 206/11

içki (*içgü:* EDPT 24b) içinde alkol bulunan içecek: 16/6, 137/4

i.+ler 113/7, 136/22

i.+siylen 136/19

içre (*içre:* EDPT 30a) içinde: 192/1

içün (*üçün* EDPT 28b) için: bkz. *üçin, üçün* 16/17, 17/7, 20/2, 20/7, 76/12, 156/13, 157/2

iger bkz. *eger, ger* 20/9, 72/6

igerle- (*ederle:-* EDPT 71a) eyerlemek, eyer vurmak:

i.-di 80/10

iglendir- eğlendirmek, eğlenmesini sağlamak, eğlendirmesine yol açmak:

i.-di 33/20

igri (*egri:* EDPT 112b) doğru veya düz olmayan, çarpık: 177/7

ihtiqat (< Ar. اعتقاد *i'tiḳād*) itikat, inanma, inanç, iman: 49/13

ihtiyar bkz. *ehtiyar* 61/6, 199/8

ihvan bkz. *ekvan*

i.+ın 181/17

ik- bkz. *ek-*

i.-meden 197/3

iken (*erken* EDPT 224b) esnasında, ..-dığı/ ..-diği halde, ..-dığı/ ..-diği zaman: 2/17, 2/18, 18/12, 18/17, 18/18, 19/8, 21/10, 22/12, 23/5, 58/12, 58/16, 59/15, 63/19, 65/15, 66/13, 69/24, 78/5, 87/19, 88/16, 88/2, 91/6, 92/12, 116/6, 123/9, 133/15, 159/19, 159/20, 164/11, 167/19, 167/20, 191/10, 194/5, 197/15, 197/16, 196/18, 202/13

i.+imiz 194/17

i.+ler 18/13

i.+miş 194/18

i.+miz 194/20

iki bkz. *eki* 159/24, 166/4

i.+si 17/18, 33/23

ikinci bkz. *ekinci*

i.+si 157/6

ikmek bkz. *ekmek*

i.+in (*ikmegin*) 174/6

iqraç (< Ar. اخراج *ikhrāc*) ihraç, çıkarma, dışarıya atma: 146/17

ikram (< Ar. اكرام *ikrām*) ikram, sunma: 87/14, 137/2

iqrar (< Ar. اقرار *iḳrār*) saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme; bildirme: 65/17, 69/14, 91/4, 92/18

i.+da 56/8

i.+ında 91/4

iksik bkz. *eksik* 198/16

il I bkz. *el II* 180/1, 200/17

i+ine 170/7

il II (*é:l* EDPT 121b) memleket, ülke:

i.+iŋe 50/8

i.+lere 195/18

il alem el alem, yabancı, herkes: 3/14, 146/18, 146/20,

‘ila bkz. *ela, ‘ela* 97/12, 201/13

'i.+dır 3/14

ilahi (< Ar. الاهى *ilāhī*) ilahi: 119/5

i.+ler 59/13, 88/17

ilalleş- bkz. *helalleş-*

i.-ti 80/9

ile (*birle:* EDPT 364b) ile: bkz. *ilen* 38/21, 45/2, 49/19, 120/8, 135/19, 151/20, 178/1, 187/14, 189/16, 189/18

ilen bkz. *ile* 3/2, 14/11, 14/15, 15/1, 15/5, 15/6, 15/11, 16/18, 18/12, 19/20, 20/13, 22/1, 21/8, 22/5, 22/16, 22/20, 26/6, 26/8, 27/13, 28/8, 29/11, 30/8, 30/10, 30/18, 31/11, 31/16, 32/3, 32/4, 32/6, 32/16, 32/20, 33/10, 33/13, 33/22, 34/11, 34/12, 34/13, 35/2, 39/4, 39/5, 40/10, 40/19, 40/20, 42/13, 42/18, 43/17, 44/2, 46/2, 46/3, 46/11, 46/12, 48/8, 48/10, 48/12, 48/13, 48/14, 48/17, 48/20, 49/3, 50/12, 52/7, 53/2, 53/7, 53/13, 53/14, 55/22, 56/10, 56/19, 56/23, 57/7, 57/15, 57/23, 58/2, 58/12, 59/9, 62/11, 62/15, 62/20, 63/18, 63/19, 63/22, 64/5, 65/21, 67/2, 67/10, 68/7, 68/14, 68/15, 68/20, 69/4, 69/7, 69/10, 69/11, 70/21, 72/9, 75/3, 75/10, 76/8, 76/9, 77/7, 78/9, 79/11, 79/15,79/18, 79/22, 80/6, 80/9, 82/3, 83/14, 85/5, 85/6, 85/9, 85/11, 85/13, 85/15, 85/17, 87/4, 88/20, 88/21, 90/2, 90/10, 95/3, 96/8, 98/12, 99/13, 100/5, 108/17, 110/1, 111/11, 120/9, 123/4, 123/18, 129/23, 130/1, 130/2, 130/5, 130/6, 130/13, 130/14, 132/5, 132/9, 133/3, 133/5, 133/8, 134/1, 135/2, 135/3, 136/3, 136/17, 137/4, 137/11, 139/14, 139/15, 140/13, 141/21, 142/5, 142/6, 142/7, 143/8, 144/16, 144/17, 145/1, 145/22, 145/23, 146/6, 146/15, 150/11, 150/12, 150/17, 151/10, 156/12, 156/17, 158/24, 165/11, 173/10, 180/8, 191/18, 193/18, 195/21, 196/21, 198/13, 202/12, 202/13, 204/2, 206/8

ilen- (EDPT 148a) beddua etmek:

i.-ir 186/4

ilim (< Ar. علم *‘ilm*) ilim, bilgi:

i.+im (*ilmim*) 187/15, 187/17, 188/2, 188/6, 18810

ilk ilk: 91/20

ilmaz bkz. *elmaz* 113/17, 114/8

ilvan (< Ar. الوان *elvān*) renkler; türlü renklerden olan: 165/16

ilvida bkz. *elvida* 198/14

imam (< Ar. امام *imām*) cemaate namaz kıldıran kimse: 93/6, 202/2

i.+ı 93/18

i.+nıŋ 57/5

iman (< Ar. ايمان *imān*) iman, kutsal inanç, itikat: 43/17

i.+ı 13/14

i.+ım 49/7, 49/8, 49/13, 49/14, 49/20, 169/15, 205/3

imdad (< Ar. امداد *imdād*) imdat, yardım: 82/7

imdat bkz. *imdad* 19/20, 61/5, 141/8

imin (< Ar. امين *emīn*) emin, güvenli, güvenilir 15/7

imir bkz. *emir* 68/9, 194/10

imkan (< Ar. امكان *imkān*) imkan, olanak:

i.+ım 54/2

imtıhan (< Ar. امتحان *imtiḥān*) sınav:

i.+a 195/22, 196/18

imza (< Ar. امضاء *imżā’*) imza:

i.+larımız 158/3

i.+sı 14/10

in- bkz. *en-*

i! 82/11

i.-di 13/8, 45/18, 81/8

i.-medi 152/4

inan- (*ınan-* EDPT 188a) inanmak, bir şeyi doğru olarak benimsemek:

i.-acaq 23/8

i.-dıŋız 146/14

i.-dıq 146/10, 146/16

i.-ır 84/2

i.-ma 86/5

i.-mamış 70/8

i.-masın 70/9

ince (< *yinçge:* EDPT 945a) ince: bkz. *inçe* 11/10, 45/10, 46/2, 46/12, 95/2, 97/12, 99/1, 123/12, 150/15, 163/17, 177/26, 188/6

inci (< *yinçü* EDPT 944b) inci: 98/13, 110/20, 114/2, 148/10, 171/7, 193/19

i.+dendir 181/1

i.+leyin 116/7, 188/3

incin- incinmek, gücenmek, kırılmak:

i.-mesin 99/14, 99/15, 99/18, 100/4, 100/7

incit- incitmek, incinmesine yol açmak, üzmek:

i.-ir 96/11

i.-irsin 113/17, 114/13

inçe bkz. *ince* 44/11, 83/3

indi buna göre, şu halde, artık; şimdi: 42/16, 47/2, 47/5, 47/7, 47/9, 47/14, 47/16, 47/18, 48/2, 48/4, 48/6

indir- (*éndür-* EDPT 180b) indirmek: *in-dir-*

i.-dim 45/9

i.-miş 66/4

i.-se 14/21

iŋir (EDPT 188) akşam:

i.+le 'akşamleyin' 15/3

iŋişte bkz. *enişte*

i.+mden 9/7

i.+miŋ 9/4

iniyat (< Ar. نيت *niyet*) niyet, maksat: 63/19, 64/8, 74/19

i.+ım 74/21

inkar (< Ar. انكار *inkār*) inkar, kabul etmeme, tanımama:

i.+ı 177/23

iŋle- inlemek, acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak:

i.-r 151/3, 202/13

i.-sin 104/6, 104/11

insan (< Ar. انسان *insān*) insan, kişi, şahıs: 98/6, 98/7, 99/1, 104/11, 104/6, 143/17, 193/12, 193/13, 203/5

i.+ga 152/13

i.+ar 20/12

inşallah (< Ar. انشاءالله *inşā'allah*) "Tanrı isterse, Tanrı nasip ettiyse" anlamlarında dilek anlatan bir söz: 53/11, 68/4, 68/22

intizam (< Ar. انتظام *intiẓām*) düzenli, düzgün olma:

i.+ı 25/9

iptida (< Ar. ابتداء *ibtidā'*) başlangıç; bir işe başlama: bkz. *iptüda* 39/17, 115/5, 136/23, 169/2, 170/3

iptüda bkz. *iptida* 108/13

ir- bkz. *er-*

i.-er 12/7, 115/16

i.-medim 125/13

i.-mek 99/4

i.-mesin 6/12

iramazan (< Ar. رمضان *ramażān*) üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay: 201/9

iren bkz. *eren*

i.+ler 112/14

iri- (*erü-* EDPT 198a) erimek:

i.-di 83/20

i.-r 120/1

i.-rim 182/20

irif bkz. *herif, herip, hirif*

i.+te 163/2, 165/13

irnek (*erŋe:k* EDPT 234b) parmak:

i.+dir 15/16

ise ise: 120/2

isim (< Ar. اسم *ism*) ad; kişi, insan:

i.+i (*ismi)* 179/6

i.+im (*ismim*) 81/2, 195/18

iski bkz. *eski*

i.+leriŋ 39/13

ismer bkz. *esmer*

i.+i 97/13, 113/1, 114/1, 178/3

ispat (< Ar. اثبات *iṣbāt*) tanıt ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, kanıtlama, tanıt: 157/7

i.+ım (*ispadım*) 140/6

i.+ın (*ispadın*) 143/2, 144/11

iste- (*iste:*- EDPT 243a) istemek, istek duymak, arzulamak:

i.-di 146/12

i.-digi 133/7

i.-mege 19/21

i.-mem 53/9, 172/7

i.-miş 68/8

i.-meseŋiz 194/24

i.-ŋiz 194/23

i.-p 141/4

i.-r 37/17, 82/19, 103/12, 103/13, 103/14, 123/17, 148/12, 165/21, 165/22, 165/23, 187/18, 187/19, 189/3

i.-rim 63/14, 93/17, 101/9, 101/11, 101/17, 120/7, 125/16, 125/17, 157/3, 172/16

i.-rler 58/2, 98/14

i.-rse 59/2, 141/21

i.-rseŋ 130/2, 144/10

i.-rsin 100/10

i.-yen 142/7

i.-yip 53/14

i.-yir 38/8, 42/6, 43/17, 62/20, 65/15, 141/9

i.-yirler 66/7, 67/15

iş I (*i:ş* EDPT 254a) iş, çalışma: 15/8, 98/15, 152/3, 152/4, 152/12, 160/17, 195/23, 196/21

i.+e 14/17, 114/15, 179/4, 203/17

i.+i 14/6, 14/16, 111/16, 152/3, 153/10, 180/5

i.+im 77/7, 79/7

i.+imi 50/11, 51/6, 57/9

i.+imiz 16/18

i.+iŋ 58/5

i.+ine 74/3

i.+iŋe 12/13

i.+ini 206/8

i.+len 9/9

i.+ler 153/20, 204/6

i.+leri 90/13

i.+leriniŋ 151/7

i.+ni 152/12

i.+te 153/13

i.+ten 100/13

iş II bkz. *eş* 114/7

işaret (< Ar. اشارت *işāret*) işaret, anlamlı iz, im: bkz. *nişarit*

i.+tir 40/9

işek bkz. *eşek* 197/7

işit- bkz. *eşit-*

i! 8/11

i.-enler 61/18

i.-ince 84/24

i.-ip 123/20

i.-irdik 150/2

i.-irsiz 88/6

i.-miş 33/14, 51/8, 74/18, 87/11, 92/9

i.-tigi 78/9

i.-tik 73/11

i.-tim 74/21, 157/3

i.-tin 67/8

i.-tiŋiz 69/19, 88/2

işkahat (< Ar. شکایت *şikāyet*) şikayet, yakıntı: bkz. *işkihat*

i.+im 81/13

işkar (< Far. شکار *shikār*) av: bkz. *şikar*

i.+ın 206/14

işkihat bkz. *işkahat* 62/4

işle- (*işle:-* EDPT 262b) 1. işlemek, çalışmak, yapmak:

i.-diŋ 204/6

i.-p 160/11

i.-yir 65/11

2. fayda etmek:

i.-r 123/16

3. ince ve süslü şeyler yapmak, nakışlamak: *iş+le-*

i.-r 198/2

işlet- (*işlet-* EDPT 263a) işletmek, işlemesini sağlamak, çalıştırmak: *işle-t-*

i.-eyir 64/3

it- (*é:t-* EDPT 36b) etmek, bir işi yapmak, bir durumu ortaya çıkarmak:

i! 49/13, 53/16, 92/20, 116/5, 121/9, 143/6, 156/17, 158/24168/6, 169/14, 169/15

i.-dim 56/13

i.-ebilirim (*idebilirim*) 137/10

i.-ebilmez (*idebilmez*) 141/17

i.-ecegim (*idecegim*) 78/24

i.-ecegin (*idecegin*) 16/21

i.-ecek (*idecek*) 88/2, 194/6, 194/10

i.-eceklerine (*ideceklerine*) 20/7

i.-elim (*idelim*) 14/18, 76/4

i.-em (*idem*) 178/12

i.-emedim (*idemedim*) 81/20

i.-en (*iden*) 115/1, 115/2, 119/3, 176/6, 176/7, 189/14

i.-enler (*idenler*) 112/16

i.-er (*ider*) 6/1, 12/6, 15/7, 16/5, 16/8, 16/9, 17/6, 18/19, 19/4, 20/10, 22/13, 50/8, 84/17, 115/17, 117/3, 117/4, 117/12, 117/16, 121/4, 121/8, 121/12, 121/13, 126/3, 130/10, 134/4, 137/2, 138/18, 144/21, 206/7, 206/8, 206/14

i.-erim (*iderim*) 15/1, 19/13, 27/19, 34/9, 38/9, 49/1, 49/19, 54/1, 55/4, 62/21, 67/13, 69/5, 87/15, 93/11, 140/15, 141/16, 172/18

i.-erip (*iderip*) 19/8

i.-erler (*iderler*) 18/15, 76/12, 111/12, 111/14, 111/17, 111/20, 112/2, 112/6, 120/4, 127/8, 131/16

i.-erse (*iderse*) 17/12, 135/19

i.-erseniz (*iderseniz*) 88/12

i.-erseŋiz (*iderseŋiz*) 160/17

i.-ersin (*idersin*) 112/10, 113/14, 113/15, 196/17

i.-ersiŋiz (*idersiŋiz*) 145/10

i.-eyim (*ideyim*) 19/10, 37/19, 48/11, 74/21, 109/8, 116/13

i.-eyir (*ideyir*) 40/7, 40/10, 64/8, 66/12, 70/3, 75/16, 84/13, 140/13, 141/22, 157/13, 158/23, 195/7

i.-eyirler (*ideyirler*) 36/19

i.-eyirsin (*ideyirsin*) 38/3, 41/22, 139/23

i.-in (*idin*) 143/17

i.-ince (*idince*) 89/12

i.-iŋiz (*idiŋiz*) 62/12

i.-ip (*idip*) 19/20, 26/8, 40/16, 43/18, 156/18

i.-me! (*idme!*) 12/4, 27/7, 42/11, 85/6, 92/5, 92/16, 118/22, 131/7, 173/25, 174/12

i.-me! 53/11, 173/13, 180/1, 180/5

i.-mede 77/7

i.-medim (*idmedim*) 195/23

i.-mek (*idmek*) 28/4, 99/10, 99/11, 181/21, 181/22

i.-mek 143/19, 181/20, 196/8

i.-mem (*idmem*) 41/10, 78/20

i.-mem 178/20

i.-memiş (*idmemiş*) 196/22

i.-memişdir (*idmemişdir*) 196/19

i.-meŋiz (*idmeŋiz*) 60/19, 63/8, 138/21

i.-mesin (*imdesin*) 141/16

i.-mesin 78/22

i.-meye (*idmeye*) 26/8, 32/3, 83/7, 143/20

i.-meye 20/1, 27/7, 34/6, 38/19, 60/3, 60/4, 61/10, 64/2, 93/22, 158/22

i.-meyip (*idmeyip*) 158/12

i.-meyir (*idmeyir*) 60/17

i.-mez (*idmez*) 79/5, 167/10

i.-mez 11/13, 14/3, 123/15

i.-mezsiz 68/4

i.-miş (*idmiş*) 17/20, 35/11, 37/3, 37/4, 58/24, 118/23, 121/12, 158/8

i.-miş 20/18, 63/4, 63/11, 63/19, 68/21, 69/14, 98/14, 142/19

i.-mişim (*idmişim*) 41/7

i.-mişler (*idmişler*) 14/19, 35/10

i.-mişler 14/4, 63/18, 63/21

i.-se 137/8

i.-sem (*idsem*) 39/3, 191/12

i.-sem 148/9

i.-sin (*idsin*) 40/17, 40/18, 65/20, 97/13, 172/14

i.-sin 80/18, 102/13, 141/12

i.-sinler 20/8, 62/7

i.ti (*idti*) 40/14

i.-ti 40/11, 59/5, 62/6, 68/9, 74/20, 75/8, 75/19, 77/17, 78/2, 78/3, 78/7, 78/10, 84/23, 85/2, 87/12, 88/5, 91/9, 136/2, 139/20, 142/13, 146/13

i.-tigi 78/7, 95/8, 151/22

i.-tigime (*idtigime*) 101/5

i.-tigin 66/15

i.-tigiŋ 115/11

i.-tik (*idtik*) 52/6, 56/18, 158/11

i.-tik 158/8

i.-tikde 17/18

i.-tikte 73/22

i.-tiler (*idtiler*) 52/18, 59/21, 60/16, 61/18, 97/7

i.-tiler 39/11, 59/22, 62/4, 78/16, 90/12, 93/2, 93/4, 93/15, 97/3, 144/24, 156/13

i.-tim (*idtim*) 48/15, 92/15, 145/11

i.-tim 91/10, 92/6, 123/14, 129/16, 146/17, 167/21, 173/13

i.-tiŋ 91/4, 92/18, 120/2

i.-üp (*idüp*) 14/9, 15/8, 15/14, 30/8, 40/18, 52/9, 53/7, 55/8, 57/14, 61/6, 62/21, 65/21, 66/13, 67/16, 67/18, 68/13, 69/22, 78/3, 78/15, 78/19, 83/8, 88/8, 123/19, 128/18, 139/14, 143/14, 146/22, 157/9, 157/15, 158/25, 192/18, 196/8

i.-üpdir (*idüpdir*) 119/6

i.-üptür (*idüptür*) 192/13

itik (*etük* EDPT 50b) çizme: 123/12

itraf bkz. *etraf*

i.+ı 110/17

ittir- (*éttür-* EDPT 67a) ettirmek: *it-tir-*

i! 158/14

i.-di 158/13

i.-eyim 140/6

i.-ir 196/4

iv bkz. *ev*

i.+deki 199/8

i.+e 156/14

i.+ge 159/2

i.+leriniŋ 204/11

iyi bkz. *eyi*

i.+si 151/20

iyice iyiye yakın; çok, gereği gibi, neredeyse, tamamen: 59/7

iyilik bkz. *eyilik*

i.+i (*iyiligi*) 86/10

iyle- bkz. *eyle-* 33/7

iz (*i:z* EDPT 277a) iz, nişan, alamet, emare:

i.+iŋdir 154/11

i.+ine 120/16

i.+leri 50/17

izborka (< Ru. *сборка*) kurmak, tesis etmek: 122/5

izin (< Ar. اذن *iẕn*) izin, müsaade, ruhsat: 53/13, 53/14, 53/16, 57/2, 89/3, 150/11

i.+dir 53/5

i.+i (*izni*) 108/18, 129/23, 130/5, 130/13, 137/11, 142/5, 144/16, 145/1, 145/22

i.+i 146/6

i.+iylen 133/2, 136/15, 143/11

i.+im 57/5

i.+inlen 158/21

izinsiz izin almadan: *izin+siz* 41/8, 84/15, 195/24

izle- izlemek, birinin veya bir şeyin arkasından gitmek: *iz+le-*

i.-r 177/9

qaba bkz. *gaba* 150/16

q.+larga 150/16

qabahat (< Ar. قباحت *ḳabāḥat*) uygunsuz hareket, çirkin, yakışıksız davranış:

q.+ini 92/18

qabaq kavak: 10/5

q.+a (*qabaga*) 200/14

q.+ıŋ (*qabagıŋ*) 10/5

q.+larıŋ 150/6

qabul (< Ar. قبول *ḳabūl*) kabul, rıza: 20/18, 43/17, 123/15, 135/19, 169/14, 178/13

qaç (*kaç* EDPT 589b) kaç: 37/19, 59/3, 60/22, 63/16, 67/17, 88/13, 89/10, 89/11, 130/8, 134/10, 135/11, 156/11, 156/16, 157/2, 158/5, 195/5

q.+da 77/14

qaç- (*kaç-* EDPT 589b) kaçmak, kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak:

q.-ar 22/3, 22/13, 23/5, 23/13, 120/11, 128/20, 129/1, 134/15, 135/4, 135/15

q.-arım 170/9

q.-arsın 114/1, 124/1

q.-ayırlar 23/9

q.-ıp 123/7

q.-ma 4/11, 187/10

q.-maları 121/8

q.-maya 23/4

q.-tıqları 23/16

qaçan bkz. *haçan* 33/13, 39/10, 92/9, 148/9

qadar (< Ar. قدر *ḳadar*) ölçüsünde, derecesinde: 27/17, 33/16, 47/10, 66/6, 67/15, 83/10, 118/11, 127/5, 131/9, 132/8, 137/18, 137/19, 143/18, 156/16, 158/8, 158/11, 160/6

q.+ı 81/7, 158/5

q.+la 20/20

qadeh (< Ar. قدح *ḳadeḥ*) kadeh, içki içmeye yarayan ayaklı bardak: bkz. *qadih* 87/19

qadem (< Ar. قدم *ḳadem*) ayak, adım: 206/3

qadı (< Ar. قاضي *ḳażı*) kadı: 24/7

qadih bkz. *qadeh*

q.+i 5/6

qadir I (< Ar. قادر *ḳādir*) güçlü, gücü yeter; "her şeye gücü yeter" anlamında Tanrının sıfatlarından biri: 72/12, 104/3, 108/15, 190/16

q.+dir 14/17

qadir II (< Ar. قدر *ḳadr*) değer, kıymet, itibar:

q.+in 164/11

qadir III krş. *qadir I* Kadir gecesi okunan dua: 23/10

qafa (< Ar. قفا *ḳafā*) kafa, insan başı, ser: 126/3

qafes (< Ar. قفس *ḳafes*) kafes: bkz. *qafis*

q.+te 6/11

qafilet bkz. *gafilet*

q.+den 82/17

qafir (< Ar. كافر *kāfir*) kâfir, Müslüman olmayan: 20/15

qafis bkz. *qafes*

q.+inde 11/3

qaftan (*kafta:n* EDPT 582a) çoğu ipekten yapılan, bir çeşit uzun, süslü üst giysisi: 126/3

q.+ım 164/7

kah bkz. *gah* 159/12

qahar (< Ar. قهر *ḳahr*) kahır, derin üzüntü veya acı, sıkıntı: bkz. *qahır* 22/16

kahat (< Far. کاغذ *kāghaẕ*) kağıt: bkz. *qahat*, *kahıt, kihat* 114/14

k.+i 194/19

qahat bkz. *kahat*, *kahıt, kihat* 24/10

q.+ı 14/9

qahır bkz. *qahar*

q.+dan 153/19

q.+ı (*qahrı*) 110/10

q.+ın (*qahrın*) 85/15

kahıt bkz. *kahat, qahat, kihat*

k.+ıŋ 22/10

qahqul (< Far. کاکل *kākil*) kâkül, alın üzerine düşen kısa kesilmiş saç: bkz. *kahkül*, *kahpul*

q.+e 38/21

kahkül bkz. *qahqul*, *kahpul*

k.+üŋ 188/20

kahpul bkz. *qahqul, kahkül* 186/12

qahvaltı (< Ar. قهوه *ḳahve* + Tü. *alt+ı*) kahvaltı: 58/23, 60/9, 76/4

qahve (< Ar. قهوه *ḳahve*) bkz. *qave* 1. kahve çekirdeği: 59/2, 59/11, 155/10, 200/13

2. kahve, bir tür içecek: 5/1, 59/10, 59/18, 59/20, 60/7, 61/8, 61/23, 62/17, 75/18, 113/8, 136/11, 136/23,

q.+lerin 59/19, 60/2

q.+si 136/20

3. kahvehane: 58/10, 58/22, 60/5, 60/14,

q.+de 58/22, 61/10, 75/14, 75/17

q.+deki 75/19, 75/22

q.+den 60/15

q.+ge 59/17, 62/16, 67/20

q.+ler 61/21, 62/2

q.+lerde 61/17

q.+lerden 62/10

q.+lerimizi 62/5

q.+m 60/13

q.+me 60/20

q.+ni 63/21

q.+niŋ 59/8, 59/22, 75/15, 75/18

q.+sin 62/12, 66/21

q.+sinde 79/18

q.+sindedir 66/19

q.+sine 60/10, 62/4, 62/14, 66/22

q.+sini 64/3

q.+siniŋ 60/10

q.+ye 58/25, 59/21, 60/7, 60/9, 60/13, 62/15

qahveci kahveci: *qahve+ci*

q.+ler 62/2

q.+lere 62/9

qahya (< Far. کدخدا *kad-khudā*) kahya: bkz. *kahya*

q.+nıŋ 63/2

q.+sı 62/16

q.+sın 62/14

kahya bkz. *qahya*

k.+sına 142/11

qaq- (*kak-* EDPT 609a) kakmak, itmek, vurmak:

q.-tı 83/6, 89/6

qal- (*kal-* EDPT 615b) kalmak, olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek: bkz. *kal-*

q.-am 53/17, 54/11, 54/19, 55/13, 56/15, 57/19

q.-an 157/1, 166/5

q.-asın 10/2, 10/3

q.-ayır 65/12

q.-dı 32/10, 32/13, 32/17, 70/22, 75/9, 75/23, 78/18, 79/3, 81/10, 81/15, 81/18, 81/24, 87/5, 117/15, 121/5, 121/10, 121/14, 122/11, 123/15, 126/5, 131/16, 150/24, 199/14, 205/3

q.-dım 8/2, 60/20, 74/3, 79/10, 81/22, 102/5, 102/10, 102/15, 103/3, 103/9, 190/9, 197/18

q.-gan 131/17

q.-ır 25/5, 38/2, 80/21, 116/15, 144/23, 145/9, 146/1, 203/3

q.-ırım 55/4

q.-ırlar 97/17, 132/13, 146/3, 146/10

q.-ırsam 104/7

q.-ırsın 32/9

q.-madı 116/11, 119/12

q.-madı 23/9, 62/6, 79/2, 85/12, 86/2, 200/7

q.-malı 27/4

q.-mamaca 197/6

q.-maya 57/18

q.-mayıp 78/21

q.-maz 4/13, 120/1

q.-mış 36/14, 44/15, 66/11, 70/6, 79/6, 192/16

q.-mışdır 157/11

q.-mışım 168/14

q.-mışlar 83/11

q.-mıştır 71/2

q.-sın 7/1, 200/15

kal- bkz. *qal-*

k.-am 99/14

qal'a (< Ar. قلعه *ḳal'a*) kale: bkz. *qalah* 40/1

q.+dan 3/2

q.+nıŋ 3/6, 3/9, 3/13, 3/17

q.+ya 3/2

q.+yı 39/5

qalah bkz. *qala* 149/3

Qal'alı Kale'li, Çift Kaleli

q.+larnı 195/10

q.+larnın 194/6

qaldır- I (*kaltur-* EDPT 619b) kaldırmak, bulunduğu yerden almak:

q! 32/7, 68/16, 192/8

q.-dı 51/9, 59/18, 91/13

q.-dılar 155/3

q.-ıp 68/19, 82/4

q.-ır 132/11

q.-ırlar 152/1

q.-malı 157/16

q.-mış 47/11

q.-salar 198/2

qaldır- II kalmasına izin vermek:

q! 100/6, 180/16

qaldırım yollarda taşlarla yapılan döşeme:

q.+lar 47/17, 48/5

qalem (< Ar. قلم *ḳalem*) kalem: 47/18, 48/6, 195/24

q.+e 181/2

qalemli kalemi olan, kalem sahibi:

q.+dir 6/10

qalfa (< Ar. خاليفه *khālīfe*) halife:

q.+sı 71/13

qalıb (< Ar. قالب *ḳālıb*) kalıp:

q.+lar 196/10

qalın (*kalın* EDPT 622a) kalın:

q.+ı 164/7

qalq- (bkz. *kaltur-* EDPT 619b) kalkmak, doğrulmak:

q! 47/6, 61/7, 70/8, 87/15, 127/13

q.-anım 7/18

q.-ar 20/15, 138/6, 142/9, 143/23, 144/3

q.-arsam 64/9

q.-ayır 65/10

q.-dı 48/8, 59/12, 60/6

q.-dıgım 64/9

q.-dılar 61/9, 70/12

q.-ın 144/19

q.-ıp 158/6

q.-ma 10/7

q.-mış 20/19, 26/3, 44/16, 58/25, 61/8, 62/13, 62/16, 63/11

q.-mışlar 28/10, 31/4

q.-tı 40/10, 40/14, 59/17, 61/11, 79/3, 79/13, 79/17, 89/5, 92/13, 92/17, 92/18

q.-tılar 39/11, 41/16, 76/4, 88/16, 89/15, 97/2

qalp (< Ar. قلب *ḳalb*) kalp; sevgi, gönül:

q.+i (*qalbi*) 122/10

q.+ime (*qalbime*) 117/6

q.+inde (*qalbinde*) 38/10

qama kama:

q.+sın 89/6

qamaş- (*kamaş-* EDPT 629a) kamaşmak:

q.-tı 98/3, 193/9

q.-ur 1/17

qamaşdır- kamaştırmak, kamaşmasına sebep olmak: *qamaş-dır-*

q.-ır 159/22

kamer (< Ar. قمر *ḳamer*) ay:

k.+i 94/15

kamil (< Ar. كامل *kāmil*) yetkin, erişkin, mükemmel: 22/19, 62/11, 108/13, 189/6

qamuş (*kamış* EDPT 628b) kamış.203/13, 203/15

q.+lar 103/19

qan (*ka:n 1* EDPT 629b) kan: 16/3, 19/13, 19/18, 31/16, 32/16, 50/12, 77/7, 77/17, 121/8, 205/14

q.+dan 180/20

q.+ım 169/16

q.+ınızı 89/8

q.+lar 200/7

qan- (*ka:ñ-* EDPT 632a) kanmak, aldanmak:

q.-a 24/15

q.-ıp 156/13

q.-mayıp 156/19

qanat (*kanat* EDPT 635a) kanat: 90/16

q.+ım 85/16

q.+ın 162/8

qandır- (*kantur-* EDPT 636a) kandırmak, inandırmak, ikna etmek:

q.-dıŋ 191/15

qandil (< Ar. قنديل *ḳandīl*) kandil: 105/5

qanı bkz. *hani* 31/20, 34/21, 64/13, 73/8, 91/6, 154/2, 163/11

qantarsız (< Ar. قنطار *ḳanṭār* +Tü. *+sız*) kantarsız, kantarı olmaksızın, tartılmadan:

39/6, 40/2

qap (*ka:b* EDPT 578b) kap: 154/23

q.+a 121/4

q.+tan 121/4

qap- kapmak:

q.-ar 116/9

q.-arı 122/16

qapa- kapamak, örtmek:

q.-dılar 93/7

q.-maz 15/4

q.-r 71/16, 108/18

qapaq (*kapak* EDPT 582b) kapak:

q.+ın (*qapagın*) 14/20

qapat- kapatmak, kapamak:

q.-dılar 67/15

qaptan kaptan: 116/9

qapu (*kapığ* EDPT 583a) kapı: 62/14, 84/13, 88/9, 128/8, 128/10, 163/6, 163/7, 163/7

q.+dan 86/7, 128/13

q.+ga 128/8

q.+ları 30/18

q.+mıŋ 200/11

q.+nı 128/9

q.+sı 3/6

q.+sına 83/5

q.+sından 67/10, 198/9

q.+su 111/3, 111/4

q.+sunda 36/19

q.+ya 30/14

q.+yı 30/13, 33/15, 33/16, 83/12, 84/11, 84/14

q.+yu 84/15, 88/21

qar (*ka:r 1* EDPT 641a) kar: *I* 206/16

kar (< Far. كار *kār*) kâr, kazanç; iş: 11/13, 64/4, 77/17, 104/2

k.+ı 188/16

qara (*kara:* EDPT 643b) kara, en koyu renk, siyah: bkz. *qare* 11/4, 16/12, 16/13, 17/7, 17/13, 17/15, 48/13, 49/11, 57/6, 57/21, 73/22, 75/6, 78/3, 78/5, 97/13, 105/13, 112/13, 112/15, 112/17, 113/2, 113/4, 113/6, 113/8, 113/9, 113/10, 114/9, 121/11, 123/2, 123/19, 151/23, 201/13, 201/14

q.+ca 201/8

q.+dan 29/13, 189/20

q.+dır 65/5, 177/16

q.+ga 17/5

q.+lar 76/13, 115/17, 120/8

q.+nı 112/9

q.+sı 148/12

q.+ya 51/18, 58/1

q.+yı 112/10

qaranfil karanfil: 113/6, 114/7

qaranlıq (*karaŋgu:* EDPT 662b) karanlık: 32/15

qarar (< Ar. قرار *ḳarār*) karar, kesin yargı: 29/11, 33/20, 117/6, 118/10, 196/7

qarar- (*kara:r-* EDPT 663a) kararmak, rengi karaya dönmek, siyahlaşmak. *qara+r-q.-mış* 60/22

qararsız kararsız; karar vermekte güçlük çeken: 63/18, 87/5, 127/4

qardaş (*karında:ş* EDPT 662a) kardeş: 24/16, 153/8, 174/5

q.+ı 28/5, 30/10, 34/11, 36/13, 56/2, 56/3, 56/20, 58/6, 64/7, 65/7, 70/13, 71/8, 83/9, 157/12

q.+ım 35/8, 64/21, 87/13, 156/19, 157/10

q.+ıma 71/20, 71/23

q.+ımnı 92/19

q.+ımnıŋ 36/18

q.+ın 30/4, 33/18

q.+ıŋ 13/1, 54/6, 175/1

q.+ına 69/6, 69/12

q.+ını 67/5

q.+ıŋnıŋ 36/16

q.+lar 31/17, 32/17

qardaşlıq kardeşlik, kardeş olma durumu:

q.+ım (*qardaşlıgım*) 67/3, 67/11

qare bkz. *qara*

q.+si 204/7

qarı karı, eş:

q.+m 17/8

q.+sı 14/3, 25/3, 25/5, 36/4, 36/11, 80/8, 136/14, 203/9

q.+sın 96/13

q.+sına 36/7, 42/14, 136/12, 141/1, 147/3

q.+sınıŋ 25/6

qarın (*karın* EDPT 661a) karın:

q.+ım (*qarnım*) 127/5

qarışıq karışık, karışmış olan, düzensiz, dağınık:

q.+ı (*qarışıgı*) 37/21

qarıştır- karıştırmak, karışma işini yaptırmak, elle yoklamak:

q.-a 37/14

q.-dı 59/7

qarq ol- gark olmak, batmak

g.-sun 161/7

qarlı (*karlığ* EDPT 658b) karlı, üstünde kar bulunan: 45/5, 174/2

qarşı (*karşı: 1* EDPT 663b) karşı, yamaç: 22/2, 70/9, 176/2, 196/2, 197/1

q.+da 21/12, 21/16, 22/6, 134/7, 163/6, 167/6, 167/9, 167/19

q.+larına 146/8

q.+mda 198/3

q.+nda 144/8

q.+sı 199/6

q.+sına 21/10, 34/14, 177/7

qarşılıq karşılık: 17/3, 17/19, 18/9, 39/21, 90/19, 91/14, 127/14, 156/21, 157/6, 194/21, 195/4, 196/13

q.+ın (*qarşılıgın*) 38/18, 51/9, 141/7

q.+tır 39/18, 40/5

qart (*kart 1* EDPT 647b) kart, gençliği ve körpeliği kalmamış: 134/8

qartal (*karta:l* EDPT 648b) kartal: 183/13

qasavet (< Ar. قساوت *ḳasāvet*) üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı: 67/16, 141/16

kase (< Far. کاسه *kāsa*) kâse: 15/15

qasem (< Ar. قسم *ḳasem*) yemin: 74/20

qast (< Ar. قصد *ḳaṣd*) amaç, istek, maksat: bkz. *qazt* 119/3

q.+ıŋ 105/1

qaş (*ka:ş 1* EDPT 669a) kaş: 49/3, 49/14, 206/11

q.+a 112/11

q.+ı 6/10, 49/8

q.+ıŋ 177/16, 185/15

q.+ına 176/10

q.+ından 105/13

q.+larda 112/12

q.+ları 119/8, 171/2, 205/9

q.+ların 99/16, 100/2, 181/2

q.+larıŋ 121/8

qaşıq (*kaşuk* EDPT 671b) kaşık: 167/18

qaşlı (*kaşlığ* EDPT 672b) kaşlı, herhangi bir nitelikte kaşı olan: 47/18, 48/6, 97/13

qat (*kat 1* EDPT 593b) kat, giyeceklerde takım; tabaka: 69/5, 79/19, 179/8

qat- (*kat- 1* EDPT 594b) katmak, ilave etmek:

q.-am 202/7, 202/10

q.-arlar 111/20

q.-arsın 112/10

q.-ayım 184/12

q.-tı 33/7, 74/15

qatar (< Ar. قطار *ḳaṭār*) katar, taşıt dizisi: 183/10

qatıl- (*katıl-* EDPT 601b) katılmak, katma işi yapılmak:

q.-am 104/13

q.-dı 150/22

q.-ır 189/17

qatır (*katır* EDPT 604a) katır: 22/3, 22/4, 22/7, 24/6, 74/20

q.+a 22/4

qatl (< Ar. قتل *ḳatl*) öldürme:

q.+ime 117/12

qatlan- (*ka:tlan-* EDPT 602a) katlanmak, tahammül etmek:

q.-ır 167/7

q.-mış 167/22

qatranlan- katranlanmak, katrana bulanmak:

q.-mış 182/18

qave bkz. *qahve* 58/13

q.+niŋ 58/10

qavga (< Far. غوغا *ghaughā*) kavga, çekişme, dövüş: 115/13, 128/18, 150/4, 150/7, 153/14, 154/20, 159/7, 161/10

q.+dan 159/12

q.+ları 153/12

q.+sı 196/22

q.+ya 154/22

qavgalı kavgalı, dargın. *qavga+lı* 49/2

qavil (< Ar. قول *ḳavl*) söz; sözleşme, anlaşma:

q.+i (*qavli*) 130/1, 130/5, 130/13, 137/11, 142/6, 144/17, 145/23

q.+iylen (*qavliylen*) 133/2, 136/16, 143/11, 145/1, 146/6

q.+leri 41/9

q.+ü (*qavlü*) 40/20

qavur- (*kağur-* EDPT 612a) kavurmak:

q.-up 59/11

qavurıl- kavrulmak:

q.-gan (*qavrılgan*) 123/8

qavuş- (*kavış-* EDPT 588a) kavuşmak:

q! 92/17

q.-a 114/15

q.-an 190/22

q.-ayım 155/8

q.-maq 165/23

q.-tılar 97/8

qavuştır- (*kavuştur-* EDPT 588b) kavuşturmak: *qavuş-tır-*

q! 64/13, 163/9

q.-ıp 103/19

q.-salar 105/6

qaya (*kaya: 1* EDPT 674b) kaya: 166/18

q.+sı 95/2

qayda (bkz. *ka:ñu:* EDPT 632b) nerede: 130/7

qayet bkz. *gayet* 143/14

qaygu (*kadgu:* EDPT 598b) kaygı, üzüntü, tasa: 52/5, 56/17

qayıq kayık, tekne: 167/19

qayın (*kadın* EDPT 602a) kayın, kayınbirader: 153/19

qayına (bkz. *kadın* EDPT 602a) kaynana, kayınvalide:

q.+ma 70/2, 70/8

q.+sına 69/7

q.+sınıŋ 69/24

qayıp (< Ar. غيب *ġayb*) kayıp, kaybolma, yitme, yitim: 22/13, 137/16, 138/1

qayil (< Ar. قائل *ḳā'il*) söyleyen; inanmış, aklı yatmış: 6/3, 23/12, 27/18, 151/10

q.+in 113/9

qayim (< Ar. قائم *ḳā'im*) kaim, ayakta duran, varolan:

q.+in 143/14

qaymaq kaymak: 114/11, 114/12

qayna- (*kayın-* EDPT 678a) kaynamak:

q.-y 162/14

q.-yır 65/14

qayrı bkz. *gayrı* 2/5, 2/10, 58/4, 63/14, 84/24, 89/14, 172/15

qaysı bkz. *xaysı*

q.+dır 114/3

qayt- (*kadıt- 2* EDPT 597a) kayıtmak, geri dönmek, geri gelmek:

q.-acaq 58/16

q.-ayırlar 158/25

q.-gan 122/12

q.-ıp 194/8

q.-maq 195/12

q.-malı 154/21

qaytar- (*kaytar-* EDPT 675a) geri çevirmek, iade etmek; iş yapmaktan kaçmak:

q.-ıp 123/4

qaz (*ka:z 1* EDPT 679a) kaz:

q.+lar 46/11, 182/18

qaz- (*kaz-* EDPT 680b) kazmak, oymak:

q.-dılar 154/2

q.-dım 201/7

qazan (*kazga:n* EDPT 682a) kazan: 154/8, 162/14

qazan- (*kazgan-* EDPT 683a) kazanmak, kazanç sağlamak:

q.-acaq 41/15

q.-acaqmın 55/23

q.-dıgım 64/11

q.-ıp 53/10, 75/4

q.-ırım 41/13, 42/8

q.-ırsın 53/7

qazap gazap: 117/13

qazarma (< Ru. *казарма*) kışla: 122/6

qazlı kaz olan, kaz bulunan. *qaz+lı* 26/12

qazt bkz. *qast* 78/22

kebap (< Ar. كباب *kebāb*) kebap: bkz. *kibap* 57/14, 78/3

keçi bkz. *geçi, kiçi* 21/14

k.+ye 21/13

keder (< Ar. كدر *keder*) acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ıstırap: 99/2

kef (< Ar. كيف *keyf*) keyif, vücut esenliği, sağlık; canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı: bkz. *keyif*

k.+i 33/14

k.+imize 89/16

k.+inde 142/16

k.+ine 141/19

k.+leri 137/3

kefsizlen- keyifsizlenmek, rahatsızlanmak, hasta olmak; keyfi kaçmak: *kef+siz+len-*

k.-e 25/4

kefsizlik keyifsizlik: *kef+siz+lik* bkz. *kifsizlik*

k.+den 64/8, 64/12

k.+in (*kefsizligin*) 64/14

kel- bkz. *gel-*, *gil-*, *kil-*

k.-ib 196/9

kelam (< Ar. كلام *kelām*) söz; söyleyiş biçimi, söyleme: bkz. *kilam* 98/7, 98/15, 170/6

k.+dır 57/22

k.+ı 114/14, 190/2

k.+ın 108/17

k.+ına 171/14

kelle (< Far. كله *kala*) baş, kafa: 14/14

kem (< Far. كم *kam*) fena, kötü: 48/13, 98/7, 148/2

keman (< Far. كمان *kāmān*) yay: bkz. *kiman* 99/16, 100/2, 112/12, 206/11

k.+a 100/10, 171/2

k.+ım 49/8, 49/14

kemend (< Far. كمند *kamand*) kement: 4/9

kemer (< Far. كمر *kamar*) kemer: bkz. *kimer* 53/7, 99/17, 100/3, 187/6

k.+i 94/16

kenar (< Far. كنار *kanār*) kenar, kıyı, yaka: bkz. *kinar*

k.+ına 128/15

k.+ında 133/4

kendi bkz. *gendi*

k.+ŋi 46/17

kenesa (< Ar. كنيسا *kenīsā*) kenesa, Karay Türklerinin ibadet yeri: 153/5

k.+da 156/6

ke-nigun (< İbr.) 'türkü' gibi: 101/6, 104/1, 194/1

kepik (< Ru. *копейка*) kapik, para:

k.+ge 16/4

ker- (EDPT 735b) germek:

k.+meye 38/14

kere (< Ar. كره *kere*) defa, kere: 44/5

kerek bkz. *gerek, girek, kirek* 162/2

k.+i (*keregi*) 114/4

kerem (< Ar. كرم *kerem*) bağış, iyilik, cömertlik, eli açıklık: 178/20

keri bkz. *geri* 40/15

kerim (< Ar. كريم *kerīm*) Allah'ın adlarından biri:

k.+dir 42/7, 42/12, 54/13

kerim eyle- bağışlamak, ihsan etmek:

k*!* 31/12, 31/13

kertek (< Far. گردك *girdak*) gerdek, zifaf. 93/8

k.+ke 83/9

kervan (< Far. كاربان *kār-bān*) kervan: 70/9, 74/18, 75/13, 79/11, 110/15

k.+a 70/14

k.+da 74/20

k.+ı 191/22

k.+nı 78/14

kervancı kervancı. *kervan+cı* 75/17

k.+ya 75/16

kes- bkz. *ges-*

k.-ip 63/22

k.-ti 53/6

kesat (< Ar. كساد *kesād*) kesat, alışverişte durgunluk:

x.+ga 62/2

kese (< Far. كيسه *kīsa*) kese: bkz. *keseh, kise* 41/7, 41/13, 41/15, 42/3, 42/8, 43/15, 53/10, 55/22, 63/20, 65/17, 65/19, 65/22, 79/14, 80/8, 93/10, 93/14, 93/15, 94/15

k.+ye 95/3

keseh bkz. *kese, kise* 65/16

keselik keseye sığacak kadar. *kese+lik* 67/12

keskin keskin, iyi kesen: 40/17, 194/10

keten (< Ar. كتان *ketān*) keten: bkz. *kiten* 163/11, 163/13, 163/15

keteril- getirilmek, birisi tarafından gelmesi sağlanmak:

k.-di 145/8

k.-ir 145/6

ketir- bkz. *getir-, getür-*, *gitir-*

k.-ecek 157/2

keyif bkz. *kef*

k.+e (*keyfe*) 7/3

k.+in (*keyfin*) 7/1

k.+siz 2/16

kezalik (< Ar. كذالك *keẕālik*) kezâ, bu; bu da öyle: bkz. *kizalik* 7/18, 7/18, 9/14, 9/17, 10/1, 10/4, 10/11, 100/17, 100/19, 103/20

qıdır- avlamak, avlanmak:

q.-maya 134/3

qıl (*kıl* EDPT 614b) kıl: 200/17

qıl- (*kıl-* EDPT 616a) 1. etmek, yapmak:

q! 4/13, 148/14

q.-ar 188/14

q.-dı 117/6

q.-dıqları 151/5

q.-dılar 93/7, 97/3, 97/6

q.-dın 179/15

2. namazı yerine getirmek:

q.-arlar 3/10

q.-dı 60/6, 82/2

q.-dım 89/21

q.-salar 178/14

q.-sın 184/18, 202/3

qılıç (*kılıç* EDPT 618a) kılıç: 20/5, 20/19

q.+ım (*qılıcım*) 166/18

q.+ımıŋ (*qılıcımıŋ*) 204/17

q.+ıŋızı (*qılıcıŋızı*) 40/17

qımılda- kımıldamak, yerinde hafifçe hareketlenmek:

q.-mayır 131/15

q.-r 131/13, 132/1

qına (< Ar. حناء *ḥınā'*) kına: 10/6, 47/4, 48/3, 90/11

q.+sı 95/15

q.+sın 87/8

qına- (*kına:- 2* EDPT 634a) kınamak, ayıplamak:

q.-mam 165/5

qınalan- kınalanmak, kına konulmak, kına yakılmak: *qına+la-n-*

q.-dı 103/12

q.-mış 182/19

qınalı kınalı, kına ile boyanmış olan: *qına+lı* 45/21, 162/4, 201/9

qır- (*kır-* EDPT 643a) kırmak:

q.-dı 85/16

q.-sam 173/8

q.-san 117/16

qıral (< Sla.) kral: 102/11

qırıl- (*kırıl-* EDPT 658b) kırılmak; birine karşı kırgın duruma gelmek. *qır-ıl-*

q.-ayidi 203/14

q.-dı 205/6, 205/11, 205/16

qırq (*kırk* EDPT 651a) kırk: bkz. *kırk* 15/5, 37/10, 39/5, 40/2, 66/20, 66/22, 67/19, 72/3, 94/3, 94/9, 95/12, 95/15, 96/3, 96/9, 136/21, 146/21, 146/21, 206/19

kırk bkz. *qırq* 40/1

qırq beş kırk beş:

q.+inde 206/19

qıs- (EDPT 665b) kısmak:

q.-tıq 158/9

qısa (*kısga:* EDPT 667a) kısa:

q.+sı 19/17

qısayaqlı çok gezen kadın: 34/21, 35/22

qısqaç (*kısga:ç* EDPT 667a) kıskaç:

q.+larlan 156/18

qısmet (< Ar. قسمت *ḳısmet*) kısmet, nasip; talih, kader, şans: 13/4, 21/9, 21/10, 39/4, 40/2, 58/8, 97/13, 102/13

q.+im 29/5, 47/13

q.+imi 26/10

q.+imizi 115/2

q.+in 71/16

q.+iŋ 25/16, 25/18

q.+isin 35/14

qıspı anlam verilemedi. 44/5

qış (*kış* EDPT 670a) kış:

q.+tandır 177/20

qışla (*kışla:g* EDPT 672b) kışla:

q.+lar 111/3

qıy- (*kıd-* EDPT 595a) kıymak, acımadan vermek, esirgememek, feda etmek:

q.-ar 202/19

q.-arsın 103/1

q.-ma 169/6

q.-maq 86/10

qıyamet (< Ar. قيامت *ḳıyāmet*) kıyamet, mahşer günü: 203/2

q.+e 72/7, 81/15, 81/24

qıymet (< Ar. قيمت *ḳıymet*) kıymet, değer: 93/15

q.+i 38/15, 79/15, 80/8

q.+ni 93/13

qız (*kı:z 1* EDPT 679b) kız: 6/9, 6/11, 27/10, 28/5, 29/5, 30/4, 30/10, 33/18, 34/11, 35/8, 35/14, 35/17, 36/17, 42/5, 43/17, 44/11, 53/5, 56/2, 56/3, 56/20, 58/6, 65/14, 67/5, 69/6, 70/12, 83/9, 84/11, 84/12, 87/15, 87/16, 92/19, 103/14, 131/1, 132/17, 132/19, 133/9, 133/12, 133/18, 134/1, 134/3, 134/20, 136/8, 137/6, 137/10, 138/5, 138/15, 138/22, 139/10, 140/3, 140/5, 141/14, 141/19, 143/16, 143/24, 163/4, 163/8, 163/11, 163/15, 164/4, 164/10, 164/17, 165/1, 165/13, 165/18, 165/19, 166/1, 166/6, 166/12, 166/18, 167/3, 167/19, 198/1, 201/3, 201/5, 201/6, 201/8, 201/13, 202/10, 202/13, 204/7, 204/14, 204/19, 204/20

q.+a 31/12, 36/15, 42/16, 65/15, 85/2, 87/12

q.+da 146/14

q.+dan 167/13, 204/18

q.+dır 35/20, 44/16

q.+ga 27/6, 36/11

q.+ı 7/3, 25/3, 25/6, 25/18, 27/19, 34/3, 36/10, 36/13, 41/21, 46/8, 47/9, 65/15, 65/21, 83/8, 102/11, 125/5, 130/9, 131/2, 131/3, 135/7, 137/20, 143/3, 144/5

q.+ım 35/13, 36/12, 43/15, 65/17, 131/1, 132/4, 139/11, 140/3, 140/5, 140/18, 141/8, 141/10

q.+ıma 41/6, 142/18

q.+ımdan 41/8

q.+ımı 41/15

q.+ımnıŋ 36/10

q.+ın 1/7, 1/9, 6/10 , 25/14, 25/19, 43/18, 65/16, 69/15, 75/3, 84/12, 132/10, 147/4, 166/13, 198/16

q.+ıŋ 26/5, 43/14, 75/4, 84/14, 130/21, 139/9, 144/12, 204/13

q.+ına 41/4, 41/20, 42/17, 85/2, 131/3, 132/11, 141/7, 146/21

q.+ıŋa 86/4

q.+ını 36/14, 40/20, 146/19

q.+ınıŋ 25/7, 36/14, 130/14, 140/19

q.+ıŋnıŋ 131/10

q.+lar 7/3, 32/6, 33/10, 33/13, 46/2, 46/3, 46/12, 103/12, 182/19, 184/6, 184/10, 184/14, 184/18, 200/23, 201/1, 202/3, 202/8

q.+ları 50/18, 112/17, 123/13, 183/21, 189/12

q.+larıŋ 184/4

q.+nı 130/12, 136/5, 146/22

q.+nıŋ 131/15, 131/19, 132/12, 133/20, 142/10, 145/13

qız qardaş kız kardeş:

q.+ı 78/14

qızar- (*kızar-* EDPT 685a) kızarmak, kırmızı veya ona yakın bir renk almak:

q.-dı 98/5

q.-mış 149/2

qızıl (*kızıl* EDPT 683b) kızıl, parlak kırmızı: 206/19

ki (< Far. كه *ki*) ki: 13/13, 13/16, 14/7, 14/14, 14/15, 14/20, 14/20, 15/16, 16/1, 16/5, 16/14, 16/16, 16/17, 16/19, 17/3, 17/6, 17/7, 17/11, 17/12, 17/13, 17/15, 17/16, 19/3, 19/4, 19/10, 19/12, 20/1, 20/5, 20/7, 20/13, 21/11, 21/14, 21/17, 22/4, 22/8, 22/11, 22/15, 22/17, 22/20, 23/2, 23/6, 23/7, 23/8, 23/9, 23/14, 25/12, 25/15, 27/6, 28/3, 30/6, 30/19, 32/1, 33/14, 34/3, 34/4, 34/9, 34/10, 34/16, 34/18, 34/20, 35/5, 35/6, 35/9, 35/13, 35/15, 35/17, 35/18, 35/22, 36/6, 36/12, 36/17, 37/5, 38/5, 38/9,

38/15, 38/16, 39/8, 39/12, 39/15, 39/17, 40/12, 40/16, 41/3, 41/5, 41/6, 41/10, 41/12, 41/14, 41/20, 41/21, 41/22, 42/3, 42/7, 42/9, 42/11, 42/14, 43/11, 43/14, 43/15, 43/17, 49/2, 50/2, 50/21, 53/6, 53/8, 56/1, 58/4, 58/9, 58/18, 58/21, 58/26, 60/8, 60/14, 60/19, 61/7, 62/1, 62/9, 62/20, 63/8, 63/9, 63/11, 63/14, 64/8, 65/13, 66/16, 66/18, 66/20, 67/11, 67/18, 67/22, 68/3, 68/6, 68/10, 68/22, 69/2, 69/14, 69/17, 69/19, 70/2, 70/3, 70/4, 70/5, 70/8, 71/2, 73/14, 74/20, 74/21, 75/17, 75/21, 75/23, 75/24, 78/4, 78/11, 78/17, 78/19, 78/21, 79/9, 79/11, 82/6, 82/10, 83/11, 84/11, 84/17, 84/23, 85/2, 87/12, 87/17, 88/8, 88/12, 88/20, 89/3, 89/4, 89/7, 92/5, 92/11, 93/9, 93/12, 93/16, 98/11, 98/15, 113/9, 115/14, 115/15, 116/5, 116/13, 118/7, 119/9, 120/16, 127/8, 127/11, 127/13, 128/16, 129/15, 129/17, 129/22, 130/4, 130/10, 130/12, 131/4, 131/5, 132/2, 133/2, 133/17, 134/7, 135/9, 135/12, 135/17, 135/18, 136/9, 136/11, 136/12, 136/15, 137/7, 137/10, 137/20, 138/3, 138/5, 138/10, 138/11, 138/18, 138/20, 138/22, 138/23, 139/10, 139/21, 140/4, 140/7, 140/11, 141/15, 141/6, 141/19, 141/20, 142/5, 142/11, 142/15, 142/18, 143/4, 143/11, 143/16, 144/6, 144/10, 144/16, 144/25, 145/1, 145/10, 145/11, 145/15, 145/19, 145/20, 146/3, 146/5, 146/8, 146/10, 146/12, 146/14, 146/15, 146/16, 146/18, 148/13, 150/10, 156/7, 156/15, 156/17, 157/5, 158/4, 158/6, 158/8, 158/9, 158/15, 164/13, 165/8, 168/8, 168/11, 171/15, 172/19, 173/15, 176/14, 178/22, 192/12, 194/23

kibap bkz. *kebap* 52/8

kibi bkz. *gibi* 42/4, 79/12, 150/16

kibrilik (< Ar. كبر *kibr*; + Tü. +*lik*) kibirlilik, kibirli olma durumu:

k.+ten 197/4

kiçi bkz. *geçi, keçi* 21/13

kiçik (*kiçig* EDPT 696a) küçük: 195/18

kidi kedi: 150/16

kifsizlik bkz. *keyifsizlik*

k.+ge 64/6

kihat bkz. *kahat, qahat*, *kahıt* 157/21

k.+ımız 158/3

k.+i 158/7

kil- bkz. *gel-*, *gil-*, *kel-*

k.-dim 63/4

kilam bkz. *kelam* 193/13

kilim (< Far. گلیم *gilīm*) kilim:

k.+ge 127/15, 130/8

k.+iŋ 131/18

k.+lerin 59/10

kim bkz. *gim* 14/20, 19/4, 30/19, 39/7, 48/16, 89/3, 96/11, 117/1, 117/16, 124/6, 131/16, 144/5, 150/11, 162/12, 167/6, 172/4, 194/5, 202/19

k.+den 88/2

k.+e 112/4, 115/6, 178/12

k.+ge 35/13

k.+i 61/12

k.+in 18/14, 19/6

k.+iŋ 35/13, 41/20

k.+iŋsin 176/3, 176/5, 176/9, 176/13, 176/17

k.+ler 96/11, 103/6, 164/13

k.+lere 113/3, 113/5

kiman bkz. *keman* 119/8

kimer bkz. *kemer* 45/10

kimi birtakımı, bazısı, kimisi: 61/12, 61/13, 93/14

kimse herhangi bir kişi: 15/4, 19/5, 84/6, 99/14, 133/14, 136/7, 138/4, 145/6, 145/8, 154/18, 194/20

k.+ler 131/9, 148/16, 156/2, 157/5, 158/3, 163/5

k.+niŋ 145/5

k.+si 64/7

k.+ye 14/15, 67/7, 84/22, 156/10, 157/2, 174/5

k.+yiŋ 15/2

kinar bkz. *kenar*

k.+ında 103/19

kiraz bkz. *giraz* 3/9, 46/20

kireç (< Far. گرچ *girach*) kireç: 59/5, 59/6, 59/7

kirek bkz. *gerek, girek* 160/17

kirevet (< Yun.) kerevet, tahtadan seki: 8/12

kiriş (*kiriş 2* EDPT 747a) kiriş:

k.+e 114/16

kirlen- (EDPT 745a) kirlenmek, kirli duruma gelmek, pislenmek:

k.-di 204/9, 204/15, 204/21

kirpik (EDPT 737b) kirpik: 171/1

k.+i (*kirpigi*) 119/8

k.+in (*kirpigin*) 116/11

k.+iŋ (*kirpigiŋ*) 121/8

k.+leri 48/17

kirtik (*kertük* EDPT 739a) kertilmiş olan; kertik, gedik, çentik: 123/12

kise bkz. *kese, keseh*

k.+ye 96/6, 96/15

kiski keski, bıçak

k.+n 5/9

kişi (*kişi:* EDPT 752b) kimse, insan, şahıs: 131/18

kit- bkz. *get- git-*

k.-enler (*kidenler*) 111/2

kitap (< Ar. كتاب *kitāb*) kitap: 113/4

k.+ları 40/7

kiten bkz. *keten* 46/8

kiten giden, gider, suyun gideri:

k.+inden 201/17

kivitansa (< Ru. *квитанция*) senet, makbuz:

k.+lar 122/3

kiy- bkz. *giy-*

k.-em 200/10

k.-er 123/13

kiydir- (*kedür-* EDPT 705b) giydirmek, giyme işini yaptırmak. *kiy-dir-*

k.-ir 134/6

kiyik (*kéyik* EDPT 755a) geyik: 151/3, 151/4, 151/9

k.+ge 160/4

k.+ler 151/18, 152/12, 154/16

k.+leriŋ 152/4

kizalik bkz. *kezalik* 1/10, 1/14, 9/11, 10/9, 10/13

qo- (*ko:d-* EDPT 595b) koymak: bkz. *qoy-*

q! 81/23

q.-ma! 174/20

q.-muş 69/5

q.-r 120/17, 190/11

q.-rum 57/10

qobuz (*kopuz* EDPT 588b) kopuz, ozanların çaldığı telli Türk sazı: 22/19, 24/13

qoç (*koçŋa:r* EDPT 592a) koç: 5/10, 43/5, 49/10, 71/15, 173/22, 199/12, 199/16

q+ıŋ 1/5

qodoş DS : 1/5

qodur- koydurmak:

q.-up 19620

qoh- (*kok- 1* EDPT 609a) kokmak, koku çıkarmak: bkz. *qoq-*

q.-ıp 69/23

qoq- bkz. *qoh-*

q.-ur 82/18

q.-ıyır 198/13

qoqla- koklamak:

q.+rlar 113/3

qoqlat- koklatmak, koklama işini yaptırmak: *qoq-la-t-*

q.-tı 79/3

qol (*ko:l* EDPT 614b) kol: 4/5, 97/4, 123/4, 186/19

q.+a 97/4

q.+dan 123/8

q.+larıŋ 126/4

q.+umda 85/12

qolay kolay: 42/12, 58/5, 79/16

qoltıq (*koltuk* EDPT 619a) koltuk:

q.+ına (*qoltıgına*) 37/9

komedya (< İt. *commedia*) komedi, güldürü: 151/12, 156/1

komedyacı komedyen: *komedya+cı* 159/8

qon- (*ko:n-* EDPT 632a) konmak:

q.-acagım 75/17

q.-ar 19/16, 20/10, 44/10

q.-arsa 19/12

q.-dı 20/11, 20/13

q.-du 110/9

q.-ıb 61/18

q.-mışdır 76/20

q.-sa 18/14, 19/6

q.-uŋız 75/17

qonaq (*konak/ konuk 2* EDPT 637b) konak: 86/7, 90/8

q.+ına (*qonagına*) 16/13, 41/18, 63/3, 144/15

q.+larıga 19/21

qonca bkz. *gonca, qonça* 52/15, 92/2, 117/5, 198/10, 206/10

qonça bkz. *gonca, qonca* 49/16

qondır- (*kontur-* EDPT 636a) kondurmak, konma işini yaptırmak:

q.-ma 103/17

qonuş- konuşmak:

q.-a (*qonşa*) 15/13

q.-tugım 199/12

qonşu (*konşı:* EDPT 640b) komşu: 166/13

qonuq (*konak/ konuk 2* EDPT 637b) konuk, misafir: 85/19

qop- (*kop-* EDPT 580a) kopmak:

q.-tıgı 61/13

qopar- (*kopur-* EDPT 586a) koparmak, kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak:

q.-ı 122/15

qorq- (*kork-* EDPT 651b) korkmak, korku duymak, ürkmek:

q.-ar 20/3, 184/9, 204/12

q.-arlar 20/4

q.-dı 89/17

q.-dım 42/16, 118/7

q.-ma 82/6, 142/16

q.-mam 6/6

q.-maŋız 16/19

q.-mayır 180/20

q.-maz 151/17

q.-mışlar 16/16

q.-tım 117/11

qorqut- (*korkıt-* EDPT 655b) korkutmak, korkmasına yol açmak:

q.-up 195/10

qoru- (*korı:-* EDPT 645b) korumak, esirgemek:

q! 159/13

qoş- koşmak:

q.-a 22/3

q.-an 166/20, 197/3

q.-up 174/3

qov- (*kov-* EDPT 580b) kovmak, kovalamak:

q.-arlar 134/16, 135/4

q.-maya 89/14

qovıl- kovulmak:

q.-dıgın 2/9

qoy (*ko:ñ 1* EDPT 631a) koyun: bkz. *qoyın I, qoyun*

q+ın 196/10

qoy- bkz. *qo-*

q! 204/12

q.-ar 132/9, 132/10

q.-arlar 127/15, 131/18, 136/24

q.-dıq 10/12

q.-dılar 93/5

q.-dım 57/11, 200/13

q.-dıŋ 198/6, 198/19

q.-du 80/11, 164/8

q.-dum 51/7, 149/10

q.-ıp 139/15

q.-mış 20/19, 87/8

q.-mışım 178/17

q.-mışlar 83/9

q.-up 56/5, 88/15, 130/8

q.-ursın 150/17

qoyın I bkz. *qoy, qoyun* 21/16, 21/17, 22/2, 24/3, 47/8

q.+ga 21/17

q.+nı 21/17

qoyın II koyun, bağır:

q.+ıma (*qoynıma*) 3/18

q.+ımdan (*qoynımdan*) 138/19

q.+ına (*qoynına*) 4/8, 129/5, 137/13, 137/16, 139/5, 139/22, 140/9, 173/9, 174/20

q.+ıŋa (*qpynıŋa*) 187/3

q.+ından (*qoynından*) 76/7, 129/13

qoyul- (*koyul-* EDPT 677a) koyulmak:

q.-dıgından 139/22

qoyun bkz. *qoy, qoyın I* 153/16, 183/17

qozga- sallamak, çalkalamak:

q.-p 161/10

kök bkz. *gök*

k.+çe 194/3, 194/4

k.+niŋ 39/22, 40/1

k.+te 10/10, 39/2, 104/6, 104/11, 162/2, 201/3

k.+ten 97/15, 108/13

k.+ü 29/15

köküs bkz. *göküs*

k.+ini 163/8

kökyüzü gökyüzü:

k.+nde 94/14

kölge gölge:

k.+sin 118/15

kölmek bkz. *gömlek, gömlek*163/8, 163/15

kömür bkz. *gömir* 48/12

k.+dir 57/22

könü (*köni:* EDPT 726b) gerçek, gerçeğe uygun: 143/22

kör (< Far. کور *kūr*) kör, gözleri görmeyen: 40/18, 61/21, 62/2, 62/5, 62/12, 143/19, 200/18

k.+ni 16/7

kör- bkz. *gör-*

k.-di 17/9

k.-ey 123/9

körel (< KTat.) hindi.123/14

körpe (*körpe:* EDPT 737b) körpe: 74/11

köse (< Far. کوسه *kosa*) bıyığı, sakalı çıkmayan (erkek): 16/19, 17/4, 17/11, 17/16, 17/20, 18/4

k.+niŋ 17/19

k.+ye 17/15, 17/20

köşe (< Far. کوشه *kosha*) köşe:

k.+ge 93/4

k.+ye 34/2, 88/8, 88/16

köşebaşı köşe başı:

k.+n 1/15

köz bkz. *göz*

k.+ler 1/17

qucaq kucak, aguş:

q.+ıma (*qucagıma*) 101/15

quç- (*kuç-* EDPT 590a) kucaklamak:

q.-abildim 149/7

quçuş- (*kuçuş-* EDPT 593a) kucaklaşmak:

q.-tılar 58/7

qudret (< Ar. قدرت *ḳudret*) güç, erk, erke, iktidar: 47/15, 95/12

q.+den 50/17, 96/14

qul bkz. *gul* 20/8, 20/14, 20/21, 104/12, 110/4, 110/7, 110/11, 171/16

q.+dur 187/9

q.+ıŋ 13/7

q.+larıŋ 121/4, 158/16

q.+u 195/24, 196/21

q.+un 118/4

q.+uŋ 174/21

q.+una 206/2

q.+unı 97/11

q.+uŋuzın 38/6

q.+usın 101/11

qulaq (*kulkak* EDPT 621a) kulak: 14/14, 158/7

q.+ına (*qulagına*) 48/7, 48/8, 96/7

q.+ınıza (*qulagınıza*) 195/3

q.+ların 81/9

qule (< Ar. قله *ḳule*) kule:

q.+den 102/11

qulluq kulluk: 143/19

qum (*kum* EDPT 625b) kum: 101/1

q.+ga 132/16

qumarlı (<Ar. قمار *ḳumār*; Tü. *+lı*) kumarlı, kumar oynanan: 152/5

qumaş (< Ar. قماش *ḳumaş*) kumaş:

q.+ı 111/17, 178/10

q.+ını 166/21

qur- (*kur-* EDPT 643a) kurmak:

q.-dılar 93/9

q.-masınlar 142/1

q.-mış 164/22

Qur'an (< Ar. قرئان *ḳur'ān*) Kuran-ı Kerim: 39/8, 40/8

Q.+nıŋ 39/8

qurban (< Ar. قربان *ḳurbān*) kurban: 58/2, 100/5

qurban it- kurban etmek, feda etmek:

q.-seler 51/19

qurban ol- kendini feda etmek: 27/2, 44/3, 44/4, 44/6, 44/9, 44/11, 50/9, 56/14, 72/6, 73/5, 86/15, 86/18, 100/18, 124/12, 149/10, 202/4

q.-am 27/2, 72/6, 73/5

q.-ayım 44/3, 44/4, 86/15, 86/18, 100/18,

q.-ma! 124/12,

q.-sın 56/14, 149/10,

q.-sun 50/9, 202/4

qurbet bkz. *gurbet* 27/4, 49/19, 201/17

qurbet el bkz. *gurbet el, gurbet il, qurbet il*

q.+de 33/6, 57/19, 102/5, 102/10, 102/15, 103/3, 103/9

q+e 102/7

q+niŋ 103/5

qurbet il bkz. *gurbet el, gurbet il, qurbet el*

q.+de 27/4, 49/10, 54/11, 55/13

q.+lere 49/17

qurı (*kurug I* EDPT 652b) kuru: 115/13

qurı- (*kurı:*- EDPT 646a) kurumak: bkz. *quru-*

q.-dılar 155/2

q.-mış 206/18

qurna (< Ar. قرنه *ḳurna*) kurna: 197/13

qursaq (*kurugsa:k* EDPT 657b) kursak:

q.+ımda (*qursagımda*) 139/2, 139/7

q.+ında (*qursagında*) 130/14, 145/13

qurşov kuşak:

q.+ları 123/10

qurşun kurşun, mermi:

q.+dan 123/18

qurt (*kurt 2* EDPT 648a) kurt:

q.+lar 183/17

qurtul- (*kurul-* EDPT 659a) kurtulmak:

q.-mam 118/19

quru- bkz. *qurı-*

q.-du 85/8

q.-sın 165/7, 165/9

qurul- kurulmak, kurma işine konu olmak. *qur-ul-*

q.-dı 93/19

q.-mış 18/15, 83/8

qusur (< Ar. قصور *ḳuṣūr*) kusur, eksiklik, noksan:

q.+ın 93/12, 93/16

qusurlıq eksiklik, noksanlık:

q.+ın (*qusurlıgın*) 156/10

quş bkz. *guş* 11/3, 19/8, 20/10, 133/21, 134/3, 134/9, 134/13, 135/1, 135/3, 200/7

q.+dan 160/15

q.+ı 6/11

q.+ın 19/15

q.+lar 39/2, 50/5

q.+nı 134/9, 134/13, 135/1, 135/2, 135/4, 135/5, 135/10, 135/15

q.+tır 11/3

q.+u 18/14, 19/5, 180/7

q.+una 176/11

quşaq kuşak:

q.+ın (*quşagın*) 1/12, 1/14

q.+ını (*quşagını*) 138/16

quşan- kuşanmak; giyinmek:

q! 99/18, 100/4

q.-dılar 93/2

q.-ır 143/15

quşandır- kuşandırmak, giyindirmek. *quşan-dır-*

q.-dılar 93/4

q.-ır 134/5

quşçıq kuşcağız, küçük kuş, zavallı kuş: *quş+çıq*

q.+ı (*quşçıgı*) 134/17

qutar- (*kurtğar-* EDPT 649b) kurtarmak: bkz. *qutqar-*

q.-dıŋ 129/19

qutqar- bkz. *qutar-*

q! 64/12

qutu (< Yun.) kutu:

q.+sında 59/2

qutul- (*kurtul-* EDPT 650a) kurtulmak, atlatmak:

q.-am 104/14

q.-dı 123/7

q.-ır 22/3

q.-maq 54/18

q.-ur 22/7, 22/13, 23/5

quvan- (*küven-* EDPT 690a) kıvanmak, iftihar etmek, memnun olmak:

q.-caq 141/1

q.-maya 41/19

quvanç (*küvenç* EDPT 689b) kıvanç, övünç, iftihar:

q.+ından 87/18

quyu (*kudug* EDPT 598b) kuyu, çukur: 83/16, 154/8, 165/7, 201/7

quyurıq (*kudruk* EDPT 604a) kuyruk: 123/8

quzu (*kuzı:* EDPT 681a) kuzu, koyun yavrusu: 47/8

q.+m 89/9, 89/17, 196/14

q.+sını 74/11

küç bkz. *güç*

k.+ü (*kücü*) 12/13

küheylan (< Ar. قحيلان *qüḥeylān*) soylu Arap atı: 174/1

kül bkz. *gül* 69/23

külah (< Far. کلاه *kulāh*) külah:

k.+ım 184/11

külek külek, tahta kova: 133/21

külhan (< Far. کلخان *kal-khān*) hamamları ısıtan geniş ocak, cehennemlik:

k.+ı 132/5

k.+nıŋ 193/15

külhane (< Tü. *kül,* Far. خانه *khāna*) küllük, çöplük:

k.+ye 111/17

küllü (< Ar. كلي *küllī*) bütüne ve genele ilişkin: 192/21

külümsü- (*külümsin-* EDPT 719a) gülümsemek:

k.-dü 195/5

kümes (< Yun.) kümes:

k.+ge 146/2

k.+inden 143/15

k.+ine 133/11, 145/25

k.+ke 133/19

k.+te 139/19, 140/20, 143/4

kümescik kümesçik, küçük kümes. *kümes+cik* 139/18

k.+ni 133/15

kümesrik kümeslik: 133/6

kümüş bkz. *gümiş, gümüş* 162/4

küpe küpe. 80/9

k.+si 95/3, 96/6

kürk (EDPT 741a) kürk: 40/12

küt- (*kü:d-* EDPT 701a) gütmek:

k.-ersiz 39/3

küyev (*küde:gü:* EDPT 703a) güveyi, damat: bkz. *küyöv*

k.+iŋdir 144/7

küyöv bkz. *küyev* 88/8, 89/13, 89/15

laqırdı söz, laf: 19/7, 66/15

lakin (< Ar. لاكن *lākin*) ama, fakat: 13/14, 14/10, 15/1, 16/3, 21/19, 22/18, 35/7, 40/19, 41/6, 60/21, 76/3, 78/19, 87/12, 158/11, 158/24

lal I (< Far. لال *lāl*) lal, dilsiz: 85/17, 179/12

lal II (< Ar. لعل *la'l*) lal: bkz. *l'al* 43/7, 43/9, 43/13

l'al bkz. *lal II* 43/2, 43/3, 43/4, 91/20, 114/13

lale (< Far. لاله *lāla*) lale: 177/24

la-mihram (< Far. نا + Ar. محرم *nā-maḥrem*) namahrem, yabancı:

l.+ı 112/16

layıq (< Ar. لايق *lāyıḳ*) layık: 94/4, 94/7, 94/10, 94/13, 95/4, 95/7, 95/10, 95/13, 95/16, 96/4, 96/7, 96/10, 96/13, 113/10

lazım (< Ar. لازم *lāzım*) gerçek, gerekli: 23/19, 24/1, 24/4, 24/7, 24/10, 24/13, 24/16, 34/5, 118/20, 136/11, 159/20, 160/16

leb (< Far. لب *lab*) dudak: bkz. *lib*

l.+leri 171/4

l.+leriŋ 46/17

l.+lerini 109/9

l.+leriniŋ 4/6, 186/22

***lebi gül* (*leb-i gül*)** gül dudak:

l.+lerden 116/2

***lebi mircan* (*leb-i mercān*)** mercan dudak:

l.+da 188/2

l.+nıŋ 98/13

leŋlek (< Far. لگلگ *laglag*) leylek: 103/16

leyli şarkılarda tekrarlanan söz: 7/10

leyli nihar (< Ar. ليل و نهار) (*leyl ü nehar*) gece gündüz: 117/7

lib bkz. *leb*

***libi mercan* (*leb-i mercān*)** mercan dudak: 193/19

libas (< Ar. لباس *libās*) libas, giysi: bkz. *libaz* 111/17

libaz bkz. *libas* 178/10

lisan (< Ar. لسان *lisān*) dil:

l.+ı 25/9

liyaqatlik (< Ar. لياقت *liyāḳat* + Tü.+*lik*) layıklık, yaraşırlık, uygunluk: 138/6

lüzgar (< Far. روزكار *rozgār*) rüzgar, esinti:

l.+a 154/14

macun (< Ar. معجون *ma'cūn*) macun: 108/19

madde (< Ar. ماده *mādde*) madde: 33/22, 41/6

magaza (< Fr.*magasin*) mağaza, büyük dükkan:

m.+larda 61/16

mah (< Far. ماه *māh*) ay: bkz. *maħ* 51/21, 176/4, 177/17, 186/12, 195/1

m.+ım 181/5, 189/2

mahı taban (< Far. ماه تابان) (*māh-ı tābān*) parlayıcı, parlak ay:

m.+a 188/21, 206/20

maħı taban bkz. *mahı taban*

m.+ıŋ 180/18

maħ bkz. *mah* 176/4

mahabbetlik (< Ar. محبت *muḥabbet*+ Tü. *+lik*) muhabbet, sevgi: 11/6

mahal (< Ar. محل *maḥall*) yöre:

m.+ine 44/3

mahat kağıt mağıt şeklinde ikileme olarak kullanılan bir sözcük: 24/10

mahi (< Far. ماهی *māhī*) balık:

m.+nin 98/11

mahle (< Ar. محله *maḥle*) mahalle:

m.+lerde 61/17

m.+ŋizde 200/3

mahmur (< Ar. مخمور *makhmūr*) süzgün, dalgın bakışlı (göz): 205/8

m.+u 121/11

mahmur baqışlı süzgün dalgın bakışlı: 97/12

mahpul (< Ar. مقبول *maḳbūl*) makbul, kabul edilen, beğenilen, hoş karşılanan: bkz. *maqbul, makbul* 88/12

mahreç bir tür çalgı: 159/1

mahrem (< Ar. محرم *maḥrem*) başkalarına söylenmeyen, gizli:

m.+im 200/21, 200/22

m.+eŋ 201/3

mahrım (< Ar. محروم *maḥrūm*) yoksun: bkz. *mahrum* 7/1

mahrimlik (< Ar. *mahrem* + Tü. *+lik*) gizlilik:

m.+in (*mahrimligin*) 56/21

mahrum bkz. *mahrım* 51/16, 147/7

maxsut (< Ar. مقصود *maḳṣūd*) istek:

m.+uma (*maxsuduma*) 197/20

maxsus (< Ar. مخصوص *makhṣūs*) özellikle, bilerek, isteyerek: bkz. *mahsuz* 27/3

mahsuz bkz. *makhsus* 49/17, 145/11

mahşer (< Ar. محشر *maḥşer*) kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan gün: 180/23, 190/4

m.+e 81/17

mahta- (< Mo. *magta-*) övmek, methetmek: bkz. *maxta-*

m.-yıp 63/16

maxta- bkz. *mahta-*

m.-yıp 80/12

m.-yır 112/9, 113/13

mahzun (< Ar. محزون *maḥzūn*) üzgün: 16/18

maqam (< Ar. مقام *maḳām*) mevki, kat, yer:

m.+da 99/10

m.+ı 25/9, 115/3

m.+ın 118/15

maqbul bkz. *mahpul, makbul* 12/14, 152/13

makbul bkz. *mahpul, maqbul*

m.+ümdür 92/21

mal (< Ar. مال *māl*) mal, mülk: 42/7, 64/2, 67/12, 68/7

m.+a 68/21, 74/9

m.+ı 4/7, 15/1, 15/6, 66/6, 98/8, 108/6, 154/22, 175/14, 187/1, 190/1, 193/16

m.+ım 39/2, 67/15, 74/20, 108/4, 175/10

m.+ımı 48/16, 74/21

m.+ımnı 67/14

m.+ın 53/10, 66/9, 68/11, 68/19, 183/4

m.+ıŋ 68/16

m.+ıŋga 67/23

m.+ınu 66/8

m.+lardan 79/20

m.+ların 15/4, 28/10, 66/4, 66/5, 68/16

m.+nıŋ 68/18

m‘alum (< Ar. معلوم *ma‘lūm*) bilinen, belli: 74/5

mana (< Ar. معنا *ma‘nā*) anlam: 70/15

m.+sın 39/9

m‘ana bkz. *mani*

m.+m 41/6

mangal (< Ar. منقل *mangal*) mangal:

m.+ların 59/10

mani (< Ar. معنا *ma‘nā*) 1. mana, anlam:

m.+sini 39/14, 39/16

2. mani: 160/2

m.+ler 59/13, 167/4

m.+lerin 155/11

manitür bir tür nehirde kullanılan tekne olmalı? 160/9, 160/10, 161/7, 161/8, 161/10

m.+de 161/5

manlay alın:

m.+ı 53/9

maral (< Mo.) dişi geyik: bkz. *meral* 45/3, 45/4

m.+ım 45/9

marfet (< Ar. معرفت *ma‘rifet*) ustalık, hüner, uzmanlık: bkz. *m‘arifet*

m.+iŋ 137/7

m‘arifet bkz. *marfet* 145/12, 197/7

m.+i 75/10, 144/13

marifetli usta, hünerli: 79/10

masa (< Yun.) masa: 163/5

masqara (< Ar. مسخره *maskhara*) maskara, eğlendirici, sevimli, güldürücü; şerefsiz, onursuz, rezil: 196/6

m.+lar 153/13

m.+sı 203/11

masqaralıq maskaralık: 157/1

maslaat (< Ar. مصلحت *maṣlaḥat*) maslahat, iş, önemli iş, mesele:

m.+ında 156/13

masruf (< Ar. مصروف *maṣrūf*) harcanan para.195/9

masrah (< Ar. مصرف *maṣraf*) masraf: 123/14

maşa (< Far. ماشه *mashā*) maşa: 203/18

maşallah (< Ar. ماشاءالله *māşā'allah*) Allah'ın istediği gibi; "ne güzel, Allah nazardan saklasın" anlamlarında beğenme duyguları bildiren söz: 3/9

maşinka Rusçadan bozma, kafiye sağlansın diye ka eklenmiş, meşin olmalı:

m.+m 8/10, 8/12, 8/14, 8/16

m'aşuq (< Ar. معشوق *ma'şūḳ*) sevilen, aşık olunan (erkek):

m.+una (*m'aşuguna*) 176/6

matah (< Ar. متاع *metā'*) mal, ticaret malı, elde bulunan varlık, sermaye:

m.+ına 66/1

m.+ından 67/12, 68/21

matır hatır matır biçiminde ikileme olarak kullanılan sözcük: 24/7

mava hava mava biçiminde ikileme olarak kullanılan sözcük: 23/19

mavış mavi renkte:

m.+tır 163/8

mavi (< Ar. مائى *mā'ī*) mavi:

m.+dir 3/13

maya (< Far. مایه *māya*) maya:

m.+sı 38/22, 39/19

mayil (< Ar. مائل *mā'il*) bir yana eğilmiş, eğik, eğri: 118/5, 118/22, 148/1

m.+dir 171/13

m.+im 44/10

mazlım (< Ar. مظلوم *maẓlūm*) mazlum:

m.+ı 93/19

mazzal (< İbr.) saadet, mutluluk:

m.+ı 43/8

meclis (< Ar. مجلس *meclis*) meclis: 93/19

m.+e 149/8

m.+ten 100/13

mecnın (< Ar. مجنون *mecnūn*) mecnun, deli: bkz. *mecnun* 116/15

mecnun bkz. *mecnın*

m.+a 148/7

m.+ayım 119/1

m.+num 116/5

medet (< Ar. مدد *meded*) yardım, imdat: 19/20, 78/4, 92/11

medirese (< Ar. مدرسه *medrese*) medrese: bkz. *midreşe* 31/3

m.+den 32/1

m.+ye 34/21, 35/3

Meftulya 118/22

meger (< Far. منگر *magar*) ancak: 48/19

mehani (< Far. میخانه *mai-khāna*) meyhane, içki satılan ve içilen yer:

m.+de 15/12

m.+yiŋ 15/12

mehşur (< Ar. مشهور *meşhūr*) ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen: 25/9, 79/21

mektub (< Ar. مكتوب *mektūb*) mektup: bkz. *mektup* 69/3, 69/8, 78/8, 150/8

m.+ları 69/10

m.+ların 78/11

mektup bkz. *mektub* 22/9

melal (< Ar. ملال *melāl*) can sıkıntısı, usanç:

m.+i 15/1

meleh (< Ar. ملك *melek*) melek: bkz. *melek* 104/6, 104/11

melek bkz. *meleh* 102/16, 168/16, 170/1

m.+ler 120/13

melevşe (< Far. بنفشه *banafsha*) menekşe: bkz. *menevşe, milevşe* 1/11, 98/5, 193/11, 194/4

m.+niŋ 1/11

melhem (< Ar. مرهم *merhem*) merhem, ilaç; çare: 185/14

melul (< Ar. ملول *melūl*) üzgün: 179/21

meme meme: bkz. *mime* 9/1

m.+ler 201/1

m.+ŋ 1/4

m.+si 171/8, 204/14

memleket (< Ar. مملكت *memleket*) memleket, ülke: bkz. *memlekit*

m.+e 15/6, 19/14, 58/19, 134/2

m.+ge 19/7

m.+i 15/7

m.+*iŋ* 36/22, 37/2

m.+*iniŋ* 30/16

m.+*lerin* 60/3

m.+*leriniŋ* 93/13

m.+*niŋ* 58/12

memlekit bkz. *memleket*

m.+*e* 67/14

men bkz. *bin II, biŋ II, men, min* 42/8, 105/17

menevşe bkz. *melevşe, milevşe* 149/2

menzil (< Ar. منزل *menzil*) menzil:

m.+*e* 115/9

meral bkz. *maral* 45/6, 45/7, 45/9, 45/10, 45/11, 45/13, 45/14, 45/16, 45/19, 45/22, 46/3, 46/6, 46/9, 46/12, 46/15, 46/18, 46/21

m.+*ı* 26/11, 98/9

meram (< Ar. مرام *merām*) istek, amaç, gaye, maksat: 14/5

m.+*ın* 32/3, 51/10, 55/22

m.+*ıŋ* 27/9, 114/7

m.+*ını* 26/8, 42/18, 53/14

m.+*ıŋı* 27/8

mercan (< Ar. مرجان *mercān*) mercan: bkz. *mircan* 149/10

m.+*dan* 100/18

merd (< Far. مرد *mard*) mert: bkz. *mert* 116/4, 164/13

merdan (< Far. مردان *mardān*) mertler: 164/13

merhamet (< Ar. مرحمت *merḥamet*) merhamet, üzüntü, acıma: bkz. *merhamid, merhamit* 117/2, 123/3

merhamid bkz. *merhamet, merhamit* 20/18

merhamit bkz. *merhamet, merhamid* 148/13

mermer (< Ar. مرمر *mermer*) mermer: 105/12

m.+len 96/5

mert bkz. *merd* 156/18

mertebe (< Ar. مرتبه *mertebe*) mertebe, aşama, derce, rütbe:

m.+ye 74/12

mesel (< Ar. مثل *meṣel* misal; eğitici hikâye veya masal: bkz. *mesil*

m.+i 65/8, 127/2

mesele (< Ar. مسأله *mes'ele*) sorun: 13/10, 14/13, 15/10, 17/1, 19/1, 77/23, 78/1, 80/5, 81/5, 84/4, 84/10, 87/10, 88/17, 90/17, 91/12, 92/8, 96/17, 97/1

m.+ge 97/15

m.+si 25/1

mesil bkz. *mesel*

m.+i 21/7, 23/1

mest I (< Far. مست *mast*) sarhoş: bkz. *meş*

m.+e 47/4, 48/3

mest II (< Ar. مسح *mesḥ*) bir tür ayakkabı: 8/10

m.+idir 95/9

mestane (< Far. مستانه *mastāna*) sarhoş gibi, kendinden geçmişçesine: bkz. *mistane* 186/2, 186/6, 186/10, 186/14

meş bkz. *mest I* 179/7

meşkul (< Ar. مشغول *meşġūl*) meşgul, bir işle uğraşan, iş görmekte olan: 159/8

meşvere (< Ar. مشورت *meşveret*) danışma:

m.+*lerge* 160/4

met (< Ar. مده *medh*) övgü, övme: bkz. *meth, mith* 113/14, 113/15, 116/13

m.+*in* 176/6

meth bkz. *met, mith*

m.+*in* 59/21, 60/3, 93/22

mevquf (< Ar. موقوف *mevḳūf*) 1. vakfedilmiş; 2. tutuklu, tutuklanmış: bkz. *mevqup*

19/5, 39/12

m.+*um* 37/18

mevqup bkz. *mevquf* 15/2

mevla (< Ar. مولا *mevlā*) Tanrı: 192/13

m.+*dan* 54/6, 55/16, 110/16

m.+*m* 50/11, 50/15, 54/13, 57/9, 57/18, 72/12, 83/2, 90/15, 102/7, 104/3, 108/15,

115/2, 190/16, 206/2

m.+*ya* 54/1, 91/0

mevzu (< Ar. موضوع *mevżū'*) konu: 193/1

meydan (< Ar. ميدان *meydān*) alan, saha: bkz. *miydan*

m.+*da* 192/16, 197/18

m.+*ı* 5/10

m.+*ım* 26/16

m.+*ında* 71/15

meyil (< Ar. ميل *meyl*) eğiklik, eğim, akıntı: 169/3, 174/4, 205/12

meyve (< Far. میوه *mayva*) meyve, yemiş: bkz. *miyva*

m.+si 95/3

mezar (< Ar. مزار *mezār*) ölünün gömülü olduğu yer, kabir: bkz. *mizar*

m.+a 178/15

m.+ım 184/16

m.+ın 13/18

meze (< Far. مزه *maza*) içki içilirken yenilen yiyecek:

m.+siylen 136/20

mezeklen- (*bezek* EDPT 391a) bezeklenmek, süslenmek:

m.-eyirlerdi 157/5

mı soru edatı: bkz. *mi, mu, mü* 3/17, 6/5, 6/9, 20/12, 24/4, 24/7, 24/10, 24/13, 24/16, 41/22, 42/14, 60/8, 67/6, 67/8, 76/13, 84/12, 96/14, 98/7, 115/14, 115/16, 124/3, 124/4, 124/5, 124/8, 124/9, 124/10, 124/13, 124/14, 124/15, 138/13, 144/7, 145/20, 146/14, 150/15, 158/15, 162/5, 166/4, 167/19, 167/19, 167/20, 173/4, 180/21, 183/6, 188/4, 193/13, 194/22, 194/23, 195/1, 195/12, 199/7, 199/9, 199/13, 199/17, 201/10, 201/15

m.+dır 34/3, 144/9, 173/16, 173/15, 173/17

m.+n 27/11

m.+sın 8/11, 8/14, 10/7, 63/7, 84/2, 102/17, 103/1, 143/5

m.+sız 75/24

mıçı mıçı yemek yerken çıkan ses için kullanılıyor: 24/1

mırad (< Ar. مراد *murād*) murat, istek, dilek: bkz. *murad* 80/21

m.+a 112/14, 125/13

m.+ımı 198/15

m.+ıŋ 101/11

m.+ına 147/6

mıradlı muradı, isteği olan, dileği olan: 147/6

mıradsız isteği gerçekleşmemiş, dileği yerine gelmemiş: bkz. *muradsız* 147/7

mıtlaq (< Ar. مطلق *muṭlaḳ*) salt: bkz. *mutlaq* 27/18

mıyıq (*bıdık* EDPT 301b) bıyık:

m.+ları 206/16

mi bkz. *mı, mu, mü* 3/6, 3/7, 3/17, 6/1, 6/3, 6/5, 6/9, 9/15, 24/1, 34/5, 41/4, 41/11, 42/4, 42/6, 67/8, 69/18, 69/19, 71/10, 71/11, 71/14, 71/17, 89/4, 90/12, 98/8, 105/7, 105/17, 112/11, 112/13, 112/15, 112/17, 113/2, 113/4, 113/6, 113/8, 113/10, 113/15, 113/17, 114/2, 114/4, 114/6, 114/7, 114/8, 114/10, 114/12, 114/14, 114/16, 129/20, 146/3, 146/9, 167/12, 167/13, 172/3, 172/5, 172/9, 172/13, 172/17, 172/21, 195/3, 195/4, 195/5, 195/6, 195/8, 195/9, 196/6, 196/7, 196/8, 197/2, 197/7, 199/5, 201/14, 201/15, 201/16

m.+din 87/3

m.+dir 196/21

m.+sin 8/10, 8/15, 35/13, 60/17, 63/9, 102/16, 114/4, 118/4, 169/23

m.+yim 198/4, 198//10

mibarek (< Ar. مبارك *mübārek*) 1. verimli, bereketli; 2. kutlu, uğurlu, kutsal: bkz. *mibbarek, mübarek, mübbarek* 2/15

mibbarek bkz. *mibarek, mübarek, mübbarek* 120/10, 120/15, 120/19

mical (< Ar. مجال *mecāl*) güç, kuvvet:

m.+im 119/12

midreşe bkz. *medirese*

m.+*ge* 194/13

mihrab (< Ar. محراب *miḥrāb*) mihrap:

m.+*ıŋ* 192/8

mikan (< Ar. مكان *mekān*) yer, bulunulan yer:

m.+*ıŋdan* 99/8

milevşe bkz. *melevşe, menevşe* 198/3

milk (< Ar. ملك *mülk*) mülk, ev, dükkan, arazi vb. taşınmaz mal:

m.+*im* 108/4, 175/10

millet (< Ar. ملت *millet*) millet, ulus: 113/4, 195/21, 196/2, 196/6

m.+*e* 196/5

m.+*imniŋ* 158/2

mime bkz. *meme*

m.+*si* 204/13

min bkz. *bin II, biŋ II, men, min* 145/24

min- bkz. *bin-*

m.-*mek* 103/12

minare (< Ar. مناره *mināre*) minare:

m.+*den* 166/6

minasip (< Ar. مناسب *münāsib*) münasip, uygun, yerinde: 14/18, 43/12

minderaş ??

m.+*ga* 194/13

m.+*lardan* 194/9

minnet (< Ar. منت *minnet*) minnet, yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu: 20/6, 31/16, 35/9, 178/20

mircan bkz. *mercan* 202/4

m.+nıŋ 98/13

mirekep (< Ar. مركب *mürekkeb*) mürekkep: 164/14

mirza (< Far. مرزا *mirzā*) mirza, bey:

m.+lar 123/19

mis (< Ar. مسك *misk*) güzel koku: bkz. *misk* 198/13

misafir (< Ar. مسافر *misāfir*) konuk: bkz. *misapir* 30/19, 34/21, 58/20, 86/11, 132/20, 136/9, 138/13

m.+e 60/9

m.+i 30/14

m.+iyim 58/19

m.+lere 136/17

misafirlik konuk olma durumu:

m.+ke 133/9

misafirsiz konuksuz: 75/23

misal (< Ar. مثال *miṣāl*) örnek olarak alınabilen, gösterilen şey, örnek:

m.+i 170/1, 170/3, 193/17

misapir bkz. *misafir*

m.+i 61/4

m.+im 60/7

misk bkz. *mis*

m.+ine 33/4

misqalsiz (< Ar. مثقال *miṣḳāl* + Tü. +*siz*) ölçüsüz: bkz. *mizqalsiz* 40/3

miskin (< Ar. مسكين *miskīn*) miskin:

m.+ler 98/8

mistane bkz. *mestane* 117/16

mişaver (< Ar. مشاوره *müşāvere*) danışma, danış: bkz. *müşavere* 123/19

mesken (< Ar. مسكن *mesken*) ev:

m.+lerin 193/14

mith bkz. *meth, met*

m.+in 61/17

miyançılıq (< Far. میان *meyān*+ Tü. *+çı+lıq*) aracılık eden kimsenin durumu: 35/11

miydan bkz. *meydan*

m.+a 93/10, 156/19

miyeser (< Ar. میسر *müyesser*) kolaylıkla ortaya çıkan: bkz. *miyesir* 181/15, 181/19, 181/23, 182/2

miyesir bkz. *miyeser* 99/4, 99/5, 99/7, 99/9, 99/11, 181/13

miyva bkz. *meyve* 108/15

miyvalıq meyvelik, meyve ağacı dikili belli büyüklükte yer, yemişlik:

m.+dan 162/6

mizax (< Ar. مزاح *mizāḥ*) eğlence, şaka: 112/2

mizar bkz. *mezar*

m.+ıma 64/21

m.+ına 112/5

mizqalsiz bkz. *misqalsiz* 39/6

mobuz kobuz mobuz şeklinde ikileme olarak kullanılan bir sözcük: 24/13

moda (< İt. *moda*) moda: 161/3

m.+lardan 79/19

mor mor: 1/11, 98/5, 125/2, 125/6, 125/9, 125/11, 125/14, 125/18, 149/2, 150/8, 193/11, 198/3

m.+dır 125/4

m.+larlan 114/5

moyın oyın moyın şeklinde ikileme olarak kullanılan bir sözcük: 24/4

mu bkz. *mı, mi, mü* 153/17, 154/21, 181/7, 204/3

mu'abbet (< Ar. محبت *muḥabbet*) muhabbet, sevgi: bkz. *muhabbet, muhapet* 33/23

muhabbet bkz. *mu'abbet* 54/10, 118/11

muhapet bkz. *mu'abbet, muhabbet, muhapet*

m.+i 62/10

muhkem (< Ar. محكم *muḥkem*) sağlam, sağlamlaştırılmış: 206/8

muhti (< Ar. مفتى *müftī*) müftü, dini konularda fetva veren kimse:

m.+lere 77/15

muqayet (< Ar. مقيد *muḳayyed*) bağlı olan, bağlanmış; bir şart veya kayıtla bağlı olan: 194/12

m.+sin 12/14

muktar (< Ar. مقدار *müḳdār*) miktar, nicelik: 68/7

mum (< Far. موم *mūm*) mum: 31/4, 109/1

m.+ları 30/18

m.+ların 83/6

mundır- *munda dur-* burada durmak:

m.-ayır 127/18

murad I bkz. *mırad* 158/8

m.+a 6/12, 104/9

m.+ımı 80/4

m.+ın 12/10

m.+ıŋ 130/2

m.+ına 143/10, 195/6

m.+larımıza 97/11

muradsız bkz. *mıradsız* 80/21

musafir bkz. *misafir, misapir* 85/19, 88/3

m.+im 75/25, 76/2

m.+iyim 84/14

mutı (< Ar. مطيع *muṭī*) yumuşak başlı, itaat eden:

m.+yım 158/1

mutlaq bkz. *mıtlaq* 58/4, 78/23, 194/20

mutu bkz. *mutı* 39/7

muzqa (< Ar. نصخه *nuṣkha*) muska:

m.+sı 206/4

mü bkz. *mı, mi, mu* 105/8, 160/13

mübarek bkz. *mibarek* 92/16

mübarekle- kutlamak, uğurlu olsun demek:

m.-mişler 61/4

m.-p 158/24

mübbarek bkz. *mibarek, mübarek* 120/5

mücde (< Far. مژده *muzhda*) sevindirici haber, muştu: bkz. *müjde*

m.+ye 130/20

möhlet (< Ar. مهلت *mühlet*) mühlet, süre, vade: 23/10, 41/13, 52/12, 56/1, 65/18, 72/11, 141/6

müjde bkz. *mücde* 87/17

mü‘min (< Ar. موءمن *mü’min*) inanan:

m.+leri 120/4

mümkin (< Ar. ممكن *mümkün*) muhtemel, olabilir, olası: bkz. *mümkün*

m.+dir 191/20

mümkün bkz. *mümkin* 132/13, 156/10

m.+dir 156/4

münevver (< Ar. منور *münevver*) aydın kimse, aydınlatılmış: 188/20

müsafir bkz. *misafir, misapir, musafir* 152/1

müspet (< Ar. مثبت *müṣbet*)olumlu: 195/8

müstaq (< Ar. مستحق *müsteḥaḳḳ*) müstahak, hak etmiş, hak kazanmış, layık: 158/15

müsticap (< Ar. مستجاب *müstecāb*) kabul olunmuş: 120/4

müşavere bkz. *mişavere* 127/8

müşkil (< Ar. مشكل *müşkül*) güç, zor, çetin: bkz. *müşkül* 2/7

müşkül bkz. *müşkil* 64/17, 73/18, 103/5, 179/2

m.+dir 77/20, 98/15, 110/9, 111/16, 115/6

m.+lere 198/6, 198/13

müşteri (< Ar. مشتري *müşterī*) alıcı, hizmet gören ve karşılığında ücret ödeyen kimse: 66/3, 66/5

nafile (< Ar. نافله *nāfile*) yararsız, boşa giden, boş, işe yaramayan: 79/9

n.+dir 196/16

naxışla- (< Ar. نقش *naḳş* + Tü. *+la-*) nakışlamak, nakışla bezemek, işlemek.

naxış+la-

n.+dım 5/6

naqış (< Ar. *naḳş*) nakış, el işi:

n.+a 201/2

n.+ın 198/1

n.+ınıŋ 198/2

naqil (< Ar. نقل *naḳl*) nakil, taşıma: 20/1, 26/8, 78/7, 78/10, 97/6, 147/4

nal (< Ar. نعل *na'l*) nal:

n.+ım 22/11

nam (< Far. نام *nām*) ad; ün: 124/2, 124/8, 124/13, 143/8, 147/6

n.+ı 62/1

n.+ım 195/18

n.+ımı 169/14

n.+ıŋ 196/16

namas (< Far. نماز *namāz*) namaz: bkz. *namaz* 153/10

namaz bkz. *namas* 3/10, 82/2, 97/5

n.+ı 178/14

n.+ımı 202/3

n.+ın 60/6

n.+ına 32/21

n.+ını 89/21, 90/5, 90/6

namerd (< Far. نامرد *nā-mard*) korkak, alçak, mert olamayan:

n.+lere 173/24

na'mi̇t (< Ar. نعمت *ni'met*) nimet, iyilik, lütuf, ihsan:

n.+in 12/4

namlı ünlü, tanınmış: 43/8

namus (< Ar. ناموس *nāmūs*) namus:

n.+u 43/5

n.+umu 48/11, 48/15

nar (< Far. انار *anār*) nar: 3/17

nas (Tü. *ne* + Ar. اصل *aṣl*) nasıl: bkz. *nasıl, naslı*

n.+sın 161/5

nasıl bkz. *naslı, nas*

n.+ı 78/11, 78/13, 137/18

nasiat (< Ar. نصيحت *naṣiḥat*) nasihat, öğüt: 27/7, 27/17, 119/11, 159/20

nasip (< Ar. نصيب *naṣīb*) nasip, kısmet, talih: 116/1

naslı bkz. *nas, nasıl* 27/14, 36/5, 38/5, 40/4, 63/4, 67/10, 79/8, 84/24, 138/23, 139/2, 139/3, 139/4, 139/21, 140/5, 140/9, 140/11, 142/14, 142/18, 145/2, 145/4, 145/7, 145/8, 145/12, 145/13, 145/14, 145/15, 145/16, 145/17, 146/12, 146/18, 147/2, 157/15, 158/23

naz (< Far. ناز *nāz*) naz, cilve: 120/6, 202/12

n.+ı 85/6, 178/12, 189/1, 191/8

n.+ına 148/16

n.+ını 96/8

n.+lar 46/11

nazar (< Ar. نظر *naẓar*) bakış, bakma, göz atma: 15/8, 46/5, 179/15

nazlan- nazlanmak. *naz+lan-*

n.-a 149/11, 149/12, 202/5, 202/6, 202/11

nazlı nazlı, işveli, edalı, kendini ağır satan. *naz+lı* 3/4, 3/8, 3/11, 3/15, 4/1, 9/10, 80/18, 89/21, 125/14, 170/8, 170/19, 176/21, 182/6, 184/1, 184/8

ne (*ne:* EDPT 774a) ne, hangi şey: bkz. *ni* 2/6, 2/16, 6/3, 7/2, 9/16, 13/19, 14/4, 14/7, 15/17, 15/18, 15/19, 16/17, 16/18, 16/20, 17/3, 17/5, 17/7, 17/9, 17/11, 17/13, 17/16, 19/2, 19/19, 20/4, 21/12, 21/15, 22/14, 23/7, 23/19, 24/1, 24/4, 24/7, 24/10, 24/13, 24/16, 26/6, 28/4, 28/6, 28/10, 28/13, 29/10, 29/11, 30/1, 30/6, 30/11, 35/21, 36/8, 36/10, 37/20, 37/22, 38/2, 40/13, 41/11, 41/22, 42/9, 42/12, 43/11, 60/10, 60/12, 60/20, 67/5, 67/11, 68/2, 69/12, 70/2, 70/3, 70/5, 70/21, 71/6, 71/10, 72/18, 72/19, 75/20, 79/18, 81/9, 81/10, 82/4, 82/12, 84/5, 84/20, 85/9, 85/11, 85/13, 85/15, 85/17, 87/18, 89/9, 89/17, 94/14, 95/2, 95/14, 95/17, 96/2, 96/5, 98/15, 100/10, 102/11, 103/5, 109/8, 110/1, 110/9, 111/1, 111/3, 112/10, 113/15, 114/6, 114/16, 118/3, 118/11, 118/19, 120/2, 120/3, 120/19, 121/6, 121/10, 121/14, 122/3, 124/1, 125/8, 126/2, 126/5, 128/10, 129/14, 129/15, 129/16, 130/2, 130/15, 130/16, 131/4, 132/3, 133/16, 136/11, 136/12, 137/13, 137/14, 138/20, 138/21, 138/24, 138/24, 140/21, 141/5, 143/18, 144/6, 149/7, 149/8, 156/9, 156/15, 157/15, 158/11, 159/10, 159/18, 159/20, 160/15, 160/16, 160/17, 161/2, 163/15, 165/15, 165/16, 167/18, 172/19, 179/21, 184/17, 191/20, 194/17, 194/23, 195/3, 195/9, 195/11, 196/14, 196/16, 196/17, 198/5, 198/11, 198/18, 202/2, 202/19, 204/6

n.+den 115/8, 115/13, 192/16

n.+dir 2/4, 2/18, 38/15, 58/18, 67/6, 98/6, 170/2, 173/3, 173/5, 177/10, 179/24, 193/12, 194/22, 204/5

n.+ler 22/15, 23/14, 33/6, 189/13

ne.+ye 98/8

n.+yiŋ 163/12

neçe (*ne:çe:* EDPT 775a) kaç, ne kadar: bkz. *nice, niçe* 38/21, 38/22, 39/3, 39/6, 39/9, 39/19, 40/3

neçün niçin, hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye: bkz. *niçün* 41/3

nefes (< Ar. نفس *nefes*) soluk: 154/15

n.+i 140/11, 142/14, 146/12

nefti (< Far. نفت *naft* +Ar. -ى *-ī*) siyaha yakın koyu yeşil: 190/12

nekes (< Far. نا *nā* + کس *kes*) kimsesiz:

n.+im 17/14

nene nine, büyükanne: 26/9

nenni ninni: 9/7, 9/8

nerde nerede, "hangi yerde" anlamında yer zarfı: bkz. *nirde* 28/7, 59/5, 87/2, 188/9

nerden nereden, "hangi yerden?" anlamında bir yer zarfı: 36/4, 41/15, 58/17, 66/17, 86/15, 86/16, 86/18, 87/3, 87/5, 87/7, 87/9, 117/2, 131/2

nere hangi yer? Bkz. *nire*

n.+de 27/11, 81/22

n.+dedir 111/3

n.+dekin 28/12

n.+lerde 162/15

n.+ye 23/4, 51/21, 52/5, 52/8, 53/21, 54/21, 56/8, 56/17, 56/21, 57/13, 58/17, 73/6, 111/18

nereli nereli?: 36/5

nesir (< Ar. نثر *neşr*) düz yazı:

n.+ler 59/14

neşe (< Ar. نشئه *neş'e*) neşe, mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç: 60/12

nev (< Far. نو *nav* yeni: 26/11

n.+si 183/14

n'eyle- ne eylemek, ne yapmak, ne etmek:

n.-di 55/12

n.-diler 90/11

n.-dim 195/20

n.-meli 177/19, 177/23, 178/4

n.-r 108/6, 175/14, 190/1

n.-rim 4/7, 98/8, 187/1, 193/16

n.-yim 1/6, 54/9, 73/14, 79/6, 81/15, 81/18, 81/21, 81/24, 109/3, 118/21, 118/23, 119/4, 119/8, 119/10, 119/13

nısfiye para birimi, yarım lira: 61/12

ni bkz. *ne* 196/15

n.+si 9/4

nice bkz. *neçe, niçe* 48/18, 76/14, 76/22, 77/8, 77/16, 96/8, 105/10, 108/14, 120/6, 143/4, 153/8, 197/2

niçe bkz. *neçe, nice* 201/16

niçün bkz. *neçün* 25/11, 25/14, 60/16, 72/15, 91/3, 91/5, 91/8, 91/10

nida (< Ar. نداء *nidā*) çağırma, bağırma, ses verme:

n.+ya 117/8

nifa (< Ar. نفاع *nifā*) menfaat, çıkar, fayda: 99/10

niqab (< Ar. نقاب *niḳāb*) yüz örtüsü, peçe:

n.+ını 180/16

nikah (< Ar. نكاح *nikāḥ*) bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem: 65/21, 78/19, 83/8, 92/20, 93/10, 93/17, 146/22

n.+ın 93/7, 97/2

ninelik ninelik, yaşlılık:

n.+de 179/8

nirde bkz. *nerde* 22/10

nire bkz. *nere*

n.+ye 111/12, 111/15

n'iste- ne istemek:

n.-se 2064

nişan (< Far. نشان *nishān*) 1. işaret, iz, belirti, emare; 2. nişan töreni: 35/13, 72/4, 72/9, 112/5, 146/21, 150/5, 166/19, 186/11, 190/21

nişanla- nişanlamak. *nişan+la-*

n.-yacaq 41/8

nişanlan- nişanlanmak, adaklanmak. *nişan+lan-*

n.-dıgın 75/2

n.-ıp 146/21

n.-madı 67/8

nişanlı nişanlı. *nişan+lı*

n.+m 67/6, 162/9

n.+ma 162/3

n.+mnı 162/11

n.+sı 64/7, 84/21

n.+sına 69/6, 79/19

n.+sını 87/7

nişarit bkz. *işaret*

n.+tir 40/7

nişlam (< İbr.) tam, tamam anlamında bir söz: 4/3, 21/5, 97/9, 97/21, 147/9, 149/13, 168/21, 169/18, 170/17, 171/19, 172/22, 173/19, 174/13, 175/3, 175/21, 176/18, 177/13, 178/5, 178/24, 179/18, 180/13, 181/9, 182/3, 182/21, 183/18, 184/19, 185/17, 186/15, 187/11, 188/11, 189/9, 190/5, 191/5, 192/5, 193/5, 193/20, 197/8, 197/22, 198/17, 199/18, 200/16, 201/11, 202/15, 203/6, 204/22, 204/23, 205/17

n'işle- ne işlemek, ne yapmak. *ne+işle-*

n.-yim 1/6

niş'ol- nice olmak, ne olmak:

n.-urum 41/19

niyaz (< Far. نیاز *niyāz*) yalvarma, yakarma: 98/12, 193/18

n.+a 178/13

ney (< Far. نی *nay*) ney:

n.+e 98/8

niza (< Ar. نزاع *nizā'*) çekişme, bozuşma, kavga: 14/4, 66/11, 66/13, 78/15

n.+ların 74/18

numir (< Ru. *нумер*) numara:

n.+*i* 123/6

nur (< Ar. نور *nūr*) aydınlık, ışık, parıltı:

n.+*ı* 92/3, 193/9

n.+*u* 76/17, 98/3

o (*ol* EDPT 123a) 3. tekil kişi adılı; işaret sıfatı: bkz. *ol* 6/5, 6/7, 13/18, 14/10, 16/14,18/16, 18/18,19/2, 19/4, 19/6, 19/7, 19/13, 20/1, 20/3, 20/10, 25/3, 25/15, 27/6, 27/13, 27/17, 27/18, 28/15, 28/16, 30/3, 30/16, 30/21, 31/5, 33/16, 34/2, 34/5, 35/12, 36/11, 36/22, 37/2, 37/3, 37/23, 38/10, 38/11, 39/7, 40/6, 41/6, 44/16, 47/10, 51/8, 53/5, 58/6, 58/12, 61/15, 62/8, 63/10, 67/22, 68/9, 68/15, 69/14, 75/20, 78/5, 78/12, 79/18, 82/8, 83/6, 83/10, 84/9, 87/13, 87/16, 88/4, 89/2, 89/5, 92/10, 92/21, 93/11, 93/16, 93/18, 95/5, 97/2, 97/15, 98/3, 109/19, 121/13, 129/12, 130/3, 130/11, 130/17, 131/15, 132/2, 132/17, 133/1, 133/7, 133/10, 134/13, 134/14, 134/17, 134/20, 135/2, 135/3, 136/8, 136/21, 137/1, 137/6, 138/14, 138/16, 139/6, 139/19, 139/20, 140/10, 140/13, 140/18, 141/13, 141/17, 141/21, 142/1, 142/3, 142/5, 142/8, 142/12, 142/16, 143/14, 143/24, 144/9, 144/19, 144/21, 145/5, 145/6, 145/10, 145/18, 145/21, 145/24, 146/7, 147/4, 156/10, 156/16, 157/4, 157/6, 157/7, 158/8, 200/8, 205/13

o.+dır 144/9

o.+dur 25/18, 39/20, 144/7

o.+na 17/12, 19/5, 39/7, 42/3, 43/12, 88/19, 105/16, 149/7, 154/18, 158/23, 160/12, 177/23

o.+ŋa 1/6, 20/4, 23/3, 33/23, 69/13, 69/15, 93/6, 112/4, 141/16, 153/18, 165/15, 204/18

o.+nda 31/2, 31/3, 68/17, 78/10, 121/11, 163/18, 164/18

o.+ndaki 61/3

o.+ndan 21/13, 21/16, 22/3, 22/7, 22/16, 23/5, 30/9, 41/16, 56/2, 59/21, 61/11, 61/15, 68/1, 68/21, 69/21, 71/8, 71/24, 72/2, 73/20, 87/2, 129/19, 146/3, 157/12, 175/2, 194/8

o.+ŋdan 62/11, 128/11

o.+nı 3/13, 3/14, 21/13, 21/16, 22/6, 145/11

o.+nın 17/10, 17/14, 20/1, 33/21, 127/3, 142/17, 201/10

o.+nıŋdur 139/12

o.+nu 18/14, 18/15, 25/14, 34/7, 102/4, 102/9, 103/2, 103/8, 151/23

o.+nun 80/9

o.+nuŋ 62/12, 137/4, 145/17, 191/19, 193/9

o.+ŋun 153/4

ova ova, yazı:

o.+da 112/1

ocaq (*oçok/ oçak* EDPT 22b) ocak: 74/2

o.+ına (*ocagına*) 101/16

oda (*ota:g* EDPT 46b) oda: 31/12, 31/13, 33/15, 33/17, 63/23, 64/6

o.+lar 10/2

o.+nıŋ 183/21

o.+sı 26/12, 96/14, 96/15

o.+ya 9/12, 33/18, 68/13, 68/17, 76/3, 76/5, 77/10

odır- (*olur-* EDPT 150a) oturmak: bkz. *otır-, otur-*

o.-dıgdan 75/19

oglan (EDPT 83b) erkek çocuk; yetişkin erkek: bkz. *ogul* 25/11, 26/2, 27/17, 45/5, 45/6, 66/21, 76/17, 111/10, 127/14, 130/4, 131/17, 133/1, 133/10, 135/16, 136/14, 144/7, 144/16, 145/18, 146/2, 147/4, 163/12, 163/14

o.+ga 127/12, 129/21, 136/8

o.+na 137/7

o.+nı 127/9, 127/11, 127/15

o.+nıŋ 127/1, 127/7, 129/4

oglancıq küçük oğlan çocuk:

o.+ın (*oglancıgın*) 134/5

ogul (*ogul* EDPT 83b) erkek evlat: bkz. *oglan* 27/13, 27/16, 53/20, 53/22, 54/5, 54/7, 54/13, 54/14, 54/15, 54/21, 55/7, 55/9, 57/5, 58/17, 86/15, 86/16, 86/18, 87/3, 87/5, 87/7, 87/9, 199/5, 199/9

o.+ı (*oglı*) 42/5, 127/4

o.+ına (*oglına*) 134/7, 135/9

o.+u (*oglu*) 25/3, 25/5, 25/8, 27/6, 28/9, 112/3, 128/10, 155/9

o.+um (*oglum*) 25/15, 27/8, 27/14, 35/5, 41/21, 42/12, 55/15, 57/7, 58/5, 58/21, 58/26, 61/7, 66/20, 135/9

o.+umu (*oglumu*) 69/18

o.+umuz (*oglumuz*) 84/20

o.+un (*oglun*) 123/4

o.+uŋ (*ogluŋ*) 53/17

o.+una (*ogluna*) 9/6, 27/7

o.+undan (*oglundan*) 122/16

o.+unıŋ (*oglunıŋ*) 25/6

o.+unu (*oglunu*) 69/17

o.+uyum (*ogluyum*) 63/10

ogullıq (*ogulluk* EDPT 86b) oğul olma durumu; üvey oğul. *ogul+lıq* 61/5

oq I oh! 80/14, 80/15, 80/17, 80/18, 80/20, 80/21, 81/2, 81/3, 89/13

oq II (*ok 1* EDPT 76a) ok: 119/8, 121/8

o.+tır 29/17

o.+uŋa 116/11

oqı- (*okı:*- EDPT 79a) okumak: bkz. *oqu-*

o.-maya 31/4

oqqa (< Ar. وقيه *vuḳiyye*) okka, ağırlık ölçüsü birimi: 59/11, 148/10, 165/10, 195/7

oqu- bkz. *oqı-*

o! 150/9

o.-dum 69/21, 201/7

o.-mam 150/10

o.-ŋız 160/3

o.-rlar 113/4

o.-rum 29/13, 155/8

o.-yan 155/11

o.-yanda 185/9

o.-yanga 97/17

o.-yanlarga 97/16

o.-yım 23/10

ol bkz. *o* 2/15, 7/1, 26/11, 26/13, 26/17, 99/6, 105/5, 118/7, 120/4, 120/9, 120/14, 120/18, 120/19, 145/3, 171/17, 172/10, 181/1, 181/16, 203/2, 206/19

ol- (*bol*- EDPT 331a) olmak, meydana gelmek, varlık kazanmak:

o! 79/16, 92/2, 141/20, 142/16, 154/14, 163/4, 169/4,

o.-a 38/5, 46/20, 56/4, 78/4, 199/5, 199/7, 199/9, 199/13, 199/17

o.-acagı 65/22

o.-acaq 19/4, 70/3, 70/5, 104/16

o.-acaqsın 23/19, 24/1, 24/4, 24/7, 24/10, 24/13, 24/16

o.-acaqdır 189/19

o.-acaqtır 189/13, 190/4

o.-alım 173/23

o.-an 15/2, 17/11, 19/5, 39/18, 48/16, 61/9, 62/3, 65/3, 68/18, 79/17, 90/13, 93/5, 108/6, 131/2, 131/6, 131/8, 134/2, 139/11, 140/3, 140/5, 143/14, 144/22, 158/3, 158/14, 174/2, 175/14, 183/11, 189/6

o.-anda 51/2

o.-anlar 108/18

o.-asın 12/14, 80/14

o.-ayidi 105/4

o.-aydır 138/23

o.-ayı 30/11

o.-ayım 6/3, 13/4, 64/9, 110/4, 110/8, 110/12, 138/13, 145/21

o.-dı 5/1, 5/12, 12/17, 65/19, 79/15, 86/8, 89/13, 198/7, 203/10

o.-dıgı 30/17, 67/20

o.-dıgın 9/13, 13/15, 15/19, 87/19, 90/18

o.-dıgından 21/9

o.-dıq 10/13, 36/10, 127/13

o.-dıqda 69/15

o.-dıqdan 14/19

o.-dıqım 197/18

o.-dılar 59/20, 93/20

o.-dım 26/14, 26/17, 49/17, 80/14, 81/4, 85/19, 90/8, 120/12, 195/17, 197/13, 197/14, 203/11

o.-dın 41/4

o.-dıŋ 2/16, 5/12

o.-dıŋız 9/13

o.-du 1/4, 1/9, 1/13, 13/4, 22/15, 29/14, 31/15, 33/22, 41/3, 42/15, 54/10, 55/19, 57/2, 58/8, 58/9, 59/22, 65/6, 65/13, 68/22, 70/5, 71/12, 73/17, 74/8, 75/11, 75/13, 75/22, 77/18, 78/9, 81/6, 81/9, 96/16, 101/2, 102/14, 104/16, 118/2, 121/6, 121/10, 121/14, 122/3, 126/5, 138/2, 142/18, 150/3, 150/4, 150/18, 150/23, 151/12, 151/13, 151/14, 151/15, 153/16, 158/5, 169/2, 179/14, 183/3, 183/5, 183/9, 183/13, 183/17, 184/2, 189/2

o.-dugı 78/6

o.-dugım 124/6

o.-dugımı 146/4

o.-dugın 78/10, 196/10

o.-dugından 139/7

o.-dugınnı 141/14

o.-dugu 141/2, 147/3, 158/5, 158/22

o.-dugumu 145/12

o.-dugun 30/1, 140/20, 144/5, 146/15, 147/3

o.-duguna 146/9, 146/11, 146/12, 146/16

o.-dugundan 27/11, 139/3, 145/14

o.-dular 16/19, 88/19

o.-dum 26/10, 26/11, 27/3, 27/5, 50/8, 50/14, 57/17, 65/18, 108/6, 110/1, 148/1, 175/15, 197/15, 197/19, 197/20, 198/8

o.-gan 132/2, 144/18

o.-ganı 65/22

o.-ganım 116/2

o.-gannıŋ 98/7, 193/13

o-gasın 118/13

o.-gaymın 146/7

o.-gın 19/11

o.-ınca 196/5

o.-ıŋız 194/12

o.-ıp 17/5

o.-ır 3/4, 3/5, 3/7, 3/8, 3/10, 3/11, 3/15, 4/1, 4/2, 10/8, 12/6, 20/21, 137/16, 151/23, 203/3

o.-ıyır 157/6

o.-ma! 132/20, 138/1, 173/2

o.-madan 38/22, 39/19, 154/22

o.-madı 138/23, 139/1, 139/22, 145/15, 145/16, 153/7, 156/22

o.-madıgın 20/12, 144/12, 139/25

o.-madıq 39/13

o.-maq 30/19, 182/1, 191/20

o.-malı 79/10, 154/23, 154/24

o.-mam 78/21, 168/15

o.-mamış 143/1

o.-masa 20/9, 40/4, 80/8

o.-ması 21/8, 158/24

o.-masın 36/15, 75/20, 137/9, 145/5, 158/9, 194/5

o.-masındı 19/11

o.-maya 68/10

o.-mayınca 37/21

o.-mayıp 146/14

o.-mayır 27/18

o.-maz 7/3, 11/7, 11/8, 17/8, 19/5, 21/18, 39/20, 54/17, 54/18, 64/18, 78/23, 80/19, 86/10, 124/2, 124/3, 124/4, 124/8, 124/9, 124/13, 124/14, 138/6, 138/15, 150/15, 151/20, 154/16, 154/18, 194/23, 198/17

o.-maza 174/3

o.-mış 4/5, 11/4, 14/11, 15/9, 26/6, 29/2, 60/8, 61/2, 61/7, 62/2, 63/23, 64/4, 65/15, 66/2, 66/4, 69/15, 69/17, 70/3, 70/7, 151/10, 163/12, 186/19, 196/22, 201/2, 204/14

o.-mışdır 144/8

o.-mışlar 20/17, 30/11

o.-muş 26/6, 27/7, 28/9, 35/20, 35/21, 66/9, 189/7, 192/21, 204/7, 204/8, 204/15, 204/20

o.-muşlar 28/9, 28/11, 36/8, 61/21

o.-muşum 73/17, 167/17

o.-sa 8/15, 10/8, 20/8, 54/14, 55/4, 75/10, 101/7, 113/3, 113/5, 113/9, 118/11, 123/11, 131/12, 140/4, 161/9, 164/14, 179/16, 182/12, 194/17, 204/18

o.-sam 187/16

o.-sın 4/7, 5/4, 5/5, 5/7, 5/8, 5/10, 5/11, 5/13, 5/14, 12/12, 12/15, 13/13, 26/16, 39/16, 48/17, 58/24, 69/20, 70/18, 92/16, 94/11, 101/13, 101/14, 104/3, 127/11, 130/15, 130/21, 132/4, 137/14, 194/9

o.-sun 2/16, 12/18, 13/2, 13/9, 32/12, 38/20, 50/20, 50/21, 64/11, 70/19, 71/19, 74/5, 74/21, 123/3, 130/16, 133/4, 133/6, 139/24, 142/4, 168/3, 168/5, 168/13, 168/17, 169/5, 169/9, 169/13, 169/17, 178/3, 180/17, 180/19, 180/23, 181/4, 181/8, 187/2

o.-unca 108/13, 120/13

o.-uŋız 97/3

o.-up 39/7, 44/13, 59/16, 60/4, 61/22, 62/11, 65/22, 97/4, 128/9, 137/18, 139/3, 139/4, 139/5, 140/9, 145/4, 145/4, 145/7, 145/8, 145/14, 145/14, 145/16, 145/17, 147/2, 153/11, 156/21, 157/8, 171/16, 183/8

o.-ur 20/9, 20/14, 23/12, 37/17, 37/22, 39/4, 47/5, 50/17, 50/22, 56/5, 61/6, 64/10, 64/18, 94/2, 103/5, 114/11, 114/12, 116/15, 120/2, 120/3, 120/4, 122/12, 123/11, 129/20, 130/2, 130/18, 138/13, 140/12, 142/15, 143/15, 145/20, 145/25, 146/8, 147/5, 150/18, 153/17, 154/15, 154/18, 154/21, 162/5, 173/1, 174/3, 179/2, 179/6, 179/7, 179/8, 179/10, 179/11, 179/12, 179/21, 186/11, 186/13, 200/18, 201/15, 201/16, 204/3

o.-urlar 140/23

o.-ursa 20/14, 30/19, 41/12, 84/15, 196/19, 200/18

o.-ursam 53/3

o.-ursın 21/12, 21/15, 23/7

o.-ursız 159/15

o.-ursun 31/20, 32/9

o.-urum 41/16, 146/5

oluq (*oluk 1* EDPT 136b) oluk: 110/19

omuz omuz: 24/12

o.+una (*omzuna*) 63/2

on (*o:n* EDPT 166b) on: 23/9, 39/5, 39/22, 40/1, 47/14, 58/14, 74/20, 109/3, 115/12, 130/18, 131/9, 165/19, 202/13, 206/10

oŋa bkz. *aŋa* 1/6, 114/11, 119/11

onbeş onbeş:

o.+inde 206/13

onbir onbir:

o.+inde 206/10

ondört ondört:

o.+inde (*ondördinde*) 206/13

oneki oniki:

o.+de 206/11

onlar onlar, 3. çoğul kişi adılı: 18/6, 20/9, 62/13, 74/22, 97/10

o.+a 38/17, 155/3, 157/11

o.+dan 153/8

o.+ı 159/24

o.+ıŋ 40/4, 88/11, 144/10, 154/20

onüç onüç:

o.+ünde 206/11

ora o gösterme sıfatının yön gösterme durumu:

o.+ da 26/12, 28/8, 35/10, 37/13, 39/8, 52/17, 53/12, 60/12, 61/6, 61/9, 67/4, 67/17, 67/20, 75/16, 78/6, 81/23, 89/21, 90/3, 90/5, 127/16, 129/17, 131/6, 134/8, 137/14, 142/10, 144/22, 144/24

o.+ dagı 202/12

o.+ dan 59/15

o.+ sı 59/14

orman orman:

o.+larda 50/21

orta (*ortu:* EDPT 203b) orta:

o.+ga 175/19

o.+sında 58/10, 75/13

o.+ya 76/5

ortaqlıq ortaklık, ortak olma durumu, iştirak: 150/20

ortalıq ortalık: 159/19

o.+dan 20/19

orıç (< Far. روزه *rūze*) oruç:

o.+ı (*orıcı*) 201/10

osan- (*osan-* EDPT 248b) usanmak, bıkmak, bezmek:

u.-dı 153/6

u.-dım 99/8, 166/6

u.-dıŋ 9/16, 163/15, 197/4

u.-ır 164/2

osandır- (*osandur-* EDPT 249b) usandırmak, usanmasına yol açmak: *usan-dır-*

u.-dıŋ 191/9

ot I bkz. *hot* 98/10, 164/8

o.+qa 55/16

o.+lara 71/3

ot II (*ot 2* EDPT 34b) ot, küçük bitki:

o.+dan 108/19

o.+lar 194/4

ot III (*ot 2* EDPT 34b) çare, deva: 115/7

otır- bkz. *odır-*

o.-dı 75/18

o.-mış 1/2, 198/16

otur- bkz. *odır-, otır-*

o! 50/5, 89/15

o.-a 139/19

o.-ayır 15/13, 58/11

o.-dı 81/16

o.-dım 94/5

o.-du 43/21, 89/17

o.-dum 139/17

o.-ır 84/16

o.-maq 154/21

o.-mış 62/17, 63/6, 80/7, 198/1

o.-mışıŋ 89/3

o.-mışlar 67/4

o.-muş 37/8, 37/10

o.-uŋız 89/8

o.-up 88/13

o.-ur 127/16, 133/18, 133/19, 134/21

otuz (*ottuz* EDPT 74a) otuz:

o.+unda 206/16

otuzbeş otuzbeş:

o.+de 206/17

ovşat- ovuşturmak, bir şeyi bastırarak başka bir şey üzerinden geçirmek:

o.-ıp 81/9

oy- (*o:y-* EDPT 266b) oymak:

o.-am 162/12

o.-ıp 162/8

oyan- (*odun-* EDPT 62a) uyanmak, uyku durumundan çıkmak:

o! 10/6, 45/3, 45/6, 45/9, 45/10, 45/13, 45/16, 45/19, 45/22, 46/3, 46/6, 46/9, 46/12, 46/15, 46/18, 46/21, 47/2, 47/3, 47/5, 47/7, 47/9, 47/14, 47/16, 47/18, 48/1, 48/2, 48/4, 48/6

o.-dı 79/4

o.-dılar 84/11

o.-dım 82/17

o.-ıp 26/2

o.-ır 23/14

o.-mayır 47/10, 47/12

o.-maz 105/15

o.-mış 35/18, 205/7

o.-sana 47/18, 48/6

oyandır- (*odgur-* EDPT 48a) uyandırmak, uyanmasına yol açmak:

o.-dıŋ 192/4

oyat- uyatmak, uyandırmak:

o.-maya 44/19, 47/12

oyın (*oyun* EDPT 274a) oyun: bkz. *oyun* 24/4

oyna- (*oyna:-* EDPT 275a) oynamak:

o! 22/19

o.-rım 21/20

o.-yım 23/2

o.-yırlar 66/14

o.-maya 23/3, 23/4

oynat- (EDPT 275a) oynatmak, oynamasını sağlamak:

o! 24/12

o.-ır 190/10

oyun bkz. *oyın* 153/17, 153/21, 183/3

o.+u 91/9

öde- (*öte:-* EDPT 43a) ödemek, bedelini vermek:

ö.-rler 19/15

ödünç (*ötenç/ ötünç 1* EDPT 61a) ödünç:

ö.+in (*ödüncin*) 175/12

ö.+üni (*ödüncüni*) 108/5

ög- (*ö:g- 1* EDPT 100a) övmek, methetmek:

ö.-megi 94/2

ö.-mesi 95/11

ögren- (EDPT 114b) öğrenmek, bilgi edinmek:

ö.-din 87/2

ö.-eyim 119/9

ö.-mediŋiŋ 197/6

ögret- (EDPT 114a) öğretmek:

ö! 17/4

ö.-irim 17/2

ögsüz (EDPT 116b) öksüz: bkz. *öksiz* 154/14, 154/15

ögüt (EDPT 102a) öğüt, nasihat:

ö.+ler 198/16, 199/11

ögüz (*öküz* EDPT 120a) öküz: 22/16, 22/17, 23/2, 23/4, 23/5, 24/12

ö.+e 22/16

öksek (*yüksek* EDPT 915b) yüksek: 158/4

ö.+dir 149/3

ö.+lere 124/11

öksiz bkz. *ögsüz* 162/11

ökte öte: bkz. *öte*

ö.+sinde 30/20

öl- (EDPT 125b) ölmek:

ö.-di 7/11, 149/6

ö.-digi 10/11

ö.-digin 10/9

ö.-dirir 148/6

ö.-diririm 16/2

ö.-dü 73/11, 74/6, 77/10, 78/13, 81/23, 86/8

ö.-düm 197/14

ö.-dürseŋiz 20/5

ö.-dürürseŋ 119/2

ö.-er 147/4

ö.- eyazdım 201/8

ö.-eyidim 91/9

ö.-eyim 2/12

ö.-ince 196/14

ö.-irim 2/16

ö.-meden 148/3

ö.-megi 94/3

ö.-meyip 103/14

ö.-miş 14/3, 77/15

ö.-mişim 148/5

ö.-miştir 71/3

ö.-müş 53/4, 164/18

ö.-se 18/13

ö.-ünce 48/19, 167/13

ö.-üniŋ 84/24

ö.-ür 31/20, 32/9, 80/21, 112/5, 194/18

ö.-ürem 124/2

ö.-ürim 78/20

ö.-ürsem 103/6, 104/9

ö.-ürüm 180/22, 182/6

ölim (EDPT 146a) ölüm: bkz. *ölüm*

ö.+den 6/6

ölüm bkz. *ölim* 52/18, 102/8, 187/4

ö.+i 103/5, 103/6

ö.+in 92/10

ö.+ü 92/6

ömür (< Ar.عمر *'ömr*) yaşam: 3/7, 115/12, 115/14, 116/13

ö.+dir 52/14, 52/3, 108/8

ö.+dür 57/21

ö.+im (*ömrim*)2/18, 85/9

ö.+inde (*ömrinde*) 66/10

ö.+ine (*ömrine*) 171/6

ö.+ler 38/6, 63/12, 63/6, 68/3

ö.+ü (*ömrü*) 118/14, 156/3, 156/4, 166/13, 166/16

ö.+üm (*ömrüm*) 126/4

ön (*öŋ 1* EDPT 167b) ön: bkz. *öŋ*

ö.+i 198/15

ö.+ü 9/12, 11/6

ö.+üŋizdeki 89/7

öŋ bkz. *ön*

ö.+lerine 29/3, 36/3

ö.+ü 10/5, 10/12, 28/16, 198/8, 204/11

ö.+ümden 118/6

ö.+üme 37/5

ö.+ümizde 150/23

ö.+ünde 28/14, 67/17, 152/10

ö.+ünden 45/3, 200/11

ö.+üne 15/12, 41/17, 53/8, 58/11, 66/14, 75/15, 143/24, 144/11, 145/19, 145/21, 146/20

öp- (*öp- 1* EDPT 5a) öpmek:

ö! 153/11

ö.-er 101/2

ö.-miş 35/4, 58/24

ö.-ti 79/13

ö.-tü 40/15, 92/21

ö.-üşem 100/6

ö.-üştiler 58/7

ör- (*ö:r-* EDPT 195b) örmek, dokumak:

ö.-diler 72/10

ö.-meli 26/14

ö.-müşler 96/8

ördik (*ördek* EDPT 205b) ördek: bkz. *ördük, örtek*

ö.+im (*ördigim*) 44/8

ördük bkz. *ördik, örtek* 46/11

örtek bkz. *ördik, ördük*

ö.+e (*ördege*) 108/8

ört- (EDPT 202b) örtmek:

ö.-erler 111/16

ö.-ik 17/9

ö.-ti 49/5

ö.-tiler 40/12

ö.-üp 156/20

örtü örtü:

ö.+sü 112/15

örül- I (EDPT 229b) örülmek, örme işi yapılmak:

ö.-dü 82/21, 123/20

örül- II gömülmek, gömme işi yapılmak veya konu olmak. :

ö.-meye 132/16

öt (*ö:t 1* EDPT 35b) öd, safra:

ö.+ü 194/6

öt- (*öt- 2* EDPT 39b) ötmek:

ö.-en 4/10, 187/8

ö.-er 101/8, 153/19, 179/12, 183/12, 206/5

ö.-mesin 49/16

öte bkz. *ökte* 129/10

ö.+sine 29/2, 175/6

öteki öteki, öbür, diğeri: 88/18

ötüş- ötüşmek:

ö.+üp 99/14

öz (*ö:z I* EDPT 278a) kendi: 91/19

ö.+inni 195/11

ö.+ü 65/6, 139/19

ö.+ümden 198/7

ö.+üŋe 86/4

padşah (< Far. پادشاه *pād-şāh*) padişah, hükümdar, sultan: bkz. *padişah*

p.+ıŋ 20/18

padişah bkz. *padşah* 13/17, 16/4,16/13,16/16, 16/17, 16/18, 16/20, 17/6, 17/18, 17/20, 18/13, 18/15, 19/4, 20/7, 20/8, 20/14, 37/3, 37/5, 38/4, 38/9, 38/15, 38/16, 38/17, 40/10, 40/13, 40/14, 41/3, 41/5, 41/10, 130/19, 131/1, 131/5, 134/12, 134/18, 134/21, 135/7, 135/14, 135/17, 136/4, 136/6, 136/9, 137/5, 138/2, 138/11, 138/16, 138/18, 138/22, 139/9, 140/18, 140/23, 141/3, 141/4, 142/4, 142/9, 143/23, 144/1, 144/4, 144/6, 144/9, 147/4, 147/5

p.+a 19/3, 144/3

p.+dan 13/5

p.+dır 21/1

p.+ga 13/16, 17/2, 17/4, 17/17, 19/20, 136/2, 137/8, 138/10

p.+ı 13/11

p.+ım 14/8, 17/13, 38/6, 40/16, 41/5, 41/9, 131/7, 137/20

p.+ımız 19/3

p.+ımızıŋ 142/8

p.+ınıŋ 37/2

p.+ıŋ 13/12, 20/16, 42/15, 130/9, 130/14, 130/17, 132/3, 137/12, 137/16, 137/17, 141/17, 142/1, 142/7, 143/3, 146/19, 146/20

p.+ları 18/12

p.+nıŋ 19/21

padişahlıq hükümdarlık, sultanlık. *padişah+lıq* 18/12, 141/3, 141/9

paha (< Far. بها *bahā*) değer, fiyat, eder: 34/12, 79/20

p.+ŋızı 16/3

p.+sı 203/10

p.+sın 68/19

pahalı fiyatı yüksek olan. *paha+lı* 79/21

paq (< Far. پاك *pāk*) pak, temiz.25/9

pamuq (< Far. پنبق *panbuḳ*) pamuk, pamukta yapılmış: 189/16

papiy ördek: 162/8

papuç (< Far. پاپوش *pā-posh*) ayakkabı: 8/10

p.+u (*papucu*) 201/9

p.+ların 37/9

para (< Far. پاره *pāra*) para: 41/13, 61/15, 61/20, 63/18, 66/20, 67/20, 67/23, 85/12, 150/14, 158/12, 161/4

p.+gı 66/22

p.+sı 66/7, 68/20

p.+sın 155/10, 161/4

p.+sına 15/3

p.+sını 68/20

paralıq herhangi bir para değerinde olan. *para+lıq* 15/2, 61/13, 67/13

parasız parasız. *para+sız* 108/9, 175/20

pare (< Far. پاره *para*) parça, kısım; tane, adet: 86/8

p.+si 148/11, 204/4

pariçim (< İbr.) hırslı:

p.+ler 158/7

parlaq parlak, parlayan, ışıldayan: 196/15

parmaq parmak: 100/12, 100/18, 162/4, 201/9

p.+ından (*pqrmqgından*) 93/11

pars (< Far. پارس *pārs*) leopar, panter: 150/18

paslan- (bkz. *bas* EDPT 370b) paslanmak, üzerinde pas oluşmak. *pas+lan-*

p.-mış 60/23, 61/2

paşa paşa: 62/8, 62/20, 63/5, 63/7, 63/10, 63/14, 68/2, 68/9, 80/6, 203/16

p.+nıŋ 63/3, 63/10

p.+ga 63/4

p.+lar 97/2

p.+m 63/6, 63/11

p.+nıŋ 63/3

p.+sı 58/12

p.+ya 60/5, 62/3, 68/1

p.+yı 63/16

p.+ylan 79/23

patla- (*batla:*- EDPT 305b) patlamak, infilak etmek:

p.-r 194/6

pay I pay, hisse: 63/21

p.+ı 17/2

pay II (< Far. پای *pāy*) ayak:

p.+ı 47/4, 48/3

pazarlıq (< Far. بازار *bāzār*, Tü. +*lıq*) pazarlık. *pazar+lıq* 114/6

p.+ın (*pazarlıgın*) 35/10

pegamber (< Far. پیغامبر *peyġāmber*) peygamber, yalavaç, elçi: bkz. *peygamber, piygamber*

p.+iŋ 40/19, 133/2, 142/6, 143/11, 144/17, 145/1

p.+lerin 40/9

pehle- bkz. *bekle-, pexle-, pekle-*

p.-sin 155/4

pexle- bkz. *bekle-, pehle-, pekle-*

p.-ye 200/3

pek bkz. *bik, pik* 66/21, 67/7, 93/16, 109/15, 113/1, 127/12, 131/14, 153/19, 159/8, 160/5, 162/2, 178/4, 188/1, 194/13

pekeyi çok iyi, iyi, oldukça iyi: 134/11, 136/4, 137/9, 143/10

pekle- bkz. *bekle-*, *pehle-, pexle-*

p! 134/8, 135/10

p.-di 59/9

p.-miş 66/12

p.-ŋiz 88/21

p.-p 67/8

p.-r 134/12, 134/21, 135/14

p.-riz 65/20

p.-rler 165/14

p.-rsin 143/4

pencere (< Far. پنجره *panjara*) pencere: 31/5

p.+den 52/2, 69/24, 130/9, 134/3, 135/8

p.+me 162/6

p.+si 100/12, 100/18

p.+siniŋ 131/10, 131/15, 131/19

pençe (< Far. پنجه *panja*) pençe:

p.+sin 116/9

pend (< Far. پند *pand*) nasihat, öğüt:

p.+iŋi 46/17

perçem (< Far. پرچم *parcham*) perçem; kakül: 4/9, 166/9

p.+iŋ 49/3, 187/5

perde (< Far. پرده *parda*) perde:

p.+lerin 38/12, 38/13

peregovor (< Ru. *переговор*) sohbet: 158/7

perü (< Far. پری *perī*) peri: 119/5

perüşan (< Far. پریشان *pareshān*) dağınık, düzensiz, karmakarışık; zavallı: 12/17, 26/6, 186/12, 190/20

perüzade peri çocuğu, çok güzel kadın:

p.+ye 68/16

pervasız (< Far. پروا *parvā*, Tü. *+sız*) çekinmez, sakınmaz, korkusuz:

p.+lar 153/13

peş (< Far. پیش *pesh*) ön, ileri, ön taraf: bkz. *piş*

p.+inden 75/3

p.+ine 152/9

peşkeş (< Far. پیش کش *pesh-kash*) peşkeş: bkz. *pişkeş* 113/6

peşman (< Far. پشیمان *peshīmān*) pişman: bkz. *pişman*

p.+ım 100/11, 100/14

peyda (< Far. پیدا *paidā*) belli, açık: 14/11, 63/18, 65/20, 130/15, 133/4, 139/3, 145/14, 150/3

peygamber bkz. *pegamber, piygamber* 21/1, 198/14

p.+in 130/13

p.+iŋ 130/1, 130/5, 136/16, 137/11, 145/22, 146/6

pezebek (< Far. پازنك *pāzanak*) pezevenk: 24/2, 24/17

pıçaq (*bıçga:k* EDPT 294b) bıçak: 10/10, 19/17

p.+ın (*pıçagın*) 38/13

pınar (*bınа:r* EDPT 351b) pınar, kaynak: bkz. *punar* 43/21

pıq puq puf puf, bir şeyin çalışırken çıkan sesi: 160/10

piç (< Far. پیچ *pech*) piç: 24/14

pik bkz. *bik, pek* 194/24

pilav (< Far. پلاو *pilāv*) pilav:

p.+a 113/2

pir (< Far. پیر *pīr*) yaşlı, koca, ihtiyar kimse:

p.+ler 27/3, 47/15, 71/13

pirinç pirinç: 113/2

piryan (< Far. بریان *biryān*) yanmış, kavrulmuş:

p.+ı 193/4

piş bkz. *peş*

p.+inden 63/3

p.+ine 43/21

piş- (*bış-* EDPT 376b) pişmek:

p.-miş 150/21

pişir- bkz. *bişir-*

p! 59/2

p.-ip 59/12, 61/23

p.-irler 202/12

pişkeş bkz. *peşkeş*

p.+in 16/21

pişman bkz. *peşman* 159/15

p.+ım 101/5

pit (*bit* EDPT 296b) bit:

p.+lerin 59/10

piyes (< Fr. *piéce*) oyun:

p.+ler 151/14

piygambir bkz. *peygamber*, *pegamber* 21/1

pompa (< İt. *pompa*) pompa:

p.+yı 154/17

poq bkz. *boq*

p.+u 8/13

poşu (< Far. پوشي *pūshī*) bir tür baş örtüsü: 49/5, 105/15

pul (< Far. پول *pūl*) pul:

p.+a 158/11

punar bkz. *pıŋar*

p.+ım 44/17

pus eyle- (< Far. پوسه *pūse*, Tü. *eyle-*) öpmek:

p.-di 40/11

puse (< Far. پوسه *pūse*) öpücük: 173/17

p.+ye 191/14

puştov (< İt. *pistole*) pıştov, bir tür tabanca: 123/18

ragbit (< Ar. رغبت *raġbet*) istek, arzu, ilgi; beğenme, itibar: 12/4, 111/12

r.+in 12/4

rahat (< Ar. راحت *rāḥat*) rahat, huzur: 19/10, 19/11, 20/10, 36/10, 42/10, 60/8

rahim (< Ar. رحم *raḥm*) acıma, esirgeme: 33/7

r.+iŋ (*rahmiŋ*) 7/9, 8/6

rahmetli (< Ar. رحمت, *raḥmet*; Tü. *+li*) rahmetli: 63/13, 157/11

raqı rakı: 113/7

raqip (< Ar. رقيب *raḳīb*) rakip: bkz. *rakip*

r.+e (*raqibe*) 116/6, 170/10

r.+ler 102/14

r.+lerin 56/13

r.+leriŋ 50/8

rakip bkz. *raqip*

r.+ler 117/9

ram (< Far. رام *rām*) boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan:

r.+ın 2/15

ras gel- (< Far. راست, *rāst*, Tü. *gel-*) rastlamak, tesadüf etmek: bkz. *raz gel-, raz gil-*

r.-di 34/14

r.-diler 70/14

r.-dim 149/8

r.-ir 18/19, 21/10

r.-ip 34/10

r.-mişler 36/8

raz gel- bkz. *ras gel-, raz gil-*

r.-ir 22/3

r.-e 22/16

raz gil- bkz. *ras gel-, raz gel-*

r.-er 16/11

r.-ir 23/6

razı (< Ar. راضي *rāżī*) uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden: 58/24

rebi (< İbr.) haham, Yahudi Papazı: 148/13, 150/10, 157/7, 181/13, 181/15, 181/19, 181/23, 182/2, 194/7, 194/22

r.+ni 195/6

refik (< Ar. رفيك *refīk*) arkadaş, dost; koca, eş:

r.+i (*refki*) 15/17

reftar (< Far. رفتار *raftār*) gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş:

r.+ından 170/15

reŋg (< Far. رنگ *rang*) renk:

r.+i 7/12

reş ha-gola (< İbr.) gurbet başı: 196/5

revan (< Far. روان *ravān*) giden, yürüyen: bkz. *rivan* 181/8

reyhan (< Ar. ريحان *reyḥān*) reyhan, fesleğen: 171/3

rezil (< Ar. رذيل *reẕīl*) alçak, aşağılık: 92/15, 196/7

rezillik rezillik:

r.+e (*rezillige*) 196/7

rıza (< Ar. رضا *rıżā*) razı olma, isteme, istek: 28/9, 41/12, 41/16

rızalaş- rızalaşmak, karşılıklı olarak razı olma. *rıza+laş-*

r.-maq 83/14

rica (< Ar. رجا *ricā*) dileyiş, dileme, dilek: 19/20, 20/7, 34/9, 40/16, 62/15, 62/21, 84/13, 84/17, 84/23, 87/12, 88/5, 93/15, 152/13, 158/3

r.+ların 20/17

r.+m 69/2, 110/5

r.+mız 158/13

rical (< Ar. رجال *ricāl*) erkekler; yüksek makamlardaki devlet adamları: 14/2

r.+lere 113/10

rivan bkz. *revan* 58/8, 66/2, 75/11, 81/6, 140/23

ruba (< İt. *roba*) giysi, giyecek, urba: bkz. *urba* 65/2, 69/5, 79/19

r.+lar 122/8

r.+ları 69/11

r.+ların 69/22, 97/5

rubiye para birimi: bkz. *rubye* 61/13

rubye bkz. *rubiye* 69/7

ruh (< Ar. روح *rūḥ*) ruh, tin: 79/3

ruşen (< Far. روشن *rūşen*) aydın, parlak; belli, meydanda: 12/17, 59/19, 61/7, 93/20, 97/4, 189/2

r.+dir 171/9

sa‘at (< Ar. ساعت *sā‘at*) saat: bkz. *sa‘at* 33/19, 68/12, 80/6, 81/7

s.+i 20/1, 27/6, 30/3, 31/5, 33/16, 36/11, 38/11, 44/16, 51/8, 63/11, 68/9, 68/15, 82/8, 89/2, 89/6, 92/10, 92/21, 93/11, 93/18, 130/17, 132/3, 132/17, 133/7, 134/13, 136/8, 136/21, 138/16, 140/15, 140/18, 143/14, 144/19, 145/5, 145/24, 146/7, 156/10

s.+im 115/5

saat bkz. *sa‘at*

s.+den 82/11

saba (< Ar. صباح *ṣabaḥ*) sabah, günün başlangıcı, günün ilk saatleri: bkz. *sabah* 15/5

s.+da 105/17

s.+ga 200/15

sabah bkz. *saba* 1/4, 1/9, 1/13, 1/17, 10/8, 34/13, 35/21, 79/15, 89/21, 99/11, 120/13, 128/9

s.+a 33/16

s.+dan 149/7

s.+ın 185/1

s.+ıŋ 121/7

s.+tan 12/11, 23/14, 34/9, 59/12, 60/5, 78/23, 149/5

sabahleyin sabah vaktinde, sabahın ilk saatlerinde. *sabah+leyin* 21/9

sabur (< Ar. صبر *ṣabr*) sabır, dayanç: 54/6, 55/15

s.+u 37/16, 84/14, 85/2

saç (*saç 1* EDPT 794a) saç: 64/21

s.+dan 116/12

s.+ı 16/12, 16/13, 17/5, 17/10, 82/18

s.+ım 17/9, 72/9

s.+ın 17/7, 17/12, 17/15, 202/10

s.+ını 96/9

s.+lar 80/2, 82/21, 198/3

s.+ların 181/3

s.+larıŋ 26/13

s.+larlan 192/3

saç- (EDPT 794b) saçmak, bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek:

s.-ar 116/12, 120/14

s.-dı 19/18

s.-mışım 160/2

saçaq (*saçga:k* EDPT 796a) saçak; görünüşü saçağı andıran, dağınık: 10/10

s.+ınıŋ (*saçagının*) 30/22

saçıl- (EDPT 797a) saçılmak, saçma işi yapılmak; etrafa dağılmak, yayılmak. *saç-ıl-*

s.-dı 70/21

s.-ır 5/3, 206/11

saçma saçma, kurşun tanesi: 123/18

sadaqa (< Ar. صدقه *ṣadaḳa*) sadaka:

s.+sı 32/12, 70/18, 71/19

sadıq (< Ar. صديق *ṣadīḳ*) sadık, güvenilir, emin: 116/2

sadi (< Ar. سعدي *sadī*) mutluluğa özgü, uğur ile ilgili:

s.+yim 204/9, 204/21

safi (< Ar. صافى *ṣāfī*) 1. katıksız, duru, temiz; 2. net: 122/7

sag I sağ: 109/10, 109/15, 109/21

s.+dan 80/3

s.+ına 198/9

sag II (*sa:g 1* EDPT 803a) sağlam, esen: 2/16, 45/18, 53/3, 67/5, 67/6, 69/20, 72/6, 75/10, 85/17, 87/17, 159/19, 169/4

sagdıç (*sağdıç* EDPT 806b) sağdıç:

s.+lar 89/2

s.+larga 89/7

s.+ları 88/20

sagın- (*sakın-* EDPT 812b) düşünmek:

s.-maz 8/11

sagış düşünce, fikir: 116/14

sagıt (*sa:xt* EDPT 806a) kap, tas, kap kacak: 127/7

s.+ları 59/7

saglan- sağlanmak, sağlama işine konu olmak. *sag+la-n-*

s.-dı 123/2

saglıq (*sağlık* EDPT 809a) sağlık, esenlik. *sag+lıq* 52/7, 53/9, 56/10, 56/19, 56/23, 57/7, 57/15, 57/23, 58/2, 173/10

sahab (< Ar. صاحب *ṣāḥib*) sahip, iye, malik: bkz. *sahip*

s.+u 40/6, 60/5, 141/11, 145/12, 146/11

s.+unı 142/12

s.+usın 143/6

sahi (< Ar. صحيه *ṣaḥīḥ*) gerçek, doğru, hakiki: 42/2, 70/10, 78/19, 140/20, 141/14, 144/10, 146/9, 146/14, 146/15

sahip bkz. *sahab*

s.+i (*sahibi*) 38/14

saqal (*saka:l* EDPT 808b) sakal:

s.+ı 16/12, 17/5, 17/6

s.+ım 17/9, 17/10

s.+ın 17/13

saqallı sakalı olan. *saqal+lı* 25/10, 58/11, 199/4

saqalsız sakalı olmayan. *saqal+sız* 16/19

saqat (< Ar. سقط *saḳaṭ*) sakat, engelli, özürlü: 37/14

saqın- (*sakın-* EDPT 812b) sakınmak, kaçınmak:

s! 134/10, 169/3, 174/4, 186/9, 198/11

s.-ır 165/11

s.-ırım 174/17, 174/19, 174/23, 175/2

saqız (*sağız/ sakız* EDPT 818a) sakız: 204/13

saqla- (*sakla:-* EDPT 810a) saklamak, elinde bulundurmak, tutmak:

s.-mış 35/21, 69/12

s.-r 43/19

s.-sın 117/10

s.-yım 51/16

saqsı saksı:

s.+ya 113/5

sal- (EDPT 824b) salmak, serbest bırakmak:

s.-a 46/21

s.-am 50/12

s.-amaz 149/1

s.-dılar 74/6, 77/11, 87/6

s.-dıŋ 198/5, 198/12, 198/13, 198/19

s.-ınca 116/9

s.-ıp 75/11

s.-ır 86/12

s.-mışın 85/12

saldad (< Ru. *солдат*) asker, er: bkz. *saldat*

s.+larga 122/1

saldat bkz. *saldad*

s.+lar 123/20

salın- (EDPT 827b) salınmak:

s! 143/25

s.-ıp 4/4, 186/17

s.-ır 45/2, 45/3, 206/5

salqım (*salkım* EDPT 826a) salkım: 10/10

sallan- sallanmak:

s.-dı 153/8

s.-ır 165/18, 165/19

salt salt; mutlak: 194/14

saltanat (< Ar. سلطنت *salṭanat*) saltanat, hükümdarlık:

s.+ı 139/20

samur (< Ar. سمور *samūr*) samur: 113/10, 205/9

san- (EDPT 833a) sanmak, zannetmek: bkz. *saŋ-*

s.-dıŋ 9/15, 197/7

s.-ırlar 164/4

s.-ırsın 193/19

s.-ırsıŋ 98/11

s.-ma 55/4

saŋ- bkz. *san-*

s.-ırsın 98/13

sana (bkz. *sen* EDPT 831b) 2. tekil kişi adılının yönelme durumu: bkz. *saŋa* 2/2, 2/5, 21/18, 23/19, 24/1, 24/4, 24/7, 24/10, 24/13, 24/16, 27/15, 29/7, 36/12, 45/16, 47/2, 48/1, 51/5, 51/16, 52/12, 53/5, 53/16, 55/12, 58/23, 66/20, 67/8, 70/4, 71/9, 72/12, 72/23, 73/2, 75/24, 78/16, 79/9, 82/7, 86/11, 89/3, 90/12, 92/2, 92/3, 92/16, 94/4, 94/7, 94/10, 94/13, 95/4, 95/7, 95/10, 95/13, 95/16, 96/4, 96/6, 96/9, 96/13, 102/12, 105/10, 110/4, 110/8, 110/12, 143/18, 149/11, 151/10, 153/10, 157/7, 157/10, 160/16, 163/9, 167/17, 168/3, 168/5, 168/12, 168/13, 168/17, 169/2, 169/5, 169/9, 169/13, 169/17, 176/7, 177/1, 181/7, 185/4, 185/8, 185/12, 185/16, 197/3, 202/4

s.+dır 167/4, 196/1

s.+yken 95/11

saŋa bkz. *sana* 61/4, 61/5, 69/2, 70/17, 71/9, 74/5, 80/20, 85/19, 139/20, 140/5

sanduq (< Ar. صندوق *ṣandūḳ* sandık: 132/6, 132/14

s.+nı 132/18

s.+nıŋ 132/12, 132/14, 132/16

s.+un (*sandugun*) 79/13

sanki (Tü. *san* + < Far. *ki*) farz edelim ki, güya: 10/13, 79/12

sap (*sa:p* EDPT 782b) sap:

s.+u 163/7

sap- sapmak:

s.-ar 116/10

sapan ??

s.+larıŋ 186/19

sar- sarmak, çepeçevre dolanmak, çevrelemek:

s.-abilsem 109/11, 109/15, 109/21

s.-am 50/22, 51/3

s.-amadım 193/16

s.-an 99/16, 100/2, 201/3

s.-annıŋ 166/16

s.-ar 192/20

s.-arım 6/7, 103/15

s.-aydım 99/1

s.-dılar 87/7

s.-dıŋ 9/16

s.-mam 204/19

saraf (< Ar. صراف *ṣarrāf*) sarraf, kuyumcu:

s.+ları 93/13

sarar- (*sarğar-* EDPT 849a) sararmak, sarı olmak, rengi sarıya dönmek:

s.-dım 110/2, 162/7, 169/10

saray (< Far. سرای *serāy*) saray: 143/16

s.+a 50/5, 140/16

s.+dan 45/2, 45/18

s.+ga 93/8

s.+ı 55/16

s.+ına 33/3, 133/9

s.+ından 98/2, 193/8

s.+lar 133/8, 139/12, 139/16

s.+lardadır 139/11

s.+lardandır 136/7

s.+larga 133/12

s.+ların 133/18

s.+larıŋ 143/23

s.+larına 136/5

sarı (*sarığ* EDPT 848a) sarı: 8/10, 13/13, 14/8, 123/8, 128/16, 129/9, 129/17

s.+dır 80/2

sarıl- (EDPT 851a) sarılmak, sarma işi yapılmak:

s.-acaq 45/4, 45/7, 45/11, 45/14, 45/17, 45/20, 45/23, 46/4, 46/7, 46/9, 46/13, 46/16, 46/19, 46/22, 205/3

s.-alım 177/26

s.-am 83/3

s.-aydım 11/10

s.-ayıq 200/14

s.-dılar 58/6

s.-dır 44/11

s.-ıp 9/5

s.-ır 140/19

s.-maq 103/13

s.-mam 204/19

s.-ması 3/7

s.-maya 188/1

s.-mayan 7/3

s.-mışdır 7/2

s.-sın 198/14

s.-ayım 172/24

sarmaşıq (*sarmaçuk* EDPT 853b) sarmaşık: 167/17

sat- (EDPT 798b) satmak:

s! 123/17

s.-amadım 67/14

s.-arlar 59/5, 123/19

s.-ayım 184/11

s.-ıp 74/21

s.-mışlar 28/11

s.-tı 79/19

s.-tılar 90/11

s.-tım 29/10

sataş- sataşmak:

s.-ır 160/12

saten (< Fr. *satin*) saten, atlas: 163/8

satıh (< Ar. سطح *saṭıḥ*) yüz, yüzey:

s.+ına (*sathına*) 16/15

satıl- (EDPT 801b) satılmak:

s.-an 59/6

s.-dı 81/17

s.-ır 165/11

savaq sap, yaprak sapı: 10/5

savyet (< Ru. *совет*) öğüt, nasihat: 157/14

savur- (*savur-* EDPT 791a) savurmak, havaya atıp dağıtmak, saçmak:

s.-ur 22/12

savusqana ala karga: 160/13

savuştır- savuşturmak, geçiştirmek, atlatmak:

s! 163/10

say- (*sa:-* EDPT 781b) saymak:

s! 22/6

sayıl- sayılmak, sayma işine konu olmak, addedilmek:

s.-dıq 122/13

saz (< Far. ساز *sāz*) saz, bağlama: 31/6, 38/8, 38/14, 75/14, 84/20

s.+ı 32/3, 32/19, 33/18, 37/18, 38/12, 38/20, 84/17, 84/18, 84/23, 85/7, 87/2

s.+ım 85/5

s.+ın 26/7, 29/6, 31/5, 37/17, 38/11, 38/14, 38/15, 43/21, 48/8, 59/12, 60/3, 63/2, 64/14, 76/10, 80/12, 81/11, 85/3, 93/20

s.+ına 59/16, 85/4

s.+ını 82/14

s.+lar 46/2

s.+ları 37/11

s.+nı 37/12

sazlı sazları çok olan yer, sazlık. *saz+lı* 26/13

sebep (< Ar. سبب *sebeb*) sebep, neden: 2/6, 65/6, 77/18, 117/15

s.+i (*sebebi*) 143/8

seç- (EDPT 794b) seçmek, ayırmak:

s.-erler 189/20

sedda (< Ar. صدا *ṣedā*) ses, seda: bkz. *sedda* 30/15, 60/11

s.+m 90/2

sedefli (< Ar. صدف, *ṣadef* Tü. *+li*) sedefle işlenmiş: 85/5, 151/13

Sedomlı Sedom şehrinden olan:

s.+lar 151/19, 151/22

sefa (< Ar. سفا *sefā*) sefa, gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma: bkz. *sifa* 13/2, 32/6, 68/2, 99/11, 118/21, 121/3, 126/3, 144/23, 181/22

s.+dır 188/1

s.+sına 175/8

s.+sını 108/3

s.+ya 12/7

sefer (< Ar. سفر *sefer*) yolculuk; defa, kez: 50/8, 52/6, 56/13, 56/18, 141/4, 141/9, 141/22, 142/7, 142/9

seferlik bir defalık. *sefer+lik*

s.+ni 141/12

s.+ten 142/16

seher (< Ar. سحر *seḥer*) seher, tan ağartısı: 121/7, 185/1

s.+den 44/5

s.+inde 192/10

sehir (< Ar. سير *seyr*) 1. eğlenmek için bakma, hoşlanarak bakma, temaşa; 2. gidiş, yürüyüş, ilerleyiş: bkz. *seyir* 112/16, 134/3, 192/18

s.+e 189/1

sehirci seyirci, bir olayı gören, izleyen kimse, seyirci. *seyir+ci* 153/11

sekir- (*sékri:-* EDPT 822a) sekirmek, dansetmek, oynamak:

s.-ip 23/4

sekiz (EDPT 823b) sekiz: 39/5, 40/1, 40/2, 75/12, 79/11

s.+de 206/8

sel (< Ar. سيل *seyl*) sel, taşkın su: 50/21, 180/2

sela (< Ar. صلاء *ṣalā'*) sala: 197/14

selam (< Ar. سلام *selām*) selam, esenleme, merhaba: bkz. *silam* 1/2, 18/19, 34/15, 38/20, 54/10, 58/16, 58/17, 60/18, 73/14, 84/16, 88/7, 88/11, 91/20, 98/12, 135/18, 136/2, 144/1, 144/2, 168/3, 168/5, 168/13, 168/17, 169/5, 169/9, 169/13, 169/17, 176/22, 176/24, 177/4, 177/8, 177/12, 193/18

s.+dır 52/15

s.+ım 51/5

s.+ın 105/8

s.+ıŋ 105/17

s.+ına 176/15

selamet (< Ar. سلامت *selāmet*) esen olma durumu, esenlik: bkz. *selamit* 81/6

selamit bkz. *selamet* 15/6

selli sel altında kalmış olan, sel olan. *sel+li* 122/4

selvi (< Far. سرو *serv*) selvi: 44/14, 45/12, 47/7, 47/15, 165/14, 165/18, 168/4, 206/5

s.+lere 102/6

s.+niŋ 184/3

s.+si 100/15

semai (< Ar. سماعی *semā'ī*) sekizer hece ölçüsüyle yazılmış olan halk şiiri türü: bkz. *şemahi* 98/1, 100/1, 108/1, 168/1, 169/1, 169/20, 170/18, 172/1, 172/23, 173/21, 174/15, 175/5, 176/1, 176/20, 177/15, 178/7, 179/1, 179/20, 180/15, 181/11, 182/5, 183/1, 183/20, 184/21, 185/19, 187/13, 188/13, 189/11, 190/7, 191/7, 192/7, 193/7

semir- (*semri:*- EDPT 830a) semirmek, şişmanlamak:

s.-eyim 23/7

s.-lirim 23/11

semit (< Ar. سمت *semt*) yan, taraf, cihet, yön; şehirde yerleşim bölgesi:

s.+in 11/7

s.+inden 105/5

sen (EDPT 831b) 2. tekil kişi adılı: bkz. *sin* 5/12, 6/1, 6/3, 6/7, 7/16, 14/7, 17/7, 17/13, 20/10, 22/8, 22/19, 23/2, 27/14, 28/5, 28/6, 30/2, 32/5, 32/6, 32/8, 32/9, 33/7, 35/13, 36/4, 39/13, 41/22, 42/3, 44/10, 51/15, 53/6, 54/1, 55/7, 55/11, 64/12, 66/17, 67/9, 67/10, 67/21, 67/22, 68/1, 68/9, 84/9, 85/12, 85/13, 89/9, 89/17, 91/21, 92/2, 92/14, 92/15, 94/8, 109/8, 114/13, 116/14, 129/17, 133/16, 139/9, 139/21, 140/7, 140/15, 142/16, 143/4, 143/6, 156/12, 157/22, 163/3, 163/5, 169/4, 170/16, 176/3, 176/5, 176/9, 176/13, 176/17, 180/7, 182/10, 196/5, 196/14, 198/10, 204/4

s.+de 4/13

s.+den 2/9, 2/17, 28/8, 48/19, 51/3, 63/14, 105/17, 121/5, 126/4, 148/5, 180/22, 182/7, 182/13, 182/17, 182/20

s.+i 21/11, 21/14, 21/15, 21/17, 22/4, 22/8, 22/17, 23/6, 27/16, 33/4, 35/15, 42/5, 42/6, 47/5, 48/4, 48/18, 51/2, 53/10, 54/2, 73/12, 78/12, 78/15, 79/12, 82/17, 82/18, 82/20, 82/22, 83/3, 90/12, 99/16, 100/2, 102/13, 103/14, 103/15, 103/17, 109/11, 109/12, 109/15, 109/17, 109/21, 109/22, 110/2, 114/14, 116/15, 124/1, 127/13, 138/10, 148/15, 164/5, 164/4, 165/5, 168/11, 174/17, 174/19, 174/23, 175/2, 196/4, 201/3

s.+in 1/16, 73/5, 77/11, 91/16, 119/7, 182/16

s.+iŋ 11/16, 13/4, 20/10, 22/1, 22/5, 22/9, 25/16, 25/18, 26/15, 27/8, 27/9, 28/8, 35/17, 36/9, 37/20, 39/12, 42/4, 50/9, 52/2, 55/12, 56/14, 67/20, 67/23, 72/6, 85/9, 85/11, 85/13, 85/15, 85/17, 91/3, 91/18, 91/20, 92/4, 92/7, 99/13, 100/5, 101/8, 119/1, 119/2, 137/7, 138/4, 138/12, 138/23, 139/4, 139/8, 141/13, 158/21, 159/10, 160/18, 162/5, 163/12, 176/6, 183/2, 194/17, 198/4

s.+iŋdir 54/15

s.+sin 7/11, 7/12, 32/11, 71/21, 167/9, 167/11, 168/8

s.+siz 1/7, 163/19, 178/9, 178/15, 178/23

sencileyin senin gibi. *sen+cileyin* 188/4

sene (< Ar. سنه *sene*) yıl: 63/17, 64/3, 65/13, 65/19, 69/20

s.+de 123/1

s.+den 60/22

senem (< Ar. صنم *ṣanem*) put; çok güzel kadın: 7/18

sengin (< Far. سنگین *sangīn*) zengin, malı çok olan, varlıklı: bkz. *zengin*

s.+len 112/1

sep- serpmek:

s.-er 116/11

ser (< Far. سر *sar*) baş, kafa:

s.+de 7/8

s.+i 118/20

s.+im 49/2

s.+imden 85/14, 90/4

s.+imi 49/16, 76/21

sermaye (< Far. سرمایه *sar-māya*) sermaye, anamal, kapital: 53/7

sersem (< Far. سرسام *sar-sām*) sersem: 24/11

ses ses, seda: 30/15, 32/19, 36/19, 60/11, 75/21, 84/5, 129/7

s.+i 9/3, 150/15, 153/4, 159/18

s.+im 67/18

s.+in 196/15

s.+indür 111/5

s.+ine 59/16, 154/4

s.+ini 88/19, 94/11

s.+ler 150/16, 197/2

sesli sesi olan, ses çıkaran. *ses+li* 180/4

sev- (EDPT 784b) sevmek, sevgi ve bağlılık duymak: bkz. *siv-*

s.-digim 48/19, 72/3, 72/16, 96/3, 109/13, 109/18, 118/22, 120/6, 120/9, 120/11, 169/6, 198/3, 203/9, 203/18

s.-digime 5/5, 5/7, 5/8, 5/11, 5/14, 100/11, 100/14

s.-digimin 109/19

s.-digimiŋ 95/11, 96/12

s.-digimniŋ 74/3

s.-digin 165/14, 198/4

s.-digini 45/13, 74/5

s.-dim 3/14, 108/9, 175/21, 200/8, 200/10

s.-er 29/14, 166/13

s.-erim 48/1, 103/17, 117/11

s.-erler 121/7

s.-ip 164/2, 166/4, 166/16

s.-ir 118/4

s.-mek 56/9

s.-mez 8/15

s.-miş 51/2

s.-mişim 48/18, 101/8, 101/11, 101/14, 101/16, 124/1

sevap (< Ar. ثواب *ṣevāb*) sevap:

s.+ına (*sevabına*) 158/1

sevda (< Ar. سودا *sevdā*) güçlü sevgi, aşk: bkz. *zevda, zivda* 192/22

s.+lara 198/12

sevdicek sevgili:

s.+im (*sevdicegim*) 72/13

sevil- (*sevil-* EDPT 789a) sevilmek, sevgi duyulmak, beğenilmek:

s.-mez 108/9, 175/20

sevin- (*sevin-* EDPT 790b) sevinmek, sevinç duymak:

s.-miş 36/7, 36/11

sevk (< Ar. سوق *sevḳ*) gönderme, götürme: 181/22

sevle- (*savla:*- EDPT 789a) söylemek, düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak: bkz. *sivle-*

s! 2/2, 2/4, 2/18, 6/4, 20/13, 36/17, 39/14, 54/5, 70/9, 71/20, 71/22, 72/5, 72/8, 72/11, 72/13, 72/16, 72/20, 73/2, 73/3, 73/6, 73/9, 73/12, 73/15, 73/18, 74/6, 78/21, 89/18, 105/7, 105/16, 115/14, 136/1, 141/10, 141/15, 156/12

s.-di 13/7, 27/17, 40/12, 49/6, 56/2, 67/21, 70/11, 78/8, 78/21, 88/4, 89/10, 90/19, 142/18

s.-digi 20/16, 52/19

s.-digin 151/2

s.-diler 39/12, 60/17, 75/7

s.-dim 48/1, 87/4, 119/11, 156/12, 188/19

s.-diŋ 51/12, 157/10

s.-me 27/15

s.-mek 156/10, 157/4, 160/17

s.-mem 151/3

s.-meŋiz 16/2

s.-meye 20/3, 23/17, 48/9, 56/2, 59/14, 64/14, 71/8, 72/2, 73/20, 82/15, 84/6, 88/18, 93/21

s.-meyip 156/14

s.-meyirler 37/12

s.-miş 13/12, 47/10, 50/4, 59/3, 63/7, 143/2

s.-p 31/6, 44/19, 47/12, 63/16, 70/15

s.-r 35/12, 47/8, 57/3, 98/6, 108/2, 108/3, 108/4, 108/5, 108/7, 108/9, 120/17, 135/20, 141/2, 141/15, 151/22, 175/7, 175/9, 175/11, 175/13, 175/17, 175/21, 189/6, 193/12

s.-rim 20/6

s.-rler 147/2

s.-rsem 115/6

s.-rsin 135/13

s.-se 140/11, 142/15

s.-sem 112/4

s.-seŋ 89/18, 196/16

s.-sene 85/5, 85/6

s.-sin 9/6, 9/10, 9/14, 10/1, 77/20

s.-sinler 148/8

s.-ye 158/6

s.-yecegim 17/17

s.-yen 74/8, 124/4, 124/15

s.-yeŋ 124/10

s.-yesin 34/10

s.-yim 17/11, 39/17, 83/12, 85/9, 85/11, 85/13, 85/15, 85/17, 88/13, 157/22

s.-yip 78/15, 89/11

s.-yir 41/11, 51/11, 53/14, 53/19, 53/23, 56/3, 56/7, 76/10, 76/15, 76/19, 82/15, 83/15, 85/4, 85/7, 85/18, 86/6, 86/14, 89/19, 158/2, 194/2, 194/11, 194/16, 195/2, 195/16

s.-yirim 42/2

sevlen- söylenmek. *sevle-n-*

s.-ir 81/2

sevlet- söyletmek. *sevle-t-*

s.-eyir 156/6

s.-me 173/12

seyir bkz. *sehir* 116/5

s.+e (*seyre*) 120/19

s.+inden (*seyrinden*) 170/13

seyran (< Ar. سيران *seyrān*) gezme, gezinme: bkz. *siyran*

s.+a 187/14

s.+ım 8/3

seyrek seyrek, aralıklı: 160/18, 162/2

sı- (*sı:-* EDPT 782a) sımak, kırmak, bozmak:

s.-madılar 93/13

sıçıra- (*saçra:-* EDPT 798a) sıçramak, ileriye atılmak:

s.-p 81/8

s.-r 22/2

sıgın- (EDPT 813b) sığınmak, güvenilir bir yere çekilmek:

s.-mışlar 30/22

sıgıt (EDPT 806b) ağlama, ağlayış, inleme:

s.+ın 69/24

sıq- (*sık-* EDPT 804b) sıkmak:

s.-mış 1/9, 37/9

sıqındı sıkıntı, ruhsal yorgunluk, cefa, eziyet:

s.+sına 58/13

sıqlet sıkıntı, zorluk: 19/10, 30/7

s.+e 70/4, 70/6

sıla (< Ar. صلا *ṣılā*) gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer:

s.+da 102/4, 102/9, 103/2, 103/8

s.+sın 121/13

s.+ya 64/4, 102/3, 103/7

sın- (EDPT 833b) kırılmak. *sı-n-*

s.-dı 153/5

sır (< Ar. سر *sırr*) sır, gizli kalan, gizli tutulan şey:

s.+dan 48/4

s.+dır 95/9

s.+ım 89/21

s.+ımı 90/8

s.+ın 36/21, 173/25

s.+ından 174/25

s.+ını 174/7, 206/14

sıra sıra, dizi: 46/2, 50/20, 100/15, 136/24, 153/8, 198/8, 198/15

s.+dan 47/14

s.+sı 146/20, 160/16

s.+sın 155/9

s.+sına 88/15, 143/17, 153/7

s.+sından 151/9

sırdaş sırdaş, birinin sırlarını bilen kimse, mahrem. *sır+daş* 119/10

s.+ı 65/4

s.+ın 174/25

sırma sırma, altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel: bkz. *surma* 9/10, 109/19, 170/7, 205/6, 205/11, 205/16

s.+dan 80/2

sırmalı sırmalı, sırmayla işlenmiş: 171/12

sırt (EDPT 846a) sırt:

s.+ına 80/11

s.+ındaki 100/10

s.+ınnı 162/12

sıtq (< Ar. صدق *ṣıdḳ*) sıdk, doğruluk, gerçeklik; içten bağlılık:

s.+ı 89/23, 90/2, 108/17

sıtma sıtma: 165/5

sızılı çizili: 112/12

sızla- (*sızla:*- EDPT 863a) sızlamak, hafifçe ağrımak; yakınmak:

s.-maq 79/5

s.-maya 83/10

s.-mışlar 28/2

s.-p 95/15

s.-yıp 95/14

sızlaş- sızlaşmak, karşılıklı sızlanmak: *sızla-ş-*

s.-ır 64/22

s.-tılar 52/17

sedda bkz. *seda* 32/19

s.+yı 192/3

sifa bkz. *sefa* 33/10, 33/13

s.+ya 67/3

siham (< Ar. سهام *sihām*) oklar:

s.+lar 115/11

sil- (*sil-* EDPT 824b) silmek:

s! 167/1

s.-di 59/8, 59/11

s.-ecek 164/10

s.-em 73/5

s.-erse 81/21

s.-ersin 33/10

s.-eyim 53/21

s.-eyirsin 170/16

s.-ip 81/9

s.-menem 178/19

s.-seŋ 124/7

silah (< Ar. سلاح *silāḥ*) silah:

s.+ın 198/9

silahlan- silahlanmak, silahlı duruma gelmek:

s.-dı 103/13

silam bkz. *selam* 18/19, 43/3

silin- silinmek, silme işine konu olmak, kendi kendini silmek:

s.-irsin 170/8

s.-miş 60/14

silkin- (EDPT 827a) silkinmek, üstünü silkmek, bir şeyi üstünden atmak:

s.-ir 95/2

sitem (< Far. ستم *sitam*) sitem:

s.+inden 104/14

simçe bir tür kuş:

s.+ler 183/12

simit simit: 114/4

sin bkz. *sen* 10/3, 17/4, 17/16, 21/18, 27/11, 28/7, 62/15, 76/20, 93/12, 124/6, 136/12, 137/9, 139/13, 164/5, 173/13

s.+de 39/13, 177/10

s.+den 17/12, 28/7, 124/2, 163/16, 182/9

s.+iŋ 41/4

s.+siz 178/11, 178/19

sine (< Far. سینه *sīna*) göğüs; gönül, yürek:

s.+m 26/17, 74/11, 116/5, 116/6

s.+me 86/2, 90/9, 204/19

s.+miŋ 148/9

s.+si 171/9, 206/19

s.+sin 170/10

sini (< Far. سیني *sīnī*) sini, büyük tepsi: 165/18

siŋli (*siŋi:l* EDPT 839a) kız kardeş:

s.+mniŋ 9/15

siperlik (< Far. سپر *siper*, Tü. +*lik*) siperlik, güneşlik: 103/13

sipir- (EDPT 791b) süpürmek, temizlemek:

s.-di 59/9

sirke (< Far. سرکه *sirka*) sirke: 159/22

siv- bkz. *sev-*

s.-dim 200/3

s.-erim 47/2

s.-ersen 200/5

s.-meklen 201/10

sivle- bkz. *sevle-*

s.-meye 20/4

s.-p 51/9

s.-r 71/5

s.-yelim 17/5

siyah (< Far. سیاه *siyāh*) kara, siyah: bkz. *siyaq* 26/13, 43/5, 49/2, 49/4, 70/12, 72/9, 78/3, 95/3, 103/20, 105/15, 162/14, 166/9, 171/1, 176/4, 176/16, 187/5, 200/7, 201/14

s.+ım 109/11, 109/15, 109/21

siyaq bkz. *siyah* 4/9

siyran bkz. *seyran* 111/13

siz (*si:z* EDPT 860a) 2. çoğul kişi adılı: 9/12, 13/1, 31/16, 32/16, 43/12, 43/13, 62/11, 151/5, 156/21, 158/15, 194/14, 194/23, 196/8

s.+deki 38/20

s.+den 17/6, 40/18

s.+e 16/21, 17/2, 20/6, 22/9, 38/6, 87/14, 88/13, 136/2, 141/6, 150/20, 158/13, 194/12, 195/3, 196/10

s.+i 16/16, 39/3, 135/17, 158/9, 159/14

s.+in 62/10, 62/20

s.+iŋ 20/5, 63/13, 145/20

s.+ler 140/13, 145/11

s.+lere 144/13

s.+leri 84/18, 114/10, 135/12

s.+leriŋ 145/15

sofra (< Ar. سفره *sufra*) sofra: 76/5, 88/10, 136/13, 136/18, 136/24, 140/16, 140/17, 144/18, 144/20, 145/2, 145/6, 145/7, 145/16

s.+da 88/9

s.+ga 144/21

s.+mıza 88/15

s.+nı 137/15

s.+ŋıza 88/13

s.+sı 88/11

s.+sında 88/11

s.+ya 89/2, 89/3

sogur- (*sugur-* EDPT 816a) soğurmak, emmek:

s.-ur 108/19

sohbet (< Ar. صحبت *ṣoḥbet*) dostça arkadaşça konuşarak hoş vakit geçirme, söyleşi:

bkz. *sohbit*

s.+iŋiz 101/13

sohbit bkz. *sohbet* 51/12

soq- sokmak, girmesini sağlamak:

s.-duqça 116/3

soqır kör: bkz. *soqur* 15/13

soqul- (*sukul-* EDPT 809b) sokulmak, girmek, yanaşmak, yaklaşmak:

s.-ma 173/18

s.-ur 188/9

soqur bkz. *soqır* 37/14

s.+ıŋ 15/15

sol (*so:l* EDPT 824a) sol:

s.+dan 41/2, 80/3

s.+ına 198/9

sol- (*soluş-* EDPT 828a) solmak, rengini yitirmek, rengi uçmak:

s.-dı 7/12, 41/2

s.-dım 162/7, 169/10

s.-maz 195/1

s.-mış 70/7

s.-sın 178/1

soldır- soldurmak:

s.-ma 103/16

som saf, katıksız: 204/18

son (*soŋ* EDPT 832b) son: bkz. *soŋ*

s.+ında 14/5

s.+ını 89/11

s.+unu 97/10

soŋ bkz. *son* 14/17, 18/19, 19/15, 19/17, 20/3, 20/4, 20/7, 20/15, 20/16, 30/4, 35/14, 36/15, 41/10, 58/25, 59/6, 59/17, 60/2, 61/3, 62/13, 62/19, 65/9, 66/20, 67/9, 68/8, 68/21, 75/19, 75/23, 76/7, 78/9, 80/11, 82/11, 93/15, 122/12, 130/4, 146/3, 170/6, 194/22, 195/10, 203/5

s.+u 154/10

s.+unda 159/15

soŋguluq son olma durumu, sonunculuk. *son+gu+luq* 57/3

soŋra sonra, daha ileri bir zamanda: 14/19, 22/14, 22/20, 23/8, 23/11, 25/15, 30/5, 31/2, 33/23, 34/4, 34/20, 57/6, 59/5, 60/15, 62/18, 63/23, 82/6, 82/10, 82/14, 84/17, 87/12, 89/10, 97/4, 104/16, 129/12, 143/21, 144/24, 145/10, 146/16, 146/18, 147/1, 151/2, 151/23, 157/6, 161/5

s.+sı 97/6

sor- (*so:r* EDPT 843b) sormak:

s! 70/2

s.-a 28/12, 151/14

s.-acaq 69/17

s.-ar 36/4, 38/4, 131/3

s.-arım 52/12, 73/9

s.-arsan 9/8

s.-arsaŋ 76/16

s.-ayım 6/2

s.-ayır 41/20, 66/17, 67/9, 69/17

s.-dıqda 78/12

s.-du 59/5, 75/23, 88/3

s.-madım 98/10

s.-maq 36/15, 75/20

s.-maya 77/3

s.-mış 34/2, 36/15, 67/5, 67/7, 70/4

sorguç (*sorkıç* EDPT 848b) tuğ:

s.+lar 46/6

sorul- (EDPT 851b) sorulmak, sorma işine konu olmak: *sor-ul-*

s.-maya 187/19

soruş- soruşmak, birine sormak: *sor-uş-*

s.-mışlar 67/4

s.-tılar 34/16

soruv (*sorug* EDPT 848b) soru: *sor-uv*

s.+ga 196/9

soy soy, sülale:

s.+umız 122/11

s.+una 90/14

s.+unı 91/10

soy- (EDPT 858b) soymak:

s.-up 190/14

soyın- soyunmak:

s.-dı 59/8

s.-sam 4/8

soyun- bkz. *soyın-*

s.-sam 187/3

sög- (*sö:g-* EDPT 818b) sövmek, küfretmek:

s.-er 196/4

sögit (*sögüt* EDPT 819b) söğüt, söğüt ağacı: bkz. *sögüt*

s.+ler 198/15

sögüt bkz. *sögit*

s.+ler 198/8, 199/10

sök- (*sök- 1* EDPT 819a) sökmek, çekip ayırmak:

s.-ti 73/22

sön- (EDPT 834a) sönmek:

s.-mez 55/20, 191/13

söndir- (*söndür-* EDPT 837a) söndürmek: *sön-dir-* bkz. *söndür-*

s.-ip 30/18

söndür- bkz. *söndir-*

s.-miş 37/8

s.-mişler 83/6

sös (*sö:z* EDPT 860b) söz, laf: bkz. *söz*

s.+iŋ 19/17

söz bkz. *sös* 18/8, 28/4, 58/4, 72/12, 75/3, 84/2, 117/1, 159/15, 160/16

s.+den 51/5, 93/17

s.+e 28/2, 189/6

s.+i 130/1, 130/6, 130/13, 136/17, 142/6, 144/17

s.+iylen 137/12, 143/12, 145/2, 145/23, 146/7

s.+im 71/22

s.+imi 68/4

s.+in 7/9, 8/7

s.+iŋ 43/8

s.+inde 7/2

s.+ine 56/14, 59/16

s.+ler 117/6, 173/16, 191/18

s.+leri 8/11, 57/22, 77/18, 184/1

s.+ü 34/17, 47/8, 52/14, 133/3

s.+üm 177/17

s.+ümden 115/15

s.+üme 49/13

s.+ümiz 159/15

s.+ünde 151/19

s.+ünden 198/9

s.+üŋe 50/9

s.+üne 86/5, 102/17, 169/7

su (*su:v* EDPT 783a) su: bkz. *suv, suv, suy* 172/5

s.+yın 165/7

sual (< Ar. سئال *su'āl*) soru: 16/21, 17/6, 17/12, 17/18, 17/20, 18/19, 33/22, 75/19, 120/2, 157/1, 158/23, 168/6, 195/7

suç (EDPT 794b) suç, cürüm:

s.+um 199/2

s.+nu 197/23

suqta (< Far. سخته *sukhta*) softa, medrese öğrencisi: 33/20, 34/3, 34/6, 34/13, 34/15, 34/16, 34/20, 35/3, 35/4, 35/10

s.+lar 31/4

s.+lara 33/14

s.+ları 33/19

s.+ların 33/20

s.+ya 34/2, 34/9

sultan (< Ar. سلطان *sulṭān*) sultan, padişah: 91/19, 101/10, 204/7, 204/14, 204/19

s.+ı 192/19

s.+ım 7/8, 7/9, 7/13, 8/7, 68/3, 121/9, 168/2, 169/21, 148/14

s.+ımıŋ 148/1, 148/2, 148/4, 148/8, 148/12, 148/16

sun- (EDPT 834a) sunmak, arzetmek:

s.-madım 39/1

s.-up 158/4

suret (< Ar. صورت *ṣūret*) görünüş, biçim: 26/3, 35/19, 114/5

s.+i 26/5, 35/16, 35/20

s.+ini 26/5

s.+iniŋ 36/2

s.+ni 35/21

surma bkz. *sırma*

s.+dan 204/18

suv bkz. *su, suy* 204/3

s.+lar 167/19, 184/7

suva sıva:

s.+sı 114/6

suvbaşı eskiden şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin adı, Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplama işleri için ayrılan kimse: bkz. *suyıbaşı* 14/18, 14/19

suvla- sulamak:

s.-r 197/15

suvlı *suvlug* (EDPT 788b) sulu, suyu olan, içinde su bulunduran. *suv+lı* 194/1

suvsa- (*suvsa:- 1* EDPT 793a) susamak:

s.-sadı 165/8

suvsamlı (< Ar. سيسام *sīsām*, Tü. *+lı*) susamlı: 83/18

suy bkz. *su, suv, suv* 28/14, 28/15, 28/17, 29/5, 30/6, 30/8, 53/3, 56/5, 59/9, 79/3, 82/3, 108/14, 109/4, 127/5, 136/10

s.+a 29/6, 43/20, 162/8, 166/13

s.+dan 30/3

s.+ı 204/12

s.+ıdır 206/16

s.+ında 29/2

s.+lan 28/15

s.+lar 54/14

s.+lara 51/15, 198/19

s.+lardan 90/7

s.+ların 28/16

s.+u 83/16, 200/13

s.+unı 81/19

suyıbaşı bkz. *suvbaşı* 14/17

sübhan (< Ar. سبحان *sübḥān*) Allah: 118/14

sühber (< Ar. سكر *sükker*) şeker: bkz. *sükker* 179/11

sükker bkz. *sühber* 171/4

sür- (EDPT 844a) sürmek:

s! 164/21, 177/12

s.-dim 108/3, 175/9

s.-erler 147/2

s.-ersin 32/7, 33/10, 33/13

s.-eydim 148/4

s.-eyim 86/17

s.-medim 121/2, 126/2

s.-ür 153/12

sürgin sürgün: 62/7

sürkelen- sürüklenmek, kendi kendini sürüklemek

s.-e 128/7, 128/14

sürme (*sürme:* EDPT 852b) sürme, kirpik diplerine sürülen siyah boya: 47/4, 48/3, 112/11, 176/16, 201/14

s.+ler 90/14, 103/20

sürmelen- sürmelenmek, sürmeleme işi yapılmak. *sürme+le-n-*

s.-di 180/10

sürül- sürülmek:

s.-ir 116/8

sürüt- sürütmek, sürüklemek:

s.-ir (*sürüdir*) 111/18

süt (*sü:t* EDPT 798b) süt:

s.+leri 29/17

s.+ü 114/11

s.+üŋ 53/16

süz- (EDPT 861a) süzmek:

s.-e 46/15

süzül- süzülmek:

s.-ü 112/12

süz- (EDPT 861a) süzmek:

s.-er 100/19

şabat (< İbr.) cumartesi günü: 123/16

şagirt (< Far. شاگرد *shāgird*) öğrenci, çırak: bkz. *şakirt*

ş.+e 29/17

şah (< Far. شاح *shāḥ*) şah, İran veya Afgan hükümdarı: bkz. *şaħ* 32/15, 40/14

ş.+ı 7/4, 168/8

ş.+ım 181/7, 189/3

ş.+ın 171/17

şah quşu devlet kuşu, talih kuşu: 19/5

şaħ bkz. *şah* 180/19

şahin (< Far. شاهين *shāhin*) şahin: 3/2, 18/14, 19/8, 19/15, 103/16, 108/8, 116/9, 183/13

şaqı- şakımak, ötmek, terennüm etmek:

ş.-yan 206/3

ş.-yanda 185/10

şaqılda- krş. *şaqı-*

ş.-r 165/13

şaqirt bkz. *şagirt* 173/6

şal (< Far. شال *shāl*) şal:

ş.+ı 8/16, 108/6, 175/15

ş.+nıŋ 69/13

şalvar (< Far. شلوار *shalvār*) şalvar, geniş bir tür pantolon:

ş.+ı 3/13

şamaş tapınak hizmetçisi: 150/4, 150/5, 150/15, 151/8, 151/9, 151/13, 152/3, 154/23, 156/13, 158/6, 158/8, 158/13, 158/25, 194/7, 195/16

ş.+ımızıŋ 158/5

ş.+nı 152/12, 154/2

şamaşlıq tapınak hizmetçiliği görevi:

ş.+qa 158/15

şamata (< Ar. شماته *şamāta*) gürültü, patırtı: 60/11

şan (< Ar. شان *şān*) ün, şan, şöhret:

ş.+ım 138/14

şarap (< Ar. شراب *şerāb*) şarap, alkollü içki: 15/15

ş.+ı (*şarabı*) 15/18

şarşap ?? 191/22

şart (< Ar. شرط *şarṭ*) şart, koşul: 52/17, 74/19

şaş- şaşmak, şakın duruma gelmek:

ş.-a 203/17

ş.-ar 138/18, 139/10, 146/1

ş.-dı 60/12

ş.-dıgından 141/5

ş.-ıp 60/15, 60/19, 61/2, 144/22

ş.-mış 66/11

ş.-mışsın 42/3, 42/9

ş.-tı 79/3, 80/18, 82/5

ş.-tıgından 138/20

şaşır- şaşırmak:

ş.-dılar 153/17

ş.-ır 112/1

şavq (< Ar. شوق *şavḳ*) ışık:

ş.+ı 45/18

şayir (< Ar. شاعر *şā'ir*) şair, şiir söyleyen veya yazan kimse: 37/11, 62/5, 62/12, 88/3, 88/9, 88/15

ş.+i 62/15, 88/20

ş.+in 75/14

ş.+ler 37/23

ş.+lere 38/9

ş.+lerin 38/7, 38/11

ş.+niŋ 75/20

şayiran (< Ar. شاعران *şā'irān*) şairler: 71/9, 71/11, 71/14, 71/17

şaz (< Far. شاد *shād*) sevimli, neşeli: 36/7, 59/19, 93/19, 97/4, 183/8

şegil (< Ar. شكل *şekl*) şekil, biçim: bkz. *şekil*

ş.+i (*şegli*) 139/6

şeher (< Far. شهر *shahr*) şehir, kent: bkz. *şehir* 28/17, 29/3, 52/5, 56/17, 132/19, 152/10

ş.+de 25/2, 27/10, 63/23, 66/19, 79/17, 81/10, 133/3, 144/18, 197/13

ş.+e 28/15, 132/19

ş.+ine 30/10, 112/14, 142/3

ş.+iniŋ 141/18

ş.+lerde 62/1

ş.+lerine 33/20

şehir bkz. *şeher*

ş.+de 197/17

ş.+e (*şehre*) 77/2, 142/2, 142/10, 142/14, 142/17

ş.+i (*şehri*) 27/11, 28/12, 80/15, 80/16, 80/19, 80/22, 81/4

ş.+ime (*şehrime*) 55/23

ş.+in (*şehrin*) 19/18, 28/13, 75/13, 80/12, 197/14

ş.+inde (*şehrinde*) 25/17, 26/4, 26/13, 89/20

ş.+inden (*şehrinden*) 66/16

ş.+ine (*şehrine*) 58/9, 66/3, 75/13, 118/1, 142/8, 144/19

ş.+iŋ (*şehriŋ*) 30/20, 58/9

ş.+niŋ (*şehrniŋ*) 166/10

şeker (< Far. شکر *shakar*) krş. *sühber* şeker: 1/8, 5/5, 5/8, 5/11, 5/14, 45/2, 98/9, 113/15, 149/5, 159/9, 180/8, 193/17

ş.+den 184/13, 202/8

ş.+i 3/3

ş.+len 101/3

ş.+lerin 4/5

şekil bkz. *şegil* 137/2

şemahi bkz. *semai* 99/3

şems (< Ar. شمس *şems*) güneş:

ş.+i 94/15

şen (<Far. شن *shan*) şen, neşeli, sevinçli: 12/17, 80/14, 169/23

şenlik şen olma durumu. *şen+lik* 60/11

şerbet (< Ar. شربت *şerbet*) şerbet: 59/11

ş.+i 3/3

şey (< Ar. شیء *şey'*) şey, madde: 16/6, 22/14, 30/12, 30/13, 40/18, 67/14, 133/5, 140/14, 140/15, 141/16, 141/17, 157/17, 195/8, 197/6

ş.+den 37/15

ş.+dir 84/24

ş.+ge 66/13

ş.+i 15/2, 78/7

ş.+in 14/21

ş.+ler 39/18

ş.+lerin 80/10, 93/21

ş.+niŋ 160/16

şıngır şıngır sesi çıkaran: 138/17

şıŋgır mıngır şıngırdayarak: 9/3

şıra (< İbr.) şarkı:

ş.+sı 117/15

şif'a (< Ar. شفاء *şifā'*) şifa:

ş.+m 115/7

şikar bkz. *işkar*

ş.+ın 116/9

şimden şimdiden, şu andan: bkz. *şinden* 104/16, 118/16, 143/20

şimdi şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda: bkz. *şindi* 5/4, 13/7, 16/2, 17/6, 34/19, 42/13, 51/22, 60/5, 60/22, 63/19, 65/12, 67/22, 84/21, 88/6, 89/19, 92/2, 102/8, 119/7, 136/13, 143/16, 146/4, 150/7, 150/23, 153/16, 154/20, 157/1, 157/9, 158/13, 158/21, 203/11

ş.+den 146/18

ş.+ge 157/12

şimşir (< Far. شمشیر *shamsher*) kılıç: 114/16

şinden bkz. *şimden* 57/6, 161/5

şindi bkz. *şimdi* 17/10, 23/7, 43/16, 44/17

şirin (< Far. شیرین *shīrīn*) sevimli cana yakın, tatlı, hoş: 44/10, 83/2, 86/10

Şirvanlı Şirvan'dan olan: 43/9

şisme çeşme; göz:

ş.+nim 124/6

şişe (< Far. شیشه *shīsha*) şişe: 76/5

şişman şişman:

ş.+ım 100/11, 100/14, 101/4

şol şu, o, işaret sıfatı: 196/8

şorba (< Far. شوربا *shorbā*) çorba:

ş.+sın 111/20

ş.+sına 111/19

şorbacı (< Far. *shorbā*, Tü. *+cı*) çorbacı, taşrada halkın Hıristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan; işveren, sahip:

ş.+mıŋ 41/20

ş.+mnıŋ 40/20

ş.+sı 37/7, 38/2, 41/2, 41/18

ş.+sın 37/7

ş.+sınıŋ 37/9, 41/17

şöhret (< Ar. شهرت *şöhret*) herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün: 25/9, 112/11

şu işaret sıfatı: 3/17, 13/16, 19/8, 32/15, 37/18, 38/7, 39/13, 39/14, 53/2, 53/7, 54/10, 62/7, 62/15, 64/8, 64/10, 64/11, 64/12, 70/9, 74/20, 75/20, 76/8, 81/19, 82/7, 84/18, 84/23, 85/5, 88/20, 93/10, 94/3, 94/8, 94/14, 95/2, 96/2, 96/5, 104/2, 104/7, 104/14, 109/11, 109/15, 109/22, 127/9, 127/11, 130/14, 133/3, 136/17, 137/8, 137/12, 140/15, 141/10, 141/12, 142/7, 142/8, 154/12, 157/20, 162/12, 164/1, 166/6, 166/10, 176/2, 176/21, 178/8, 190/23, 191/4, 198/2, 199/6

ş.+na 70/10

ş.+nlarga 195/11

ş.+nları 35/2

ş.+nların 16/14

ş.+nu 13/17, 74/22, 93/12

ş.+rdan 198/2

şükür (< Ar. شكر *şükr*) şükür: 82/17, 94/11, 118/9, 178/22

ş.+ler 64/11, 97/7

şükürlik şükretme, şükür için verilen. *şükür+lik* 65/9

ta I bkz. *da* 17/12, 37/5, 41/15, 115/4, 135/1, 135/3, 146/13

ta II (< Far. تا *tā*) dek, değin, kadar: 119/1, 119/6

ta‘am (< Ar. طعام *ṭa‘ām*) yemek, yiyecek: 59/3

tabaq (< Ar. طبق *ṭabaḳ*) tabak:

t.+a (*tabaga*) 200/13

tabiat (<Ar. طبيعت *ṭabī‘at*) tabiat, doğa: 118/5

taç (< Ar. تاج *tāc*) taç:

t.+ı (*tacı*) 71/22, 158/2, 163/4

t.+sın 76/3

tahmil (< Ar. تخمين *takhmīn*) tahmin: 34/8, 34/22, 75/23

taxt (< Far. تخت *takht*) taht:

t.+ı 19/6, 19/9, 19/17

t.+ında 185/2

taxta (< Far. تخته *takhta*) tahta: 85/8

t.+ların 59/9

takat (< Ar. طاقت *ṭāḳat*) bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, derman, kuvvet:

bkz. *taqat*

t.+imiz 62/6

taqat bkz. *takat* 148/16

t.+im 23/8

taqıq takılı, takılmış: 43/11

taqım takım, ekipman:

t.+ı 79/22

t.+ların 59/10

tal- bkz. *dal-*

t.-mış 83/11

tala- (*tala:-* EDPT 492a) dalamak:

t.-sın 10/3

talayıçı talan eden: 47/6

ṫam (< Ar. تام *tām*) tam, eksiksiz, kesintisiz; bütün, tüm: bkz. *tap* 2/1, 4/3, 4/14, 5/15, 5/16, 5/17, 5/18, 7/7, 8/8, 9/2, 10/4, 10/14, 10/15, 11/9, 12/3, 13/9, 15/9, 15/10, 16/10, 18/11, 21/2, 21/4, 21/5, 21/6, 24/18, 28/13, 97/9, 97/21, 99/3, 99/12, 101/5, 101/9, 103/10, 103/11, 103/21, 105/3, 105/18, 105/19, 108/10, 108/11, 108/12, 109/6, 109/7, 109/23, 110/13, 111/7, 111/8, 111/9, 112/7, 112/8, 113/11, 113/12, 114/17, 115/19, 115/20, 116/17, 116/18, 116/19, 117/17, 117/18, 118/17, 119/14, 119/15, 119/16, 119/17, 120/20, 121/15, 121/16, 123/21, 124/16, 124/17, 124/18, 124/19, 124/20, 125/19, 147/9, 148/17, 148/18, 148/19, 149/13, 149/14, 149/15, 149/16, 149/17, 149/18, 149/19, 150/25, 152/18, 152/19, 152/20, 152/21, 152/22, 155/14, 155/15, 155/16, 155/17, 155/18, 155/19, 155/20, 155/21, 155/22, 161/13, 161/14, 162/15, 162/16, 163/10, 164/3, 164/6, 164/9, 164/12, 164/15, 164/16, 164/20, 164/23, 167/2, 168/18, 168/19, 168/20, 168/21, 169/18, 170/17, 171/19, 171/20, 172/22, 173/19, 174/13, 175/3, 175/21, 176/18, 177/13, 178/5, 178/24, 179/18, 180/13, 181/9, 182/3, 182/21, 183/18, 184/19, 185/17, 186/15, 187/11, 188/11, 189/9, 190/5, 191/5, 192/5, 193/5, 193/20, 195/12, 196/11, 196/12, 197/10, 197/11, 197/22, 198/17, 198/18, 198/19, 198/20, 198/21, 198/22, 199/18, 199/20, 199/21, 199/22, 200/16, 201/11, 202/15, 203/6, 204/22, 204/23, 204/24, 205/17, 205/18, 205/19, 205/20, 205/21

tamam (< Ar. تمام *tamām*) bütün, tüm: 9/2, 28/16, 66/12, 69/14, 79/14, 79/18

t.+ında 75/5

tamtın darbukanın çıkardığı ses: 155/4

tana dana: 23/6, 23/9, 23/13, 24/15

t.+ga 23/6

tanı- (*tanu:*- EDPT 516a) tanımak:

t.-dı 88/20

t.-dım 43/3

t.-mayır 144/5, 144/7

t.-mayırım 63/8

t.-r 63/7, 84/2, 134/4

t.-rlar 164/4

tanım it- tanımak. *tanı-m it-*

t.-üp (*tanım idüp*) 67/18

tanış tanıdık (kimse veya yer): *tanı-ş*

t.+ım 58/20

tanıt- (*tanut*- EDPT 517b) tanıtmak: *tanı-t-*

t.-ayım 83/13

taŋrı (*teŋri:* EDPT 523b) Tanrı, Allah:

t.+ları 153/19

tap bkz. *tam* 81/22

tap- (*tap- 1* EDPT 435a) tapmak, Tanrıya kulluk etmek:

t.-ar 108/17

taplamlaş- toplaşmak, bir araya gelmek:

t. -malı 154/22

tar (*ta:r* EDPT 528a) dar: 151/10, 151/20

taraf (< Ar. طرف *ṭaraf*) taraf, yön, yan, doğrultu:

t.+a 160/2

t.+da 161/10

t.+dan 30/16

t.+ından 17/21

t.+ta 88/9

taraflı taraflı: 151/15

tarif (< Ar. تعريف *t'arīf*) tarif: 38/21, 206/14

tariq (< Ar. طريق *ṭarīḳ*) yol:

t.+de 70/16, 81/11, 82/15

t.+den 19/10

t.+len 50/4

tarlıq darlık; geçim zorluğu:

t.+ı (*darlıgı*) 164/7

tas (< Ar. طاس *ṭās*) tas: bkz. *taz* 53/2, 76/8, 79/10, 137/4, 137/12, 137/16, 137/17, 138/19, 139/5, 139/22

t.+ı 30/6, 30/7, 53/5, 75/8, 75/11, 76/8, 76/9, 78/16, 79/9, 82/2

t.+ım 138/1

t.+ın 75/10, 138/4

t.+ıŋ 138/12

t.+ından 47/15

t.+ını 96/9

t.+ıŋı 138/14

t.+nı 52/19, 75/8, 140/7

taş bkz. *daş* 194/20, 196/3, 196/10

t.+ı 164/18

taş- (EDPT 559b) taşmak:

t.-mış 28/17

taşı- taşımak:

t.-maqlan 204/3

taşır- (*taşur-* EDPT 566a) taşırmak, taşmasına yol açmak. *taş-ır-*

t.-ayım 201/17

taşqın taşmış bir durumda olan, su baskını. *taş-qın* bkz. *taşqun*

t.+a 191/3

taşqun bkz. *taşqın* 28/17

taşlı bkz. *daşlı* 174/9

t.+una 177/11

tavaf (< Ar. طواف *ṭavāf*) tavaf. 115/17

tavuq tavuk: 123/14

tay- (EDPT 567a) kaymak, sallanmak:

t.-maz 151/20

tayaq bkz. *dayah* 61/6

t.+ım 203/13, 203/15

tayin (< Ar. تعيين *ta'yīn*) tayin: 62/3, 141/19, 183/9

taz bkz. *tas*

t.+dır 138/17

taze (< Far. تاذه *tāẕa*) taze: 85/11

tazir (< Ar. تعزير *ta'zīr*) tazir, tekdir etme, azarlama: 38/8

tazirle- tekdir etmek, azarlamak. *tazir+le-*

t.-di 84/12

t.-meye 38/3

te bkz. *da* 34/9, 92/20, 144/9, 192/18

te'alah (< Ar. تعلى *te'alī*) "yüsek olsun!" manasına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır: bkz. *tealah* 97/10

tealah bkz. *te'alah* 148/3, 155/12

tebdil (< Ar. تبديل *tebdīl*) değiştirme: 13/11, 13/15, 15/11, 16/11, 61/2

tecribe (< Ar. تجربه *tecribe*) deneyim, görgü: bkz. *tercibe* 79/10

t.+ye 145/9, 145/10

tef (< Far. دف *def*) tef: 153/6

teftiş (< Ar. تفتيش *teftīş*) teftiş, denetim: 19/4, 189/14

tegül bkz. *degil, digil*

t.+lerin 40/4

tek (*tek 1* EDPT 475a) eşi olmayan, biricik, yegane: bkz. *tik* 39/14, 187/2

tekerleme tekerleme: bkz. *tikerleme* 197/12

t.+si 97/14

teklif (< Ar. تكليف *teklīf*) teklif, sunma, önerme: 37/4

tekmil (< Ar. تكميل *tekmīl*) tekmil, bütün, tüm, eksiksiz: 14/15, 89/12, 140/15

t.+i 68/20

tekmillen- tamamlanmak, bütünlenmek. *tekmil+len-*

t.-di 137/15

teküne (*tekne:* EDPT 484a) tekne:

t.+den 40/3

tel bkz. *dil II* 99/15, 186/11

t.+den 80/2

telal bkz. *dilal* 131/8, 131/14

telli teli olan, teller takılmış, telle süslenmiş: bkz. *tilli* 201/3

temaşa (< Far. تماشا *tamāshā*) bakma, seyretme: 130/10, 188/16

t.+ga 97/17

temel (< Yun.) temel:

t.+i 94/14

temellah (< Ar. تمنا *temennā*) temenna: bkz. *temennah* 58/23

temennah bkz. *temellah* 14/9, 62/21, 63/4, 63/11, 68/12

temenni (< Ar. تمني *temennī*) bir şeyin gerçekleşmesini dileme: 40/14

temir bkz. *demir, dimir*

t.+dir 52/3

temizlik temizlik: 137/19

ten (< Far. تن *tan*) ten, cilt: 9/1

t.+de 119/12

t.+den 2/17

t.+e 166/18

t.+i 109/12, 109/17, 109/22

t.+im 109/4

t.+imden 99/7, 181/18

tenbih (< Ar. تنبيه *tenbīh*) tembih, hatırlatma, uyarı:

t.+im 194/12

tendürüs kuvvetli, sağlıklı: 67/7

teneşir (< Far. تن شوی *tan-shūy*) teneşir, salacak:

t.+de 109/5

tenha (< Far. تنها *tanhā*) tenha, ıssız (yer): 33/23, 100/5

tercibe bkz. *tecribe*

t.+ye 146/2, 146/10

teren bkz. *deren* 44/17

terk (< Ar. ترك *terk*) terk, bırakma, ayrılma; vazgeçme: 74/21

ters (EDPT 553a) ters, zıt: 24/5

tespeh (< Ar. تسبح *tesbīḥ*) tespih:

t.+imiŋ 202/4

teslim (< Ar. تسليم *teslīm*) bir şeyi sahibine verme: 69/4, 75/8, 75/16, 78/20, 78/21

teşik (*teşük* EDPT 563a) deşik. *teş-ik* 154/23

Tevrüzli Tebrizli, Tebriz şehrinden olan. *Tevrüz+li* bkz. *Tevrüzlü* 35/15, 35/19, 36/6, 62/8, 62/9, 63/8, 75/21

T.+yim 63/9, 63/10

Tevrüzlü bkz. *Tevrüzli* 62/5

tez (< Far. تیز *tīz*) çabuk olan, süratli: bkz. *tiz* 68/10, 73/23, 74/4, 74/7, 74/10, 74/13, 74/16, 110/3, 110/7, 110/11, 164/2

tılsım (< Ar. طلسم *ṭılsım*) tılsım: 140/13, 141/11, 141/20, 141/21, 142/12, 142/13, 142/19, 143/5, 143/6, 143/17, 146/11, 146/15, 147/2

t.+ı 140/10, 146/4

t.+ım 146/9

t.+ıŋ 143/7

tın- dinlemek:

t.-dılar 88/18

tınç (EDPT 516a) dinç, canlı, zinde: 154/21

tırnaq (*tırŋak* EDPT 551b) tırnak: 162/4

ti- bkz. *de-, di-*

t.-yin 1/9

tica alınıp stılır malların hepsi: 28/10

ticarit (< Ar. تجارت *ticāret*) ticaret, alım satım: 67/13

Tiflizli Tiflis şehrinden olan. *Tiflis+li* 66/16, 67/19

tigici terzi. *tik-ici* 127/12, 128/12

t.+ye 127/10, 127/14, 127/16

tik bkz. *tek* 4/7, 17/4, 110/16

t.+tir 72/13

tikerleme bkz. *tekerleme* 206/1, 206/21

tikke (< Ar. تكيه *tekye*) tekke:

t.+ye 204/3

tikne bkz. *teküne*

t.+ye 204/4

tikrar (< Ar. تكرار *tekrār*) tekrar: 32/19, 84/22

til bkz. *dil*

t.+inden 9/10

t.+ine 11/12

tilki (*tilkü:* EDPT 498b) tilki:

t.+ler 183/16

tilli bkz. *telli* 7/6

tin- dinmek, sona ermek, bitmek, durmak:

t.-di 153/4

tiŋle- bkz. *dinle-*, *diŋle-*

t.-meye 203/2

tint- didiklemek, araştırmak:

t.-ecegim 138/10

t.-er 138/9

tip bkz. *dip, tüp*

t.+i (*tibi*) 165/15

t.+inde (*tibinde*) 22/11, 166/18

t.+ine (*tibine*) 165/7

tirek bkz. *derek, direk* 165/15

t.+e 206/6

tiren bkz. *deren, teren* 45/12

tiri (*tirig* EDPT 543b) diri: bkz. *tirü* 53/10

tirü bkz. *tiri* 150/15

tiş bkz. *diş II*

t.+ine 195/4

tiz bkz. *tez* 9/16, 16/14, 73/22, 163/15, 174/8

tizyah (< Far. دست گاه *dast-gāh*) tezgah:

t.+ımın 9/3

toxta- (< Mo. *toġta-*) durmak, duraklamak, kesilmek: bkz. *toqta-*

t.-r 135/11, 135/16

toqmaq (*tokı:mak* EDPT 470b) ağaçtan yapılmış iri çekiç: 197/21

toqta- bkz. *toxta-*

t.-tım 150/13

tol- bkz. *dol-*

t.-dı 200/2

tolu bkz. *dolı, dolu, toluv* 5/1

toluv bkz. *dolı, dolu, tolu* 133/8

toluvlı dolu, döşeli: 133/13

ton (*to:n* EDPT 512b) giysi, kılık, kıyafet:

t.+dan 104/12

t.+a 104/12

toŋa kuvvetli, yiğit:

t.+dır 167/3

top (*to:b* EDPT 434b) top: 166/15

topal topal, aksak: 15/13, 15/22, 153/7

t+dır 16/1

t.+nı 16/8

toparlan- toparlanmak:

t.-dı 205/2

t.-dılar 93/13

topla- (*topla:*- EDPT 440b) toplamak, bir araya getirmek:

t.-p 68/18, 144/14

topraq (*topra:k* EDPT 443a) toprak; ülke: 203/5

t.+da 25/16

t.+ı (*topragı*) 64/22

t.+ıdır (*topragıdır*) 82/20

t.+ından (*topragından*) 27/12

t.+larda 69/18

torba torba: 9/12

tortop tortop: 48/17

toru doru: 122/7

torun (<Erm. *t*^{h}*orn*) torun: bkz. *toruŋ*

t.+ıŋ 139/8

toruŋ bkz. *torun*

t.+una 156/12

toy bkz. *doy* 55/4

t.+umız 122/12

t.+una 90/15

toz (*to:z 1* EDPT 570b) toz:

t.+dur 56/22

t.+u 57/6

t.+una 73/6, 148/4

töhpet (< Ar. تهمت *töhmet*) töhmet, suçlama: 196/17

töre (*törü:* EDPT 531b) töre, âdet: 25/10

töşe- bkz. *döşe-*

t.-di 59/10

töşek bkz. *döşek* 8/13

t.+ iniŋ (*töşeginin*) 26/3

t.+lerin 59/9

töşüv döşeli, döşenmiş: 133/8

t.+len 133/5

töşüvlü döşeli, döşenmiş olan: 133/13

tufan (< Ar. طوفان *ṭūfān* tufan, şiddetli yağmur: 154/18

tupqı tıpkı, bir şeyin eşi, benzeri, aynı: 36/2

tur (< Fr. *tour*) tur, dolaşma:

t.+ga 37/7

tur- bkz. *dur-*

t! 47/2, 47/3

turabi (< Ar. ترابی *turābiٖ*) toprakla ilgili: 180/9

turalı baskılı, resimli: 200/10

turna (*turna:* EDPT 551b) turna: 197/14

turuncu (< Far. *taranj,* Ar. ی +*iٖ*) turuncu: 198/12

tut- krş. *dut-*

t.-tum 36/7

t.-ay 103/14

t.-mış 47/11

tuvah duvak: bkz. *tuvaq, tuvuq* 49/5

tuvaq bkz. *tuvah, tuvuq* 10/6

tuvuq bkz. *tuvah, tuvaq*

t.+ın (*tuvugın*) 91/13

tuz bkz. *duz* 104/13, 174/11, 202/12

t.+un 174/6

tuzaq (*tuzak* EDPT 573b) tuzak: 164/22

tuzla- (*tuzla:*- EDPT 576a) tuzlamak, tuza yatırmak veya üstüne tuz ekmek:

t.-dı 78/3

t.-rım 57/14

t.-yım 52/9

tübe (*töpü:* EDPT 436a) tepe:

t.+si 149/3

t.+sin 162/10

tüfek (< Far. تفنگ *tufang*) tüfek:

t.+in (*tüfegin*) 135/1, 135/14

t.+ni 134/12

tümbel (< Far. تنبل *taṃbal*) tembel: bkz. *tünbel* 127/4, 129/3, 129/7, 129/15, 129/21, 130/4, 130/12, 131/17, 132/5, 132/9, 133/1, 133/10, 133/16, 133/17, 133/19, 136/8, 136/12, 136/13, 136/14, 137/6, 137/10, 139/11, 139/14, 139/20, 141/15, 142/5, 142/12, 144/7, 144/16, 144/24, 145/10, 145/18, 145/19, 145/20, 145/21, 145/24, 145/25, 146/1, 146/3, 146/4, 146/13, 146/17, 147/2, 147/4

t.+e 141/11, 141/14, 143/3

t.+de 141/20

t.+den 132/2, 140/2, 140/4

t.+ge 130/10

t.+i 130/8, 131/18, 140/20

t.+iŋ 129/13, 140/10, 144/13, 144/15, 146/11

t.+niŋ 139/25

tümbelik (< Far. دنبك *duṃbak*) dümbelek: bkz. *tümpelek*

t.+im (*tümbeligim*) 153/20

tümen (EDPT 507b) onbin.45/2

tümpelek bkz. *tümbelik* 153/1

tümpelekçi dümbelekçi, dümbelek satan veya çalan kimse. *tümpelek+çi* 159/9

tün (*tün* EDPT 513a) gece:

t.+ler 120/13

tünbel bkz. *tümbel* 127/1, 146/16

t.+e 143/19

tüne- (*tüne:-* EDPT 516a) tünemek, konmak:

t.-rse 19/9

tüp bkz. *dip, tip*

t.+te 15/19

türki (Tü. *türk*, Ar. ى +*ī*) türkü: bkz. *türkü*

t.+ler 59/14

türkü bkz. *türki* 1/1, 2/1, 3/1, 4/3, 5/2, 8/9, 11/1, 11/9, 12/8, 23/15, 23/16, 26/8, 32/3, 32/20, 37/12, 42/17, 44/2, 44/18, 49/6, 50/3, 51/9, 53/14, 55/22, 58/3, 64/14, 64/16, 74/17, 76/11, 78/15, 79/24, 80/1, 80/12, 80/13, 81/11, 81/12, 82/14, 82/16, 83/12, 83/14, 83/15, 84/6, 84/7, 85/3, 90/19, 91/2, 91/15, 93/22, 93/23, 94/1,

122/2, 162/1, 163/1, 197/23, 198/1, 198/19, 199/1, 200/1, 200/20, 201/12, 202/16, 203/7, 205/1

t.+ler 47/10, 88/17

t.+lerinden 37/14, 89/12

t.+mniŋ 39/16

t.+niŋ 39/14, 75/15

t.+nü 57/3

t.+si 10/4

t.+sü 25/1, 48/9, 100/8, 110/14

türlü (*törlüg* EDPT 546b) türlü, çeşit çeşit. *tür+lü* 59/3

tütün bkz. *dütün* 136/11, 136/23

t.+iylen 136/20

tüz bkz. *düz* 111/22, 112/1

t.+e 90/5

uç bkz. *huc*

u.+a (*uca*) 72/4, 105/9, 184/16, 202/2

u.+a 31/9, 153/14

u.+dan (*ucdan*) 72/4, 184/16, 202/1

u.+ı (*ucı*) 201/9, 202/4

u.+ına 81/16, 82/5

u.+ındadır (*ucındadır*) 6/8

u.+ından (*ucından*) 131/19

u.+una (*ucuna*) 185/7

u.+undan 31/9

uç- (EDPT 19b) uçmak, havada yol almak:

u.-an 11/3, 39/2, 160/13, 160/15

u.-ar 11/3

u.-tım 90/16

uçır- (*uçur-* EDPT 30b) uçurmak, uçma işini yaptırmak. *uç-ır-* bkz. *uçur-*

u.-dım 3/2

uçur- bkz. *uçır-*

u.-dıq 71/7

u.-dım 46/11

u.-mışım 73/15

uçuz (EDPT 32a) ucuz, düşük fiyatlı:

u.+lara 81/16

ufaq ufak: 47/17, 48/5, 154/18, 158/12

ugra- (*ugra:-* EDPT 91a) uğramak:

u.-dım 44/5, 149/5, 149/7

u.-mışlar 62/2

u.-yamaz 141/18

u.-yır 64/6

ugur (EDPT 89a) uğur:

u.+ına (*ugrına*) 73/6

u.+una (*ugruna*) 178/17

uxacıq ufacık, çok ufak, küçücük: 198/6, 198/12, 198/19

ulan ey!, öfke ve nefret anlatan seslenme sözü: 38/2

ulu (*ulug* EDPT 136b) ulu, yüce: 109/8

um- (EDPT 155b) ummak, beklemek:

u.-arım 121/5

u.-ma! 99/17, 100/3

umaç ovmaç, ovarak yapılan yemek:

u.+ın (*umacın*) 8/14

un un:

u.+nıŋ 8/14

unut- (*unıt-* EDPT 179b) unutmak, hatırlamamak: bkz. *uŋut-*

u.-ayım 96/8

u.-ma 185/6

u.-mayasın 12/13

u.-mayıp 97/12

u.-mışsın 45/13

uŋut- bkz. *unut-*

u.-ır (*unudır*) 12/6

ur- (EDPT 194b) vurmak: bkz. *vur-*

u.-an 167/10

u.-ar 135/1, 135/14

u.-ayır 19/18

u.-ayırlar 156/11

u.-dıgıylan 135/10

u.-dım 90/9

u.-du 10/10, 72/15, 76/12

u.-dum 200/7

u.-gan 134/13

u.-ma! 174/8

u.-madım 197/14

u.-muş 185/14

u.-sın 114/14

u.-up 134/9, 157/2

urba bkz. *ruba*

u.+lar 70/12

urul- (EDPT 229b) 1. vurulmak, vurma işine konu olmak; 2. aşık olmak: bkz. *vurul-*

u.-mış 89/13

us bkz. *es* 83/6, 84/5

uslat- uslandırmak, uslanmasını sağlamak: *us+lat-*

u.-ayım 201/18

uslı *uslug* (EDPT 247b) uslu, akıllı, zeki: *us+lı* bkz. *uslu* 99/4

uslu bkz. *uslı* 180/12

ussuz akılsız: 38/20

usta (< Far. استاد *ustād*) usta: 127/17, 145/20

u.+lardan 31/15

u.+m 83/21, 86/3

u.+mdan 199/11

u.+nıŋ 29/17

ustalıq ustalık, usta olma durumu; beceriklilik, el uzluğu. *usta+lıq*

u.+ı (*ustalıgı*) 62/10

uşaq (*uvşa:k* EDPT 16a) çocuk: 38/7

u.+ın (*uşagın*) 38/10

uşta işte: 136/9, 139/8, 142/11, 143/16, 143/20, 194/15

utan- (*uvtan-* EDPT 7b) utanmak, çekinmek:

u.-ayır 90/18

u.-maz 124/5, 124/10, 124/15

uv- ovmak:

u.-maz 8/14

uy- (EDPT 267a) uymak, uygun düşmek:

u.-ar 202/19

u.-arsın 102/17

u.-ma 50/8, 56/13, 169/7

uygın uygun, yakışır, yaraşır, uz: 34/12

uygunsız uymayan, yakışık almayan, yaraşmayan: 38/13

uyxı (krş. *udık* EDPT 46b) uyku: bkz. *yuxu, yuqu*

u.+ma 187/4

uyı- (*udı:-* EDPT 42b) uyumak, uyku durumunda olmak: bkz. *uyu-*

u.-dıqta 25/10

u.-maz 194/22

uyu- bkz. *uyı-*

u.-mış 44/15

u.-muş 185/2

u.-r 23/13

u.-yırsın 10/6

uzaq (*uzak* EDPT 283a) uzak, ırak: 38/6, 185/5, 187/15

u.+dan 60/14

u.+larda 85/13

uzaqlıq (*uzaklık* EDPT 284a) uzaklık, uzak olma durumu, ıraklık:

u.+ı (*uzaqlıgı*) 164/8

u.+ta 197/2

u.+tan 195/5

uzat- (EDPT 282a) uzatmak, uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak. *uza-t-*

u! 109/20

u.-ıp 37/22

u.-tı 77/21, 78/2

u.-tılar 153/5

uzın (*uzun* EDPT 288b) uzun: bkz. *uzun* 4/4

uzun bkz. *uzın* 83/17, 97/12, 100/16, 102/6, 167/4, 184/7, 186/18

u.+dır 184/3

üç (EDPT 18b) üç: 1/2, 3/9, 12/10, 15/5, 16/11, 23/11, 41/7, 41/12, 41/13, 41/14, 42/3, 42/8, 43/15, 49/8, 49/14, 49/20, 50/6, 52/3, 52/14, 53/2, 53/10, 55/22, 56/1, 57/14, 57/21, 60/21, 63/17, 63/19, 65/17, 65/18, 65/19, 69/5, 69/20, 72/10, 75/5, 84/21, 87/14, 91/7, 93/10, 97/15, 105/5, 127/4, 141/6, 151/3, 151/4, 151/9, 151/22, 157/4, 160/4, 206/4

ü.+er 88/9

ü.+ümüz 34/5

ü.+ümüzi 35/8

ü.+ünden 115/12

ü.+üŋüzni 35/9

ü.+üsü 28/10, 28/11

ü.+üsüne 16/15

ü.+üsünü 36/6

üç- bkz. *iç-*

ü.-miş 62/17

ü.-üp 88/2

üçin bkz. *içün, üçün* 6/4, 6/5, 9/16, 13/19, 17/13

üçün bkz. *içün, üçin* 2/16, 16/20, 17/10, 17/15, 23/16, 32/12, 40/9, 68/4, 68/19, 70/18, 70/19, 71/19, 77/11, 84/23, 112/10, 113/15, 114/6, 114/16, 124/12, 139/21, 152/13, 156/2, 167/16, 182/16, 201/6, 201/8, 202/8

üçüncü (*üçünç* EDPT 29a) üçüncü: 23/13, 40/5, 135/6

üryan (< Ar. عريان *uryān*) çıplak: 115/18, 117/1, 117/3, 117/4

üst (*üst* EDPT 242a) üst: 47/8

ü.+inde 3/10, 8/13, 8/16

ü.+inden 81/8

ü.+ine 29/18, 35/7, 62/21, 69/3, 69/4, 74/11

ü.+ü 200/21

ü.+ümden 141/12

ü.+üme 85/8, 141/9

ü.+ümize 72/12

ü.+ünde 164/10, 166/1, 167/21

ü.+ünden 134/5

ü.+üne 1/2, 1/4, 41/12, 44/13, 49/7, 49/14, 82/21, 92/21, 93/18, 141/3, 142/9, 190/11, 198/2, 201/6

üst baş giysi; giyecek:

ü.+ünü b.+ını 111/13

üyle (*ödleg* EDPT 55b) öğle: 90/5

üz- (*yüz- 1* EDPT 984a) yüzmek:

ü.-er 44/8

üzer üzeri: bkz. *üzeri*

ü.+lerine 157/12

üzere amacıyla; şartıyla: 14/5, 138/1

üzeri bkz. *üzer* 58/9, 58/14, 136/3

ü.+ne 23/15, 26/4, 35/19, 37/23, 62/3, 63/22, 76/3, 80/7, 93/5, 158/1

üzüm (EDPT 288a) üzüm: 162/14

v‘ade (< Ar. وعده *va‘de*) vade, mühlet: 69/14, 79/6, 91/7, 166/20

v.+m 65/11

v.+miz 75/9, 78/17

v.+sin 52/9, 65/20

v.+sine 65/20

v.+sini 57/14

vah ah!, vah! bkz. *vaq* 3/2, 71/5, 77/7, 124/3, 124/8, 124/13, 156/9

vaq bkz. *vah* 11/10, 11/11, 76/12, 76/13, 76/16, 76/18, 76/20, 76/21

v‘aqit (< Ar. وقت *vaḳt*) vakit, zaman: 13/11, 18/12, 30/6, 53/5, 58/12, 59/17, 60/21, 63/18, 65/2, 96/15, 108/5, 127/6, 132/8, 139/13, 140/14, 141/13, 175/12, 184/6

v.+de 68/2

v.+e 143/18

v.+i 21/8, 28/17, 184/6, 190/14

v.+inde 15/11, 17/14, 30/11, 121/7, 142/4, 159/14, 185/1

v.+te 78/12

v‘aqitsiz uygun bir zamanda olmayan: 84/12

vala (< Ar. واللهى *vallahī*) vallahi, billahi: bkz. *vallaha, vallahi* 46/8

valde (< Ar. والده *vālide*) anne: bkz. *valide*

v.+mniŋ 36/17

v.+si 34/11

vali (< Ar. والى *vālī*) vali:

v.+niŋ 117/13

valide bkz. *valde*

v.+ŋniŋ 36/16

vallaha bkz. *vala, vallahi* 138/20

vallahi bkz. *vala, vallaha* 138/25, 139/1

var bkz. *bar* 2/18, 7/2, 9/3, 9/4, 9/5, 13/15, 16/18, 18/12, 18/14, 18/18, 19/2, 21/8, 22/14, 25/3, 27/11, 28/11, 29/5, 30/21, 31/3, 34/3, 34/19, 35/8, 41/6, 41/7, 42/14, 43/5, 43/6, 43/14, 43/19, 51/5, 52/6, 52/9, 58/10, 60/12, 65/22, 74/21, 78/5, 79/15, 80/8, 81/13, 81/14, 84/5, 87/13, 88/9, 88/10, 96/14, 102/4, 102/9, 103/2, 103/8, 105/1, 108/4, 115/7, 115/14, 118/1, 118/4, 118/12, 122/5, 127/3, 127/4, 130/7, 131/4, 136/3, 137/4, 137/8, 138/21, 140/10, 144/6, 150/2, 150/12, 157/2, 159/20, 160/16, 165/1, 166/4, 173/4, 173/6, 184/16, 187/15, 187/17, 188/4, 188/6, 188/10, 192/13, 192/17, 194/5, 194/10, 195/21, 197/2, 197/6, 205/8

v.+dır 25/18, 34/4, 38/11, 40/2, 49/3, 57/5, 59/2, 63/14, 95/5, 108/14, 114/15, 140/11, 164/10, 174/24, 174/25, 175/1, 175/11

v.+ım 169/12

var- bkz. *bar-*

v! 20/13, 21/13, 21/16, 22/6, 42/16, 52/16, 53/5, 56/10, 56/18, 56/22, 57/6, 57/15, 57/22, 58/2, 58/5, 62/14, 70/2, 70/8, 86/7, 92/17, 134/8, 135/9, 135/18, 136/12, 140/14, 141/19, 142/16, 163/10, 173/14, 176/22

v.-a 28/12, 58/8, 61/21

v.-am 99/14

v.-amamışlar 30/14

v.-anlar 59/15, 112/14

v.-asın 32/5

v.-ayım 6/2, 67/23, 86/17, 102/3, 103/7

v.-dı 70/11, 79/22

v.-dıqta 165/11

v.-dım 77/2, 171/15, 188/18, 197/13

v.-ınca 77/21

v.-ınız 75/17

v.-ıp 25/13, 27/4, 34/9, 75/4, 87/14, 176/15, 188/15, 188/19

v.-ır 19/16, 134/11, 134/21, 136/1, 136/8, 137/6, 141/14, 142/2, 143/3

v.-ırım 52/11, 79/8, 135/20

v.-ırlar 19/14, 127/9, 127/12, 130/20, 131/18

v.-ma! 51/12, 51/13, 51/14, 51/17, 51/19, 51/20, 51/22, 52/3, 176/14, 184/10

v.-madan 31/20

v.-maq 204/2

v.-malı 26/10, 115/9

v.-mam 135/19, 204/18, 205/4, 205/9, 205/14

v.-masam 11/7

v.-masan 72/7

v.-may 164/11

v.-maz 11/13, 25/5, 44/5, 145/7, 145/9, 179/4

v.-mış 14/5, 16/14, 16/15, 25/3, 44/15, 68/17

v.-mışlar 14/5, 17/18

v.-mışsın 76/20

v.-sa 65/5, 79/18, 111/15, 111/18

v.-sam 105/15

v.-san 73/6

v.-saŋ 52/5, 53/21, 54/22, 56/17, 56/21

v.-sın 65/19, 89/9, 172/11

v.-up 69/16, 69/21, 70/10, 122/13

vasf (< Ar. وصف *vaṣf*) nitelik: 111/11

vay vay! Şaşma anlatan bir söz: 14/20, 81/9, 140/18, 161/2, 203/15

vazgeç- (< Far. واز *vāz*, Tü. *geç*-) vazgeçmek: bkz. *vazgiç*-

v.-ip 152/12

v.-iŋiz 159/12

v.-mem 2/17

v.-tim 22/18, 110/6

vazgel- krş. *vazgeç*-

v.-diŋ 180/21

v.-ir 116/8, 116/16

v.-meli 159/17

vazgiç- bkz. *vazgeç*

v! 27/14

v.-elmem 48/19

v.-eyim 48/18

v.-tim 92/16

ve (< Ar. و *ve*) ve bağlacı: 4/3, 9/2, 14/21, 15/1, 15/4, 16/20, 20/20, 21/5, 25/1, 25/12, 25/19, 26/6, 28/5, 33/18, 33/19, 34/11, 34/12, 35/8, 35/16, 35/17, 35/19, 36/5, 36/12, 36/16, 37/12, 37/13, 37/19, 39/11, 40/7, 40/11, 40/12, 40/15, 41/11, 42/2, 42/5, 52/6, 53/5, 53/7, 56/18, 58/17, 59/3, 59/8, 59/11, 59/16, 59/19, 59/20, 60/4, 60/7, 60/8, 60/11, 60/14, 60/21, 60/22, 61/6, 61/9, 63/21, 63/22, 64/7, 64/10,

64/12, 65/14, 65/15, 65/22, 66/10, 67/5, 67/14, 68/6, 68/11, 69/3, 69/6, 69/7, 69/8, 69/12, 70/12, 70/13, 74/23, 75/2, 75/5, 75/6, 78/7, 78/11, 78/12, 78/13, 78/14, 78/16, 78/17, 79/8, 80/10, 82/9, 83/9, 84/5, 84/21, 88/12, 88/17, 93/7, 93/20, 97/2, 97/9, 97/11, 97/18, 97/21, 99/6, 127/8, 132/9, 133/5, 136/19, 136/20, 136/22, 137/5, 137/14, 137/19, 138/8, 138/24, 139/3, 139/10, 139/12, 139/14, 139/19, 139/25, 140/8, 140/10, 140/12, 141/2, 141/17, 141/20, 141/22, 142/1, 142/14, 142/17, 143/2, 143/7, 143/13, 144/11, 145/4, 145/7, 145/10, 145/14, 145/17, 146/12, 147/4, 147/9, 149/13, 151/20, 152/13, 156/9, 156/12, 156/13, 156/19, 157/10, 157/11, 157/12, 157/15, 157/21, 158/9, 158/15, 158/22, 159/1, 168/21, 169/18, 170/17, 171/19, 172/22, 173/19, 174/10, 174/13, 175/21, 175/3, 176/18, 177/13, 178/5, 178/24, 179/18, 180/13, 181/9, 181/17, 182/3, 182/21, 183/18, 184/19, 185/17, 186/15, 187/11, 188/11, 189/9, 190/5, 191/5, 191/22, 192/5, 193/5, 193/20, 197/8, 197/22, 198/17, 199/18, 200/16, 201/11, 202/15, 203/6, 204/22, 204/23, 205/17

vefa (< Ar. وفاء *vefā'*) vefa, sevgi bağlılığı: 126/4, 181/20

vekil (< Ar. وكيل *vekīl*) vekil: bkz. *veḳil*

v.+ine 16/14

veqil bkz. *vekil*

v.+i 21/2

velakin (< Ar. ولكين *velikīn*) amma, fakat: 16/1, 16/21, 64/2, 70/7

velat (< Ar. ولايت *vilāyet*) vilayet, il, memleket: bkz. *vila'et, vilaet*

v.+ine 141/1

veli ni'met (< Ar. ولي نعمت *velīni'met*) velinimet:

v.+i 63/12

velvele (< Ar. ولوله *velvele* gereksiz telaş, gürültü ve heyecan: bkz. *velvile* 86/12

velvile bkz. *velvele* 182/15

ver- bkz. *bir-, vir-*

v! 61/8, 75/9, 141/20, 177/4

v.-di 34/16

v.-diginden 60/2

v.-dikte 156/6

v.-diler 33/17, 61/11, 93/2

v.-ecek 42/5

v.-eceksin 17/16

v.-en 41/7

v.-eyirler 42/4

v.-in 37/22, 38/9

v.-ip 41/13

v.-ir 26/10, 42/8, 80/4, 132/10, 134/18, 135/6, 144/1

v.-irler 136/24

v.-me 174/4

v.-mem 43/16

v.-meye 42/4

v.-meyır 36/21

v.-miş 30/6, 38/12

v.-mişsiz 43/12

v.-seler 182/16

v.-sin 41/13

v.-ürmün 194/19

vergi (*bé:rgü:* EDPT 362b) vergi: *vir-gi* bkz. *virgi* 165/2

vergisiz vergisi olmayan, vergi ödenmeyen: *vergi+siz* 133/9

veril- (*béril-* EDPT 365b) verilmek, verme işine konu olmak: *ver-il-*

v.-di 93/3

v.-mez 108/8, 175/19

veriş (*bériş* EDPT 369b) verme işi veya biçimi, alışveriş. *ver-iş*

v.+inden 43/3

v.+iŋden 91/20

vesayiq (< Ar. وثائق *veṣā'iḳ*) belgeler, vesikalar: 76/4

vezir (< Ar. وزير *vezīr*) vezir: 13/11, 47/9

v.+ilen 13/11

v.+iŋ 42/5

v.+lerine 14/16

vıtan (< Ar. وطن *vaṭan*) vatan, yurt: 81/22, 82/17, 82/18, 82/20, 82/22, 83/3

v.+ı 49/10

vicud vücut, beden:

v.+ım 118/1

vila'et bkz. *velat, vilaet* 67/12

v.+den 18/18

v.+ge 18/16

v.+iŋ 13/18

v.+iŋizde 19/2

vilaet bkz. *velat, vila'et*

v.+inden 67/19

v.+iŋ 37/3

v.+ten 68/6

vir- bkz. *bir-, ver-*

v! 1/5, 13/17, 23/10, 28/12, 29/8, 29/9, 29/12, 29/15, 29/18, 37/18, 40/20, 70/18, 70/19, 70/22, 71/4, 71/7, 84/23, 85/2, 110/10, 120/9, 153/20, 181/4, 190/15, 198/15

v.-di 12/11, 52/19, 56/1, 57/2, 75/7, 85/3, 88/7, 88/12, 89/3, 90/16, 93/6, 93/12, 123/6, 172/4, 195/4, 195/23

v.-digi 52/19, 76/8, 115/8

v.-digin 16/21

v.-diki 14/9

v.-diler 58/7, 72/9, 72/11, 74/6, 75/18, 90/6, 93/6

v.-dim 65/18, 108/5, 168/12, 197/14, 198/6, 200/13, 205/13

v.-diŋ 182/15

v.-e 68/3, 81/6

v.-ecek 65/18, 69/15, 78/19, 83/8, 127/13

v.-ecekler 84/22

v.-egider 154/10

v.-en 84/5

v.-enler 117/7

v.-esin 69/3, 93/12

v.-esiz 68/12

v.-eyik 127/9

v.-eyim 1/2, 7/6, 65/16, 66/20, 69/2, 73/14, 141/7

v.-eyir 65/9, 194/21

v.-ici 42/7

v.-in 1/13

v.-iŋ 84/18

v.-ince 206/2

v.-iŋiz 33/15, 141/6

v.-ip 18/19, 55/23, 78/21, 127/7

v.-ir 70/11, 84/16, 108/15, 111/15, 115/2, 147/6, 161/3, 201/5, 201/6

v.-irim 15/3, 16/3, 52/12, 65/21, 182/9, 182/13, 182/17

v.-irler 127/16, 128/12

v.-irse 53/9

v.-irsiz 17/2, 17/3

v.-me! 169/3, 177/2, 201/13

v.-mediler 79/9, 158/7

v.-mek 51/13

v.-meli 115/11

v.-memiş 78/12

v.-meseler 127/5, 127/19

v.-meye 18/10, 50/16, 57/18, 66/8, 90/19, 91/14, 156/21, 204/12

v.-meyecektir 22/10

v.-meyenler 150/11

v.-meyir 127/14

v.-meyirler 66/9

v.-mezler 183/4

v.-miş 13/18, 14/9, 58/16, 60/18, 63/22, 65/17, 69/9, 69/12, 78/13, 102/12, 161/4

v.-mişim 85/10

v.-mişler 17/19, 18/2, 68/20

v.-seler 127/17, 178/10, 198/4

v.-sin 38/6, 47/13, 63/6, 63/12, 67/17, 155/12

v.-üp 51/10, 53/10, 64/8, 65/9, 67/20, 146/21

viran (< Far. ویران *vīrān*) yıkık, harap: 10/2, 102/5, 102/10, 102/15, 103/3, 103/9

virgi bkz. *vergi* 156/6

v.+si 156/3, 156/4

v.+sin 161/5

visal (< Ar. وصال *viṣāl*) sevgiliye kavuşma:

v.+i 181/12

viselam (< Ar. وسلام *vesselām*) "işte o kadar, son söz şudur" anlamalarında kullanılan bir söz: 97/20

ya (< Ar. يا *yā*) "ey, hey" anlamlarında bir seslenme sözü; şaşma şakınlık bildiren bir söz: 13/13, 14/8, 17/11, 17/16, 24/1, 27/18, 27/19, 30/8, 53/3, 58/8, 63/10, 67/6, 82/3, 84/3, 86/13, 91/3, 91/5, 91/8, 91/10, 119/5, 147/6, 178/12, 181/13, 181/15, 181/23, 182/2, 198/15

ya rabbi (< Ar. یا ربی *yā rabbī*) Ey Rab!, ey Rabbim, ey Allah'ım! 64/12, 99/4, 99/5, 99/7, 99/9, 99/11

yad (*ya:t 1* EDPT 882b) yabancı: bkz. *yat*

y.+a 169/3, 177/2

yag (*ya:g* EDPT 895a) yağ:

y.+dır 13/13, 14/8

y.+ı 83/20, 86/2, 111/20

y.+ıdır 82/19

y.+ını 94/9

y.+larda 123/8

yag- (EDPT 896a) yağmak:

y.-ar 50/17, 188/3

y.-ayır 28/18, 30/16

yagız (EDPT 909a) esmer: 163/6

yaglıq büyük mendil, çevre: 13/8, 170/7, 171/12

yagmur (EDPT 903b) yağmur, yağış: 28/18, 50/17, 188/3

y.+da 30/15

yaxa yaka: bkz. *yaqa*

y.+dan 160/11

yaxşı (*yaxşı:* EDPT 908b) iyi, güzel, çok güzel: 157/20, 194/12, 194/24, 195/4

yaxud (< Far. یا خود *yākhẏūd*) veya, ya da: 66/5, 69/18

yaq- (*yak- 3* EDPT 897a) yakmak, tutuşturmak:

y! 37/5

y.-ar 105/6

y.-dıŋ 54/1

y.-ma 124/12, 174/21, 186/8

y.-mış 37/6, 47/4, 48/3, 69/10

y.-mışlar 31/4

y.-tı 41/17

y.-tıqlarıŋ 11/17

y.-tılar 90/12

y.-sana 95/16

yaqa bkz. *yaxa* 64/21, 150/3

y.+mdan 125/3, 125/6, 125/9, 125/12, 125/15, 125/18

y.+n 176/13

y.+ŋ 72/7

y.+sı 65/5, 125/1

y.+sına 125/16

yaqar- yakarmak, yalvarmak:

y.-a 1/12

yaqıl- (*yakıl-* EDPT 901b) yakılmak, yakma işi yapılmak:

y.-ır 188/7

yaqın (*yakın* EDPT 904a) yakın, uzak olmayan: 68/6, 141/18, 152/13, 176/14, 185/5, 185/7, 203/12

y.+ı 133/14

yaqış- (*yakış- 1* EDPT 908b) yakışmak, uygun gelmek:

y.-a 194/23

yaqlaş- yaklaşmak:

y.-tıgı 69/10

Y‘aqub bkz. *R Y‘akub, rebi Y‘akub, Y‘akub, Y‘akup* 194/17, 195/8

yaqut (< Ar. ياقوت *yāḳūt*) yakut: 43/2, 91/20, 94/16

yalaman keskin: 204/17

yalan (*yalga:n* EDPT 926b) yalan: 37/15, 90/14, 108/2, 108/3, 108/4, 108/5, 108/7, 108/9, 143/7, 147/5, 175/7, 175/9, 175/11, 175/13, 175/17, 175/21, 178/8, 191/18

y.+dır 70/9

yalancı yalancı: *yalan+cı* bkz. *yalançı* 85/10

yalançı bkz. *yalancı* 47/6

yalda- yüzmek:

y.-p 160/10

yaldızlı yaldızlı, parlak: 113/8

yalı deniz kenarı, sahil: 103/19

y.+da 134/12, 135/10

y.+ga 134/2, 134/19, 135/7, 135/13

y.+sı 203/8

yalın (*yalıŋ* EDPT 929b) çıplak: 69/23, 115/10

yalınnız (*yalŋu:s* EDPT 930b) yalnız, tek başına: bkz. *yalınŋız, yalıŋnız* 28/5

yalınŋız bkz. *yalınnız, yalıŋnız* 64/6, 125/2, 135/18

yalıŋnız bkz. *yalınnız, yalınŋız* 52/18, 196/7, 202/11

yalvar- (EDPT 920b) yalvarmak:

y.+a 1/12

y.-dı 34/9

y.-dılar 74/23

y.-dım 110/5, 177/17

y.-ınız 32/16

y.-ıp 32/2, 37/22

y.-ırlar 127/10

y.-maya 29/6, 31/6, 32/20, 44/2, 70/15

y.-sın 70/10

yaman (*yama:n* EDPT 937a) yaman, çetin: 2/13, 2/19, 17/8, 159/23

y.+dan 159/13

y.+dır 168/7

yan (*ya:n* EDPT 940a) yan: 56/9, 201/5

y.+a 148/14, 168/15

y.+ı 80/17

y.+ıma 45/18, 54/22, 104/3, 139/13

y.+ımdan 120/6

y.+ımız 110/15

y.+ına 33/21, 37/8, 37/10, 38/7, 44/18, 45/21, 55/12, 62/19, 64/18, 67/3, 87/16, 141/18, 142/17

y.+ıŋa 24/9

y.+ında 3/17, 18/17, 31/3, 43/19, 47/9

y.+ındaki 14/16, 138/8

yan- (*yan- 2* EDPT 942a) 1. yanmak, tutuşmak; 2. üzülmek: bkz. *yaŋ-*

y.-acaq 104/17, 164/19

y.-ar 55/19, 98/8, 98/11, 193/14, 193/15, 195/19

y.-dı 29/8

y.-dım 8/5, 11/11, 11/14, 11/17, 12/1, 104/17, 205/5, 205/10, 205/13, 205/15

y.-dıŋ 197/5

y.-ıp 43/16

y.-mış 193/3

y.-mıştır 71/3

y.-sın 55/17

yaŋ- bkz. *yan-*

y.-ar 188/7

ya‘na (*yana:* EDPT 943a) yine: 39/20, 39/21, 40/6, 40/7, 47/12, 148/14, 168/15

yanaq (*yaŋa:k* EDPT 948b) yanak: 165/21

y.+a (*yanaga*) 132/15

y.+dan 101/2, 125/7

y.+ına 174/22

y.+ınıŋ 4/6, 186/21

y.+ları 171/3, 179/10

y.+larıŋ 11/16

y.+nıŋ 185/11

y.+ta 176/8

yaŋaq bkz. *yanaq* 114/11

yanaş- yanaşmak:

y.-mış 33/21, 38/8

yanaştır- yanaştırmak, yanaşmasını sağlamak. *yanaş-tır-*

y.-salar 105/4

yaneh yeni: 153/18

yaŋlış (bkz. *yaŋıl-* EDPT 951a) yanlış, yanılgı, hata: 27/9, 37/15, 60/13

yap- (EDPT 870b) yapmak:

y.-acagın 81/10, 141/5

y.-acaqların 19/19

y.-am 202/8

y.-ar 71/16, 108/19, 109/1

y.-arız 28/6

y.-asın 133/16, 140/21

y.-ayım 184/13

y.-malı 157/15, 161/2

yapraq bkz. *yabraq* 165/15, 203/3

y.+ı (*yapragı*) 10/5, 190/12

y.+ın (*yapragın*) 194/4

yaptır- (*yaptur-* EDPT 872b) yaptırmak. *yap-tır-*

y.-dım 9/9

y.-gan 139/19

y.-ır 132/6

yapu (*yapığ* EDPT 873a) yapı, bina:

y.+sı 96/5

yapul- (*yapıl-* EDPT 877a) yapılmak, yapma işine konu olmak. *yap-ul-*

y.-an 122/6

y.-mıştır 96/5

y.-muş 111/4

y.-ur 133/8

yapuş- (EDPT 880b) yapışmak:

y.-tu 46/8, 74/2

y.-tıŋ 197/4

yar (< Far. یار *yār*) sevgili: 3/18, 9/6, 11/7, 50/5, 91/18, 91/20, 92/4, 92/7, 95/8, 99/6, 104/5, 104/10, 105/2, 118/16, 121/13, 125/17, 149/6, 149/11, 164/11, 165/14, 166/4, 166/13, 166/16, 167/6, 167/16, 167/20, 180/9, 181/17, 187/14, 190/15, 200/3, 200/5, 200/8, 200/10, 201/10, 205/7

y.+dan 121/13, 163/7, 166/7, 179/3, 179/5, 179/9, 179/13, 179/17

y.+e 3/3, 38/24, 39/1, 44/6, 105/15, 116/8, 118/23, 165/23, 172/11, 172/14, 190/22, 205/7

y.+i 43/6, 92/2, 101/15

y.+im 1/15, 7/11, 10/7, 50/8, 94/11, 99/10, 100/16, 100/19, 102/2, 105/15, 121/6, 121/10, 121/14, 125/2, 125/11, 125/14, 126/5, 149/6, 163/3, 163/4, 163/5, 163/18, 164/10, 165/12, 165/16, 166/7, 166/10, 169/10, 170/19, 177/5, 181/20, 184/8, 184/15, 189/4, 205/8

y.+imden 9/10

y.+ime 165/12, 176/21, 188/18

y.+imi 48/16

y.+imin 105/5, 163/17

y.+imiŋ 164/8

y.+imnıŋ 96/8, 96/9

y.+in 2/16, 44/3, 95/8, 178/2

y.+iŋ 70/6, 94/12, 96/11, 96/14, 172/6

y.+inden 174/24

y.+ni 172/21

yara yara: bkz. *yare*

y.+dan 114/3

y.+lar 80/3

y.+larım 54/9

y.+m 149/4

y.+sı 148/9

y.+sına 185/14

yara- yaramak, yarar sağlamak:

y.-r 200/17

yaralı yaralı, yaralanmış (kimse): *yara+lı* 200/12

y.+yam 164/22

yaramaz yaramaz: 21/12

yaramazlıq yaramazlık: *yaramaz+lıq* 92/14

yarasız yarasız, yarası olmayan: *yara+sız* 87/4

yaraş- (EDPT 972a) yaraşmak, yakışmak, uymak: *yara-ş-*

y.-ır 1/16

yarat- (EDPT 959b) yaratmak, Allah, olmayan bir şeyi var etmek: *yara-t-*

y.-an (*yaradan*) 12/11, 12/12, 12/15, 12/18, 13/3, 13/5, 13/9, 26/10, 29/15, 47/13, 102/12, 102/13, 159/13, 166/8

y.-annıŋ (*yaradannıŋ*) 33/4

y.-mada 118/20

y.-mış 108/15, 190/16, 192/14

yaratıl- (EDPT 962a) yaratılmak, yaratma işine konu olmak. *yarat-ıl-*

y.-madan 40/8

yardaş aynı kişiyi seven. *yar+daş*

y.+ın 174/24

yardım (*yartım* EDPT 959a) yardım: 61/10

yardımcı yardımcı. *yardım+cı* 13/8

y.+sı 12/12, 12/15, 12/18, 13/2, 13/5

yare bkz. *yara*

y.+si 204/5

yaren (< Far. یاران *yārān*) arkadaş, yakın dost: bkz. *yarin* 33/22, 109/4, 119/10

y.+e 206/18

y.+niŋ 63/20

yarı (*yaru:* EDPT 955b) yarı: 30/22, 31/2

yarıq (*yaruk 1* EDPT 962b) yarık: 30/12, 30/13, 154/15

yarıl- (EDPT 967b) yarılmak, yarma işi yapılmak, üzerinde yarık açılmak. *yar-ıl-*

y.-dı 123/20

y.-sa 159/14

yarın (*yarın 2* EDPT 970a) yarın: 86/13, 87/17, 131/7

yarin bkz. *yaren*

y.+im 67/21, 68/6, 78/23

y.+ler 60/19, 76/13

yarsız yari olmayan: 8/2, 10/3, 166/4

yas (*ya:s* EDPT 973b) yas: 167/13

y.+a 13/2

y.+ıdır 95/8

y.+ını 94/12

Yasin (<Ar. ياسن *yāsin*) Kuran'ın 36. suresi 83. ayetidir:

y.+i 69/21

yaslan- yaslanmak, dayanmak:

y.-alım 118/14

y.-mış 188/15, 188/17, 188/21, 189/4, 189/8

yastıq (*yastuk* EDPT 974a) yastık: 102/1

y.+a (*yastıga*) 64/17, 200/5, 201/5

y.+ına (*yastıgına*) 50/12, 51/7, 57/10

y.+ların 59/9

yaş I (*ya:ş* EDPT 975b) nemli, ıslak; gözyaşı: 48/17, 64/20, 73/8, 77/17, 112/3, 203/1

y.+dır 65/5

y.+ı 64/19, 178/18, 180/6, 181/8, 199/15

y.+ım 77/7, 165/4, 180/2

y.+ıma 74/15

y.+ımı 50/12

y.+ın 33/10, 81/21, 124/7

y.+ına 33/8, 46/5, 74/3, 131/9, 167/16, 206/2

y.+ında 116/6, 131/9, 165/19, 202/13, 206/4, 206/5, 206/10, 206/19

y.+ını 57/10, 167/1

y.+lar 31/16, 64/13, 83/13, 91/6, 163/11

y.+lara 122/4

y.+ları 32/16, 123/12

y.+ların 122/10

yaş II (*ya:ş* EDPT 975b) genç, taze:

y.+mın 25/12

yaşa- (*yaşa:*- EDPT 976b) yaşamak, canlılığını, hayatını sürdürmek:

y.-r 175/1

y.-sın 148/15

yaşlı (*ya:şlığ* EDPT 978a) yaşla dolmuş (göz). *yaş+lı* 47/17, 48/5, 48/7, 76/18, 77/2, 77/4, 77/11

yaşmax yaşmak: bkz. *yaşmaq* 185/20

yaşmaq bkz. *yaşmax* 165/22

y.+ıŋnı (*yaşmagıŋnı*) 100/6

yat bkz. *yad* 8/15, 51/12

y.+lar 10/2

yat- (EDPT 884a) yatmak:

y! 24/9, 58/22

y.-acagım 76/2

y.-acaq 75/24, 190/14

y.-am 199/3, 202/11

y.-ar 30/18, 109/5, 128/8, 128/15, 133/11, 183/14

y.-ayır 128/11, 140/21, 146/2

y.-ıp 33/15

y.-maga 133/6

y.-maq 148/12

y.-maya 9/5

y.-maz 125/2

y.-mış 44/15

y.-mışlar 31/2

y.-mışsın 45/12

yataq (*yatga:k* EDPT 888a) yatak, döşek: 8/12

y.+ınıŋ (*yatagınıŋ*) 35/18

yatır (*yatar/ yatur* EDPT 892a) yatır, evliya: 38/10

yatır- (*yatgur-* EDPT 888b) yatırmak, bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak. yat-ır-

y.-dım 192/2

yatız- krş. *yatır-*

y.-dı 33/18

yatsı yatsı: 30/10

yavaş yavaş, hızlı olmayan: 60/10

yavrı yavru: bkz. *yavru* 71/6

y.+m 7/12, 204/11, 204/16, 204/17, 204/19, 204/21

yavru bkz. *yavrı*

y.+larıŋ 154/11

y.+m 46/18, 170/9, 178/9, 204/9

y.+mın 26/12

yay (*ya: 1* EDPT 869a) yay: 121/8

yaya (*yada:g* EDPT 887a) yaya, yürüyerek giden kimse: 166/4

y.+n 200/4

yayalda- yalpalamak, sallanmak:

y.-yı 132/15

yayqa- (*yayka:-* EDPT 981a) yıkamak: bkz. *yıqa-*

y! 204/10, 204/16, 204/21

y.-r 103/6

yaz- (*yaz- 3* EDPT 984a) yazmak:

y! 68/10

y.-alım 157/17

y.-an 97/16

y.-anga 97/18

y.-ar 109/14

y.-arım 202/1

y.-arsın 114/5

y.-asın 157/23

y.-dıgım 160/3

y.-dıq 152/16

y.-dım 150/21, 201/7

y.-ıp 13/17, 35/16, 123/6

y.-madan 159/17

y.-maga 158/23

y.-mış 13/17, 69/8

y.-up 158/7

yazı yazı: 53/11

y.+dır 57/6

y.+ları 122/9

y.+sı 72/16, 113/4, 157/8

yazıcı yazıcı. *yazı+cı* 24/10

y.+sına 68/9

yazıl- (EDPT 987a) yazılmak; kendini bir yere yazdırmak, kaydolmak. *yaz-ıl-*

y.-an 53/11

y.-dı 122/9, 123/1

y.-ır 158/23

y.-maz 164/14

y.-mış 26/4, 35/19

yazılı yazılmış olan: 26/3, 35/18

ye- (*yé:-* EDPT 869b) yemek, ağızda çiğneyerek yutmak: bkz. *yi-*

y! 21/13, 21/16, 22/7

y.-di 60/6

y.-me 22/5, 22/8

y.-sin 184/14, 202/8

yedi (*yétti:* EDPT 886a) yedi: bkz. *yidi* 40/15, 57/14, 165/5, 191/12

yek- koşmak, (ata) bağlamak:

y.-ilgen (*yegilgen*) 194/3

yekin (< Ar. يكون *yekūn*) toplam: 67/15

yel (*yi:l 1* EDPT 916b) yel, rüzgar: 190/18

y.+den 174/18, 174/23

yemek yemek yeme; aş: bkz. *yimek* 144/21

y.+in (*yemegin*) 60/6

yeŋgil (*yéŋil* EDPT 950b) yeğni, ağır olmayan, hafif: bkz. *yiŋil* 196/8

yeŋi (*yaŋı:* EDPT 943b) yeni: bkz. *yiŋi* 122/1, 157/2

yer (*yé:r* EDPT 954a) yer, yerküre: bkz. *yir* 48/2, 160/12, 192/20

y.+de 65/7, 150/8

y.+e 19/15, 190/18

y.+im 108/4, 175/10

y.+in 71/13

y.+ine 183/16

y.+ler 190/23

yerli yerli, o yerden olan:

y.+sini 152/1

yet- (*yét-* EDPT 884b) yetmek:

y.-er 109/3, 183/11, 191/8

y.-mese 184/12, 202/7

yıgıl- bkz. *cıyıl-*

y.-dıq 73/11

y.-dılar 77/10

yıqa- bkz. *yayqa-*

y.-dı 59/9

yıqıl- (*yıkıl-* EDPT 902a) yıkılmak:

y.-dı 78/24, 81/8

y.-dıŋ 197/5

y.-ıp 178/14

y.-maya 153/18

yıl (EDPT 917a) yıl: 41/12, 49/8, 49/14, 49/20, 50/6, 52/3, 52/9, 52/12, 52/14, 53/2, 56/1, 57/14, 57/21, 65/18, 72/10, 73/17, 84/21, 87/5, 91/7, 94/5, 94/11, 153/18, 154/2, 165/5

y.+da 115/16, 124/3, 124/9, 124/14, 151/14

y.+dır 66/18, 73/8, 91/17, 115/5

yılan (*yıla:n* EDPT 930a) yılan: 128/16, 128/17, 128/19, 129/9, 129/12, 129/17, 130/3

y.+ı 129/10

y.+nıŋ 129/18, 130/1, 130/6, 130/13, 133/3, 136/16, 137/12, 142/6, 143/12, 144/17, 145/2, 145/23, 146/6

yıldız (*yultuz* EDPT 922b) yıldız: bkz. *yılduz* 10/10, 39/23, 162/2, 201/3

y.+dır 40/1

y.+larında 40/2

yılduz bkz. *yıldız*

y.+ları 39/22

yırt- (EDPT 958b) yırtmak:

y.-ıp 64/21

y.-mış 69/22

yi- bkz. *ye-*

y! 23/18, 24/3, 24/6, 24/9, 24/12, 24/15

y.-digin 174/11

y.-dikleri 30/17

y.-dikte 167/18

y.-dim 80/15

y.-mek 114/12

y.-meye 65/3

y.-mişim 26/15

y.-r 114/4

y.-rler 202/12

y.-rsin 22/20, 23/8, 23/12

y.-sem 1/8

y.-yecegim 21/11, 21/14, 21/17, 22/4, 22/8, 22/17, 23/6

y.-yeceksin 21/19

y.-yerse 14/21

y.-yip 76/6, 144/23, 174/6

y.-yüp 21/12, 21/15, 23/7

yibir- göndermek, yollamak: bkz. *yüber-*

y.-dim 162/8

yidi bkz. *yedi* 40/14, 41/12, 49/8, 49/14, 49/20, 50/6, 52/3, 52/9, 52/12, 52/14, 53/2, 56/1, 57/21, 58/10, 59/4, 59/14, 65/18, 72/10, 73/8, 73/17, 84/21, 87/5, 91/7, 91/17, 94/5, 94/11, 189/17

y.+sinde 206/7

yidir- (*yétür- 1* EDPT 892b) yedirmek, ağzına yiyecek vermek, beslemek. *yi-dir-*

y.-esiz 150/22

y.-seler 48/19

yigirmi (*yégirmi:* EDPT 915b) yirmi: 75/12, 79/11, 203/10

y.+de 206/14

yigirmi beş yirmibeş:

y.+de 206/16

yigit (EDPT 911b) yiğit, delikanlı, genç erkek: 7/3, 34/10, 36/9, 41/4, 56/9, 71/15, 108/6, 129/14, 143/12, 143/15, 144/2, 144/9, 146/1, 146/5, 146/8, 163/2, 163/13, 163/17, 164/1, 164/7, 164/21, 165/4, 165/10, 165/15, 165/21, 166/3, 166/9, 166/15, 166/21, 167/6, 167/12, 167/13, 167/17, 175/14, 201/6

y.+e (*yigide*) 190/21

y.+e 41/5

y.+in 5/9

y.+iŋ 11/2, 35/15, 43/5, 144/4, 164/2

y.+ler 5/10, 39/4, 80/20, 103/13, 198/18, 199/12

y.+lere 173/23

y.+niŋ 49/10

yimek bkz. *yemek* 11/2, 36/4, 65/2, 76/6, 90/5, 132/8, 137/14, 137/19, 167/18

y.+ilen (*yimegilen*) 136/19

y.+ler 136/22, 137/1

y.+lerin 30/17

yimeklik yemek yapmakta kullanılan. *yemek+lik* 22/10

yimin (< Ar. نمين *yemīn*) yemin, ant: bkz. *yimün* 41/7, 43/18, 52/17, 74/20, 139/23

yimün bkz. *yimin* 78/21

yine (*igne:* EDPT 110a) iğne: 127/17

y.+ler 125/1

yiŋi bkz. *yeŋi* 122/6, 122/7, 122/8, 123/20, 150/3, 150/5, 150/24, 157/9

y.+den 93/8

yiŋil bkz. *yeŋgil* 79/20

yip (*yıp* EDPT 870b) ip: 164/10

yipke (< Ru. *юбка*) etek:

y.+li 123/13

yiplik iplik:

y.+i (*yipligi*) 163/17

yir bkz. *yer* 58/21, 63/6, 144/3, 152/14, 159/14

y.+de 43/6, 104/6, 104/11, 111/16, 111/19, 112/2, 118/10, 143/13

y.+den 40/15, 115/16, 161/3

y.+e 78/25, 79/2, 89/8, 160/3, 163/6, 164/17, 174/11, 181/21, 203/5

y.+ge 134/9, 138/18

y.+i 29/14, 109/19, 136/3

y.+idir 48/2

y.+ime 83/2

y.+in 112/15

y.+inde 133/7

y.+inden 92/17

y.+ine 9/15, 14/14, 49/11, 89/15, 157/15, 198/3

y.+ler 11/4, 47/3

y.+lerde 50/20

y.+lere 53/20

yiriş- (*yériş-* EDPT 972b) erişmek, ulaşmak:

y! 82/3

y.-di 45/16

y.-emezler 134/16

y.-ir 75/10, 102/6, 102/8

y.-irim 30/9, 53/4, 79/8

y.-irsin 27/14

y.-mez 184/4

y.-miş 38/14, 82/5

y.-tik 73/12

y.-tiŋ 82/12

yiriştir- eriştirmek, erişmesini sağlamak. *yiriş-tir-*

y.-emeyirler 61/23

y.-sin 97/11

yirli belli bir bölgede yetişen. *yir+li*

y.+si 151/20

yişil (*yaşıl* EDPT 978a) yeşil: 26/13, 164/4

y.+dir 164/1

y.+ler 5/3, 102/16

yit- (EDPT 885a) yitmek, yok olmak, ortadan kalkmak, kaybolmak:

y.-enni 49/11

y.-er 101/8, 147/7

y.-mez 11/13

yitmiş (*yétmiş* EDPT 891b) yetmiş: 122/17, 123/1, 166/2

yittir- (*yitür-/ yittür-* EDPT 893a) yitirmek, kaybetmek. *yit-tir-*

y.-di 79/2

y.-dim 46/14, 74/12

y.-mişim 73/14

yiyel- yemek, yiyebilmek:

y.-medim 197/13

yo "hayır" anlamında bir söz: 105/11, 105/14

yogur- yoğurmak:

y! 114/11

yoq (*yo:k 1* EDPT 895b) yok, mevcut olmayan: 16/4, 16/13, 19/2, 28/3, 28/18, 30/13, 30/15, 32/19, 37/15, 37/16, 41/6, 58/20, 64/7, 64/21, 66/7, 66/11, 83/6, 84/6, 91/3, 92/12, 100/12, 122/3, 122/14, 130/7, 133/14, 136/7, 138/4, 139/6, 140/8, 140/14, 156/4, 161/2, 164/17, 164/18, 164/19, 165/16, 173/15, 180/21, 196/7, 196/16, 197/3

y.+dır 54/2, 64/20, 65/3, 163/9

y.+sa 27/15, 41/4, 60/16, 63/9, 76/13, 87/3, 89/8, 89/16, 154/18, 195/5

y.+tan 192/12

y.+tır 7/9, 8/6, 29/18, 111/19, 140/8, 190/13

y.+tur 145/18

yoquş yokuş:

y.+a 197/3, 201/1

yol (*yo:l* EDPT 917a) yol: 1/5, 1/13, 20/13, 29/7, 29/9, 29/12, 29/15, 29/18, 31/8, 31/9, 31/14, 31/17, 31/21, 32/12, 32/22, 33/1, 33/5, 33/8, 33/11, 50/20, 56/8, 57/13, 70/18, 71/19, 133/3

y.+a 45/9, 58/7, 66/2, 75/11, 77/11, 81/6, 140/23

y.+da 18/18, 19/7, 52/11, 116/15, 179/16, 204/4

y.+dadır 84/3

y.+dan 116/10

y.+ga 128/6

y.+ımdan 6/6

y.+ın 6/4

y.+ıŋ 6/8, 58/10, 79/16

y.+ına 73/5, 74/21

y.+ıŋı 10/2

y.+ıŋız 194/15

y.+lar 51/21, 52/2, 71/18

y.+lara 49/17, 51/15, 76/21, 166/3, 200/4

y.+larda 44/9, 81/3, 121/5, 121/10, 121/14, 126/5–187/15

y.+ları 205/7

y.+larım 58/23, 69/13, 136/14, 140/16

y.+larıŋ 51/22, 56/22

y.+um 29/7

y.+umu 50/6, 103/4

y.+un 112/1

y.+uŋ 52/8, 55/8, 56/8, 56/21, 57/13, 59/14, 73/6

y.+una 27/2, 72/6, 86/16, 130/3

y.+uŋa 50/9, 56/14

y.+uŋı 91/17

y.+unu 117/9

yolcı (*yolçı:* EDPT 921b) yolcu: bkz. *yolcu* 6/4

y.+dan 6/2

y.+ya 6/2

y.+yım 6/6

yolcu bkz. *yolcı* 6/8, 28/11, 63/23, 64/9, 78/24, 81/3, 164/4

y.+dur 53/17

y.+lar 116/10

yoldaş yol arkadaşı. *yol+daş* 88/14, 104/3, 173/23, 194/18, 199/13

y.+ı 13/4

y.+ım 199/16

yolla- yollamak, göndermek. *yol+la-*

y! 73/22, 73/23, 74/4, 74/10, 74/13, 74/16

y.-dı 78/17, 82/7

y.-dıgın 75/4, 78/8

y.-mış 59/4, 62/14, 69/7, 69/14, 195/15

y.-p 158/14

y.-r 18/14, 20/16, 134/21, 141/4, 143/21, 146/19

y.-rlar 19/5, 19/15, 19/19, 20/3, 20/4

y.-sın 9/7

y.-yayım 74/22

yollıq yolluk, yol azığı. *yol+lıq* 58/7

yorgun yorgun:

y.+um 141/10

yorlı yolu yorlu olarak kullanılan ikileme:

y.+nı 10/2

yosma yosma, şen, güzel, fettan (genç kadın):

y.+dır 109/15

y.+lar 166/12

y.+larıŋ 201/4

y.+m 105/8, 105/10, 105/17

yosmalıq yosmalık. *yosma+lıq* 173/3

yöre (*yöre:* EDPT 956a) yöre, havali:

y.+sin 155/11

yu- (*yu:*- EDPT 870a) yıkamak:

y.-dıqan 116/12

yuxla- (*udıkla*- EDPT 49b) uyuklamak, oturduğu yerde hafif uykuya dalmak: bkz. *yuqla-*

y.-sınlar 33/16

yuxu bkz. *uyxı, yuqu* 200/14

yuqarı (*yokaru* EDPT 906b) yukarı: 17/20, 17/21, 40/5

y.+da 160/2

yuqla- bkz. *yuxla-*

y.-p 83/11

yuqu bkz. *uyxı*, *yuxu*

y.+da 102/2

y.+dan 26/2, 205/7

y.+ya 44/17, 45/12

yular (*yula:r* EDPT 932a) yular: 154/14

yulun- (EDPT 931b) elinden alınmak, yoksun bırakılmak; kurtulmak:

y.-ur 25/5

yum- (*yum- 1* EDPT 934a) yummak:

y! 82/10

y.-mış 82/10

yun- (EDPT 942b) yunmak, yıkanmak:

y.-a 7/7

yurt (EDPT 958a) yurt, vatan:

y.+ım (*yurdım*) 108/4

y.+um (*yurdum*) 175/10

y.+undan (*yurdundan*) 26/9

yut- (EDPT 885b) yutmak, ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek:

y.-ar 159/14

yuva (*uya: 1* EDPT 267a) yuva:

y.+sında 103/16

yuvşan bir tür ot, yavşan: 166/18

yuvur- (*yügür-* EDPT 914b) koşmak, yürümek:

y.-ur 153/14

yüber- bkz. *yibir-*

y.+ip 40/17

yük (*yük 1* EDPT 910b) yük:

y.+ü (*yügü*) 74/20

y.+ünden (*yügünden*) 160/12

yükle- *yükle:-* (EDPT 912b) yüklemek: *yük+le-*

y.-dim 166/21

y.-mişler 68/17

y.-rim 54/22

yür- (*yorı:-* EDPT 957a) yürümek, gitmek: bkz. *yüri-, yürü-*

y! 99/13

yürecik yürekcik, küçük yürek: *yüre(k)+cik*

y.+im (*yürecigim*) 55/19, 165/2, 200/12

y.+in (*yüregin*) 52/2

yürek (EDPT 965a) kalp; gönül: 105/16, 167/21, 167/22

y.+de 86/2

y.+i (*yüregi*) 57/21, 65/14

y.+imde (*yüreginde*) 195/19

y.+imden (*yüregimden*) 71/12

y.+ime (*yüregime*) 10/10, 72/15, 76/12, 84/8

y.+imiŋ (*yüregimiŋ*) 83/20, 94/9

y.+ine (*yüregine*) 89/13

y.+ini (*yüregini*) 66/11

y.+leri 83/11, 123/20

y.+tedir 149/4

y.+ten 164/22

yürekli (*yüreklig* EDPT 966a) yürekli, gözü pek, babayiğit: *yürek+li* 110/18

yüri- bkz. *yür-, yürü-*

y.-yirler 19/7

yürü- bkz. *yür-, yüri-*

y! 109/18

y.-dü 12/17, 45/15, 45/18, 45/19

y.-günce 37/12

y.-r 108/13, 108/14

yüz I (*yü:z 1* EDPT 983a) yüz, 100: 41/7, 41/13, 41/14, 42/3, 42/8, 43/15, 53/10, 55/22, 61/13, 63/20, 65/15, 65/19, 65/22, 67/12, 75/5, 79/14, 80/7, 93/10, 93/14, 93/15, 94/6, 94/12, 94/15, 95/6, 95/9, 96/6, 96/12, 108/14, 116/6, 120/6, 125/5, 131/9, 143/13, 169/5, 169/9, 169/13, 169/17, 171/8, 198/14, 201/3

yüz II (*yü:z 2* EDPT 983b) yüz, sima, çehre: 148/3

y.+e 46/14, 166/16

y.+iŋ 57/17

y.+ler 177/11, 204/6

y.+ü 50/18, , 65/5, 148/10, 186/12, 189/2, 189/3

y.+üm 10/6, 20/2, 86/17, 159/2

y.+ümni 73/5

y.+ümnü 156/20

y.+ümü 51/19, 58/1, 100/9

y.+ün 177/17, 181/16, 202/19

y.+üŋ 50/14, 99/6, 124/4, 124/10, 124/15, 148/14, 192/9

y.+ünde 39/7

y.+ünden 42/15

y.+üne 49/4, 69/22, 79/3, 117/5, 120/19, 143/5, 143/9, 144/6, 148/1, 156/11, 174/8, 176/4, 178/21, 197/5

y.+üni 156/20

y.+üniz 195/1

y.+ünü 51/21, 140/1

yüzbiŋ pek çok sayıda: 182/12

yüzli (*yüzlüg* EDPT 987a) yüzü herhangi bir nitelikte olan. *yüz+li* bkz. *yüzlü* 72/18

yüzlü bkz. *yüzli* 31/7, 91/16, 117/10, 168/16, 169/10

yüzük (EDPT 986b) yüzük: 79/14, 93/12

y.+ini (*yüzügini*) 72/9

y.+ke 93/14

zade (< Far. زاده *zāda*) oğul, evlat:

z.+m 174/9

zaxit (< Ar. زاهد *zāhid*) zahit:

z.+ler 14/12

zahmit (< Ar. زحمت *zaḥmet*) sıkıntı, güçlük, yorgunluk: 100/7

zaliklik (< Ar. ذالق *ẕāliḳ*, Tü. *+lik*) zalik giden, gidici

z.+i (*zalikligi*) 16/4

zalim (< Ar. ظالم *ẓālim*) zalim, acımasız ve haksız davranan, kıyıcı: bkz. *zalüm* 33/6, 105/1, 156/9

zalüm bkz. *zalim* 155/9

zam it- suçlamak:

z.-erken (*zan iderken*) 196/2

zaman (< Ar. زمان *zamān* zaman, vakit: bkz. *ziman* 15/11, 23/10, 45/4, 45/7, 45/11, 45/14, 45/17, 45/20, 45/23, 46/4, 46/7, 46/10, 46/13, 46/16, 46/19, 46/22, 53/18, 54/11, 54/19, 55/13, 56/15, 57/19, 99/2, 118/14, 159/14, 165/14, 189/19, 194/14

z.+da 127/3

z.+dan 22/13

z.+ında 25/2

zan id- (< Ar. ظن *ẓann*, Tü. *et-*) zannetmek, sanmak:

z.-me 92/5

zanaat (< Ar. صناعت *ṣınā'at*) zanaat:

z.+a 127/9, 127/13

zar (< Far. زار *zār*) ağlayan, inleyen: 25/14, 123/15

z.+a 44/5

z.+ı 43/6, 188/14

z.+ım 167/7, 169/11

z.+ın 170/5

zarar (< Ar. ضرر *żarar*) zarar, kayıp: 29/10, 159/25

z.+ım 109/10

z.+ını 206/13

zarih açık: 14/6

zat (< Ar. ذات *ẕāt*) kimse, kişi: 140/14, 142/2

zayia (< Ar. ضايع *żāyi'*) zayi, kaybolma, yitme: 12/5, 166/13, 166/17

zeyil (<Ar. زيل *zeyl*) ayırma: 118/6

zehir (< Far. زهر *zahr*) zehr, ağı: 2/11, 78/20, 87/19

z.+i 110/10

zekat (< Ar. زكات *zekāt*) zekat: bkz. *zikat*

z.+ıŋ 183/4

zemzem (< Ar. زمزم *zemzem*) zemzem: 83/16

zenevis anlamı bulunamadı.

z.+ke 8/12

zengin bkz. *sengin* 16/9, 64/4, 111/11, 111/12, 111/15, 111/18, 111/21, 112/4

z.+e 111/16

z.+niŋ 111/19

zerre (< Ar. ذره *zerre*) zerre:

z.+ce 174/7

zeval (< Ar. زوال *zevāl*) geçen, bitmiş, bozulmuş:

zevda bkz. *sevda, zivda* 26/6, 27/6

z.+dan 27/14

z.+sı 81/14

z.+yı 8/4

z.+yım 2/7

zevdalıq sevdalık, sevda çekme. *zevda+lıq*

z.+dan 162/7

zevq (< Ar. ذوق *ẕevḳ*) zevk: 118/21, 144/23

zevqlen- zevklenmek, keyiflenmek:

z.-di 195/6

zevqlendir- zevklendirmek, zevk almasını sağlamak. *zevk+len-dir-*

z.-ip 195/11

zıman bkz. *zaman*

z.+ı 205/3

zır zır bıktırıcı ve sürekli bir ses çıkararak: 153/19

zibidi zibidi:

z.+ge 42/4

zift (< Ar. زفت *zift*) zift:

z.+ler 132/7

zikat bkz. *zekat*

z.+ların 120/9

zilif (< Far. زلف *zülüf*) zülüf, şakaklardan sarkan saç lülesi: bkz. *zülüf* 166/15, 186/4

z.+i (*zilfi*) 109/11, 109/15, 109/21

z.+im 43/5

z.+in (*zilfin*) 11/12, 82/19

z.+iŋ 12/1, 50/5, 121/12, 176/4, 185/7

z.+iŋ (*zilfiŋ*) 11/15, 11/18, 121/12

z.+leri 198/13

z.+leriŋ 182/11

zimrit (< Ar. زمرد *zumurrud*) zümrüt: 94/16

zindan (< Far. زندان *zindān*) zindan: 10/8

z.+a 182/16, 189/4

zira (< Far. زیرا *zīrā*) çünkü: 18/5, 23/9, 60/20, 63/13, 75/9, 83/6, 87/19, 89/12, 153/7, 157/10, 158/11,

zivda bkz. *sevda, zevda* 172/17

z.+sından 64/4

ziya'de (< Ar. زیاده *ziyāde*) çok, daha çok, daha fazla: bkz. *ziyade, ziyadi* 21/8, 65/10

ziyade bkz. *ziya'de, ziyadi* 61/15, 80/8, 129/19, 137/18, 156/3

z.+nli 14/16

z.+siylen 137/3

ziyadi bkz. *ziya'de, ziyade* 16/18

ziyafet (< Ar. ضیافت *żiyāfet*) ziyafet, şölen, toy: bkz. *ziyafit* 37/3

z.+e 37/6

ziyafit bkz. *ziyafet* 5/1, 144/21

ziyan (< Far. زیان *ziyān*) ziyan, zarar: 196/10

ziyaret ziyaret: 112/15

zulumluq (< Ar. *ẓulm*, Tü. +*luq*) eziyet etme durumu: bkz. *zulümlik*

z.+lar 196/1

zulüm (< Ar. ظلم *ẓulm*) zulüm, acımasızlık, haksızlık:

z.+üm 155/9

zulümkar (< Ar. *ẓulüm*: Far. کار *+kār*) zulüm eden: 20/9, 20/14

zulümlik bkz. *zulumluq* 19/13

zurna (< Far. سرنای *surnāy*) zurna: 150/12, 150/15, 150/17, 151/1, 159/1, 159/7, 197/15

z.+nıŋ 151/2, 153/16

z.+yı 153/5

zügürt parasız, yoksul, meteliksiz olan (kimse): 15/13, 16/1, 111/21

z.+e 111/12, 112/5

z.+iŋ 111/11, 111/15

z.+ni 16/9

z.+ü 112/2

z+üŋ 111/18, 111/20

zügürtlik parasızlık, parasız kalma durumu: 104/2

züher (< Ar. زهیر *züheyr*) çiçekcik, küçük çiçek:

z.+dir 116/12

zülüf bkz. *zilif* 46/14

zümbilli (< Far. سنبل *sumbul*, Tü. *+li*) sümbüllü, sümbülü çok olan yer: 83/18

zürriyet (< Ar. ذریت *ẕürriyet*) soy, nesil:

z.+i 115/1

3.2. Kişi adı ve Etnik adlar dizini:

A. Panpuluq *k.a 1*95/14

AB Paşa *k.a*:

A.+ya 67/22

Abdirahim *k.a* 117/10

'Acı Abraham *k.a.* 97/20, 147/9

Acı İbram *k.a.* 168/22

Adet Pariçim *k.a:*

A.+ni 158/24

AQ *k.a.* Aşık Garip. 16. yy. sonuyla 17. yy.ın başı arasında yaşadığı ve yaşamının, Anadolu ve Azerbaycan'da yaygınlaşan halk hikâyesine konu olduğuna inanılan halk şairidir: bkz. *Aşıq Qarib, Aşıq Qarib Maxsıt, Aşıq Qarip, Aşıq Qarip Maxsuz* 26/5, 31/5, 33/17, 34/4, 34/8, 35/4, 35/6, 36/20, 37/6, 37/8, 37/22, 38/12, 38/18, 39/8, 40/13, 41/11, 41/16, 41/18, 41/20, 42/6, 42/11, 44/14, 44/17, 49/2, 50/2, 52/18, 53/8, 53/12, 55/22, 58/16, 58/23, 59/4, 59/7, 60/2, 61/8, 62/9, 62/21, 63/2, 63/4, 63/5, 63/7, 63/9, 63/17, 63/18, 63/19, 63/22, 63/23, 66/18, 67/2, 67/9, 67/21, 67/22, 68/1, 68/3, 68/6, 68/12, 68/15, 68/17, 68/21, 69/5, 69/15, 70/15, 71/3, 75/5, 75/16, 75/21, 75/23, 76/2, 76/8, 76/9, 76/10, 76/19, 77/5, 77/13, 78/2, 79/4, 79/5, 79/9, 79/12, 79/17, 83/4, 83/11, 89/10, 89/11, 90/15, 90/18, 90/19, 92/17, 93/22

AQ.+den 65/13

AQ.+dir 72/13

AQ.+ge 49/5, 51/9, 58/26, 61/9, 61/22, 62/3, 63/7, 65/17, 67/4, 68/2, 75/2, 78/21, 89/2

AQ.+ni 35/4, 62/19, 66/17, 68/14

AQ.+niŋ 29/4, 33/21, 39/10, 40/11, 61/17, 61/19, 62/14, 62/18, 66/16, 66/21, 66/22, 67/19, 68/10, 68/19, 69/16, 69/21, 70/11, 70/12, 71/8 73/20, 74/21, 75/6, 75/7, 78/13, 84/23, 92/13

AQ Maxsut *k.a.* Aşık Garip Mahsut. Aşık Garip'in tam adı: 36/18,

Aqça *k.a.* Akça Kız için kullanılmış: 47/13

Aqça Qız *k.a.* Şah Sina'nın yardımcısı: 43/20, 44/3, 44/4, 44/6, 44/9, 44/11, 44/15, 44/18, 45/19, 46/17, 47/8, 47/10, 47/11, 47/12, 54/6, 55/16, 70/3, 70/5, 70/11, 70/13, 71/5, 78/14

A.+a 70/2, 70/8

A.+ıŋ 44/13

Ali Appaz *k.a.* 118/13

Ali Bey *k.a.* 123/11

Amora *k.a.* Sedom Amora: 150/2

A.+dan 150/5

arap (< Ar. عرب *'Arab*) Arap: 71/15

Ariye Şaag *k.a.* (< İbr.) 156/3, 156/9, 157/15, 157/22, 158/2, 158/17, 159/19

Aşıq Ahmet *k.a*:

A.+iŋ (*Aşıq Ahmediŋ*) 117/1

Aşıq Qarib *k.a: bkz. AQ.* 29/1, 37/1, 38/1, 50/1, 53/1, 59/1, 60/1, 61/1, 63/1, 65/1, 67/1, 71/12, 73/1, 75/1, 78/24, 79/1, 81/1, 82/1, 83/1, 84/1, 85/1, 88/16, 90/1, 91/1, 92/1, 93/1, 93/16, 93/20, 95/1, 96/1, 97/15,

A.+den 64/1

A.+e (*Aşıq Qaribe*) 30/5, 37/4, 38/16, 40/12, 41/10, 44/13, 91/14

A.+ge 57/2, 61/7

A.+i (*Aşıq Qaribi*) 38/3

A.+ iŋ (*Aşıq Qaribiŋ*) 88/19

A.+niŋ 37/16, 48/7, 92/20

Aşıq Qarib Maxsıt bkz. *AQ, Aşıq Qarib* 35/15

Aşıq Qarip bkz. *AQ, Aşıq Qarib, Aşıq Qarib Maxsıt*: 25/8, 25/12, 27/1, 28/1, 31/1, 31/19, 33/9, 34/1, 34/2, 35/1, 36/1, 39/15, 41/1, 42/1, 43/1, 44/1, 45/1, 46/1, 47/1, 50/23, 51/1, 51/2, 52/1, 53/15, 55/1, 57/1, 69/1, 70/1, 71/1, 72/1, 74/1, 76/1, 86/1, 87/1, 88/1, 89/1, 92/9, 92/14, 93/11,

AQ.+niŋ 25/1, 35/19, 37/13, 65/4,

Aşıq Qarip Maxsuz bkz. *AQ, Aşıq Qarib, Aşıq Qarib Maxsıt, Aşıq Qarip*: 25/7

‘Aşıq ‘Ömer *k.a.* Aşık Ömer, 17. yy. halk ozanlarındandır: 109/2, 177/9, 185/13, 191/1

A.+niŋ 37/13

Avlemit *k.a.* (< KTat.) Abdülhamit isminin telaffuzu: 123/3

‘Ayit Çebu‘a *k.a.* 156/4, 156/15, 157/17, 158/1, 158/18, 159/20, 161/4

Azil Paşa *k.a:*

A.+nıŋ 62/4, 66/19

Babaqay Karay soyismi: 13/1

Babaviç *k.a: bkz*. *Baboviç*

B.+niŋ 111/2

Baboviç bkz. *Babaviç*

B.+dir 111/5

Baqıravuq Paşa *k.a.* 203/6, 203/19

Baruh Mangubi *k.a.* Manguplu Baruh. 97/19

Çubuqçı *k.a.* 123/6

Ç.+nıŋ 123/7

Dalçı *k.a.* 9/6, 9/10, 9/14, 10/1

Demircioglu *k.a*:

D.+yum 155/6

Garip (< Ar. غريب *ġarīb*) Aşık Garip: bkz. *qarip* 30/1, 51/20, 54/23, 55/7, 59/17, 55/19, 63/11, 65/5, 71/9, 71/10, 71/13, 71/17, 73/17, 73/21, 74/6, 76/18, 77/3, 77/10, 77/12, 77/21, 81/14, 81/23, 82/5, 82/6, 82/8, 82/11, 82/12, 83/17, 83/19, 83/21, 84/2, 84/3, 84/5, 84/9, 84/13, 85/3, 85/14, 85/18, 85/19, 86/3, 86/5, 86/9, 86/11, 86/13, 86/15, 86/16, 86/18, 87/3, 87/5, 87/7, 87/9, 87/16, 89/4, 92/3, 109/8,

G.+e (*Garibe*) 82/10, 86/17, 88/7, 91/9

G.+i (*Garibi*) 84/16, 86/8, 87/2, 89/14

G.+im (*Garibim*) 52/6, 52/16, 56/10, 56/19, 56/23, 57/15, 57/23, 58/2, 73/21, 73/23, 74/4, 74/7, 74/9, 74/13, 74/16, 83/2, 83/17, 83/19, 83/21, 84/3, 84/9, 85/19, 86/3, 86/5, 86/11, 86/13

G.+ime (*Garibime*) 72/5, 72/8, 72/11, 72/13, 72/16, 72/20, 73/2, 73/4, 73/7, 73/10, 73/12, 73/15,

G.+iŋ (*Garibiŋ*) 64/18, 64/19, 64/22, 65/7, 72/7, 77/17, 83/9, 86/12, 84/19, 87/9, 87/11

G.+iŋe (*Garibiŋe*) 73/19

Gevheri *k.a.* Gevherî, 17. Yy. halk aşıklarındandır: 183/14

Gülçiski *k.a.* 161/9

Gülli Xan *k.a.* Güllü Han, Aşık Garip'in kız kardeşinin adı: 25/7, 36/18

g.+nı 93/3

Hacı İbrahim *k.a.* 197/9

Hacı Simha k.a. bkz. *Simha yrv* 12/10

Xalil *k.a.* 120/16

Halim *k.a.* 10/6

H.+iŋ 10/4, 10/9, 10/11

Haman *k.a*:

H.+nıŋ 156/20

Han Mahap Hocaki *k.a.* Şah Sina'nın babası, Aşık Garip'in yanında hizmetkarlık yaptığı kişi: 34/14

Xan Zühre *k.a.* Aşık Garip'in annesinin adı: 25/6, 36/17, 74/8, 87/9,

Hazreti Adem *k.a.* Hazreti Adem, Adem peygamber: 115/1

Hazreti Yusuf *k.a.* Hazreti Yusuf, Yusuf peygamber: 118/15

Xıdır *k.a.* (< Ar. خضر *KHiżır*) Hızır, halk inanışlrına göre ölümsüzlüğe kavuşmuş olduğuna inanılan peygamber: 30/1, 30/2, 30/3, 30/8, 31/11, 53/3, 53/4, 81/21, 82/10, 82/3, 82/4, 82/6, 86/10, 90/10

X.+a 90/2

X.+ım 82/6

X.+ıŋ 52/19, 82/9

Hurşud *k.a:*

H.+um 181/5

Xüda (< Far. خدا *khudā*) Tanrı:

X.+dan 120/7

İbrahim *k.a*:

İ.+i 117/11

İsmail *k.a.* 117/5

Qaraim (< İbr.) çoğu Türk soyundan olan ve genellikle Polonya, Lituanya topraklarında oturan bir Musevi topluluğu, Karay: 123/12, 123/14

Q.+ler 123/16

Qaran‘ina *k.a.* Anna Karanina: 12/16

Qarip bkz. *Garip* 30/1, 30/9, 32/2, 51/2, 51/12, 51/14, 51/17, 51/19, 53/23, 54/8, 54/16, 55/2, 55/10, 55/18, 56/12, 57/8, 57/16, 58/18, 63/15, 69/1, 78/23, 1/16, 179/14

Q.+e 89/10

Q.+ge 109/8

Q.+in 32/8

Q.+im 44/9

Q.+imniŋ 74/9

Q.+iŋ 29/13, 81/3

Q.+ni 30/5

Qızılbaş Kızılbaş, Şii mezhebinin bir kolundan olan: 27/12

Qızılbaşlı Kızılbaş olan: 153/6

Qorah *k.a* 150/7, 151/2, 151/7, 152/5, 152/9, 152/10

Q.+da 158/5

Köroglu *k.a.* Köroğlu:

K.+yum 150/22, 155/5

Lütfi *k.a.* 118/13, 119/9

Mashudi *k.a:*

M.+gim 125/8

Mehmet *k.a: bkz*. *Mehmid* 123/9

Mehmid bkz. *Mehmet*

M.+im 117/12

Murad *k.a.* Sultan IV. Murat: 15/11

Musa *k.a*:

M.+nıŋ 117/3

Neyman *k.a.* Karay ismi:

N.+ga 195/14

Niqolay *k.a.* 12/14

Osman *k.a*:

O.+ım 4/13, 4/4, 4/5, 4/7, 4/9, 4/11, 186/18, 186/20, 187/6, 187/10

O.+nıŋ 117/9

'Ömer *k.a.* 117/15, 148/13, 175/18, 176/14, 188/7, 189/5

Ö.+i 123/7

'Ömer Hoca *k.a.* 184/15, 202/1

Panpuluq *k.a.* 111/6

Pavloviç *k.a*:

P.+e 12/14

Pelepek Hanım *k.a.* 100/13

Pigit *k.a.* bir Karay soyadı:

P.+ni 157/9

R. Moşe *k.a.* 195/14

R Y'akub *k.a: bkz. rebi Y'akub, Y'akub, Y'akup* 194/11

Rebi Eliyahu *k.a*:

R.+nıŋ 150/17

Rebi Y‘akub bkz. *R Y‘akub, Y‘akub, Y‘akup* 194/5, 96/14

R.+ler 194/12

Sidom *k.a.* 150/2

Simha Yrv *k.a*:

S.+ga 12/8

Sina *k.a.* Şah Sina, Aşık Garip’in sevgilisi: bkz. *Ş S, Ş Sina, Şah Sina* 72/15

S.+m 44/6, 48/16, 55/4, 80/2, 91/9, 94/7, 94/10, 95/4, 95/10, 95/13, 95/16, 96/13, 96/16

S.+lı 45/22

S.+ma 64/12

S.+mıŋ 65/6, 73/18, 77/18

S.+yı 46/14

Sultan Mahmud *k.a.* Sultan I. Mahmut: 16/9, 16/11

Sultan Murad *k.a.* Osmanlı padişahlarından Sultan IV. Murat:

S.+nıŋ 15/11

Süleyman *k.a*:

S.+ım 117/7

Ş L *k.a.* Şah Levent, Aşık Garip’in sevgilisi Şah Sina ile hile ile evlenmeye çalışan bezirgan: bkz. *Ş Lebent, Şah L, Şah Lebent* 66/15, 66/17, 66/20, 67/11, 67/20, 67/24, 68/20, 69/3, 75/6, 69/19

Ş L.+ge 68/22, 69/8

Ş L.+ni 68/13, 88/8,

Ş L.+nin 75/2

Ş L.+niŋ 65/21, 69/16, 89/13

Ş Lebent bkz. *Ş L, Şah L, Şah Lebent* 78/2

Ş S bkz. *Sina, Ş Sina, Şah Sina* 69/23, 70/4, 70/7, 70/13, 71/3, 75/7

Ş S.+ga 70/4

Ş S.+nıŋ 69/13

Ş Sina bkz. *Sina, Ş S, Şah Sina* 52/19,

Şah L bkz. *Ş L*, *Ş Lebent, Şah Lebent*

Ş L.+ge 65/21

Şah Lebent bkz. *Ş L*, *Ş Lebent*, *Şah L* 65/14, 77/21, 88/19, 92/12, 92/13, 92/17, 92/20

Ş L.+ge 78/6, 78/11, 78/18, 78/20

Ş L.+ige 90/12

Ş L.+niŋ 93/7

Şah Sina bkz. *Sina*, *Ş S*, *Ş Sina* 25/17, 26/4, 34/4, 36/19, 43/11, 50/2, 51/8, 51/11, 54/14, 67/6, 72/2, 78/13, 78/16, 87/17, 87/18, 88/3, 90/18, 91/13, 92/6, 92/9, 93/5

Ş S.+ga 69/8, 93/21

Ş S.+gı 93/7

Ş S.+m 50/14, 55/12, 87/8

Ş S.+mıŋ 83/17

Ş S.+mnı 90/11

Ş S.+mnıŋ 47/17, 81/19, 82/20, 82/22, 90/14, 90/15

Ş S.+nı 36/20

Ş S.+nıŋ 35/12, 48/5, 48/7, 49/4, 52/14, 55/16, 57/21, 65/12, 76/7, 83/7, 87/16, 93/9

Ş S.+ya 41/21, 44/15, 89/19, 97/5

Şah Şirva *k.a.* Şah Şirvan, Şirvan Şahı: 96/15

Samuel Şişman *k.a.* Samuel Şişman:

Ş Ş.+nıŋ 100/8

Sayil oglan *k.a: bkz*. *Sayiloglu* 111/10

Sayiloglu bkz. *Sayil oglan* 112/3

Şelomo *k.a:*

ş.+dan 159/24

Şelomo Miçri *k.a:*

Şual Qatan *k.a.* 158/19, 159/10

Şulax Xan *k.a:*

Ş.+ıŋ 120/16

Şapşal Abraħam *k.a.* 195/2

Tatar Tatar: 123/2

Tiro *k.a.* Karay soyadı:

T.+nı 158/8

Yahuda Yil *k.a.* 158/13, 158/14

Yahya *k.a.* 117/14

Y‘akubçıq *k.a: bkz*. *Yaquçıq* 194/21

Y‘aquçıq bkz. *Y‘akubçıq* 195/3, 195/6

Y‘akup bkz. *R Y‘akub, rebi Y‘akub, Y‘akub* 194/7, 195/16

Y.+lar 194/18

Y‘akup Hoca *k.a.* 77/20, 78/8, 78/10, 79/8, 79/15

Y H.+ga 78/6

Y H.+nıŋ 92/10

Yehuda *k.a.* 150/16, 153/18

Y.+nı 158/13, 158/14, 158/22, 158/25, 159/2

Yeroboam *k.a:*

Y.+nıŋ 156/20

Yihuda bkz. *Yehuda* 161/3

Yil *k.a.* Karay soyadı El'in telaffuzu: 158/23

Y.+ni 158/22

Y.+ge 158/23

Y.+i 154/23

Yusuf *k.a.* 169/23, 192/18

Y.+uŋ 117/4

Zarih *k.a.* 170/5

Zutov *k.a.* 203/9

3**.3. Yer adı dizini:**

Acemistan (< Far. عجمستان *'Ajamistān*) İran: 27/12

A.+ı 112/16

Adana *y.a* Adana: 115/9

Ahzurum *y.a.* Erzurum: 90/5

Aq Mecit *y.a.* Akmescit. Ruslar tarafından Simferepol olarak adlandırılan şehir:

A.+de 161/8

Arabistan (< Ar. عربستان *'Arabistān*) Arabistan, Arap memleketi: 96/3

A.+a 100/9

Araz Suyı Aras nehri: 28/14, 29/7, 29/9, 29/12, 29/15, 29/18

Bagdat *y.a.* Bağdat: 8/16

Bahçesaray *y.a.* (HdO *Bayča Saraj* 253) Kırım yarımadasında Simferepol ile Sivastopol arasında bulunan ve ismini 17. yy.da Mengli Geray Han tarafından yaptırılan saraydan alan şehir. 195/13, 201/9

B.+da 122/6, 123/6

Borqut *y.a.*(HdO *Borqut, Bürküt* 327) Kırım'da bir yer adı. 110/16

B.+a 110/17, 110/19, 111/1, 111/3

B.+nıŋ 110/14, 110/17

B.+un 110/19

Çotay *y.a.* (HdO *Čotaj* 420)Kırım'da bir köy:

Ç.+da 122/5

Gözleve *y.a.* (HdO *Kezlev, Közlev, Gözleve* 609) Kırım'da bir şehir:

g.+de 123/9, 123/21, 195/7

Halep *y.a.* Halep, Suriye'nin en büyük ikinci kenti: 58/9, 66/3, 75/12, 80/12, 80/14, 80/16, 80/19, 80/22, 81/4, 89/20

H.+de 69/20

H.+den 66/5, 66/8, 84/8, 86/12

H.+e (*Haleb'e*) 75/12

H.+iŋ (*Haleb'iŋ*) 61/24, 62/1, 62/3, 83/16, 83/18

H.+ten 81/7

Halepistan *y.a.* Halep şehri: 90/2, 94/3, 94/12, 95/15, 96/6

Herisah Kentur *y.a:*

H.+ada 161/9

H.+ınadır 160/11

Hint *y.a.* Hindistan

H.+den 63/23

İstambul *y.a.* İstanbul:

İ.+da 165/10

İ.+dan 18/16

Kabe (< *y.a.* Ar. كعبه *Ka'be* Kabe: bkz. *Qabe*, *Ka'be*

K.+ye 63/19, 63/22

Ka'be bkz. *Kabe, Qabe*

K.+yi 115/18

Qabe bkz. *Kabe, Ka'be*

Q.+ye 31/19

Kabrut *y.a:*

K.+ga 194/7

Qaradeŋiz *y.a.* Karadeniz: bkz. *Qaradiŋiz* 150/20, 164/14

Qaradiŋiz bkz. *Qaradeŋiz*

Q.+e 161/7

Kırım *y.a.* Kırım: 13/4

Konstantin *y.a.* Konstantin, İstanbul:

K.+niŋ 100/15

Qumluq *y.a.* 203/8

Q.+qa 203/12

Mersin Mersin adında bir dere: 204/11

Mısır *y.a.* Mısır: 13/11, 112/17, 192/19

M.+a 90/3

M.+da 14/10

Podol *y.a.* 51/13, 51/14, 51/20

Salgır *y.a.* Kırım'da büyük bir ırmak:

s.+dan 160/10, 161/8

Sedom *y.a.* 156/15

Sedom Amora *y.a.* 150/2, 150/21

S.+nı 150/10

Şam *y.a.* Suriye'nin başkenti:

Ş.+da 116/15

Ş.+ı 52/6, 56/18

Tevrüz *y.a.* Tebriz: 25/2, 43/9

Tifliz *y.a.* Tiflis şehri: 25/17, 26/4, 26/13, 27/11, 28/12, 28/13, 30/10, 66/1, 67/10, 77/2

T.+e 26/9, 28/13, 68/21, 69/10, 79/7, 82/12, 82/15, 90/6

T.+in 31/8, 81/19

T.+iŋ 83/20, 94/8, 94/14, 95/2, 96/2, 96/5

T.+niŋ 82/13

Urum *y.a.* Rum, Anadolu: 51/3, 56/13, 56/18, 182/10

U.+a 51/13, 51/14, 51/20

Yemen *y.a.* Yemen ülkesi:

y.+den 64/2

Yeruşalim *y.a.* Kudüs: 12/8

4. SONUÇ

SONUÇ

"Kırım Karaycasıyla Yazılmış Bir *Mecuma*" başlıklı çalışmada, Karay edebiyatı bakımından önemli bir yazmanın yazı-çevrimi yapıldı. Böylelikle Kırım Karaylarının sözlü gelenekten yazıya aktarılmış, Halk edebiyatı örnekleri gün ışığına çıkmış oldu.

Çalışmamın Giriş bölümünde Karaylar hakkında genel bir bilgi verdikten sonra kısaca dillerine değinildi. Bunun devamı olarak ve Kırım Karayları ve Karay Edebiyatı hakkında bilgi verildi. Bu edebiyatın ürünleri, bulabildiğimiz ölçüde dipnotta tam kaynakçası verilerek tanıtıldı.

*Mecuma*da geçen her bir sözcüğe tek tek değinilerek Kırım Karaycasının söz varlığını ortaya konmuş oldu. Sözlükte madde başı olarak gösterilen her sözcüğün, farklı yazılış biçimleri bkz. kısaltmasıyla asıl biçime gönderme yapılarak verildi. Böylelikle sözcüklerin farklı yazılış biçimleri de ortaya çıkmış oldu. Ayrıca her maddenin altında o sözcüğün çekim eki almış olan biçimi, geçtiği sayfa ve satıra gönderme yapılarak verildi. Bu da çalışmayı kullanacak ya da inceleyecek olan araştırmacılar için büyük kolaylık sağlayacaktır. Sözlükte yer alan sözcükler içinde eş sesli olan sözcükler I, II şeklinde numaralandırılarak her sözcüğe ait çekimlenmiş biçimleri ayrı ayrı gruplandırıldı. Eğer sözlükte yer alan sözcüğün birden çok anlamı varsa bunlar da 1, 2 gibi numaralandırılarak her bir anlama ait biçimler kendi altında sıralandı.

Bütün bu çalışmaların neticesinde İbrani harflerine dayanan *Mecuma*nın yazı çevrimi yapılarak Kırım Karaycasının değerli bir sözlüğü oluşturuldu.

5. KAYNAKÇA

5. KAYNAKÇA

Abkowicz, Mariola ve Henryk Jankowski, **Karaj Kiunlari**, Bitik, Wroclaw 2004.

Adalı, Bilgin, **Âşık Garip**, Ankara: TDK Yayınları, 1972.

Adamczuk, L., Kobeckaite, H., Pilecki, S., **Karaimi na Litwie i w Polsce**, Warszawa 2003.

Ahundov, Ehliman, Semih Tezcan, **Azerbeycan Halk Yazını Örnekleri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.

Akay, Aydın Safa, "Kaybolmakta Olan Bir Türk Halkı: Karayimler", **Kök Araştırmalar**, C. 1, S. 2, Güz 1999, s. 203-213.

Akçoraklı, Osman, "Kırım'da Yaşayan Milletlerden Karailer", **Tercüman** 22 Teşrin-i Sani 1917, no: 219.

Aktayeva, Gulaikhan, **Qılcı's Mejuma**, Adam Mickiewicz Üniveristesi, Doktora Tezi, Poznan-Poland 2007.

Ali Rıza, "İstanbul Esnafları", **Peyâm-ı Sabah**, 29 Teşrin-i Evvel 1337.

Almaz, Ahmet, **Tevrat'ın Türk Evlatları**, İstanbul: Yakamoz Yayınları, 2008.

Altınkaynak, Erdoğan, **Tozlu Zaman Perdesinde Kırım Karayları**, Haarlem: Sota Yayınları, 2006

Arat, Reşid Rahmeti, **Atebetü'l- Hakayık**, 3. baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2006.

Асанов, Шевкет, **Аталар Сёзлери ве Айтымлар**, Кърым 2002

Ata, Aysu, "Karaçay, Balkar ve Kumuk Türkçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi", **Türkoloji Dergisi**, C. 10, Ankara 1992, s. 227-269.

Atalay, Besim, **Divanü Lûgat-it- Türk Tercümesi**, tıpkı basım, Ankara: TDK Yayınları, 1992.

Avramoğlu, Çağatay Bedii, "İstanbul Karay Türklerinde Nişan ve Düğün Adetleri", **Türk Yurdu**, C. 2, S. 12, Mart 1961, s. 33-34.

—, "Karay Türkleri Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", **Türk Kültürü Araştırmaları I**, Ankara: TKAE Yayınları, 1964, s. 170-179.

Aytaç, Kemal, **Karayim Lehçesi Sözlüğü**, Ankara: Engin Yayınları, 1996.

Barthold, W., **Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler**, İstanbul: 1995, ss.57-58.

Baskakov, N. A., Zayançkowski, A., **Karaimsko-Russko-Polskiy Slovar**, Moskva 1974.

Belge, Murat, **İstanbul Gezi Rehberi**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995.

Berta, Árpád, **Deverbale Wortbildung im Mittelkiptschakisch-Türkischen**, Wiesbaden, Hararssowitz Verlag, 1996.

Bozkurt, Fuat, "Karay Türkçesi", **Türk Dili Dergisi**, C. 5, S. 26, Eylül 1991, s. 7-13.

Clauson, Sir Gerard, **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Oxford 1972.

Çulha, Tülay, "Sereya Şapşal'a Göre Kırım Karay Türkleri", **Türk Dilleri Araştırmaları**, 2002, C. 12, s. 97-188.

—, **Karaycanın Kısa Sözvarlığı- Karayça-Türkçe Kısa Sözlük**, İstanbul: Kebikeç Yayınları, 2006.

Derleme Sözlüğü, C.II, Ankara: TDK Yayınları, 1965.

Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi, 1993.

Dilçin, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: TDK Yayınları, 1983.

Dubiński, Aleksander, **Caraimica**, Warszawa 1994.

—, "Kırım Karay Türklerinin Halk Edebiyatı", **Caraimica**, Warszawa: Prace Karaimoznawcze, 1994, 231- 234 ss

Erdal, Marcel, **A Grammar of Old Turkic**, Brill, Leiden&Boston, 2004.

—, **Old Turkic Word Formation, I-II**, Wiesbaden 1991.

Firkoviçus, Mikolas, **Карай Йырлары**, Вильнос 1989.

—, **David Biyniń Machtav Čozmachları**, Danielius, Vilnius 1994.

—, **Karaj Koltchalary**, Vilnius 1993.

—, **Karaj Dinliliarnin Jalbarmach Jergialiari**, Lithuania 1999.

—, Karina Firkoviçüte, Vladimiras Maşkeviç, **Karaj Kalendary**, Maketavo 2001.

—, **Mień Karajče Ürianiam**, Danielius, Vilnius, 1996.

—, **Šelomonun Mašallary**, Ankara: TDK Yayınları, 2000.

Firkoviçüte, Karina, **Čypčychlej Učma Trochka, Lietuva Karajlarnyn Jyrlary**, Vilnius 1997.

Firkowicz, Szymon, **Kołtchałar**, Wilno 1935.

Фолкьлор Кърымских Караимов, Akmecit 2004.

Gabain, A. von, **Eski Türkçenin Grameri**, Çeviren: Mehmet Akalın, Ankara: TDK Yayınları, 1995.

Galanti, Avram, "Musevi Türkler", **İkdam**, 15 Temmuz 1337.

Golden, Peter B., "Güney Rusya Bozkırlarının Halkları", Çev: Prof. Dr. Ayda Arel, **Erken İç Asya Tarihi**, Derleyen: Denis Sinor, İstanbul: İletişim Yayınları, 4. baskı. 2003, 354-364.

Grønbech, Karl, **Komanisches Wörterbuch**, Kopenhagen 1942.

Günaltay, Şemseddin, **Mufassal Türk Tarihi**, İstanbul: Matbaa-ı Amire, 1922.

Gürbüz, Meryem, **Hazar- Müslüman İlişkileri**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

İnalcık, Halil, "Kırım Hanlığı", **Türk Dünyası El Kitabı**, Ankara: TKAE Yayınları, 1976, s. 943.

Jankowski, Henryk, **A Historical- Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea**, Brill, Leiden, Boston 2006.

—, "A Bible Translation into the Northern Crimean Dialect of Karaim", **Studia Orientalia**, 1997, S. 28, s. 1-84

—,"Karaim Accounting in the Crimea", **Karaj Kiunlari**, Wroclaw, Bitik, 2004.

—, "Karaims of The Crimes And Eastern Europe: Some Questions Of Ethnicity And Identification", **Studia Orientalia**, 2004, S. 99, s. 83-92.

—, "On the Language Varieties of Karaims in the Crimea", **Studia Orientalia**, 2003, S. 95, s. 109-130.

—, "Position Of Karaim Among The Turkic Languages", **Studia Orientalia**, 2003, S. 95, s. 131-153.

—, "Reading Loose Sheets of Paper Found Among The Pages of Crimean Karaim Mejumas", **Mediterranen Language Review**, 2005, S. 16, s. 145-165.

—, "Two Prayers For The Day of Atonement Translated into The Luck-Halicz Dialect of Karaim", (Yayımlanmamış makale).

—, "Yeni Yayımlanan Karay Dua Kitapları", **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,** 1996, S. 1, S. 262-271.

—, "The Contents of Katyk's Mejuma", **Tjurkskaja i Smežnaja leksikologija i leksikografija** (Yayım aşamasında).

Kafesoğlu, İbrahim, **Harezmşahlar Devleti Tarihi**, Ankara: TTK Basımevi, 1992.

Kahane, Henry&Renée, Tietze, Andreas, **The Lingua Franca in the Levant**, İstanbul: ABC Kitabevi, 1988.

Kalafat, Yaşar, "Karay Türkleri", **Türksoy**, 2003, S. 8, s. 23-27.

Karamanlıoğlu, A. Fehmi, **Kıpçak Türkçesi Grameri**, Ankara: TDK Yayınları, 1994.

Kırımal, Edige, "Kırım ve Kırım Türklerinin Tarihi Geçmişi", **Dergi,** Sa: 12, No: 45, 1966, ss. 64-65.

Kocaoğlu, Timur, **Karay The Trakai Dialect**, Muenchen, Lincom Europa, 2006.

Koestler, Arthur, **Onüçüncü Kabile- Hazar İmparatorluğunun Mirası**, Çev: B. Çorakçı, İstanbul: Say Yayınları, 6. Baskı, 1999

Korkmaz, Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri- Şekil Bilgisi**, Ankara: TDK Yayınları, 2003.

Kowalski, Tadeusz, **Karaimische Texte im Dialekt von Troki**, Krakóv 1929.

Köprülü, M. Fuat, **Türkiye Tarihi: Anadolu İstilasına Kadar Türkler,** İstanbul: Kanaat Kütüphanesi 1923.

Kurat, Akdes Nimet, "Altın Ordu Devleti", **Türk Dünyası El Kitabı**, Ankara: TKAE Yayınları, 1976, s. 932.

—, **IV. ve XVIII. Yüzyıllarda Türk Kavimleri ve Türk Devletleri**, Ankara: TTK Basımevi, 1972, ss. 35-36.

Kutluay, Yaşar, **İslam Ve Yahudi Mezhepleri**, Ankara: İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1965.

Lavrinovič, Mark, **Aziz Jazyšnyn Jomachlary**, Troch 2003.

—, **Bir Bar Ėdi**, Troch 2003.

—, **Karyndašlarymyznyn Chaznasy**, Troch 2002.

Лебедева, Э. И., **Рецепты Караимской Кухни**, Simferepol 1992.

Lessing, Ferdinand D., **Mongolian-English Dictionary**, Los Angeles: University of California Pres, 1960.

Levi, B., **Русско-Караимский (Урус- Карай Сөздик)**, Odessa 1996.

—, "1641- 1642'de Bir Karayit'in Türkiye Seyahatnamesi", Çeviren: F. Selçuk, **Vakıflar Dergisi**, 1956, S. 3, s. 97-106.

Li, Yong-Sŏng, **Türk Dillerinde Akrabalık Adları**, İstanbul: Simurg Yayınları, 1999.

—, **Türk Dillerinde Sontakılar**, İstanbul: Kebikeç Yayınları, 2004.

Malecki, P. A., **Das Vorwort ist Karaimisch Geschrieben**, Wilno 1890.

Mayer, Gustav, **Türkische Studien, Türkçe İncelemeleri**, Hazırlayan: Mehmet Ölmez, Ankara: Kebikeç Yayınları, 1998.

Mehmet Ziya, **İstanbul ve Boğaziçi**, İstanbul: Maarif-i Umumiye Nezareti, 1918

Musaev, K. M., **Грамматика Караимского Языка- Фонетика и Морфология**, Moskva 1964.

Mustafaev, Э. М. Э., Şerbinin, V. G., **Büyük Rusça- Türkçe Sözlük**, İstanbul: Multilingual Yayınları, 1996.

Nemoy, Leon, **Karaite Anthology, Excerpts from the Early Literature**, London: Yale University Press, 1952.

Orkun, Hüseyin Namık, **Türk Tarihi**, İstanbul: Akba Kitabevi, 1946.

Ölmez, Mehmet, "Çağataycadaki Eskicil Öğeler Üzerine", **Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu 2003: Mustafa Canpolat Armağanı**, Aysu Ata, Mehmet Ölmez, Ankara 2003, s. 135-142.

Полканов, Ф. А., **Кърымкарайларнын Аталар- Созы**, Baxçisaray 1995

Radlov, V. V., **Proben der Volkslitteratur der Nördlichen Türkischen Stämme/ Obrazcy Narodnoj Literatury Sěvernyx Tjurkskix plemen,** VII, Sankt-Petersburg 1888.

Radloff, W, **Proben der Volkslitteratur der Nördlichen Türkischen Stämme**, Cilt VII, 2. baskı, St. Petersburg: Akademi Yayınları, 1896.

—, **Versuch Eines Wörterbuches der Türk-Dialecte I**, St. Petersburg 1893.

—, **Versuch Eines Wörterbuches der Türk-Dialecte II**, St. Petersburg 1899.

—, **Versuch Eines Wörterbuches der Türk-Dialecte IV**, St. Petersburg 1911.

Räsänen, Martti, **Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen**, Helsinki 1969.

Saraç, M. S., **Караимская Народная Энциклопедия***,* том 2, Paric 1996, том 4 Moskva 1998, том 6 Moskva 2000.

Sevortyan, E. V., **Etimologiçeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov, Obşçetyurkskiye i mejtyurkskiye osnovı na glasnıye***,* Moskva 1974. [I]

Steingass, F., **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Librairie du Liban, Beirut 1975.

Şapşaloğlu, Sereya, "Kırım Karay Türkleri", **Türk Yılı**, İstanbul: 1928, 575-615.

Şeşen, Ramazan, **İslâm Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri**, Ankara: TKAE Yayınları, 1985.

Tanyu, Hikmet, **Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler**, İstanbul: Bilge Yayınları, 1976.

—, **Türklerin Dinî Tarihçesi**, 2.b, İstanbul: Burak Yayınları, 1998, s. 67,

Tekin, Talat, "Türk Dil ve Diyalektlerinin Yeni Bir Tasnifi", **Erdem**, 1989, C.13, s. 141- 168.

—, **Orhon Türkçesi Grameri**, Ankara 2000.

—, **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler**, Ankara: Simurg Yayınları, 1995

—, "On the structure of Altaic Echoic Verbs in {-kIrA}", **Acta Orientalia Hungarica,** Vol.36 (1982) 1-3, 503-513 ss.

—, Mehmet Ölmez, **Türk Dilleri/ Giriş**, İstanbul: Simurg Yayınları, 1999.

Tenişev, E. R., **Сравнительно- Историческая Грамматика Тюркских Языков, Мофология**, Moskva, 1988.

Tietze, Andreas, **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati,** İstanbul- Wien: Simurg Yayınları, C 1, 2002

Togan, Z. V., "Hazarlar ", **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul: MEB Yayınları, 1988, s. 397.

—, **Umumî Türk Tarihine Giriş**, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1981.

Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi I-III, Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları, I-II: 2000, III: 2002.

Türkçe Sözlük, Ankara: TDK Yayınları, 2005.

Türkmen, Fikret, **Âşık Garip hikâyesi. İnceleme– Metin**, Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.

Yakubovskiy, A. Yu., **Altun Ordu ve Çöküşü**, Çev: Hasan Eren, Ankara: TTK Basımevi, 1992.

[Yazıksız], Necip Asım, "Türklerde Musevilik", **İkdam**, 23 Temmuz 1337.

Yüksel, Hasan Avni, "Karaim Çalışmaları", **Türk Kültürü**, 2000, S. 443, C. 38, s. 188-192.

Zayançkowski, A., "Karaim Edebiyatı", Çeviren: İlker Pak, **Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi**, 1996, S.5, s. 13-20.

Zajonçkovskis, Michail, **Karajlar Javanlychta (Karaims on Military Service)**, Vilnius: Letuvos Nacionalinis Muziejus, 2000.

Zayançkowski, W., "Karaylar ve Onların Folkloru", **Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi**, 1979- 1983, S. 1-2, C.17-21, s. 313- 361.

Zillioğlu Evliya Çelebei, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Sadeleştirenler: T. Temelkuran, N. Aktaş, M. Çevik, C. VII, İstanbul: YKY Yayınları, 1980.

ÖZET

Karaylar ya da Karaimler, 7. ve 11. yüzyıllar arasında, Hazarlar döneminde Musevîliği kabul etmiş az sayılı bir Türk topluluğudur. Günümüzde Karaylar Litvanya, Polonya, Kırım başta olmak üzere tüm dünyada çeşitli yerlerde yaşarlar. Türk toplulukları arasında önemli bir yer tutan Karayların adı, bağlı oldukları mezhepten gelmektedir. Türk dillerinin tasnifinde Kıpçak grubu Türk dilleri arasında yer alan Karayca, kendi içinde de farklılıklar gösteren üç diyalektten oluşmaktadır.

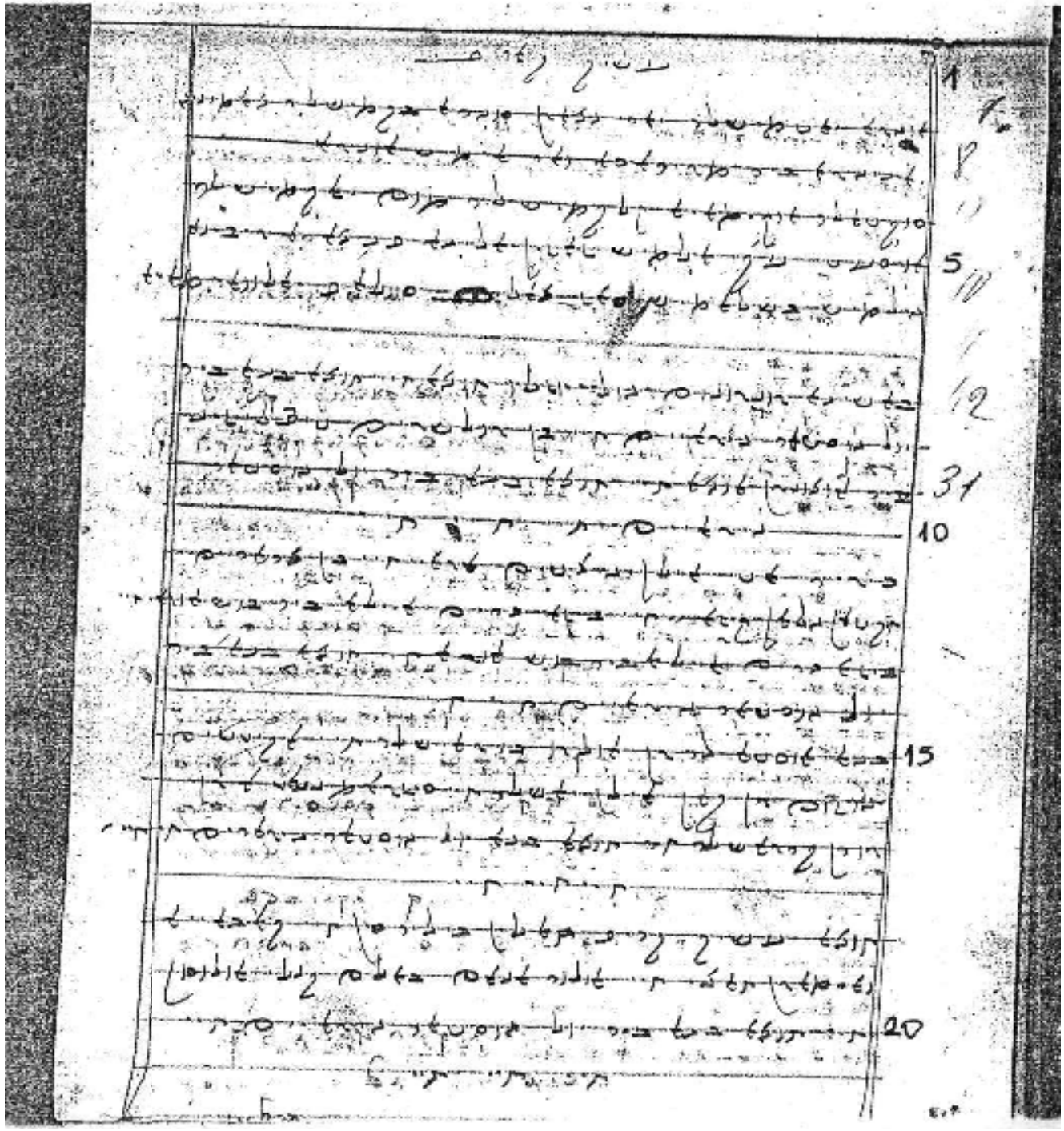
Doktora Tezi olarak hazırladığım bu çalışmada, halen dünyanın çeşitli yerlerinde ve çok az sayıda yaşayan Karay Türklerinin konuşma ve yazı dili olarak kullandıkları Karaycayı konu aldım. Çalışmamda, Kırım Karaycasıyla yazılmış bir *Mecuma*nın yazı çevirimini ve analitik araştırmasını yaptım. Kırım diyalektinde verilmiş olan el yazması "*Mecuma*" lar, İbrani harflerine dayanan el yazısıyla yazılmıştır. Folklorik açıdan büyük önem taşıyan *mecuma* metinleri, cönk niteliğinde, halk yazını örnekleri içermektedir. Ayrıca çalışmamın sonuna da *Mecuma*nın sözlük, dizin ve yazmanın bir kopyasını ekledim.

SUMMARY

The *Karay*s (the *Karaim*s) is a small community which converted to Judaism during the age of Khazars between the 7th and 11th centuries. The Karays are now living primarily in Lituania, Poland and Crimea, and elsewhere in the world. The Karays and their culture have a great place in Turkish history. The origin of the name, Karay, is the religious sect that the community is faithfully connected. The Karay language is one of the languages in the Kipchak language family, and it has three main dialects which differ from each other.

The topic of my dissertation is the Karay language which is used as the speaking and writing medium by the Karay Turks who live in various parts of the world. In this study, I transliterated a *Mecuma* which was written in Crimean Karay language, and I realized the analytical research of the main text. The *Mecuma*s are hand-scripted manuscripts written in Crimean dialects and in the Hebrew alphabet. They are basically the samples of popular literature in the form of *cönk*, and have a great significance in the folklore and culture of the Karay community. I also added the dictionary and index of the *Mecuma*, and a copy of the manuscript as the appendix of the dissertation.

6. EKLER

15

10

5

1

